VITÆ

DVORVM OFFARVM

SIVE

OFFANORUM,

MERCIORVM REGVM:

COENOBII *SANCTI ALBANI* FUNDATORUM.

ET

VIGINTI TRIVM ABBATVM

SANCTI ALBANI:

VNA CVM

LIBRO ADDITAMENTORUM.

PER

MATHÆUM PARISIENSEM.

Omnia nunc primum edita, ex MSS. codicibus: VITÆ, ſcilicet, ex duobus *Cottonianis*, unoque *Spelmanniano*. ADDITAMENTA vero, ex unico *Cottoniano*.

LONDINI,

Excudebat MILO FLESHER. *M. DC. XXXIX.*

Proſtant apud *Cornelium Bee & Laurentium Sadler*, in vico vulgò dicto *Little Britaine*.

IN VITAS REGUM ABBATUMQUE, ET IN ADDITAMENTA, CUM AUCTARIO:

Præfatio ad Lectorem.

CUm tui intereſt (bone Lector) quid in hoc opere à nobis præſtitum ſit reſcire : en, conſilii laboriſque noſtri, participem te facimus. *Offarum vitas* (ſcimus) inter *Matthæi* noſtri opera, nec à *Lelando, Baleo, Pitſeóve* numerari. Eas tamen hîc damus, quia ſuſpicamur ab illo aut conſcriptas, aut politas : genius, etenim, ſtylus, manúſque ; id nobis videntur perſuadere. Saltem, ſi non ut ſuæ, tamen inter ſua ; à ſemetipſo Ecclesiæ *ſanct-Albanenſi* aliquando donabantur. Ita enim & illa Epigraphe miniatis literis in initio *Offani* primi, & in margine libri exarata, manifeſtò declarabit. Scilicet, *Hunc librum dedit Frater* Matthæus *Deo & Eccleſiæ* ſancti Albani : *quem qui abſtulerit vel titulum deleverit, Anathema ſit.*

Non quòd inſcriptionem iſtam, genuinum fuiſſe *Pariſienſis* autographum, ut olim cum aliquibus, nunc adhuc credo : quod omnino non credo. Præterquam enim quòd ductum deformationémque literarum per multa diſſimilem eſſe obſervavi, ab ſcriptuia illa alia, quam ipſiſſimam *Matthæi* fuiſſe manum nullus omnino dubito : Oratio ſanè iſta, Epigraphen præfatam claudens, eique immediatè ſubjuncta ; illam, autographum ejus non fuiſſe, luculenter ſatis evincit. Scilicet, *Anima ejuſdem* Matthæi, *& animæ omnium fidelium defunctorum, quieſcant in pace.* Defunctus igitur jam erat *Matthæus*, cum iſta in ejus libro, alius Con-frater poſtſcribebat. Hoc interim (quod propoſito noſtro ſatis erit) vel hinc eſt eliciendum : hunc librum totum, ſcilicet, ad *Matthæum* aliquando pertinuiſſe.

Reſtat, jam, ut quod circa *Abbatum vitas* ſit præſtitum, & qua authoritate fulti eas divulgavimus ; certiorem te (Lector) faciamus. Scias, igitur, nos omnium harúmce *Vitarum*, tria nactos fuiſſe exemplaria : *Spelmannianum*, ſcilicet, unum, duoque *Cottoniana. Spelmannianum* autem illud, ab aliquo *ſanct-Albanenſi* monacho olim conſcriptum fuiſſe, *ſecundùm antiquum Rotulum* Bartholomæi *clerici ; qui cum* Adam *Cellario diu fuit ſerviens ei, & ipſum Rotulum ſibi retinuit : de ſcriptis ſuis hoc ſolum ſibi eligens.* Ita, enim, totidémque verbis reperitur ſcriptum in principio *Mmorts* libri *Cottoniani* de *vitis Abbatum* Manuſcripto. Hunc igitur *Rotulum*, ferè eundem fuiſſe conjectamus (ſaltem quoad antiquiorum Abbatum *vitas*) cum eo quem ubique poſtea *Codicem* vocamus *Spelmannianum* : utpote, qui noſtro *Impreſſo* duobúſque *Cottonianis* Mſſ. brevior ſit & contractior. In illis, ſcilicet, ut obſervare potes, quæ nos ubique in marginibus à *Codice Spelmanniano* deeſſe annotamus. Atque illa omnia (ſed non poſſumus dicere *ea ſola*) per *Matthæum Pariſienſem* Rotulo illi adjecta poſtea fuiſſe hariolamus.

Secundum Manuſcriptum, *Minorem* ubique vocamus *Cottonianum*: qui & *Additamentis* conjunctus compactúſque, unum indiſcretúmque conſtituit volumen. Hunc, ut Textum noſtrum, per omnia ſecuti ſumus. Eſt enim liber antiquiſſimus & authenticus: nec *Additamentorum* tranſcriptum aliud, unquam credimus in toto mundo extitiſſe. Liber enim erat *ſancti-Albanenſis* Eccleſiæ archivis privatus & peculiaris. Codex autem Manuſcriptus tertius (quem & *Majorem* appellamus *Cottonianum*) plures *Abbatum vitas* continet, quàm in exemplari *minori* reperiantur. Eas, ſcilicet, & eorum *Abbatum*, quas poſt *Matthæi* noſtri deceſſum, ad ſua uſque tempora continuarat *Thomas* ille *Walſinghamus ſancti Albani* monachus: *Matthæo* noſtro in Hiſtoria conſcribenda ſuccenturiatus, ejúſque per omnia deflorator. Quòd ordo autem & hujus & illius *Cottoniani*, aliquoties inter ſe ita differant; ut quod priùs in uno, poſteriùs in alio ſit perſcriptum; hanc eſſe cauſam obſervavi. Nimirùm, quia cùm quædam in margine vel ora ſui *minoris* & originalis libri, quaſi poſt-ſcripta vel additiția, & ut in mentem ſibi venerant, poſt primam ſcriptionem adjecerat *Pariſienſis*: illa in textum Tranſcripti ſui, eo ordine locóque inſeruit poſtea *Walſinghamus*, ubi ſibi convenientiùs videbatur. Omnes autem differentias iſtas, in marginibus tibi (Lector) deſignamus.

Inſuper monemus, *Notas* illas *marginales* quæ incurſum (ut Typographi loquuntur) in lineas contextus faciunt; *Rubricas* eſſe & Capitum *Titulos* Majoris *Cottoniani* ſive *Walſinghamiani*. Tres illas, exempli cauſa, pagina 109. incipientes, *Vt monachi, ne numerus, de tribulationibus*. Cæteras, quæ merè marginales & literales ſunt, *minoris* Rubricas eſſe recognoſce. Omnes autem quæ mei *Editoris* obſervationes ſunt; à reliquis hoc ſigno ✱ *Nota*, aut indiculo alio eminenti ſeparavi. Harum autem ſpecimina, *pag.* 93. *pag.* 109. alibique ſæpiùs, poteris reperire.

Atque hos MſS. codices duos, pro nativa ſua humanitate, & in bonum publicum propenſiſſima voluntate, mutuò nobis dedit nobilis dominus *Thomas Cottonus* Baronettus: ex inſtructiſſima, nimirum, totique mundo literatorum notiſſima manuſcriptorum Bibliotheca, quam judicio maximo, impenſiſque ſumptuoſiſſimis, ſibi Muſiſque publicicis theſaurizaverat inluſtriſſimus pater eius, natalibus eruditionéque clariſſimus, dominus *Robertus Cottonus* Baronettus. Quem honoris gratitudiniſque cauſa nomino, utpote mihi quondam notiſſimúm amiciſſimúmque.

Tertium autem Manuſctiptum accommodavit nobilis ille doctiſſimúſque dominus *Henricus Spelmannus* Eques auratus: eruditionis reconditioris judiciique acerrimi vir; noſtræ *Britanniæ* lumen gloriáque. Amicus inſuper meus ſingularis, in ſtudiis adjutor præcipuus: & qui me primus ad Antiquitates eruendas, tam verbo quàm exemplo aliquoties ſtimulavit erudivitque.

Monemus tertiò, quòd ſi quandóque Amanuenſis noſter, qui *vitas* ex Manuſcripto nobis tranſcripſit; vel etiam Typographus ipſe, ordinem Originalis parumper immutarint; vel Notas noſtras marginales, in Textum per incuriam aſſumpſerint: ea ferè omnia aut in marginibus denotata, aut in *Adverſariis* noſtris, *Erratiſve* typographicis, tu, Lector, invenies obſervata.

Liceat,

Liceat, ultimò, & quid actum ſit circa librum *Additamentorum*, hîc palam facere. Dicimus, igitur, occaſionem ea ſcribendi, ab ipſo Authore alicubi in *Hiſtoria* ſua fuiſſe datam: ut, ſcilicet, *illud volumen deoneretur* (a). Reliquas de eo Libro obſervationes noſtras, brevitatis ergô in has conjecimus propoſitiones.

(a) Hiſtoriæ. p. 827. l. 2.

1. *Hiſtoriam* hanc *majorem*, *vitas Abbatum*, atque *Additamenta* ſua; uno eodemque tempore Authorem ſub manibus habuiſſe.

2. *Additamenta* cum *vitis*, ut partem *Hiſtoriæ* ſuæ, voluménque quaſi alterum & ſuccedaneum; Authorem agnoviſſe. Tantum enim & verba eius, cum *nota* noſtra ad paginam *vitarum* 93. luculenter ſatis demonſtrabunt.

3. *Additamenta* tamen cum *vitis*, unum volumen ab *Hiſtoria* ſeparatum confeciſſe (*b*).

4. *Hiſtoriam* ſuam, *Matthæum* ſæpiùs relimaſſe; cum jam volumen *Additamentorum* ferè perfeciſſet. Atque veritatis hujus obſervationis illud indicio eſſe poteſt, quòd in *vitis* aliquando nos ad *Additamenta* pro iis remittat, quæ (titulo licèt parumper variato) ipſemet *Hiſtoriæ* ſuæ (quaſi ſui oblitus) etiam inſeruerat. Sit, in exemplum, Imperatoris *Frederici* Teſtamentum: quod nos jubens quærere inter *Additamenta* (e) ipſe tamen inſeruerat *Hiſtoriæ* (f).

(b) Vide *Vitas* p. 95. l. 52. et p. 226. l. 28.
(c) Vide *Vitas*. p. 119. l. 2.
(d) Vide *hiſtoriam* p. 412. l. 32.

5. *Additamentorum* volumen, nunquam ab eo fuiſſe perfectum. Multa, igitur, ibi fruſtra quærebamus: etiamſi & multò plura ibi inveniantur, quàm in *Hiſtoria* aut evocentur aut citentur: vel à nobis hic imprimantur.

(e) Vide *hiſtoriæ* p. 804. l. 22.
(f) Vide *hiſtoria* p. 812. l. 40.

6. *Matthæum* tunc primùm *Hiſtoriam Additamentis* augere incœpiſſe, cum iam ſcribendo ad propria ferè devenit tempora. Hoc eſt, non ante mortem ferè *Rogeri Wendoveri*. Qui cum ſcribere deſierat ſub annum Domini 1235. non niſi duo duntaxat *Additamenta*, ante id temporis *Hiſtoriæ* ſunt immiſta. *Compoſitiones* ſcilicet *ſancti-Albanenſium* cum Epiſcopo *Lincolnienſi*, anno 1219. & cum *Norwicenſi*, anno 1228. Quæ ambæ, etiam ſub *Willielmo* Abbate ſunt tranſactæ, ſub quo Frater *Matthæus* in monachum tondebatur.

7. Librum *Additamentorum*, per alia etiam nomina Authorem non ſemel appellaſſe. Ut, Librum *qui eſt huic* (ſcilicet *Hiſtoriæ*) *continuandus* (a). *Librum Literarum* (b). &, finem, vel *in fine libri* (c). Aliquando tamen, nudè, & ſine titulo alio, *ad ſcripta in Eccleſia ſancti Albani*, (d): vel *apud ſanctum Albanum* (e), nos remittit.

(a) *Hiſtoria* p. 661. l. 46.
(b) *Hiſtoria* p. 695. l. pen. et p. 729. l. 6.
(c) p. 718. l. 38.
(d) *Hiſtoria* p. 905. l. 48.
(e) *Hiſtoria* p. 958. l. ult.

8. Ultimò per *librum Additamentorum*, *Matthæum* intellexiſſe totum volumen illud, quòd *vitas* continet unà cum *Additamentis*. Hoc eſt, omnia præter *hiſtorias Majorem*, *Minorem*, Chronicamq;. In *Hiſtoria* enim *minore* licet quædam inveniantur, quæ nos juſſit inter *Additamenta* quærere, nec tamen ibi ſint (f); ille nihilominus *Liber*, non eſt *Additamentis* annumerandus. In *minori* enim, Author ipſe Lectores non ſemel ad *Additamenta* remittit (g).

(f) Vide *hiſtoria*, p. 812. l. 24. et p. 948. l. 6.
(g) *Hiſtoria minor* an. 1240. alibiq; ſæpiùs.

Atque hæc de hiis monuiſſe, ſatis erit. De *Auctario Additamentorum*, propria ante id *Præfatione* diximus: ad quam te remittimus. Conſilii iam noſtri conſcium te (Lector) fecimus. Te, ut boni conſulas, per Muſas amœniores omnes obteſtamur. Sic nobis (cum bono Deo) Tibique, vivas valeáſque.

IN VITAS REGUM OFFARUM
Adverſaria, vel *Cenſura* Editoris.

TE (Lector bone) falli non patimur, ſi non nos ipſi decipiamur priùs. Cum omni, igitur, judicii candoriſque libertate, (quam & tibi optamus) monendum hîc cenſemus; nos primi Offæ vitam, pro puro puto figmento reputare. Opellam ſi non totam, vel Wendoveri, vel Matthæi noſtri, ſaltem Sanct. Albanenſis alicujus monachi: qui cœnobii natales ſe tantò clariores ſperabat redditurum, ſi ad Regem Fundatorem referrentur. Enimverò, non illius tantùm, ſed & doctioris ævi ſcriptoribus valde complacuiſſe video; gentium urbiúmque ſuarum origines ſubobſcuras, vel à diis ipſis, vel à Regibus Populiſve maximis definxiſſe.

Sed ad cenſuram. Cujas qualiſve fuerat hic Offa primus, ignoratur prorſus: altum enim de illo, inter Scriptores noſtros antiquiores, ſilentium. Suſpicabar aliquando, mendum irrepſiſſe in Manuſcriptum; & pro Occidentalium Anglorum Reges (a); ſubſtitui debuiſſe Orientalium Anglorum: eò quòd in Heptarchia illa Saxonica, Rex eorum primus, Uffa, hiſtoriographis noſtris (b) nominetur: à quo reges Eſt-Anglorum Uffingas appellari, nos docuit Huntindonus (c). Sed ubi tunc Warmundus ille, Offæ iſtius pater; in regnóque anteceſſor? Diligentiùs, tandem, in ſtemmate Saxonico veteri regum Mercianorùm inquirenti, occurrit Offa quidam cum Warmundo patre: quos citó tamen deprehendi noſtros non fuiſſe. Offam enim illum, Mercurii ſive Wodeni Saxonum Dei fuiſſe abnepotem, & illius patrem Warmundum, Mercurii nepotem; genealogiæ (d) tradiderunt. Wodenum inſuper iſtum, in decimo quarto poſt Noachum gradu ſtatuerunt Matthæi illi duo, à nobis in margine laudati. Sed neque illi neque alii, aut Offam iſtum vel Warmundum, inter Reges Saxonicos enumerarunt: utpote qui ſeculis aliquot jam vivere deſiiſſent, antequam Saxones Heptarchiam ſuam nominatiſſimam, in Anglia fundare inceperunt. Ne igitur ſuſpiceris Uffam illum, Offam fuiſſe noſtrum, quòd & hic & ille à Wodeno ſtemma deduxerint genitale; ſcias etenim Malmesburienſem noſtratem, Redwallum Eſt-Anglorum regem ab Uffa tertium, in decima à Wodeno linea poſuiſſe (e): unde neceſſariò eſt colligendum, quòd Uffa iſtius Redwalli avus (f), à Wodeno ſeptimum, non cum Offa, quartum, genus ſit nactus. Occidentalium, igitur, Orientaliúmve Anglorum Rex, nunquam hic Offa fuit: nec Warmundo patri ejus, Riganus extitit rebellis (g).

Quomodo, inſuper, & illæ Offæ iſtius à nativitate cœci mutique, ad viſum loquelámque reſtitutiones tam ſubitaneæ (h): uxoris (Eboracenſis) Reguli, neſcio cujus, filiæ) caſu inter venandum repertio (i): & illa ſimul, de liberorum ejus membratim diſceptione, corpuſculorúmque, poſtea, redintegratione tam miraculoſa, & à ſeculis inaudita, narratiuncula (k): totam ejus hiſtoriam non reddent fuſpectiſſimam? Taceo fabellam malè fictam illam, de odio dolóque Eboracenſis præfati Reguli, in filiam generúmque ſuum (l): unà cum nuncii Offani deceptione

(a) Vide Offæ 1. vitam. p. 1. lin. 1.
(b) Polydor. Verg. Hiſtor. l. 4. p. 68.
(c) Huntindon. l. 2. p. 181.
(d) Huntindon. lib. 2. p. 181. Hovedem, annal. parte 1. p. 234. b lin. 33. Ethelwerdus, l. 2. c. 19. p. 477. Wendoverus Ms. ad annum Chriſti 715. Matthæus Paris Ms. ad annum 758. Matt. Weſtmonaſterienſis ad Ann. 758. Flor. Wigornenſ. p. 688.
(e) Malmesbur. de geſtis Reg. l. 1. c. 6. p. 18.
(f) Huntidon. l. 2. p. 181. l. 3.
(g) Ut aſſeritur in Offæ vita, p. 3. l. 18.
(h) Ibid. p. 1. l. 12. & p. 2. l. 19.
(i) Ibid. p. 6.
(k) Ibid. p. 8. & 9.
(l) Ibid. p. 7.

tam ſtupida (m). *Omitto, inſuper, & alia falſitatis indicia non obſcura, & ad* Offam *ſecundum tranſeo.*

In quo, ſanè, & fabuloſa non pauca veris intermiſceri, in aliiſque diligentiam deſiderari, inficias non ibo. A cujus ortu ſi incipiamus, eum ut priori ſimillimum *depingeret hiſtoriæ Conſarcinator; à nativitate itidem* debilem, cœcum, mutúmque *effinxit:* & ex contracto, muto, cœcóque, *de ſubito factum* elegantem corpore, eloquentem ſermone, & acie perſpicacem oculorum (n). *Quod unde vel à quibus hauſerat Author, mihi non licet augurari. Hoc interim ſatìs certum: belliçoſiſſimum nempe juvenem* Offam, *à* Merciis *jam civili bello contra* Beormredum *unius anni Regem implicatis, in militiæ ducem fuiſſe delectum; & non tantùm fœda ſtrage tyrannum* (o) *profligaſſe: ſed & ei ex* Mercia *jam depulſo, unanimi magnatum populique conſenſu in imperio ſucceſſiſſe* (p). *Atque hæc ſub annum Domini* 758. *feruntur contigiſſe.*

Quòd verò Beormredum lethaliter *eo prælio affirmet author* (r) vulneratum; *libentiùs illi condonabo: quoniam errorem illum ex* Malmesburio & Ingulpho *(bonis interim autoribus) poterat deprompſiſſe. Illos enim inter antiquiores ſolos novi, qui hoc, ſed falsò, docuerunt* (ſ). *Falsò, dixi, quia* Beormredus *non tantùm ex eo prælio fuga eſt elapſus* (t); *ſed undecim, ad minus, annis, ſupervixit.* Rogeri VVendoveri, Matthæorumque Pariſienſis, VVeſtmonaſterienſiſque *fide hæc ſcribo; ut qui memoriæ prodiderint,* Cataractam civitatem, *ſub annum Domini* 769. crematam à *Beormredo* tyranno rege *Merciorum* depoſito; qui infelix eodem anno iuſto Dei judicio, incendio periit (u). *Quibus &* Rogerus Hovedenus *planè conſentit, ut &* Antiquitatum Britannicarum *author: niſi quod* Carnredus *pro* Bernredus; *perperam apud primum ſit ſcriptum, &* Eornredus, *in ſecundo* (x).

Belliſſimæ, inſuper, & illi hiſtoriolæ, de Drida *uxore ad terram* Offæ (*quæ, interim, totius* Angliæ *maximè erat mediterranea*) in cimba ſine armamentis ex Galliis *fortuitò appulſa* (y); *fidem adhibeat* Judæus apella, non ego. *Cum iſta enim fingendi libidine propoſitóque, videtur fabrefacta; ut hunc* ſecundum, *ſcilicet,* priori *Offæ* ſimillimum (z), *etiam in uxore deprædicaret. Leviculam inadvertentiam illam, non ei vertam vitio; quòd* Carolo Francorum Regi demortuo, alium ſubſtituat Carolum (a). *Fortè, enim, fefellerant eum* VVendoverus (b), *aliique noſtrates Hiſtoriographi, qui priore loco* Carolum *poſuerunt pro* Carolomanno. *Quod & illum docuiſſe poterant* Hovedenus, VVigornienſis, & Malmeſburienſis *noſtri* (c). *Hoc, interim, eſt notiſſimum:* Offam, *nimirum,* Carolo magno *fuiſſe contemporaneum, cum eóque plurima negotia exercuiſſe.* Negotiatorum, *enim,* commeatus *inter eorum regna* prohibitos, *narrat noſter* Alcuinus: *etiam & Epiſtolam* Carolinam *ad* Offam *recitat* Malmesburienſis (d); *idque in eiſdem fere verbis, cum hoc noſtro* (e). *Veram igitur hanc Epiſtolam fuiſſe, nullus dubito: nec aliis illis duabus contradico, alibi* (f) *ab Authore noſtro recitatis.*

De victoria Offana *in Regem (quem nominare non poterat)* Eſt-Anglorum (g): *grandem, fateor, ſuſpicionem mihi ſuboriri. Licèt enim* VVendoverus *cum ſequaci ſuo* Pariſienſi (h) *tradiderint,* Offam Eſt-Anglorum gentem armis ſubjugaſſe: VVeſtmonaſterienſis *tamen* Pariſienſis *noſtri deflorator, & aliquoties corrector,*

(m) Ibid. p. 7.

(n) Vide *Offæ* 2. vitam: p. 10. b. l. 1.

(o) Pro eo quod populum non æquis legibus, ſed per tyrannidem gubernaret. *Wend.* Ms. ad an. 758. *M. Paris* Ms. ib. *M. Weſtmonaſt.* ibid.

(p) *Hoved.* par. 1. p. 231. a. l. 35. et p. 231. b. l. 31. *Hunt.* *indem* l. 4. p. 196. a. l. 43. et p. 198. b. l. 31. *Malmesb.* de geſtis Regum, l. 1. p. 14. b. l. 35. *Ingulphus.* p. 486. a. l. 21. *Wend.* Ms. et *M. Paris* Ms. et *M. Weſtmonaſt.* ad an. dom. 785.

(r) *Offæ* vita, p. 11. l. 34.

(ſ) *Malmesbur.* de geſtis Reg. l. 1. p. 14. b. l. 35. *Beornred eodem anno periit.* Ingulphus. p. 486. l. 42.

(t) *Offa fugavit Beornred,* regnavitque ſuper *Merc.* *Hunt.* l. lib. 4. p. 196. l. 43. et p. 198. b. l. 39.

(u) *Wendover.* Ms. *M. Paris* Ms et *Weſtmonaſter.* ad an. dom. 769. *Cataracta autem urbs, in* Richmondſhire in agro Eboracenſi; *quæ hodie viculus per exiguus* Catarick, Camdeno *noſtro locatur.*

(x) *Hoveden.* p. 231. b. l. 27. ad An. 769. *Antiq. Brit.* p. 62. in *Lamberto.*

(y) *Offæ* 2. vita p. 12. l. 39.

(z) Vide *Titulum* vitæ prioris *Offæ.*

(a) *Offæ* 2. vita p. 14. l. 22.

(b) *Wendover.* Ms. ad Ann. 771. et *M. Paris.* ibid.

(c) *Hoveden.* p. 231. b. l. 29. et 30. *Malmesburi* p. 13. a. l. 15. *Ingulph.* p. 573. An. 770.

(d) *Malmesburi.* p. 17. l. 14 et 38. (e) Vide *Offam.* 2. p. 20. l. 41. (f) Vbi ſupra. p. 15. l. 3. et p. 21. l. 5. (g) Vbi ſupra. p. 14. l. 20. (h) *Wendover.* et *M. Paris.* Ms. ad Ann. 771.

Anglorum,

Anglorum, non Eſt-Anglorum, tantùm meminit (i). Sed clariùs veriúſque Hovedenus: qui non Eſt-Anglorum gentem, ſed Heſtingorum habet (k) Tribum, ſi fortè, aut populum potentiorem aliquem inter reliquias Britannorum intelligit, à Merciis nondum debellatum (l). Gentem illam Haſtingorum conjicio, accolam incolámque vetuſtæ urbeculæ illius de Haſtings, quinque Portuum Capitalis: quos Haſtingos in eiſdem partibus uſque ad Normannorum tempora ſubſtitiſſe, erudiτiſſimus Camdenus me docuit: & quòd ab Haſtingis iis, illuſtris Haſtingorum familia qui Huntingdoniæ ſunt Comites, hoc titulo de Haſtings lætatur (m).

In hoc ſive fœliciter conjectavi ſive non (perinde enim eſt, vel ſic, vel ſecus) nunquam tamen ut credam induci poſſum, Offam illud Eſt-Anglorum ſive Norfolcienſium meorum regnum Alberto conceſſiſſe, quod eum jure ſanguinis contingebat, ut hic noſter affirmavit (n). Certiſſimum enim eſt, hunc Albertum fuiſſe Ethelbertum ſive Egilbrictum illum, quem patri Ethelredo in Eſt-Anglorum imperio ſucceſſiſſe, tradiderunt Malmesburienſis (o) & Polydorus (p). Ullam igitur ab Eſt-Anglis victoriam reportaſſe Offam, à nullo omnium Rerum Anglicarum ſcriptore memoratur. Nam hos ſi antea ſubjugaſſet, quid opus ei erat tam nequiter Albertum poſtea interfeciſſe, ut regnum eius ſuo regno prudenter copulando ſolidaret (q)? Immo nec Alberto interfecto, tam firmiter regna ſolidavit, quin Eſt-Angli ſeorſim ab eo tempore Reges habuerint ſuos; uſque ad Sancti Edmundi ætatem, adventúmque Danorum truculentum. Interim cum Malmesburio fateor, paucos in Eſt-Anglia potentes regnaſſe (r). Non adeò tamen imbecilles imbelléſve, quin Bernulphum, Ludicanúmque, Merciorum Reges ſucceſſivos, aperto bello ſuperarint & occiderint (ſ).

Sed quoniam in regis Alberti necis incidimus mentionem, liceat & aliam authoris fraudem detegere, ſed tamen piam: utpote, ad excuſandum Cœnobii ſui Fundatorem, excogitatam. Fraudem illam dico, qua ſceleſtiſſimam illam tam innocentiſſimi principis proditionem, in Quendridam ſolam rejicere conatur (t). Atque hæc eadem excuſatio, licèt apud VVendoverum, Pariſienſem, VVeſtmonaſterienſémque inveniatur (u) hi tamen ſanct-Albanenſes monachi quatuor, pro uno eodemque authore ſunt habendi. Huntindono, potiùs, Hovedeno, Ethelwardóque eſt fides adhibenda: qui Eſt-Anglum Regem, non in foſſam corruiſſe, illi in thalamo à Quendrida præparatam (ut ſanct-Albanenſes prædicti affirmarunt) ſed ipſius Offæ juſſione capite fuiſſe detruncatum (x). Neque his tamen omnino acquieſco: utpote qui nullam Quendridæ mentionem fecerint. Media, igitur, via cum VVigornienſi Florentio, & ejus veſtigia premente Polydoro iter carpens; utrarúmque partium opiniones commiſcens: Quendridam, credo, dediſſe conſilium, ſed carnificem ab ipſo Offa fuiſſe miſſum; qui noctu Ethelbertum inopinantem jugulavit, vel ei caput abſcidit (y).

Porro, in hoc uno deſiderari videtur authoris diligentia: in nomine ſcilicet regalis illius virginis, ob cujus amorem procus devenerat Albertus juvenis, in aulam Merciani Regis. Aelfledam, eam appellavit author (z): & Alfredam, Polydorus (a): Alfledam etiam VVendoverus, cum conſectaneo ſuo Matthæo Pariſienſi (b). Uterque tamen memoria lapſi: Alfleda enim nomen erat ſorori illius natu majori; quam Northanhumbrorũ Regem Etheldredũ ſibi matrimonio copulaſſe, ii ipſi, unà cum Hovedeno, nobis ſunt authores (c). Mallem Ingulpho crediſſe: Abbati, ſcilicet

(i) M. Weſtmon. ad Ann. 771.
(k) Hoved. p. 231. b. l. 28. ann. 772.
(l) Nam adhuc Britanni armis pollebant: & cum Saxonibus infra Angliam prælia frequenter conſerebant. Unum, poſt hoc tempus, inter Britones & Gentem I... apud Gaveford: recenſet Hun. in. p. 197. b. l. 46. vide & Flor. Wigorn. An. 731. & 743.
(m) Primis Normannorum temporibus, nobiles in hoc agro Haſtingi, & de Haſtings dicti fuerunt. Camdeni Britannia, in Suſſex. p. 226.
(n) Offæ vita, p. 23. l. 18.
(o) Malmesb. l. 1. p. 18. a. l. 41.
(p) Pol. Virg. l. 4. p. 68. l. 37.
(q) Offæ vita, p. 25. l. 40.
(r) Malmesb. l. 1. c. 6. p. 18. a. l. 42.
(ſ) Malmesb. l. 1. c. 5. p. 17. b. l. 41. Huntind. l. 4. p. 197. b. l. 45. Ingulphus, p. 486. b. l. 53. & Flor. Wigorn. p. 579. an. 823. numero 10. & an. 825. num. 12.
(t) Offæ vita, p. 24. l. 6. & 31.
(u) Wendover, & Paris. Ms. ad An. 792. Weſtm. ad An. 793.
(x) Offa præcepit amputari caput ſi Ethelbrichti. Huntind. p. 197. a. l. 39. Hoved. p. 235. b. l. 30. Ethelwerd. p. 477. b. l. 52.
(y) Floren. Wigorn. An. 793. p. 577. Polydor. Virg. Hiſtor. l. 4. p. 69.
(z) Offæ vita, p. 24. 37.
(a) Polydor. Virg. Hiſt. l. 4. p. 69.
(b) Wendover. & Pariſienſ. Ms. ad an. 792.
(c) Wend. et Par. ibid. Reg. Hov. p. 232. b. l. 15.

ſcilicet, Cœnobii Croilandenſis; *ubi illa Offæ* filia ac ſancti martyris *Ethelberti* quondam Regis *Eſt-Anglorum* ſponſa, *perpetuam virginitatem eſt profeſſa* (d). *Abbas autem* Ingulphus,*eam appellavit* Etheldritham: *quomodo, ſcilicet, in cœnobii matricula ſcriptum invenit. In hoc inſuper, author paulò negligentior videri poteſt; qui cum* Ælfedam *ſcripſerit* habitum ſuſcepiſſe religionis ut virgo martyris veſtigia ſequeretur (e): *Locum tamen, aut cœnobii nomen, nobis omiſerit deſignare.*

In altero etiam, non eſt author excuſandus; in mortis, *ſcilicet, ſeu* divinæ vindictæ *(ut vocat) genere, quâ percuſſam* Quendridam, à latronibus in puteum ſuum proprium fuiſſe præcipitatam *definxit* (f). Quendridam *enim ſeu* Cynedryth *reginam* invenio, *marito* Offæ *ſuperſtitem fuiſſe; & cum* Ecgfrido *filio,* Merciorum *poſt* Offam *patrem Rege, donationum Chartas duas conſignaſſe, noménque cum cruce (ſigilli vice) appoſuiſſe. Vide tu, ſi placet,* Additamentorum Auctarium *noſtrum* (g).

Authorem ulteriùs perſequi, nec libet nec vacat. Victoriis Offæ *quamplurimis bellum non hîc indico: non iis, præſertim, quæ ab Hiſtoriographis noſtratibus aliis, bonam reportarunt atteſtationem.* Offam, *inſuper, dimidium archiepiſcopatus* Cantuariæ, Lichfeldiam *ſuam tranſtuliſſe* (h), *agnoſco. Odio enim* Cantuarienſium *ſeu* Kentenſium *quos in parte jam devicerat, &* Lamberti Archipræſulis, *dicunt fuiſſe* (i) *factum; & in Synodo apud* Chalcuthe (k) *anno domini* 788. *tranſactum. Ibi etiam &* Ecgfridum *ſeu* Ecgfertum *filium coronavit* (l): *qui &* octo annis patri conregnavit: *eique non ultra* 141. dies ſupervixit (m).

De viſione in urbe Bathonia, *cælitùs* Offæ *Regi oſtenſa; ut & de* Revelatione *oſſium* Sancti Albani; *nihil dico: ſit fides penes authorem* (n).

Offam, *denique, opulentiſſimum illud in honorem* Sancti Albani Anglorum *Protomartyris glorioſi, cœnobium fundaſſe dotaſſéque, certo certius eſt. Immò, & quòd in urbe* Londoniarum *palatium ſibi extruens capellam juxta fundarit (quæ nunc mea parochialis eccleſia eſt) à* Matthæo Pariſienſe didici (o). *Dum pietatem laudo, vitia ejus non carpo: nec lubet* Malmesburienſem *in eam rem huc citare* (p). *Sufficiat gratitudini meæ, Authorem huc úſque fuiſſe imitatum: & gloriam Fundatoris Eccleſiæ meæ, ut ille Cœnobii ſui, pro viribus in iſtac opella propagaſſe: & in ejus, Lectoriſque gratiam, à veris falſa reſecuiſſe. Sed non omnia, credo: & mallem, non nimis ſeverè. Tu Lector, quod in me diſplicet rejicias: utere tuo judicio, (ſed cum favore) ut & ego meo. Hac conditione liberrima, tecum ſemper ago. Ita enim decet eos, qui bono publico ſtudent: quod & ego facio. Hanc conditionem ſi amplecteris, & me amplectere, qui ſim tuus totus.*

(d) *Ingulp.* Hiſt. p 487. a l. 9.
(e) *Offæ* vita, p. 24. l. 39.
(f) *Offæ* vita, p. 25 l. 28.
(g) *Auctarium,* p 239. l. 41. et p. 240 l. 6. Circa id temporis, vel paulò ante, *Cyne,* (pro qua nos *Queen* pronunciamus, id eſt *Regina,* in regnator. in nominibus, ſimiliaris erat compoſitio in hoc ipſo *Merciorum* regno, et aliam, non multò poſt, invenio *Quendridam.* *Malmesb.* p 49. b l. 2. *Ingul.* p. 486 b. l 41. *Florent. Vigorn.* p. 579 An. 819. Occurrit et *Quenburga:* apud *Huntindonium:* lib. 3. p. 186. b l. 7.
(h) *Offæ* vita, p. 21. l. 33. et p. 25. l 52.
(i) *Wend.* et *M. Pariſ.* Ms. et *Weſtm.* Ann. 765.
(k) *Wend.* *M. Par.* et An. 788. *Weſtmonaſt.* An 789.
(l) *Iidem.* ibid.
(m) *Iid.* Anno 796.
(n) *Offæ* vita, p. 26, &c.
(o) In *vitis Abbatum:* p. 40. l 42.
(p) *Malmesbur.* p. 15 b l. 20. et p. 17 b. l. 3.

DUORUM

DVORVM *OFFARVM*, ET VIGINTI TRIUM ABBATUM: PAGINÆ INITIALES.

	PAG.
Offa R. I.	1
Offa R. II.	10
Willegodus Abbas primus.	35
Eadricus Abbas ſecundus.	37
Vulſigus Abbas tertius.	*ibid.*
Vulnothus Abbas quartus.	38
Eadfrithus Abbas quintus.	*ibid.*
Vulſinus Abbas ſextus.	39
Alfricus Abbas ſeptimus.	40
Ealdredus Abbas octavus.	*ibid.*
Eadmarus Abbas nonus.	41
Leofricus Abbas decimus.	42
Alfricus Abbas undecimus.	43
Leofſtanus Abbas duodecimus.	45
Frethericus Abbas decimus tertius.	46
Paulus Abbas decimus quartus.	49
Richardus Abbas decimus quintus.	54
Gaufridus Abbas decimus ſextus.	56
Radulphus Abbas decimus ſeptimus.	64
Robertus Abbas decimus octavus.	66
Simon Abbas decimus nonus.	91
Garinus Abbas viceſimus.	94
Johannes I. Abbas viceſimus primus.	103
Gulielmus Abbas viceſimus ſecundus.	114
Johannes II. Abbas viceſimus tertius.	133

ADDITAMENTORUM INDEX.

Pag. 304. lin. 20.
Compoſitio inter Epiſcopum Lincoln: & Abbatem S. Albani. p.149
Pag. 661. lin. 46. Capitula forisfactorum ſuper Foreſta Regis. p.154
Pag.695.lin.penul. Quomodo puniuntur malefactores, in parcis vel vivariis. p.156
Pag. 718. lin. 18. Autenticum Innocentii 4. ſuper canonizatione Ædmundi Cant. p.156
Pag. 729. lin. 6. Pag. 730. lin. 3. Pag. 734. lin. 18. } Poteſtas conceſſa fratri Johanni de Ordine Minorum: ubi etiam plura Autentica & mandata papalia, eidem Johanni facta, occurrunt. p.159.&c.
Pag. 733. lin. 8. De Tranſlatione beati Ædmundi Confeſſoris. p.161
Pag. 736. lin. 43. De ſanguine Chriſti, Regi collato: unde quæſtio movebatur. ibid.
Pag. 747. lin. 8. Litera ſuper liberatione obſidionis Civitatis Parmæ. p.164
Pag. 748. lin. 24. Litera D. Regis, de reprobatione retonſa moneta. ibid.
Pag. 768. lin. 14. Epiſtola de converſione Regis Tartarorum. p.165
Pag. 768. lin. 24. Litera Comitis Attrabatenſis, de captione Damiatæ. ibid.
Poſtea etiam ſuper eadem captione Damiatæ, occurrunt plura teſtimonia. Scilicet,
Major evidentia de captione Damiatæ. p.166
Item, Litera Magiſtri militia Templi, ſuper præmiſſis. p.168
Item, De relatione D. Johannis Monachi de Pontiniaco. p.169
Pag. 768. lin. 27. Statuta Abbatum Nigri ordinis. Anno gratia 1249. ibid.
Item, Innovatio ſtatutorum (eorundem) per Innocentium quartum. p.173
Pag. 769. lin. 10. Cauſa diſſenſionis inter Weſtmonaſterii Abbatem & Conventum. (Non inveniuntur) p.178
Pag. 770. lin. 20. Litera Regis Tartarorum: de Chaldæo in Romanum, de verbo ad verbum. (Gallicé.) ibid.
Pag. 772. lin. 52. Impetratio Epiſcopi Lincolniæ. p.179
Pag. 782. lin. 48. Decretales novæ Innocentii quarti: Quarum authoritate, Bonifacius Cantuar. Archiepiſc. intendebat viſitare. ibid.
Pag. 789. lin. 23. Forma rapinæ Bernardi de Nympha. (vide in Auctario.) p.180

Pag.

Pag. 804. lin. 11. *Litera Apoſtolica contra ſententiam prolatam in Canonicas S.* Pauli Londini, *ob Archiepiſcopo* Cantuar. *eos volente viſitare.* p.180

Pag. 804. lin. 21. *Teſtamentum* Frederici *Imperatoris.* p.181

Pag. 808. lin. 29. & lin. 48. Pag. 811. lin. 24. } *Mandatum magiſtri* Hoſpitalis. ibid.

Pag. 812. lin. 24. *Summa expenſarum Regis.* (*non inveniuntur*) p.182

Pag. 817. lin. 1. *Injuria* Willielmi *de* Valentia. (*non inveniuntur*) ibid.

Pag. 822. lin. 28. Pag. 825. lin. 22. } *Decretalis P.* Innocentii, *de privilegio exemptionis.* ibid.

Pag. 826. lin. 37. *Statuta in provinciali Capitula, celebrato Londini.* p.183

Pag. 841. lin. 15. *Litera Authentica pro viſitatione Archiepiſcopi* Cantuariæ. ibid.

Pag. 842. lin. 20. *Hii rumores de ſtatu* Terræ ſanctæ. *Anno* 1252. ibid.

Pag. 844. lin. 40. *Pro Domino* Willielmo *de* Sancto Edmundo, *Monacho* S. Albani. p.184

Pag. 846. lin. 36. *Litera Papales mitigatoria, ſeu relaxativa.* p.184

Pag. 856. lin. 34. Pag. 883. lin. 23. } *De majoribus procurationibus : quod non excedant* 4. *marcas.* p.186

Pag. 859. lin. 12. *Litera de injuria illata Archiepiſc.* Cant. *&* Euſtachio *de* Len. p.187

Pag. 863. lin. 33. *De procurationibus Eccleſiarum parochialium.* p.188

Pag. 865. lin. 14. *Mercata conceſſa Eccleſia de Wautham.* (*non inveniuntur*) ibid.

Pag. 868. lin. 15. *Articuli* Nigri Ordinis. (*non inveniuntur*) ibid.

Pag. 868. lin. 39. *Strages in* Flandria. *Vide* Auctarium. ibid.

Pag. 879. lin. 15. } *Impetratio Abbatis* S. Auguſtini Cantuariæ, *contra impetus Archiepiſcopi* Bonifacii. ibid.

Pag. 882. lin. 11. *Litera* Richardi *Comitis* Cornubiæ, *R.* Henrico III. p.189

Pag. 883. lin. 20. *Litera* Innocentii 4. *de neglectis Scholis.* p.190

Pag. 883. lin. 24. *Litera* Innocentii 4. *de modificandis gravaminibus viſitationum.* p.191

Pag. 883. lin. 26. *De ordinationibus dignitatum, à Papa conceſſarum.* ibid.

Pag. 888. lin. 33. *Vicecomes Herefordia reddit computum de* 101. *libra &c.* p.192

Pag. 889. lin. 10. *Charta de* Weſtmonaſterio. ibid.

Pag. 890. lin. 10. & p. 893. lin. 37. *Reſponſio* Conradi *Regis, accuſati ad Papam.* ibid.

Pag. 923. lin. 9. *Epiſtola papalis conſolatoria ad Reginam.* p.194

Pag. 924. lin. 5. *Litera Regis pro negotio de Herteburne : per* Will. *de* Hortun. p.195

Item, litera Regis ad Cardinalem I. ibid.

Pag. 929. lin. 30. *Pacem inter Abbates.* (*non invenimus*) p.196

Pag. 934. lin. 38. *Litera de ratihabitione pacis, inter Reges* Hiſpaniæ *&* Angliæ. ibid.

Pag. 944. lin. 32. *Literas Papa, incipientes Frater* Johannes *&c.* (*non invenimus*) p.197

Pag. 944. lin. 44. *Epiſtola Papa, ad R.* Angliæ, *ut errores corrigat.* ibid.

Pag. 948. lin. 47. *Litera impetrata ab Abbate, à Comite* Richardo. p.198

Additamentorum *Index.*

Pag. 950. lin. 8. *De Rege magno* Scotorum Malcolmo. p.198

Vbi & habes narrationem, de Rob. *de* Mumbrai, *fundatore de* Thynemue.

Pag. 950. lin. 34. *Litera quas impetrarunt Monachi* Dunelmenſes. *(non inveniuntur)* p.199

Pag. 951. lin. 34. *Articuli pro quibus Epiſcopi* Angliæ, *fuerant pugnaturi.* ibid.

Poſt quos habes Articulos *obſervandos per proviſionem Epiſcoper.* Angliæ. p.204

Pag. 952. lin. 36. *Litera Regis* Alemanniæ, *miſſa ſeneſchallo ſuo in* Anglia. p.210

Pag. 957. lin. 6. / Pag. 958. lin. ult. } *Literæ variorum de moribus & immunditiis* Tartarorum. p.211. *&c.*

Pag. 975. lin. 6. *Statutum apud* Oxoniam, *(reperire non potuimus)* p.214

Pag. 977. lin. 20. *Breve Domini Regis ad quemlibet Comitatum.* p.215

Pag. 978. lin. 11. *Litera Communitatis* Angliæ *Domino Papa.* ibid.

Pag. 516. lin. 34. *Reſponſio* Laurentii *de* S. Albano *pro* Huberto Cantiæ *Comite.* 149

INCIPIT HISTORIA DE OFFA PRIMO:

QVI STRENVITATE SVA,

ſibi *Angliæ* maximam partem ſubegit,

Cui

Simillimus fuit Secundus OFFA.

INter *Occidentalium Anglorum* Reges illuſtriſſimos, præcipua commendationis laude celebratur, rex *Warmundus*, ab his qui Hiſtorias *Anglorum* non ſolùm relatu proferre, ſed etiam ſcriptis inferere, conſueverant. Is fundator erat cujuſdam urbis à ſeipſo denominatæ; quæ lingua *Anglicana Warwick*, id eſt, *Curia Warmundi* nuncupatur. Qui uſq; ad annos ſeniles abſq; liberis extitit, præter unicum filium; quem ut æſtimabat Regni ſui hæredem & ſucceſſorem puerilis debilitatis incommodo laborantem, conſtituere non valebat. Licèt enim idem unicus filius ejus *Offa*, vel *Offanus* nomine ſtatura fuiſſet procerus, corpore integer, & elegantiſſimæ formæ juvenis exiſteret, permanſit tamen à nativitate, viſu privatus uſq; ad annum ſeptimum. Mutus autem & verba humana non proferens, uſq; ad annum ætatis ſuæ triceſimum. Hujus debilitatis incommodum non ſolùm Rex, ſed etiam regni proceres, ſupra quàm dici poteſt moleſtè ſuſtinuerunt. Cum enim immineret patri ætas ſenilis, & ignoraret diem mortis ſuæ; neſciebat quem alium ſibi conſtitueret hæredem & Regni ſucceſſorem. Quidam autem primarius regni cui nomen * *Riganus*, cum quodam ſuo complice *Mitunno* nomine, ambitioſus cum ambitioſo, ſeductor cum proditore, videns Regem decrepitum, & ſine ſpe prolis procreandæ ſenio fatiſcentem; de ſe præſumens, cepit ad Regiæ dignitatis culmen aſpirare, contemptis aliis regni primatibus, ſe ſolum præ cæteris ad hoc dignum reputando.

Warmundus *Rex*

adificat Warwick

Cujus filius Offa, *cùm cæcus & mutus erat,*

* *Hic* Riganus, *binominis fuit. Vocabatur enim alio nomine* Aliel: Riganus *verò, à rigore. Huic erat filius* Hildebrandus, *miles ſtrenuus, ab enſe ſic dictus. Hunc voluit pater promovere.*

Riganus *aſpirat ad regnū.*

Idcirco diebus ſingulis regi moleſtus nimis, protervè eum aggreditur, ut ſe hæredis loco adoptaret. Aliquando cor regis blandè alliciens, interim aſperè minis & terroribus provocans, perſuadere non ceſſat Regi quod optabat. Suggerebat etiam Regi per viros potentes, complices cupiditatis & malitiæ ſuæ, ſe regni ſui ſummum apicem, violentia & terroribus, & vi extorquere, niſi arbitrio voluntatis ſuæ, Rex ipſe pareret, faciendo

Qui ambiens à Rege adoptari,

endo

endo virtutem de neceſſitate. Super hoc itaq; & aliis regni negociis, evocato ſemel

& repulſus,

Conſilio, protervus ille à Rege reprobatus diſceſſit à curiæ præſentia, iracundiæ calore ſremens in ſemetipſo, pro repulſa quam ſuſtinuit.

Regi intentat bellum.

Nec mora, accitis multis qui contra regis imperium partem ſuam confovebant, infra paucos dies, copioſum, imo infinitum exercitum congregavit: Et ſub ſpe victoriæ viriliter obtinendæ, regem & ſuos ad hoſtile prælium provocavit. Rex autem confectus ſenio, timens rebellare, declinavit aliquotiens impetus adverſariorum. Tandem verò, Convocatis in unum Principibus, & Magnatibus ſuis, deliberare cœpit quo facto opus haberet. Dum igitur tractarent in commune per aliquot dies ſecum deliberantes, inſtantiſſimæ neceſſitatis articulum, affuit inter ſermocinantes natus & unigenitus regis, euſq; elinguis & abſq; ſermone: Sed

Rex convocato ſuorum parliamento,

aure purgata, ſingulorum verba diſcernens. Cùm autem patris ſenium, & ſeipſum ad regni negocia quaſi inutilem & minùs efficacem deſpici & reprobari ab omnibus propenderet, contritus eſt & humiliatus in ſemetipſo, uſq; in lachrymarum aduberem profuſionem. Et exitus aquarum deduxerunt oculi ejus, & æſtuabat dolore cordis intrinſecus amariſſimo. Et quia verbis non poterat, Deo affectu intrinſeco præcordialiter ſuggerebat, ingemiſcens, reponenſq; lachrymabilem querelam coram ipſo, orabat, Ut à *Spiritu ſancto* reciperet conſolationem, à *patre* luminum fortitudinem, & à *filio patris*, unigenito ſapientiæ ſalutaris donativum. In brevi igitur, contriti cordis vota proſpiciens, is, cui nuda & aperta ſunt omnia, reſolvit os adoleſcentis in verba diſcreta & mani-

Offa euſq; mutus, articulatè loquitur. Ejus Oratio.

feſtè articulata; ſicq; de regni principatu tumidè & minaciter contra ſe & patrem ſuum perſtrepentes, ſubitò & ex inſperato alloquitur. "Quid adhuc me & patre meo ſu-"perſtite contra leges & jura vobis vendicatis regni judicium enormiter contrectare: "& me excluſo, hærede generali, alium degenerem facinoroſum etiam in minas & dif-"fiduciationem ſuperbè nimis prorumpentem, ſubrogare ut vos non immeritò iniqui-"tatis & proditionis arguere valeamus. Quid, inquam, exteri, quid extranei contra nos "agere debeant, cum nos affines & domeſtici noſtri à patria quam hactenus generis no-"ſtri ſucceſſio jure poſſedit hæreditario, velitis expellere. Et dum hæc *Offanus* vel *Offa* (hoc enim nomen adoleſcentulo erat) qui jam nunc primo æterno nomine cum benedictionis memoria, meruit intitulari, ore facundo, ſermone rethorico, vultu ſereno proſequeretur: omnium audientium plusquam dici poteſt, attonitorum oculos, facies & corda in ſe convertit. Et proſequens inceptum ſermonem, continuando rationem ait, intuens ad ſuperna.

& Proteſtatio.

"Deum teſtor, omniſq; cœleſtis curiæ primates, quod tanti ſcele-"ris & diſcidii incentores, niſi qui cœperint titubare, viriliter erigantur in virtutem pri-"ſtinam roborati, indempnes (prout deſides & formidoloſi promeruerunt) ac impunitos "non patiar. Fideles autem, ac ſtrenuos, omni honore proſequar & confovebo. Audito igitur adoleſcentis ſermone, quem mutum æſtimabant vanum & inutilem, conſternati admodum & conterriti, ab ejus præſentia diſceſſerunt, Qui contra patrem ſuum & ipſum mota ſeditione, auſu temerario conſpiraverant. *Riganus* tamen, contumax & ſuperbus, comitante *Mitunno* cum aliis complicibus ſuis, qui jam iram in odium converterant, minas minis receſſit cumulando, Regemq; delirum cum filio ſuo inutili ac vano morione, frontosè diffiduciavit. E cõtra, naturales ac fideles regis, ipſius minas parvipendentes, imò vilipẽdentes, inæſtimabili gaudio perfuſi, regis & filii ſui pedibus incurvati, ſua ſuorũq; corpora ad vindicandã regis injuriam, exponunt gratãter univerſi. Nec mora, Rex in ſua & filii ſui præſentia generali edicto eos qui parti ſuæ favebãt jubet aſſiſtere, volens, communi eorum conſilio edoceri, qualiter in agendis ſuis procedere, & negocia ſua exequi habeat convenienter. Qui ſuper his, diebus aliquot deliberantes: Inprimis conſulunt regi ut filium ſuum moribus & ætate ad hoc maturum, militare cingulo faciat inſigniri: Ut ad bellum procedens, hoſtibus ſuis horrori fieret & formidini. Rex autem ſano & ſalubri conſilio ſuorum obtemperans, celebri ad hoc condicto die, cum ſolemni & regia pompa, gladio filium ſuum accinxit; adjunctis tyrocinio ſuo, ſtrenuis adoleſcentibus generoſis, quos rex ad decus & gloriam filii ſui, militaribus indui fecit, & honorari.

Bellica ejus indoles.

Cum autem poſt hæc, aliquandiu cum ſociis ſuis decertans, inſtrumenta tyro *Offanus* experiretur, omnes eum ſtrenuiſſimum & ſingulos ſuperantem, vehementer admirabantur. Rex igitur interim majorem aſſumens audaciam, & in ſpem erectus alacriorem, communicato cum ſuis conſilio, contra hoſtes regni ſui inſidiatores, imo jam manifeſtè

Warmundus Rex

contra regnum ſuum inſurgentes, & inito certamine adverſantes, reſumpto ſpiritu bel-

lum

lum inſtaurari præcepit. Potentiſſimus autem ille, qui regnum ſibi uſurpare moliebatur, cum filiis ſuis juvenibus duobus, videlicet tironibus ſtrenuiſſimis *Otta* & *Milione* nominatis, aſcita quoq; non minima multitudine, nihilominus audacter ad rebellandum, ſe ſuoſq; præmunire cœpit, alacer & imperterritus. Et præliandi diem & locum, hinc interim rex & ejus æmulus determinarunt.

parat bellum Rigano.

Congregato itaq; utrobiq; copioſiſſimo & formidabili nimis exercitu, parati ad congreſſum, fixerunt tentoria è regione, nihilq; intererat niſi fluvius torrens in medio, qui utrumq; exercitum ſequeſtrabat; Et aliquandiu hinc deinde meticuloſi & conſternati, rapidi fluminis alveum interpoſitum (qui vix erat homini vel equo tranſmeabilis) tranſire diſtulerunt; Tela tamen ſola, cum crebris cõminationibus & convitiis, tranſvolarunt: Tandẽ indignatus *Offa* & ægrè ferens probroſæ moræ diſpendia, electis de exercitu ſuo robuſtioribus & bello magis ſtrenuis, quos etiam credebat fideliores, ſubitus & improviſus flumẽ raptim pertrãſiens, facto impetu vehemẽti & repentino, hoſtes ei obviam occurrentes, præoccupatos, tum circa ripam fluminis, plurimos de adverſariorum exercitu contrivit, & in ore gladii trucidavit. Primoſq; omnes tribunos & primicerios potenter diſſipavit. Cum tamen ſui commilitones, fortè volentes præſcire in *Offa* prævio Martis fortunam, ſegniter amnem tranſmeatent, qui latus ſuum tenebantur ſuffulcire, & potius circumvallando roborare. Et reſumpto ſpiritu vividiore, reliquos omnes, hinc inde ad modum navis velificantis & æquora velociter ſulcantis, impetuoſiſſimè diviſit, enſe terribiliter fulminante, & hoſtium cruore ſæpiùs inebriato: donec ſuæ omnes acies ad ipſum illæſæ & indempnes tranſmearent. Quò cum pervenirent ſui commilitones, congregati circa ipſum dominum ſuum, exercitum magnum & fortem conflaverunt. Duces autem contrarii exercitus, ſeſe denſis agminibus et conſertis aciebus, violenter opponunt adventantibus. Et congreſſu inito cruentiſſimo, “Acclamatum utrobiq; et “exhortatum, ut res agatur pro capite, et certamen pro ſua et uxorum ſuarum, et libe“rorum ſuorum, et poſſeſſionum liberatione, ineant juſtiſſimum, auxilio divino prote“gente. Perſtrepunt igitur tubæ cum lituis, et clamor exhortantium, equorum hinnitus, morientium et vulneratorum gemitus, fragor lancearum, gladiorum tinnitus, ictuum tumultus, aëra perturbare videbantur. Adverſarii tandem *Offæ*, legiones dejiciunt, et in fugam diſſipatas convertunt. Quod cum viderit *Offa* ſtrenuiſſimus, et ex hoſtium cæde cruentus, hauſto ſpiritu alacriori, in hoſtes more leonis et leænæ ſublaris catulis, irruit truculenter; gladium ſuum cruore hoſtili inebriando. Quod cum viderant trucidandi, fugitivi et meticuloſi pudore confuſi, reverſi ſunt, ſuper hoſtes, et ut famam redimerent, ferociores in obſtantes fulminant et debacchantur.

Offa *tranſiens flumen*,

Rigani *exercitum adoritur*:

& in fugam vertit,

Multoq; tempore, truculenter nimis decertatum eſt; et utrobiq; ſuſpenſa eſt victoria: tandem poſt multorum ruinam, hoſtes fatigati pedem retulerunt, ut reſpirarent et pauſarent poſt conflictum.

Similiter etiam et exercitus *Offani*. Quod tum moleſtè nimis tulit *Offanus*, cujus ſanguis in ultionem æſtuabat, et indefeſſus propugnator ceſſare erubeſcebat. Hic caſu, *Offæ* obviant duo filii divitis illius, qui regnum patris ejus ſibi attemtavit uſurpare. Nomen primogenito, *Brutus* ſive *Hildebrandus*, & juniori *Sueno*. Hii probra & verba turpia, in *Offam* irreverenter ingeſſerunt, & juveni pudorato in conſpectu exercituum, non minùs ſermonibus quàm armis, moleſti extiterunt. *Offa* igitur, magis laceſſitus, & calore audaciæ ſcintillans, & iracundia uſq; ad fremitum ſuccenſus, in impetu ſpiritus ſui in eoſdem audacter irruit. Et eorum alterum, videlicet *Brutum*, unico gladii ictu percuſſit, amputatoq; galeæ cono, craneum uſq; ad cerebri medullam perforavit, & in morte ſingultantem, ſub equinis pedibus potenter præcipitavit, alterum verò, qui hoc viſo fugam inüt, repentinus, inſequens, vulnere letali ſauciatum, contempſit & proſtratum. Poſt hæc deſæviens in cæteros contrarii exercitus duces, gladius *Offæ* quicquid obviam habuit, proſternendo devoravit. Exercitu ipſius, tali exemplo recentiùs in hoſtes inſurgente, & jam glorioſiùs triumphante. Pater, verò, prædictorum juvenum, perterritus, & dolore intrinſeco ſauciatus, ſubterfugiens amnem oppoſitum, nitebatur pertranſire: ſed interfectorum ſanguine torrens fluvius, eum loricatum & armorum pondere gravatum & multipliciter fatigatum, cum multis de ſuo exercitu ſimili incommodo præpeditis, ad ima ſubmerſit, & ſine vulneribus, miſeras animas exhalarunt. Proditores toti poſteritati ſuæ probra relinquentes. Amnis autem à *Rigano* ibi ſubmerſo, ſortiebatur vocabulum, & *Riganburne*, ut facti vivat perpetuò memoria, nuncupatur.

occiſis duobus Rigani *filiis*.

Sui & ipſe ſubmerſus,

Alio nomine Avene *dicitur*.

Reliqui

Reliqui autem omnes de exercitu *Rigani* (qui & *Aliel* dicebatur) qui ſub ducatu *Mitunni* regebantur, in abyſſum deſperationis demerſi,& timore effœminati, cum eorum duce in quo magis *Riganus* confidebat, in noctis crepuſculo trucidati, cum victoria glorioſa; campum *Offa* ſtrenuiſſimo (in nulla parte corporis ſui deformiter mutilato, nec etiam vel letaliter vel periculoſè vulnerato, licèt ea die multis ſe letiferis oppoſuiſſet periculis) reliquerunt. Sicq; *Offa* circa juventutis ſuæ primitias, à Domino

Offa relinquit victoriam glorioſam.

data eſt victoria: in bello nimis ancipiti, ac cruentiſſimo, & inter alienigenas, virtutis & induſtriæ ſuæ, nomen celebre ipſius ventilatum, & odor longè latéq; bonitatis ac civilitatis, nec non & ſtrenuitatis ejus, circumfuſus, nomen ejus ad ſidera ſublevavit. Porrò in craſtinum poſt victoriam, hoſtium ſpolia interfectorum & fugitivorum, magnificè contēpnens, nec ſibi volens aliquatenus uſurpare, ne quomodolibet avaritiæ turpiter redargueretur, militibus ſuis ſtipendiariis,& naturalibus ſuis hominibus(præcipuè his quos noverat indigere) liberaliter dereliquit, ſolos tantum Magnates, quos ipſemet in prælio cœperat, ſibi retinuit incarcerandos, redimendos, vel judicialiter puniendos. Juſſitque ut interfectorum duces & principes, quorum fama titulos magnificavit, & præcipuè eorum qui in prælio magnificè ac fideliter ſe habuerant (licèt ei adverſarentur) ſeorſum honorificè intumularentur, factis eis obſequiis, cum lamentationibus. Exercitus autem popularis cádavera, in arduo & eminenti loco, ad poſteritatis memoriam, tradi juſſit, ſepulturæ ignobiliori. Unde locus ille hoc nomine *Anglice Qualmhul*, à ſtrage videlicet & ſepultura interfectorum meritò meruit intitulari.

Qualmhul, *vel* Qualmweld, *unde?*

Multorum etiam & magnorum lapidum ſuper eos ſtruem, exercitus *Offa*, voce præconia juſſus, congeſſit eminentem. Totaq; circumjacens planities,ab ipſo cruentiſſimo certamine & notabili ſepultura, nomen & titulum indelebilem eſt ſortita. Et *Blodeweld* à ſanguine interfectorum denominabatur.

Blodeweld, *unde?*

Deletis igitur & confuſis hoſtibus, *Offa* cum ingenti triumpho & tripudio & gloria, revertitur ad propria. Pater verò *Warmundus*, qui ſeſe receperat in locis tutioribus rei eventum expectans, ſed jam fauſto nuncio certificatus, comperienſq; & ſecurus de cariſſimi filii ſui victoria, cum ingenti lætitia ei procedit obvius: & in amplexus ejus diutiſſimè commoratus, conceptum interiùs de filii ſui palma gaudium tegere non volens, ſed nec valens, hujus cum lacrymis exultationis, prorupit in vocem.

Gloria triumphi.

Warmundi Regis Oratio ad filium Offam.

« Euge fili dulciſſime, quo affectu, quâve mentis lætitia, laudes tuas prout dignum eſt proſequar? Tu enim es ſpes mea & ſubditorum jubilus ex inſperato & exultatio. In te ſpes inopinata meis revixit temporibus: In ſinu tuo lætitia mea, imo ſpes potiùs totius regni, eſt repoſita. Tu populi totius firmamentum, tu pacis & libertatis meæ, baſis & ſtabile, deo aſpirante, fundamentum: Tibi debetur ruina protervi proditoris illius, quondam publici hoſtis noſtri, qui regni faſtigium quod mihi & de genere meo propagatis jure debetur hæreditario, tam impudenter quam imprudenter, contra leges & jus gentium, uſurpare moliebatur. Sed vultus domini ſuper eum & complices ſuos facientes mala, ut perderet de terra memoriam eorum, Deus ultionum Dominus diſſipavit conſilium ipſius. Ipſum quoq; *Riganum* in ſuperbia rigentem, & immitem *Mitunnum* commilitonem ipſius cum exercitu eorum projecit in flumen rapaciſſimum. Deſcendunt quaſi plumbum in aquis vehementibus: Devoravit gladius tuus hoſtes noſtros fulminans & cruentatus, hoſtili ſanguine, magnificè inebriatus: non degener es fili mi genialis; ſed patriſſans, patrum tuorum veſtigia ſequeris magnificorum. Sepultus in inferno noſter hoſtis, & adverſarius, fructus viarum ſuarum condignos jam colligit quos vivus promerebatur. Luctum & miſeriam quam ſenectuti meæ malignus ille inferre diſpoſuerat, verſâ vice, clementia divina convertit in tripudium. Quamobrem in præſenti accipe, quod tuis meritis exigentibus debetur, etiamſi filius meus non eſſes, etſi mihi jure hæreditario non ſuccederes. Ecce jam, cedo, et Regnum Anglorum voluntatis tuæ arbitrio deinceps committo: Ætas enim mea fragilis et jam decrepita, Regni ſceptrum ulteriùs ſuſtinere non ſufficit. Idcirco te fili deſideratiſſime, vicem meam ſupplere te cónvenit, & corpus meum ſenio confectum, donec morientis oculos clauſeris, quieti tradere liberiori, ut à curis & ſecularibus ſollicitudinibus, quibus diſcerpor liberatus, precibus vacem & contemplationi. Armis hucuſq; materialibus dimicavi: reſtat ut de cætero vita mea quæ ſupereſt, militia ſit ſuper terram contra hoſtes ſpirituales.

Cui reſignat regnum.

« Ego

“ Ego vero pro incolumitate tua & Regni ſtatu, quod ſtrenuitati tuæ, O animæ meæ dimidium, jam commiſi; preces quales mea ſcit ſimplicitas & poteſt imbecillitas, Deo fundam indefeſſas. Sed quia tempus perbreve amodo mihi reſtat, & corpori meo ſolum ſupereſt ſepulchrum; aurem benignam meis accomoda ſalutaribus conſiliis, & cor credulum meis monitis, inclina magnificis: Verum ipſos qui nobiſcum contra hoſtes publicos, *Riganum* videlicet & *Mitunnum* & eorum complices æmulos noſtros, fideliter ſteterunt & periculoſo diſcrimini pro nobis ſe oppoſuerunt; paterno amore tibi commendo, diligendos, honorandos, promovendos. Eos autem qui decrepitæ ſenectutis meæ membra debilia contemptui habere auſi ſunt, aſſerentes verba mea & Regalia præcepta, eſſe ſenilia deliramenta, præſumentes temerè apice Regali me privato te exhæredare; ſuſpectos habe & contemptibiles: ſi qui ſint elapſi ab hoc bello, & à tuo gladio devorante, etiam cum eorum poſteritate: ne cum in ramuſculos virus pullulet, à radice; aliquid conſimile tibi generetur in poſterum. Non enim recolo me talem eorum promeruiſſe, qui me & te filium meum gratis oderunt, perſequutionem: Similiter eos, quos dicti proditores pro eo quòd nobis fideliter adhæſerant, exulare coegerunt; vel qui impotentes rabiem eorum fugiendo reſiſtere, ad horam declinaverunt; cum omni manſuetudine ſtudeas revocare, & honores eorum cum poſſeſſionibus ex innata tibi Regali munificentia, gratiùs ampliare. Laus induſtriæ tuæ & famæ præconia, & ſtrenuitatis tuæ titulus, quæ adoleſcentiam tuam divinitùs illuſtrarunt, in poſterum de te majora promittunt. Deſideranti animo ſitienter affecto, ipſumque Deum, qui te tibi, ſua mera gratia reddidit & reſtauravit, deprecor affectuoſè, ut has juventutis tuæ primitias, hoc inopinato triumpho ſubarratas, melior ſemper ac ſplendidior, operum gloria ſubſequatur. Et proculdubio poſt mortem meam (quæ non longè abeſt, jubente Domino) famæ tuæ magnitudo, per orbem univerſum dilatabitur, & fœlix ſuſcipiet incrementum. Et quæ Domino placita ſunt, opere fœlici conſummabis, quæ divinitùs proſperabuntur.

Hæc autem cum filius devotus & manſuetus, licèt magnificus triumphator exaudiſſet & intenta aure intellexiſſet, flexis genibus & junctis manibus, & exundantibus oculis, patri ſuo grates retulit accumulatas. Rex itaque per fines *Angliæ* miſſis Nuntiis expeditiſſimis, qui mandata Regia detulerint, totius ditionis ſuæ convocat Nobilitatem. Quæ convocata ex Regis præcepto, & perſuaſione, *Offano* filio ſuo unigenito ligeam fecerunt fidelitatem & homagium in patris præſentia. Quod & omnes, animo volenti, immo gaudenti, communiter perfecerunt.

Rex igitur quem potiùs prona voluntas, quàm vigor provexit corporalis, per climata Regni ſui proficiſcitur ſecurus & lætabundus, nullo contradicente, vel impediente, ut Regni munitiones & varias poſſeſſiones, diu per inimicos ſuos alienatas & injuſtè ac violenter poſſeſſas, ad ſuæ ditionis reacciperet jure poteſtatem. Quæ omnia, ſibi ſunt ſine difficultate vel moræ diſpendio reſtituta. Statímque pater filium, eorum poſſeſſionibus corporaliter inveſtivit, & paterno contulit affectu ac gratuito, Proceribus congaudentibus ſuper hoc univerſis. Poſt hæc autem, Rex filio ſuo *Offano* ærarium ſuum adaperiens, aurum ſuum & argentum, vaſa concupiſcibilia, gemmas, holoſerica omnia, ſuæ ſubdidit poteſtati. Sícque ſubactis & ſubtractis hoſtibus cunctis, aliquandiu per univerſum Regnum, viguit pax & ſecuritas diu deſiderabilis.

Rex igitur filii ſui proſperitate gaviſus, qui etiam diatim de bono in melius gradatim aſcendit, aliquo tempore vitæ ſuæ metas diſtulit naturales: jubilus quoque in corde ſenis conceptus, languores ſeniles, plurimum mitigavit. Tandem Rex plenus dierum, cum benedictione omnium, qui ipſum etiam à remotis partibus, per famam cognoverunt, naturæ debita perſolvens deceſſit. Et decedens, filio ſuo apicem Regni ſui, pacatum & quietum reliquit: *Offanus* autem oculos patris ſui piè claudens, lamentationes menſurnas cum magnis ejulatibus, lachrymis & ſpecialibus planctibus (prout moris tunc erat Principibus magnificis) lugubriter pro tanto funere continuavit. Obſequiiſque cum exequiis, magnificè tam in Eccleſia quam in locis forinſecis completis, apparatu Regio & loco celeberrimo & nominatiſſimo, Regibus condigno, videlicet in eminentiori Eccleſia penes *Gloverniam* urbem egregiam, eidē exhiberi jubet ſepulturā. *Offanus* autem cum moribus omnibus foret redimitus, elegans corpore, armis ſtrenuus, munificus & benignus, poſt obitum patris ſui magnifici *Warmundi*, cujus mores tractatus exigit ſpecialis; plenariè omnium Principum Regni dominium ſuſcipit, & debitum cum

Warmundus *moritur.*

& in Glóceſtria *ſepelitur.*

cum omni devotione, & mera voluntate, famulatum. Cum igitur cujuſdam ſolemnitatis arrideret ſerenitas, *Offanus* cum ſolemni tripudio omnibus applaudentibus & fauſtum omen acclamantibus, *Anglia* Diademate fœliciter eſt inſignitus.

Offa coronatur.

Acquieſcens igitur ſeniorum conſiliis & ſapientum perſuaſionibus, cœpit totius Regni habenas irreprehenſibiliter, imò laudabiliter, habenas moderanter & ſapienter gubernare. Sic igitur ſubactis hoſtibus Regni univerſis, viguit pax ſecura & firmata in finibus *Anglorum*, per tempora longa, præcipuè tamen per ſpatium temporis quinquennale. Erat autem jam triginta quatuor annos ætatis attingens, annis proſperè pubeſcentibus.

Rex dum in ſylvis venatur,

incidit in virginem pulcherrimam,

Eboracenſis Reguli filiā.

Et cum Rex more juvenili, venatus gratia per nemora frequenter, cum ſuis ad hoc convocatis venatoribus & canibus ſagacibus, expeditus peragraſſet, contigit die quadam quod aëre turbato, longè à ſuorum caterva ſemotus, ſolus per nemoris opaca penitus ipſorum locorum, necnon & fortunæ ignarus, caſu deambulabat. Dum autem ſic per ignota diverticula incautiùs oberraret, & per invia, vocem lachrymabilem & miſerabiliter querulam, haud longè à ſe audivit: Cujus ſonitum ſecutus, inter denſos frutices virginem ſingularis formæ & Regii apparatus, ſed decorè venuſtiſſimam, ex inſperato reperit. Rex vero rei eventum admirans, quæ ibi ageret & querelæ cauſas, eam blandè alloquens, cœpit ſciſcitari. Quæ ex imo pectoris flebilia trahens ſuſpiria, Regi reſpondit. Nequaquam in auctorem ſed in ſeipſam reatum retorquens: « Peccatis meis inquit exigentibus, infortunii hujus calamitas mihi accidit. Erat autem Reguli cujuſdam filia qui *Eboracenſibus* præerat. Hujus incomparabilis pulchritudinis ſingularem eminentiam, pater admirans, amatorio dæmone ſeductus, cœpit eam inceſtu libidinoſo concupiſcere, & ad amorem illicitum, ſæpe ſollicitare ipſam puellam minis, pollicitis, blanditiis, atque muneribus adoleſcentulæ temptans emollire conſtantiam. Illa autem operi nefario nullatenus adquieſcens, cum pater tamen minas minis exaggeraret, & promiſſa promiſſis accumularet, munera muneribus adaugeret; juxta illud Poeticum,

Imperium, promiſſa, preces, confudit in unum:

elegit magis incidere in manus hominum, & etiam ferarum qualiumcunque, vel gladii ſubire ſententiam, quam Dei offenſam incurrere, pro tam gravi culpa manifeſtam. Pater itaque ipſam ſibi parere conſtanter renuentem, evocatis quibuſdam malignæ mentis hominibus quos ad hoc elegerat, præcepit eam in deſertum ſolitudinis remotæ duci, vel potiùs trahi, & crudeliſſima morte condemnatam, beſtiis ibidem derelinqui. Qui cum in locum horroris & vaſtæ ſolitudinis perveniſſent, trahentes eam ſeductores illi, Deo ut creditur inſpirante, miſerti pulchritudinis illius eam ibidem ſine trucidatione & membrorum mutilatione, vivam, ſed tamen ſine aliquorum victualium alimento (exceptis talibus qui de radicibus & frondibus vel herbis colligi, urgente ultima fame poſſunt) dimiſerunt.

Cum hac Rex aliquandiu habens ſermonem, Comitem itineris ſui illam habuit, donec ſolitarii cujuſdam habitationē reperiſſent: ubi nocte ſuperveniente quieſcentes pernoctaverunt. In craſtinum autem ſolitarius ille viarum & ſemitarum peritus, Regem cum Comite ſua uſque ad fines domeſticos, & loca Regi non ignota conduxit. Ad ſuos itaque Rex rediens, deſolatæ illius quam nuper invenerat, curam gerens, familiaribus & domeſticis generis ſui, ſub diligenti cuſtodia commiſit.

Poſt hæc aliquot annis elapſis, cum Rex celebem agens vitam, mente caſtus & corpore perſeveraret; Proceres ditionis ſuæ, non ſolùm de tunc præſenti, ſed de futuro ſibi periculo præcaventes, & nimirum multùm ſolliciti, Dominum ſuum de uxore ducenda, unanimiter convenerunt: ne ſibi & Regno ſucceſſorem & hæredem non habens, poſt obitum ipſius, imminens periculum generaret. Ætatis enim juvenilis pubertas, morum maturitas, & urgens Regni neceſſitas, necnon & honoris dignitas, itidem poſtularunt. Et cum ſuper hoc negotio, ſæpius Regem ſollicitarent, & alloquerentur; ipſe multotiens joculando, & talia verba aſſerendo, interludia fuiſſe vanitatis; Procerum ſuorum conſtantiam diſſimulando, differendóque, deluſit. Quod quidam advertentes, communicato cum aliis conſilio, Regem ad nubendum incunctabiliter urgere cœperunt. Rex vero more optimi Principis, cujus primordia jam bene ſubarraverat; nolens voluntati Magnatum ſuorum reſiſtere, diu ſecum de thori ſocia, libra profundæ rationis, ſtudioſè cœpit deliberare. Cumque hoc in mente ſua ſollicitiùs tractaret, venit fortè in mentem ſuam illius juvenculæ memoria, quam dudum inter venandum invenit vagabundam, ſolam, feris & prædonibus miſerabiliter expoſitam; quam ad tutiora ducens, fa-

miliaribus

miliaribus generis ſui commiſerat alendam, ac chariùs cuſtodiendam. Quę, ut Rex audivit, moribus laudabiliter redimita, decoris exiſtens expectabilis, omnibus ſibi cognitis amabilem exhibuit & laudabilem. Hæc igitur ſola, relictis multis, etiam Regalis ſtemmatis ſibi oblatis, complacuit; illámque ſolam, in matrimonium ſibi adopravit.

quam tandem ducit in uxorem;

Cùm autem eam duxiſſet in uxorem, non interveniente multa mora, elegantiſſimæ formæ utriuſque ſexus liberos, ex eadem procreavit. Itaque cùm priùs eſſet Rex propria ſeveritate ſubditis ſuis formidabilis, Magnates ejus, necnon & populus ejus univerſus hæredum & ſucceſſorum apparentia animati, Regni robur & lætitiam geminarunt. Rex quoque ab univerſis ſuis, & non ſolùm propè poſitis, imò alienigenis & remotis, extitit honori, venerationi, ac dilectioni. Et cùm inter ſe in *Britannia*, (quæ tunc temporis in plurima Regna multifariam diviſa fuiſſet) Reguli ſibi finitimi hoſtiliter ſe impeterent; ſolus Rex *Offa* pace Regni ſui potitus, fœliciter, ſe ſibíque, ſubditos in pace regebat & libertate. Unde & adjacentium Provinciarum Reges, ejus mendicabant auxilium; &, in neceſſitatis articulo, conſilium.

prolemq́, ex ea ſuſcipit.

Rex itaque *Northam-Humbrorum*, à barbara *Scotorum* gente, & etiam aliquibus ſuorum, graviter & uſque fermè ad internecionem percuſſus, & propriæ defenſionis auxilio deſtitutus, ad *Offam* Regem potentem Legatos deſtinat; & pacificum ſupplicans, ut præſidii ejus ſolatio contra hoſtes ſuos roboretur. Tali mediante conditione, ut *Offæ* filiam ſibi matrimonio copularet, & non ſe proprii Regni, ſed *Offam* primarium ac principem præferret; & ſecum ſuis omnibus, ipſi ſubjugaret. Nihil itaque dotis cum *Offæ* filia rogitavit, hoc ſane contentus præmio, ut à regni ſui finibus, barbaros iſtos potenter & frequenter experta fugaret ſtrenuitate.

Northumbriæ Rex à Scotis vexatus,
Offæ implorat auxilium,

Cum autem Legatorum verba Rex *Offa* ſuſcepiſſet, conſilio ſuorum fretus ſupplicantis voluntati ac precibus adquievit: ſi tamen Rex ille pactum hujuſmodi, tactis ſacroſanctis Euangeliis, & obſidum traditione, fideliter tenendum confirmaret. Sic igitur Rex *Offa*, ſuper his conditionibus ſub certa forma confirmatus, & ad plenum certificatus, in partes illas cum Equitum numeroſa multitudine proficiſcitur. Cum autem illuc perveniſſet, timore ejus conſternata pars adverſa ceſſit, fugæ præſidio ſe ſalvando. Quam tum Rex *Offa* audacter proſequutus, non priùs deſtitit fugare fugientem, donec eam ex integro contriviſſet; ſed nec eo contentus, ulteriùs progreditur, barbaros expugnaturus. Interea ad patriam ſuam nuntium imperitum deſtinavit, ad primates & præcipuos regni ſui; quibus totius ditionis ſuæ, regimen commendaverat, & literas regii ſigilli ſui munimine conſignatas, eidem Nuntio commiſit, deferendas. Qui autem deſtinatus fuit, iter arripiens verſus *Offæ* regnum, ut caſu accidit inter eundum, hoſpitandi gratia aulam Regiam introivit illius Regis; cujus filiam *Offa* ſibi matrimonio copulaverat. Rex autem ille, cum de ſtatu & cauſa itineris ſui ſubdolè requirendo cognoviſſet, vultus ſui ſerenitate, animi verſutiam mentitus ſpecie tenùs illum amantiſſimè ſuſcepit: & velamen ſceleris ſui quærens, à conſpectu publico ſub quodam dilectionis prætextu, ad regii thalami ſecreta penetralia, ipſum Nuntium nihil ſiniſtri ſuſpicantem, introduxit: magnóque ſtudio elaboravit, ut ipſum vino æſtuanti madentem, redderet temulentum, & ipſo Nuntio vel dormiente vel aliquo alio modo ignorante, mandata domini ſui Regis *Offæ*, tacitus & ſubdolus apertis & explicatis literis perſcrutabatur, cœpítque pernicioſè immutare & pervertere ſub *Offæ* nomine ſigillum adulterans, fallacéſque & pernicioſas literas, loco inventarum occultavit. Forma autem adulterinarum hæc eſt quæ ſubſcribitur.

qui vincit Scotos.
Offæ nuntius,
dolo Reguli Eboraci deceptus,

“Rex *Offa*, Majoribus & præcipuis regni ſui, ſalutis & proſperitatis augmentum “univerſitati veſtræ notum facio, in itinere quod arripui infortunia & adverſa plurima, “tam mihi quam ſubditis meis accidiſſe; & majoris exercitus mei, non ignavia propria, “vel hoſtium oppugnantium virtute, ſed potiùs peccatis noſtris juſto Dei judicio inte-“riiſſe. Ego autem inſtantis periculi cauſam pertractans, & conſcientiæ meæ intima “perſcrutatus, in memetipſo nihil aliud conjicio Altiſſimo diſplicere, niſi quod perdi-“tam & maleficam illam abſque meorum conſenſu, uxorem imperitò & infœlici duxi “matrimonio: Ut ergo de malefica memorata, voluntati veſtræ ad plenum quam te-“merè offendi ſatisfiat, aſportetur cum liberis ex ea genitis ad loca deſerta, hominibus “incognita, feris & avibus aut ſylveſtribus prædonibus frequentata: ubi cum pueris “ſuis puerpera, truncata manus & pedes, exemplo pereat inaudito.

falſas literas à Regulo illo conſcriptas.

Nuntius autem mane facto, vino quo maduerat digeſto, compos jam ſui effectus, diſceſſit: & poſt aliquot dies perveniens ad propria, Magnatibus qui regno Regis *Offæ*

ad Magnates Offæ defert.

præerant,

quibus dolosè jubetur, ut Regina Offæ in eremum detrudatur: & ut liberi ejus interficerentur.

præerant; literas domini ſui ſigillo ſignatas expoſuit. In quarum auditu perlecta Mandati ſerie, in ſtuporem & vehementiſſimam admirationem univerſi, plùs quam dici poſſit, rapiuntur. Et ſuper his, aliquot diebus communicato cum Magnatibus Concilio deliberantes, periculoſum ducebant mandatis ac juſſionibus Regis non obtemperare. Miſera igitur ſeducta, deducta eſt in remotiſſimum & inhabitabilem locum horroris & vaſtæ ſolitudinis: cum quâ etiam liberi ejus miſeri & miſerabiles queruli & vagientes, abſque miſericordia, ut cum ea traherentur occidendi, judicium acceperunt.

Eremita ejus deſerti incola,

Nec mora, memorati Apparitores matrem cum pignoribus ſuis, in deſertum vaſtiſſimum trahebant. Matri verò propter ejus formam admirabilem parcentes, liberos ejus, nec formæ, nec ſexui, ætati vel conditioni parcentes, detruncarunt membratim, imò potiùs fruſtatim crudeliter in beſtialem færitatem ſęvientes: Completâque tam crudeli ſententia, cruenti Apparitores ociùs revertuntur. Nec mora, ſolitarius quidam vitam in omni ſanctitate, vigiliis aſſiduis, jejuniis crebris, & continuis orationibus, ducens heremiticam, circa noctis crepuſculum eò pertranſiens, mulieris cujuſdam luctus lachrymabiles & querelas uſque ad intima cordis & oſſium medullas penetrativas, quas Dominus ex mortuorum corporibus licèt laceratis elicuit, audivit. Infantulorúmque vagitus lugubres nimis cum doloris ululatibus quaſi in materno ſinu audiendo ſimiliter annotavit. Miſericordia autem ſanctus Dei motus, uſque ad lachrymarum aduberem effuſionem, quò ipſa vox ipſum vocabat, Domino ducente pervenit. Et cùm illuc perveniſſet, nec aliud quàm corpora humana in fruſta detruncata, reperiſſet; cognovit in Spiritu ipſa alicujus innocentis corpus, vel aliquorū innocentiū corpuſcula, extitiſſe, quæ tam inhumanâ ſententiam ſubierunt. Nec ſine Martyrii palma, ipſos quorum hæ fuerunt exuviæ, ab hoc ſæculo tranſmigraſſe ſuſpicabatur. Auxilium tamen pro Dei amore & charitatis intuitu poſtulatum non denegans, ſe pro illorum reparatione proſtravit in devotiſſimam cum lachrymis orationem, maximè propter vocem cœlitus emiſſam, quam profectò cognovit Deum per linguas cadaverum protuliſſe. Piis igitur ſanctus commotus viſceribus, ignéque ſuccenſus charitatis, ex cognitione ejus, quam, ut jam dictum, dudum viderat habuit factus hilarior, pro ipſis flexis genibus, inundantibus oculis, junctíſque palmis oravit, dicens: « Domine Jeſu Chriſte, qui *Lazarum* quatriduanum ac fœ-

Orationibus ſuis,

« tidum reſuſcitaſti, imò qui omnium noſtrorum corpora in extremo examine ſuſcitabis, veſtram oro miſericordiam, ut non habens ad me peccatorem, ſed ad horum innocentum preſſuras reſpectum piiſſimum, corpuſcula horum jubeas reſuſcitari, ad laudem & gloriam tuam in ſempiternum, ut omnes qui mortis horum cauſam & formam audiverint, te glorificent Deum & Dominum mundi Salvatorem.

Sic igitur ſanctus iſte, Domini de fidei ſui virtute in Domino præſumens & confidens, inter orandum, membra præciſa recolligens, & ſibi particulas adaptans & conjungens, & in quantum potuit redintegrans, in partium quamplurium, ſed in integritatem potiùs delectatus, Domino rei conſummationem qui mortificat & vivificat commendavit. Conjuncta igitur corpora, ſigno Crucis triumphali conſignavit. Mira fidei virtus & efficacia, ſigno Crucis vivificæ & orationis ac fidei ſervi Dei virtute, non ſolùm matris orbatæ animus reparatur, ſed & filiorum corpuſcula in priſtinum & integrum naturæ, ſunt reformata decorem; necnon & animæ mortuorum ad ſua priſtina domicilia ſunt reverſæ. Ad manſiunculæ igitur ſuæ ſepta (à qua elongatus fuerat, gratia lignorum ad

liberos ad vitam reducit.

pulmentaria decoquenda colligendorum) ipſe ſenex, qui priùs detruncati fuerant, Domino jubente integri vivi & alacres ſunt reverſi: Ducem ſanctum ſuum ſequentes pedetentim. Ubi more patris, ipſam deſolatam cum liberis ſibi ipſis reſtitutis, alimentis quibus potuit, & quæ ad manum habuit, piè ac miſericorditer confovebat.

Eoſq; cum regina matre, alit.

Neſciens ergò quò migraret Regina, cum ſuis infantulis intra vaſtiſſimam heremum cum memorato ſolitario, diu moram ibidem orationibus, vigiliis, ac aliis ſanctis operibus ejus intenta & jamjam convenienter informata, & edulio ſylveſtri ſuſtentata, continuabat. Poſt duorum vero menſium curricula, Rex *Offa* victorioſiſſimus domum lætus remeavit, ſpolia devictorum ſuis Magnatibus Regali munificentia glorioſè diſtribuendo;

Offa domum rediens,

veruntamen, ne lachrymæ gaudia Regis, & eorum qui cum eo advenerunt, miſerabiliter interrumperent, conſiliarii Regii quæ de Regina & liberis ejus acciderant, diu ſub ſilentio cautè diſſimulando, & cauſas abſentiæ ejus fictas annectendo, concelabant. Tandem cum Rex vehementer admiraretur ubinam Regina delituiſſet, quæ ipſi Regi ab ancipiti bello revertenti, occurriſſe gaudenter teneretur; & in oſculis & amplexibus, cæ-

teris

teris gaudentiùs triumphatorem adventantem ſuſcepiſſe, ſciſcitabatur inſtantiùs, & torviùs & proterviùs, quid de ipſa fieret vel eveniſſet. Suſpicabatur enim eam morbo detentam, ipſamq; cum liberis ſuis, Regis & aliorum hominum ut quietè vacaret, frequentiam declinâſſe. Tandem cum iratus nullatenus ſe velle ampliùs ignorare, cum juramenro, quid de uxore ſua & liberis eveniſſet, vultu torvo aſſeruiſſet, unus ex æditui omnia quæ acciderant, de tyrannico ejus mandato, & mandati plenaria executione, ſeriatim enarravit.

de iis quæ uxore liberiſq; acciderant, certior factus:

Hiis auditis, riſus in luctum, gaudium in lamenta, jubilus in ſingultus, flebiliter convertuntur, totaq; regia ululatibus perſonuit & mœroribus. Lugenſq; rex diu tam immane infortunium, induit ſe ſacco cilicino, aſperſum cinere, ac multipliciter deformatum. Tandem monitu ſuorum, qui dicebant non virorum magnificorum ſed potiùs effœminatorum, dolorem interjecto ſolatio nolle temperare, eſſe proprium & conſuetudinem; Rex cœpit reſpirare, & dolori modum imponere. Conſilio igitur peritorum, qui noverant regem libenter in tempore proſpero in ſtudio venatico plurimùm delectari, convocantur venatores, ut Rex ſpaciaturus venando, dolorem ſuum diminueret & luctum ſolatio demulceret. Qui inter venandum dum per ſylvarum abdita, Deo miſericordiarum & totius conſolationis ducente, fœliciter ſolus per invia oberravit, & tandem ad Hermitorium memorati Heremitæ directe pervenit, ejuſq; exiguum domicilium ſubintrans, humaniſſime & cum ſummo gaudio receptus. Et cum humili reſidens ſedili, membra fatigata quieti daret ad horam, recolens qualiter uxorem ſuam ibidem quondam divinitus reperiſſet, & fœliciter educâſſet, & educatam duxiſſet in uxorem, & quam elegantem ex ea prolem protuliſſet, eruperunt lacrymæ cum gemitibus, & in querelas lugubres ora reſolvens, hoſpiti ſuo ſiniſtrum de uxore ſua quæ infauſto ſidere nuper evenerat, quam & ipſe quondam viderat, enarravit. At ſenex ſereno vultu, factus ex intrinſecùs concepto gaudio alacrior, conſolatus eſt regem, & in vocem exultationis eminùs prorumpens: « Eia Domine mi Rex, eia ait; verè Deus miſericordiarum, Dominus, famu« los ſuos quaſi pater filios in omni tribulatione poſt preſſuras conſolatur, percutit & « medetur, dejicit ut glorioſus elevet prægravatum. Vivit uxor tua, cum liberis tuis in « omni ſoſpitate reſtauratis: non meis meritis, ſed potiùs tuis, integritati, ſanitati & læ« titiæ pleniùs qui trucidabantur reſtituuntur. Recognoſce quanta fecit tibi Dominus, « & in laudes & gratiarum actiones totus exurge. Tunc proſiliens ſanctus præ gaudio, evocavit reginam, quæ in interiori diverticulo, pueros ſuos balneo mitiùs materno ſtudio confovebat. Quæ cum ad regem introiiſſet, vix ſe gaudio capiens, pedibus mariti ſui provoluta, in lacrymis exultationis inundâvit. In cujus amplexus deſideratiſſimos ruens rex, ipſam in majus quàm dici poſſit gaudium ſuſcepit. Interim ſenex, pueros elegantiſſimos & ex ablutione elegantiores, veſtit, comit, & paterno more & affectu componit, & ad præſentiam patris & matris introducit. Quos pater intra brachia ſuſcipiens, et ad pectus arctioribus amplexibus applicans, roſeis vultibus infantum, oſcula imprimit multiplicata; quos cum rore lacrymarum, præ nimia mentis exultatione, madefecit. Et cùm diutiùs eorum colloquiis paſceretur, converſus rex ad ſenem, ait: « O pater « ſancte, pater dulciſſime, mentis meæ reparator, et gaudii, cordis mei reſtaurator, quâ « merita veſtra, charitatis officia, pietatiſq; beneficia, proſequar remuneratione? Acci« pe ergò, licèt multò majora exigant merita tua, quicquid ærarium meum valet effun« dere; me, meos, et mea, tuæ expono voluntati. At ſanctus; Domine mi Rex, non de« cet me peccatorem converſum ad dominum, ad inſanias quas reliqui falſas reſpicere. « Tu verò potiùs pro animabus patris tui et matris tuæ, quibus quandoq; charus fueram ac « familiaris, & tua, & uxoris tuæ, & liberorum tuorum corporali ſanitate, & ſalute ſpi« rituali, regni tui ſoliditate, & ſucceſſorum tuorum proſperitate, Deo gratus, qui tot « in te congeſſit beneficia, cœnobium quoddam fundare, vel aliquod dirutum ſtudeas « reſtaurare: in quo dignè & laudabiliter Deo in perpetuum ſerviatur; & tui memo« ria cum precibus ad Dominum fuſis, cum benedictionibus ſemper recenter recolatur. « Et converſus ad Reginam, ait; Et tu, filia, quamvis mulier, non tamen muliebriter, « ad hoc regem accendas & admoneas diligenter, filioſq; tuos inſtrui facias, & ut Do« minum Deum qui eos vitæ reparavit, ſtudeant gratanter honorare, & eidem fideliter « famulando fundandi Cœnobii poſſeſſiones ampliare, & tueri libertates.

tandem inter venandum,

omnes apud eremitam illum offendit.

Cui gratias agens,

Ab eo jubetur, ut Cœnobium aliquod ædificet.

Sanctus autem ad Cellam reverſus, poſt paucum temporis ab incolatu hujus mundi migravit ad dominum, mercedem æternam pro labore temporali recepturus. Rex au-

tem

Quod Offa oblivioni tradens, — *moritur.* — *Deſcenſus ad ſecundum Offam.* — * Tunfredus.

tem citò monita ipſius ſalubria dans oblivioni & incuriæ, ex tunc otio ac paci vacavit: prolemq; copioſam utriuſq; ſexus expectabilis pulchritudinis procreavit. Unde ſemen regium à latere & deſcenſu, fœlix ſuſcepit incrementum. Qui completo vitæ ſuæ tempore, poſt ætatem bonam quievit in pace, & regaliter ſepultus, appoſitus eſt ad patres ſuos. In eo multùm redarguendus, quòd Cœnobium votivo affectu repromiſſum, theſauris parcendo non conſtruxit. Poſt victorias enim à Domino ſibi collatas, amplexibus & ignaviæ necnon avaritiæ plùs æquo indulſit. Proſperitas enim ſęcularis, animos, licèt viriles, ſolet frequenter effœminare. Verùntamen hoc onus humeris filii ſui moriturus, appoſuit: qui cum devota aſſecutione, illud ſibi ſuſcepit. Sed nec ipſe Deo averſo pollicita, prout patri ſuo promiſerat, complevit; ſed filio ſuo hujus voti obligationem, in fine vitæ ſuæ dereliquit. Et ſic memorati voti vinculum, ſine efficacia complementi de patre in filium deſcendens, uſq; ad tempora *Pineredi* filii * *Tuinfreth* ſuſpendebatur. Quibus pro pœna negligentiæ, tale evenit infortunium, ut omnes Principes, quos *Offa* magnificus edomuerat, à ſubjectione ipſius *Offa*, & poſteritatis ſuæ procaciter receſſerunt, & ipſum morientem deſpexerunt. Quia ut prædictum eſt, ad mortem vergens, deliciis & ſenii valetudine marcuit enervatus.

De ortu Secundi Offæ.

Secundus Offa clandus, &c. à nativitate,

NAtus eſt igitur memorato *Tuinfredo* (qui de ſtemmate Regum fuit) filius videlicet *Pineredus*, uſq; ad annos adoleſcentiæ inutilis poplitibus contractis, & qui nec oculorum vel aurium plenè officio naturali fungeretur. Unde patri ſuo *Tuinfredo* & matri ſuæ *Marcellina*, oneri fuit nôn honori, confuſioni & non exultationi. Et licèt unicus eis fuiſſet, mallent prole caruiſſe, quàm talem habuiſſe. Veruntamen memoriæ reducentes eventum *Offa* magni, qui in tenera ætate penitus erat inutilis, & poſtea, Deo propitio, penitus ſibi reſtitutus, mirabili ſtrenuitate omnes ſuos edomuit adverſarios, & bello præpotens, glorioſè multotiens de magnis hoſtibus triumphavit: ſpem conceperunt, quòd eodem medico medente (*Christo* videlicet, qui etiam mortuos ſuſcitat, propitiatus) poſſet ſimiliter viſitari & ſibi reſtitui. Pater igitur ejus & mater ipſum puerum inito ſalubri conſilio, in templo præſentarunt; Domino, votiva devotione firmiter promittentes: « Ut ſi ipſum Deus reſtauraret, quòd parentes ejus negligenter omiſſerunt, ipſe puer cum ſe facultas offerret fideliter adimpleret. Videlicet de Cœnobio cujus mentio prælibata eſt, honorifice conſtruendo: vel de diruto reſtaurando. Et cum hoc, tam puer quàm pater & mater devotiſſimè poſtularent, exaudita eſt oratio eorum à Deo; qui ſe nunquam difficilem exhibet precibus juſtis ſupplicantium, hoc modo.

à parentibus in templo Deo præſentatus, — *ſanatur.*

Quomodo proſperabatur.

De tyrannide Beormredi Regis Merciï.

ERat in eadem Regione (*Merciorum* videlicet) quidam Tyrannus, potiùs deſtruens & diſſipans regni Nobilitatem, quàm regens; nomine *Beormredus*. Hic generoſos quos regius ſanguis pręclaros fecerat, uſq; ad internecionē ſubdolè perſequebatur, religavit, & occulta nece perdidit jugulandos. Sciebat enim, quòd univerſis de regno meritò extitit odioſus; & ne aliquis loco ipſius ſubrogaretur, (præſertim de ſanguine Regio propagatus) vehementer formidabat. Tetendit inſuper laqueos *Tuinfredo* & uxori ejus, ut ipſos de terra expelleret, vel potiùs perderet trucidatos. Puerum autem *Pinefredum* ſprevit, nec ipſum quærere ad perdendum dignabatur; reputans eum inutilem & valetudinarium. Fugientes igitur memoratus *Tuinfredus* & uxor ejus & familia, à facie perſequentis, ſeſe in locis tutioribus receperunt, ne generali calumpnia involverentur. Quod comperiens *Pinefredus* adoleſcens, quaſi à gravi ſomno expergefactus, erexit ſe: & compagibus nervorum laxatis, & miraculoſè protenſis, ſeſe de longa deſidia redarguens, fecit alices, brachia, crura, pedes, extendendo. Et aliquotiens oſcitans, cum loqui conaretur, ſolutum eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè, verba proferens ore facundo promptiùs articulata. Quid plura? de contracto, muto, & cæco, fit elegans corpore, eloquens ſermone, acie perſpicax oculorum. Qui tempore modico in tantam

tantam floruit ac viguit ſtrenuitatem, ut nullus in Regno *Merciorum*, ipſi in moribus & probitate multiplice valuit comparari, unde ipſi *Mercii*, *ſecundum Offam*, & non *Pinefredum*, jam nominantes (quia à Deo reſpectus & electus fuiſſet, eodem modo quo & Rex *Offa* filius regis *Warmundi*) cœperunt ipſi quaſi Domino univerſaliter adhærere; ipſumq; jam factum militem, contra regem *Beormredum* & ejus inſidias, potenter ac prudenter protegere, dantes ei dextras, & fœdus cum ipſo præſtitis juramentis, ineuntes. Quod audiens *Beormredus*, doluit, & dolens timuit ſibi vehementer. Pœnituitq; eum amariſſimè, ipſum *Pinefredum*, (qui jam *Offa* nominabatur) cum cæteris fraudulenter non interemiſſe.

ejus indoles egregia.

De Bello inito inter Beormredum *&* Offam.

CONgregato igitur utrobiq; exercitu copioſiſſimo, pugnam cruentiſſimam inierunt: hinc rex *Beormredus* cum ſuis complicibus, inde *Offa* adoleſcens ſtrenuiſſimus cum ſuis *Merciis*, ſibi indiſſolubiliter adhærentibus; Decertantibuſq; utrinq; viriliter partibus, ex adverſo, ceciderunt quamplures exanimati: multi quoq; letaliter vulnerati, elapſi ſunt, qui citò poſtea miſerabiliter expirarunt. Tandem ſuſpenſa diu victoria, cum jam nox diremtura certamen immineret, adoleſcens *Offa* (cujus adhuc ſicut mane ſpiritus recenter fervebat) ſuos exhortabatur dicens, voce alacriter exaltata.

Bellum gerens cum Beormredo *rege,*

O Nobiles commilitones, non alienigenæ ſed indigenæ, non amore pecuniæ, ſed libertatis vobis debitæ mihi conjuncti, qui me ſuper vos elegiſtis, & non ego ad hunc apicem me ingeßi, expergiſcimini. Res veſtra agitur. Quid pigritantes fatigamini? ſequimini me prævium, ecce prælii negotium finem expectat adoptatum. Sol jam vergit in occaſum. Nunquid in tenebris, quas deſiderant, manus noſtras evadent hoſtes noſtri? Hucuſq; proſperatum eſt opus Martium fæliciter, ex parte noſtra, incœpta viriliter, proſequimini. Ad hunc clamorem, clamor ſubjectorum reſonat, & ipſo prævio, & denſam aciem hoſtium ad inſtar tellurem ſulcantis, hinc inde diſſipat, adverſarios & obſtantes proſternendo. Quem *Merciorum* præſtantiores à tergo & è veſtigio ſubſequentes, viam aperiunt latiorem, ſeſe igitur ad invicem clamor exhortantium, aſcendit ad ſydera, pulvis aëra proturbat, fragor haſtarum, tinnitus gladiorum, gemitus vulneratorum, tubarum & lituorum clangor, ictuum ſtrepitus repetitorum, corda potuit exterruiſſe magnanimorum. Sicq; funeſtiſſimo bello cum redivivo certamine renovato, multi corruunt utrobique, animas cum ſanguine, ſub equinis pedibus miſerabiliter eructantes.

commilitones adhortatur.

De glorioſa victoria Offæ *adoleſcentis, contra* Beormredum *Tyrannum dimicantis.*

TAndem cum jam adveniente crepuſculo nox atra immineret, verſum eſt pondus prælii ſuper *Beormredum*. Qui letaliter vulneratus, in tenebris à manibus animam ſuam quærentium, ereptus eſt & elapſus. Igitur antequam nox opaca certamen diremiſſet, contritus eſt & diſſipatus *Beormredi* tyranni totus exercitus, & cruentiſſima hoſtium quos fuga non eripuit, & tenebræ non occultaverunt, ſtrages irreſtaurabilis conſummata. Convocatis igitur militaribus per notos lituos & clamores agminibus, *Offa* glorioſè triumphans, ſeſe in munitionem propinquam recipiens, cum lætitia ſopori dedit, ac ſecuræ quieti membra nimis fatigata: quæ Deo in cauſa ſua juſtiſſima protegente pœnitus illæſa conſervavit, ibiq; aliquot diebus, fatigati quiete recreantur, vulnerati medicaminibus mitigantur, membris contriti balneis & unguentis confoventur, ſicq; factum ut in triduo, nec *Beormredus*, nec aliquis de ipſius complicibus in regno *Merciorum* inveniretur.

& victoria potitur glorioſa.

Pater Offæ *& mater & totum ſemen Regium reſpirarunt.*

HÆc autem cum audiſſet *Tuinfredus* Comes, pater videlicet *Offæ*, & comitiſſa *Marcella* * mater, ac eorum familia, qui ſub protectione cujuſdam potentis contermini latuerunt: quaſi ab exilio ad propria gaudenter remearunt. Patri igitur adventanti occurrit *Offa*, triumphator magnificus, & in mutuos ruentes, * ſeſe piis lachrymis, & lætis fletibus irrorarunt, & ſingultibus ſermonem prorumpentibus, ait pater filio. *O fili, unice fili genealis, fili* Offa *cariſſime, quem mihi ſeneſcenti, dedit Deus ad ſolatium, & ad gaudium & gloriam reſtauravit, non tantum ſanum, ſed & victorioſum faciendo: Accipe hæreditatem tuam, comitatum meum; quia etſi filius meus non eſſes, hæc & plura promeri-*

** Marcellina*

** amplexus,*

Pater victoriam ei gratulatur.

torum retributione promeruiſti. Inimicum enim generis noſtri proſtraviſti, & Regnum Merciorum, *priſtinæ libertati potenter reſtituiſti. Ego jam delibor, etenim ſenui, & caligaverunt oculi mei, precibus & contemplationi, cum uxore mea, de cætero quietiùs incumbam, pro alacritate tua & generis noſtri Deo preces, de cætero porrigam indefeſſas, in Cœnobio quod vita Comite fundaturus eſt, habitum Religionis aſſumpturus.* Hæc cum audiſſet *Offa*, commota ſunt viſcera ſua, & cum gemitu ait. *Abſit hoc pater mi venerande, ut dum vitales auras hauſeris, ſtatus veſtræ dignitatis in aliquo me vivente mutiletur, imo potiùs, fœlix ſuſcipiet incrementum. Eccleſiam autem quam Deo multoties promiſi me ædificaturum, profectò me polliceor: nam Deo nunc magìs obligor non ignobiliter perfecturum.*

Qualiter Offa *in Regem* Merciorum *ſublimatur.*

CUm autem hoc pium certamen potentes *Merciorum* audiſſent, ipſum *Offam* quaſi animam ſuam diligere cœperunt. Et irruentes, ipſum juvenem à patris amplexibus certatim rapientes, unanimi conſenſu vociferabantur. *Nequaquam Comes, ſed Rex noſter eris magnificus, hoc enim ſanguis Regius expoſtulat, & merita tua hoc multipliciter præceſſerunt. Te enim auctore, te duce, perſequutorem noſtrum contrivimus, & ad hoc Deus te tibi mirabiliter, miſericorditer, ac miraculosè reſtauravit. Tu omnes Regno* Merciorum *rebelles, potenter edomabis. & quod Deo votivo affectu promiſiſti, ex hoc nobiliùs conſummabis.* Congregati igitur univerſi *Merciorum* potentes, *Offam* ſupra ſe conſtituunt ſolemniter Coronatum. Dixeruntq; ei, *Ex hoc nunc & deinceps, non tantum ſimilis, ſed* Offæ *magno cenſeberis ſimillimus, ſequere igitur ipſius pedetentim veſtigia, & eos quos & ipſe regno huic potenter ſubjugavit, & poſtea inſolentes ſub jugo ejus colla nequiter excuſſerunt, tu potentiùs ad Coronæ tuæ revoca ſoliditatem. Nos autem uno animo & alacri voluntate, tibi per omnia conſiliam efficax, & auxilium, uſq; ad mortem propenſiùs impendemus.*

Offa *eligitur in regem* Merciorum.

Coronato igitur *Offa*, in ſoliiq; culmine conſtituto, refloruit pax *Merciorum*, & proſperitas: populus reſpiravit, ſeminis regii propago reſtauratur, leges pacificæ ſuſcitantur, & nobiles quos *Beornredus* tyrannus expulerat à Regno, revocantur.

Qualiter Offa *Rex, uxorem duxerit.*

DIebus itaq; ſub eiſdem, Regnante in *Francia Karolo* Rege magno ac victorioſiſſimo, quædam puella, facie venuſta. ſed mente nimis inhoneſta, ipſi Regi conſanguinea, pro quodam quod patraverat crimine flagitioſiſſimo, addicta eſt judicialiter morti ignominioſæ, verum ob Regiæ dignitatis reverentiam, igni vel ferro tradenda non judicatur, ſed in navicula (armamentis carente) appoſita, victu tenui, ventis & mari, eorumq; ambiguis caſibus exponitur condemnata. Quæ diu variis procellis exagitata, tandem fortuna trahente, litori *Britonum* eſt appulſa, & cum in terra ſubjecta poteſtati Regis *Offæ* memorata cimba applicuiſſet, conſpectui Regis protinus præſentatur. Interrogata autem quænam eſſet? « Reſpondens, patria lingua affirmavit, ſe *Karolo* Regi *Francorum* fuiſſe conſanguinitate propinquam, *Dridamq;* nominatam, ſed per tyrannidem « quorundam ignobilium (quorum nuptias ne degeneraret, ſprevit) tali fuiſſe diſcrimini adjudicatam, abortiſq; lachrymis addidit dicens, Deus autem qui innocentes à laqueis inſidiantium liberat, me captivam ad alas tuæ protectionis, ô Regum sereniſſime, fœliciter tranſmiſit, ut meum infortunium, in auſpicium fortunatum tranſmutetur, & beatior in exilio quàm in natali patria, ab omni prædicer poſteritate.

Dridam *virginem* Francicam,

Rex autem verborum ſuorum ornatum, & eloquentiam, & corporis puellaris cultum, & elegantiam pendens, motus pietate, præcepit, ut ad Comitiſſam *Marcellinam* matrem ſuam tutiùs duceretur alenda, ac mitiùs ſub tam honeſtæ matronę cuſtodia, donec Regium Mandatum audiret, confovenda. Puellæ igitur infra paucos dies, macie & pallore per alimenta depulſis, rediit decor priſtinus, ita ut mulierum pulcherrima cenſeretur. Sed citò in verba jactantiæ & elationis (ſecundùm patriæ ſuæ conſuetudinem) prorumpens, dominæ ſuæ Comitiſſæ, quæ materno affectu, eam dulciter educaverat, moleſta nimis fuit, ipſam procaciter contemnendo. Sed Comitiſſa, pro amore filii ſui Regis, omnia patienter toleravit: licèt & ipſa dicta puella, inter Comitem & Comitiſſam verba diſcordiæ ſeminaſſet. Una igitur dierum, cum Rex ipſam cauſa viſitationis adiens, verbis conſolatoriis alloqueretur, incidit in retia amoris illius; erat enim jam ſpecies illius concupiſcibilis.

cupiſcibilis. Clandeſtino igitur ac repentino matrimonio ipſam ſibi inconſultis patre & matre, necnon & Magnatibus ſuis univerſis, copulavit. Unde uterque parentum, dolore ac tædio in ætate ſenili contabeſcens, dies vitæ abbreviando, ſuæ mortis horam lugubriter anticiparunt; ſciebant enim ipſam mulierculam fuiſſe, Regalibus amplexibus prorſus indignam; perpendebántque jamjam veraciſſimè, non ſine cauſa exilio lachrymabili, ipſam, ut prædictum eſt, fuiſſe condemnatam. Cùm autem annos longævæ ſenectutis Comes *Tuinfredus* & præ ſenectute caligaſſent oculi ejus, data filio ſuo Regi benedictione, naturæ debita perſolvit; cujus corporis magnificè, prout decuit, tradidit ſepulturæ. Anno quoque ſub eodem, uxor ejus Comitiſſa *Marcellina*, mater videlicet Regis, valedicens filio, ab hujus incolatu ſæculi, fœliciter tranſmigravit.

ducit in uxorem.

Offæ parentes moriuntur.

Qualiter Patre, & Matre jam defunctis, Rex Offa *in cunctis proſperè ſe habuit.*

REx itaque *Offa* vel *Offanus*, utroque parentum jam orbatus, conſolationem à domino *Ieſu Chriſto*, cui ſe palàm & frequenter confitebatur obligatum, poſtulavit, & accepit. Ex Regina igitur uxore ſuâ (quæ ſe *Petronillam* nominavit) prolem ſuſcepit ſexus infra biennium utriuſque, filiumq; ſuum primogenitum, *Egfridum* juſſit nominari. Interea, utpote ſagax fortunatus & bellicoſus, hoſtes ſuos conterminos audacter impetendo, fines regni *Merciorum* ſub temporis brevitate, inopinabiliter dilatavit. Unde tum pro ſobole ſibi à Deo conceſſa, tum pro corporis ſtrenuitate, tum pro cordis ſagacitate, factus eſt hoſtibus non mediocriter formidabilis.

Egfridus *naſcitur.*

Offa *ſubjugat reges conterminos,*

Hoſtes Offæ, Carolo *Regi* Francorum *confœderantur.*

REx igitur *Offa* ſecundus, primo ſimillimus, in omnibus agendis, primo ſtuduit conformari. Dilatata eſt igitur fama magnificentiæ ſuæ, & cœperunt univerſi Reges quos *Offa* primus ſibi ſubjugarat, magis ac magis potentiam ſuam formidare. Inito igitur communi conſilio, Rex *Cantuarienſium* & *Kentenſium*, Rex *Occidentalium Saxonum*, Rex *Northumborum*, Rex *Auſtralium Saxonum*, Rex *Orientalium Anglorum*, conſultiùs arbitrabantur, *Carolo* magno *Francorum* regi (ſolemnibus Nunciis ad hoc deſtinatis) amicitias poſtulando confœderari. Chartam igitur hujus exempli, eidem tranſmiſerunt.

qui auxilium efflagitant à Carolo *rege* Francorum,

Carolo *Regi* Francorum *magno, triumphatori, invincibili. Quinq; Britannia Reges potentiſſimi, Cantii, Occidentalium Saxonum, Northumbrorum, Auſtralium Saxonum, Orientalium Anglorum Salutem, & fœdus amicitia. Cùm* Offanus *Rex* Merciorum *in tantam proruperit proterviam, ut majeſtatis noſtra hoſtiliter invaſerit potentiam, & temerè præſumat conterere; ad ſinum veſtra protectionis confugimus. Vt & nos, qui quamvis vulpinas ejus inſidias non timeamus, tua prudentia moderetur, confortet conſilium. Etſi emerſerit neceſſitas, contra ipſum, cujus major eſt ſuperbia quàm fortitudo, juvet & corroboret patrocinium. Nos quoq; ſimili fœdere relativo, vobis, ſi res expoſtulet, generaliter in adjutorium veſtrum contra vobis rebelles inſurgemus. Tuam igitur petimus ſerenitatem, quatenus furorem ſuum, terribilis, Epiſtola veſtra compeſcat, ne ſponte perire compellatur. Tua vero donationi, mille aureos pro munere mittimus, primitivo hoc donativo, futuram amicitiam ſubarrantes.*

per Epiſtolam

Karolus *incipit protegere Hoſtes Regis* Offæ.

HÆc cùm audiſſet *Karolus*, eorum mandata & munera gratanter acceptavit. Tranſmiſit igitur Epiſtolam comminatoriam, & preces imperioſas continentem; « Regi *Offa* conſulens & imperans, ut deſiſteret *Britanniam* inquietare, aut reges con« terminos ſibi, qui eidem fuerant novo fœdere ſociati, aliquo modo ſubjugare. Quod « ſi attemptaret, ſibi *Karolum*, omni mortali formidabilem, ſentiret inimicum.

Qui Offæ *minaciter reſcribens,*

Offa *contempto mandato* Karoli, *expugnat ſibi Rebelles.*

AD hoc magnanimus Rex *Mertiorum Offa* reſpondit; *Quid mihi & Karolo tranſmarino?* Et ipſum ſi mihi injuriaretur, hoſtiliter impeterem, & conarer mihi & regno meo, ipſum cogere famulari. In ſpiritum igitur iracundiæ omnes ſibi militare ſervitium debentes, voce præconia congregavit, & ait; *Amici & commilitones mei,*

contemnitur.

qui me ad libertatis veſtræ unanimiter, non meis meritis ſed ſola liberalitate veſtra convocaſtis tuitionem. Ecce hoſtes mei, imò veſtri Karolo *Regi* Francorum *ſuperbo, in perniciem veſtram confœderati, ruinam* Merciorum *fraudulenter machinantur. Sed ut audivi, imò conſtanter certificor, ipſe in Italicis & aliis tranſmarinis & tranſalpinis partibus, negotiis bellicis occupatus, inimicis circumdatur & impugnatur. Interim & nos inimicos noſtros vigilanter impetamus: ut ſic antequam idem* Karolus *ſibi vacet ut noſtris hoſtibus ſuffragetur, ipſos irreſtaurabiliter proſternamus.* Interea memoratus rex *Carolus à Saxonum* gente provocatus, illuc lora dirigit & vexilla, & ipſos multis præliis (quæ ſpeciales tractatus exigeret) ſuo dominio multis utrobiq; Principibus interfectis, tandem triumphaliter mancipavit.

Rex Eſt-anglorum, *ab* Offa *Rege* Merciorum *expugnatur.*

MAgnates autem *Merciorum*, cum ſuper libertate regni ſic per regem ſollicitarentur, conſtanter & unanimiter, quaſi uno ſpiritu reſponderunt, ſe ipſum regem uſq; ad expoſitionem capitum, fideliter ſecuturos. Rex igitur *Offa* dum *Carolus* rex in *Saxoniæ* partibus, variis præliorum caſibus detineretur, non dormiens neq; dormitans, Regem *Eſt-anglorum* collectis viribus, ſtuduit potenter impetere. Sed cum hic ipſius hoſtilem adventum cognoſceret, ipſum *Offam* alacriter in ore gladii ſuſcepit. Unde in loco qui *Feldhard* ab incolis nuncupatur, commiſſum eſt prælium cruentiſſimum. Et poſt certamen à ſummo manè uſq; ad meridiem, hoſtiliter continuatum, ceſſit *Offæ* victoria, unde triumphali titulo glorioſè inſignitus, *Offa* lætus & illæſus, ad propria remeavit.

Offa *regem* Eſt-anglorum *vincit.*

Moritur Karolus *Rex* Francorum, *ſubſtituitur* Karolus *frater ejus, priore potentior.*

CUm autem poſt trophæũ exultans Rex, præciperet munificè ſpolia victorum & captivos, ſuis diſtribui commilitonibus, & ut qui pondus & æſtus prælii, vulnera, vel amicorum jacturas ſuſtinuerunt, præmia reportarent pro ſuis meritis uberiora. Redierunt etiam quos clanculò miſerat, de tranſmarinis partibus, ſui exploratores. Qui affirmarunt *Karolum Francorum* regem, in medio ſuorum procerum morte repentina corruiſſe, veneno, vel apoplexia ſubitò ſuffocatum. Quod cum audiſſet *Offa*, non jam ſemipleno, ſed exuberanti gaudio recreatus, Ait: *Eia, milites, laboris & gaudii mei participes; favente nobis ad votum Marte: imò potiùs ipſo Chriſto Domino exercituum: Ceciderunt hic & in partibus tranſmarinis, noſtri eminus inimici.* Karolus *namq; dum de* Saxonia *ſuperbus remearet prò triumpho, in medio agminum ſuorum, offenſo Deo, cruentus, interitu periit repentino. Qui hoſtibus noſtris contra nos dimicaturis, auxilium & conſilium præſtiturum ſe promiſit. Manifeſtum eſt igitur, Deum nobis favorem & patrocinium, cœlitus contuliſſe.* Ad hoc omnes cum gaudio vociferato dixerunt, *Etſi viveret* Karolus, *nec ipſum, nec alium, ſub te duce fortunato, timeremus.*

Carolus *Rex moritur;*

Hoſtes Offæ *iterùm* Karolo *ſecundo potentiſſimo, confœderantur.*

DEfuncto igitur, ut dictum, eſt *Karolo*, qui cum fratre ſuo *Karolo*, patris ſui Monarchiam participando dimidiabat, ſubſtitutus eſt ille dictus *Karolus* natu minor, monarchiæ memoratæ. Unde reges *Britanniæ* prædicti, qui *Offæ* hoſtiliter adverſabantur, novis & prætioſioribus muneribus cum Legatis præclaris & ſolemnibus, ad ipſum feſtinanter tranſmiſerunt, ut cum ipſo confœderati, in *Offam* inſurgerent tutiores, imo potiùs fortiores. Qui ad ipſum pervenientes, dixerunt: *O Regum excellentiſſime! audivit, ut creditur, imperialis Majeſtas veſtra, qualiter frater tuus* Karolus, *Regibus qui in* Britannia *injurioſos impetus* Offæ *Regis* Merciorum *ſuſtinent, conſilium ſalutiferam & efficax libenter conferret patrocinium. Quo univerſa carnis viam ingreſſo, & te loco ipſius fœliciter ſubrogato: tuam propenſiùs condecet dominationem magnificentiùs ſupplere quod ſpopondit, cùm majori poteſtate ſublimeris.* Acceptans igitur hoc mandatum *Karolus* cum muneribus concupiſcibilibus, ſereno vultu reſpondit. *Amici mei, Dominis veſtris munificis ac magnificis regibus* Britanniæ, *qui fratri meo fuerunt benevoli & benefici, & me renovatis reſpexerunt donativis, gratâ reſpondebo viciſſitudine, in plenitudine tamen poteſtatis mihi debita ſtabilitus. Expectent igitur patienter, donec fidelium meorum receperim juramenta plenius, & obligationes. Ego autem interim temeritates* Offæ *fræno terribilis comminationis cohibebo.*

cui ſuccedens Carolus *ille magnus:*

opem ejus implorant reges Britanniæ, *contra* Offam,

qui auxilium ius repromittens,

Com-

Comminatio ſecundi Karoli S. Maximi, *ne* Offa *inquietet Reges ſibi Rebelles.*

SCripſit igitur *Karolus* maximus, *Offæ* Regi in hunc modum.

Karolus *Regum potentiſſimus & Imperiali diademate decorandus, illuſtri regi* Merciorum Offæ, *Salutem. Cum regum nobilium tibi finitimorum, impatiens, in tantam proruperis protervìam, ut omnes tibi temerè coneris inclinare, reprimas te Epiſtola noſtra Imperialis, ne prout præſumptuoſe nimis incepiſti, ipſos ampliùs audeas hoſtiliter impetere, aut modis aliquibus ulterius inquietare. Non enim deeſſe poterit noſtrum eis in neceſſitatis articulo patrocinium. Conſule igitur tuæ gratiſſimæ juventuti, ne te cogar conterere, regno tuo miſerabiliter ac irreſtaurabiliter ſpoliatum.*

Offæ minitabundus reſcribit.

Offa *paratur viriliter, Reges ſibi Rebelles conterere.*

HÆc igitur cùm audiſſet *Offa* magnanimus, convocatis ſuis commilitonibus, ait. *Ecce mandatum* Karoli *ſecundi redivivum, ſegnes nos exiſtimat & deſidioſos, necnon & formidoloſos credit, & effœminatos; eum ſolis minis ſuis vincere nos ſperet, & turpiter incurvare. Sed ò generoſi ſortis meæ participes, non tam mea, ſed res veſtra, non ſpecialis, ſed publica cauſa ventilatur. Negotium hoc arduum nimis, nullam capit dilationem: Dum enim* Karolus *ad inſtar plantulæ quæ nondum radices in altum tranſmiſit robur non accipit, inimicos noſtros celeriter conteramus.*

Offa ſuos animat ad reſiſtendum.

Animatur populus Merciorum, *ad conterendum reges ſibi adverſantes.*

CUm autem taliter *Offa* perorasset, reſponderunt ei Nobiles *Merciorum*; *Utquid nos exiſtimat* Karolus *ignavos & degeneres? vires ſuas minimè formidamus. Qui & ſi* Karolo *jam defuncto major eſt, & tu Rex noſter* Offa, *major es* Offano *magno tuo prædeceſſore. Et ſi ille maximus inter ſuos, tu maximus inter tuos choruſcabis. Dimicet maximus cum maximo, ut maximi virtus, manifeſtiùs comprobetur. Et ſi nobis, quos hactenus Deus protexit, adverſetur, eodem vindice quo & frater ejus corruit, corruet & ille à Deo reprobatus.* Ex tunc autem omnes, ad certamen martium quodcunq; *Offa* diſpoſiturus & aggreſſurus erat, generaliter animantur.

qui ſpondentes ſe regi ſuo non deeſſe, & belloſe accingentes;

Rex Cantuarienſium *vel* Kentenſium *à Rege* Offa *conteritur.*

COnvocatis igitur univerſis officium militare ſibi debentibus, Regem *Cantuarienſem* vel *Kentenſem* hoſtiliter aggreditur. Cui accurrunt alii reges memorati, Regi *Offæ* rebelles, in eorum adjutorium. *Offa* verò diſpoſitis militiæ ſuæ legionibus, oppoſitum exercitum potenter & audacter ad ſimilitudinem fulguris choruſcantis, invadit: & diſſipatis obſtantibus univerſis, bellum inchoat cruentiſſimum. Unde equorum & armorum & armatorum, tubarum & lituorum ſtrepitus horribilis, acieſq; ſeſe glomeratim comprimentium, ad nubes aſcendere videbatur. Et timor qui ſuper conſtantiſſimos cadere poterat, corda concutit intuentium. Quid plura? congreſſum utrobiq; graviter, & ſuſpenſa eſt victoria, æquipollentibus viribus tempore diuturno. Et dum hæc agerentur, invictiſſimus Rex *Offa* tædio affectus, vocem elevans cum clamore valido, ait: *O conſortes, amici & commilitones mei, confuſionis vel gloriæ meæ conſortes; Quid hucuſq; pueriliter hoſtibus publicis alluſiſtis? Nunquid hic ſimultas latitat? Ubinam* Merciorum *probitas frequenter experta? Sequimini me prævium, &* Kentenſem *proditorem in ſpiritu furoris noſtri, & impetu repentino, adeamus univerſi, & ejus miſeram animam nihil aliud pro meritis expectantem, in tartara detrudamus.*

Kentenſium reges bellum intentant.

Offæ Oratio ad milites:

Hæc verba compleverat, equinum calcaribus latus utrumq; cruentans, in ipſum tyrannum *Kentenſem*, quaſi turbine raptus, invehitur truculenter, nec eum acies interpoſitæ quin turmas denſiſſimas diſſiparet, & vias latas aperiret, retardare potuerunt. Vibrata igitur haſta cruentata, totis viribus in *Kentenſem*, corpus ejus haſtili mucrone tranſverberavit, quod nec obice clypei vel loricæ poterat præmuniri. Et cum miſeram animam eructans corruiſſet, exclamavit moribundus, *Heu, heu, miſer, peccata mea inveterata, recens mihi dedecus reſervarunt. Verumtamen invictiſſimi commilitones mei, hoc meum &*

& victoria in Kentenſes.

veſtrum damnum & dedecus, viriliter vindicate. Et ſic moriens extremum ſpiritum ſub equinis pedibus exhalavit. Hæc cruenta cædes apud *Otteford* perhibetur fuiſſe conſummata.

Fugerunt à facie Offæ, *Reges victi : qui in adjutorium eorum venerant, qui eidem* Offæ *adverſabantur.*

REx *Offa* interim, *Northamhinbrorum*, *Auſtralium*, & *Occidentalium* turmis in ipſum truculenter irruentibus, undiq; circumvallatur & impetitur violenter, adeo ut lancearum cuſpidibus in pectore, dorſo, & utroq; latere applicatis & impulſis, diverſis hinc inde pellentibus, immotus permanſit, & ab invitis ne proſterneretur eſt adjutus. Et circumtinnientes gladii hoſtiles, caput ſuum undiq; mallearent, ita ut jam diſcrimini letali pateret rex *Offanus*, ecce acies *Merciorum* invictiſſima, ad inſtar torrentis ſaxa rotantis, irruit in obſtantes, & in *Northamhinbros*, *Occidentales*, & *Auſtrales Saxones*, qui jam pœne regem *Offam* contriverant; tanto impetu, & mentis acerbiſſimo furore, ut omnes eis reſiſtentes perturbarunt, & diſſipatos, ante ſolis occaſum fugam inire compulerunt.

& in Northhumbros, Auſtrales Occidentaleſq; Saxones

In quo graviſſimo conflictu, multi de nobilioribus qui memoratis regibus adhæſerunt contra *Offam*, ceciderunt. De manu vero mediocri, innumerabiles.

Hoc autem bellum horribile nimis apud *Benſintonam* eſt commiſſum, in obſidione ejuſdem caſtri: Elapſo autem *Kenulpho* rege *Occidentalium Saxonum*, in noctis caligine, adverſi martis minoratus eſt caſu infortunato, totus exercitus qui *Offæ* adverſabantur.

poſt victoriã, caſtrum de Benſinton *intercipit;*

Offa verò triumpharor magnificus, ipſum caſtrum quod ibidem obſederat, cum illis quos in eo invenerat, in ſua ſuſcepit. Fugerunt ergo reſidui, & inſequebatur eos *Offa*, & multos ex eis fugientes, à dorſo lancea perforavit. Sui autem commilitones, quos apprehendebant, vel eos qui ſe quaſi victos eis manciparunt: vivos & illæſos reſervabant in ſervitutem redigendos, vel graviter redimendos. Omnes autem ad votum comprehendiſſent vel peremiſſent, niſi in cujuſdam municipil refugio ad quod convolabant, ſeſe *Northambrorum* & *Auſtralium Saxonum* reges, celeriter recepiſſent. Quos rex *Offa* qui ſicut erat in pace manſuetiſſimus, ita & in bello fuit hominum ferociſſimus, juſſit in girum obſideri in caſtro, donec omnes incluſi vel fame contabeſcerent, vel violenter capti, judicialiter punirentur. Nocte verò tertia ſequente, dum excubitores fatigati quieſcerent, ipſi reges memorati omni carentes alimento, dum caligo nimis opacæ noctis oculos omnium detineret, clanculò cum ſuis omnibus aufugerunt, nec lora retinuerunt, donec ad *Walliæ* confinia perveniſſent.

hoſteſq; inſequitur fugitivos.

Qui tamen evadentes;

Ubi cum regem *Walliæ Marmodium* inveniſſent, ejus humiliter protectionem & receptationem contra *Offanum* eorum animas quærentem, & poſtea regnum violenter occupare proponentem, poſtularunt. At ipſe nimis credulus dictis eorum, timens ne juxta eorum aſſertionem regnum *Walliæ* expugnaret, recepit eos benignè, per quos ſperabat magna roborari defenſione. Unde non tantum in terra ſua refugium & latibulum, ſed defenſionem ſpopondit & juvamen.

Marmodii *regis* Walliæ *auxilium, contra* Offã *implorant.*

Offa Northamhumbrorum, *et* Auſtralium Saxonum *Reges fugientes in* Walliam, *inſequitur.*

CÙm hæc autem regi *Offæ* pleniùs innotuiſſent, excubitorum deſidiam quamplurimum redarguens, reges memoratos uſq; ad *Walliæ* contermina hoſtiliter inſequitur, non percunctans. Deſtinatiſq; ſolemnibus Nunciis ſignificavit regi *Marmodio*, ſub hac forma.

Epiſtola.

Cum nuncios Offa *dirigens*

Nobili Wallenſium *Regi* Marmodio, Offa Merciorum *Baſileus ſalutem & honorem. Novit fama referente prudentia tua, ut creditur, qualiter* Northamhinbrorum *&* Auſtralium *Reges potentiæ Regni* Merciorum *à longo tempore ſubjugati, meam procaciter ſpreverunt dominationem, & ad alas protectionis* Karoli Francorum *Regis ut me contererent, fraudulenter convolarunt. Unde ſupplico, moneo, & conſulo, quatenus talibus favorem nullatenus prabeas aut juvamen. Quod ſi temerè acceptaveris, noveris me tibi inimicum graviter ſuſcitatum, & te cum illis ſimilibus calamitatibus involvendum.* Vale.

His auditis, Rex *Walliæ Marmodius*, convocatis regibus ſupradictis, epiſtolam ſibi ex parte *Offæ* Regis tranſmiſſam, expoſuit per ordinem. At ipſi affirmarunt ipſum *Offanum* pro-

prophanum, ſemper minis abundâſſe, & ſub Ovina pelle, vulpinas inſidias & lupinas ſemper palliaſſe rapinas. Nec ipſum *Marmodium* Regem potentem, *Offam* regulum deſipientem & arreptitium, minimè debere formidare. Quibus fallacibus ſermocinationibus animatus, Rex *Marmodius* per ipſos *Offæ* Legatos eidem *Offæ* renunciavit; *Inhoneſtum fore ac formidoloſum, ipſos deſerere deſolatos, quos ſuſceperat miſericorditer protegendos.* Quos ſi impetere præſumpſiſſet, vires totius *Walliæ* effunderet in eorum defenſionem.

intelligit Wallenſes *bellum ſibi præparare.*

Dum autem Legati iſtis occuparentur, Rex *Offa* præſagus futurorum, terras & munitiones regum fugitivorum ſibi prudenter ac potenter occupavit; & ſuis obſequiis, acceptis obſidibus, & juramentis indiſſolubiliter mancipavit. Et in eorum civitatibus & caſtris, ſuos fideles ad cuſtodiam ordinavit: ut ex tunc fugitivi penitus excluderentur.

Cautela Offæ

De pugna inter Offam *& Reges* Wallenſium, Northamhinbror. *&* Auſtralium Saxonum.

REx igitur *Offanus*, ſuper præmiſſis, per Legatos ſuos pleniùs certificatus, tam Regem *Wallenſium*, quàm *Northamhinbrorum* & *Auſtralium Saxonum*, diffiduciavit. Statutis igitur die & loco, prælium immaniſſimum contra ipſos commiſit: & ceciderunt utrobique, quamplurimi trucidati, & vulnerabantur multi letaliter. Et dum uſq; ad ſolis occaſum, hinc inde viriliter, decertatum eſt, ſuperveniens nox, certamen letale diremit, in craſtinum tamen continuatum. Sub noctis igitur ſilentio, Rex *Wallenſium Marmodius*, licèt illud tempus ſacrum id non admittebat, dolum machinari ſtuduit hoc modo.

De dolo Marmodii, *Regis* Walliæ.

NOx atra nimis mundum obfuſcavit, eratq; tempus quo *Adventus Domini* (imminente ejuſdem *Nativitate*) celebratur. Convocatis igitur ſuis ſub caliginoſæ noctis ſilentio Magnatibus, ait: *Cernitis, ô mei commilitones, quod Rex* Offa *invincibilis apparet, nec audet aliquis ipſius impetum expectare; non enim valet quis ictus ſuos ſuſtinere. Victorioſus eſt inſuper, & triumphator magnificus. Cor etenim habet fervens & erectum in ſpem meliorem, eò quod Marte ſibi fav ente, de multis ſuis etiam Regibus ad votum triumphavit. Ipſum igitur, qui viribus invincibilis eſt, prudentia noſtra prudenter conteret: quæ multotiens efficaciùs operatur. Quod ſummopere elaborandum impercunctanter, ut ad finem optatum perducatur. Significabimus igitur ipſi* Offæ *verbis amicabilibus cautè, ut utrobiq; pax acclametur, ſuſpenſiva, quæ* Treuga *vulgariter nuncupatur, diebus aliquot: ut reſpirent fatigati, foveantur contriti, & ſanentur vulnerati: donec dies natalitii Domini celebrentur, & verna temperies dies protelaverit ſereniores. Et ſi interim pax poterit amicabiliter perpetuari, firmetur fæliciter; Si non, redeamus in id ipſum. Si igitur favorem exhibuerit exercitus ejus inermis, otiis indulgebit & conviviis. Nos igitur una noctium quæ nunc temporis protenduntur, impetum repentinum facientes, omnes ante expectatum occupabimus, & ditabimur multipliciter. Quicquid enim ipſe* Offa *violenter ac moroſè ſibi adquiſivit, Nos una nocte vel die, nobis prudenter ac potenter adquiremus.*

& dolus Marmodii.

Conſenſus & proſecutio proditionis.

HIc igitur ſermo proditionis, cum tam Regibus fugitivis, quàm Magnatibus *Walliæ* complacuiſſet, confirmatum eſt inter eos hoc ſacramentum ſecretiſſimum, nulli prorſus revelandum. Miſſa igitur legatione cum donativis inpretiabilibus Regi *Offæ*, complacuit ei mandatum pacificum exercituiq; ejus, tum ut exercitus quietè recrearetur, famelici cibarentur, equi reſtaurarentur, & ſanarentur ſauciati, tum ut dies ſolemnis qui inſtabat, videlicet *Nativitatis Dominicæ* in hebdomada proximò ſequente ſereniùs, lætiùs, & quietiùs coruſcaret. Favorem igitur promptius præbuit poſtulatis, neſciens doli venenum, mollitis & mellitis ſubſtituiſſe. Veruntamen cum nollent vel exercitus regis *Offæ*, vel *Wallenſium* inde procul recedere, Rex *Offa* ad cautelam inter ipſos duos exercitus, communi aſſenſu unum foſſatum longum nimis & profundum effodi, aggere terreſtri verſus *Wallenſes* eminenter elevato, ne fallacium hoſtium irruptionibus repentinis præoccuparetur. Et ut tutiùs ac quietiùs, divinis obſequiis in tanta ſolemnitate

vacaret,

vacaret, unam ibidem conſtruxit eccleſiolam. Quæ omnia, prout temporis brevitas exigebat, ante *natale Domini*, videlicet duodecim diebus, licèt breviſſimis, ſunt completa. Cujus rei ut memoria perpetuetur, foſſa illa *Offa* dicitur, & Eccleſia, *Offekirk*, uſq; in hodiernum diem appellatur.

Reges revocant ſuos ſibi quondam ſubjectos, in internecionem Offæ.

INterim Reges ſupradicti, amicos ſuos & conſanguineos, & alios quondam ſibi ſubjectos (de quorum fidelitate pleniùs confidebant) in regnis eorum exiſtentes, ſecretiùs in eorum adjutorium vocaverunt. Ut infra *Natalis Domini* diem, *Wallenſium* exercitui prudenter & clanculò ſeſe aſſociarent : de victoria quæ profectò præparabatur non formidantes. Qui rupto fœdere quo Regi *Offa* vinciebantur, priſtinis Dominis ſuis, relictis uxoribus ſuis & liberis, necnon & manſionibus, credentes ſe cum omni alacritate multiplicatis divitiis redituros paruerunt. Rex inſuper *Wallenſium Marmodius*, omnem quamcunq; potuit ad illum quem præfixit diem, multitudinem adunavit.

Offa *cum exercitu ſuo, in fugam vertitur.*

Offa *deluſus fugit, & ab inimicis ſuis fugatur.*

CUmq; tempus lætitiæ ac requiei die *Natalis Domini*, totum exercitum *Offani*, imò totum mundum exhilaravit, nocte ſequenti, videlicet nocte beati *Stephani*, cum ſe cuncti *Merciorum* Principes, imò etiam excubitores nil ſiniſtri pertimeſcentes, ſe ſecuro ſopori dederunt, ipſi reges *Wallenſium Northanhumbrorum*, *Auſtralium Saxonum*, cum ſuis complicibus, tota ipſa opaca nocte, ſilenter ac furtim magnam partem prædictæ foſſæ officio ruſticorum properè repleverunt, & illam in iter planum, quantum arcus jacere poſſet, brevi tempore repleverunt. Summo igitur mane, Rex *Wallenſium Marmodius* cum ſuis conſentaneis, facto impetu repentino prout prælocutum fuit, Regem *Offam* immunitum & inermem, ad inſtar tempeſtatis borealis truculenter invadunt. Unde exercitus *Offa* ſubitò conſternatus, in magna parte paſſus eſt diminutionem, & irreſtaurabile detrimentum.

Interim armantur feſtinanter Rex *Offa* & ſui, & qui ſibi proximi, electi commilitones & primicerii. Et irruit Rex frendens ut aper, in incendio iræ ſuæ in hoſtium turmas, præ immanitate iracundiæ, periculum mortis contemnendo. Et invocato de ſummis auxilio, ſui prodigus ſe in medio inimicorum ſuorum invexit. Et hinc inde reſiſtentes proſternendo, viam ferro ſuis potenter aperuit. Sed militares acies quæ vel inermes vel incompoſitè, præ nimia feſtinatione, armabantur, ſequi pertimeſcentes, vix ipſum Regem *Offam* à diſcrimine mortis eripuerunt. Et ſic inviti retrocedentes, cùm jacturam irrecuperabilem toleràſſent, fugam uſq; ad ſua tentoria & caſtra, miſerabiliter inierunt. Nix autem hiemalis & tempeſtas horrida ac nimis tenebroſa, lociq; paluſtres, certamen bellicum, uſq; ad conſummationem continuare (Deo ſic volente) non ſinebat. Et ſic Rex *Offa*, donec fortior reſurgeret, ad propria remeavit.

Interea cum rediſſet *Offanus* dolens & inglorius, obſides eorum qui ad reges ſuos rupto fœdere redierunt, juſſit arctioribus vinculis mancipari, uxores & familiam, ultimæ ſervituti aſcribi, vel venundari. Poſſeſſiones autem eorum, vel ſuis diſtribuit hæreditariè poſſidendas, vel edicto Regio juſſit redigi in favillas. Et ſic omnia in pace ſuſcipiens, Regni negotia fœliciter diſpoſuit : cogitans tamen ſibi illatas injurias, in tempore retributionis potenter ac graviter vindicare, ſi pacis formam ſibi non inveniret acceptabilem.

Rex Wallenſium Marmodius *cum ſuis conſentaneis, vincitur :* Offa *triumphante.*

OFfa autem *Merciorum* Baſileus bellipotens, moras multas prioribus caſibus non annectens, temporis nacta opportunitate, validiſſimam in confinia *Wallia* contra hoſtes ſuos nimis debacchantes & ſuperbientes, fecit expeditionem, armis & victualibus ſufficienter, imò abundanter communitam. Quæ omnes ibidem exiſtentes, regi *Offa* contradicentes, pluribus annis irremediabiliter damnificando fatigarunt. Adeò quod in arcto conſtituti, non minimum doluerunt ſe regem *Offam* offendiſſe. Dum igitur eis Mars eminus adverſaretur, *Offa* Rex collectis ſuæ ditionis viribus, iter illuc dirigit & vexilla ; & cùm eidem adverſanti, obſtare præſumpſiſſent, in loco quo priùs tranſeuntes

parat Offa *ſe vindicare :*

foſſatum

foſſatum triumpharunt (credentes locum ſibi fortunatum) prælium maximum conſeruerunt. Et multotiens ad latibula conſueta redeuntes, & in tempore in exercitum regis argumentoſè proſilientes, frequenter ipſum repulerunt. Una igitur dierum, Rex *Offa*, tædio affectus & indignatione intumeſcens, cò quod tale vulgus tam diu reſiſtere, valuit & voluit, ſuis ait commilitonibus: *O formidoloſi et deſides, quamdiu hos pecuales tolerabimus? aut hodiè me interempto confundemini, aut eorum inſolentiam penitus hodiè ſupprimetis*. His dictis, ſigno crucis ſe præmuniens, faciei ſuæ clypeum opponens, in hoſtes ſe totum ingeſſit confidenter, viam patulam prævius ſuis adaperiens. Quem nobiles in ira indignationis ſuæ è veſtigio ſequentes, & in modum pyramidis cornu militare componentes, omnem *Wallenſium* turmam potenter diſſiparunt, Et inimicos à facie eorum fugam inire compulerunt. Quos inſequens Rex *Offa*, tantam ſanguinis fudit abundantiam, ut planities illa cruore Cæſorum tincta videretur. Juſſitq; Rex *Offa* omnes *Walliæ* mares (vix reſervatis mulieribus) cum infantulis, trucidari. Et quia hoc in furore iræ ſuæ, hic Rex præceperat, paucis admodum lictores pepercerunt: ſed ne præceptum Regium vacuum videretur, ſtragem ex ipſis exercuerunt inauditam.

militesq; ad pugnam adhortans;

victoria potitur cruentiſſima.

De humilitate Regis Offæ *in proſperis.*

TOt igitur inſignitus Rex *Offa*, & tot proſperis fortunatus, arrogantia nunquam intumuit, nunquam in jactantiam tumidè reſolutus, ſe ſupra ſe pompoſiùs exaltando. Sed omnia Deo, non ſuæ ſtrenuitati aſcribens, more Chriſtianiſſimi Principis, gratas & ſolemnes ipſi ſoli *Chriſto* qui vincit, regnat & imperat, ſapienter cum omni humilitate impendebat. Omnibuſq; diebus vitæ ſuæ, ſe ſolùm regem *Merciorum*, in titulis ſcriptorum, in ſalutationibus, in relationibus (quamvis pluribus præfuerit Regnis) ſe præcepit & conſtituit nominari. *Unde*, quod à laude ejus non vacat, multorum ſæpiùs adulatorum, hujus præcepti redarguit acriter tranſgreſſionem. Indignum quippe reputabat ſe Regem vel Dominum acclamari Regnorum, quorum erat poſſeſſor violentus, licèt haberet in hoſtes ſuos expugnandos actionem juſtiſſimam.

Offæ humilitas,

De humanitate & pietate Regis Offæ, *in mortuis honeſtè ſepeliendis.*

DIe igitur craſtina, proximò videlicet ſequente illum diem victorioſum & exultationis plenum, juſſit Rex *Offanus* piiſſimus glorioſè triumphans, corpora occiſorum humanitus & honeſtè ſepeliri, quæ nobilitate vel generoſitate aliquatenus fuerant inſignita. Ignobilium verò & popularium corpora & membra, detruncata, quæ fuerunt ſuis intermixta (quorum non erat cognitio propter ſanguinis inundantiam, quæ quidem totam illam tinxerat planiciem) colligi diligenter præcepit. Et in ipſa ſæpe dicta foſſa quam & ipſi eruderaverunt, ne à beſtiis dilaniata devorarentur, vel aëra tabe corrumperent, juſſit ſepeliri. Et ipſum terreſtrem aggerem, videlicet limbum foſſæ, ſuper ipſa diſpergi & accumulari, necnon divina pro animabus eorum (quibus & ipſe interfuit) tam *miſſis* quàm aliis exequiis celebrari.

& humanitas in occiſos hoſtes.

De ejuſdem Regis munificentia, poſt victoriam.

OCcupatis igitur omnibus ſpoliis, cum terris & poſſeſſionibus, ſuis civiliter commilitonibus diſtributis, regreſſus eſt Rex *Offa*, cum ſumma exultatione triumphali. Et cùm ad fines *Merciæ* perveniſſet, occurrerunt adventanti incolæ, non mediocriter exultantes; videlicet Prælati eccleſiarum ſolemniter adornati, cantantes & applaudentes cum vexillis & cereis. Nobiles quoq; qui cuſtodes regni remanſerant. Cives quoque & utriuſq; multitudo, cum facibus accenſis, & variis muſicis inſtrumentis, obviam ei per multam viarum diſtantiam gaudenter pertexerunt. Quibus & multa contulit donaria, & novas conceſſit libertates. Collata eſt igitur cœlitus hæc glorioſa *Offæ* victoria, Anno gratiæ Sexcenteſimo ſeptuageſimo quinto. Ex quibus, annos circiter decem expendit rex in expeditionibus præcedentibus; in quibus, omnes ſuos contrivit inimicos.

675.

Quando Offa *vixit.*

Quomodo

Quomodo hæc victoria Regis Offæ, *clauſula fuit laborum & ſollicitudinum.*

** Antea, cum vocaverat fratrem hujus* Karoli, *falſo tamen utrobiq; niſi ſupponatur* Pipinus, *pro* Karolo *priore.*

ET cum hæc victoria, ſuorum laborum clauſula fuiſſet & ſollicitudinum, pacis perpetuæ confirmativa, nec inſurgentium aliquorum in circuitu Regni ſui impetuum, vel mali cujuſlibet machinationes formidaret: cogitavit Rex providus, quòd & etiam *Karolo* Regi *Francorum* maximo, quem vehementer offenderat, eóq; Regibus ſupradictis, pro quibus tam pater * dicti *Karoli*, quàm & ipſe tunc præſens ſcripſerat, ſpreto ipſius mandato, cum gravibus comminationibus, non pepercit, multùm expediret reconciliari. Non enim mediocriter offenſus idem *Karolus*, Mercatorum & peregrinorum quos ad *Offam* noverat pertinere commeantium, pacem & tranſitum perturbabat. Et niſi bellicis in *Italia* arduis negotiis detineretur, ipſum *Offam* hoſtiliter impugnâſſet. Sano igitur ac modeſto Rex *Offa* fretus conſilio, ipſi *Karolo* jam *Italiam* & *Italicos*, necnon & *Saxoniam* & *Saxones* pertrectanti, *Ticinâ* nobiliſſima *Longobardorum* civitate occupata, Rege ejus *Deſiderio* capto & incarceraro, legatos ſolemnes deſtinavit. Et per eoſdem, munera concupiſcibilia, & prioribus prætioſiora, frequenter tranſmiſit. Supplicans attentiùs, ut conceptam iram & indignationem, fræno rationis & regiæ modeſtiæ cohiberet, ſcripſitq; ei hujus tenoris Epiſtolam.

Epiſtola Regis Offæ *ad* Karolum *magnum* Francorum *Regem.*

Rex Offa *ambit amicitiam* Karoli *magni, eiq; deſiderat reconciliari.*

REgi Francorum *maximo, invictiſſimo, Triumphatori* Karolo, *Rex* Merciorum Offanus *Salutem & honorem. Cùm omnium Regum terrenorum potentiſſimus & juſtiſſimus, fama teſtificante prædiceris, indignum eſt & prorſùs execrabile, aliquibus proditoribus vel profugis à debito ſervitio colla excutere volentibus, ſinum aperire protectionis. Tu verò hoſtium meorum ſermocinationibus nimis credulus, & ſuper hoc ignarus veritatis, pro ipſis mihi ſcripſit tua ſerenitas, ut eiſdem parcerem, mihi ſuperbè & inſolenter reſiſtentibus. Cùm igitur injuſtum ſit, ut alicui ſua fraus ſuffragetur, noveris eorum falſis perſuaſionibus, tuam manſuetudinem circumveniri & decipi fraudulenter. Oro igitur, & ſitienter deſidero, ſinceritatem amicitiæ & fœderis ſoliditatem inter nos reformari. Vt communis utilitas, et Reſpublica, fœlix ſuſcipiat incrementum. Ipſos enim Reges cum ſuis ferè omnibus complicibus, potenter contrivi mihi Rebellantes, eos iterum reſpirare non permiſſurus. Hæc omnia Domino noſtro* Jeſu Chriſto *ſic volente & diſponente, qui vincit, regnat, & imperat, Regna & imperia commutat, & cui vult tribuit ſapienter, cui etiam contraire, te velle nullatenus arbitramur.* Vale.

Reſcriptum Karoli *Regis*, Offæ.

Quod & ipſi concedit Karolus,

per Epiſtolam hanc ſuam.

HÆc autem cum pleniùs regi *Karolo* innotuiſſent, utpote regum manſuetiſſimus & Chriſtianiſſimus videns quod non aliter facere neceſſe fuit, inito providorum conſilio, Regi *Offæ* ſcripſit amicabiliter, in hunc modum.

Karolus *gratia Dei Rex* Francorum *&* Longobardorum, *& patricius* Romanorum, *viro venerando & fratri cariſſimo, Offæ Regi* Merciorum *Salutem. Primò gratias agimus omnipotenti Deo de Catholicæ fidei ſinceritate, quam in veſtris laudabiliter paginis reperimus exaratam. De peregrinis verò, qui pro amore Dei, & ſalute animarum ſuarum, beatorum Apoſtolorum limina deſiderant adire, cum pace ſine omni perturbatione vadant. Sed ſi aliqui non Religioſi ſervientes, ſed lucra ſectantes inveniantur inter eos, locis opportunis ſtatuta ſolvant telonia. Negotiatores quoq; volumus, ut ex mandato noſtro, patrocinium habeant in Regno noſtro legitimè. Et ſi in aliquo loco injuſta affligantur oppreſſione, reclament ſe ad nos & noſtros Iudices, & plenam jubebimus inde juſtitiam fieri. Cognoſcat quoq; dilectio veſtra, quòd aliquam benignitatem de Dalmaticis noſtris vel palliis ad ſingulas ſedes Epiſcopales regni veſtri vel* Etheldredi, *direximus in Eleemoſynam domini Apoſtolici* Adriani, *deprecantes ut pro eo intercedi jubeatis: nullam habentes dubitationem, beatam illius animam in requie eſſe. Sed ut fidem & dilectionem in amicum nobis cariſſimum: Sed & de theſauro humanarum rerum, quam Dominus* Jeſus *gratuita pietate conceſſit, aliquid per Metropolitanas civitates direximus. Veſtra quoq; dilectioni, unum Balteum, & unum gladium Hunniſcum, & duo pallia ſerica duximus deſtinanda.*

Item

Item aliud manifeſtum argumentum dilectionis & amicitiæ, inter Karolum *& Regem* Offam.

ET poſt hos non multos dies, poſtquam talem eidem Regi *Offano*, Rex *Karolus* miſit Epiſtolam, hoc eidem ſignificavit eulogium.

Karolus, &c. *Ut ſupra.* Offano Merciorum *Regi, Salutem, honorem & amorem. Cùm deceat & expediat Reges potentes & famoſos amicitiæ fœdere convinciri, & mutuis gaudiis ad invicem gratulari, ut in vinculo caritatis* Chriſtus *in omnibus, & ab omnibus glorificetur: veſtræ ſerenitati hoc Eulogium duximus deſtinandum. Cùm nobiliſſimam* Longobardorum *civitatem cum ſuis civibus omnibus noſtro Dominatui potenter ſubjugaverimus, &* Italiam *totam noſtro imperio fœliciter ſubjugaverimus,* Chriſti *adjutorio cui famulari deſideramus: Rex* Deſiderius Longobardorum *Ducesq;* Saxoniæ, *quos noſtris nutibus inclinavimus,* Withmundus *&* Albion, *cum ferè omnibus incolis* Saxoniæ, *Baptiſmi ſuſceperunt Sacramentum, Domino* Jeſu Chriſto, *de cætero famulaturi. Hoc igitur ſalubri mandato, Ego* Karolus *Regum* Chriſtianorum *Orientalium potentiſſimus, vos, ô* Offane *Regum Occidentalium* Chriſtianorum *potentiſſime, cupio lætificare, & te in dilectione ſpeciali, amplecti ſincerius.*

Alia Epiſtola Karoli *ad* Offanum: *in qua certiorem eum facit, de Baptiſmo paganorum* Saxonum, *à ſe ſubjugatorum,*

Mittit Karolus *Rex quadam ſynodalia & Epiſtolas, ad confirmandam fidem Catholicam, & amicitiam* Offæ.

EX quo autem hoc *Offano* pleniùs nunciabatur, crevit diatim inter ipſos Reges magnificos amicitia: fœdera firmabantur, munera pretioſa mutuò deferebantur, Regna utrobiq; non modicum roborantur, & proſperitas utriuſq; ſuſcipit incrementum. Inter cætera verò dilectionis inſignia, memoratus Rex *Karolus* (qui ſicut erat Regum potentiſſimus, ita & erat Regum manſuetiſſimus) *Offano* Regum Occidentalium maximo & piiſſimo, quaſdam tranſmiſit Epiſtolas, cum quibus *Statutis Synodalibus*, quaſi quædam Catholicæ fidei rudimenta, ad informandum corda aliquorum ſuorum Prælatorum, quos rudes credidit & incompoſitos, & ad amicitiam inter ipſos inchoatam fœliciter perpetuandam. Quæ & idem *Offa* quaſi hoſtiam ſibi cœlitus tranſmiſſam, grattanter & gaudenter ſuſcepit.

Reiq; dona mittit quamplurima, cum Synodorum quarundam Canonibus.

Archiepiſcopatus Cantuarienſis, *transfertur apud* Lichefeldam.

ROboratus igitur ſuo Rex *Offanus*, nullas formidans hoſtium inſidias vel rebelliones, formam induit Prælati religioſi, & paſtoris Eccleſiaſtici, curam & ſollicitudinem gerentis de grege dominico. Quarundam igitur Eccleſiarum Cathedralium ſedes, in meliùs ſtudet ordinare, & ſalubriter, ut conſcivit, tranſmutare. Accuſatus eſt autem *Lambertus* Archiepiſcopus *Cantuarienſis*, coram rege *Offa*, accuſationibus pervalidis. Quarum una fuit, « Quòd *Cantuaria* nimis vicina fuit regnis *Karoli* tranſmarinis. Cui etiam « ante contracta fœdera, promiſerat idem Lambertus *Karolo, quòd ſi hoſtiliter* ingreſſurus *Britanniam* adveniret, liberum in Archiepiſcopatum ſuum, introitum inveniret, fa« vorem & adjutorium. Præterea, perſuaſum erat regi *Offæ*, ut ubi glorioſe de inimicis « ſuis triumpharat, ibidem vel propè, locum Cathedralem Archiepiſcopatu & Prima« tu reverenter meritò * foret ſublimandum. Miſit igitur ad Papam *Adrianum* tunc præſidentem (cui Rex *Offa* fuerat propter ſuam ſupereminentem ſanctitatem amiciſſimus) nuncios diſcretos & facundos, honore atq; favore condignos, inſuper donativis conferendis præmunitos. Noverat enim Rex, deſideria *Romanorum*. Poſtulavit igitur Rex inſtanter, & nonnullis datis muneribus impetravit: ut contra veterem conſuetudinem approbatam, *Ealdulphum* Archiepiſcopum conſtitueret *Lichefeldenſem*: Ut, videlicet, omnes Provinciæ *Merciorum* (quarum Provinciarum, & Epiſcoporum earum hæc ſunt nomina) Antiſtiti ſubjicerentur memorato.

Cantuarienſis *Archiepiſcopatus pars.* Lichfeldiam *transfertur.* *& quare.*

* *fundaret*

Nomina

Nomina Provinciarum, & Epiſcoporum.

* *Denebertus* * *Ealdulphus* * *Wolwardus*

DEvebertus* *Wigornienſis* Epiſcopus. *Werebertus Legra-Ceſtrenſis.* *Ealdulphus* Sinaceſtrenſis.* *Wlvardus* Herefordenſis.*

Epiſcopi *Orientalium Anglorum. Haraldus Helmamenſis & Tedfordenſis.* Et ſic per negligentiam diviſa, imò potiùs diſſipata eſt primatia: ipſo *Cantuarienſi* tepide reſiſtente regis impetui, ut decuit & expedivit. Remanſerunt autem antiſtiti *Lamberto*, Epiſcopi *Londinenſis, Wintonienſis, Roffenſis, Sireburnenſis.* Stetit autem hæc regis violentia toto *Lamberti* præſulatus tempore: quamvis idem Archiepiſcopus nihil vel ſumptibus vel laboribus parceret, ut priſtina gauderet Eccleſia ſua dignitate. Procurante igitur Rege *Offa* efficaciter, *Ealdulphus Lichfeldenſis* Archiepiſcopus, pallium ſuſcepit. Ipſo autem tempore, *Werebertus Legraceſtrenſis* Epiſcopus quartus, diem cum clauſiſſet extremum, ſubſtituus eſt *Unwona* Regis Cancellarius & Conſiliarius familiariſſimus. Et cito poſt, *Ealdulpho Lichfeldenſi* Archiepiſcopo defuncto, ſubrogatus *Humbertus*, quem quidam *Bertum* appellarunt, ſyllaba ſubtracta. Iſte *Humbertus* magnæ ſanctitatis vir fuit, literaturæ & prudentiæ ſæcularis, Regis Capellanus, conſcius ejuſdem ſecretorum & Confeſſor, atq; morum informator. Hic cum *Unwona* Epiſcopo ſupradicto, inventioni beati *Albani Anglorum* Prothomartyris interfuit, ſicut ſuperius ſuo loco dicetur pleniùs, ad audientium informationem, & martyris gloriam & honorem.

De prima Danorum *irruptione in* Britanniam, *repreſſa per Regem* Offanum.

REgente igitur tam prudenter quàm potenter Regna *Merciorum* rege *Offano*, Gens *Danorum* piratica rapina vivere aſſueta, tribus magnis advecta navibus, in terminis Regionis ditioni regis *Offa* ſubjectæ, violenter & hoſtiliter applicans: irruptiones damnoſas & repentinas exercebant, flammis & cædibus intendentes. Et neſcientes bellipotentis regis *Offa* militiam ac ſtrenuitatem, interiora terræ jam temerè penetrando, cum tyrannide magna, cœperunt invadere. Oppidanum quoq; cum quodam villico, qui ad reſiſtendum eis cum plebe compatriotarum collecta, parabatur, peremerunt. Et vulgo perturbato, & fugam inire compulſo, prædis & ſpoliis auſu temerario procedentes, procaciter intendebant. Et hii fuerunt primi, qui per *Danicam* tyrannidem in *Britannia* ceciderunt. Heu, heu, Deo nimis irato quot millia, imò millium millia poſtea eorum inſania, videlicet *Danorum* in *Britannia* miſerabiliter perierunt! Quorum adventus primus & tam temerarius, poſtquam *Offano* Regi innotuit, miſſa expeditione (non enim pro tanto popello dignabatur exercitum publicum convocare) eorum potenter repreſſit arrogantiam: & diſſipatos, & magna parte diminutos, ad naves ſuas turpiter recurrere coegit, prædis ſuis ſequentibus omnibus derelictis. Cùm autem regales primicerii aliquos eorum captivos detinuiſſent, confeſſi ſunt iidem captivi, ut ubertatem terræ diligenter explorarent, à primatibus *Daciæ* præmiſſos fuiſſe. Addideruntq; quòd ſequentibus temporibus, infinita *Danorum* multitudo, *Britones* & omnes *Angliæ* indigenas expugnatura foret, in exterminio furibundi. Quo audito, *Offa* magnanimus juſſit talia prænunciantes, ad propria remitti, illæſos & indemnes, ut nunciarent *Danis*, quòd rege *Offano* vivente, qualia primi, talia forent ſequentes, præmia conſecuturi. Unde ipſis *Danis* ſtupefactis, in pace remanſit *Anglia*, omnibus diebus *Offani* Regis, nullius contermini irruptionibus violentis inquietata.

Dani *omnium primi qui* Angliam *invaſerunt*,

ab Offano *profligantur.*

Quomodo pacificatis ſibi Regibus quos vicerat, tradidit Rex Offa *filias ſuas nuptui duas.*

Offa, *devictos Reges, regnis reſtituit.*

REx autem *Offa* triumphator ubiq; magnificus, humilitatis & ſapientiæ ſpiritu ductus, omnes Reges quos antea ſuo dominatui inclinaverat, piiſſimum reputavit, ut vel ipſos ſi vivi poſſent inveniri, vel eorum ſanguine propinquos revocare, & in regnis ſuis miſericorditer ſtabilire. Ut eidem Regi ſuo *Offa*, & ſuis ſucceſſoribus, avitis regnis gratia Regia ſubſtituti, fideliùs & ſinceriori corde famularentur. Et ſic tutior in temporalibus quieſcens, ſeneſceret & in ſpiritualibus. Quo facto, tantam omnium gratiam adeptus Rex *Offa*, ut pro eo gratanter omni ſe exponerent diſcrimini, & objicerenr periculo.

Qualiter

Qualiter in hoc facto omnium gratiam adeptus.

CONſluebant igitur ad eum quaſi ad patulum ſinum patris ac Domini, omnes finitimi, eidem regi *Offæ* deſiderantes affinitate ſpecialiùs fœderari. Inter quos rex *Occidentalium Saxonum Brithricus*, ut ampliorem gratiam apud regem *Offam* & ſibi propinquos inveniret, & hoſtibus timori, & amicis foret honori et dilectioni, filiam ejuſdem regis *Offæ*, ut ei matrimonio copularetur poſtulavit et obtinuit. Adoleſcens enim erat indolis florentis, et ſtrenuitate laudabilis.

eiſq; filias ſuas collocat in matrimonio, Scilicet, Brithrico, Occidentalium Saxonum *regulo;*

Eodemq; anno, *Atheldredus Northanhumbrorum* rex, corpore elegans, corde magnanimus, qui etiam *Offanum* regem ſincero corde diligebat, aliam filiam *Offæ* natu minorem puellam electiſſimæ ſpeciei, eiſdem quibus et *Brithricus* cauſis ductus et rationibus, ſibi petiit dari in uxorem.

Athelredo Northamhinbrorum,

De ſancto Alberto *cui tertia filia Regis* Offæ, *tradenda fuit nuptui.*

ERat quoq; quidam juvenis, cui rex *Offa* regnum *Orientalium Anglorum*, quod eum jure ſanguinis contingebat, conceſſerat, nomine *Albertus*. De cujus virtutibus quidam verſificator ſolitus regum laudes et geſta deſcribere, eleganter ait;

& Alberto, Orientalium Anglorum.

Albertus *juvenis fuerat Rex. fortis ad arma,*
Pace pius, pulcher corpore, mente ſagax.

Cumq; *Humbertus* Archiepiſcopus *Lichfeldenſis*, et *Unwona* Epiſcopus *Legreceſtrenſis*, viri ſancti et diſcreti, et de nobili ſtirpe *Merciorum* oriundi, ſpeciales eſſent regis conſiliarii, et ſemper quæ honeſta erant et juſta atq; utilia, regi *Offæ* ſuggeſſiſſent, invidebat eis regina uxor *Offæ*, quæ priùs *Drida*, poſtea verò *Quendrida*, id eſt *Regina Drida*, quia regi ex inſperato nupſit, eſt appellata: ſicut in præcedentibus pleniùs enarratur. Mulier avara et ſubdola, ſuperbiens, eò quod ex ſtirpe *Caroli* originem duxerat, et inexorabili odio viros memoratos perſequebatur, tendens eis muſcipulas mulíebres. Porrò cùm ipſi reges ſupradictos, regi *Offæ* in ſpiritu conſilii ſalubriter reconciliaſſent, et ut eidem regi fœdere matrimoniali ſpecialiùs conjungerentur, diligenter et efficaciter procuraſſent, ipſa mulier facta eorum nitebatur in irritum revocare, nec poterat; quibus acriter invidebat. Ipſas enim puellas filias ſuas, ultramarinis, alienigenis, in regis ſupplantationem et regni *Merciorum* perniciem, credidit tradidiſſe maritandas. Cujus rei præſcii dicti Epiſcopi, muliebre conſilium prudentiæ repagulis impediebant. Verùm et adhuc tertia filia regis *Offæ* in thalamo reginæ remanſit maritanda, *Aelfleda* nomine. Procurantibus igitur ſupradictis Epiſcopis, inclinatum eſt cor regis ad cònſenſum, licèt contradiceret regina, ut et hæc regi *Alberto*, nuptui traderetur: ut et ſic ſpecialiùs regi *Offæ* teneretur in fidelitate dilectionis obligatus. Vocatus igitur rex *Albertus*, à rege *Offa*, ut filiam ſuam deſponſaret, affuit feſtivus et gaudens, ob honorem ſibi à tanto rege oblatum: Cui amicabiliter rex occurrens adventanti, recepit ipſum in oſculo et paterno amplexu, dicens. *Proſperè veneris fili & gener, ex hoc juvenis amantiſsime, te in filium adopto ſpecialem.* Sed hoc poſtquam efferatæ reginæ pleniùs innotuerit, plus accenſa eſt livore ac furore, dolens eum pietatis in manu regis et eorum fidelium proſperari. Videnſq; ſuæ nequitiæ argumenta minimè prævalere, nec hanc ſaltem tertiam filiam ſuam, ad voluntatem ſuam alicui tranſmarino amico ſuo, in regni ſubverſionem (quod certiſſimè ſperaverat) dare nuptui cum non prævaluiſſet, in dictos Epiſcopos hujus rei auctores, eminus malignari, in *Albertum* regem, virus ſuæ malitiæ truculenter evomuit, hoc modo.

Qui tamen, Regina Quendridæ *malitia,*

Fraus muliebris crudeliſsima.

REx hujus rei ignarus, tantam latitaſſe fraudem non credebat, imò potiùs credebat hæc ipſi omnia placitura. Cùm igitur rex piiſſimus ipſam ſuper præmiſſis ſecretiùs conveniret, conſilium quærens qualiter & quando forent complenda, hæc reſpondit: *Ecce tradidit Deus hodie inimicum tuum, tibi tantè, ſi ſapis, trucidandum, qui ſub ſpecie ſuperficiale, venenum proditionis in te & Regnum tuum exercendæ, nequiter, ut fertur, occultavit. Et te cupit jam ſeneſcentem, cum ſit juvenis & elegans, de Regno ſupplantando præcipitare; & poſterum ſuorum, imò & multorum, ut jactitat, quos regnis & poſſeſſionibus violenter*

regi Offano *accuſatus.*

lenter & injuſtè ſpoliaſti, injurias vindicare. In cujus rei fidem, mihi à meis amicis ſignificatum eſt, quod Regis Karoli *multis muneribus & Nunciis occultis intermeantibus, implorat ad hoc patrocinium: ſe ſpondens ei fore tributarium. Illo igitur, dum ſe tibi fortuna præbet favorabilem, extincto latenter, Regnum ejus in jus tuum & ſucceſſorum tuorum tranſeat in æternum.*

Cui rex mente nimium perturbatus, & de verbis quibus credidit ineſſe veraciter falſitatem & fraudem, cum indignatione ipſam increpando, reſpondit. « *Quaſi una de* « *ſtultis mulieribus locuta es:* Abſit à me, abſit, tam deteſtabile factum! Quo perpetra« to, mihi meiſq; ſucceſſoribus foret opprobrium ſempiternum, & peccatum in genus « meum cum gravi vindicta diutiùs propagabile. Et his dictis, Rex iratus, ab ea receſſit; deteſtans tantos & tales laqueos occultos, in muliere latitaſſe.

Interea mentis perturbatione paulatim depoſita, & his civiliter diſſimulatis, Reges conſederunt ad menſam pranſuri: ubi regalibus eſculentis & poculentis refecti, in tympanis, cytharis, & choris, diem totum in ingenti gaudio expleverunt. Sed regina malefica, interim à ferali propoſito non recedens, juſſit in dolo thalamum more regio pallis ſericis & aulæis ſolemniter adornari in quo Rex *Albertus* nocturnum caperet ſomnum; juxta ſtratum quoq;, Regium ſedile præparari fecit, cultu nobiliſſimo extructum, & cortinis undiq; redimitum. Sub quo etiam foſſam præparari fecit profundam, ut nephandum propoſitum produceret ad effectum.

De martyrio ſancti Alberti, *Regis innocentiſsimi.*

REgina verò vultu ſereno conceptum ſcelus pallians, intravit in Palatium, ut tam regem *Offanum* quàm regem *Albertum*, exhilararet. Et inter jocandum, conversa ad *Albertum*, nihil ſiniſtri ſuſpicantem, ait, *Fili, veni viſendi cauſa puellam tibi nuptu copulandam, te in thalamo meo ſitienter expectantem, ut ſermonibus gratiſsimis amores ſubarres profuturos.* Surgens igitur, Rex *Albertus*, ſecutus eſt reginam in thalamum ingredientem: Rege *Offano* remanente, qui nil mali formidabat. Ingreſſo igitur rege *Alberto* cum regina, excluſi ſunt omnes qui eundem è veſtigio ſequebantur ſui commilitones. Et cum puellam expectaſſet, ait Regina: *Sede fili dum veniat advocata.* Et cum in memorato ſedili reſediſſet, cum ipſa ſella in foſſæ corruit profunditatem. In qua, ſubitò à lictoribus quos regina non procul abſconderat, Rex innocens ſuffocatus, expiravit. Nam ilicò cum corruiſſet, projecerunt ſuper eum regina & ſui complices nefandiſſimi, pulvinaria cum veſtibùs & cortinis, ne clamans ab aliquibus audiretur. Et ſic elegantiſſimus juvenis rex & martyr *Albertus*, innocenter & ſine noxa extinctus, accepit coronam vitæ, quam ad inſtar *Iohannis Baptiſtæ* mulieris laqueis irretitus, meruit obtinere.

in thalamo trucidatur.

Puella verò regis filia *Aelfleda* virguncula venuſtiſſima, cum hoc audiſſet, non tantum matris deteſtata facinora, ſed totius ſæculi pompam relinquens, habitum ſuſcepit religionis, ut virgo, martyris veſtigia ſequeretur. Porrò ad augmentum muliebris tyrannidis, decollatum eſt corpuſculum exanime, quia adhuc palpitans videbatur. Clàm igitur delatum eſt corpus cum capite, uſq; ad partes remotiores ad occultandum ſub profundo terræ, & dum ſpiculator cruentus iſta ferret, caput obiter amiſſum eſt fœliciter: nox enim erat, & feſtinabat lictor, & aperto ore ſacci, caput cecidit evolutum, ignorante hoc portitore. Corpus autem ab ipſo carnifice ſine aliquo teſte conſcio, ignobiliter eſt humatum. Contigit autem Deo ſic diſponente, ut quidam cæcus eadem via graderetur, baculo ſemitam prætemptante. Habens autem caput memoratum pro pedum offendiculo, mirabatur quidnam eſſet: Erat enim pes ejus irretitus in cincinnis capitis flavis & prolixis. Et palpans, certius cognovit eſſe caput hominis decollati. Et datum eſt ei in ſpiritu intelligere, quòd alicujus ſancti caput eſſet, ac juvenis. Et cum maduiſſent manus ejus ſanguine, appoſuit & ſanguinem faciei ſuæ: & loco ubi quandoq; oculi ejus extiterant, & ilicò reſtitutus eſt ei viſus; & quod habuerat pro pedum offendiculo, factum eſt ei fœlix luminis reſtitutio. Sed & in eodem loco quo caput ſanctum jacuerat, Fons erupit lucidiſſimus. Quod cum celebriter fuerat divulgatum, compertum eſt hoc fuiſſe caput ſancti adoleſcentis *Alberti*, quem regina in thalamo nequiter fecit ſugillari ac decollari. Corpus autem ubinam locorum occultatum fuerat, penitus ignoratur. Hoc cum conſtaret *Humberto* Archiepiſcopo, facta capſide ex auro & argento, illud juſſit in theſauro recondi pretioſo in Eccleſia *Herefordenſi*.

Quæ martyr creditur,

miraculis coruſcat.

De prædicti facinoris ultione.

Cujus tandem deteſtabilis ſceleris à regina perpetrati, ad commilitonum beati regis & Martyris aures perveniſſet, cum fama celerius ante lucem auroræ diei ſequentis clanculò receſſerunt, ne de ipſis ſimile fieret judicium metuentes. Unde dolens regina, in thalamo ficta infirmitate decubans, quaſi vulpecula latitabat.

Rex vero *Offa* cùm de commiſſo facinore certitudinem comperiſſet, ſeſe lugens, in cœnaculo interiori recludens, per tres dies cibum penitus non guſtavit, animam ſuam lachrymis, lamentationibus, & jejunio vehementer affligens. Et execrans mulieris impietatem, eàm juſſit omnibus vitæ ſuæ diebùs incluſam in loco remotam ſecretiori peccata ſua deplorare. Si fortè ſibi cœlitus collata gratia, pœnitendo tanti commiſſi facinoris maculam poſſet abolere. Rex autem ipſam poſteà ut ſociam lateris, in lecto ſuo dormire quaſi ſuſpectam non permiſit.

De morte illius facinoroſæ Reginæ.

IN loco igitur ſibi deputato, commorante regina annis aliquot, inſidiis latronum præventa, auro & argento quo multum abundabat ſpoliata, in puteo ſuo ptoprio præcipitata, ſpiritum exhalavit: juſto Dei judicio ſic condemnata. Ut ſicut regem *Albertum* innocentem, in foveam fecit præcipitari, & præcipitatum ſuffocari: ſic in putei profunditate ſubmerſa, vitam miſerabiliter terminaret.

Juſta vindictam Quendridam.

De intumulatione ſancti corporis ejuſdem Regis Alberti *& Martyris.*

HUmbertus verò *Lichfeldenſis* Archiepiſcopus corpus regis & martyris *Alberti*, ſibi dari à rege *Offano* humiliter ac piè poſtulavit. Sciebat enim utpote Confeſſor ſanctiſſimus, ipſum regem *Albertum* purum & innocentem, ſine aliqua culpa & offenſa occubuiſſe. Et illud ad Eccleſiam ſuam *Lichfeldenſem*, ſolemniter cum canticis & obſequiis deferri fecit obſequialibus, & convocatis ſuis omnibus diaconis & clericis ſepeliri. Ubi minùs honeſtè quàm decebat tumulatus, omnibus latebat diu incognitus: donec corpus ejus cœleſti lumine declaratum, à fidelibus inventum, & apud *Herefordenſem* delatum civitatem, (nunc ſedem Epiſcopalem) miraculis exornat & virtutibus illuſtrat.

Sancti Alberti *corpus* Herefordiæ *tumulatum,*

Regnum Orientalium Anglorum *ſine difficultate cedit in poteſtatem* Offæ *Regis* Merciorum.

REx autem *Offa* magnificus, poſtquàm conſolationem ex mellifluo affatu ſanctorum Epiſcoporum ſupradictorum acceperat, qui penitus à morte regis fuerat immunis, miſſa expeditione pervalida, Regnum *Orientalium Anglorum* ſuo regno prudenter copulando ſolidavit. Non enim prænominatus Rex *Albertus* liberos habuit aut legitimum ſucceſſorem. Et ſic dominatio ſua, licenter non mediocriter eſt adaucta.

regnum ejus regno Merciorum *adunatur.*

Adrianus *Legatos mittit in* Britanniam.

EIſdem annis, *Adrianus* legatos miſit in *Britanniam*, ad fidem quam *Auguſtinus* Epiſcopus prædicaverat, renovandam & confirmandam, qui & verbis & operibus ſanctæ doctrinæ & virtutum, populos adhuc rudes ſalubriter informarent. Ipſi igitur à rege & clero honorificè ac reverenter ſuſcepti, ſuper ſtabile fidei Catholicæ fundamentum, ſanè ac prudenter, *Chriſti* cooperante gratia, ædificaverunt. Ut hoc autem ſapientiùs, ritè proſequerentur, tenuerunt conſilium apud *Chalcuthe*: ubi etiam *Lambertus* Archiepiſcopus *Cantuarienſis*, partem ſui Epiſcopatus, Archiepiſcopo *Lichfeldenſi*, ſponte quam poſtulaverat, reſignavit.

Conſilium in Anglia, *apud* Chalcuth, *ubi* Cantuarienſis *Archiepiſcopatum ſuum cum* Lichfeldenſi *dimidiat.*

Egfridus *Regis* Offæ *primogenitus, in Regem* Merciorum *patre vivente ſolemniter coronatur.*

& Egfridus filius Offæ, in regem coronatur.

IN illo quoq; Concilio, *Offa Merciorum* potentiſſimus, in regem fecit ſolemniter coronari filium ſuum primogenitum *Egfridum* juvenem ſtrenuum & elegantem, moribuſq; decenter redimitum. Qui deinceps cum patre, eidem militans & in omnibus obſecundans, uſq; ad finem vitæ ejus conregnavit.

Rex Offa *orat ſibi gratiam dari, in voto ſuo complendo.*

Offæ oratio,

& votum de fundãdo cœnobio,

REx autem *Offa* magnificus ac piiſſimus, poſt mortem uxoris ſuæ Reginæ, videlicet *Quendride*, vitam cœlebem ducens, ſalubribus monitis & doctrinis ſanctorum *Humberti* Archiepiſcopi & *Vnwona* Epiſcopi, & aliorum (quos juſtos noverat & prudentes) diligenter intendebat, & eorum conſilio cum filio ſuo *Egfrido* regebatur. Pacis enim undique tranquillitate congaudebant. Una autem dierum, ſuſcitato ſermone devoto ſupra dicto, quo Rex *Offa* à multis retroactis temporibus Deo tenebatur aſtrictus, cujus executionem Regina *Quendrida* jam defuncta, nequiter retardando impediverat, trahens ab alto Rex ſuſpiria, viris memoratis, & aliis Magnatibus ſibi ſpecialibus, ait, Deo tamen fundens orationem. *O Deus, qui me ab omnium hoſtium inſidiis & impugnationibus, necnon & à conjugis meæ laqueis, miſericorditer ac potenter liberaſti, da mihi condignè tibi famulando, gratam rependere viciſſitudinem. Oro Domine Ieſu Chriſte cognitor ſecretorum, & præſage futurorum, ut mihi famulo tuo manifeſtè concedas certificari, de cœnobio tibi te propitio, conſtituendo; de quo fundando votivo affectu me noſti ſtrictiùs obligatum. De loco inſuper, & cuinam ſancto tuo ſit intitulandum, per angelum veritatis flagito certiùs edoceri.* Et converſus Rex ad circumſedentes, abortis lachrymis, & conjunctis manibus, ait; *Hoc quoque patres ac fratres chariſſimi, qui Deo ſic volente nunc præſentes eſtis, oro devotiùs, quatenus ſincera mente, totáque devotione, Deum omnipotentem deprecemini, ut ad beneplacitum ſuum honorem & gloriam, ad effectum meum perducat deſiderium.* Et cum omnes gaudentes hoc conceſſiſſent, intravit Archiepiſcopus *Humbertus* cum *Vnwona* Epiſcopo, & aliis quos advocaverunt Clericis, in oratorium quod prope erat, ſuper hoc propenſiùs oraturus. Et præmiſſo hymno, *Veni Creator Spiritus*, Oraverunt devotiſſimè, ut Dominus juſtum Regis deſiderium ad effectum duceret glorioſum. Et cum prolixius oraſſent, ecce lux emiſſa cœlitùs totam cellulam illam in qua erant, à ſummo tecti faſtigio uſque ad pavimentum perluſtravit. In qua favor Dei manifeſtè ſignificabatur. Unde Rex illud Regale Manerium in quo hæc evenerunt, viz. *Wineſlave* cum pertinentiis, illi cœnobio quod adhuc fundaturus erat Rex, regali contulit munificentia, tali munere locum ſubarrando, quem adhuc penitus ignoravit.

De revelatione Angelica facta Regi Merciorum Offæ; *de inventione ſancti* Albani Anglorum *Prothomartyris.*

Bath.

cujus locus, ei per Angelum revelatur:

ſimul cum corpore ſancti Albani *protomartyris.*

POſt hos verò dies non multos, Rex *Merciorum Offa* potentiſſimus, cùm in urbe *Bathonia* reſidens, poſt diei laborem, noctis quietem in ſtrato Regio caperet, Angelo nunciante divino eſt admonitus oraculo, ut ſanctum Dei *Anglorum* ſive *Britonum* Prothomartyrem *Albanum*, de terra levaret, & reliquias ejus in ſcrinio digniùs collocaret. Rex verò divinis illicò ſtudens obtemperare præceptis, accito *Humberto Merciorum* Archiepiſcopo (cujus ſedes apud *Lichefeld:* ut prædictum, nuper ab eodem Rege fuerat conſtituta,) divinam ei voluntatem indicat de præmiſſis. Tunc Archiepiſcopus ſæpedictus, aſſumptis continuò ſecum *Ceolwlfo Lindeſienſi*, & *Vnwona Legreceſtrenſi* Epiſcopis ſuis ſuffraganeis, cum innumera utriuſque ſexus, & diverſæ ætatis multitudine: Regi die ſibi ſtatuta, apud *Verolamium* occurrerunt. Rex verò dum illuc iter expediret, lucis radium in modum ingentis faculę cœlitus emiſſum ſuper locum ſepulchri quaſi fulminare conſpexit. Hoc quoque divino miraculo manifeſtè ab omnibus aſpecto, gaudentes tali indicio extiterunt de viſionis veritate effecti certiores. Tunc populo in jejuniis & orationibus ſanctificato, Antiſtites ſacri ſacerdotalibus infulis adornati, affore ſibi beati Martyris auxilium flagitabant. Fuerat namque locus, & memoria Martyris poſt adventum

ventum ſancti *Germani Antiſſiodorenſis* Epiſcopi, qui cum beato *Lupo Trecaſina* urbis Epiſcopo, ad extirpandam hæreſim *Pelagianam* in *Britanniam* venerant, annis circiter trecentis & quadraginta quatuor, omninò deleta. Sed tantùm in codicibus hiſtoriarum, & relatu ſenum, cum paucis veſtigiis repræſentata. Siquidem gens pagana *Saxonum*, *Iutorum* & *Anglorum*, *Britonibus* expulſis, ſibi inſulam ſubjugaverant. Qui agros cum horreis feraliter depopulantes, ignem in civitates, oppida & pagos ſuccendebant: Eccleſias ſolo tenùs complanantes Prælatos quoque membratim detruncantes, omnem penè *Britannicam* inſulam à mari uſque ad mare, hoſtili exterminio, velut in deſertum redegerunt. Hac itaque tempeſtate, Eccleſia beati *Anglorum* Prothomartyris *Albani*, quam *Beda* in *Anglorum* hiſtoria miro tabulatu lapideo ſcripſit fuiſſe conſtructam, inter cæteras Regionis Eccleſias funditùs eſt ſubverſa. Unde & ſepulchrum ejus, quod in adventu ſancti *Germani*, & ante à paſſione Martyris, uſque ad illius patriæ deſolationem, ab omnibus notū propter antiquæ famæ celebritatem & miraculorum frequentium, ab omnibus fuerat adoratum compatriotis, & honoratum univerſis, tempore quo *Offa* Regi invictiſſimo, angelico fuerat miniſterio revelatum. Locus autem ſepulchri, & loci diſtincti cognitio, penitus delebatur.

Manifeſtiùs inventionis indicium.

FActa igitur, ut diximus, oratione à Clero & populo, cum eleemoſyna & jejunio, terram percutiunt, & paſſim Martyris ſepulturam offendunt. Nec fuit neceſſe locum diu quærere, quem divina clementia dignata eſt cœleſti lumine revelare. Martyris igitur corpus aſtante *Offa* Rege Chriſtianiſſimo, in theca lignea (in qua priùs à Chriſti fidelibus propter barbarorum ſævitiam fuerat tempore diſcriminis occultatum) reperiunt, Cum ipſis ſacris omnium Apoſtolorum diverſorúmque Martyrum Reliquiis, quas ibi dudum ſanctus depoſuerat *Germanus*, interceſſione beati Martyris, de *Pelagianis* triumphans. Movit hæc inventio, tam Clerum quàm populum univerſum ad lachrymas. Et ob hoc maximè, quòd fidem fecit Dominus de ſanctorum patrum reliquiis ibidem cum corpore Martyris, prout legimus, depoſitis. Quas ut pium eſt credere, voluit Dominus quaſi ad ſolatium ejuſdem Martyris, corpori diu ſoli fuiſſe aſſociatus. Roboravit inſuper fidem Regis, & ejus fidelium, divinum teſtimonium; cùm apud *Wineſlave* lux cum miri odoris fragrantia, cellam præſulum orantium illuminavit. Et Regis propoſitum certiùs ſolidavit. Plus tamen cæteris, omnium corda erexit, radius igneus ab æthere miſſus ſuper locum, & indies deſcendens, & ſolare ſicut & lunare lumen adaugens, Regem cum ſuis ſodalibus, quaſi ſtella Magorum Dux, *donec ſtaret ſupra Domum ubi erat puer Chriſtus*, ad locum perduxit, memoratis reliquiis inſignitum. Ut verè dici poſſit, teſtimonia tua Chriſte credibilia facta ſunt nimis, & idcircò Domum tuam Domine, tali loco fundandam, decet ſanctitudo in longitudine dierum, hoc eſt, in ſempiternum.

Teſtimonia fidei quibus contradici non poteſt.

De teſtimoniis miraculorum, in conſpectu populi ibidem celebratorum.

QUem utique theſaurum, ſuper aurum & topazion pretioſum, ſub ceſpite diu abſconditum, & jam divinitùs inventum, Archiepiſcopus *Humbertus* cum ſuis coepiſcopis & clericis aſtante Rege reverenter levantes de ſepulchro, præcedente ſolemni proceſſione, in hymnis & laudum præconiis, tranſtulerunt in quandam Eccleſiolam, ibidem extra urbem *Verolamium*, à Neophytis in honorem beati martyris conſtructam. Ubi martyr percuſſus, ſanguinem ſuum fudit pro Chriſto; quam perſecutores quia parvulam, ejecto locello corpus ſuum continente, diruere dedignabantur.

Ibidem igitur in eodem locello, reliquiis ordinatè depoſitis, & pallis involutis, & cranio, aureo circulo à Rege circundato; in quo ſcriptum fuit, « *Hoc eſt caput ſancti Albani* « *Anglorum Prothomartyris*, miſſa ſolemniter celebratur. Et interim miracula æternæ recordatione * ibidem celebrantur, in conſpectu Regis, & Antiſtitum, & omnium illic exiſtentium. Nam mortui ad vitam revocantur, ſemineces ad ſoſpitatem reſtaurantur, leproſi mundantur, paralytici ſolidantur, febricitantes curantur, contracti eriguntur; muti, ſurdi, cæci, et arreptitii, imò omnes languidi et ſe malè habentes, malorum remedia recipiunt. Quæ Dei beneficia, uſque in hodiernum diem fieri non deſiſtunt; ſine ea, quæ pluris eſt, animarum ſalute; quæ eodem loco devotis largiter impertitur.

* *digna*

Miracula in inventione corporis ſancti Albani.

De multiplici honore, quem Rex Offa *contulit ſancto corpori, jam invento.*

REx igitur *Offa* Chriſtianiſſimus, locellū memoratū laminis aureis & argenteis, gemmiſq; pretioſis, de theſauro ſuo munificè ſumptis, decenter adornari, et Eccleſiam ipſius, in qua ut jam dictum eſt, corpus collocabatur, picturis, aulæis, & aliis ornamentis, donec amplior multis ditanda poſſeſſionibus & honoribus ædificaretur, juſſit decorari. Acta autem ſunt hæc, à paſſione ſæpedicti Martyris, anno quingenteſimo ſeptimo: ab adventu *Anglorum* in *Britanniam*, trecenteſimo quadrageſimo quarto; Indictione prima, Kalendis Auguſti.

Annus inventionis ſancti Albani.

Vt Rex Offa Romam *pergens, pratum emerit peregrinis.*

MEritò autem, ut prætactum eſt, vitā cœlebem agenti, victorioſiſſimo regi *Offæ*, angelo cœlitùs deſtinato, & invento *Anglorum* protomartyre *Albano*, cœleſti indicio crevit, ſub dierum brevitate, per totam regionem honor Martyris & reverentia. Eodem quoq; menſe, Rex ibidem provinciale ſtatuit concilium cum Archiepiſcopo *Humberto* ſuiſq; ſuffraganeis & primatibus ſuis univerſis, cum tractarent diligēter & efficaciter, de cōventu Monachorum in loco illo congregando, atque cœnobio conſtituendo & magnificè ac regaliter privilegiando; ubi protomartyris regni ſui, imò totius *Britanniæ* vel *Angliæ* reliquias invenit, & quem locum ſuo ſanguine conſecravit. Placet omnibus pium Regis propoſitum, eique Epiſcoporum conſulit prudentia, ut authoritate *Romani* Pontificis, (et ſi aliàs hoc factum fuerit, quòd non iterari inutiliter dicitur, quod non ſcitur perpetratum) canonizetur ſimul, et privilegietur Monaſterium, in honorem ejuſdem Martyris noviter conſtruendum. Et hæc omnia ut digniorem et firmiorem ſortiantur effectum, conſilium virorum ſanctorum & diſcretorum ſuſcipit & exaudit: ut per Legatos ſolemnes à latere Regis deſtinatos, aut potiùs in propria perſona; rex ipſe ſuper his, cum Curia tractet *Romana* diligenter.

Alia Synodus in Anglia.

De proſecutione pii propoſiti, Regis piiſſimi Offæ.

OFfa igitur rex piiſſimus, ſuorum Magnatum ſano adquieſcens conſilio; divino ductus ſpiritu, tranſalpinum valdè laborioſum, & ſumptuoſum iter arripit, ſine moræ diſpendio. Nec eum cura rei familiaris, vel regni cuſtodiendi neceſſitas, vel comminantis ſenii gravitas, nec laboris immanitas, vel pecuniæ inæſtimabiliter effuſio, ipſum poterant retardare; ſtabilem retinens in propoſito cordis intentionem, ut ſicut beatus *Albanus* protomartyr refulſit *Angligenis*, ita & Monaſterium ejus omnibus regni Cœnobiis, poſſeſſionibus ſimiliter & libertatibus, necnon et privilegiis, præfulgeat & præponatur.

Regnaverat enim jā xxx. & vj. annos.

Transfretat Rex Romam *profecturus.*

PRæparatis igitur edicto regio navibus, cum navium armamentis, rex puppes aſcendit; & ſinuatis velis, proſpero curſu in quodam portu maris in *Flandria* applicuit, deſiderato. Veniénſque ad quoddam oppidam, ubi quoddum erat Monaſteriolum, hoſpitandi gratia illuc divertit. Ubi jumentis ſuis pabula non inveniens, miratur valdè, quum locus ille pratorum copia conſpicitur abundare. Quærit ergo rex, cujus ſint prata illa? Reſponſum accipit, quod dominos plures haberent, qui jubentur omnes, ante regem comparere. Convenit igitur eos, de venditione pratorum illorum. At ipſi reſponderunt, dicentes, Se nollè prata ſua vendere, cum auro et argento ſatis abundaſſent, nec habebant propter egeſtatem neceſſe, alicui, præcipuè tranſeunti, ſua vel prata vel rura vendere. Quos cum audiſſet rex divitiis omnimodis abundare, ait rex magnificus et munificus: « Credo quòd non ſic abundetis, quin non poſſitis ampliùs abundare. Nos « prata veſtra comparabimus, non ſecundùm eorum æſtimationem, ſed juxta veſtram. « Nec erit ulla difficultas de pretio, licèt nulla ſit propriatio in contrahendo. Ipſi verò conſiderantes regis licèt piiſſimi potentiam, et quòd ſi vellet, parvo nutu poſſet eos obruiſſe, reſponderunt, ſe velle voluntati ſuæ obſecundare, ſi tot millia ipſis vellet numerare:

rare: Et nominaverunt tot millia, quot credebant regem nullo modo, licèt prodigaliſſimus eſſet & inæſtimabiliter abundaret, illis velle numerare; quia prata ſua vendere non curabant.

Ut Rex Offa Romam *perveniens, Cœnobium beati* Albani *privilegiaverit.*

DInumerata denique pro diſtractione pratorum pecunia, à loco rex progreditur, & *Romam* tandem perveniens, optata Apoſtolorum limina contingit, & diverſorum loca Sanctorum percurrit: demum *Adriano* ſummo pontifici ſui cauſam adventus explicans, & de loco, ſimul & beato *Albano* canonizando & magnificando, cœnobioq; conſtituendo, devotè preces porrigens, petitioni ſuæ *Romanam* de facili curiam inclinavit; Præſertim cùm Martyris inventio cœlitus mortalibus ſit declarata: Adaugebat quoq; omnium devotionem, quòd non cuilibet de populo, ſed tanto taliq; Regi, tam magni Martyris ſui pignora Dominus revelavit. De Monaſterio igitur conventuali, videlicet cœnobiali, dignè ac celeriter conſtituendo, & ab omni Epiſcoporum ſubjectione emancipando, Papam & totam curiam conſulit cum effectu.

Rex Offa Ro-mam *adiens.*

Colloquium efficax Regis Offæ *cum Papa.*

CUmq; inclytus Rex *Offa* eleganter peroraſſet, *Romanus* Pontifex humiliter ac favorabiliter inclinato capite, ſic reſpondit. *O Regum Chriſtianiſſime, fili* Offa, *devotionem tuam circa regni tui prothomartyrem, non mediocriter commendamus. Nec nos, quamvis, remotos, latet veſtra ſtrenuitas vel ſincera ſanctitas. Verè Cælebem vitam agentibus, meritò mittendus fuit Angelus, cùm caſtitati cognata ſit puritas Angelica, & cum favorabilis ſit perſona tua, favorabilior eſt cauſa quam proponis in medio, & labor tua peregrinationis acceptus eſt altiſſimo. De Monaſterio verò conſtituendo & privilegiando petitioni tuæ aſſenſum præbemus gratiſſimum; Injungentes tibi in tuorum remiſſionem peccatorum, ut proſperè ac fæliciter rediens, cum Dei & mea benedictione in terram ac regnum tuum, conſilio Epiſcoporum & optimatum tuorum, quas volueris poſſeſſiones ſive libertates, beati* Albani Anglorum *prothomartyris cœnobio conferas. Et tuo privilegio inde facto, Nos Originale tuum privilegio noſtro inviolabili gratanter roborabimus & confirmabimus conſequenter; Et Monaſterium illud in ſpecialem Romanæ Eccleſiæ filiam adoptabimus, & noſtro tantum illud Apoſtolatui ſubjicientes, ab omni nocivo cujuſlibet mortalium impetu, ſpecialiter mediante Epiſcopo ſive Archiepiſcopo, protegemus.*

à Papa impetrat.

privilegia quæ vellet, pro Monaſterio ſuo quod conſtruere proponit.

De denario Sancti Petri.

HIs igitur auditis Rex, quid dignè tantæ benignitati compenſet, ſecum ſtudioſè pertractat. Tandem divina inſpirante gratia, conſilium invenit ſalubre, & in die craſtina, Scholam *Anglorum* qui tunc *Romæ* floruit, ingreſſus, dedit ibi ex Regali munificentia ad ſuſtentationem gentis regni ſui illuc venientis, ſingulos argenteos, de familiis ſingulis, omnibus in poſterum diebus, ſingulis annis. Quibus, videlicet, ſors tantum contulit extra domos [illegible] paſcuis, ut triginta argenteorum pretium excederet. Hoc autem per totam ſuam ditionem teneri in perpetuum conſtituit. Excepta tota terra *Sancti Albani*, ſuo Monaſterio conferenda, prout poſtea collata privilegia proteſtantur. Ut illo denario, à generali contributione ſic excepto, & dicto Monaſterio ſic collato, memoria donatoris indelebiliter perpetuetur. Ex hoc tali largitate obtinuit, & conditione, ut de Regno in *Anglia* nullus publicè pœnitens, pro executione ſibi injunctæ pœnitentiæ, ſubiret exilium.

Offa *Scholam* Anglorum Romæ *dotat denario, ex ſingulis familiis in ejus ſuſtentationem, annuatim conceſſo.*

Redit Offa *Rex & fundat Cœnobium.*

CElebrata igitur donatione prædicta, & de peccatis omnibus (præcipuè tamen de præliorum multorum commiſſione) facta confeſſione, & pro prædicta Cœnobii fundatione accepta pœnitentia; Cum benedictione devota ſummi Pontificis, Rex ad propria proſperè remeavit.

Conſtituto

Conſtituto Cœnobio ordinatur ibidem Abbas cum Conventu.

Cœnobium Sancti Albani *fundatur & dotatur,* *privilegiiſq; inſignitur.* Willegodo, *in Abbatem conſtituto,* *primum lapidem ædificii, ponit Rex ipſe;*

TUnc congregato apud *Verolamium* Epiſcoporum & optimatum ſuorum conſilio; Rex unanimi omnium conſenſu & benevola voluntate, beato *Albano* amplas contulit terras & poſſeſſiones innumeras: Conſiderans, quod ibidem eleemoſynaris vigetet hoſpitalitas. Nam ibidem patet via ab aquilone venientibus, & ab Auſtro redeuntibus, communis, & ſtrato generaliter dicta *Watlinge ſtrata.* Et pium ei videbatur, ut omnes intermeantes, ibidem pium ex ſuis eleemoſynis, domicilium invenirent. Locum igitur memoratum Cœnobio addictum, libertatum multiplici inſignivit privilegio. Monachorum quoq; conventum, ex domibus ordinatè religionis (maximè tamen ex domo *Becci* in *Neuſtria*) ad tumbam congregavit, & Abbatem eis nomine *Willegodum*, quod interpretatur *volens bonum.* Verè enim vir bonæ fuit voluntatis, & de ſtirpe regia oriundus, Regiq; *Offæ* conſanguinitate propinquus. Qui cum inventioni dicti Martyris interfuiſſet, viſo cœleſti luminis tadio, qui eo inveniendo & levando de terra comparuit, & ipſo eodem Martyre invento & levato, quaſi ſuo perfuncto officio diſparuit: ſtatim ſe Monachum habitum religionis aſſumpturum, Deoq; & tam digno Martyri omnibus vitæ ſuæ miniſtraturum, unde licenter anticipata narratione, poſt inventionem memoratâm, ſtatim Rex eccleſiam cœpit ędificeare; ponens primum lapidem in fundamento, dicens: *In honore Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & Martyris ſui* Albani, *totius terræ meæ protomartyris.* Et addens, ait; junctis manibus, flexis genibus, lachrymiſq; profuſis.

Oratio Chriſtianiſſimi Regis Offæ, *ſuper opus ſuum.*

orans interim devotiſſimè. *Conventum Monachorum* Benedictinorum, *ibidem ordinat.*

D*Omine* Jeſu Chriſte *tibi hanc tuam Domum, & tibi Martyr* Albane, *& tibi* Willegode, *commendo fideliter cuſtodiendam. Cujus omnes adverſarii, vel perturbatores, vel ſpiritualibus diminutores, maledicantur. Omnes quoq; benefactores, præmia recipiant ſempiterna.* Willegodo *autem jam Monacho, Rex theſauri contulit abundantiam, & præfecit fabricæ Eccleſiaſticæ præceptorem.* Et omnia ei jura regalia & libertates conceſſit. Et hoc fecit Rex providus, antequam iter arriperet tranſalpinum: ignorans quid Deus de vita ſua ordinaverat. Sed poſtquam rediit cum proſperitate, hæc omnia ſolemniter renovavit & confirmavit. Et ſæpe dictum *Willegodum*, præſentibus filio ſuo *Egfrido* univerſorum hærede, *Humberto* quoq; *Lichfeldenſi* Archiepiſcopo, cum aliis multis Epiſcopis & terræ optimatibus, præfecit in *Abbatem*, quem fideliſſimum in conſervatione regni filio ſuo & ipſi commiſſi, dum *Romam* pergeret, certiſſimè expertus fuerat. Et conventum ex ordinatiſſimis domibus electum, ut prætactum eſt, ordinavit & inſtituit. Et ædificia omnia (præterquam priſtinum quod invenit de veteribus ædificiis Paganorum pridem factum) ſumptibus propriis conſtruxit. Et in eadem Eccleſia, Rex Chriſtianiſſimus *Offa*, vices agens yconomi* & cuſtodis ſpecialis, vitam per aliquot annos continuavit. Et una dierum, juſſit afferri cartas, & omnia inſtrumenta data & adquiſita, ſupet majus altare offerens repoſuit.

* *Oeconomi.*

De amplitudine Dominationis Regni Regis Offæ.

Quot Shiris imperabat Offa. *Antiquorum Epiſcopatuum ſedes.*

DOminabatur Rex *Offa* magnus, in viginti tribus Provinciis, quas *Angli Shiras* appellant. Id eſt, in *Herefordenſi*, cujus Epiſcopus ſedem habet in eadem urbe. In provinciis *Wigornienſi* & *Glovernienſi*, quarum Epiſcopus ſedem habet in *Wigornia*, in *Warwicenſi*, *Ceſtrenſi*, *Staffordenſi*, *Scropesbirienſi* & *Derebienſi*: quarum Epiſcopus habet ſedem in *Lichefeld.* In *Legreceſtria*, cujus Epiſcopus in eadem urbe ſedem habet. In *Lincolnienſi*, cujus Epiſcopus ſedem habet in *Lindeſia.* In *Northamtonenſi*, *Oxonienſi*, *Buckingehamenſi*, *Bedefordenſi*, *Huntendunenſi*, *Cantebrigenſi*, & dimidia *Hertfordenſi*: quarum Epiſcopus apud *Dorkeceſtriam* ſedem habet. In provinciis *Eſſexia* & *Middleſexia*, & dimidia *Hertfordenſi*: quarum antiſtes ſedem habet in urbe *Londoniarum.* In *Northfolc* & *Suffolc*, duo ſunt Epiſcopi, unus *Helmhamenſis*, & alter *Domutenſis.* Dominabatur etiam *Snotingenſi** provinciæ, cujus Chriſtianitas ad Archiepiſcopum ſpectat *Eboracenſem.* Ex his omnibus provinciis, dedit Rex præfatus *Offa*, denarium beati *Petri.*

* Notinghamenſi.

Petri. Eo tamen retento & collato poſt receptionem, beato *Albano* per totam ejuſdem Martyris terram, & idcircò *beati Petri denarius* appellatur, quia ſæpedictus Rex *Offa* die *ſancti Petri* qui dicitur *ad vincula*, ipſum Martyrem, ipſo die meruit cœlitus invenire, & ipſum annuum redditum, ipſo die *Romanæ* Eccleſiæ pro redemptione animæ ſuæ contulit, ad ſuſtentationem, videlicet, Scholæ memoratæ, propter *Anglorum* rudium & illuc peregrinantium, eruditionem. Feſtivitas tamen *Inventionis ſancti Albani*, in craſtino feſtivitatis inventionis ejuſdem celebratur, ne ſancti *Petri* celebritas, detrimentum aut diminutionem patiatur.

Hic eſt Aula Dei, pacis domus, & requiei,
Hanc ego fundavi, quam Chriſte *tuere tua vi.*

[*Regis* Offæ *imago.*]

[*De tranſlatione* Inventionis *S.* Albani.]

De humilitate Regis Offæ.

NEc cenſeo prætereundum, quod tantæ fuerit Rex *Offa* humilitatis & modeſtiæ, quòd nunquam (quamvis in tantis & tot provinciis regnaret et dominaretur, et dominantibus et regnantibus præfuiſſet) voluit appellari, vel in Epiſtolis vel Chartis ſuis intitulari, niſi hoc ſolo dignitatis nomine Regis *Merciorum*. Quia illud ſolum Regnum, illi ratione ſanguinis contingebat. Alia autem regna, in ore gladii ſibi violenter (quæ tamen ad eum jure pertinebant) adquiſivit.

[*Stylus regalis* Offæ.]

*Nota, quod hic adinvenit & præcipit primus, quòd Tubicines faciem Regis præirent; etiam tempore Tubis canentes.**

ET ſciendum quòd quia totius *Britannia*, exceptis paucis particulis, ſibi potenter adquiſivit, prænominatas provincias, propter ſui ſingularem dominationem et prærogativam (non tamen per ſuperbiam) adinvenit, et obſervari præcepit, ut, (etiam in tempore pacis) tubicines eum et ſucceſſores ejus, per civitates tranſitum facientes, Tubis canentes præirent: In ſignum quod Rex omnibus videntibus et audientibus, timori eſſe debet et honori. Clangor enim *Tuba*, (quam vulgus *Trumpam* vocat) timorem intulit audientibus.

[* *in tempore pacis canentes*]

[*vult tubicines ſe præire:*]

De poſſeſsionibus ab Offa *Rege, Monaſterio Sancti* Albani *collatis.*

DEdit præterea immortalis memoriæ Rex *Offa* potentiſſimus, beato *Anglorum* protomartyri *Albano*, villam ſuam dominicam quæ viginti fermè milliariis à *Verolamio* diſtat, & *Wineſlawe* nuncupatur, ut prætactum eſt, & tantundem per circuitum, ſicut uſq; hodie ſcripta Regis proteſtantur ab eo, & in Eccleſia memorata reſervantur. Quæ tanta libertate privilegiata refulget, ut ab Apoſtolica conſuetudine & reddittu qui *Romſcot* dicitur *Anglicè*, *denarius Sancti Petri*, *Latinè* (unde ſatis prædictum eſt) cum neq; Rex, neque Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, vel Prior, aut quilibet de Regno vel in Regno, ab illius ſolutione ſit immunis, ipſa quidem Eccleſia, quæ *Baſilica Sancti Petri* dicitur, ſola quieta eſt. In Presbyteros autem & Laicos totius poſſeſſionis ſuæ, Abbas vel Archidiaconus Monachus, ſub ipſo conſtitutus, jus pontificale exercet, ita ut nulli Archiepiſcopo vel Epiſcopo vel Legato, niſi ſummo tantum pontifici, ſubjectionem impendant.

[*Munificentia regis, in ſuum Cœnobium.*]

Hoc quoq; ſciendum eſt, quod *Offa* Rex magnificus, tempore quo beati *Petri* vicario, *Romanæ* urbis pontifici, redditum ſtatutum, id eſt, *Romſcot*, de regno ſuo conceſſit: ipſe à Pontifice *Romano* impetravit, ut Eccleſia beati *Albani Anglorum* protomartyris, eundem redditum ab omni *Hertfordenſi* provincia (in qua ſita eſt Eccleſia ſæpedicta) fideliter colligeret, & collectum, in uſus proprios retineret. Unde & ipſa Eccleſia, ſicut à Rege omnia jura Regalia, ita habet Abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificalia ornamenta, & in quantum licèt alicui Abbati habere pontificalem dignitatem, prout tam nova quàm vetera inſtrumenta, inde obtenta, manifeſtè proteſtantur, quæ in hoc libro, videlicet in ſequentibus, annotantur.

[*cui concedit tributum, ſcilicet* Petri denarios, *ex tota* Hertfordia *collectos.*]

Geſta quoq; Abbatum omnium qui à tempore Regis *Offani* fundatoris Eccleſiæ *ſancti Albani*, in eadem Eccleſia extiterunt, uſq; ad Annum gratiæ milleſimum ducenteſimum quinquageſimum, ſimiliter in præſenti volumine denotantur.

De morte & ſepultura Offæ *Regis* Merciorum.

Offæ mors & ſepultura fabuloſa.

CUm autem immortalis memoriæ Rex *Offanus*, ferè omnia officinalia ædificia laudabiliter in Cœnobio ſuo, quod à fundamẽtis inchoaverat, ædificaverat, infra quartum quintumve annum poſtquam pium opus illud inchoaverat, ordinato conventu circiter centum Monachorum ordinatiſſimorum, in villa quæ *Offeleia* nuncupatur (juxta multorum opinionem) diem clauſit extremum. Cujus corpus apud villam de *Bedeford* delatum, in capella quadam (quia ſic tunc exigebat temporis neceſſitas) extra urbem ſuper ripam *Uſæ* fluminis ſitam, more Regio dicitur fuiſſe ſepultum. Refert autem uſq; in hodiernum diem, omnium ferè comprovincialium aſſertio, quòd capella præfata longo uſu & violentia illius fluminis corroſa, ſit ſubmerſa, atq; ejus rapacitate, cum ipſo Regis ſepulchro ad nihilum redacta, vel ſaltem (ut quamplurimi perhibent) in medio fluminis alveo (quia firmiſſimo ſarcophago continebatur corpus memoratum) ſit ut ruinoſa, irreſtaurabiliter præcipitata. Unde, & uſq; in præſens, ſepulchrum illud ab incolis loci tempore æſtivo ibidem balneantibus, quandoq; in aquæ profunditate videtur eſſe conſumptum. Et quamvis, licèt diligentiſſimè quæratur, acſi res fatalis eſſet, non invenitur. O primitivorum Abbatum & Monachorum hujus Eccleſiæ, ſupina fatuitas! O ignavia inexcuſabilis! O negligentia reprehenſibilis! Et ut veriùs concludam, execrabilis ingratitudo! qui tanti Benefactoris, talis regis, Carnis, Dæmonis, Mundi ac mundanorum hoſtium magnifici triumphatoris, tam boni patroni ac fundatoris hujus Eccleſiæ, tam diligentis ſui propoſiti executoris & conſummatoris, exuvias noluerunt, cum potuerunt, colligere, & in hac ſua domo, deſideratiſſimum honorificæ tradere ſepulturæ. Sed quia conſtat tanti Benefactoris nomen, in libro vitæ indelebiliter ſcribi, conſolatur nos in hoc caſu poëta, qui talem jacturam ſubeuntes affatur dicens;

Exclamatio Authoris, in ingratitudinem illius ævi Monachorũ.

——*Facilis jactura ſepulchri:*
Et, ——*Cælo tegitur, qui non habet urnam.*

Quod enim debiti honoris deeſt corpori, anima quæ præſtantior eſt, in perpetua cum augmento, in æterna percipiat retributione. Ut ſicut in hoc mundo, regnavit & multipliciter triumphavit, corona tranſitoria, ſic in cœlo perpetuo diademate regnet, fœliciter redimitus: & corpore ſibi reſtituto, quo modo non gaudemus, ſtola duplici gaudeat, reſtauratus. *Amen.*

Explicit Hiſtoria de Offa *Rege* Merciorum: *Fundatore Cœnobii* Sancti Albani Anglorum *protomartyris, & ejuſdem Martyris Inventore, & de terra levatore.*

Guilielmi Watſii *Admonitio ad Lectorem.*

L*atere te non patimur, Lector, poſt* Offani *hujus hiſtoriolam, hìc in illo libro* Cottoniano *ex quo deſumpſimus* Additamenta; *ſequi* Narrationem *ſatis longam*, Qualiter (*ut titulus ejus habet*) non complacuit Beato Albano alibi morari, niſi ubi paſſus eſt. *Narrationis ipſius prima verba, ſunt*, Cum Danorum rabies. *Sed quia totidem ſyllabis habetur poſtea, in vita* Wulnothi *Abbatis quarti, conſulto hic prætermiſimus. Inſuper etiam es monendus, poſt hanc* narrationem *in eodem-met ipſo libro, etiam ſequi* Lectiones octo de Sancto Albano. *Scilicet, quæ in Anniverſario feſtivitatis ejus, publicè ad Miſſam in Eccleſia ſancti* Albani, *pro more recitabantur : dixi* pro more: *ſcilicet aut illius Eccleſiæ, aut temporis : quia in Miſsis aliis, pro omni* feſto duplici *ſive majori, non* octo, *ſed* novem Lectiones *præſcribuntur. Iterum te moneo, quod in eodem libro poſt has* Lectiones (*quæ ſatis breves erant*) *ſequitur* Tractatus de inventione ſeu tranſlatione ſancti *Albani*, ſecundùm aliud exemplar, prout legitur ad prandium conventus, in Feſto Inventionis : quæ facta fuit die ſancti *Petri* ad vincula. *Sed quia hic* Tractatus *deerat* (*ut &* Lectiones *illæ* octo, *cum* Narratione *prænominata*) *tam à Codice altero* (*ſcilicet majori*) Cottoniano, *quàm à libro* Spelmanniano : *& quia quæcunq; in eo continentur, habentur partim in vita* Offæ Regis, *partim in vita* Gaufridi *Abbatis* : *& denique, quia hoc* aliud exemplar, *ſecundum quod* Tractatus *hicce deſcribi affirmatur, non apparet eſſe* Mathæi *noſtri, noluimus eum inter opera* Pariſienſis, *hic immiſcere.*

VITÆ VIGINTI TRIVM ABBATVM SANCTI ALBANI.

HIc prænotantur Nomina Abbatum Eccleſiæ *Sancti Albani*: quorum plurimi, multa beneficia in poſſeſſionibus, dignitatibus, ſacris vaſis, & ornamentis, propriis laboribus adquiſierunt: Necnon & pleraq; ædificia conſtruxerunt. Proinde non ſolùm eorum nomina, ſed ipſa beneficia, ſeu etiam damna huic Eccleſiæ collata, vel illata: quantum fidedignorum veridicorumq; relatione, ſive geſtorum ſcriptorum inſpectatione, indubitanter ad noſtram notitiam potuit pervenire, ſcripto commendare cum diligentia veraciter deſudamus. Ne illorum bona opera, vel etiam mala, futuris temporis oblivioni tradantur peritura, quatenus per hoc, non ſolum præſentes vel futuri, ad benefaciendum excitentur, ſed & perverſi terrore ſcandalorum à damnis coerceantur. Sed & ſiqua alia eccleſiaſtica ſæcularisſve perſona, pietatis beneficia huic Eccleſiæ contulit: non ſolum ejus nomen, verùm etiam ipſius beneficium, & cujus Abbatis tempore, ſine ſtamine falſitatis perpetuetur.

Secundùm antiquum Rotulum Bartholomæi *Clerici: qui cum domino* Ada *Cellerario, dum fuerat, ſerviens ei; & ipſum Rotulum, ſibi retinuit, de ſcriptis ſuis, hoc ſolum eligens.*

Willegodus *primus Abbas Eccleſiæ* Sancti Albani. Rex.

*W*illegodus primus Abbas Eccleſiæ Sancti *Albani*, Eccleſiæ curam ſibi commiſſam ſtrenuè, adjutorio Regis fultus, texit. Huic glorioſus Rex *Offa Merciorum* regens gubernacula, corpore beati *Albani* Patroni noſtri de terra levato, hanc Eccleſiam multarum poſſeſſionum libertatumq; prærogativa dotatam, tradidit gubernandam. Atq; monachis è multis regionibus ſanctitate prælectis, in eadem Eccleſia fœliciter aptatis, juxta inſtitutionem & tenorem Regulæ *Sancti Benedicti*, ſub ipſo vivere regulariter ac reverenter, ordinavit.

Dum autem idem *Willegodus* Eccleſiæ *Sancti Albani* fœliciter præſideret, Rex illuſtris *Offa*, *Romam*, ut Eccleſiam ſuam privilegiaret, petiit: ut ſicut temporalibus & regalibus dignitatibus in *Anglia* inſignivit, ita eam ſpiritualibus & Eccleſiaſticis nobilitaret *Roma*. Et à *Romano* Pontifice qui tunc temporis præſidebat, *Adriano*, ſcilicet

Offa *Rex. Iſte regnavit 40 annis. Anno xxxiii. regni* Offæ *Regis, inventus eſt ſanctus* Albanus, *& ipſius domus fundata.*

Omnia, quæ inter has notas [ ] incluſimus, deſunt à codice Spel*maniano.*

primo: favorabiliter obtinuit libertates multas, & privilegia. Inſuper, ad ea quæ ipſe contulerat, robur & munimenta, per immortalia ſæcula duratura. [Præterea, præter pratum quod obiter inventum in uſus peregrinorum tranſeuntium comparaverat, *Romæ* ſcholam peregrinorum piè conſtituit: ut ibidem peregrini, qui ad *Romanam* Eccleſiam & curiam confluxerant, ex diverſis mundi partibus barbari, vel votivæ orationis gratia, vel expediendorum negotiorum neceſſitate, linguas quas non noverant addiſcerant. Quæ ſchola, propter peregrinorum confluxum ibidem ſolatia ſuſcipientium, verſa eſt in xenodochium, quod *Sancti Spiritus* dicitur. Ad quod exhibendum, Rex *Offa* ex regali munificentia & pietatis affectu, denarium qui dicitur *Sancti Petri*, de maxima parte regni ſui conceſſit. “ Obtinens idcirco, ut nullus *Angligena* extra *Angliam*, antidotum “ pœnitentiæ mendicaret. Sane retento cenſu de tota terra *Sancti Albani*, Eccleſiæ *Sancti Albani* futuris temporibus, die *Sancti Petri ad vincula* perſolvendo. In teſtimonio recognitionis ſempiternæ, quòd ut Eccleſiam liberam redderet, & non obligatam, *Romam* petierit. In die, inquam, beati *Petri ad vincula* perſolvendo: quia eadem die, Rex corpus beati *Albani Anglorum* protomartyris, de terreno ceſpite levatum invenire promeruit. Unde ille denarius collectus nomen ſortitur, ut *denarius beati Petri*, per totam *Angliam* appelletur.] Solemnitatem verò inventionis *Sancti Albani* conſtituit rex, aſſenſu Abbatis *Willegodi* & totius conventus, in craſtino *Sancti Petri* ſolemniter prout decet celebrari: ne principis Apoſtolorum feſtivitas, in aliquo videretur mutilari. Tandem ſentiens Rex, tempus ſuæ diſſolutionis non multum diſtare, [compoſitis componendis per regnum ſuum,] obtulit chartas donationis ſuæ, ſuper majus altare beati *Albani*, in conſpectu *Willegodi* Abbatis & totius conventus, & multorum Magnatuum: in teſtimonium ſempiternum ſalvationis animæ ſuæ, quam cæde multorum hominum polluerat. Anno videlicet gratiæ *DCC. XCV.* Regni verò ipſius *Offæ, XXXV*, Et non diu poſtea vivens, ab hujus mundi incolatu migravit ad Dominum.

Dies ſancti Albani, *in craſtino S.* Petri. *Iſte* Egfridus *pius & juſtus, coronatus eſt ſolemniter vivẽte patre, & hoc procurante, à Legatis miſſis in* Britanniam, *per* Adrianũ *Papam, ad roborandum fidem* Chriſti *debilitatam, per ſanctum* Auguſtinum *plantatam.* *Rex* Egfridus *filius* Offæ. *Iſte regnavit circiter dimidium anni.*

Filius autem ejus *Egfridus*, judicio & miſericordia patriſſans, regni poſt eum ſuſcepit gubernacula. Qui patris augens beneficia, contulit Eccleſiæ Sancti *Albani*, primo anno regni ſui, terram, quinq; Maneriorum. Anno gratiæ *DCC. XCVI.* Videlicet in loco dicto *Pynesfeld*, cum antiquis terminis: chartaſq; patris ſui, benignè cum ſua ſerena conceſſione confirmavit, [pro confirmatione Regni ſui, & ſua proſperitate, necnon pro ſalute paternæ ſuæq; animæ, & anteceſſorum ſuorum, Eccleſiam ſuam per omnia ſalubriter protegendo:]

De terra de Pinesfeld *tẽpore ipſius Abbatis, per* Egfridum *filium Regis* Offæ, *monaſterio prædicto liberaliter collata.* *Deſunt à Cod.* Spelm. *De morte inclyti Regis* Offæ, *& Abbatis memorati.*

Et eodem anno, piæ memoriæ *Willegodus Abbas* à corpore reſolutus, naturæ debita perſolvit: dolore, ut dicitur, pro morte regis, quia ſeſe mutuo fœdere incomparabiliter condilexerant, contabeſcens. Qui per omnia ſtrenuè vitam peregit, niſi quod per negligentiam & fortè vitæ tædium, quo languit, audito lugubri rumore de morte regis, corpus deſiderabile ipſius fundatoris eccleſiæ ſuæ, ſibi dilectiſſimi illuſtris regis *Offa*, non requiſivit, qui tam multipliciter promeruit, magnificè in eccleſia *Sancti Albani* tumulari. Pro qua ingratitudine, ut creditur, matura morte perculſus, infra duos menſes poſt regis obitum, vitam finivit temporalem.

Deſunt etiam hæc, in codice Spel. *uſq; ad finem vitæ* Willegodi.

[Conſtat autem, & omni acceptione dignum eſt, ut fide certa concipiatur, ipſum Regem cum martyre ſuo, quem in terra ſublimavit, regnare fœliciter in cœleſtibus, nomenq; ejus in libro vitæ indelebiliter annotari: Licèt ejus carnales exuviæ, in terris non invenirentur. Juxta illud poeticum:

—— Levis eſt jactura ſepulchri.

In ſolatium exempli, nobilis legiſlatoris *Moyſis* memoria advenit, cujus ſepulchrum ab omnibus ignoratur. Et ſciendum quòd idem glorioſus Rex *Offa*, primò Rex fuit tantummodo *Merciorum*: ſed cum ſtrenuiſſimus fuiſſet in armis, corpore alacer & propagatus, & in dubiis caſibus audax, & diſcretione imperterritus, fugatis quibuſdam nothis regulis, qui terram pro magna parte per *Merciam* patris ſui feneſcentis occupaverant aſſugatis: poſtea totius *Albionis* & partium adjacentium, potenter obtinuit Monarchiam. *Beornredo* enim perempto, *Kentenſes*, *Weſt-ſaxones*, *Eſt-ſaxones*, *Eſt-anglos* & *Northanhumbros*, in ore gladii profugavit. Unde poſtea tactus ſpiritu, & ductus pœnitentia, pro ſtrage nimia, quam exercuerat, & ſanguine humano, quem fuderat, necnon & incendiis & aliis exterminiis, quæ ſolent bello perpetrari, dignos egit (admonitione

&

& diſciplina, cujuſdam Sancti) fructus pœnitentiæ. Unde vocante eo, qui *non vult mortem peccatoris*, ſed ut magis *converſus vivat*, amicus Dei effectus eſt. Adeò quòd *Angelico* Oraculo de inventione beati *Albani Anglorum* protomartyris, qui diu in loco incognito jacuerat ignobiliter, meruit edoceri: & domum Dei, magnificè, ut prædictum eſt, ædificare.]

Eadricus *ſecundus Abbas*.

EAdricus huic ſucceſſit, Abbas eximius. Hic eodem anno quo ſublati ſunt de medio Rex *Offa* & *Willegodus* Abbas, de gremio Eccleſiæ ſuæ, electus eſt, & in ſedem paſtoralem ſublimatus ſine moræ diſpendio & ſcandalo ſchiſmatis. Juxta petitionem Chriſtianiſſimi Regis *Offæ*. Qui dum viveret, ſæpe ac diligenter exhortatus eſt, ne unquam ab alterius Eccleſię congregatione, ſibi paſtorem eligerent. Sed ſine moroſa ac damnoſa expectatione, viduatæ Eccleſiæ providerent, ne videretur domus ſua vacua religionis, & egena religioſis. Niſi fortè eveniret, (quod penitus execrabatur) ad id urgente neceſſitate per indigentiam idoneorum, cogerentur alieno indigere. Iſte *Eadricus* regibus *Offæ* & filio ejus *Egfrido*, ſanguine propinquus, & fœdere dilectionis amiciſſimus, Eccleſiam ſibi commiſſam, ſtrenuè, multis diſcriminibus contra multos rebelles (licèt potentes, & potenter in eum inſurgentes) fultus auxilio regio, gubernavit, & clypeo protexit diſcretionis. Porrò, murmurabant multi, recalcitrantes, eò quòd munificentia regis *Offæ* (quam ſiniſtra interpretatione, prodigalitatem appellabant) tanta contulerat eccleſiæ *Sancti Albani*, quòd modum videretur exceſſiſſe, & regiam dignitatem pro magna parte mutilatam, jacturam & diminutionem incurriſſe. Et ad id ſentiendum, ferè animum Regis adhuc juvenis inclinaverunt. Sed beatus Martyr, Eccleſiam ſuam ſupra firmam petram, ſcilicet *Chriſtum* fundatam, nec ventis concuti, nec procellis tolleravit labefactari.

De præfectione Eadrici in Abbatem, & de moribus, vitiis, & morte ejuſdem.
Rex Ethelwulphus *filius* Egfridi.
Iſte regnavit annis xx. & menſibus v & interfectus eſt a Danis *Anno gratiæ Dccc.xxviii.*
Qualiter nonnulli ejuſdem Abbatis tempore murmurabant, de tantis beneficiis per regem Offam, *eidem monaſterio collatis*

Vulſigus *tertius, vel* Ulſinus, *iſte fuit peſſimus*.

VUlſigus verò Abbas huic ſucceſſit, ſine longi temporis intervallo: creatus juxta petitionem illuſtriſſimi regis *Offæ*. Iſte Regali ſtemmate procreatus, erectus eſt citò in ſuperbiam, mutans habitum, tam forma quam colore. Qui ſericis utens veſtimentis, faleratus inceſſit: venatum ivit, dapſilis in eſculentis & poculentis, potentum principum magis quàm Dei, ſibi ſtuduit gratiam conciliare. Mulierum nobilium turbas, ad menſam ſuam infra ſepta habitationis ſuæ, multotiens invitans, metas honeſtatis tranſgrediens, ſcandalum ſuſcitavit, & tam ſuæ, quàm fratrum (quamvis fortè non ſubfuiſſet cauſa reatus) enormiter læſit integritatem. Expirante odore bonæ famæ, quo ab initio fragravit Religio, caritatis igniculus refriguit, multorum & repuit devotio. Brachio igitur ſæculari, & divitum fultus patrocinio, ſe ſuaque, in manu forti tuebatur. Verùm, extirpator ſubſtantiæ eccleſiaſticæ, & dilapidator theſauri, Vaſa, quæ Rex *Offa* contulerat concupiſcibilia, pallas & monilia (quorum jactura erat irreſtaurabilis) alienavit. Conſanguineas ſuas, quæ ſine maritis erant, tam viduas quam virgines, & etiam affines, Magnatibus, non ſine ſumptuoſo apparatu, matrimonio copulavit. Juſta igitur Dei & martyris ultione percuſſus, ſuſcitavit contra eum de ſuo conventu ſeditionem: & ut dicetur poſtea, in brevi migravit ab incolatu hujus mundi potionatus, cum odio conventus & maledictione. Inſurrexerunt igitur eo mortuo, viri graves, potentiores de conventu, in omnes conſanguineos, quos de bonis eccleſiæ, ſaginarat ille carnalis Abbas: & ſuſcitatis controverſiis & quæſtionibus, omnes, bonis ab Eccleſia obtentis, ſpoliarunt. Qui ſpoliati, in paupertate & infirmitate vitam miſeram protraxerunt, & in egeſtate vitam terminarunt.

Rex Elfredus *magnus.*
Iſte regnavit xxix. annis & menſibus ſex. Hic meritis exigentibus, magnus dicebatur.
Rex martyr Edmundus *Sanctus.*
Iſte ex antiquorum Saxonum *genere ortundus, paſſus eſt Anno gratiæ Dccc. lxx. Martyr glorioſiſſimus.*
Rex Edwardus, *fortis cognomento.*
Iſte regnavit Annis xxiii.

Vulnothus *quartus*.

Tam formā habitus, cuā colorem. *Ita codex* Spelm.

Kokernnut

VVlnothus, iſte duobus vel tribus annis, errores prædeceſſoris diligenter correxit. Poſtea vero pejor priore effectus, tam formam cuculli & frocci, quàm colorem, tranſmutavit primitivum. Iſte ſanctimoniales ſemiſæculares, ut unius moris in una domo viverent, & ut infamiæ ſuſpitione purgaret, conſtituit; Metas evagationis poſuit. Tempus ſilentii, dormitionis, comeſtionis, & orationis, illis, certis locis & temporibus, limitavit. Prædeceſſor enim ejus, illas in domo nimis vicina Eccleſię collocaverat, qui ſub ſpecie religionis, errorem palliavit. Sed hic *Vulnothus* ut in eleemoſynaria commorarentur, & matutinas in majori Eccleſia cum horis diurnis audirent, & mandatum more facerent cotidiano, regulariter ordinavit. Dietam earum, ab eſu carnium coartavit. Proceſſu vero temporis, quæ bene inchoavit, fine deteriori maculavit. In habitu enim Monaſtico, primum tranſgreſſionem impudenter inchoans, aves venaticas, & canes aluit, & venatores, & venantium mores uſurpans induit, & veſtimenta. Inſuper, ſoluto frœno ut dicitur pudicitiæ, mimis & inhoneſtis, ſubſtantiam eccleſiæ dilapidando, famam religionis denigravit.

Rex Ethelſtanus. *Iſte regnavit annis xvi. & obiit anno gratiæ, Dcccc. xl.*

Hujus quoq; Abbatis tempore, debacchantibus *Danis* in *Anglia* [qui ſuperficiem terræ cooperuerant, inæſtimabile facientes exterminium, &] ad *Sanctum Albanum* hoſtiliter venientes, cum audiſſent quod *Anglia* protomartyr extitit famoſiſſimus: oſſa ejus fracta capſide rapuerunt, & in ſuam regionem, detulerunt. Et ea ibi veneranter in feretro precioſo, ad hoc ſpecialiter fabricato, repoſuerunt in quadam domo religioſorum, ſcilicet *Monachorum nigrorum*, ut ſicut in *Anglia*, ſic in *Dacia* conformiter veneraretur. Sed quia non placuit Sancto ibi commorari, ſed potiùs ubi ſanguinem ſuum pro *Chriſto* fudit, ſuam procuravit repatriationem.

Deſunt à codice Spelm. *Nota quòd bis* Albanus *ſurreptus fuit & reſtitutus.* Vt liquet per ſequentia, *deſunt Codex* Spelm. *hic ſupplet*, Per induſtriam & cautelam cujuſdam monachi, nomine *Egwinum*, ſuam procur. repatr.

In ultimis vitæ ſuæ diebus, à beato Martyre non deſpectus, ſed miſericorditer reſpectus, meruit in hac vita, temporali pœna fœliciter expiari. Poſtquam enim per curriculum circiter undecim annorum, Eccleſiam ſuam quoquomodo rexerat, paralyſi percuſſus, temporali pœna purgatus, dignos egit fructus pœnitentiæ; & divino flagello caſtigatus, vitam in tantam ſanctitatem commutavit (faciendo de neceſſitate virtutem) quod multos ſanctitatis exemplo informavit, & vitam fœlici fine terminavit.

Eadfrithus *quintus, vel* Eadfridus.

EAdfrithus huic ſucceſſit. Iſte ex *Saxonum* Magnatibus originem ducens, tantummodo corpore expectabilis elegantiæ & magnitudinis fuit, operibus verò vanus & deſpicabilis. Ex Priore verò, electus & creatus in Abbatem, rigore clauſtri poſtpoſito, in comeſſationibus & otiis, ætatis ſuæ tempora inutiliter protelavit. In camera aſſiduus, in clauſtro rarus, in choro nunquam apparere dignabatur. Et ſic moribus commutatis, veterem hominem cum actibus ſuis, exuto novo induere nitebatur. In tuendis Eccleſię ſuæ poſſeſſionibus, tepidus, in adquirendis, puſillanimus, exemplum paſtor ovibus dabat pernitioſum. Veruntamen cyphum quendam deſiderabilem, tam artificio quàm materia admirabilem, adquiſivit, & beato *Albano* obtulit, ad corpus dominicum reponendum.

Rex Edmundus, *cognomento* Pius. *Iſte vii. annis regnavit.*

Hujus

Hujus quoq; tempore, ex permiſſione ejuſdem, non auxilio, fabricata fuit Baſilica in honorem Sancti *Germani Antiſſiodorenſis* Epiſcopi ab venerabilis memoriæ *Vlpho* Priore Sancti *Albani* miræ ſanctitatis viro.

De prima fundatione Capellæ ſancti Germani, per Vlphum Priorem ſancti Albani, & de laudabili fine tam ejuſdem quam Abbatis memorati ibidē.

[Habitaculum enim illud, in quo idem ſanctus *Germanus* poſtquam veneranter corpus ſancti Martyris de terra levaverat, moram fecit aliquando: ſcilicet in convalle pomærii, ubi paludes & arundines, capacia loca reddunt inhabitabilia, ignobiliter jacuit derelictum, & ædificia diruta, vix veſtigia memoriæ prædicti Sancti, reliquerunt. Conſtructa igitur, ut prædictum eſt, Baſilica, ex licentia Abbatis, quidam ibidem Monachus clauſtralis, eximiæ ſanctitatis vir, vitam longo tempore duxit heremiticam, hortos coluit, herbis & leguminibus, & aqua in abſtinentia mirabili, & orationibus infatigabilibus, deduxit. Meruit igitur, pro ſanctitate præclara qua floruit, virtutibus multis inſigniri, venerunt etiam Epiſcopi & graves viri, tam Laici & ſæculares ad eum, ut per confeſſionem mererentur, à peccatis variis expiari, & orationibus ipſius commendari.] Iſte *Vlfa* nomine, *Dacus* natione, Abbati conſanguineus, poſtquam tempora vitæ ſuæ laudabiliter conſummaverat, ob reverentiam virtutum ſuarum, cum Abbatibus meruit habere veneranter ſepulturam. Poſt ejus verò tranſitum, Abbas ad ſe reverſus, & fortè precibus ſancti viri à Deo reſpectus, depoſito omni faſtu cum faſtigio, vitæ paſtoralis onus & honorem cum baculo reſignavit: & conſtructis quibuſdam ædificiis juxta prædictum oratorium, in loco ubi prædictus Heremita habitavit, errata priſtina deflendo, vitam ducens ſolitariam. Et mutatione dexteræ excelſi, factus eſt conſors & cohæres prioris Heremitæ, veſtigia ſequens ſanctitatis. Ita quòd virtutibus ante mortem clarus effulgens, laudem promeruit immortalem. Poſteà vero vacuit Abbatia, carens paſtore per annum: & orto ſchiſmate, diſſipata ſunt hinc inde bona eccleſiæ, & fiebat interea rerum diſtractio in perniciem animarum utrobique. Prior enim cum ſuis fautoribus, majori parti conventus in electione adverſabatur: tandem procurantibus Epiſcopis cohabitantibus, & curam adhibentibus, ſopita eſt diſcordia, & unanimi conſenſu, paſtorem Monachi ſibi elegerunt.

Deſunt à codice Spelm.

Ancanus nomine, qui puerum reſuſcitavit, tres dæmoniacos curavit.

Ulſinus, *vel* Ulſigus *ſextus*.

De conſtitutione villæ & eccleſiæ ſancti Albani, tempore Abbatis memorati.

ULſinus. Iſte pius & ordinatæ vitæ, in ſpiritualibus & ſæcularibus fulſit illuſtris. Pagum quoq; *Sancti Albani*, & incolas, dilexit & promovit [ab partibus circumjacentibus ipſum, adhibito foro & ampliato, populis convocatis fecit inhabitari: Conſtruenteſq; ædificia, tam ſumptibus quàm materiæ adjuvit.] Eccleſiam ſancti *Petri* à ſeptentrionali, eccleſiam ſancti *Stephani* ab Auſtrali: Eccleſiam Sancti *Michaelis* ab Occidentali parte devotè tam ad ornatum quàm utilitatem pagi, & ſalutem animarum conſtruxit. Ita honoravit Heremitam *Eadfrithum* quondam Abbatem, ſcilicet prædeceſſorem ſuum, deferens ei ob vitæ ſanctæ merita, reverentiam magnam; & mortuum, ſolemniter faciens exequias, inter Abbates ſepelivit, et Oratorium in quo vixit & mortuus eſt, nimis ob reverentiam Sancti *Germani*, & ſervi Dei dilexit. Adeoq; ſæpè ibidem frequenter miſſam celebraret, poſtea non procul à loco illo, Oratorium in honore ſanctæ *Mariæ Magdalenæ* conſtruxit. Iſte ſanctus & plenus dierum, fœliciter migravit ad Dominum.

Rex Eldredus piiſſimus cognomento,

Iſte regnabit annis decem.

Alfricus *ſeptimus.*

Rex Edgarus *Iſte regnavit Annis xvi.*

De piſcaria regis apud Kingsbury, *Monaſterio* ſancti Albani *nociva, per ipſum Abbatem à domino Rege empta, & in aridam terram redacta.*

Rex Edwardus *Martyr. Iſte vix duobus annis regnavit: & ſeptennis paſſus eſt.*

* *piſcaria.*

A*Lfricus.* Iſte data non parva pecunia numiſmatis, necnon & pretioſo cypho, in quo corpus Domini reponebatur (cujus ſupra fecimus mentionem) cum donativis aliis impreciabilibus, comparavit à rege piſcinam magnam ac profundam, Eccleſiæ *Sancti Albani* nimis nocivam ac vicinam, quæ *fiſpol* dicebatur. Erat autem Regum Piſcaria. Fuerunt equidem Regii miniſtri & piſcatores, moleſti Cœnobio, & oneri Cœnobitis. [Oppreſſeruntq; ſæpè, (quia Regii erant & ſuperbi) famulos Religioſorum.] Quam cum prædictus Abbas ſibi comparaverat, aquam eliquando derivavit, & in quantum potuit, ne alii Reges piſcinam illam deſiderabilem in poſterum ſibi vindicarent, redegit in aridam. Cujus piſcinæ adhuc apparent termini & altæ crepidines, juxta viam & vicum qui ducit verſus Occidentem, & *fiſpolſtrate* nuncupatur. Ubi ſolet eſſe via piſcatorum & Regiorum miniſtrorum, ſupra ripam: dum ab Eccleſia & curia *Sancti Albani*, ad Regale municipium quod *Kingsbury* dicebatur, non longè ab Eccleſia ſitum, frequenter commearent. Remanſit autem Abbati, quædam non magna piſcina,* cum arundineto circumjacente, ne viderentur omnia penitus deleta. Cætera autem in hortos redegit. Iſte verò *Alfricus* Abbas, plenus dierum & ſanctitate præclarus, poſt multa opera laudabilia, migravit ad dominum.

Ealdredus *Octavus.*

* *Huic ſucceſſit.*

Tegulæ.

Anchoræ.

* *abiegnos.*

Deſunt à Cod Spelm.

*Deſunt à Cod.*Spel.

E*Aldredus* Abbas.* Iſte antiquas ſcripturas ſubterraneas veteris civitatis, quæ *Werlamceſtre* dicebatur, perſcrutaras, evertit omnia & implevit, tracones verò & vias cum meatibus ſubterraneis, & ſolidè per artificium arcuatis, quorum quidam ſubtùs aquam *Warlamiæ*, quæ quondam maxima civitati fuit circumflua, tranſierunt; diruit, implevit, aut obturavit. Erant enim latibula latronum, veſpillonum, & meretricum. Foſſata verò civitatis, & quaſdam ſpeluncas, ad quas quaſi ad refugia redeuntes malefici, & fugitivi, à denſis ſilvis vicinis fugerunt: in quantum potuit, explanavit. Tegulas verò integras, & lapides quos invenit, aptas ad ædificia ſeponens, ad fabricam Eccleſiæ reſervavit. Propoſuit enim ſi facultates ſuppeterent, diruta veteri Eccleſia, novam conſtruere. Propter quod, terram in profunditate evertit, ut lapideas ſtructuras inveniret. Quod cum feciſſent foſſores, juxta ripam aſſeres quernos cum clavis infixis, pice navali delinitos (quales ſolent eſſe in carinis) invenerunt. Necnon & quædam navalia armamenta, utpote Anchoras rubigine ſemiroſas, & remos habiegnos,* in certum & manifeſtum ſignum aquæ marinæ, quæ quondam *Warlamceſtrenſe* vexit navigium, repererunt. Quæ unda, quomodo in parvum Rivulum nunc contrahatur, & quo miraculo, Hiſtoria de ſancto *Albano* explanat evidenter. Conchilia verò & Conchas, quales litus maris ſolet educare vel projicere cum arenis æquoreis [quas inſolito veſtigio cives *Verolamiæ* properantes ad Martyrium novi Martyris quondam calcarunt] non ſine admiratione invenerunt. Unde nomina locis ubi talia reperunt, incolę hæc videntes vel impoſuerunt, vel retulerunt ſe a veteribus relata meminiſſe. Utpote, *Oiſtrehulle*, *Selleford*, *Ancrepol*, *Fiſpol*, nomen vivarii Regii, ex reliquiis aquæ diminutæ. [Specum quoq; profundiſſimum, monte continuo circumſeptum, cum ſpelunca ſubterranea, quam quondam Draco ingens fecerat & inhabitavit, in loco qui *Wurmenhert* dicitur, in quantum potuit, explanavit: veſtigia tamen æterna, habitationis Serpentinæ, derelinquens.] Iſte autem *Ealdredus*, cum jam multam tam in lapidibus & tegulis, quàm materia lignea, ad fabricam eccleſiæ coarvaſſet quantitatem, matura nimis morte præventus, imperfecto negotio, viam univerſæ carnis eſt ingreſſus.

Eadmarus

Eadmarus *nonus*.

E*Admarus* Abbas. Iſte pius ac manſuetus, & ſacris literis ſufficienter eruditus: ſæculari & clauſtrali floruit probitate. Iſte quæ prædeceſſor ejus viriliter in primis eſt proſecurus, non in tantum placuit Deo ac Martyri, ut domū ipſius Martyris ædificaret & conſummaret, ſimilis factus *Salomoni*. Adquiſita tamen, tam in theſauris quàm in materiæ adunata, ad eccleſiam conſtruendam, non diſperſit, vel conſumpſit. Iſtius Abbatis dum foſſores, muros & abſcondita terræ rimarentur, in medio civitatis antiquæ, cujuſdam magni palatii fundamenta diruerunt, & cum tantorum veſtigia ædificiorum admirarentur, invenerunt in cujuſdam muri concavo depoſito, quaſi Almariolo, cum quibuſdam minoribus libris et rotulis, cujuſdam codicis ignotum volumen, quod parùm fuit ex tam longæva mora demolitum. Cujus nec litera nec idioma, alicui tunc invento cognitum, præ antiquitate fuerat: venuſtæ tamen formæ, & manifeſtæ literæ fuerat: Quarum Epigrammata et tituli, aureis literis fulſerunt redimiti. Aſſeres querni, ligamina ſerica, priſtinam, in magna parte, fortitudinem et decorem retinuerunt. De cujus libri notitia, cùm multùm longè lateq; fuerat diligenter inquiſitum, tandem unum ſenem jam decrepitum invenerunt ſacerdotem, literis benè eruditum, nomine *Vnwonam*, qui imbutus diverſorum idiomatum linguis ac literis, legit diſtinctè & apertè ſcripta libri prænominati. Similiter quæ in aliis codicibus, in eodem Almariolo & in eodem habitaculo repertis, legit indubitanter, & expoſuit expreſſè. Erat enim litera, qualis ſcribi ſolet tempore quo cives *Warlameceſtram* inhabitabant, & idioma antiquorum *Britonum*, quo tunc temporis utebantur. Aliqua tamen in *Latino*: ſed his non opus erat: in primo autem libro, ſcilicet majori, cujus priùs fecimus mentionem, ſcriptam invenit Hiſtoriam de *Sancto Albano Anglorum* protomartyre. Quam eccleſia diebus hodiernis, recitat legendo. Cui perhibet egregius doctor *Beda* teſtimonium, in nullis diſcrepando. In aliis verò libris paſſim inventis, reperit lector prædictus invocationes & ritus Idolatrarum civium *Warlanceſtrenſium*. In quibus comperit, quòd ſpecialiter *Phœbum* deum ſolis invocarunt & coluerunt; quod perpendi poteſt, per Hiſtoriam Sancti *Albani*; ſi eam ſedulus lector intelligat. Secundariò verò *Mercurium*, *Woden Anglicè* appellatum: quo, quartus dies ſeptimanæ intitulatur, Deum videlicet Mercatorum: Quia cives & compatriotæ, propter Navigium civitatis & commodum loci ſitum, per unam diætam tantùm, à *Londoniis* diſtantem, ferè omnes negotiatores & inſtitores fuerunt. Abjectis igitur & combuſtis libris, in quibus commenta diaboli continebantur, ſolus ille liber in quo Hiſtoria Sancti *Albani* continebatur, in theſauro chariſſimè reponebatur. Et ſicut prædictus Presbyter, illum antiquo *Anglico* vel *Britannico* idiomate conſcriptum, in quo peritus extitit legerat, Abbas iſte *Eadmarus*, per prudentiores fratrum in conventu fecit fideliter ac diligenter exponi, & pleniùs in publico prædicando, edoceri. Cum autem conſcripta Hiſtoria in *Latino*, pluribus ut jam dictum eſt innotuiſſet, exemplar primitivum ac originale (quod mirum eſt dictu) irreſtaurabiliter in pulverem ſubitò redactum, cecidit annullatum.

De profectione Eadmeri in Abbatem ſancti Albani, & de ortu, moribus, & morte ejuſdē.

Liber.

De libro paſſionis & hiſtoria ſancti Albani *prædicti Abbatis tempore, in quodam muro reperto.*

Miraculum.

Et cum Abbas memoratus, profundiora terræ, ubi civitatis *Verolamii* apparuerunt veſtigia, diligenter perſcrutaretur, & antiquos tabulatus lapideos, cum tegulis & columnis inveniret, quæ Eccleſiæ fabricandæ fuerunt neceſſaria, ſibi reſervaret, quam propoſuit Sancti Martyri *Albano* fabricare, invenerunt foſſores in fundamentis veterum ædificiorum, et concavitatibus ſubterraneis, urceos et amphoras opere fictili et tornatili, decenter compoſitas. Vaſa quoq; vitrea, pulverem mortuorum continentia. Solebant enim antiquitùs, cadavera mortuorum comburere, unde *funus* quaſi *fumus* dicebatur. Inventa ſunt inſuper fana ſemiruta, Altaria ſubverſa, et idola, et numiſmatum diverſa genera, quibus utebantur. Et quæ idola, coluerunt antiqui cives *Verolamii* Idolatræ. Quæ omnia ex præcepto Abbatis ſunt comminuta. Poſtea verò, memoratus Abbas poſt ali-

quo-

quorum annorum curricula, nec etiam incœpto opere Eccleſiæ,ſed multis ad hoc congregatis: diuturni languoris detentus incommodo, naturæ debita perſolvens, Eccleſiam ſuam ære alieno nimis dereliquit obligatam. Unde coacti ſunt poſteri, quaſdam poſſeſſiones alienando, ſilvas quas tunc habebant copioſas, explanare.

Leofricus *decimus*.

ELectus eſt igitur *Leofricus* loco ipſius, in Abbatem, vir elegantiſſimæ ſtaturæ, & venuſtæ faciei, filius Comitis *Kanciæ*. Qui dum adhuc ſæcularis eſſet, aſſumpturus habitum Religionis, hæreditatem paternam, pro hæreditate cœleſti dereliquit: Fratri ſuo, qui conſequenter natu minor erat, benignè ipſam concedens, quia ipſum tenerrimè diligebat. Ut intrans clauſtrum, verè dicere poſſit, regnum mundi & omnem ornatum ejus, contempſi, & cætera. Expectabilis, inquam, erat corpore & facie: ſed pulchrior fide ac moribus. Unde exigentibus ejus præclaris meritis, in Archiepiſcopum *Cantuarienſem* electus, non conſenſit, aſſerens fratrem ſuum *Alfricum*, ad hoc eſſe digniorem. [Quem perſuaſit, ut hiſtoriam ad notam de Sancto *Albano* componeret.] Iſte quoq; invaleſcente fame miſerabili, in omnibus partibus *Angliæ*, theſaurum ad fabricam Eccleſiæ diu ante reſervatum, cum columnis, tabulatibus in terra, ut dictum eſt, inventis: cum materiæ etiam,& vaſis aureis & argenteis, tam ſuæ menſæ quàm Eccleſiæ deputatis, in pauperum expendit ſuſtentationem: [retentis tantummodo quibuſdam Gemmis precioſis,ad quas non invenit emptores, & quibus* nobilibus lapidibus inſculptis,quas *Camaeos* vulgariter appellamus. Quorum magna pars, ad feretrum decorandum, cum fabricaretur, eſt reſervata.] Erat enim dictus Abbas piiſſimus, & ſuper afflictos pia geſtans viſcera, & quia ſponte ſua vaſa argentea, ſuæ videlicet menſæ deputata, in uſus pauperum erogaverat, conceſſa fuerunt eidem ad eoſdem uſus, etiam vaſa Eccleſiæ conſecrata poſtulanti. Dicebat enim, fideles *Chriſti*, maximè pauperes, Dei eſſe Eccleſiam & Templum: & ipſum ſpecialiter ædificandum & conſervandum. Et hanc Religionem Deo eſſe acceptam, ſecundum illud *Iacobi*: *Religio munda & immaculata apud Deum & patrem hac eſt, viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, &c.* [Exemplumq; propoſuit de beato *Laurentio*, theſautos Eccleſiæ in pios uſus pauperum. * Et illud iterum Apoſtolicum: *Qui viderit fratrem ſuum neceſſitatem patientem, & clauſerit viſcera ſua*, ſcilicet non ei ſubveniendo, *quomodo charitas Dei in eo eſt?*] Si tamen, Abbas memoratus hoc faciendo bene egerit, novit ille qui nil ignorat. [Quòd bene, videtur prædicta ratione; quòd non, hac videtur poſſe perſuaſione probari. Vaſa Domini jam conſecrata, & Altari ſacro fœdere copulata, in quoſlibet uſus alios diſtrahi, nullo modo videtur poſſe licentèr. Alabaſtro enim perfundente odorem, quod beata peccatrix *Maria Magdalen* detulit, & effudit, ut ungeret pedes *Ieſu*, oblocutus eſt *Iudas*, quaſi ſollicitus de commodo pauperum, & ait. *Vt quid perditio hac? potuit unguentum hoc venundari multo, & dari pauperibus.* Quod dictum reprobans, *Ieſus* reſpondit. *Pauperes vobiſcum ſemper habebitis, me autem non.* Per quod videtur, quòd quæ ſunt addicta divino honori in Eccleſiaſtico miniſterio, non ſunt alienanda, vel uſibus communibus,etiam in uſus pauperum, diſtrahenda. Sic enim, videtur fieri de facto non ſacrum. Hæc inquam,quia tunc temporis prædictæ rationes in conventu magnam diſcordiam ſuſcitarunt, quam vix Abbatis ſupplicatio humilis ſedavit: poteſtas ſæcularis, perterrendo temperavit.]

Qualiter idẽ Abbas vaſa ſua argentea & aurea, cùm ſuæ menſæ quàm Eccleſiæ, tempore famis ingruente, pauperibus miſericorditer diſtribuit.

* *quibuſdam*

* *erogante Rex* Etheldredus *ſegnis ſed pius, Iſte triginta & octo annis regnavit.*

Leofricus *electus in Archiepiſcopum, non conſenſit, aſſerens fratrem ſuum* Alfricum *fuiſſe multo digniorem.*

Alfric. *igitur effectus eſt* Archiepiſcopus Cantuariæ.

Iſte *Leofricus* nobilis fuit & generoſus, & brachio ſæcularis fortitudinis, omnes poſſeſſiones Eccleſiæ ſuæ viriliter defendens, repreſſit inſurgentes, amicis & conſanguineis Magnatibus roboratus. Veruntamen uſus eſt veſtibus purpureis, nigris tamen: Acceptorq; fuit perſonarum. Nullum niſi genere clarum vel ſaltem legitimum, in Monachatum admiſit: Aſſerens ignobiles & illegitimos, ignotos maximè & inſtabiles, ad enormia fore proniores. Aſſumptus autem ad Archipræſulatum, domum ſuam bonis omnimodis reliquit redundantem. Recedenti autem & valedicenti conventui, quaſi redarguendo,

Qualiter Abbas in Archiepiſc. Cant. *ſuis virtutibus exigentibus, promovebatur.*

redarguendo, ipſum ſuper prædicta offenſione, dixit quidam fratrum genere ignobilis & illegitimus, moribus tamen præditus & ſcientia *Leofſtanus* nomine, qui poſtea, ſed non immediatè Abbas effectus eſt *Sancti Albani.*

Mundatur totus ſacro baptiſmate lotus,
Vel non eſt ſacri mundatio plena lavachri.

Alfricus *undecimus.*

HUic ſucceſſit *Alfricus*, prædicti Abbatis *Leofrici* frater uterinus. Iſte generoſitate eadem qua frater ejus & prædeceſſor, corpore & mente refulſit, ſacris literis eleganter eruditus. Cui ingredienti ad officium paſtorale, ille frater de quo priùs fecimus mentionem, ſcilicet *Leofſtanus* ait,

Fac ſuperes tu qui ſuper es ſucceſſor honoris,
Degener es, ſi degeneres à laude prioris.

Rex Edmundus. *Ferreum latus.* *Iſte regnavit ferè uno anno.*

Profecit ita diatim de bono in melius, & ope fratris ſui Archiepiſcopi fultus, multos repreſſit inſurgentes. Erat namq; vita & prædicatione Doctor & paſtor irreprehenſibilis, ſermone facundus, conſilio providus, dapſilis hoſpitibus, pius fratribus, rebellibus auſterus, frugalis pauperibus, et ſuper afflictos pia geſtans viſcera. Iſte viſione præmonitus Sancti *Albani*, quam nunc cantator compoſuit *Hiſtoriam*, et eidem *Notam melicam* adaptavit: et auctoritate fratris ſui Archiepiſcopi, multis locis *Angliæ* fecit publicari, diemq; ejuſdem Martyris honorari. Statuens, ut die Jovis (niſi præoccupatur legitimis temporibus) Miſſa de ipſo cum pertinentiis, ſolemniter celebretur. Hic quoq; dum adhuc ſæcularis, et Regis *Etheldredi* Cancellarius extitiſſet, emit ab eodem Rege *Etheldredo*, et poſtea ſuſcepto habitu, per eundem Regem acceptantem confirmavit, quaſdam terras ad feudum tenendas, quaſdam perpetuo jure poſſidendas. Scilicet, *Kingsbury* regale municipium, cum vivariis et ſilvis ad idem pertinentibus. Quod municipium, eò quod ſibi ſæpe nocuerat, poſtquam in ſuam ceſſit per commutationem et pecuniæ effuſionem proprietatem, ſolo tenus totum complanavit. Præter unum parvum propugnaculum Cœnobio propinquius, quod Rex non permiſit proſterni: ut ſaltem veſtigia regalis manſionis et eleemoſynæ, apparerent, cum nomine quod adhuc durat. Agebat autem tunc in ſceptris, *Cnuto* Rex magnanimus, beatorum Martyrum *Albani Angliæ* protomartyris et *Edmundi* Regis, (Cujus Cœnobium reſtauravit, et Monachos impoſuit) amator ſpecialis. Memoratus igitur Abbas *Alfricus*, diruto dicto municipio, Regales quos ibi invenit miniſtros, et incolas in circuitu: quia dum poterant, Eccleſiæ frequenter nocuerunt, vel penitus extirpavit, vel extremis truſit conditionibus.

De hiſtoria ſancti Albani *per prædictũ Abbatem compoſita & inſtituta, die Jovis.*

Iſte regnavit Annis xix.

Rex Cnutus *magnanimus natione* Dacus.

Rex Haraldus *filius* Cnutonis.

Nota de Kingsbury.

Rex Hardecnutus *filius* Cnutonis.

Hi duo filii Cnutonis, *circiter quatuor annis regnarunt.*

Item *Oxonage* et *Adulfintonam*, pro mille marcis emit à Rege ut vadimonium. *Northonam* et *Vptonam* et *Becces Wurtham*, perpetuo jure tenendas, datis pro eis quinquaginta libris: ſicut hujus Eccleſiæ chirographum, ſuper hoc confectum, proteſtatur, providè comparavit.

Hic etiam tradidit terram de *Tiwa* in vadimonio, pro decem libris *Leofsigo* et ſociis ejus, eo tenore, ut ſi Monachi tantum pecuniæ aliquando redderent, terram ſuam quietè reciperent: ſi non, prædictus *Leoſigus* et ſocii ejus, illam tenerent in vita ſua, ſcilicet quilibet pro parte ſua, ac poſt eorum obitum, rediret in manus Monachorum. Et hæc omnia in quodam chirographo hujus Eccleſiæ Anglicè confecto, reperiuntur. Ipſis quoq; diebus, præmatura morte ſurreptis rege *Cnutone*, *Haraldo*, *Hardecnutoneq;* filiis ſuis, in ſceptris agebat Rex *Edwardus* piiſſimus ac Deo acceptiſſimus. In cujus tempore, ſe præparaverunt *Dani* cum rege ſuo, hoſtiliter *Angliam* intrare, ipſam feraliter vaſtaturi, vel ſuo dominatui ſubjugaturi. Quod cum *Anglis* innotuit, experti ſæpe ferocitatem eorum et avaritiam, timuerunt valde, quia regem habebant pacificum et imbellem. Præparaverunt igitur arma, civitates cum caſtris communientes, et theſauros ſuos abſcondentes. Abbas igitur *Alfricus*, fecit reliquias Sancti *Albani*, muro quodam ſalvo et ſecreto, cum feretro recondi, ſcilicet ſub Altari Sancti *Nicholai*: paucis conſciis de fratribus, electis perſonis gravibus et honeſtis. Miſit autem ex induſtria in propatulo, ad

De pluribus poſſeſſionibus, per prædictum Abbatem huic monaſterio perquiſitis, poſtmodum alienatis.

Abbatem

Abbatem & conventum *Elienſem*, petens humiliter, ut penes ſe reliquias ſancti *Albani*, donec pace reddita repoſcerentur, reſervarent. Erat enim eorum inſula intranſmeabilibus circumdata paludibus, & arundinetis; unde hoſtium incurſus, nequaquam timuerunt. Veruntamen Abbas ſicut vir prudens & circumſpectus, fraudem hominum pertimeſcens, ne fortè cupiditate obcæcati *Elyenſes*, ipſi Abbati contradicerent requirenti, ſi ipſas veras reliquias committeret eis reſervandas, tranſmiſit illuc cujuſdam Monachi ſancti reliquias in capſide pretioſa, ac ſi eſſent Oſſa ipſius Martyris *Albani*, veras ejus reliquias, in prædicto muro, ut dictum eſt, reſervando. Hujus intentionis prudentia, ut ſi fortè pars adverſa ſupervenientium Barbarorum prævaluiſſet, & theſauros ſancti *Albani* perſcrutarentur, eis opinio relata de prædicta aſportatione ſatisfaceret, & furorem compeſceret. Erat enim in *Ely* cum dicta capſide, multa Eccleſiæ ſancti *Albani* ornamenta aſportata, & ut verum videretur, quòd reliquiæ beati Martyris illuc certiſſimè tranſportarentur, quendam panniculum villoſum, qui *Gallicè villuſe* dicitur, dictus Abbas *Alfricus* cum memoratis * Oſſis involutis, in ipſo fecit tranſportari. Aſſerens ad cautelam, ipſum fuiſſe beati *Amphibali*, beati *Albani* magiſtri, caracallam.

Ordinatio veritatis, de veris & putativis oſſibus ſeu reliquiis ſancti Albani *penes monachos* ſancti Albani, *&* Elyenſes *remanentibus.*

* *oſſibus*

Dum autem ſupervenientium Barbarorum hoſtilis adventus crederetur, & revera ut transfretaret, præparabatur: Rex *Danorum* dum de ſcapha in Navem aſcenderet, lapſus in mare ſubmerſus eſt, & illud, Sanctus Rex *Anglorum Edvardus* apud *Weſtmonaſterium* orans in miſſa, pro pace regni, vidit in ſpiritu, & gaviſus modeſtè riſit. Cum igitur per merita ſancti *Edvardi*, ſubmerſo Rege *Danorum*, exercitus confuſus fruſtrato propoſito in ſuam rediit regionem, & *Anglis* pax & ſecuritas eſt reſtituta: Dictus Abbas *Alfricus*, ea quæ *Elyenſibus* bona fide commiſerat reſervanda, ſibi exigebat reſtitui, poſtquam apud eos ferè per unum annum reſervarentur. Inierunt autem Abbas & conventus *Elyenſes*, iniquum conſilium, [quòd ſcilicet ſibi credita, Abbati & conventui ſancti *Albani* nequaquam reſignarent. Et ſic ea procaciter reſpondentes, retinuerunt. Fortè credentes, tali violentiæ minimè fraudem ineſſe aut impietatem, ſecundum illud poëticum:

——*Facto pius & ſceleratus eodem.*

Hanc autem ex piiſſimi Regis *Edvardi* ſenio & debilitate, conceperunt *Elyenſes* audaciam. Veruntamen inſtantibus *Sancti Albani* ad *Elyenſes* miſſis, prece & admonitione multiplici Monachis, & de concepta malitia admirantibus, & de tanta religionis & fidei læſione, comminati ſunt eis, aſſerentes quòd tam Dominum Papam, quam Regem, conquerendo ſuper hoc lachrymabiliter commoverent. Timuerunt igitur ſibi *Elyenſes*, & inter eos jam diſſidentes, ortum eſt ſchiſma graviſſimum. Cogitantes igitur ipſi doloſi, qui fraudem conceperunt, & quoſdam ſuorum fratrum quibus ipſa fraus diſplicuit, & Monachos *Sancti Albani* pacare,] clàm eadem Oſſa, ad eos miſſa deponentes, & ſibi reſervantes, et loco eorum, videlicet, in locello ad eos miſſo de ſancto *Albano*, per quendam poſticum qui deſubtus fuerat, quædam Oſſa adulterina ſuppoſuerunt. Et ſic doloſi, dolo pio decepti ſunt *Elyenſes*: pia fuit *Albanienſium* cautela, et dolus *Elyenſium* deteſtabilis et facinoroſus. Recipiebant igitur *Albanienſes* feretrum illud, ne fraus Monachorum *Elyenſium*, ſcandalum in populo generaret; et ſic tota religio, forderet diffamata. Et cum in Cœnobium proprium perveniſſent, illud quaſi quiddam ſophiſticum in capſide quæ eſt ſuper Altare ſancti *Oſwini* picta (ubi inveterata corporalia reſervantur) reponebant. Jacuerat autem Martyr *Albanus* in illa lignea capſide (quæ poſtea pingebatur) uſq; ad tempus iſtius Abbatis *Alfrici*: qui ipſum, ut dictum eſt, immuravit. [Prudentiſſimus igitur Abbas memoratus *Alfricus*, compertam malitiam *Elyenſium*, teſtimonio eorum qui veritatis erant (videlicet, duodecim Monachorum de ſenioribus Cœnobii ſancti *Albani*) evidenter detexit, et rem geſtam manifeſtando, extractum] feretrum cum reliquiis beati Martyris *Albani*, de muro ubi repoſitum fuerat, publicè et ſolemniter in medio Eccleſiæ collocavit. [*Elyenſes* verò oſſa ſæpedicta in villoſo panniculo, quem caracallam vocant, ſibi reſervarunt, et in perpetuum ſibi reſervent. Et ſi idem Martyr *Albanus*, proinde ibidem honoretur, et honoratus miracula operetur, deſiderare deberent *Albanienſes*, quòd in qualibet celebri Eccleſia *Anglicana*, ſicut et ibi, jacere crederetur, ut plus honoris, et in locis pluribus, eidem impenderetur. Fratis autem *Elyenſium* prænarrata, poſtquam Regi *Edvardo* fida relatione innotuerat, iratus valdè incanduit, quia beato *Albano* fuit amiciſſimus. Et niſi præmatura morte in animam pretioſam reſolveretur, talia præſumentes, condigna ultione caſtigaſſet; ſed ipſos

Rex Edwardus *ſanctus & virgo.*

Iſte regnavit xxiii. *Annis.*

ipſos indignatione & maledictione deteſtans, terribiliter eſt inſecutus, cum funeſto lecto decubuiſſet. Abbas autem *Alfricus* cum paraſſet hujus perturbationis Auctores potenter peſſundare,] naturæ debita perſolvit.

[In cujus rei Argumentum, tempore *Willielmi Abbatis*, Magiſter *Walterus* pictor memoratum feretrum à dicta Capſide extraxit. In cujus ſuperficie, veſtigia laminarum argentearum, quas Abbas *Willielmus* fabricaturus illud nobile quod adhuc eſt, intrinſecùs depoſuit ad opus novum. Et extraxit dictus *Walterus* tunc ſacriſta, à ligno feretri undiq; clavos argenteos, qui dimidiam marcam ponderabant.

Hæc quæ ſequuntur ad finem Alfrici *inveniuntur in ora codicis* Cottoniani, *quaſi poſtſcripta. Verum in majori libro* Cottoniano, *in Textu habentur. Scilicet, inter illa verba præcedentia*—Alfrici, qui ipſum ut dictum eſt immuravit, *& illa*, prudentiſſimus igitur Abbas memoratus.

Et tunc temporis, cum decertarent quidam fratres, ex quibus unus erat dominus *Gilbertus* de *Siſſeverne*, ſuper hac materia, apparuit nocte ſequenti eidem Domino *Gileberto* exiens manifeſtè de feretro ſancto ſuo. Et ſtans ante Altare majus, ſcilicet ſuum, allocutus eum ait. *Ecce ego* Albanus *hic quieſco. Nonne me vidiſti de meo feretro exire?* At ille, *etiam Domine & Martyr. Hoc de cætero, firmiter palam teſtificare*, & his dictis, rediit in locum ſuum.

De clavis argenteis in antiquo feretro Sancti Albani *repertis. Et de apparitione ejuſdem cuidam monacho ipſum apud Sanctū* Albanum *jacere diffidenti.*

Rex Edwardus *ſanctus & virgo. Iſte regnavit 24. annis.*

Leofſtanus *duodecimus*.

HUic ſucceſſit Abbas *Leofſtanus*: cujus tempore data ſunt huic Eccleſię, prædiola numero quinque, cum omnibus ad ea pertinentibus, conſenſu regis *Edwardi*, cui familiaris, Confeſſor, & conſiliarius, atq; Reginæ Ædithæ, & caſti conſilii eorum, ſeminator, & perſuaſor indefeſſus, & illud negotium proſequebatur, Abbas *Leofſtanus* efficaciter, cum perpendiſſet quòd Rex diu in hoc ſæculo non moraretur. Habebat etiam magnum adjutorium, de interceſſione Reginæ ſanctæ *Edithæ*: quæ ſemper Regi etiam morituro, imò etiam morienti, ſedulò aſſiſtebat. Primum quidem prædiorum quod dicitur *Stodham*, ab *Oſwulpho* & *Adelitha* uxore ejus, obtinuit. Reliqua verò quatuor, ſcilicet *Redburnam*, *Langele*, *Greneburgam* & *Thwanctonam*, ab *Egelwyno* nigro & *Winefleda* uxore ejus, cum aliis redditibus, donariis, & ornamentis.

Cognomento Plumſtan.

De prædiis de Stodham, Redburna, Langelya, *&* Greneburga, *&* Thwantuna, *ipſius tempore eccleſiæ* ſancti Albani, *per* Oſwulphum *&* Egelwynum nigrum, *charitative collatis.*

Item prædictus Abbas iſte, *Leofſtanus*, conceſſit *Thova* viduæ, villam quæ dicitur *Crictins*, ad firmam pro uno ſextario mellis triginta duarum unciarum, Eccleſiæ *Sancti Albani* annuatim in vita ſua reddendo, datis ab ipſa eidem Abbati, proinde, tribus marcis auri in gerſoma. Quæ cuncta, in chirographis *Anglicis* hujus Eccleſiæ reperiuntur.

[Iſte quoq; Abbas dictus *Leofſtanus* cognomento *Plumſtan*, cum eſſet homo pius ac ſimplex, & omnibus compatiens periclitantibus, ut viatoribus & inſtitoribus, necnon & peregrinis, beati *Albani* Eccleſiam pro expiatione peccatorum ſuorum & corporum proſperitate, adeuntibus, vias prepararet tutiores, opaca nemora quę à limbo *Ciltria* uſq; *Londoniam* ferè, à parte ſeptentrionali ubi præcipuè ſtrata Regia quæ *Watlingeſtrata* dicitur, fecit reſecari, ſalebras explanari, pontes fabricari, & abrupta viarum in planitiem redigi tutiorem.] Abundabant enim eo tempore per totam *Ciltriam**, nemora ſpatioſa, denſa, & copioſa, in quibus habitabant diverſæ beſtiæ, Lupi, Apri, Tauri ſylveſtres, & Cervi, abundanter. Necnon & qui plus nocuerunt, prædones, latrones, viſpillones, exules, & fugitivi. Unde Abbas *Leofſtanus* (non ad damnum, ſed ad commodum hujus Eccleſiæ) conceſſit cuidam militi ſtrenuiſſimo, *Thurnotho* nomine, & duobus ſuis commilitonibus, *Waldef* & *Thurman*, Manerium de *Flamſtude*, pro quo dedit eidem Abbati *Leofſtano*, dictus Miles *Thurnothus*, clàm quinq; uncias auri, & unum palefridum pulcherrimum, & unam Leporariam deſiderabilem. Quod tamen factum eſt talis conditionis tenore, ut dictus Miles *Thurnothus* cum ſuis commilitonibus prænominatis, & eorum ſequela, partes illas occidentales quæ maxime latronibus abundabant, tam à beſtiis nocivis

Hæc habētur in codice Spelm. *ſed ordine parūm inverſo.*

* *in* Ciltria,

Flamſtude.

civis

civis quàm prædonibus tuerentur, & potenter cuſtodirent, & pro damnis, ſi per deſidiam eorum evenirent, competenter reſponderent. Er ſi communis guerra oriretur in Regno, omnem diligentiam & totum poſſe fideliter adhiberent, ad Eccleſiæ ſancti *Albani* tuitionem. Quod & ipſe *T.* & ejus ſocii, eis fideliter adimpleverunt, & eorum ſimiliter hæredes, uſq; ad tempora Regis *Willielmi*, qui *Angliam* ſibi conquiſivit. Tunc enim ablatum eſt ab eis, dictum Manerium, quia pati jugum *Normannorum*, dedignabantur. Et nemora adeuntes, indomabiles facti, & *Normannis* qui in ſuas terras ſe ingeſſerunt, inſidias præparantes, & domus eorum combuſſerunt, & multos de illis peremerunt. Sed proſperante Rege memorato, omnes vel ad pacem, qualem qualem redierunt, vel capti (ſicut ſequens narratio declarabit) perierunt. Veruntamen quidam nobilis, *Rogerus* de *Thoni* nomine, cui ſucceſſit in ſortem diſtributionis illud Manerium, voluit jus ſancti *Albani* auferre, & ſervitium prædictum ſtrenuè adimplevit.

Erat enim in armis clariſſimus, & genere, natione *Normannus*: ab illis famoſis militibus trahens propaginem, qui à *Cignis* nomine intitulantur. [Sed hæc ſuo loco pleniùs conſcribentur.]

De morte Abbatis memorati: Monaſterio ſuo bonis omnibus abundanti.

Iſte etiam Abbas *Leofſtanus*, quædam ornamenta Eccleſiæ contulit. Inſuper & libertates, amicitia & adjutorio fretus Regis *Edwardi*, qui tamen tempore ſuo, migravit ad Dominum. Et citò poſt, dictus Abbas *Leofſtanus* ſublatus de medio, & valedicens ſæculo, Eccleſiam omnibus bonis dimiſit redundãtem.

Frethericus *decimus tertius.*

De præfectione Fretherici *in Abbatem* ſancti Albani, *& de ortu, & moribus ejuſdem.*

Iſte vix ix. menſibus regnavit.

Rex Haraldus, *perjurus, ignobilis.*

De miſeria gentis Anglicanæ, *tempore ejuſdem.*

Rex Williel. 1. *Baſtardus dux* Normanniæ.

Iſte qui Angliam *ſibi conquiſivit, xx. annis & ampliùs regnavit.*

HUic ſucceſſit Abbas *Frethericus*. Iſte ex veteribus *Saxonibus* claram ducens originem, & *Dacis*, *Cnutoni* Regi fuit conſanguineus, & linealiter deſcendendo propinquus. Hujus tempore, cum Rex *Edvardus* migraſſet à mundo, Rex *Haraldus* ſecundus, ſcilicet filius *Godwini* Comitis, hoc Regnum ſibi (quod eum exili jure contingebat) temerè uſurpavit. Unde Deo vindice, non per annum regnavit. Hujus igitur Abbatis tempore, adquiſita *Anglia* & *Normannis* ſubjugata, cœperunt mala multiplicari ſuper terram, juxta expoſitionem viſio-" nis Sancti Regis *Edwardi*, qui vidit *ſeptem dormientes*, vertentes ſe à dextris lateribus "in ſiniſtram. Omen mortalium: *Anglorum* præcipuè, rapina, invidia, ſuperbia, pernox alea, ingurgitationes, luxuriæ variæ, immundiciæ, & perjuria, infauſtum ſuſceperunt incrementum, igniculo frigeſcente charitatis, [ubiq; effractarii, paſſim raptores vagabantur. Alea pernox, cum juramentis horribilibus, & *Anglis* inſolitis, lites & homicidia ſuſcitavit.] Et ſucceſſit argenteum, imò potiùs luteum, aureo jam ſæculo reſedenti.

[Conculcabantur ſpreti & deriſi nobiles *Angli*, jugum ſervitutis à tempore *Bruti* neſcientes, & more *Normannorum* barbas radere, cincinnos tondere cogebantur, projectis cornibus & vaſis ſolitis, & refectionibus & dapſiliratibus novis, compulſi ſunt legibus ſubjacere.] Unde multis de nobilibus *Anglis*, jugum renuentibus ſervituris, cum familia ſua ad ſilvas fugientibus, & rapinis intendentibus, vix erat tutum alicui ſuam adire viciniam, unde domus cujuſlibet pacifici, quaſi municipium obſidendum, arcubus & ſagittis, geſis et ſecuribus, cum clavis, ſicis et furcis ferreis, fuerat communita, oſtia, ceris et repagulis noctibus obſeranda. Preces quaſi imminente in mari tempeſtate, à ſeniori domus dicebantur, in clauſione oſtii vel feneſtrarum, *Benedicite*, et reſponſio, *Dominus*, reverenter reſonabat. Quæ conſuetudo, uſq; ad noſtra tempora perduravit. Quod ut vidit Abbas *Frethericus*, jacturam hominum reputans incomparabilem, Manerium de *Aldenham*, ubi frequentiùs propter ſilvarum abundantiam tranſeuntibus et *Londoniam* adeuntibus, imminebant pericula, dimiſit Abbati *Weſtmonaſterii* (multum hoc in dolo deſideranti) poſſidendum viginti annis. Reddendo proinde quolibet anno, centum ſolidos, cum quatuor bobus paſcualibus: quibus elapſis, rediret Manerium ipſum in manus Abbatis *Fretherici*: facta eſt autem hæc conventio, tali tenore, ut Abbas *Weſtmonaſterii*, vias illas ſalvo cuſtodiret, & de damnis competenter

Qualiter Abbas Weſtmonaſterii *Manerium de* Aldenham *per prædictum Abbatem ſibi ad tempus affirmatum, Regis prædicti fretus adjutorio, pro perpetuo ſibi fallaciter uſurpavit.*

tenter reſponderet. Quæ ſi per defectum cuſtodiæ contingerent; per privationem tenementi puniretur. Erat autem Abbas ille *Weſtmonaſterii*, Curialis nimis et Aulicus, et *Willielmo* novo Regi familiaris: multa ei conferens donativa, in ejus Coronatione apud *Weſtmonaſterium* celebrata. Elatus igitur, quę promiſerat non adimplevit, ſed adhuc plus poſſidere ſitiebat. Præcipuè ſilvam quæ non multum ab *Aldenham* diſtabat; quæ propter ſui amœnitatem, *Bruteite* quaſi *Prudeitti* dicebatur. Ambitione igitur allectus, movit Cavillatoriam queſtionem contra Abbatem *Frethericum*, dicens ipſam ad dictum manerium pertinere; & addi debuiſſe: & conquetens ſuper hoc Regi, diſcordias magnas ſeminavit, unde Abbas *Frethericus* multa dampna ſuſtinuit. Elapſis igitur viginti annis, noluit Abbas *Weſtmonaſtersi* Abbati *Sancti Albani* dictum manerium reſtituere, Dicens, quòd Abbas *Frethericus*, illi injuriabatur, de dicta ſilva, quæ tamen nunquam illi manerio pertinuit. Sed ſic quærebat nodum in ſcirpo: Lites & cavillationes ſuſcitando, Regio fultus adminiculo. Et ſic conſtanter reclamante, & ſuum vendicante manerium Abbate *Fretherico*, remanſit illud per aliquot annos in poſſeſſione Abbatis *Weſtmonaſter.* Torpuit igitur ſenio confectus, & deſperans Abbas *Frethericus*; ceſſavit ſuper hoc litigare, plurimis dampnis fatigatus, & injuriis laceſſitus. Sciendumque, quòd iſte Abbas *Frethericus* creatus anno gratiæ M. LX. VI. rexit Eccleſiam *Sancti Albani*; annis duodecim & ampliùs. *Benedictus* autem eſt in Abbatem & ſublimatus, anno quo Dux *Normannorū Willielmus* applicuit in *Anglia*, contra Regem *Haraldum*, (qui *Frethericum* præcordialiter diligebat) dimicaturus. Electus tamen fuit in Abbatem, & omnia Eccleſiæ negotia tractando fideliter procurabat, biennio ante conqueſtum. Erat namque diligens, prudens & fidelis, & pio Regi *Edwardo* amiciſſimus. Subjugante autem novo Rege *Willielmo*, ſibi Rebelles, qui adhuc reſtabant edomandi in *Anglia*; pręſtitit dictus Abbas *Frethericus* refugium, adminiculum, favorem, & auxilium, nobilibus *Angliæ*; & præcipue Prælatis, injurias varias tolerantibus. [Quibus tamen, Rex *Willielmus* laqueos multiplices tetendit & muſcipulas, ſub dolo & ſpecie amicitiæ: ducens aliquos eorum ſecum tanquam domeſticos, & ſpeciales amicos in *Normanniam*, eodem anno quo triumphavit: & ipſos, puellis *Normanniæ*, matrimoniali copula confœderavit: & *Normannos*, mulieribus *Angliæ* generoſis copulavit. Terras *Anglis* ultramarinas, & *Anglicanas* poſſeſſiones dans *Normannis*. Sed & *Anglorum* Caſtra, Maneria, & poſſeſſiones, ut eſſent ab invicem remotæ, cautè procuravit; ne ex vicinitate roborarentur. Comperta tamen tandem, ſed ſerô, calliditate Regis vulpina; *Angli* religati ſunt: ſed in multis debilitati. *Aluredum* autem Archiepiſcopum *Eboracenſem*, omnes Aquilonares ſibi elegerunt Capitaneum: Auſtrales autem, Abbatem *Frethericum*. *Stigandus* autem Archiepiſcopus *Dorobermiæ* ſive *Cantuarienſis*, graviter accuſatus eſt ipſo tempore; & meritis ſuis exigentibus, condemnatus eſt, quia Domino Papę & Eccleſiaſticæ Cenſuræ inobediens extitit & Rebellis. Comites quoque *Edwinus* & *Clito Eadgarus*, quem in Regem tanquam regali ſtirpe creatum, & corpore elegantiſſimum, univerſitas regni propter enormitates Regis *Haraldi*, creaſſe aliquando propoſuerat, viri ſtrenuiſſimi; Regi *Willielmo* fortiter reſtitere, multos de ſuis perimentes. Prælati quoque ſancti dampna & injurias novas a novis oppreſſoribus illatas, tollerantes; videlicet *Wlſtanus Wigornenſis* & *Walterus Herefordenſis* Epiſcopi, in *Frederico* Abbate *Sancti Albani*; *Willielmo* Regi ſuperbo et de triumpho glorianti; et quidam Cives *Londoniæ* in faciem reſtiterunt. Immiſericors enim Rex erat, et tyrannus inexorabilis; et quos blandis verbis et largis promiſſionibus poterat allicere; in fine oppreſſor injurioſus ac perjurus ſuppeditavit. Aſtutus tamen et tyrannus belliger, nunc hos nunc illos, diviſos invaſit; et multipliciter diviſit dampnificatos. Primò igitur, *Stigandum* Archiepiſcopum, (Papali perſuaſu libentiùs) perpetuo Carceri mancipavit, Et meritò; quia vivente *Roberto* Archiepiſcopo, Cathedram aſcendit Epiſcopalem: unde gravibus compedibus oneratus, in carcere contabuit et viſceribus crepuit circumfuſis. Ipſe ſimilis arundini ventis agitatæ, nunc Regi, nunc *Anglis* videbatur inclinare. Verùm etiam multùm illi diſſimilis Rex, *Wlſtani* Epiſcopi *Wigornienſis*, et *Walteri* Epiſcopi *Herſforden*: et *Fretherici* Abbatis *Sancti Albani*, Maneria, prædia, Domos, & poſſeſſiones, devaſtavit. Comites quoque memoratos, ingenioſis ac repentinis *(utpote vir pernox, vigil, et vafer) Rex invaſit; et jacturis irreſtaurabilibus dampnificavit, multos interim labores, cædes et varia pericula; tolleravit. Unde iidem Magnates, omni poſtea tempore, Regi, et ſuis *Normannis* infeſti, etiam tempore pacis * *Inſidus.*

habebantur; Quarto vero anno regni ſui, mortuis tam dicto *Roberto Cantuarienſi* Archiepiſcopo, quam *Stigando*; vocavit Rex *Lanfrancum* Abbatem *Cadomenſem* in *Angliam*; (virum literatiſſimum, & in agendis tam ſæcularibus quàm Eccleſiaſticis negotiis arduis, ſtrenuiſſimum;) ut ipſum in Archipræſulatum *Cantuarienſem* ſublimaret. Ipſius namque Conſilio, Rex ipſe ante Conqueſtum & poſtea, omnia ſua tractabat negotia. Ipſum igitur ſine moræ diſpendio, in Archiepiſcopum promotum, in omnibus habuit Rex præcipuum Conſiliarium, & ſpiritualem Confeſſorem. Et illicò Archiepiſcopus tranſalpinans, & ducens ſecum Commonachum ſuum ac propinquum Conſanguineum ſuum *Paulum*, ut ſibi pallium adquireret a Papa *Alexandro*; (qui quandoque ipſius *Lanfranci* diſcipulus extiterat, & in Scholis auditor diligens,) magnificè ab omnibus honorabatur, unde intranti papale palatium, Dominus Papa reverenter aſſurrexit; ſuſcipiens eum in oſculo & ſalutatione primitiva dicens; *Aſſurgo tibi tanquam Magiſtro, & deoſculor tanquam Padagogum; & non tanquam Archipraſulem.* Quo audito, Archiepiſcopus incurvans ſe humiliter, pedes papales deoſculabatur; dicens, *Et ego te patrem humiliatum, ſicut Ananias Paulum, Sixtus Laurentium, meritò veneror, & honoro.* Et eum Papa ipſi & Monacho ſuo *Paulo*, fieret amiciſſimus; impetratis omnibus quæ Archiepiſcopus poſtulaverat, in *Angliam* gaudenter remeavit. Et a Rege reverenter ſuſceptus, cum ſummo honore inthronizatus eſt. Ipſo igitur feliciter preſidente, *Cantuarienſis* Eccleſia ex tunc non minimum ſuſcepit incrementum.

Archiepiſcopus, igitur papali animatus & armatus favore, & Regali: omnes Regi rebelles tam prælatos quàm Magnates, potenter expugnatos, alliſit. Qui cœperunt, Regi, hoſtiliter provincias ferro, flamma, & fame devaſtanti audacter reſiſtere. Verùm Rex jam utroque gladio roboratus, cœpit acriùs ſolito ac manifeſtiùs in *Anglos* deſævire. Videntes igitur *Angli*, rem agi pro Capitibus, plures convocando, exercitum numeroſum ac fortiſſimum conflaverunt; præficientes ſibi *Eadgarum* ſpecioſiſſimum & fortiſſimum. in cujus ſinu, tota ſpes repoſita fuit *Angligenarum*. Unde in *Angliam* tale exiit Eulogium. *Ædgar Ethelinge Engelondes dereling* *

* *Derling.*

Fuit autem inter omnes *Anglos*, Dux & promotor efficaciſſimus, Abbas *Sancti Albani Fredericus*, tanquam vir generoſus, opibus & viribus non mediocriter formidabilis.

Cœpit igitur Rex vehementer ſibi timere: ne totum regnum, quod tanti ſanguinis effuſione adquiſierat, turpiter amitteret, etiam trucidatus. Archiepiſcopi igitur prudentia fœliciter eruditus, mitiùs cœpit agere cum Regni Primatibus: ea quæ pacis ſunt, humiliter rogitando. Et ſerena facie, vocavit eos ad pacem, ſed ſubdolam: ſicut rei ſeries finalis clariùs patefecit. Occurrerunt igitur *Angli* memorati, nil mali cogitantes, in regimine & ducatu Abbatis *Fretherici*, apud *Berkamcſtude*, ubi poſt multas deceptationes, præſente Archiepiſcopo *Lanfranco*, Rex, pro bono pacis, iuravit ſuper omnes Reliquias Eccleſiæ *Sancti Albani*; „ tactiſque ſacroſanctis Evangeliis, (minante * juramentum Abbate *Fretherico*) bonas & approbatas antiquas regni leges, quas ſancti „ ac pii Angliæ Reges ejus Anteceſſores, & maximè Rex *Edwardus* ſtatuit, inviolabi- „ liter obſervare. Et ſic pacificati, ad propria læti receſſerunt.

* *Miniſtrante.*

Nota: Cautela iniquiſſima

Rex autem cautè propoſitum ſuum pallians; infra paucos dies, quos non poterat Conſœderatos & Congregatos ſuperare; ſingulos diſperſos ac ſemotos, occultè ac ſubitò ſtuduit incautos infeſtare, ac infeſtatos & infeſtos ſubpeditare. Multos eorū trucidando, exhæredando, & quàmplures proſcribendo; leges violans memoratas, & ſpoliatis *Anglis* pro libitu, ac ſine judicio Curiali depauperatis, ſuos *Normannos* in ſuorum hominum *Anglorum* natalium * qui ipſum ſponte ſublimaverunt, provocationem, locupletavit.

De oppreſſionibus prælatorum, & Nobilium Anglicorum.

* *Naturaliū.*

Hæc igitur videns *Edgarus*, fugit in *Scotiam*; cui magis ac hoſtiliùs Rex inſidiabatur. Multi autem de Nobilibus *Angliæ*; in *Daciam*; & aliqui in *Norwegam*; nolentes aliquomodo *Normanicæ* jugum ferre ſervitutis; confugerunt. Ipſo igitur perſecutionis tempore, exularunt ab *Anglia* Nobiles tam milites quàm Prælati, viri ſancti, generoſi, ac dapſiles (qui more Orientalium, & maximè *Troianorum*, barbas & Comas nutriebant.) Armis & fide præclariſſimi. Quibus exulantibus, priſtina Regni ſanctitas ac Nobilitas, irremeabiliter exulavit. Præſul autem *Wigornienſis Wlſtanus*, & *Walterus Herefordenſis*, cum aliis Eccleſiæ Prælatis, multas oppreſſiones et injurias; contempti, tam ab Archiepiſcopo *Lanfranco* (qui quaſi ſecundus Rex habebatur) quàm ab ipſo Rege, (imò jam Tyranno) patienter tollerarunt. Inter quos, *Wlſtanus*, cum tanquam Idiota

&

& literarum coram *Lanfranco* Archiepiſcopo, in Synodo apud *Weſtmonaſterium*, neſcius, graviter, Rege præſente, accuſaretur: miraculoſè reſtitutus eſt. *Walterus* autem Epiſcopus *Herefordenſis*, in abditis *Walliæ* vix tutus latitavit.] Cœpit igitur ipſis diebus Abbas *Fretheric**us* vehementer formidare, ne Rex vel ſuus *Lanfrancus*, in ipſum tanquam præcipuum *Anglorum* fautorem, hoſtiliter deſæviret: ita ut a Culmine ſuæ dignitatis præcipitatum, carceri vel morti truculenter manciparet. Et cum poſſit ipſum *Wlſtanus* Epiſcopus (cui ipſe Abbas ſanctitate & ætate fuit ſimillimus,) Regi vel Archiepiſcopo pacificare, ipſe Abbas nolens credere ei, triſtis venit in Capitulum; & coram fratribus prorumpens in lacrymas, ait: „ *Fratres ac filii, ſecundùm præceptum Euangelicum, fugiendum eſt a facie perſequentium, à Civitate in Civitatem.* *De licentia* igitur Conventus, & Conſilio; aſſumptis ſecum quibuſdam libris, & pannis, & viaticis neceſſariis, in Inſulam clanculò fugit *Elienſem*: ubi per aliquot dies graviter infirmatus, diem clauſit extremum; Ibique corpus ſuum dicitur requieſcere. De quo *Elyenſes* in capita propria mentientes, aſſerunt ipſum ſecum oſſa beati *Albani* illuc attuliſſe; non verentes crimen ſacrilegii, viro ſancto imponere. Qui de licentia totius domus ſuæ, ut indignationem Tyrannicam declinaret, licitè, ac licita ſecum receſſit, aſportando. Diminuta eſt igitur reverentia ſancto Martyri *Albano*, ſicut & aliis ſanctis regni; utpote beato *Edmundo*, & beato *Cuthberto*; & multis aliis cum ſolita veneratione exhibenda: Unde minùs ſolito, in eorum Eccleſiis miracula coruſcarunt. Rex igitur *Willielmus* de morte Abbatis *Fretherici* certificatus, Cœnobium *Sancti Albani* vacans, in manu ſua tenuit; & extirpatis ſilvis, & depauperatis hominibus, oppreſſit. Et niſi correptionibus *Lanfranci* refrenaretur, irreſtaurabiliter tòtum Cœnobium deſtruxiſſet. Efficaciter igitur procuravit ipſe *Lanfrancus*, ut *Paulus* ejus Conſanguineus, quem ſecum in *Angliam* duxerat, in Abbatem præficeretur.

Synodus apud Weſtmonaſterium.

Fretheric**us** *in Inſula* Elyenſe *dicitur requieſcere.*

De mendaciis Elienſiũ.

Paulus *decimus quartus. Anno* 1077.

PAulus Abbas, Iſte natione *Neuſter*, Conſanguinitate Archiepiſcopo *Lanfranco* propinquus; (& ut quidam autumant, filius) Monachus fuit *Cadomenſis* Eccleſiæ. Hic Eccleſiam beati *Albani* ſuſcepit regendam, procurante dicto Archiepiſcopo *Lanfranco*, qui eundem *Paulum*, filiali dilexit amore: promotus in Abbatem, anno gratiæ, M. LXXVII. IIII. Kal. Julii; tempore Regis *Willielmi* Regis majoris, ſcilicet Conqueſtoris; anno Regni ipſius xi. Hic primus *Abbas* hujus Eccleſiæ fuit, poſtquam *Anglia Normannis* fuit penitus ſubjugata.

De præfectione Pauli, Monachi Cadomenſis, *& Archiepiſcopo Cantuarienſi conſanguinitate propinqui, in Abbatem* S. Albani.

Iſte hanc Eccleſiam cæteraque ædificia, præter piſtorium & pinſinochium * reædificavit, ex lapidibus et tegulis veteris Civitatis *Verolamii*, & materie lignea, quam invenit, à prædeceſſoribus ſuis, Collectam et reſervatam. Ditaverat enim ipſum, Archiepiſcopus *Lanfrancus*, & ipſum electum, Theſauro multiplici reddiderat abundantem. Iſte quoque *Paulus* Abbas, vir Religioſus & eleganter literatus, & in obſervantia ordinis Regularis, rigidus & prudens: totius Monaſticæ Religionis normam, (quam jam olim, tam Prælatorum quàm ſubditorum remiſſioris vitæ illecebroſa voluptas, eliminaverat,) cautè & paulatim, ne repentina mutatio tumultum generaret, reformavit. Et facta eſt Eccleſia *Sancti Albani*, quaſi ſchola Religionis, & diſciplinaris obſervantiæ, per totum Regnum Angliæ. Attulerat namque ſecum conſuetudines *Lanfranci*, et ſtatuta Monaſtica a Domino Papa meritò approbata, conſcripta: unde odor bonæ famæ hujus Eccleſiæ, Romanam Curiam et remota regna, illuſtrando pervolavit: et multorum tam Prælatorum quam Magnatum corda, fœliciter ei inclinavit. Hujus equidem ſtudio et prudentia, quibus affluebat, et eloquentia, reddita ſunt Eccleſiæ *Sancti Albani*, tria prædiola cum ſilva amœniſſima & Eccleſiæ vicina *Eiwoda*, *Tiwa*, *Apſa*, & *Cnieumba*, quæ tempore *Edwardi* Regis, eadem Eccleſia antiquo jure poſſideret: Sed poſtea tempore diſcriminis, pignori obligata, iniquorum violentia fuerant retenta, et ſic ferè alienata. Nam cum *Odo Baiocenſis* Epiſcopus, et Comes *Kanciæ*, tempore

Et de religione ejuſdem.

* *Piſtrinam.*

Qualiter idem Abbas totum ferè Monaſterium reſtauravit: plures etiam poſſeſſiones, per ſuos prædeceſſores per incuriam amiſſas, prudenter recuperavit.

pore prædicti Abbatis *Freberici*; ex hiis prædiolis, duo ſcilicet *Twam* & *Apſam* cum dicta ſilva *Ewoda*, in Dominio ſuo haberet; & *Remigius* Epiſcopus *Lincoln:* tertium prædium, id eſt, *Cnicumbam*, cum injuſtè poſſideret: tandem, tum importunis precibus Abbatis, tum precio minimæ pecuniæ victi; tum metu Martyris perculſi; prædicta prædiola cum ſilva, libera reſtituerunt. Et ſciendum eſt, quòd pro illa villa, ſcilicet *Cnicumba*, effectus eſt poſtea *Godefrid de Aneſi*, homo Abbatis *Pauli*, Rex autem *Willielmus*, poſtquam viginti Annis, menſibus decem, & diebus xxviii. genti *Anglorum* præfuit; quinto Idus Septembris, die Jovis, Regnum cum vita in magna Cordis amaritudine reliquit; & *Cadomi* in Eccleſia Sancti *Stephani*, quam conſtruxit, ſepultus eſt.

De ædificiis per Abbatem Paulum *conſtructis.*

Paulus autem Abbas, cum jam Abbas xi. annis extitiſſet, infra eoſdem annos totam Eccleſiam Sancti *Albani*, cum multis aliis ædificiis; opere conſtruxit lateritio; *Lanfranco* efficaciter juvante; qui, ut dicitur, mille marcas ad fabricam contulit faciendam.

Porrò prædito Rege *Willielmo*, ut dictum eſt, defuncto, Rex *Willielmus* Junior poſtulavit eundem Abbatem, quòd concederet prædictam terram *Hugoni* de *Euermeri*, & præcepit, ut pro ipſa homagium faceret & ſervitium. Deinde occultis fraudibus, inde privata eſt Eccleſia illa villa, ſcilicet *Tiwa*. Reddita eſt autem Eccleſiæ, per diligentiam & prudentiam Abbatis *Pauli*, villa quæ dicitur *Redburna*: quæ tale nomen trahit ab arundineto; quam eidem Eccleſiæ, *Ailwinus* niger & *Ailfleda* uxor ejus, ab antiquo contulerant; & eam Eccleſia diu in pace poſſederat. Quam etiam, *Lanfrancus* Archiepiſcopus difrationari fecit: eamque, poſtquam in manu ſua aliquanto tempore tenuerat, ad veſtitum Monachorum, ut priùs fuit aſſignatam reſtituit.

Simili quoque modo, *Childewicam* violenter ac fraudulenter alienatam, prudenter revocavit; quam de licentia, benevolentia & perſuaſu Regis *Etheldredi*, *Alldwinus* niger, & *Ailfleda* uxor eius, Eccleſiæ huic contulerant. Et ſicut tam Rex quam datores interpretati ſunt; a pueris trahit locus vocabulum, quia ad alimenta Monachorum Juniorum lacticiniis alendorum, confetebatur: unde & *Childewica* nuncupatur.

Similiter autem alienabatur aliud vaccaſterium; (quod eadem ratione, antiquitus *Childelangcleta* vocabatur) a manibus violenter tenentis; qui favore tegio roboratur; vel prece vel precio, jure vel juſtitia, nullatenus poterat Abbas *Paulus* revocare.

De pluribus poſſeſſionibus tempore præſcripti Abbatis, huic monaſterio collatis & allatis.

Tempore quoque hujus Abbatis *Pauli*, *viſa ejus* Religione & ſtrenuitate, plura huic Eccleſiæ beneficia ſunt collata. Scilicet, duæ hidæ terræ, in *Sepehal*: quas *Asketillus* de *Ros* de dicto *Lanfranco* tenuerat; & poſtea, de *Sancto Albano*. Item tres virgatæ terræ in *Pottona*; quas *R. Flandrenſis* tenuerat. Et una Carucata terræ, dictam *Letinge*. Et terra de *Talintona*, cum pertinentiis. Et terra *trium Manſuum* cum totidem hortis, in *Glaſtona*: cum una Carucata in eadem Villa & Manerium de *Henrethe* quod poſtea conceſſit *Ricardus* Abbas (iſtius Abbatis ſucceſſor, immediatus,) Monachis de *Waring*. Et Eccleſia ſancti *Benedicti* in *Cantabrigia*. Et Eccleſia *omnium Sanctorum*, cum terris, decimis, & rebus omnibus ad eam pertinentibus, in *Cantebruge*; Et plures Eccleſiæ in *London*: quarum unius donationem, (ſcilicet Eccleſiæ *Sancti Albani*) pro patronatu alterius (neſcitur qua Conſideratione) Abbati *Weſtmonaſterienſi* conceſſit: Fuit autem Capella Regis *Offa*, fundatoris: Cui ſuit continuum ſuum Regale palatium. Sed incuria ſequacium & deſidia, omnis locus ille, improba occupatione Civium vicinorum, in parvum Manſum (libertatem tamen antiquam retinentem) coarctatur.

Præterea, Eccleſia una in *Stanford* & undecim acræ terræ extra eandem villam. Et Eccleſia de *Glaſtona*, cum una Carucata terræ, & decimis ad eam pertinentibus: quam cum omnibus pertinentiis, in perpetuum poſſidendam, Monachi Sancti *Albani*, aſſenſu Abbatis, Sanctæ *Maria* de *Bealvaire* conceſſerunt: ſicut *Tvo de Tigervilla* priùs illam dederat Eccleſiæ *Sancti Albani*. Data eſt etiam huic Eccleſiæ, decima de *Cundella*: & decima de *Ringetona*. & decima de *Roenges*; & de *Brethebam*, & de *Herlaga*; & de *Thamsford*, Et de *Cliftana*, Et decimæ quatuor villarum iſtarum; ſcilicet *Hunteſlege*; *Gertheham*; & de *Brunfeld* & de *Recdlag*. Et duæ partes decimæ villarum iſtarum, ſcilicet, *Sedinton*, & *Bocton*: & tota decima de *Trumpentone*. Et duæ partes decimæ de *Wacerleta*. Porrò in *Hertfortſira*, duæ partes decimæ de *Eſenden* & *Besford*, & de *Hartfordensbiri*.] Ejuſdemque Abbatis tempore, data eſt huic Eccleſiæ, Eccleſia ſanctæ *Trinitatis* de *Warengeford*, [et dimidia alia, in honorem Sanctæ *Mariæ*; et dimidia hida extra eandem Civitatem] ad quam Eccleſia ſanctæ *Trinitatis*, idem Abbas *Paulus* quoſdam

Nota hic, de Cella de Wallingeford.

dam Monachos hujus Eccleſiæ direxit, atque eorum ædificia conſtruens, ordinem Eccleſię *ſancti Albani* ibidem conſtituit, cum ſubjectione debita, de Conſilio *Lanfranci* Archiepiſcopi, inviolabiliter obſervari.

Ejuſdem quoque tempore, *Robertus* de *Mumbrai*, vir illuſtris, Comes ſcilicet *Northambimbrorum*, de Religione Eccleſiæ *Sancti Albani* certificatus, per Abbatem *Paulum* in Eccleſia *ſanctæ Mariæ* de *Thynemue*, (in qua Corpus Beati *Oſwini* Regis et Martyris requieſcit) Monachos Eccleſiæ *ſancti Albani*, fecit collocari. Et ipſam, cum omnibus pertinentiis, Regis & Archiepiſcopi *Lanfranci* benevolentia, Cellam fore *ſancti Albani* conſtituit. Simili quoque ſpiritus devotione, tactus *Robertus* de *Thoteneí*, Cellam contulit de *Bealvareo*, *Robertus* verò de *Limiſi*, Cellam addidit de *Hartfordia*, Cella quoque de *Binham*, cum terris, decimis, et omnibus tunc temporis ad eam pertinentiis, Eccleſiæ *ſancti Albani*, induſtria, hujus Abbatis *Pauli*, eſt collata: [ſicut in cartis *Willielmi ſenioris*, & *Willielmi junioris*, & aliorum continetur. Multa autem alia prædia, Redditus & beneficia, huic Eccleſiæ prudentia hujus Abbatis *Pauli*, ſunt collata, quæ quia ſcripta non ſunt, & propter hominum ſimplicitatem ſolo uſu poſſeſſa, ablata ſunt, et à memoria hominum elapſa: Inter cætera autem, contulit quidam nobilis armis ſtrenuus, natione *Neuſter* huic Eccleſiæ, tempore & perſuaſu hujus Abbatis *Pauli*, duas partes decimarum de ſuo dominio in villa de *Hatfield*, quæ ceſſit ei in ſortem diſtributionis. Et aſſignavit (ſic volente Abbate *Paulo*, ſcripturarum amatore) ad volumina Eccleſiæ neceſſaria facienda. Erat autem miles ille literatus, diligens auditor & amator ſcripturarum. Ad quod officium, additæ ſunt quædam decimæ in *Redburna*: & conſtituit quædam diaria dari ſcriptoribus, de eleemoſyna fratrum & Cellarii, (quia prompta fuerant) ad edendum, ne ſcriptores impedirentur, propter quæ, eleemoſynario, ne in conſcientia læderetur, potiora commutavit. Ibique fecit Abbas, ab electis et procul quæſitis Scriptoribus, ſcribi nobilia volumina Eccleſiæ neceſſaria. Soláque Civilitate quâ affluebat, contulit præfato Militi *Roberto*, ad Capellam ſuam in Curia de *Hædfel*, duo paria veſtimentorum, unum Calicem argenteum, miſſale cum aliis libris neceſſariis. Prohibuitque uterque, ne ampliùs occaſione donationis illarum decimarum ſcriptorio collatarum, vel doni Abbatis aliqua ad opus illius militis, deinceps ſcriberentur vel darentur. Poſtquam autem præfato militi librarium ſuum primò paratum, liberaliter contulerat, continuò in ipſo quod conſtruxit ſcriptorio, libros prælectos ſcribi fecit *Lanfranco* exemplaria miniſtrante. Dedit igitur huic Eccleſiæ, viginti octo volumina notabilia] et octo *Pſalteria*, Collectarium, *Epiſtolarium*, & librum in quo continentur *Evangelia* legenda per annum. Duos *Textus*, auro et argento, et gemmis ornatos: ſine *Ordinalibus*, *Conſuetudinariis*, *Miſſalibus*, *Tropariis*, *Collectariis*, & aliis libris [qui in almariolis habentur.] Et abſque *Reliquiis*, *phylacteriis*, *palliis*, *Capis*, *Albis*, & aliis variis ornamentis. [Ad cumulum autem laudis ejus adjiciendum eſt, quòd conſuetudines approbatas et approbandas, auctoritate *Lanfranci* quondam *Beccenſis* Eccleſię Monachi, in Eccleſia *Sancti Albani*, (eliminatis, antiquis reprobandis) conſtituit obſervari. Unde bono odore famæ, hæc Eccleſia totam replevit Regionem: & facta eſt, quaſi Schola aliarum Magiſtralis. Cœtum quoque ſanctimonalium, quibuſdam Regulis ſanctis & honeſtis, coartavit, in eleemoſynaria vel locis illi propinquis collocando, ut intereſſent divinis obſequiis nocte dieque, & quotidie mandatum facerent, præcipiendo. Veſtes quoque ordinatas, ſcilicet *Mantellum* nigrum, & cętera ordinata, eis determinando, ſilentium ſuo tempore, tempuſque quietis & vigiliarum, & loca evagationis, limitavit. Diætamque earum & diaria, ſub certa quantitate eiſdem aſſignavit. In Conventu autem Monachorum, poſtquam officinas conſtruxerat, mores reformavit, ordinem redintegravit, honeſtatem reſarcivit. Ex tunc enim eſum carnium refrænavit, habitum commutavit, paulatim tamen, ne repentinus impetus ſeditionem ſuſcitaret, & ſenum obſtinatia, diſcordia generaret] Pelvem quoque Argenti dedit, conſtituendo, ut cereum contineret jugiter ardentem, ante majus Altare. Tria quoque Candelabra argento & auro cooperta, ante idem Altare cum ſuis cereis ſtare conſtituit, ſuis temporibus accendendis. Duoque præterea Candelabra argentea, operis mirifici & eleganter deaurata, præcipuis feſtis cum ſuis cereis, ante Martyrem deportanda [Minutis autem, qui de ſua conſuetudine paſtillis carneis veſcebantur, eſus ſubtraxit inordinatos, & pro carne, de allece et liborum cedulis * congeſtum quoddam ferculum (cujus ſolum remanſit nomen) ipſis in communi cumulavit. Quod more *Normannorum Karpie*, quaſi

Nota hic de Cella de Thynemue.

Nota hic de Cella de Belver.

Nota de Cella de Hartford.

Nota hic de Cella de Binham.

Hatfeld.

Nota de libris datis per Abbatem Paulum.

Nota quod hic ſolebat eſſe Schola, optima Religionis.

De Monialibus in Eleemoſynaria commorantibus.

Ordinem reformavit in multis.

Pelvem argenti triaque Candelabra dedit.

Duoque Candelabra portatilia.

Pro omnibus, inter has notas [ ] incluſis; codex Spelmannianus *tantùm habet.*

Karpie, in loco paſtillorũ Minutis ordinavit.

* *Edulis.* *Charpia.*

Karenpie,

Lanternam de noctibus.

Karenpie, ſophiſticè nominavit.] Lanternam quoq; pixalem cum candela in Choro, noctibus, ut ſic deſides ac ſomnolentos excitaret, circumferri conſtituit. [Pro gravioribus autem culpis, Lanternam majorem, à reo & agente pœnitentiam, in edito cenſuit anteferri. Contumacibus, Carcerem tetrum & fortem conſtituit præparari.

Unde majus, diviſim, & majeſtas &c. Unde Gaufridus, *&* Garinus, *&* Auſculta, *&c.*

Pronunciationes quorundam nominum, vel ob reverentiam patrum noſtrorum Orientalium, cujus veſtigia ſequi deſideravit, vel ſui linguæ patriæ & genialis, corrupit. Silentium omnimodum in Eccleſia, in Clauſtro, in refectorio, & maximè in dormitorio, inviolabiliter obſervari conſtituit.

De conſtitutionibus laudabilibus, Abbatis prædicti.

In Infirmaria eſum carnium omnibus, præterquam omninò debilibus manifeſtè & ægrotis propter reparationem, juxta regulam beati *Benedicti* quam profitemur, inhibuit; exitum à domo Infirmariæ, extra oſtium quod Clauſtrum reſpicit, (exceptis cauſis rationabilibus, & regularibus, utpote Balneis, & conſimilibus) diſtrictè prohibuit. Medicinatis autem, Regulas, ac Minutis, limitavit. In Infirmaria ſilentium, præcipuè autem in Capella, & ubiq; poſt completorium, teneri conſtituit. Concamerationem quoq; quæ eſt ultra majus Altare, pictura venuſtavit.

Campanæ.

Turrim Campanis inſtauravit, quibus duas addidit majores & laudabiliores, quidam de Nobilibus *Anglicis* hujus patriæ, partes inhabitans nemoroſas, *Litholf* nuncupatas. Hic cum Capris & Ovibus, quas veſpillones paſſim rapuerunt, abundaret, multas earum vendidit, & emit unam Campanam, quam cum audiſſet ſuſpenſam in turri, tunc novam ſonare, jocoſe ait *Anglico* Idiomate. " *Esa, quàm dulcè blaterant Capræ meæ, & balant Oves?*

Abbas uxoratus.

Uxor autem ilicò aliam adquiſivit, quæ duæ, dulciſſimam copulam reddiderunt. Quam cum audiſſet mulier, dixit. " *Non credo hanc copulam ſavore carere divino, qui me viro* " *meo legitimo matrimonio, & fædere dilectionis mutua copulavit.*]

Obiit Lanfr. *Archiepiſc.* Cant.

Eodemq; tempore, cum idem Abbas *Paulus* circiter duodecim annis Eccleſiam beati *Albani* ſtrenuè rexiſſet; obiit ejus optimus amicus, & efficax adjutor, Archiepiſcopus *Cantuarienſis Lanfrancus*: cui ſucceſſit *Anſelmus* Abbas *Beccenſis*, qui ut prior, factus eſt ei amiciſſimus. Sed antequam plenè ſubſtitueretur, Rex *Willielmus* ſecundus, Archiepiſcopatum quem diu in manu ſua tenuit, immiſericors depauperavit. Abbas autem *Paulus*, *Anſelmum* egentem juvit & conſolabatur. Unde inthronizatus, in multis beneficia potiora, gratus Abbati recompenſavit, & quod imperfectum erat in ædificiis Eccleſiæ *Sancti Albani*, juvit poſteà conſummare.

Nota de conſuetudinibus.

Hic quoq; conſuetudines, quas tranſmiſit ſcriptas *Lanfr:* Abbati Paulo, approbavit & conſervari perſuaſit, quas qui videre deſiderat, in *conſuetudinario* (ſcilicet in fine, & in minori volumine quod additum eſt majori) ſcriptas poterit invenire. Et eſt libellus ille idem, quem *Lanfrancus* ſcripſit, & *Anſelmus* legit & approbavit. Et vixit poſtea Abbas *Paulus*, circiter quatuor annis; & omnia quæ incœpit, laudabiliter conſummavit.

De negligentiis Pauli *Abbatis.*

Sed quia non eſt homo qui non peccet, nunc de negligentiis ejus paululum differamus. *Barthonam*, quam potuit impetraſſe, ſua amiſit incuria, [quam quidam ſimplex *Anglicus*, quem ſprevit Abbas *Paulus*, poſſederat. Sed quod noſtra perdidit negligentia, Abbas *Ramesiæ* (qui *Anglicus* fuit & diligens) ſuæ Eccleſiæ procurator, & Domino fundi & generi ſui amiciſſimus, cum corpore defuncti, in ſua repentè ac prudenter recepit. Multa inſuper ad firmam dimiſit improvidè, non præcavens ſibi de fallaciis & cavillationibus, nequam ſeculi ſubſequentis. Quod verò nullo modo poteſt excuſari, tumbas venerabilium anteceſſorum ſuorum Abbatum nobilium, (quos rudes & idiotas conſuevit appellare) delevit, vel contĕnendo eos quia *Anglicos*, vel invidendo quia ferè omnes ſtirpe regali, vel Magnatū præclaro ſanguine fuerant procreati. Ipſe verò Abbas *Paulus*, humili progenie oriundus, fortè illam ſibi pretendens qualem qualem excuſationem, quia multa quæ inclitus Rex *Offa* huic *Eccleſiæ* contulerat, diſſipando alienaverunt, vel illud poeticum, *Facilis jactura ſepulchri eſt*. Inexcuſabiliter tamen redarguendus eſt, ſicut & cæteri ejus prædeceſſores, eò quòd tumbam & oſſa glorioſæ memoriæ illuſtris Regis *Offa* fundatoris noſtri, ut illius corpus venerabile in Eccleſia quam Rex devotè fundaverat, & affluenter dotaverat & ditaverat, ut decuit, non collocaret in Eccleſia, quam idem Abbas decenter renovarat, ut ſic duplici titulo coruſcaret.

Silva de Northaga.

Tradidit inſuper ad firmam *Petro* ſenioti de *Valoniis*] ſilvam quæ dicitur *Northaga* [quamdiu viveret, pro viginti quinq; ſolidis & duobus accipitribus, annuatim, eidem reddĕdis, eo tamen tenore, ut in fine vitæ ſuæ, nulli amico vel etiam hæredi, ipſam ſilvam concederet, ſed ex conventione Eccleſiæ *Sancti Albani* liberam redderet & quietam. Ut autem eam pro hac forma idem *Petrus* habere poſſet, dedit centum ſolidos in gerſoma, quod factum eſt

in

in magnum hujus Eccleſiæ præjudicium & jacturam. Ipſe quoq; *Paulus*, calumniam quam habebat ſuper villam de *Oſwic*, necnon & omnem calumniam quam habebat adverſus *Sanctum Albanum* & ſuos homines, omnino dimiſit, ſed & poſtea ipſo Abbate *Paulo*, & *Richardo* de *Albenio* ſuccedente, venit idem *Petrus* in capitulum cum duobus filiis ſuis, *Willielmo* ſcilicet & *Rogero*, & in omnium audientia recognovit, quòd præfatam ſilvam de *Northaga* nequaquam in feodo tenuit, affirmantibus hæc filiis ſuis, & concedentibus in animabus ſuis, quòd poſt obitum ſuum non poſſent aliud juris in ea clamare vel habere, niſi Abbas ſponte illis concedere vellet.

Conceſſit etiam idem Abbas *Paulus Roberto*, *Cæmentario* & hæredibus ſuis, pro artificio ſuo & labore (quibus præ omnibus Cæmentariis ſuo tempore pollebat) terrā de *Syret*, & terram de *Wanthonio*, & unam domum in villa *Sancti Albani*, ſolutam & quietam. Hanc nempe terram de *Syret*, uxor *Derlewini* priùs tenuerat, pro qua reddebat unoquoq; anno, ſexaginta ſolidos Eccleſiæ *Sancti Albani*. Abbas autem *Paulus* laborem ejuſdem *Roberti*, in pecunia pacta & taxata perſolviſſe, ſine Eccleſiæ gravamine, tenebatur. Porrò, deinde aliquanti temporis elapſo curriculo, idem *R.* ſibi conſcius quòd legitimum ingreſſum non habuerat, (unde murmur in conventu perſonuit) in infirmitate ultima qua & mortuus eſt, terram præfatam de *Syret*, ſolutam & quietam ab omni calumnia, tam ſui quàm hæredum ſuorum, reſignavit coram *Hamelino* Priore *Sancti Albani*, ut in Dominico eſſet Monachorum, ſicut antea fuit.

Item conceſſit idem Abbas *Paulus*, *Humbaldo* quamdiu viveret (interceſſione & amore *Lanfranci* Archiepiſcopi) terram de *Weſtwika*, tenere. Ita tamen, ut non poſſet dare vel vendere, vel alicui hæredum ſuorum dimittere, ſed poſt dies ſuos, terram in dominium Monachorum, ſine omni calumnia rediret, ſcilicet ad menſam eorum, ſicut antea fuit.] Multa autem alia parentibus ſuis *Normannis*, de ſubſtantia Eccleſiæ (in læſionem conſcientiæ ſuæ) indignis & literaturæ ignaris, & origine ac moribus ignobilibus (quæ non poſſunt ſcribi) dilapidando bona Eccleſiæ inconſultè diſtribuit & occultè. [Sed idcircò ignoſcendum fuit ei, quia multò plura bona fecit, quàm damna Eccleſiæ erogaret.] Hic autem prædictus Abbas *Paulus*, cum Eccleſiam *Sancti Albani* ſtrenuè rexiſſet annis ſexdecim, menſibus quatuor, tertio Idus Novembris, Anno dominicæ incarnationis *M. XC. III.* Indictione prima, Epactis exiſtentibus *XX.* concurrentibus *V.* tempore *Willielmi* Regis ſecundi, videlicet *Rufi*, obiit, Anno Regni ejus quinto.

De Weſtwike.

Nec ceſſarunt ejus ſtatuta, temporibus ſubſequentibus Eccleſiam beati *Albani* fœliciter illuſtrare, & ordinem augmentare monaſticum. Unde ipſum Cœnobium, in temporalibus & ſpiritualibus, diatim fœlix ſemper ſuſcepit incrementum.

Poſt cujus obitum, vacavit Eccleſia beati *Albani*, annis quatuor. Rex autem *Willielmus* ſecundus, nullius, præcipuè mortui, verus amicus, interim in manu ſua Cœnobium tenuit, & immiſericorditer depauperavit, nemora complanando, ab hominibus *Sancti Albani* pecuniam (cauſis cavillatoriis adinventis) extorquendo. Quod non permiſit inultum beatus *Albanus*. Nam ipſa nocte qua poſtea obiit Rex, quiddam dignum contigit relatione. *Anſelmus* Archi-præſul cùm exularet, moram faciens apud *Cluniacum*, multa paſſus damna cum injuriis, videlicet, Deo revelante in viſione nocturna, quòd ductus fuit ante tribunal ſummi Judicis. Et cùm multi ſancti *Angliæ* gravem repoſuiſſent querimoniam, ſuper injuriis ſibi à Rege iniquo crebriùs illatis, iratus altiſſimus reſpondit, *Accede Anglorum Protomartyr*: Et accedente *Albano*, tradidit Deus ſagittam ardentem, dicens, *Vindica te & omnes Sanctos* Angliæ *læſos à Tyranno*. Accipiens autem *Albanus* ſagittam de manu Domini, projecit eam in terram quaſi faculam, dicens; *Accipe Satan, poteſtatem in ipſum Willielmum Tyrannum*. Et eadem die, manè obiit Rex *Willielmus*, tranſverberatus per medium pectoris ſagittâ. Dixit autem Architenenti, *Trahe Diabole*; & ſic divina ultione, idem tyrannus obiit ſagittatus.

Vacuit Eccleſia ſancti Albani, *Annis quatuor.*

Vindicta mirabilis.

[Erat tunc temporis, Epiſcopo *VVlſtano* defuncto, Epiſcopatus *Wigornienſis* nimis afflictus ſub manu Regis, & multæ aliæ Eccleſiæ, ſedente tunc *Paſchali* Papa, ſed hæc ſupradicuntur.

Tempore *Pauli* Abbatis, abbatizantis *xvii.* Annis, fundata fuit Eccleſia Cellæ de *Bealvero*, à *Roberto* de *Tothenio*, qui obiit ſecundo Non: Auguſti. Anno Domini *M. LXXX. VIII.* videlicet, *XII.* Anno Abbatis *Pauli*.]

Richardus

Richardus *decimus quintus.*

RIchardus Abbas. Hic ſuſcepit curam paſtoralem, poſt mortem venerabilis *Pauli* Abbatis, determinata lite, quæ in Conventu exorta fuerat, inter *Normannos* (qui jam multiplicati invaluerunt,) & *Anglos* (qui jam ſeneſcentes & imminuti occubuerant) poſt mortem dicti *Pauli* Abbatis, Anno quinto ſequente, tempore *Willielmi* Regis ſecundi, Anno videlicet Gratię, *M. XC. VII.* Hic ab egregia *Normannorum* ſtirpe trahens originem, plurimorum tam Parentum quàm Amicorum fruebatur alloquiis, fovebatur obſequiis, & ſuſtentabatur auxiliis. Necnon *Willielmi* ſecundi, & *Henrici* primi Regum amicitia familiari fultus, multos honores & poſſeſſiones adeptus eſt, & adeptas viriliter tuebatur.

Anſelmus *Archiepiſc.*

De captione Antiochiæ, *tempore ipſius Abbatis.*

Papali inſuper gaudens favore, (*Vrbano*, tunc præſidente) & Archiepiſcopi *Cantuarienſis Anſelmi* conſiliis roboratus, totius curiæ utriuſq; notitia fulciebatur, & amicitia. Veruntamen ipſo tempore, patiebatur *Anſelmus* perſecutionem Regis *Willielmi* ſecundi, non minimam, unde & exulavit damnificatus. Ipſius diebus, *Antiochia* obſeſſa fuit, & poſtea capta. Et deinde civitas ſancta *Ieruſalem*, & triumpharunt *Chriſtiani* glorioſe contritis ubiq; *Saracennis*, ubi frater Regis Dux *Normannorum Robertus*, ſtrenuè Deo militavit.

Hujus quoq; tempore fuit motio Cruce ſignatorum, in *terram ſanctam*, quanta non fuit unquam præviſa.

Willielmus *Rex obiit ſagittatus.*

Wymundham.

De poſſeſſionibus huic Eccleſiæ, tempore Richardi *Abbatis perquiſitis.*

Tempore quoq; hujus Abbatis *Richardi*, *Willielmus* Rex (imò Tyrannus) ultione divina obiit ſagittatus. Diebus autem ipſius Abbatis *Richardi*, procurante ipſius induſtria, & qua affluebat eloquentia, & Religione, qua præ omnibus *Angliæ* Abbatibus pollebat, data eſt huic Eccleſiæ, Eccleſia *Sanctæ Mariæ* de *Wymundam* in Cellam, cum omnibus ad eandem pertinentibus, ſicut carta *Henrici* primi Regis *Anglorum* teſtatur ſenioris.

Conceſſa eſt inſuper Eccleſia de *Hatfeld*, cum Eccleſia de *Melebroc*, huic Eccleſiæ in Cellam, cum omnibus ad eam pertinentibus. Reddita ſunt etiam huic Eccleſiæ, Manerium vocatum *Tinghurſte*, & Eccleſia cum decimis omnibus ad eam pertinentibus, & ad Manerium adjacentibus. Et Villa quæ vocatur *Wibaldeſtude*, & triginta ſolidatæ terræ, in Villa de *Warengeford*. Et quoddam Manerium in *Kantia*, quod dicitur *Eſtwale*. [Manerium quoq; quod dicitur *Biſſopeſcoate*, quod datum fuit in dedicatione hujus Eccleſiæ, de qua ſupra dicitur. Exceptis viginti ſolidatis terræ, & terra de *Cumba*, & una Hida in *Greneſtude*, & una acra terræ in *Wudeſtoc*, ad hoſpitandum Abbatem, & Eccleſia de *Hodinghame*, cum terris, decimis & omnibus ad eum pertinentibus, & decima de *Cundena*, & decima de *Cheneltona*, quæ alio nomine dicitur *Cnoctona* in *Kancia*. Et decima de *Herbertona*, & de *Metham*, & tota decima *Hugonis* de *Verleio*. Et decima de *Trabingès*, cum terra unius Carucæ. Et decima de *Bruncham*, cum terra unius Carucæ. Et Eccleſia de *Clophulle* cum dimidia hida terræ, & decimis ad eam pertinentibus. Et decima de *Cota* & de *Kaino*.]

* *De* Coket, *ut habet liber* Spelmannianus.

Binham.

Datæ ſunt inſuper ipſius tempore, plurimæ poſſeſſiones huic Eccleſiæ, & Eccleſiæ Sancti *Oſwini* de *Thinemue* multæ, ſcilicet *Settona*, *Wyteleia*, *Sebthala*, & Villa de Stantona, & Villa de *Bewic* & *Lilleburna*, & Manerium de *Egulvingeham*, & *Chertona*, & *Ardeſdona*, & Inſula *Coquini* * fluminis, cum Eccleſiis, decimis, & rebus ad eaſdem Villas pertinentibus.

Conceſſum eſt inſuper diebus illius, totum Manerium de *Binham* Eccleſiæ ejuſdem Villæ, & Monachis inibi Deo ſervientibus, cum plurimis terrarum poſſeſſionibus. Præterea, in ejuſdem diebus, reddita eſt una virgata terræ in *Cudicota*, & dimidia hida terræ. Et dimidia hida terræ in *Redburna*, & villa dicta *Stanmera*, cum Eccleſia & omnibus ad eam pertinentibus, quam villam, quorundam injuſtè Eccleſia iſta amiſerat violentia. Dedit quoq; idem Abbas *Richardus*, *Gaufrido* de *Mappehame* terram de *Meridene* in eſcambio pro terra de *Bradweia*, ſecundùm tenorem Cartæ *Henrici* ſenioris Regis *Angliæ*, in qua continetur conventio facta inter eos. Proſperabatur igitur domus iſta & viguit, & floruit ordo Monaſticus, emanans à Clauſtro *Sancti Albani*, ita ut aliæ, quaſi candela à candela, illuminatæ informarentur. Utpote *Kelſtone*, *Croilandia*, & aliæ quamplurimæ,

plurimæ,

plurimæ. Item dictus Abbas *Richardus*, aſſenſu conventus unanimi, decrevit Eccleſiam de *Thinemue* ſolvere Eccleſiæ *Sancti Albani* (videlicet feſto ejuſdem) triginta ſolidos, ſub tali formâ. « Ut nec ipſe Abbas nec aliquis ex parte ſua, aliud quicquam exigat ab ipſa Eccleſia, aut ſuis hominibus. Sic tamen, quòd Abbas retineret in manu ſua, *Ambellam*, & *Inſulam* de *Koket*, & Eccleſiam de *Biwella*, & Eccleſiam de *Wudehorne*. Et ſi quando Abbas illuc ire voluerit cum viginti hominibus, per quindecim dies in ſumptibus ejuſdem Eccleſiæ perendinaret. Si verò pro negotio fratrum de *Thinemue*, Abbati eundi cauſa exiſteret, in ſumptu ejuſdem Eccleſiæ, aſſociatis cum quibuſdam feodatis, qui de jure & conſuetudine Armigerorum vices gerere debent, viam faceret atq; moram. Quos & ipſe feodavit, & ad illud aſſignavit. Porrò, iſte Abbas *Richardus* fecit Thecam unam, quam Feretrum appellamus, aureis imaginibus redimitam. In qua, recondidit duodecim Apoſtolorum reliquias, & Martyrum plurimorum, quas ſanctus *Germanus Antiſsiodorenſis* præſul, in ſepulchro *Sancti Albani* reverenter collocavit. Fecitq; aliam Thecam, ex una parte deauratam, ex alia verò, ebore coopertam; in qua poſuit Reliquias plurimorum Martyrum & aliorum Sanctorum. Dedit etiam caſulam unam, auro, taſſellis ac gemmis pretioſis adornatam. Stolas binas pretioſas cum manipulo, capam unam purpuream, morſu & taſſellis chariſſimis redimitam. Albas duas, cum paraturis brudatis. Textum unum, & doſſale unum, ſive Tapeſium, in quo paſſio *Sancti Albani* figuratur. Et multa alia ornamenta, cum voluminibus pretioſis, quorum unum eſt Miſſale, in quo canitur Miſſa matutinalis. Unde in principio Miſſæ pingitur ejus imago ad pedes majeſtatis, quæ aureis literis et penna ſcriptis, intitulatur. Iſtius itaque brachium Abbatis *Ricardi*, emarcuerat: ſed beneficio beati *Cuthberti* cujus Tranſlationi interterat, ſanitati reſtitutum eſt hoc modo.

Ordinatio inter Abbatem Richardum, *& Eccleſiam de* Thinemutha.

Ornamenta per Abbatem Sancti Albani *proviſa.*

De brachio arido Richardi *Abbatis, miraculo S.* Cuthberti, *priſtinæ ſanitati reſtituto.*

Dum ſacrum corpus illibatum dicti Confeſſoris levaretur, per caput et pedes transferendum, & ipſum in medio arcuatum ruinam minaretur; Abbas *Ricardus*, qui propè aſtabat, admirans quòd quaſi dormientis flexibile fuit, aſſiluit, & projecto baculo, illud per medium ilicò brachiis ſublevavit; & ſtatim brachium quod ante inutile erat, pertactum ſancti Corporis, ſanum penitus reddebatur. Unde domum rediens, capellam in honorem Sancti *Cuthberti* fabricavit.

Ad ejus quoq; titulum ſpectat immortalem, quòd Eccleſiam beati *Albani*, quam prædeceſſor ejus *Paulus* fabricaverat immediatus, magnificè fecit dedicari, Anno gratiæ, *M. C. XV*, ab Archiepiſcopo *Rothomagenſi*, *Gaufredo*, *Londonenſi Richardo*, *Dunelmenſe*, *Ranulpho*, *Lincoln. Roberto*; *Sarum Rogero*, Epiſcopis: Abbatibus multò pluribus. Præſente etiam Rege *Henrico* primo, & bona Regina *Matilde*, multiſq; comitibus, Baronibus, & Magnatibus, præclariſq; perſonis, Archidiaconis, Decanis, Presbyteris, & Eccleſiarum cuſtodibus, quorum numerus eſt incognitus, præ multitudine copioſa, Quinto Kalend. Jan. feria tertia. Quo vel omnes, vel pars potiſſima, tam in Palatio, in conviviis, quàm in Eccleſia, in ſollemniis, in curia *Sancti Albani* prandentes & gaudentes, dies natalitios uſq; ad *Epiphaniam*, in laudibus beati *Anglorum* protomartyris *Albani*, honorificè continuarunt. Quibus, & cunctis in poſterum adventantibus ea die ad tantam ſolemnitatem, conceſſa eſt indulgentia multorum dierum.

Dedicatio hujus Eccleſiæ.

Nunc autem quia nullus ſine crimine vivit, ejuſdem Abbatis *Richardi* negligentias & ignorantias breviter tranſcurrendo recolamus. Supra quàm decuit aut expedivit, Parentum ſuorum ad ipſum de partibus *Neuſtriæ* ſub multitudine numeroſa, qui omni honore indigni erant, amator carnalis fuit, & promotor; in ſuæ Eccleſiæ jacturam & detrimentum. Eccleſiam quoq; iſtam, à ſubjectione *Cantuariæ* extractam (quam inhumanè nimis Archiepiſcopales prætractaverant) *Lincolnienſi* Eccleſiæ primus profitendo obedientiam, in ſubjectionem redegit; ut ſic Monachos ſuos rigidiùs, ut dicitur, gubernaret.

Negligentia Abbatis.

Manerium quoq; dictum *Tywa*, & Eccleſiam de *Flameſtude* (quæ Capella extiterat pertinens ad Eccleſiam de *Redburne*) amiſit, ut ſuis in temporalibus, ut creditur, uberiùs provideret, colluſionem faciendo. Conceſſit inſuper *Serloni* fratri *Thurtini* dapiferi, & hæredibus ſuis, Villam de *Stanmera* in feofirmam, pro ſexaginta ſolidis annuis. Et *Roberto Cæmentario*, terram de *Sopwelle*, pro viii. ſolidis. Dedit etiam *Goſpatrico* filio Conſulis *Goſpatrici*, & *Waldefo* * filio ejus, quamdiu viverent in feodofirmam *Themeſlage*, & totam *Archimores*, pro decem ſolidis annuis. Et *Willielmo* Capellano *Widonis* de *Bailoil*, terram de *Karleb*: pro una marca argenti annua. Donavit etiam *Petro Pincernæ*

* Waldet.

Willielmi

Willielmi Comitis *Moritonii*, cum nepte ſua, terram de *Syret* (contra voluntatem & prohibitionem totius Conventus ſui, & etiam Magnatum ſæcularium hujus Eccleſiæ fidelium, conſtanter reclamantium) poſtquam *Robertus Camentarius*, eam ſolutam reddiderat, & quietam ab omni calumnia, tam ſui, quàm hæredum ſuorum.

Hic cum Annis *xxi.* hanc rexiſſet Eccleſiam, *xvii.* Kalend. Junii, Anno Gratiæ, *M.C.XIX.* Indictione *xii.* Epactis exiſtentibus *vii.* concurrentibus *ii.* Anno Regni Regis *Henrici* primi, ab hac luce migravit.

Gaufridus, *decimus ſextus.*

G*Aufridus* Abbas. Hic ex illuſtri *Canomanenſium* & *Normannorum* progenie exortus, non ſolùm morum honeſtate præditus, ſed divina ſcientia ſatis extitit adornatus. Qui defuncto Abbate *Richardo* cunctorum hujus Eccleſiæ fratrum electione, (aſſenſu etiam *Anglorum* Regis *Henrici* primi) hanc Abbatiam, etſi invitus, ſuſcepit gubernandam. Iſte de *Canomannia* unde oriundus erat, venit vocatus ab Abbate *Richardo*, dum adhuc ſæcularis eſſet, ut ſcholam apud *Sanctum Albanum* regeret. Et cum veniſſet, conceſſa fuit ſchola alii Magiſtro, quia non venit tempeſtivè. Legit igitur apud *Duneſtapliam*, expectans ſcholam *Sancti Albani* ſibi repromiſſam, ubi quendam ludum de *Sancta Katerina* (quem *miracula* vulgariter appellamus) fecit. Ad quæ decoranda, petiit à ſacriſta *Sancti Albani*, ut ſibi *Capæ chorales* accommodarentur, & obtinuit. Et fuit ludus ille de ſancta *Katherina*. Caſu igitur nocte ſequenti, accenſa eſt domus magiſtri *Gaufridi*, & combuſta eſt domus cum libris ſuis, & Capis memoratis. Neſciens igitur quomodo hoc damnum Deo & *Sancto Albano* reſtauraret, ſeipſum reddidit in holocauſtum Deo, aſſumens habitum Religionis in domo *Sancti Albani*. Et hæc fuit cauſa, quare tantum adhibuit diligentiæ, ut Capas chorales in eadem, poſtea in Abbatem promotus, faceret pretioſas.

De Capa Sanctæ Katerinæ.

Hic ſemper filiorum & fratrum ſuorum ſpiritualium paci & quieti proſpiciens, eiſq; ſemper cum vultus ſerenitate tribuendo, ſimul alacriter & pacificè fecit cohabitare. Ad incrementum quippe redditus Coquinæ Monachorum, adjecit *v.* ſolidos qualibet ſeptimana, videlicet annuas *xiii.* libras. Et licèt ſciamus quæ de novo ad Coquinam noſtram adquiſita ſint, tamen quæ eidem antiquitus ſunt aſſignata, non debemus ignorare. Habemus igitur de Maneriis noſtris, quinquaginta & tres firmas. Firmam vocamus, *Quadraginta & ſex ſolidos.* Tot ergo habemus firmas, quot ſunt ſeptimanæ in Anno, & unam in anteceſſum. Quæ hoc modo proveniunt. Qualibet hebdomada, quadraginta ſex ſolidos, recipiunt Cellarii noſtri, ſcilicet Monachorum & curiæ, tredecim verò ex hiis, recipit Cellarius Curiæ. Noſter verò triginta tres. Tres autem ſolidi, pro novem ſarcinariis, qui victum noſtrum à *Londonia* vel aliunde debent afferre, ſtatuti ſunt, triginta verò, pro victu noſtro. His vero triginta ſolidos per hebdomadam, adjecit Dominus Abbas *Gaufrid:* quinq; ſolidos, qualibet ſeptimana, ſcilicet annuas *xiii.* libras. Ita ut quotidiè ad Coquinam noſtram, quinq; ſolidos haberemus. Dedit itaq; prædictus Abbas *Gaufridus*, *Eſtwale* pro *xii.* libris, ſed & *xii.* ſolidos, de terra *Roberti* de *Eiwoda*, & *viii.* ſolidos, de terra *Wimundi* de *Barnet*. Habemus etiam ex antiqua ſtatutione, qualibet hebdomada annuatim duas ſummas frumenti ad Coquinam noſtram, & quolibet anno, ſexaginta ſolidos de *Aſpa*, ad lac emendum. Præterea quinquageſimam tertiam firmam, quæ ſuper hebdomadas anni abundat, integram vel debet Cellarius noſter recipere, quæ ad vaſorum Coquinæ proviſionem, aſſignata eſt. Hæc autem firma de *Eſtona* provenit, quæ tres facit in Anno. Dominus quoq; Abbas *Gaufridus*, dedit Conventui & Coquinæ Monachorum, & aſſignavit omnem ſummam Caſeorum quæ annuatim provenit de Dominico de *Langele*, *Sandrum*, *Waldene*. Xenia autem de Maneriis annuatim proveniunt, ſic inter Cellarium Monachorum & Cellarium Curiæ, portiones uſibus Monachorum proficiant. Tertia verò Hoſpitum & familiæ ſuſtentationi applicetur. Nomine igitur xenii de *Northona*, & de *Newham*, ad tres terminos ſcilicet, ad Natale, ad Paſcha, & ad feſtum *Sancti Albani*, *xv.* annui ſolidi proveniunt. De *Exſtantona*, ſex ſimiliter. De *Kaiſo* ad Natale, duo ſolidos, & viginti quatuor *Gallinæ*. Ad Paſcha duos ſolidos, & *DC.* ova. Ad paſſionem *Sancti Albani ii.* ſolidos, &

De firmis Coquinæ.

Firma quadraginta ſex ſolidi.

Aſpa aſſignabatur ad emendum lac.

viginti

viginti quatuor Caſei, modo præſcripto. De *Ricamarew*, ad natale Domini, xlviii. gallinæ, & unus porcus. Ad Paſcha M. Ova, & unus porcus de *Cudicote* & *Waldena*, ad Natale quinquaginta gallinæ, & unus porcus. Ad Paſcha, M. Ova & unus porcus, modo præſcripto.

Hæc omnia, inter duos cellarios diſtribuenda ſunt. De quatuor Molendinis, ſcilicet *Sopwelle*, *Staneckefeld*. Et de duobus de parco, millenarium bonarum anguillarum, ſingulis annis habere debet Cellerarius Monachorum. Præterea, ſingulis hebdomadibus anni, debet Abbas duas ſummas frumenti puri, Coquinæ Monachorum, Hæc debet Abbas dare ſingulis annis, emptor Monachorum xiii ſummas: ſcilicet quatuor de frumento, & quatuor, de ſiligine, & ſex de avenis. Conceſſit inſuper dictus Abbas *Gaufridus*, Secretario *Sancti Albani*, Eccleſiam ſanctæ *Mariæ* de *Rikemanſworth*, cum omnibus pertinentiis, ad ornamenta Eccleſiæ *Sancti Albani*, & diruta reſtauranda.

Secretarius autē, debet ea oſtendere Conventium, ſingulis annis, quid fecerit, vel quid faciendum ſit: in anniverſario ordinationis ipſius Abbatis *Gaufridi*, id eſt, die *Sanctæ Katharinæ*. In qua, idem Secretarius habet reficere Conventū ſplendidè, & Conventus ſolemniter in obſequiis divinis, diem ſollemnizando peragere. Præterea donavit Eccleſiam *S. Petri*, quæ eſt in villa *S. Albani*, cum omnibus pertinctiis, Infirmariæ, in jus perpetuum. Ita ſcilicet, ut per Monachum qui præfuerit Infirmariæ, tanquam Magiſter & procurator, omnia in Eccleſia illa ordinentur, in refectionibus infirmorum & Senum, & eorum Medicinis & Medico, et in Refectorio inveniret caritatem vini vel medi omni Sabbato vel una Feriarum pro Sabbato, quando fit commemoratio de Sancta *Maria*, quam idem Abbas *Gaufridus* ſtatuit fieri in Albis. Hanc autem donationem, ſollemniter in capitulo recitavit, approbavit, & irrefragabiliter confirmavit. Statimque poſt capitulum, aſſumpto ſecum Convētu, obtulit manibus junctis ſuper majus Altare, & omnes infractores terribiliter excommunicavit, vindictam beato Martyri, cum lachrymis committendo. Hæc autem ut in vinum Conventui & alias conſolationes cederet munificentia, factum eſt ei ad Commodum. Solebat enim ipſe antehac, & omnes ejus ſucceſſores * quolibet feſto precipuo, vinum dare Conventui, quæ conſuetudo tunc ceſſavit, ampliato hoc beneficio.

* *Anteceſſores.*

Eleemoſynæ autem Eccleſiæ *Sancti Albani*, contulit duas partes decimarum pene omnium Eccleſiarum privilegiatarum, ad jus Eccleſiæ *Sancti Albani* pertinentium, in uſus pauperum diſtribuendas: Quas priùs prædeceſſor ſuus *Ricardus* Abbas, domui Scriptoris donaverat. Poſtea vero commutavit iſte *Gaufridus* eas, pro tribus diarriis, ſingulis diebus ab eleemoſynario de reliquiis menſæ conventuali, honorificè percipiendis, ne Scriptores in eſcis emendis, impedirentur. *Fundavit* quoque & conſtruxit, conſilio et conſenſu Conventus, in honorem Dei et ſancti *Iuliani*, Eccleſiam ſecùs viam quæ ducit Londoniam. Congregavitque pauperes miſellos, providens eis et aſſignans hæc. Decimam redditus villæ *Sancti Albani*, id eſt, lx. ſolidos. Idem triginta ſolid. quos *Petrus de Syret* reddidit de *Redinges*, de *Syreth*. Item totam decimam bladi Dominii de *Hamſtude*: et totam decimam dominii de *Kingesbury*. Et duas partes decimarum tantummodò bladi parochianorum ſancti *Michaelis*, et ſancti *Stephani*, exceptis illis, quas capellanus ipſorum Leproſorum habet, ſicut in charta ſcribitur eorundem. Item duas partes decimæ bladi dominii de *Eſtona*. Item duas partes decimæ bladi dominii *ſancti Albani*, *de Bratewike*. Item duas partes decimæ bladi dominii *Rogeri* de *Limes*, in *Bratewike*: Item duas partes decimæ Bladi dominii *Ricardi* de *Hou*. Item duas partes bladi dominii *Willielmi* filii *Anketilli* de *Cudcote*. Item decimam partem bladi dominii de *Stratle*. Item dimidiam partem decimæ, *Stephani* de *Lege*, de ſuo dominio de *Hanelawa*. Item duas partes decimæ *Rogeri* de *Chandos*, de ſuo dominio de *Siveleſho*. Item duas partes decimæ *Simonis* de *Bellocampo*, de ſuo dominio de *Stanford*. Sic quoque prædictus Abbas *Gaufridus*, unanimi conſilio et voluntate totius capituli ſui, donavit et confirmavit, et inconcuſſè ſtabilivit, ut ſupradictorum Leproſorum hæc ſint, jure perpetuo. Condemnans Anathematis ſententia, omnes qui aliquo tempore hæc quomodolibet infirmabunt. Eleemoſyna iſta ſtabilita eſt, & conceſſa pio conferentis affectu, pro animabus *Offa* fundatoris noſtri; *Merciorum* Regis glorioſi; *Pauli*, *Ricardi* & *Gaufridi*, hujus beneficii Auctoris, Abbatum. Et pro occultis, & negligentiis, & ſolutione debitorum ſpiritualium, tam rationum quàm Eleemoſynarum, quæ per impoſſibilitatem Monachorum occupatorum, quandoque contingunt hujus Eccleſiæ. Præterea iſte Abbas

Decimæ per eum datæ eleemoſynariæ

Fūdatio Hoſpitalis, S. Iuliani.

Emptio terræ in Biſhopſcote.

bas *Gaufridus* emit ab *Henrico* primo *Anglorum* Rege, viginti ſolidatas terræ in *Biſhopeſcote*, datis proinde & pertinentiis, dicto Regi centum bobus paſcualibus. Data eſt inſuper ipſius temporibus, (elaborante induſtria diligenti) huic Eccleſiæ quædam ſalina apud *Vikum*, cum ipſo Salinatore & terra ſua. Et una hida in *Meindeltona*, cum decima Eccleſiæ illius villæ. Hujus quoque tempore, datum eſt Heremitorium de *Modri*, quod fuerat *Radulphi* Heremitæ, cum Eccleſiis, decimis, & pluribus rebus aliis. Et ſciendum quòd dictus Abbas tranſtulit Monachos de *Mulebroc* ad Heremitorium præfatum de *Modri*. Fundataque Eccleſia illic, Monachorumque ædificiis, Inibi eos fecit regulariter cohabitare. Hujus quoque tempore, *Emma* de *Bradeweia*, & filius ejus *Hugo*, quietum clamaverant quicquid Calumniæ habebant in *Brodeweia*; in capitulo coràm eodem Abbate *Gaufrido*, & poſt capitulum coram Monachis ante majus Altare ſtantibus, ſuper Altare per unum cultellum, reddiderunt prædictam terram ab omni calumnia quietam & abſolutam. Abbas verò *Gaufridus*, ut id libentiùs facerent, dedit eis quadraginta ſolidos; Conſtruxit inſuper dictus Abbas *Gaufridus*, Aulam unam cum duplici tecto amplam & nobilem, ad hoſpites honorificè ſuſcipiendos; Juxta quam, unum thalamum conſtruxit honeſtiſſimum, quem *Thalamum Reginæ*, appellare conſuevimus, quia ad opus Reginæ aſſignabatur, præter quam, non licuit alicui mulieri in hoc Cœnobio hoſpitari. Et aliam domum conſtruxit, ipſi Aulæ conſimilem, cum Capella verſus orientem, videlicet infirmariam, in qua infirmaria & Capella, juſſit, (ut priùs,) ſilentium diſtrictè obſervari, & valetudinarios ad majorem menſam, ubi campana dependet, ſub ſilentio more refici quotidiano, quos etiam ſicut in refectorio, juſſit (ut prius) per eandem canpanam convocari, Clauſtralibus, veterem conſuetudinem non mutavit, ut ſcilicet poſtquam per triduum extra chorum infirmantes & commorantes non meliorarentur, licentiati intrarent infirmariam, niſi fortè accelerante morbo citiùs, pauſare cogerentur. Et tunc cibis regularibus contenti eſſent, donec ſi ingraveſcente morbo; Carnibus refici cogerentur; Et cum ſibi reſtaurarentur meliorati, ſecundum regulam Sancti *Benedicti*, more ſolito ab omni eſu carnium penitus abſtinerent. Et hæc per ipſum Abbatem, qui more cotidiano (niſi rationabilibus cauſis impediretur) infirmos viſitavit, vel per infirmarium, qui in verbo veritatis ſuper hoc Abbatem certificavit, definiebantur. Et ſi aliquis qui convaluerat, impudenter diutiùs cōmorabatur, præcepto urgebatur Clauſtrum reintroire. Aliam quoque conſtrui juſſit, ab eodem Artifice Aulam, prioribus conformem, ad opus cujuſdam Amici & Conſanguinei ſui, (qui huic Eccleſiæ benevolus extitit & fructuoſus) apud *Weſtwicam*. Idem inſuper Abbas *Gaufridus*, beato *Albano* patrono noſtro, unam Thecam glorioſam inchoavit, opere mirifico; anno prælationis ſuæ quinto. Et cum circa opus ipſum, ſexaginta libras expendiſſet; donec fortior reſpiraret, ad horam opus ſuſpendit, & diſtulit inchoatum. Ejus quoque tempore Anno Dominicæ Incarnationis circiter M. C. XL. duæ ſanctæ mulieres, facta quadam paupertima manſione ex ramis arborum & palis corticatis, & virgis concraticulatis, iuxta ſilvam quæ *Eiwoda* dicitur, non longè a rivo qui ibidem dilatatur, vitam ducere cœperunt, vigiliis & orationibus ſub mirabili abſtinentia, & irreprehenſibili Caſtitate, novellam Religionem ſuam fœliciter continuerant, in pane & aqua, corpora ſua macerantes; Quarum converſatio commendabilis, & per plures annos præcognita incommutabilis, cùm Abbati *Gaufrido* innotuiſſet, conſtruxit ibidem cellam, divino oraculo perſuaſus, manſiunculas ibidem mulieribus conſtrui juſſit opportunas. Ubi eaſdem prædictas mulieres, additis aliis more ſanctimonialium velatas, et ſub ordine Sancti *Benedicti* victuras, conſtituit. Inſpirante igitur Dei gratia felix ſuſcepit incrementum, in ſpiritualibus et temporalibus Cellula memorata. Et patrocinante beata Dei genitrice *Maria* (à qua intitulatur) odore bonæ famæ vicinas partes illuſtravit. Contulit igitur prædictus Abbas, memorati fundator domicilii, quaſdam poſſeſſiones & redditus, quibus vitam valerent honeſtam, (etſi exilem) ſuſtentare: Domus igitur memorata, a fonte qui vicinus eſt illi loco in quo offas facere conſueverant mulieres primitivę, nomen ſortitur appellationis, & *Sopwella* nuncupatur. Abbas inſuper famæ & ſaluti ſanctimonialium præcavens, ibidem manſionem facturarum, eaſdem ſub clave & ſera ac ſigillo Abbatis qui pro tempore erit, decrevit ibidem includendas. Nec aliquam ibi, niſi virginem, in earum Collegium, ſub caſtigato & limitato numero, ſuſcipiendam. Aſſignavitque eis Cœmiterium, & fecit dedicari. In quo, nullis niſi de eiſdem Sanctimonialibus, ſepelietur: ſicut Carta ſuper hiis confecta, teſtificatur, quam præſenti paginæ duximus inſcribendam.

Quieta clamatio.

De Aula cōſtructa per eum. Et ordinatio Infirmariæ.

Theca inchoata ſancto Albano.

De Sororibus apud Sopwelle.

Fundatio Cellæ de Sopwelle.

Notum

Ordinatio, ſive Charta de Sopwella.

Notum ſit omnibus fidelibus Sancta Eccleſiæ, *ipſa die qua benedictum eſt Cœmiterium virginum de* Sopwella, *videlicet vii. Idus Octobris, perpetua conventione ſtatutum & definitũ eſſe, quòd in illo Cœmiterio nullus habebit ſepulturã, neq; vir, neq; fœmina, nec Clericus, neq; laicus, neq; ſerviens nec forinſecus, prater virgines tantùm quæ incluſa fuerint. Virgines autem illius loci, nullam penitus poſſunt intus, vel debent per ſe ſuſcipere, niſi Abbas & conventus præceperint. Et numerus incluſarum, tredecim debet eſſe, & non amplius. Teſte* Alexandro *Epiſcopo & Clericis ejus, &* Gaufrid: *Abbate, & Monachis* Hamone *&* Alquino, *&* Michaele *Cantore, &* Radulp. Goberti, *&* Roberto *decano, &* Petro *decano, & multis aliis.*

His igitur fœliciter completis, acceſſit una dierum ad locum, & intuens in Cœlum, ait; *Tibi Domina ſancta* Maria, *tanquam ſpeciali patrona, hunc locum in ſempiternum commendo cuſtodiendum.* A diverticulo igitur, ad materiam, à qua paululùm declinavimus redeuntes, qualiter feretrum ſancti *Albani* fabricatum & conſummatum fuerit, ab Abbate memorato *Gaufrido*, pleniùs diſſeramus. Inchoaverat enim illud, prout prælibatum eſt, & *lx.* libras in eodem opere vel ampliùs, expoſuerat. Et cùm tunc temporis Cariſtia magna ingrueret, & inopia victualium anno uno, ita ut in æſtate ſumma frumenti pro viginti ſolidis venderetur, Abbas *Gaufrid:* afflictis condolens, miſertus & miſeratus pauperum fame pereuntium (ut qui ſemper ſuper afflictos pia geſtabat viſcera) laminas argenteas, ſed nondum deauratas, cum quibuſdam gemmis incaſtonatis, fecit avelli, & omnia redegit in numiſma. Et emi exinde juſſit victualia, ut pauperes inde ſuſtentarentur, fame tabeſcentes. Et factum eſt, ut qui pro amore *Chriſti*, dicentis *quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi etiam feciſtis*, hoc opus incœptum retardavit, multiplicaret Dominus potentiam ſuam, & augeret facultates Abbati pertinentes, ut qui priùs mendicare videbatur, in omnibus ad plenum abundaret.

De ejus compaſſione in pauperes.

Anno quoq; ſequente, Annus omni ubertate redundavit, ita ut non oporteret Abbatem, ut priùs, de penuria pauperum ſollicitari. Collecta igitur pecunia, propoſitum ſuum, in opere Feretrali, diligentiùs & efficaciùs exequebatur. Et factum eſt, ut fabricante Domino *Anketillo*, hujus Eccleſiæ Monacho, adeò proſperatum eſt opus & expeditum, ut intuentibus admirationem generaret. Fecit autem illud opere ductili, & elevato, & educto, imagines impulit elevari, & concavas cæmento ſolidavit, & elegantiam totius Corporis feretralis, in brevius culmen aſcendendo coartavit: Et ſic totius rei ſubſtantiam melius venuſtavit.

De factura feretri ſancti Albani.

Criſtam tunc temporis minimè perfecit, expectans ad hoc tempora commodiora; quibus ad hoc, auro & argento ac gemmis, uberiùs abundaret, unde dilatio illa propter multas emergentes cauſas, quaſi diatim mundi creſcens malitia ſuſcitavit, illud opus toto vitæ ſuæ tempore ſuſpendit, & incipiens ædificare, non promeruit incœpta conſummare. Propoſuerat tamen illam Criſtam, adeo nobilem & ſumptuoſam proculdubiò facere, ut ex ea, totius operis ſeries, venuſtatem ſortiretur, & pluris foret, quàm totius feretri coopertura reſidua. Et cùm omnia quàm decenter fabricabantur in feretro, cuncta fecit copioſè deaurari, ita ut potiùs aurea quam argentea viderentur & apparerent. Et cùm de antiquo hujus Eccleſiæ theſauro, prolatæ fuiſſent gemmæ ad opus feretri decorandum, allati ſunt quidam ampli lapides quos *Sardios onicleos* appellamus, & vulgariter *Cadineos* nuncupamus. Et unus lapis qui tantæ fuit amplitudinis, ut vix una manu includeretur, nec alius inveniretur cui competenter poterat comparari, vel in illo opere conformari. Et ut compertum extitit, mulieribus diſcrimen in partu patientibus auxilium collatura, noluerunt qui artificibus prærerant, ut in opere aurifabrili includeretur, ne virtus ejuſdem vacua videretur & inanis,

De lapide, mulieri parturienti, ſubvenienti.

Vt lyra quæ reticet, aut qui non tenditur Arcus.

Præelegerunt enim animam ſervare periclitantium, quàm oculos paſcere intuentium. Inſculpitur autem in eodem, imago pannoſa, tenens in una manu haſtam, per quam repens aſcendenſq; ſerpens apparet; Et in alia manu puerum, clypeum bajulantem. Et præterea ante pedes imaginis, aquila inſculpitur alas expandens elevatas. Quem utique lapidem habemus de dono *Etheldredi* Regis, patris piiſſimi *Anglorum* Regis *Edwardi*. Memoratus autem *Anketillus* Monachus & Aurifaber, quandoq; in *Daciam* venerat, ad Regis *Dacorum* mandatum & ſupplicationem, ad quippiam operis eidem faciendum. Ubi per ſeptennium moram continuans, Regiis præerat operibus aurifabrilibus, monetæ cuſtos & ſummus Trapezita. In verbis enim & operibus, fidelis inventus eſt & ac-

Vt Anketillus *hic factus eſt monachus.*

ceptus. Hic cùm reperiiſſet amícos & conſanguineos de licentia Regis Domini ſui viſurus, & honeſtatem Religioſam Clauſtri *Sancti Albani* vidiſſet; placuit ei ibidem morari, habitum ſumens Religionis. De ejus fida relatione, & certa affirmatione didicimus, quòd ſecundùm *Danorum* libros hiſtoriales, quos Cronica dicimus, tempore *Vulnothi Abbatis* hujus *Eccleſiæ*, cum *Danorum* rabies omnia obſtantia feraliter obrueret, quidam eorundem Oſſa beati *Albani* rapuerunt, & rapta quaſi prædam pretioſiſſimam, in partes ſuas detulerunt, & in feretro ad hoc facto repoſuerunt. Sed qualiter reportarentur, in hiſtoria ejuſdem Abbatis præſcribitur. Feretro igitur perfecto, Tranſlationi Abbas *Gaufridus*, prout in ſequentibus dicetur, diligenter inſiſtebat.

Hæc Acta viceſimo nono Anno Regni Henrici; *quarto Non: Auguſti.*

De tranſlatione ſancti Albani.

POrrò, quia Tranſlationis ſolemnitas, non poterat die Tranſlationis ejus competenter celebrari, propter Sancti *Petri ad vincula*, in qua die revera tranſlatio facta fuit, (quia ſic propter quippiam exigebat tunc neceſſitas) ejuſdem feſtivitatem in craſtino illius ſolemnitatis, quæ de *Sancto Petro* eſt, ſolemnitatem tranſlationis beati *Albani*, ex proviſione & unanimi conventus aſſenſu, fieri conſtituit. Præſentibus itaq; *Alexandro Lincolnienſi* Epiſcopo, & Abbatibus *Waltero Egneſhammenſi*, quondam Priore *Sancti Albani*, & *Roberto Hornetenſi*, & *Elia ſanctæ Trinitatis* Eccleſiæ *Rothomagenſis*, & *Andræa Novigenſis* Eccleſiæ Abbatibus, cum toto conventu Monaſterii *Sancti Albani*, necnon & aliorum Religioſorum Clericorum, aſſiſtente frequentia, patefacta eſt beati Martyris antiquiſſima tumba. Verùm quia quoddam Collegium in *Dacia*, & *Elyenſe* in *Anglia*, mendaciter aſſerebant, ſe corpus *Sancti Albani* ex integro, ſeu partem corporis habere, proinde coram omnibus qui adeſſe poterant, præ turba, dinumerata ſunt omnia Oſſa Martyris, & ſigillatim oſtenſa. Et caput, eminentiùs in propatulo, manibus venerabilis fratris *Radulphi*, tunc illius Monaſterii Archidiaconi elatum, inventum eſt habere in occipite ſchedulam filo ſerico dependentem, & aureis literis vetuſtiſſimis inſcriptam, *Sanctus*, videlicet, *Albanus*. Impoſuerat quidem, venerabilis Rex *Offanus*, circulum aureum circa Craneum, inſculptum literis his,

Hoc eſt Caput ſancti Albani Anglorum prothomartyris, Amen.

POſteà autem incautè deletus eſt circulus ille, gratia materiæ, ad fabricam Feretri, ut dicitur. Factus autem fuit alius irato Abbate, ut loco prioris apponeretur. Hæc autem manifeſta tranſlatio fieri non potuiſſet, ſi (ut blanditur & mentitur ſibi iniquitas) furto retentum eſſet ab *Elyenſibus*, & aliud corpus loco ejus, thecæ ſuppoſitum. In furto, quippe, rarò fit aliquid vel ordinatè, vel circumſpectè. Alioquin ſigna quæ Sanctus *Albanus* facit multiplicia, & quæ multotiens innovavit, celebrata in loco ubi ſanguinem ſuum pro *Chriſto* fudit, abſciſſo Capite, teſtimonium evidens non perhiberent.

Notandum quidem, quòd ut ſuper hoc dubitantes certificaret, multis fratrum pluries apparuit, multa oſtendens veritatis argumenta, quòd videlicet, loco quo paſſus eſt Martyr, requieſcit ipſius corpus. Ut autem de multis multa præteriens taceam veritatis indicia, & perhibeat *Herbertus Duketh*, qui in præſentia ſua uſq; ad ſimilem decrevit ſtaturam, evidens teſtimonium, & alii quamplures, unum duxi huic opuſculo inſerendum. Dum Dominus *Anketellus* Eccleſiæ *Sancti Albani* Monachus & aurifaber incomparabilis, qui fabricam feretri manu propria (auxiliante quodam juvene ſæculari diſcipulo ſuo *Salomone* de *Ely*) & incœpit & conſummavit, diligenter in ſuo opere aurifabrili & animo ſtuduit, & manu laboravit, improperavit ei ſæpe diſcipulus ejus *Salomon* de pago *Elyenſi* oriundus, & favens idcirco parti *Elyenſium*, ſæpiùs magiſtro ſuo dicens; *Vtinam hæc ſit Domus ipſius protomartyris* Albani, *quem vos creditis habere, circa quam, tot laboribus fatigamur ſtudioſis & ſumptuoſis.* Cui Magiſter *Anketellus*; *Amice, Amice, deſine talia fari, certus ſum, quòd hæc domus nec adhuc condigna eſt tam glorioſo Martyre; conclave & reclinatorium erit ipſius Martyris* Albani. *Benedictus Deus, qui hanc ad ſui honorem conceſſit operandi peritiam. Ego indefeſſus, & libens ipſi operi operam adhibebo, nec unquam fictus aut feſſus, fluitabo.* Nocte autem una, apparuit ei Sanctus Martyr *Albanus*, vultu alacri & ſereno, & quaſi pro labore ſuo, & pro verbis quæ pro eo faciebat, gratias agens, conſolanſq; ait. *Operare fili mi & Artifex ſpecialis, advocate & hoſpitator meus;*

Nota quod beatus Albanus *propter improperia apparuit.*

quia

quia te manet, de qua non fraudaberis, merces copioſa. Ego ſum qui retribuam. Ego, inquam, Anglorum *protomartyr* Albanus, *qui hoc ipſo loco, pro* Chriſti *confeſſione, ſententiam ſubii capitalem. Egoq́ uſq́ ad diem magni judicii generalis, in hac tua Fabrica requieſcam; donec detur mihi à Domino ſtola repromiſſa, pro mercede duplicata.* Et hiis dictis, cum lumine magno quod eum ſequebatur, evanuit. Nunc autem à diverticulo redeuntes, materiam continuemus.

Numerata ſunt oſſa martyris, & de oſſo ſancti Albani, in Hiſpaniam deportato.

Cùm autem diligenter numerata fuiſſent omnia oſſa Martyris, prout ab eis qui interfuerunt accepi, defuit ſiniſtræ ſcapulæ os, reliqui corporis integritati. Sed qua ratione defuerit, vel ad quem locum deportata foret, nullius qui tunc aderat, occurrit memoriæ, per deſidiam tunc in Eccleſia *Sancti Albani* degentium, quia non commendabatur ſcripturæ. Dehinc autem elapſis paucorum annorum curriculis, deſtinati à *Naumucenſi* Clero & celebri Eccleſia, venerunt ad Eccleſiam beati Martyris *Albani*, tempore ipſius Abbatis *Gaufridi*, duo viri literati, moribus & ætate maturi, more ſuæ regionis, Canonici ſæculares. Rogantes inſtantiùs conventum, loci, necnon & Abbatem, quatenus mere- « rentur, accipere ab eis *Servitium*, quo uti poſſent competenrer & aptè ac propriè, in « paſſione *Sancti Albani*. Eccleſiæ ſuæ inſtantiæ annectentes, dixerunt, *eſſe penes ſe u-* « *nam de ſcapulis beati Martyris.* Porrò fratres qui tranſlationi nuper factæ interfuerunt, & unam de ſcapulis defuiſſe compererunt, diligentiùs qualiter ad eos perveniſſet, inquiſierunt. Tunc unus eorum, quia *Anglicè* non novit, *Latinè* ſic orſus eſt.

De ſcapul. ſancti Albani.

Pulchra narratio de Rege Cnutone.

Dux qui in Ducatu noſtro primus ad fidem Chriſti *converſus eſt, in novitate converſionis ſuæ, à Paganis vicinis acriùs infeſtabatur, & ipſe quaſi validus* Chriſti *tyro, corpore & animo alacer & magnanimus, partes ſuas viriliter contra omnes adverſantes defendebat. Tandem undiq́ laſi inſurrexerunt in eum adverſarii, & ſic deniq́ invaleſcente parte adverſa exhauſtis theſauris, & coadjutoribus deſperantibus, deſperavit. Cœpit enim deficere. Et ecce, quidem, Rex* Angliæ, *quidam nobilis victorioſus & famoſus, limina Apoſtolorum in orationibus viſitaturus, actus tempeſtate adverſa, Auſtro occidentali debacchante, in Ducatu ejus applicuit. Quod cùm Dux per exploratores qui ad eum advenerant, cognoviſſet, ait. Interrogate, quiſnam eſt ille, & quod nomen illi? At illi redeuntes à præambulis ſuis & procuratoribus, didicerunt, quod Rex* Angliæ *fuiſſet, Cultor fidei* Chriſtianæ, *& Bellator invictus,* Cnuto *nomine.* Cujus titulus *Chriſtianis* omnibus meritò fuit, & nomen cognitum, & amicabile, & hoſtibus *Chriſti*, ut fulgur formidabile; Quod cùm Dux ſuis nunciantibus cognoviſſet, occurrit lætabundus & feſtinus in amplexu & pacis oſculo, gratias Deo palàm referens, quòd tantum hoſpitem ſuſcipere promeruiſſet. Et petiit reverenter & humiliter, quòd ſecurus ſicut ad propria, ad ulteriora terræ ſe transferret, donec de laboribus maris cum ſuis Commilitonibus, reſpiraret, & tunc ad naves ſuas recreatus, fœliciter remearet. Acceptis igitur Rex obſidibus ab eo, quos in ſua Navi reliquit, adquievit.

Dux autem lætus effectus, & exponens ſe ſuáq; duxit Regem in civitatem ſuam, jubens, ut omnes cives occurrentes, ſuſciperent eum cum omni gaudio & honore. Paravit itaq; ei Dux, convivia magna, & feſſos, balneis, & infirmos fecit medicinis recreari, ita ut Rex de liberalitate ejus vehementer admiraretur. Una igitur dierum, interrogavit Rex, inter loquendum, de ſtatu Ducatus ſui; At Dux, *Domine mi Rex, proſperè agerem in omnibus, utpote tyro* Chriſti *& Neophytus, niſi* Saraceni, *pro eo quòd reliqui ritus eorum, me impugnarent; quos ſæpe in ore gladii excipiendo, & varios caſus Martis experiendo, vix à finibus meis hactenus propulſavi. Sed nunc aliis confœderati, multiplicantur, & contra me roborantur, ita quòd mihi vehementer pertimeſco. Sed ſi Regiæ majeſtati veſtræ complacet me juvare, ipſos audacter omnes, ad prælium provocarem.* At Rex miſertus ait: *Meos ſuper hoc conſulam commilitones, & libenter ad hoc eos animabo, quia nos periclitantes benignè ſuſcepiſti.* Accepto igitut à ſuis conſilio & favore, eò quòd incredulos forent expugnaturi, cum indigenis fortiſſimum & copioſiſſimum Rex & Dux exercitum congregantes, *Saracenos* omnes Duci nocivos irreſtaurabiliter devicerunt, & fines ducatus, triumphaliter ampliaverunt. Quo negotio fœliciter conſummato, Rex ad iter, quod ad tempus ſuſpendit, accingitur, aggreſſus iter ſuæ peregrinationis quam incœperat. Erat enim tranſalpinatus, & *Romam* pro peccatorum ſuorum remedio, petiturus. Multum enim ſanguinem, (etiam *Chriſtianorum*) effuderat, in conquæſtu *Angliæ*. At Dux, junctis manibus uſq; ad naves ſuas eum proſequitur, lacrymabiliter ejulando dicens. *O Domine mi Rex, ſi unquam faciem tuam videbo; Precor, quòd per me facta peregrinatione re-*

deatis. At Rex, *vita Comite, deſiderio tuo ſatisfaciam*. Et Rex aſcendens Naves, in quibus arma & victualia, & alia neceſſaria habebat, reddito filio Ducis patri ſuo, quem habuerat pro obſide, vento proſpero aſpirante receſſit. Rediens autem à *Roma* & per ducem divertens, cum ſummo gaudio receptus eſt, & aliquamdiu commoratus, Duce deprecante. Deinde Rex recedens ait, *Deſere hanc bellicoſam terram, & veni mecum, & ditabo te, ampliore & ditiore*. Cui Dux; *Abſit domine mi ut deſeram avitam terram & hæreditatem*: ſed habeo quendam filium pulchræ indolis adoleſcentem; adducite eum vobis in curia veſtra, quæ eſt quaſi Schola Civilitatis educandum: & ſi placet, militari Cingulo de ſtrenua manu accingendum & ditandum. Quod Rex annuit, & ſic fecit, & ſic vale dicto recedens, proſperè pervenit in Regnum ſuum *Angliæ*.

Adoleſcens autem in brevi infirmatus, rogavit Regem ut requieſceret, cōmorans aliquo loco. At Rex miſit illum ad *Sanctum Albanum*, ut ibi in tutela Abbatis commorans, reſpiraret. Quod Abbas acceptans eum ad Regis petitionem, et delicate educavit, & inſtrui civiliter præcepit. Et poſt paucos annos, venerunt de memorato ducatu, ſolemnes Nuncii: nuntiantes Regi, quod mortuus eſſet Dux ſibi amiciſſimus. Poſtulabant etiam Dominum ſuum naturalem, dictum juvenem hæredem Ducis, quem tota terra præſtolabatur: Et Rex ipſum jam factum militem, ditatum multis donativis, in receſſu ſuo ſic paterno affectu affatur. *Fili commorare mecum, & faciam te in gentem magnam; & amplas* poſſeſſiones dilatari, & dominari pluſquàm in patria tua*. Cui Juvenis, dulcedine natalis patriæ tactus, ait, *Abſit Domine, ſed peto unum quod non erit vobis grave*. At Rex; *pete, non patiere repulſam*. Et ille, *Miſiſtis me ad nobile Cænobium Sancti Albani educandum, ubi in multis commorans, melioratus ſum. Commendo & diligo Martyrem, Abbatem, & Conventum, & mores & ordinem. Peto igitur, ut amplietur honor Martyris, impetretis aliqua de ipſius Reliquiis: & in partibus meis, nacta temporis opportunitate, in honore Christi & ipſius, Cathedralem fundabo Eccleſiam, & ipſam dotabo & ditabo*. Rex igitur ab Abbate & Conventu, os humerale Martyris impetravit. Juvenis autem illud, in partes ſuas aſportans, promiſſa effectui mancipavit, fabricavitque promiſſam Eccleſiam, ubi honorificè memoratum os repoſuit. Ad quam Eccleſiam etiam facinoroſi confugientes vel ad ejus atrium, pacem obtinent ſecuram.

* Amplis poſſeſſionibus.

Et ſic narrationem ſuam terminantes, fidem ut crederentur meruerunt. *Proinde magis*, quia de Capitulo ſuo, ſcilicet Cathedrali Eccleſia urbis *Naumucia*, ſecum de confidentia & credentia literas apportaverunt. Et hæc dum petita Hiſtoria de Sancto *Albano*, cum *Legenda* ſcriberetur: multis prolixiùs ſeriatim narraverunt. Et ſic de Oſſe humerali quod deeſt, Abbas *Gaufridus* certificatus: ipſi quoque facto ſuo negotio, receſſerunt.

Continuatio. A diverticulo verò materiæ redeuntes, Narrationem de *Tranſlatione* Sancti Martyris ſub Abbate *Gaufrido*, factam, conſequenter continuemus. Prædictus *Alexander* Epiſcopus *Lincolnienſis*, omnibus qui ad illam vel *Inventionis* vel *Tranſlationis* feſtivitatem, infra *Octavas* venerint, quadraginta dies Relaxationis cōceſſit. Et ut libentiùs & devotiùs illuc occurrerent, conſilio & aſſenſu Abbatis, CCC. pauperes in ipſa feſtivitate ſtatuit idem Epiſcopus ut reficerentur, in curia *Sancti Albani*. Et unuſquiſque ſacerdotum, quatuor Miſſas pro pœnitentibus cantaret; cæteri verò, pſalmos: ſcilicet pro unaquaque Miſſa, quinquaginta pſalmos.

Sciendum quoque, quod *Robertus Lincolnienſis* Epiſcopus, cognomento *Fulvus*, ſcilicet illius prædeceſſor, tempore *Ricardi* Abbatis conceſſit, & charta ſua confirmavit, ut pœnitentes ad prædictam feſtivitatem accedentes, unum diem remiſſionis pœnitentiæ ſuæ, omni ſeptimana per totum annum, obtineant. Et unuſquiſque Sacerdos, tres Miſſas pro eis cantet, cæteris pſalterium unum.

Deinde verò præfatus Abbas *Gaufridus*, unam Miſſam hiis tribus, cum trecentis pauperibus adjecit reficiendis.

Varia dona data per præfatum Abbatem, Eccleſiæ Sancti Albani. Statuit quoque feſtivitatem *Aſcenſionis Domini*, principalem fieri: & feſtivitatem beati *Mathei Apoſtoli* & Euangeliſtæ, & beati *Iohannis ante portam Latinam*. Et beati *Egidii*, & Conceptionem beatæ *Virginis*, & feſtivitatem beatæ *Katherinæ*, ob reverentiam Dei & Sanctorum, in capis feſtivè celebrari: Fecit etiam vij. Cappas, quarum una auro & lapidibus obducta eſt tota. Alia verò pretioſis taſſellis, auro & margaritis anteriùs, & in circuitu parabatur. Aliæ quatuor, optimo aurifrigio; ſeptima purpurea, taſſellis decenter adornatur, caſulas quoque quinque, quarum una tota auro, videlicet ſex. marcis auri & dimidia; præter aurifrigium pretioſiſſimum latum valdè; ſubtùs, & ante, & retrò;

tro; conſimiliter, nec non & gemmis pretioſis & taſſellis optimis eſt obducta, panno, rutilante colore coruſcante. Quæ poſtea ipſo Abbate defuncto, tempore *Radulphi* Abbatis ſucceſſoris ipſius, quorundam puſillanimorum cupidorum inſtinctu, igne concremata eſt; ut aurum (quo nimis, ut dicebant, onerabatur,) eliquaretur. Aliæ verò optimo aurifrigio paratæ: Aliæ autem duæ, abſque aurifrigio, ſed taſſellis æquipollentibus decorantur. *Orarium* cum *Fanone*, auro & gemmis adornatum. *Dalmaticam* unam, quæ tota auro ſuperducta eſt. Tunicam unam, quæ ſimiliter tota auro orbiculatur. *Albas* quoque tres; habentes *paruras* auro & aurifrigio, acu plumario decoratas. *Calicem* etiam unum, cum *patena*, ex octo Marcis auri, quam poſtea ipſe Abbas *Gaufridus* miſit *Romam*, Papæ *Caleſtino*, ut ipſius ſedaret avaritiam, volentis Eccleſiam hanc appropriare. Tabulam quoque unam, ex auro et argento et gemmis electis, artificioſe conſtructam ad longitudinem et latitudinem Altaris *Sancti Albani*, quam deinde ingruente maxima neceſſitate, idem Abbas in igne conflavit, et in maſſam redegit. Quam dedit Comiti de *Warenna*, et *Willielmo* de *Ipre* et Comiti de *Harundell*, et *Willielmo Martell*, temporibus Regis *Stephani*, villam *Sancti Albani* volentibus concremare. Et ſic dictus Abbas *Gaufridus*, ſuper afflictos pia geſtans viſcera, debacchantium furorem compeſcuit. Jamjam enim, pietate antiquorum eliminata, graſſabatur alienigenarum improbitas: Fecitque Thuribulum argenteum, & *Acerram* de argento: utrinque ſcilicet deauratum. Dedit quoque huic Eccleſiæ, *Ampullas* tres argenteas, & unam Cryſtallinam; *Candelabra* quoque argentea deaurata; Et *Brachium* unum argenteum, in quo has Reliquias recondidit: Sanctorum ſcilicet *Bartholomæi* Apoſtoli, *Ignatii*, *Laurentii*, *Nigaſii*, martyrum. Fecit etiam unum Miſſale, auro redimitum: & aliud in duobus voluminibus; totum auro incomparabiliter illuminatum, & apertè & legibiliter ſcriptum. Et unum Pſalterium pretioſum, totum ſimiliter auro illuminatum. Et unum librum, in quo continentur *Benedictiones & Epiſcopalia Sacramenta*. Et unum librum *Exorciſmorum*, & unum *Collectarium*; dedit quoque *Doſſale* magnum, in quo intexitur Inventio *Sancti Albani*, cujus Campus eſt aërius. Et aliud minus, ubi effigiatur Evangelium *de ſauciato, qui incidit in latrones*. Et tertium, ubi hiſtoria de *Filio prodigo* figuratur. Hæc & alia beneficia, immortali recordatione digna, contulit Eccleſiæ *Sancti Albani* glorioſæ memoriæ pius Abbas *Gaufridus*.

Negligentia Abbatis Gaufridi.

Sed quia non eſt homo qui bonum faciet, & non peccet, Negligentias & ignorantias ejuſdem, huic opuſculo interſerere dignum duximus. Ipſe præfatam Conventionem, quam *Ricardus* Abbas prædeceſſor ſuus fecerat, cum *Goſpatrico* filio Conſulis *Goſpatrici*, de terra *Archimoreli*, ſcilicet de *Bewic* cum ſuis pertinentibus, fractus precum importunitate, renuit inconcuſſam. Et de terra *Egalvingeham* ſimili involutus ſimplicitate, ratam habuit. Inſuper quoque, poſt mortem ipſius *Goſpatrici*, prædictam terram filio ejus *Edgaro*, Charta ſua confirmavit, Redditum tamen annuum accrevit. Qui enim priùs ſexaginta ſolidos annuos reddere ſolebat, modò quatuor libras, Eccleſiæ *Sancti Oſwini*, & etiam viginti ſolidos, aut ſeptem Boves, unumquemque valentem tres ſolidos. Et ſi Boves deficiant, pro unoquoque Bove tres ſolidos Eccleſiæ *Sancti Albani* perſolvit.

De Cella Monachorum de Boſco.

Præterea, Eccleſiam *Sanctæ Trinitatis de Boſco*, Cæteraque ædificia, bis à fundamentis ex ſumptibus hujus Eccleſiæ conſtruxit: & totam decimam noſtram de dominio de *Caiſo*; & duas partes decimæ garbarum, de tota parochia de *Wateford*, eidem Eccleſiæ abſque conſenſu Conventus, violenter conceſſit. Et ſilvam de *Northaga Rogero de Valoniis*: Et totam terram de *Weſtwica* quam *Humbaldus* tantùm vita ſua tenuerat, quæ de menſa Monachorum fuerat; *Hugoni* ejuſdem *Humbaldi* filio, conceſſit, cum ſorore ſua in matrimonio. Similiter præter voluntatem Conventus; ſolo ſuo impetu, & ſua tantùm fretus auctoritate, & Carnali fractus affectione: Quandam etiam terram quam *Weſtwicham* nominavimus, cuidam clienti ſuo, conſanguineo prædeceſſoris ſui *Ricardi* Abbatis, & ſibiipſi, ſcilicet, Abbati *Gaufrido* familiari, contulit, & Carta cõfirmavit, ſine aſſenſu Conventus, in magnum gravamen & præjudicium Eccleſię. Ille autem cliens, ignobile genus trahens à quodam pago in *Normannia*, qui *Gorham* dicitur, fuit oriundus: Feretrum quoque beati Martyris *Albani* quod ipſe operuerat auro & argento & gemmis pretioſis, ut prædictum eſt, diſcooperuit, ut eiſdem ſpoliis pretioſis, miſerias pauperum allevia-ret. Et theſauros Eccleſiæ (ſumens exemplum a beato levita *Laurentio*) in uſus pauperum diſtribuendo erogaret. Si hoc fuerit bene vel non perpetratum, novit ille qui nihil ignorat. Sed poſtea arridente tempore proſperitatis ac fertilitatis, idem Abbas Feretrum illud multò pretioſiùs quàm ante fuerat, auro & argento & gemmis variis adorna-

De Weſtwica Angliece ſcripta, habetur in Theſauro Sancti Albani.

vit. Scilicet omnia præter *Criſtam*, quam propter obloquentium morſus invidorum, ne diceretur quòd abundavit multo theſauro diu abſcondito: quod jam dictum illi innotuit. Poſtea verò propoſuit illam pretioſiùs fabricatam, ut ſumma operis compleretur, apponere. Sed illud & alia pia propoſita, mors immatura ſuccidit, dum adhuc ordiretur. Igitur cum prædictus Abbas *Gaufridus* ſuſceptum officium paſtorale, xxvi. annis, & aliquot menſibus ſtrenuè adminiſtraſſet, quinto Kalend. Martii ex hac vita fœliciter migravit ad Dominum, mercedem perpetuam à beato Martyre, cui fideliter miniſtravit, percepturus, Anno incarnationis Dominicæ M. C. XLVI. Indictione ix. Epactis exiſtentibus, vi. concurrente i°.

Monendus es (Lector amice) poſt hunc locum, in majori libro Cottoniano, *(in eo ſcilicet, cui additiones vitarum aliquot Abbatum, fecerat* Thomas Walſinghamus) *ſequi tres magnas paginas*, de ſanctitate & actibus Rogeri heremitæ. *Scilicet qui cellam ſive cottam heremiticam, non procul à* Duneſtaple, *inhabitabat. Habentur ibi etiam plurima, de ſancta* Chriſtina, *quæ eidem cohabitavit: in cujus gratiam iſte* Gaufridus *Abbas, fundavit domum ſanctimonialium de* Merkgate. *Hujus* Chriſtinæ *&* Rogeri, *narrantur quædam miracula. Poſt hæc omnia, adjicitur capitulum unum, de ſancto* Siagro *heremita apud* Northagam, *& quòd ſcilicet, luſciniæ cæteræq́; aves vocales, precibus ejus arcebantur, ne ampliùs cantare auderent juxta ejus cellam, vel ad ſpacium milliaris ab ea. Quod idem vulgo narratur de* Thoma Becket; *ſcilicet in parco ſive vivario quondam ſuo, apud* Aldingtonam *in* Cantio. *Sed meritò dubitare aliquis poterit, an unquam luſciniæ, vel illic ante* Siagrium, *vel hic ante* Beckettum, *cantillare conſueverunt.*

Radulphus, *decimus ſeptimus, Cognomento* Gubiun.

R*Adulphus.* Iſte dum ſæcularis fuit bajulus, ſcilicet, Capellanus & cuſtos theſauri Epiſcopi *Lincoln.* fuit. Procurante igitur Epiſcopo, factus eſt in conventu *Sancti Albani* Monachus. Et poſt ſuſceptionem habitus, juſſu Abbatis adhæſit per aliquod tempus, eidem Epiſcopo. Et promiſit ei Epiſcopus, quod ſi ſuperviveret, Abbatem eum loco ejus ſubſtitueret. Epiſcopi enim pro voluntate omnia in Eccleſia *Sancti Albani* ordinabant, & diſponebant aliquando, contra honeſtatem & ejus utilitatem. *Hic Anglica* natione oriundus, primitùs Antiquariorum domum, Abbatis ſui juſſione, prudenter texit, librorumq; copiam huic Eccleſiæ contulit. Deinde poſt aliquot annos, præcepto Abbatis ſui, *Alexandro* Epiſcopo *Lincoln.* adhærens, Bajuliq; officium exercens, magiſtri *Wodonis Itali* in ſcripturarum ſacrarum doctrina, auditor extitit fructuoſus. Extunc igitur amator librorum, & adquiſitor ſedulus, multis voluminibus abundavit. Elapſo igitur aliquantuli temporis curriculo, defuncto prænominato Abbate *Gaufrido*, omnium hujus Eccleſiæ fratrum unanimi electione, tempore Regis *Stephani*, hanc Eccleſiam ſuſcepit gubernandam. Atq; à præfato *Alexandro* Epiſcopo benedictus, alacriterq; in omni dilectione ſuſceptus, & oppreſſionibus variis adjutus, hanc Eccleſiam ab omnium inimicorum infeſtatione (qui jam in nequam ſæculo, diatim ſuccreſcebant) omni vitæ ſuæ tempore, viriliter protegebat. Hic conſtruxit Cameras Abbatis, adjunctas Eccleſiæ, opere ſolidiſſimo, domumq; exquiſitis naturæ neceſſariam nimis opportunam, fecit quercinis ſcindulis coopertam. Interea præfatus Abbas *Galliam* adiens, Dominum Papam *Eugenium Altiſſiodorenſi* commorantem invenit, & privilegium huic Eccleſiæ, juxta tenorem privilegii *Cæleſtini* Papæ, ab eo obtinuit. Sicq; domum remeans, duo Pallia magna, unum novem, aliud undecim marcarum pretio comparans; huic Eccleſiæ ſua contulit munificentia. Hic etiam proceſſionem in commemoratione beatæ *Mariæ*, quæ ſingulis hebdomatibus in *Albis* celebratur, ad Altare ejuſdem virginis fieri ſtatuit. Sed & totam Abbatiam inſtauramentis melioratam, adeò à debitorum oneribus immunem reddidit, ut in obitu ſuo nullis creditoribus fuerit in aliquo obligata. Sed & Manerium de *Sepehale*, quod prædictus Abbas *Gaufridus*, *Adæ* Cellerario pro duabus Firmis, id eſt quatuor libris, & duodecim ſolidis perſonaliter conceſſerat, iſte conventui ad Coquinam

Rex Stephanus.
Iſte Nepos Henrici, *regnavit, annis xix.*
Cameræ Abbatis.
De ædificiis præfati Abbatis.
De privilegio, per præfatum Abbatem impetrato.
Proceſſio beatæ Mariæ
Additum de alio Rotulo.

eorum,

eorum, perpetualiter habendum conceſſit, & in capitulo confirmavir. Iſte quoq; *Radulphus* Priorem ſuum *Alquinum* virum commendabilem, ſecus quam deceret depoſuit, pro eo ſcilicet quod invenit unum ſigillum ſuper menſam aurifrabilem *Anketilli* monachi ſui, & aurifabri, non inſculptum, & timebat illud fieri, ad incommodum ſuum, & etiam depoſitionem ejus. Fuit enim ſuſpitioſus & inquietus, & odio inexorabili perſequebatur eum. Prior autem depoſitus, verecundabatur nimis, & confuſus, præ pudore confugit ad alas Domini *Laurentii* Abbatis *Weſtmon.* Quia quamvis eſſet Monachus *Sancti Albani* profeſſus, adeptus eſt tamen in Capello *Weſtmon.* monachatum. Abbas autem *Laurentius*, eum benignè ſuſcepit, & miſertus & miſeratus, conſolatus eſt eum. Fuerat enim aliquando in Clauſtro *Sancti Albani* ipſi familiaris, & moram continuavit ibidem idem *Alquinus*, per aliquot annos; qui poſtmodum præclaris meritis ejus exigentibus, in Priorem ibi electus & creatus eſt. Porrò cùm fere quartum, ſeu initialiter quintum ſui Regiminis ageret annum, graviſſima correptus incurabiliter ægritudine, videns Monaſterium jam Rectore deſtitui, providit ſibi & Eccleſiæ. Et ipſius loco, *Robertum* de *Gorham* quem ante Priorem fecerat, ſibi in Abbatem loco ſuo, fratrum electione unanimi petiit ſubrogari: ne poſſeſſiones Eccleſiæ quaſi viduatæ, indefenſè diſtraherentur. Quod & effectui mancipatum eſt, temporibus Regis *Stephani*. Ea tamen pia conditione, quatenus poſt mortem ejus, cunctis diebus tantum pro eo faceret Conventus, quantum pro aliis hujus Eccleſiæ Abbatibus: quod libenter eſt conceſſum. Sed quia nemo ſine crimine vivit, nec eſt argentum adeò purum vel primum, quin ſcoriæ aliquantulum ſit permixtum, & *quicunq; dixerit ſe eſſe ſine peccato, mendax, & veritas in eo non eſt, & ſeipſum ſeducit*; ignorantias ejus breviter, quia breves ſunt, tranſcurramus. Ipſius namq; diebus, caſula quædam (de qua ſuperiùs mentionem fecimus) quam prænominatus Abbas *Gaufridus* fecerat, auro obductam, gemmis coruſcantem, taſſellis redimitam, multis, malitia & invidia ſeductis, igne concremata eſt. Sed & thecam beati *Albani*, mirabilis artificii venuſtate, præfati *Gaufridi* ſtudio fabricatam (veruntamen non perfectam) pro villa de *Brantefeld* quater viginti marcis comparanda, paſſus eſt, ſpoliari laminis, & laminas conflari, operis ſpreto labore diuturno. Gemmas quoq; fecit venundari, cum tamen vaſorum aureorum & argenteorum menſæ ſuæ deditorum, copiis abundaret, de quibus bene potuit villam prædictam comparâſſe. Porrò, comparatam Conventui dedit, & ad fabricam thecæ ſpoliatæ: & poſt hoc, ad ſarta recta Eccleſiæ reformanda, jure perpetuo liberaliter aſſignavit. Et ſic factum ſuum præteritum excuſavit, *facto pius & ſceleratus eodem*. Inſuper Priorem ſuum virum vitæ venerabilem *Alquinum* nomine, inexorabili odio proſequutus eſt, cùm tamen id merita ſua non exigebant, quòd rei exitus comprobavit. Cùm enim idem *Alquinus* Prior, non valens ſuſtinere inſequentis Abbatis perſecutiones, qui eundem defamaverat: quòd ſigillum adulterinum ad ſeditiones commovendas, & damna Eccleſiæ eroganda fabricaverat, eidem imponendo: Demum ſe ex licentia Abbatis & Conventus in Clauſtro *Weſtmonaſterii* recepit. Ubi cum omni devotione & alacritate, tam fratrum quàm Abbatis, eſt receptus. In quo Monaſterio, poſtquam Deo factis probabilibus, per alicujus temporis ſpatium militaſſet, totum Conventum exemplo ſuo in ordinis rigore & morum diſciplina reformavit. Ita quòd ibidem in Priorem eſt creatus, & curſum vitæ laudabiliter peragens per aliquorum annorum curriculum, poſt mortem Prioris Abbatis ſui, ſcilicet *Albani Gaufridi*, demum moriturus & morti expoſitus, confeſſus eſt, ſe nunquam inſidias Eccleſiæ *Sancti Albani* vel Conventui, aliquo modo machinando præparaſſe. Et ſic innocens cum multa probra immeritò ſuſtinuiſſet, fœliciter migravit ad Dominum.

Ignorantia Abbatis Radulph.

Brantefeld.

Hic autem Abbas *Radulphus*, de quo ſermonem protraximus, morbo percuſſus incurabili, videns ſe adminiſtrationi paſtorali inutilem, dum adhuc viveret, diſpoſitis diſponendis, procuravit ex innata ſibi benignitate, alium Abbatem, ſcilicet *Robertum* de *Gorham*, virum per omnia commendabilem, loco ſuo fore ſubrogandum. Quo electo, & ritè in Abbatem creato, vixit adhuc Abbas *Radulphus* per aliquot annorum curricula. Longa igitur decoctus ægritudine, cum huic Eccleſiæ quinq; annis benignè præfuiſſet; ſecundo Nonas Julii, ex hac vita ſubtractus eſt, Anno Gratiæ, Milleſimo, Centeſimo, quinquageſimo primo.

Robertus,

Robertus decimus octavus.

R*obertus* Abbas. Hic dictus eſt *Reformator libertatum Eccleſiæ Sancti Albani.* Hic ex nobili *Normannorum Cenomanenſiumque* proſapia, originem ducens, atque venerabilis *Gaufridi* Abbatis (de quo ſuperiùs mentionem fecimus) Nepos exiſtens, liberarum literarum ſtudiis animum propenſiùs adhibuit, & tam mundana quàm ſpirituali induſtria coruſcavit. Hic quoque *Robertus* Abbas, habitum Monaſticum in partibus ſuſceperat tranſmarinis. Cumque audiret quod Avunculus ſuus in Abbatem in domo *Sancti Albani* ſublimaretur, deſideravit ipſum & domum ipſius videre; Petita igitur & obtenta licentia ab Abbate ſuo, gratia viſendi tantum Amicum, in partes venit *Anglicanas*.. Receptus igitur ab Abbate *Gaufrido*, & à ſuis cum omni veneratione, poſtquam viderat in domo *Sancti Albani* Conventualem diſciplinam per omnia commendabilem, Rigorem Ordinis, morum obſervantiam, poſſeſſionum libertatem: Complacuit ei in eadem domo omninò comorari; in fratrem ſuſceptus, & Conventui annumeratus. Cui talia proponenti & petenti, reſpondit Abbas *Gaufridus*, addens juramentum, « quòd nunquam in ſua domo in fra- » trem ſuſceptus cõmoraretur, niſi literis ab Abbate ſuo commendatitiis ac dimiſſoriis, primitùs impetratis. Quo audito, dictus Monachus *Robertus*, domum ſuam adiit; & ſecundùm propoſitum ſuum, Literas dimiſſorias Abbati *Gaufrido* deferendas, ab Abbate ſuo, (licet difficulter) impetravit. Ex tunc igitur, ad petitionem Abbatis *Gaufridi*, & inſtantiam ipſius Monachi *Roberti*, in Monachum & fratrem Eccleſiæ *Sancti Albani*, gratanter eſt ſuſceptus. Poſtea verò in Eccleſia *Sancti Albani*, Secretarii ſuſcepit adminiſtrationem: In quo officio de bono in melius proficiſcens, Eccleſiam pro majori parte plumbo decenter cooperuit. Deinde aliquanti temporis elapſo curriculo, diebus bonæ memoriæ *Radulphi* Abbatis præmemorati, ritè in Priorem eſt electus, ut prædictum eſt. Qui duobus fere annis in Prioratu tranſactis, præfato Abbate cedente, & Cameram quam ſibi ſub Refectorio paraverat intrante, unanimi voluntate in Abbatem electus & ordinatus, ſubſtitutus eſt. Ordinatus autem, dedit huic Eccleſię *Pallium*, decem marcarum: quando a Conventu ſuſceptus eſt: quod poſtea de licentia Conventus, dedit Eccleſiæ *Sancti Oſwini*, de *Thinemue*. Porrò res Eccleſiæ diſperſas congregare ſtuduit; & conſervare cautè congregatas. Et innata ſibi liberalitate, *Laurentium* Abbatem *Weſtmonaſterii* de novo creatum (ut prætactum eſt) omni inſtauramento deſtitutum (qui dilapidatorem habuit prædeceſſorem) adeò efficaciter juvit, ut in brevi honorificè reſpiraret. Tamen idem Abbas *Laurentius*, ſuæ immemor Creationis, & recreationis, contra ipſum Abbatem *Robertum* Calcaneum levans, eundem multis laceſſivit injuriis, & damnis fatigavit. Et nitentem quædam diſperſa revocare, præcipuè *Aldenham*, argumentoſè fraudibus impedivit, mala pro bonis recompenſans.

Hic etiam piæ memoriæ Abbas *Robertus*, Eccleſiam *Sancti Albani*, quam dum Secretarius fuerat plumbo pro majori parte cooperuit, interius & exteriùs decenter dealbavit, & quædam vetuſtate conſumpta reparavit.

De origine Adriani *Papæ.* Hujus quoque tempore, quidam Clericus nomine *Nicholaus*, de quodam viculo Abbatis, ſcilicet *Langele*, oriundus, Cognomento *Brekeſpere*, in arte Clericali ſatis ſupinus, ætate Adoleſcens, Corpore elegans, venit ad Abbatem *Robertum*: poſtulans humiliter habitum ſibi concedi Religionis. Qui cùm examinatus et inſufficiens inveniretur, dixit ei Abbas ſatis civiliter; *Expecta, fili, & adhuc Scholam exerce; ut aptior habearis.* Unde ipſe Clericus, verecundus, reputans talem dilationem, repulſam, abiit: et *Pariſios* adiens, ibique ſcholaris vigilantiſſimus effectus, omnes ſocios, diſcendo ſuperavit. Tandem Canonicus factus, apud *ſanctum Rufum* non procul a *Valencia*, *Romam* pro quibuſdam agendis deſtinatus ſtrenuè negotium conſummavit; et iterum meliùs, et tertiò miſſus, electus eſt in Cardinalem, et poſtea in Papam.

De Eccleſia de Luitona. Ipſis quoque diebus, erat quædam Eccleſia in villa de *Luitona*, parochialibus copioſa, & opimis terris dotata. Hę terræ, cum ipſa Eccleſiâ, pertinentes ad feodum Comitis *Glovernia*, cujuſdam *Willielmi* Camerarii violentia injurioſa (de quo in ſequentibus loqui habemus) in officii militaris officium erant redactæ: & ut fieret, idem *Willielmus*, dedit dicto

ćto Comiti *Roberto* de *Glovernia*, decem marcas. Qualiter autem id acciderit, qualemve introitum præfatus *Robertus* Abbas habuerit, in hanc Eccleſiam: dignum duximus propalare. Defuncto namq; dicto *Roberto* Comite *Glovernia*, *Willielmus* filius ejus in paternam ſucceſſit hæreditatem. Qui dum adhuc eſſent in fidelitate & ſervitio Regis *Stephani*, Comiti *Gileberto* dedit quale ipſe habebat dominium Eccleſiæ de *Luiton*: & terræ eidem Eccleſiæ pertinentis. Et eum inde ſeiſire fecit, per *Gaufridum* de *Watervilla*, qui loco ſui ad inveſtituram hanc faciendam miſit *Luitonam*, *Walterum* de *Querceto*. Hanc autem donationem & ſeiſinam, multi viderunt & audierunt: *Willielmus* vero Camerarius (Laicus quidem & uxoratus) Eccleſiam occupaverat: & Eccleſiæ libertatem (ut prædictum eſt) redegerat in ſervitium officii militaris. Comes itaque *Gilebertus* intelligens hoc eſſe diſſonum rationi, Conſenſu Regis, prædictam Eccleſiam, & totam terram, eidem Eccleſiæ pertinentem, quam dictus *Willielmus Camerarius* injuſtè occupaverat, ſicut Advocatus dedit & conceſſit in eleemoſynam, *Gileberto* de *Cymmay*, Cognato ſuo, clerico & Regis capellano; volens juris Eccleſiaſtici libertatem redintegrare. Rex itaque & Comes *Gilbertus*, *Alexandro* Epiſcopo *Lincolnienſi*, « *Gilebertum* de *Cymmay* præſentave« runt, poſtulantes ut prædictam Eccleſiam ei concederet, & eum apperſonaret. Epiſ« copus verò reſpondit, ſe nolle *Willielmum Camerarium* ab Eccleſia, licèt eum injuſtè « poſſideret, niſi judiciario ordine ſubmovere. Statuit ergò ei, & *Gileberto* de *Cymmay*, placitandi tempus & locum. Ad diem eis poſitum, *Willielmus* non venit, ſed miſit Nuncios, qui dicerent, « ipſum nolle ſiſtere ſe judicio coram Epiſcopo, de Eccleſia quam « non in eleemoſyna, ſed pro militari ſervitio hæreditariè poſſidebat. Statutus eſt igitur eis iterum dies alius, ſed in eo nihil ampliùs effectum eſt. Nolens itaque Epiſcopus adhuc abſentem judicare; ne nimiæ feſtinationis redargueretur, poſuit ejus diem tertium in villa *Luitun*, in qua ipſe *Willielmus* manebat, ne ſe poſſet divertere vel excuſare. Infra hunc diem, Epiſcopus *Lincolnienſis* ſuſcepit mandatum Epiſcopi *Oſtienſis* (qui tunc in *Anglia* Legatus erat) ut diligenter inquireret, utrùm terra quam *Willielmus* « *Camerarius* tenebat, eſſet de jure Eccleſiæ *Luitunia*. Quod ſi conſtaret, & Eccleſiam « & terram, in juris Eccleſiaſtici libertatem revocaret. Et hoc mandatum habebat *Gilebertus* de *Cymmay* præ manibus. Cùm autem ad diem hunc tertium ventum eſſet, *Willielmus* ut ſolebat, non affuit: ſed quoddam breve Regis allatum eſt in præceptum ho« minibus de *Luitun*: ut de jure Eccleſiæ veritatem recognoſcerent, & de terra utrum « ad Eccleſiam pertineret, et veritatem quam inde elicerent approbarent. Hoc idem etiam ex parte Epiſcopi præceptum eſt. « Teſtatum eſt ergò ab omnibus & affirmatum « conſtanter, quòd a prima fundatione Eccleſiæ, quinque Hidæ in *Luitun*. eidem in li« beram eleemoſynam datæ ſunt: & poſtea ſuccedente tempore, aliæ terræ a perſonis « Eccleſiæ adquiſitæ ſunt. Et ſic Eccleſiam cum tota terra, in Eleemoſynam ſemper ab « omnibus habitam eſſe, uſque ad tempus ultimi *Willielmi Camerarii*, qui Eccleſiaſti« cam libertatem in ſervitium militare convertit. Hoc ab omnibus teſtatum, tres electi tactis ſacroſanctis Euangeliis, probaverunt. Quod poſtquam conſtitit, *Willielmus* qui Eccleſiam injuſtè occupaverat, judicio deſſeiſitus eſt, & Eccleſia in manus Epiſcopi ſeiſita fuit. Hiis actis, cùm *Gilebertus* de *Cymmay* eum requireret, ut ſe, ſicut ei præſentatus fuerat, de Eccleſia jam liberata et vacante ſeiſiret; Rem produxit, & in reſpectum poſuit, uſque ad quoddam Colloquium quod apud *Oxoniam* eſſe debebat. Cùm autem illuc ventum eſſet, Recordatis & oſtenſis rebus omnibus, prout geſtæ fuerant coram Archiepiſcopo *Theobaldo*, & Epiſcopo *Lincolnienſi*, & multis aliis, non ſolùm indigenis, ſed etiam *Alienigenis*: *Gilbert*. de *Cimmay* de Eccleſia de *Luiton*. et de terra, et de omnibus eidem Eccleſiæ pertinentibus, judicio communiter ab Archiepiſcopo et Epiſcopis facto, ſeiſitus eſt. Nam multò poſt prædicto Comite *Gilberto* (cui jus Advocationis Eccleſiæ de *Luiton*. cum terra ad eam pertinentè, ſicut jam dictum eſt, conceſſum fuerat) à fidelitate et ſervitio Regis *Stephani* iniquè recedente, Rex totam villam de *Luiton*. et totum feodum dicti Comitis (quantum in ipſa villa erat) dedit cuidam militum ſuorum; *Roberto* ſcilicet *Wandari*, ſibi fideliter adhærenti. Quo facto, prædictus *Gilbertus* de *Cymmay*, eandem Eccleſiam cum terra ad ipſam pertinente, compelli nullatenus potuit de eo tenere; qui de præfato Comite *Gilberto*, cognato ſuo, tenebat. Cum verò eandem Eccleſiam per ſexdecim annos pacificè poſſideret, tandem hydropiſi percuſſus, ab omnibus medicis quaſi deſperatis, derelictus eſt. Proinde Abbas *Robertus* cum ſæpius alloquens, deſiderium ſuum de Eccleſia de *Luiton*. adquirenda, ei diſcooperuit.

Hic aufertur jus Advocationis Eccleſia de Luiton. *a Comite* Glovern. *per Regem* Stephanum.

operuit. Quo Cognito, idem *Gilbertus* de *Cymmay* adquieſcens, quicquid juris in eadem Eccleſia habebat, in manu *Nicholas* Archidiaconi de *Bedeford*, refutando, reſignavit. Statimque Nepotem ejuſdem Abbatis *Gaufridum* nomine, (ne fortè ab alio eadem Eccleſia peteretur, inſtanter & imperioſè, & ſic auferetur) ipſo Archidiacono conſentiente, et etiam præſato *Roberto* de *Waudari* (cui idem Abbas conſanguinitate conjunctus erat) hoc petente: imperſonatum ſubſtitui fecit. Nec mora, ipſe *Gilberto* de *Cymmay*, cum filio ſuo *Willielmo*, habitum Monaſticum apud nos ſuſcepit: & in brevi poſt expiravit. Quo defuncto, Abbas *Robertus* conſiderans, ejuſdem *Roberti de Waudari* Conceſſionem ſive donationem, Regia ſibi poteſtate traditam, firmam nullatenus niſi ad tempus fore, cui de jure nil conſtabat, competere, prænominatem Comitem de *Glovernia*, adiit: nec diſceſſit, donec ipſam Eccleſiam ab ipſo obtineret. Deinde ipſe Comes conceſſit Eccleſiæ *Sancti Albani* in perpetuum, & charta ſua confirmavit, quicquid de feodo ſuo memoratus *Willielmus Camerarius* tenuerat in ſoca *Luton.* & in *Herteſwelle*, & in *Badeleſdune*, & in *Poteſgrana*, pro ſervitio dimidii militis: quod prædictus *Willielmus Camerarius* patri ſuo inde facere ſolebat. Eo tenore quòd uxor ejuſdem *Willielmi* omnes terras ad dotem ipſius pertinentes, tota vita ſua teneret de Eccleſia *Sancti Albani*: ſervitium faciendo dictæ Eccleſiæ, quod inde ſibi fuerat factura. Hæc adjiciens, ut ea defuncta, Eccleſia *Sancti Albani* totum ſeodum per dictum ſervitium, in manu propria teneret. Porrò, pro bujus terrę conceſſione, Abbas *Robertus* dedit eidem Comiti, octaginta marcas. Adjecit etiam, idem Comes, & ſcripto ſuo ſanxit; quatenus hujus donationis, adverſùs omnes defenſor eſſe deberet. Si autem jure alicujus prævalente, dictum feodum Eccleſiæ defenſare nequiret, aut de eo qui illud juſtè adquiſiſſet, eodem ſervitio tenendum daret. Aut octoginta marcas, quas ab Eccleſia *Sancti Albani* pro illo feodo ſuſcepit, eidem Eccleſiæ reſtitueret. Et ſciendum, quod dictus Abbas *Robertus*, tam Regis & Comitis, quàm multorum Magnatum precibus inclinatus, præfatæ Mulieri non ſolùm terram ad dotem ipſius pertinentem; immò etiam terram quam vir ejus tenuerat tantùm in vita ſua de Eccleſia *Sancti Albani*, pro prædicto ſervitio dimidii militis tenendam conceſſit: cum ipſa ſeu vir ejus, nihil juris in ipſa, ut dictum eſt, habuerat: Porrò paucis evolutis diebus, quia eadem terra in officium ſervitii militaris (ut ſæpius prædictum eſt) redacta erat; idem Comes de *Glovernia*, acceptis ab Abbate *Roberto* triginta Marcis, huic Eccleſiæ præfatum ſervitium dimidii militis ex toto remiſit; Cartamque ſuam tam de prædicta Eccleſia quàm de terra ad eam pertinente, ſuper Altare Beati *Albani* reverenter ac ſolemniter obtulit. Deinde ſæpe dictus Abbas, nullas moras annectens Confirmationem Regis *Stephani*, de eadem Eccleſia & omnibus ad eam pertinentibus, per *Baldericum* de ſigillo obtinuit. Cui duas partes Eccleſiæ ejuſdem principaliter de eo tenendas, petitione dicti Regis *Stephani*, conceſſit, ſicut & prædicto Nepoti ſuo *Gaufrido* tertiam partem; & *Adæ* Clerico ejuſdem Eccleſiæ, eandem terram conceſſerit. Interea prædicta mulier, viam univerſæ Carnis ingreditur: & tota terra quam tenuerat ad dominium Abbatis & Monachorum Eccleſiæ *Sancti Albani*, ſine impedimento transfertur. Porrò pro quadam terræ portiuncula, in liberam Eleemoſynam Eccleſiæ de *Luiton.* antiquiùs deputata; inter ipſum Abbatem *Robertum*, & quendam *H.* converſum de Hoſpitali, jurgium oritur, quandoque ipſa coram Rege Iuſticiariis, ſæpiùs ventilatur: Tandem judicio Curiæ Regiæ decretum eſt, quatenus juramento hominum villæ de *Luitun.* quæſtio illa terminaretur. Unde quidam præfati viri *H.* muneribus illecti; ac multis promiſſionibus corrupti, mendaces teſtes produxerunt: qui juramento probarent, quòd nequaquam terra illa ad eandem Eccleſiam de *Luitun.* pertineret; Et licet omnibus pateret eorum nequitia, pro patriæ tamen conſuetudine admiſſum eſt eorum teſtimonium, & ſacramento confirmatum: Sicque terra a prædicto *H.* in poſterum eſt poſſeſſa. Quod tamen non impunè tulit, horribili namque & repentino ſtatim poſt præoccupatus incommodo, miſerabiliter expiravit. Et circa eoſdem dies, *Herbertus Duket* poſſeſſionibus Beati *Albani* infeſtus, ante majus Altare dum fortè veniret, adeò in pigmæam brevitatem decrevit, ut vix ſimiæ retineret quantitatem, qui antea elegantis & magnæ fuerat ſtaturæ. Ita quod nomini ejus cognomentum *Duket* per contrarium adjiceretur. Veruntamen in amaritudine pœnitentiæ ad ſe reverſus, promittens ſe in veritate Deo & ſancto Martyri ſatisfacturum, ſe ſibi meruit reſtaurare. Crebreſcentibus igitur miraculis, & ſama Religionis, meruit domus *Sancti Albani* tam in temporalibus quam ſpiritualibus, fœlix ſuſcipere diatim incrementum. Prænominatus

Acta inter Comitem Gloverniæ *& Abbatem, ſuper Eccleſia* de Luton. *Pars terræ de* Luitun. Herteſwell, Badeleſdun. *&* Poteſgrave, *de feod. Com.* Gloverniæ.

De Hereberto Duket.

natus autem Abbas *Robertus*, communi aſſenſu & petitione conventus, aſſignavit, & ſcripto ſuo confirmavit, Cellerario hoſpitum totam Eccleſiam de *Luitun:* cum libera efficeretur. Cum tota Eccleſia de *Hoctona*, & cum omnibus rebus ad eas pertinentibus. Et cum omnibus terris quas *Willielmus Camerarius*, tenuit in Soca de *Luitun:* & in villa de *Hoctona*, & in *Hertevella*, & in *Badeleſdun:* & in *Poteſgrava*. Ita ſcilicet quòd prædictæ Eccleſiæ, cum omnibus terris & omnibus earum pertinentiis, omni deinceps tempore forent in manu & diſpoſitione Cellerarii, qui Curiæ præeſſet, ut ex redditibus & fructibus ex eis provenientibus, provideret, quæ neceſſaria forent ad ſuſtentationem ſupervenientium hoſpitum, & ad reædificandas & conſtruendas omnes domos Curiæ, & reficiendos fratres in die anniverſarii ſui. De ea tamen portione, quam *Adam* Clericus tenebat, decrevit, ut proviſione Conventus hujus Monaſterii, duo honeſti ſacerdotes ſubrogati, ſuſtentarentur futuris in perpetuum temporibus, ad celebranda divina officia in eadem Eccleſia de *Luitun:* Eapropter, ex auctoritate Dei omnipotentis & beatæ *Mariæ*, & beati *Albani*, & omnium Sanctorum & ſua, anathematizavit, & à liminibus Eccleſiæ ſequeſtravit, omnes qui hanc ſuam donationem vel ordinationem, vel infringere, vel immutare præſumpſerint, aliquo tempore ſuccedente.

Prior de Thynemue, *electus eſt in Abbatem de* Selebye.

Dum autem talia fœliciter conſummarentur, & apud Deum & homines Eccleſia hæc gratioſè proſperaretur, bonæ recordationis Dominus *Germanus* Monachus hujus Eccleſiæ, & Prior de *Thynemue*, electus & creatus eſt in Abbatem de *Seleby*, ad reformationem ordinis qui ibidem deperierat (*Elya* Abbate cedente) per Archiepiſcopum *Eboracenſem Henricum Mordac*, in cujus Dioceſi dicta Eccleſia de *Seleby* eſſe dignoſcitur. Præfuerat enim idem *Elyas* Abbas dictæ Eccleſiæ ſuæ, paſtor neſcius & remiſſus, ſed Archiepiſcopo defuncto *Henrico*, memoratus *Elyas*, expulſo *Germano* irreverenter ſe intruſit in Abbatiam de *Seleby*, ſe faciens Abbatem exclamari. *Germanus* verò ad domum ſuam, ſcilicet *Sancti Albani* rediens, honorifice ab Abbate *Roberto* & toto Conventu (ut decuit) ſuſceptus eſt. Miſit igitur Abbas *Robertus*, unum Monachum de noſtris, *Romam* feſtinanter, ſuper tali injuria, querimoniam Domino Papæ repoſiturum. Qui audita tali præſumptione, commotus eſt valdè, talē tantamq; abuſionem terribiliter compeſcuit & punivit: ſimiliter & *Osbertum*, Archidiaconum, hujus rei incentorem & ſic honorificè reſtitutus eſt *Germanus* in domum ſuam de *Selebi*, *Elya* cum confuſione repulſo.

Godefridus *noſter monachus, fit Abbas* Croilandiæ.

Reſpiravit igitur domus illa fœliciter, in ſpiritualibus & temporalibus, ipſo Abbate *Germano* diligenter deſudante. Similiter procurante Epiſcopo *Lincolnienſi Alexandro*, & aliis virtutum & ordinis æmulatoribus: Abbas *Robertus* ad reformationem Ordinis qui in domo *Croylandiæ* emarcuerat, Dominum *Godefridum* hujus Eccleſiæ Monachum virum moratum & bene literatum cum Domino *Adam* Nepote ſuo Monacho, viro circumſpecto & diſcreto in temporalibus (ſed illiteratum) tranſmiſit, & conceſſit in Abbatem eligi & creari *Croylandiæ*, qui ordinem hujus domus cum conſuetudinibus, ibidem conſtituit obſervari. Et ſic eo diligenter procurante, refloruit ordo & religio domus prænominatæ, intrinſecus, & extrinſecus in temporalibus, Domino *Adam* nepote ſuo vigilanter deſudante, ſtatus domus fœlix ſuſcepit incrementum, ut unus fratrum vices *Mariæ*, alter *Marthæ*, videretur fideliter adimplere. Sed quia non potuit diu latere memoratus *Adam*, quin odor bonæ famę ejuſdem, uſq; ad Abbatem *Robertum* aſcenderet, revocavit eum domum, & eum ſuum conſtituit Cellerarium. Cujus peritia in rebus agendis & efficax diligentia, præcipuè coquinæ pertinentibus, effecit ut ſpecialem memoriam cum benedictione ſemper promereretur. Unde meruit in capitulo ſolemniter ſepeliri. Ipſis quoq; temporibus, Rex *Stephanus* tranſitum faciens per nos, in hac domo honorificè hoſpitatus; & decentibus reſpectus eſt muneribus, Abbate *Roberto* prudenter procurante. Rex autem cum in craſtino miſſam audiret ad Altare ſancti *Stephani*, Abbas allato Sancti Martyris & ſtatuto ante pedes Regis feretro, cecidit proſtratus ante ipſum Regem & Magnates ejus, petiit inſtantiſſimè, ut ipſe pro amore Dei & Martyris, cujus reliquiæ apportabantur, dignaretur Reliquias Caſtri Regalis quod *Kingsbury* appellabatur, penitus delere. « Latebant enim in eodem ferè loco, ubi caſtrum Regis fue- « rat ab antiquis temporibus dirutum, quidam æditui Regales, ſervi conditione, ſed « Abbatiæ nocivi & damnoſi, habentes in medio ferè vici ſeorſum verſus orientem, u- « num propugnaculum vel municipiolum, pro refugio & manſione, & ſe dicentes Re- « gis fideles ſervientes, & cuſtodes pacis & patriæ, potiùs pacem & patriam perturba- « bant,

Reliquiæ Caſtri de Kingſbury *ſunt deleta.*

"bant, & emolumentis, & turpibus inhiabant quæſtibus quàm pacis commoditatibus "intendentes. Rex autem piiſſimus *Stephanus* quaſi attonitus, à circumſedentibus interrogabat, quid hoc eſſet? Cui ſtatim quidam Magnatum de aſſeſſoribus Abbati amiciſſimus, reſpondit. "Domine mi Rex, non procul hinc, imò, ſub alis hujus Cœnobii, "ſpelunca quorundam latrunculorum eſt, qui toti patriæ ſunt nocivi, & vobis non minùs damnoſi, quam petunt hii vobis devoti ſancti viri, quibus eſt quaſi ſpina in oculo, "penitus aboleri."

Rex igitur precibus Abbatis, ac fratrum ac Magnatum obtemperans, juſſit illas veteris caſtri reliquias, cum ſuis habitatoribus penius deleri, ad Abbatis piam voluntatem & deſiderium. Quod ſtatim fecit Abbas, ſolo tenùs; ut nec veſtigia comparerent complanari, arari & ſeminari, ſuis diſperſis ſatellitibus. Poſthæc autem evoluto parvo tempore, Rex benigniſſimus *Stephanus*, viam univerſæ carnis eſt ingreſſus, cui *Henricus* ſecundus Dux *Normannorum* ſucceſſit in Regnum. Edictum igitur ab ipſo promulgatur, "quatenus omnes terræ quæ per totam *Britanniam* in Dominium prædeceſſorum ſuorum Regum *Angliæ*, ſecundùm Juramentum hominum ſuorum, quolibet tempore "habitæ ſunt, ſine alicujus contradictione redderentur, futuriſq; temporibus, in Dominio ſuo ſucceſſorumq; ſuorum, ſervarentur. Unde contigit, ut iidem ſacramenti præſtitores, antiquorum aſſertionibus provocati, "Eccleſiam de *Luitona* ad Regis "juriſdictionem antiquitus pertinuiſſet, teſtificarentur, ſacramento confirmantes, nam "multi veterem Eccleſiam de *Luitona*, ſuper Dominicum Regni fiſcum fundatam fuiſſe affirmabant, ideoq; ad donationem Regis pertinere. Sed dein ipſa funditùs terræ coæquata, illam quæ modò cernitur, ſuper feodum Comitis *Glovernia*, fuiſſe conſtructam. Quibus Rex *Henricus* auditis, Eccleſiam de *Luitona* in manu ſua per *Richardum Pictavenſem* Archidiaconum, ſeiſiri fecit. *Balderico de ſigillo*, & *Adam* Clerico penitus amotis. Quamobrem Abbas triſtis effectus, Regem *Londonia* commorantem adiit, & ut ob reverentiam ſui Prothomartyris, Eccleſiæ ſuæ miſereretur, quaſi improbus exactor inſtabat. Rex autem miſertus cum conſilio ſuo locutus, totam Eccleſiam de *Luitona* cum pertinentiis tradidit ipſi conſervandam, quouſq; de ea quid facere vellet ſibi per ſe vel per nuncios ſuos, pleniùs diſpoſuiſſet. Proinde memoratus Abbas, æquanimior effectus, præfatum *Richardum Pictavenſem* quaſi Regis auricularium, ſecreto petiit quatenus Regi efficaciter ſuaderet dictam Eccleſiam, Eccleſiæ *Sancti Albani* concedere. Quod idem conceſſit, ſi tamen duæ partes ejuſdem Eccleſiæ quas dicti duo Clerici ſcilicet *Baldericus* & *Adam* tenuerant, ſibi concederentur. Quod Abbas in diſtricto poſitus, (etſi minùs Canonicè) benignè conceſſit. Non multò verò poſt, Rege *Clarundonia* exiſtente, venit ad ipſum Abbas *Robertus*, immiſcens preces promiſſionibus, aliquando rigorem juris interponendo, Martyriſq; vindictam in offenſores ejuſdem. Tandem peroratum eſt, & Deo dante definitum, "ut Rex totam Eccleſiam de *Luitona* "& Eccleſiam de *Hoctona*, cum omnibus ad eas pertinentibus, Regia liberalitate in liberam & perpetuam eleemoſynam, *Roberto* Abbati ibidem tunc exiſtenti, & Eccleſiæ "*Sancti Albani*, ad ſuſceptionem hoſpitum indigentium conceſſit, & Carta ſua confirmavit, ut rata foret ſua confirmatio in perpetuum.

Rex Henricus *ſecundus: Qui regnavit ann. xxxiiii. Rex ſeiſivit Eccleſiam de* Luitona.

Eccleſia de Luiton: *& de* Hogton, *per regem* Henricum *donantur huic Eccleſiæ.*

Paucos poſt hos dies, obiit Papa *Anaſtaſius*, cui *Nicholaus* tunc Epiſcopus *Albanenſis*, ſucceſſit, vocatus deinde *Adrianus quartus*. Vir quidem religioſus, & natione *Anglicus*, qui fuerat priùs Abbas Canonicorum *Sancti Rufi* in *Provincia*. Et quia non videtur penitus alienum à materia mea; de ſerie vitæ ejus, ſummam opuſculo huic, duximus interſerere.

Adrianus *Papa.*

Hic *Nicholaus* (de quo prælibavimus paucula) filius ſuit cujuſdam *Roberti* de *Camera*, qui honeſtè vivens in ſæculo literatus aliquantulum, habitum religionis in domo *Sancti Albani* ſuſcepit: & filium ſuum memoratum *Nicholaum*, clericum & ſcholarem in Clauſtrum attrahere volens, interpellavit Abbatem pro ipſo, ut eundem in Monachum ſuſciperet. Abbas autem conceſſit, ſi idoneus idem *Nicholaus* inveniretur. Sed examinatus, inſufficiens repertus eſt. Receſſit igitur confuſus *Nicholaus*, & abiens in *Provinciam*, in domo *Sancti Rufi* Canonicus effectus eſt, qui poſtea meritis exigentibus, in eadem domo ſortitus Abbatis eſt dignitatem. Et poſtea cum benè per aliquot annos vixiſſet, & negotia domus prudenter pertractaret, *Romã* adiit pro quibuſdam arduis ſuæ domus negotiis expediendis. Et cum ipſa in curia *Romana* efficaciter & prudenter conſummâſſet, famoſus effectus eſt, & cum vacâſſet ſedes *Albanenſis*, electus, ipſam ſortitus eſt.

De Papa Adriano.

eſt. Qui hic de magno major effectus, diatim fœlix in omni virtute ſuſcipiens incrementum; demum Papali ſede vacante, Papa, poſt *Anaſtaſin* (ut dictum eſt) fœliciter eſt ſublimatus. Hic in tantum Eccleſiam beati *Albani* dilexit, ut quicquid ejuſdem Eccleſiæ fratres ab eo petiiſſent, ſine difficultate conſequerentur. Illius namq; pater, ut prætactum eſt, Monachus *Sancti Albani*, quinquaginta annis, & amplius, vitam laudabiliter continuavit, & fœlici fine terminavit. Unde in Capitulo, tum propriis, tum filii ſui Domini Papæ meritis exigentibus, meruit ſepeliri, non procul à tumulo *Richardi* Abbatis, qui poſtea tegulis pavimentalibus eſt coopertus.

Audita igitur apud nos promotione Domini Papæ *Adriani*, exultans *Robertus* Abbas ad reparandas hujus Eccleſiæ antiquas dignitates, ad iter tranſalpinum accingitur, equos præparat, impenſas perquirit, xenia congregat, quæ ad pretium ſepties viginti marcarum (præter Cyphos quinque, & mitras tres pretioſiſſimas, & ſandalia & alia deſiderabilia) ſunt æſtimata. Die igitur ſancti *Dionyſii* iter arripuit, *Romam* petiturus, illius comitatui adhærentibus tribus Epiſcopis *Cænomanenſi*, *Luxonienſi* & *Ebroicenſi*. Dederat namq; in mandatis Rex *Henricus* ſecundus noviter inunctus, ipſis Epiſcopis & eidem Abbati *Roberto*, quatenus quædam ardua negotia Regalia (de quibus non pertinet ut enarremus ad præſens) *Romæ* expedirent. Conſtituit etiam Rex ipſum Abbatem, ſui negotii ſuum procuratorem præcipuum & ſummum, & confecit eis inde literas Regio ſigillo ſignatas. In quibus humiliter & devotè Dominũ Papam deprecatus eſt, ut ſe favorabilem tam negotiis Eccleſiæ *S. Albani*, quàm ſuis propriis, exhiberet; utpote patrocinatui ipſius, ſpecialiter ſubjacentis. Recedentes igitur ab *Anglia*, naves conſcendunt.

Abbas ad Papam accedit.

Intumeſcente autem Mari, imminet periculũ jam demerſionis. Abbas autem ſpecialiter invocans auxilium beatæ *Margaretæ* virginis & Martyris, repentinum & contra omnium opinionem, ſenſit in naufragio ſuffragium. Unde vovit, quòd in Eccleſia nomen ejus in Litania poneretur propenſiùs honorandum. Proſperè igitur applicantes, & poſtea itinerantes, & multas latronum inſidias evadentes, tandem *Beneventum* ubi Dominum Papam inveniunt, pervenerunt. Qui eos ſereno vultu & animo gaudenti ſuſcepit, & inſolitum honorem exhibuit. Expediunt Regalia pro libitu negotia. Remanente igitur Abbate, recedunt Epiſcopi, Regi favorem Papalem, & diligentiam Abbatis renuntiantes. Dominus enim Papa, amicabiliter coegit Abbatem remanere, ut propenſiùs cum ipſo colloquium continuaret, & ejuſdem moram, verſus Regem per Epiſcopos excuſavit. Obtulit igitur Abbas Domino Papæ, aurum & argentum non minimi ponderis, & alia munera pretioſa. Mitras etiam tres, & *ſandalia* operis mirifici, quæ Domina *Chriſtina* Prioriſſa de *Markgate* diligentiſſimè fecerat. Et cum omnia ſereniſſimo vultu intuitus eſt Dominus Papa, omnia acceptavit, ſed non accepit, præter Mitras & ſandalia, quia admirabilis operis. Multum autem, devotionem & urbanitatem ipſius commendavit, & jocoſe ait, *Abnuo recipere munera tua, quia me aliquando ad alas Religionis domus tuæ confugientem, & habitum Monaſticum charitativè poſtulantem, recipere renuiſti.* Cui Abbas. *Domine, vos nequaquam potuimus recipere, voluntas enim Domini repugnavit, cujus prudentia vitam veſtram direxit ad altiora.* Et reſpondit Dominus Papa, *Eleganter & civiliter reſpondiſti, & complacuit ei reſponſionis verbum.* Et addidit. *Abbas chariſſime, audacter pete quod vis, non poterit beato* Albano *deeſſe ſuus Albanenſis.* Tunc Abbas, in bonam ſpem erectus, circumſpectus & prudens, de licentia Domini Papæ, omnia illa auri & argenti munera (quæ ferè ad ducentas marcas æſtimabantur) Cardinalibus & familiaribus Domini Papę, jocundos admiſcendo ſermones et ſociales, liberaliter diſtribuit. Et præter hæc, jocalia deſiderabilia, quæ *Londoniis* et *Pariſiis* comparaverat, munificentiſſimè donavit: ſciens ipſos *Romanos* eſſe inſatiabiles ſanguiſſugæ filios, pecuniæ ſitibundos. Quid plura? Extollitur nomen ejus ad ſidera, omnium adepto favore *Romanorum*. Cùm igitur una dierum familiariter et ſecreto colloquerentur Dominus Papa et Abbas, intimavit Abbas, quaſi abortis lachrymis et ſingultibus ſermonem prorumpentibus, varias oppreſſiones *Lincolnienſis* Epiſcopi, inſidias, irruptiones, preces imperioſas, repulſas damnoſas, epiſcopalium, etiam vilium perſonarum ſuperbiam, intollerabilem. Dominus igitur Papa miſertus et miſeratus, conceſſit Eccleſiæ *Sancti Albani*, inſigne privilegium, ſic incipiens. *Incomprehenſibilis*, *&c.* In "quo nos ab omni Epiſcoporum ſubjectione, tam in corpore Monaſterii degentes, "quàm in Cellis ſeu in cuſtodiis villarum habitantes, ita liberos effecit, ut nullum Epiſ-"copum (præter *Romanum* Pontificem) in poſterum habeamus. Et præter hoc, privi-

Mutua collocutio Papæ & Abbatis.

Privilegium Adriani *Papæ.*

legia nobilia alia plura, adeò ut non ſit aliud Cœnobium in *Anglia*, ipſi Eccleſiæ *Sancti Albani* in privilegiis comparabile. Et cum aliquandiu in Curia cum Domino Papa moram protraxiſſet Abbas, & familiare colloquium ſæpè commiſcerent, retulit Abbas, quaſdam conſuetudines hoſpitalis charitatis, Cœnobii *Sancti Albani* : & quomodo per unam diætam competentem, ita ut omnibus tam pedes quam eques itinerantibus, nec minima nec magna indicetur; diſtat à *Londoniis*, ubi totius Regni concurſus eſt populorum. Et illac omnium Aquilonarium meantium & remeantium, frequens hoſpitatio. Interſeruit quoque, quaſi occaſionaliter Abbas, quia ipſe & Epiſcopi prædicti *Romam* tendentes, cum ad Monaſterium *Sancti Benedicti* ſuper *Liger*. gratia hoſpitandi declinaſſent, Abbas eis, tam procurationem quàm tectum, procaciter denegavit. Unde Papa commotus, ſcripſit ejuſdem Eccleſiæ Abbati, Epiſtolam acrem, comminationem & paternam correptionem, continentem, ſic incipientem : *Si religioſæ profeſſionis, &c*. Unde Abbas memoratus confuſus, correptus, & correctus, ſtatuta hoſpitalitatis Cœnobii ſui, ſalubriter ampliavit ; Papalem metuens ſeveritatem.

Abbas redit à Curia.

Expeditis quidem negotiis, pro quibus Abbas *Robertus Romam* adierat, literiſq; acceptis à Domino Papa ſpecialibus Regi, atq; Legato, pro ſe & Eccleſia ſua directis, cum benedictione Apoſtolica & omnium peccatorum ſuorum abſolutione, omniumq; fratrum benevolentia, remeavit. Jamq; conſumptis expenſis omnibus, inſuper lxxx. marcis (quas more *Romano* à quodam Mercatore mutuò acceperat) domum ſanus & incolumis octavo die aſcenſionis Dominicæ, pervenit ; & cum ſolemni proceſſione ſuſceptus, ſingulos fratres deoſculatus eſt, & obtulit ad Altare majus pallium optimum, duodecim marcis comparatum. Et intrans capitulum, eventus varios itineris & periculorum in mari & in terra, ſeriatim Conventui enarravit : deinde Clauſulam laborum explanavit. Quomodo, ſcilicet, propoſitum ſuum ad plenum in omnibus fœliciter conſummavit. Lætati ſunt audientes, Deo ſanctoq; Martyri gratias perſolventes.

Synodus Londini.

Paucis itaq; poſthac evolutis diebus, congregantur apud *Londonium* Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, multarumq; Eccleſiarum Prælati, cum Comitibus & Baronibus totius Regni, ut negotia Regni, & Eccleſiæ pertractarent ; cum *Theobaldo Cantuarienſi* Archiepiſcopo, *Apoſtolicæ* ſedis Legato, eidem Conſilio præſidente. Epiſcopus vero *Lincolnienſis Robertus*, cognomento de *Querceto*, id eſt, de *Cheſnei*, audiens *Robertum* Abbatem cum ſpecialibus quibuſdam & ſingularibus privilegiorum libertatibus à *Roma* rediſſe, noluit illuc venire, ſed miſſis nunciis, ſuam allegavit impotentiam. Timens ne in illo Conſilio, privilegiis hujus Eccleſiæ oſtenſis & auditis, aut Clericorum ſuorum iram eis aſſenſum præbendo incurreret (& ſic libertati ſuæ & Eccleſiæ ſuæ derogaret) aut ſuis contradicendo, Domini Papæ offenſam ſubiret.

Abbas oſtendit adepta privilegia, Epiſcopis Angliæ.

Adeſt tamen *Robertus* Abbas, ſuis ſtipatus amicis, qui quadam die Epiſcopis congregatis, Literas Apoſtolicas porrexit. In quibus eiſdem Epiſcopis Dominus Papa « præcipiebat, quatenus feſtivitatem *Sancti Albani* per ſingulas Eccleſias eorum devo- « tiſſimè celebrandam, denunciarent. Hiis auditis, omnes unanimiter Apoſtolico præcepto parere ſe velle, cum ſummo honore fatentur. Hiis ſiquidem reſponſis, Abbas exhilaratus, alias literas Domini Papæ, de ſolemni proceſſione Clericorum & Laico- « rum *Hertefordenſis* Provinciæ, per ſingulos annos huic Eccleſiæ exhibendo, *Lincolni-* « *enſis* Clericis aſtantibus, perlegi fecit.

Appellatio Lincolnienſ.

Quibus auditis, indignati ipſum Abbatem & Capitulum ſuum, ad audientiam Apoſtolicam appellaverunt, præfigentes diem appellationi, diem dominicam qua cantatur *Gaudete in Domino*. Sumentes occaſionem de hoc, quòd Dominus Papa in eiſdem literis interdicebat, ne Clerici vel Laici inter « *Hertefordenſem* Provinciam conſtituti, iteratam proceſſionèm ad *Lincolnienſem* civi- « tatem facere, à quolibet compellerentur. *Robertus* Abbas domum revertitur: hæc Conventui nuncians. Quo proſequi volente, venit *Hugo Dunelmenſis* Epiſcopus, utriuſq; Eccleſiæ tunc fidelis amicus, partes ſuas interponens, ut utraq; Eccleſia inter ſe amicabiliter componerent. Locus & dies ab utraq; Eccleſia, fide interpoſita conſtituitur. Quo res de reformatione pacis die Apoſtolorum *Simonis & Iudæ* apud *Sanctum Neotum* actitaretur. Adeſt Epiſcopus *Lincolnienſis Robertus*, cum *Richardo Londonienſi*, & *Gileberto Herefordenſi*, cum copioſa Clericorum multitudine. Adeſt & *Robertus*, cum ſuis. Illis verò hac de re altercantibus tandem dictis Epiſcopis, cum Epiſcopo *Dunelmenſi* mediantibus, inter utramq; Eccleſiam compoſitio formata eſt.

Compoſitio.

Hujus vero compoſitionis forma, à prædicto Epiſcopo *Gileberto Herefordenſi* cognomento *Foliott*, dictata eſt;

utriuſq;

utriuſque Eccleſiæ ſigillis, conceſſa & confirmata eſt. Nam duobus ex fratribus noſtris cum medietate Chyrographi, hujus Eccleſiæ ſigillo ſigillati, *Lincolnienſem* Eccleſiam adeuntibus, medietatem alteram *Lincolnienſis* Eccleſiæ ſigillo ſignatam, ab eis abſque reclamatione, vel moræ etiam diſpendio, receperunt.

De candelabris Miſſis.

Hiis itaque peractis, Abbas *Robertus Romam* mittere diſpoſuit:non quia ſupradictam Appellationem quæ jam expiraverat proſequi vellet: ſed ut quæ Domino Papæ hoc petenti,cùm adhuc*Beneventi* eſſet,de duobus Candelabris promiſſum,effectui manciparet. Igitur initio Martii, unum ex fratribus noſtris *Robertum de Gorham*,*Romam* ad pedes Domini Papæ, cum prædictis Candelabris, ex auro & argento artificioſiſſimè fabrefactis, & aliis deſiderabilibus muneribus & denariis ad viatica copioſis deſtinavit; adjuncto eidem alio fratre pro ſocio *Gaufrido de Gorham*. Qui *Romam* venientes, a Domino Papa benignè ac honorificè ſuſcepti ſunt: cujus illicò pedibus (ut moris eſt) provoluti, memorata Candelabra proferentes, ei, ex parte Domini *Roberti* Abbatis & Conventus ſui, civiliter obtulerunt. Quibus viſis, & ſingulariter ac mirificè laudatis, Papa immenſas gratias eidem Abbati & fratribus pro talibus xeniis multiplicavit. Quæ ſtatim, ob honorem & reverentiam beati *Albani Anglorum* protomartyris, (cujus ſe miniſtrum, imò ſervum palàm profeſſus eſt,)beato *Petro* Apoſtolorum principi, ſollemniter ac devotè obtulit;ut eſſent in ejus Eccleſia dicti Martyris perpetuum memoriale:Expoſitis itaque negotiis, quicquid poſtulabant celeri conſequebantur effectu. Duo namque maxima privilegia adepti ſunt. *Primum*;de pontificalibus ornamentis;ſecundum de hujus Eccleſiæ libertatibus; & alia plura nobilia ac neceſſaria. Quibus impetratis, a Domino Papa licentia repatriandi poſtulatur; & cum benedictione Apoſtolica,& omnium fratrũ, conceditur. Dominus autem Papa,ut ipſius memoria ſemper haberetur in Eccleſia Beati *Albani*, per eoſdem fratres, eidem Eccleſiæ miſit Reliquias de legione *Thebæa*,propter quod, poſtea ſtatutum eſt in dicta Eccleſia, ut eorum Feſtivitas ampliaretur; & duodecim *Lectiones* propriaque *Legenda* legeretur. Et inſigne pallium, quod Dominus Imperator ipſi miſerat, & ſandalia pretioſa, & annulum pretioſiſſimum; & alia, quæ longum eſſet enarrare. Repatriantes igitur, die Paſſionis beati *Albani*, non ſine nutu Dei, domum veniunt, ut ſicut ipſa die anima beati protomartyris ante Deum coronanda ab Angelis fuerat præſentata; ita & in terra ab hominibus inſtrumenta honoris ſui terreni, loco Martyrii ſui ſollemniter præſentaretur. Exhilarantur, viſis tot xeniis inſignibus, Abbas & Conventus vehementer, grates & gratiæ Martyri perſolvuntur; ampliatur devotio, honor augetur, ſollemnitas dilatatur, & completur Feſtivitas cum jubilo incomparabili.

Nota de pontificalibus Ornamentis. Munera Miſſa per Adrianum Papam.

Ingratitudo Abbatis Weſtmonaſterii.

Eiſdem temporibus,*Radulpho* Priore,viam univerſæ carnis ingreſſo;Magiſter *Laurentius*, vir honeſtus & bene literatus, loco ipſius ſubſtituitur. Et tunc temporis ingruente famis incomodo, ferè omne inſtauramentum ſuum; Abbas *Robertus* Abbati *Laurentio Weſtmonaſterienſi* innata benignitate (licèt indigno) dimidiavit. Abbas enim *Weſtmonaſterii* prædeceſſor *Laurentii Gerum* nomine, filius Regis *Stephani*, clarior genere quàm moribus, omnem ferè Eccleſiæ ſuæ ſubſtantiam, in uſus ſæculares, (ut prætactum eſt) ſecùs quam deceret aut expediret, diſſipaverat. Ita ut nec ad victum vel veſtitum Conventus, aliquid *Laurentio* ſucceſſori ſuo, reliquerat. Unde ut reſpiraret,ſæpè dictus Abbas *Robertus*, fere ducentas marcas expoſuit, ſine donativis ſui introitus initialibus, ſcilicet in equis, Ciphis argenteis, & coclearibus, & competenti veſte: quæ omnia recitabilia ſæpè ſunt, ut ipſius ingratitudo declaretur; Nam Abbatem *Robertum*, poſt in multis laceſſivit & damnificavit, ſe injuſtè ingerendo in terras *Sancti Albani*, ſuis conterminas. Nam de terra quadam quæ eſt inter fluvium de *Marford*, & terram de *Sandruge*, & aliis terris & poſſeſſionibus,Regio elatus fulcimine (quia ſe depreſſum per *Gerum* Regio ſanguine affirmavit, & ideò ſe per Regem debere reſpirare) multotiens violenter vexavit, & lites ſopitas ſuſcitavit redivivas.Porrò illo tempore *Robertus* & Cõventus,& *Robertus Taileboys* & fratres ejus,moverunt calumniam adverſus Abbatem *Laurentium Weſtmonaſterienſem*,in præſentia juſtitiariorum & Baronum Regis ad ſcaccarium;de terra et boſco de *Aldenham*; quam de Abbate *Sancti Albani* ſe debere tenere prædictus *Robertus Tayleboyes*, & fratres ejus affirmabant, ſicut patres eorum fecerant. Proinde *Laurentius* Abbas, verens ne curiæ Regis judicium ſubiret (utpote illam terram violenter & injuſtè potenter detinens) fecit pacem cum eodem *Roberto Tayleboyes*, *Roberto* Abbate, & Monachis plæriſque Eccleſiæ *Sancti Albani*, qui tunc ibi aderant, reclamantibus. Et ne ter-

tam ad feudum *Sancti Albani* pertinentem venderent, eidem militi & fratribus ejus, ex parte Conventus *Sancti Albani*, interdicentibus: Promiſit namque *Laurentius* Abbas eidem *Roberto Tailleboyes*, viginti tres marcas, ut juri ſuo renuntiaret; quas (fratre noſtro *Adamo* Cellerario cum aliis reclamante) in Curia noſtra apud *Sanctum Albanum*, idem *Robertus Tailleboyes* ſuſcepit, & quietationem pannagii viginti porcorum in nemore de *Aldenham*, ſingulis annis. Unde ſimiliter idem *Robertus Tailleboyes* moverat calumniam eidem *Roberto* & fratribus ſuis & hæredibus eorum, aſſenſu, & conſilio Conventus *Weſtmonaſterienſis* idem Abbas *Laurentius* conceſſit.

Diſſenſio inter Abbatem, & Lincolnienſem Epiſcopum.

** Tanta (ſcilicet privilegia) impetrata, ſive conceſſa.*

Audientes itaque *Lincolnienſes* tantam * à Papa *Adriano* (quem *Albanenſem* nominarunt) indignabantur, minas congerentes, potenteſque viros ad noſtram perniciem excitabant, iramque Regiam adverſus nos accendebant. Jamjamque univerſa privilegia quæ à Papa *Adriano* adepti fueramus, ſolicita inquiſitione cognoverunt, ideoque magis inflamabantur. Proinde memoratus *Hugo Dunelmenſis* Epiſcopus triſtis effectus; iterum ſicut priùs, diligenter partes ſuas interpoſuit: atque ab utraque Eccleſia, quatenus ſub die certo & loco denominato, inter ſe amicabiliter componerent, ut vir eloquens & nobilis exegit. Adveniente igitur die, affuit *Robertus Lincolnienſis* Epiſcopus cum *Hilario Ceſtrenſi* & *Gileberto Herefordienſi* Coepiſcopis, & Copioſa Clericorum Nobilium multitudine. Adeſt & *Robertus* Abbas cum Epiſcopo *Dunelmenſe*, & aliis potentibus & diſcretis quamplurimis: initoque conflictu, diutiùs hinc & inde decertatum eſt. Tandem mediante dicto *Hugone Dunelmenſi*, cum Coepiſcopis ſuis, et aliis juriſperitis: formam pacis inter Eccleſias dictas componere ſtuduerunt. Quæ tamen utriuſque Eccleſiæ ſigillis, nullatenus eſt roborata. Nam mediante Dei gratia, utriſque partibus domum remeantibus, *Lincolnienſes*, quam ſe in poſterum ſervare inviolabiliter promiſerant, infirmantes refutarunt, et initam pactionem, pro nihilo duxerunt. Iterum verò aliam utrinque inierunt, quæ ſimiliter caſſata eſt: et tertiam ſimili modo. Porrò quoad uſque Dominus Papa *Adrianus* vixit, non eſt auſus Epiſcopus *Lincolnienſis* vexare vel niti trahere ad ſuam ſubjectionem, Monaſterium *Sancti Albani*, quod à primis ſuæ fundationis initiis, et jam magis privilegiatum fuiſſe dignoſcitur.

Mors Adriani Papæ.

Poſt hos autem paucos dies, idem Papa *Adrianus*, quia cujuſdam potentis Civis *Romani* filium indignum, in Epiſcopum, timore repreſſus divino, creare et Conſecrare noluit, præventus inſidiis, potionatus, veneno infectus, et interfectus eſt. Qui Kalendis Septembris, ſcilicet die *Sancti Egidii* Martyr Dei et Confeſſor egregius, ab hoc mundi exilio migravit ad Cœli patriam, Cui ſucceſſit venerabilis *Rollandus* Domini Papæ *Adriani* Cancellarius: cui adjectum eſt nomen *Alexandri* tertii, vir juſtus et prudens. Adverſus quem, inſurrexit *Octavianus* ſchiſmaticus Antipapa: ſe *Victorem* cognominans, binario fultus Cardinalium numero; unde verſus,

Guido de Crema, Io & Hannes ſunt anathema:
Nunquid peccavi, nunquid malè grammaticavi;
Schiſmatici pravi, ſi nomen ſchiſmaticavi.

Idem tamen *Octavianus*, paulò poſt miſerabiliter defunctus, hæredem habuit ejuſdem veſaniæ, *Guidonem Cremenſem*. Quos fovit *Fredericus* Imperator, qui vir Martius et victorioſus, *Mediolanum* ſeptenni obſidione fatigatam, tandem ſubvertit.

Novum privilegium à novo Papa conceſſum.

Audiens autem *Robertus* hos flebiles rumores; doluit nimis: initoque Conſilio magiſtrum *Ambroſium* Clericum ſuum legis peritiſſimum, *Italicum* natione (de primis, tempore, ſcientia, et moribus, *Angliæ* Legiſperitis) *Romam* ad Dominum Papam *Alexandrum* (quem jam Rex *Francorum* et Rex *Angliæ* in patrem et paſtorem Animarum electum acceptaverant, et defendendum ſpoſponderant) celeriter deſtinavit. Verens, ne *Lincolnienſes* privilegium aliquod ſive literas, noſtris privilegiis obviantes, a Papa priùs impetrarent, quàm noſtra privilegia ab ipſo Papa confirmarentur. Datis et promiſſis muneribus multis, multùm ſumptuoſis, impetratum eſt nobile privilegium, ſic incipiens, *Quùm ſine vero cultu Religionis, &c.* Et alia ſimiliter Eccleſiæ *Sancti Albani* valde congrua. Dilexit enim Papa *Alexander* Eccleſiam *Sancti Albani*, gratia prædeceſſoris ſui Papæ *Adriani*, ejuſdem martyris indigenæ, et amatoris indefeſſi. Erant autem amici præcordiales Papa *Adrianus*, et ejus Cancellarius *Rollandus*, jam Papa *Alexander*; Ipſique ambo, perſonam Domini Abbatis *Roberti*, ſupra omnes *Angliæ* Abbates (nec ſine merito) ſpecialiter dilexerant.

Hiis igitur magiſter *Ambroſius* impetratis, moram in *Italiam* protrahebat: timens ne fortè *Lincolnienſis* Epiſcopus, ad Dominum Papam Nunciis directis, Curiam *Romanam*

muneribus

muneribus corrumpens, cauſam noſtram faceret inferiorem. Porrò *Robertus Lincolnienſis* Epiſcopus, de obitu Domini *Adriani* Papæ gaviſus, ad Regem *Henricum* (qui tunc in Regno *Francorum* morabatur) perrexit, & eum contra Eccleſiam *Beati Albani*, graviter exaſperavit, manifeſtè de nobis, reponens querimoniam, & ante conceptam gravem movens quæſtionem. Rediens igitur armatus Regis auctoritate, & multorum Epiſcoporum auxilio, ſolemnem à nobis, tanquam Epiſcopo noſtro exhiberi proceſſionem juſſit, atque parochiam ſuam * *circumventi*, hoſpitium ſibi præparari. Cui contradixit Abbas *Robertus*. Epiſcopus autem exacerbatus, literas *Roberto* Comiti Legriæ (qui tunc in *Anglia* judicabat) porrexit, a Rege impetratas. Quarum tenorem idem Comes (utpote amicus & parochianus ſuus, et petitus ex parte Regis, Literatoriè) diligenter ſecutus; citavit *Robertum* Abbatem *Sancti Albani*, & Conventum ejuſdem, literis ſigillo ſuo conſignatis ſub hac forma.

Epiſcopus Lincolnienſis *infeſtat Abbatem.*

* *Vel circumienti.*

Robertus Comes Legriæ, Roberto Abbati Priori & Conventui de Sancto Albano, ſalutem. Suſcepi mandatum Domini Regis, mandatum tale. Henricus Rex Angliæ, &c. Roberto Comiti Legriæ ſalutem. Præcipio tibi quod ſine dilatione facias venire coram te, Epiſcopum Lincolnienſem & Abbatem Sancti Albani, Et præcipe Epiſcopo *Ciceſtrenſi, & Epiſcopo Ceſtrenſi, & Epiſcopo Norwicenſi, & Abbati Weſtmonaſterii, quòd ad illum diem ſint coram te, & diligenter tecum audiant loquelam quæ eſt inter Epiſcopum Lincolnienſem, & prædictum Abbatem. Et quam dicit Eccleſiam, & prædeceſſores ſuos habuiſſe in Eccleſia ſancti Albani, & prædictum Abbatem tempore Regis Henrici avi mei. Et quam libertatem Abbas Sancti Albani dicit Abbatiam ſuam habuiſſe tempore Regis Henrici avi mei. Et quomodo cognoſcere poteris, per teſtes eorum, qualiter fuit tempore Regis Henrici avi mei mihi reſcribe. & Epiſcopis & Abbati Weſtmonaſterii dicas, quòd mihi reſcribant. Teſte Cancellario, apud Feleſiam.*

Quare præcipio vobis ex parte Regis, quod veniatis ad Northampton proxima die Veneris ante Purificationem Sanctæ Mariæ; remota omni occaſione & dilatione. Ita in omnibus præmuniti, ut poſſim præceptum Domini Regis plenè complere: & quòd per vos non remaneat: Et ſcitote pro certo, quòd ulteriùs non poterit differri præceptum Domini Regis. Et ideo dedi vobis tam longum reſpectum, ad providendum.

Et præcipio vobis, quòd iſtas literas mihi vobiſcum apud Northamptonam reportetis. Valete.

Cùm igitur locus affuiſſet apud *Northamptonã* conſtitutus; die non mutato (quibuſdã ex cauſis) ſubitò emergentibus, in Caſtello *Wintoniæ* res actitata eſt. Vbi ſupranominatus *Lincolnienſis* Epiſcopus, cum *Gilberto Herefordenſi* Epiſcopo (cui ſanguine jungebatur) magnaque clericorum affuit multitudine ſtipatus. Itemque *Robertus* Abbas, venerabilibus viris, *Gregorio Malbrebun* Abbate, & *Theobaldo* Priore Eccleſiæ *Sancti Edmundi*, paucíſque Monachis & Clericis ſociatus, è regione conſtiterunt. Aſſidebant delegati a Rege, *Hilarius Ciceſtrenſis* Epiſcopus, *Richardus Ceſtrenſis*, *Willielmus Norwicenſis*, *Laurentius* Abbas *Weſtmonaſterii*, utriuſque partis allegationes, diligentiùs audituri, eaſque ad Dominum Regem, ſcriptas relaturi.

Dies datus.

Herefordenſis ſic inchoans, ait, allegans pro *Lincolnienſi*, *Cùm primum placuit Domino gentem Anglorum à tenebris infidelitatis purgare, & luce Fidei illuſtrare; diſtinctæ ſunt parochiæ Epiſcopatuum, docente* Spiritū Sancto, *ſicut uſque hodie cuſtodiuntur; juxta illud Prophetæ*, Diſtribuite domos ejus. *Ab initio igitur naſcentis Eccleſiæ, Eccleſia* Beati Albani *ſubjecta fuit Lincolnienſi Eccleſiæ: in tantum, ut omnes Abbates* Sancti Albani, *à Domino* Lincolnienſi *benedictionem acceperunt, & profeſſionem fecerunt. Quæ profeſſio vinculum eſt, quo filia matri obligatur, unde & in principio profeſſionis, Crux ſubſcribitur: vera & ſtabilis permittitur obedientia: lecta etiam profeſſio, Altari ſuperponitur. Habemus præ manibus profeſſionem* Richardi *Abbatis: Præſto eſt, qui profeſſionem* Gaufridi *Abbatis ſcripſit. Domini quoque* Roberti *qui nunc eſt Abbas, profeſſionem ad manum habemus, quam & ipſe propria manu ſcripſit. Debet itaque Eccleſia* beati Albani, *ſicut cæteræ Dioceſeos ejuſdem, ſubjectionem & obedientiam: ut Dominus* Lincolnienſis *habeat in ea ſollemnes proceſſiones, cum tempus exegerit, debitas refectiones, cum parochiam ſuam circuiverit: ut quibus ſeminant ſpiritualia, ab his metant & carnalia. Itaque uſque ad hæc tempora, ſine reclamatione factum eſt. Egreſſus eſt ſpiritus novus, ſpiritus recalcitrans contra votum, contra fidem, contra profeſſionem: Domino* Lincolnienſi, *negatur obedientia. Propterea Domino Regi placuit diligenter inquirere per viros prudentes, quam ſubjectionem habuerit Dominus* Lincolnienſis, *in Eccleſia* beati Albani, *quæve ejuſdem libertas. Et hanc inquiſitionem, coar-*

Lis gravis.

Allegatio pro Lincolnienſi.

ctat circu tempora Regis Henrici *avi ſui: quibus ſua jura ſingulis Eccleſiis cuſtodiebantur.* Profeſſio.

Ego Robertus *Sancti* Albani *electus Abbas, tibi* Roberte Lincolnienſi *Epiſcopo & ſuc-*
Allegatio pro Abbate. *ceſſoribus tuis Canonice introductis, promitto debitam obedientiam.* Ad hæc Abbas reſpondit.

Quæ hic dicentur ex parte noſtra, vel à me, vel ab alio, animo reſpondendi, in jure non dicentur, neq; enim propter hoc venimus. Audio Dominum Herefordenſem *quædam dicere, quæ perſonam meam tangunt: nolo ea ſilentio confirmare, ſed habito Conſilio reſpondere.* Inito igitur Conſilio, ait, reſpondens per reſponſalem. *Non omnes beati* Albani *Abbates, à Domino* Lincoln. *benedicti ſunt.* Paulus *Abbas, & omnes ejus prædeceſſores, ab alio benedictionem acceperunt. Iſte quoq; Dominus* Robertus *oblatam ſibi benedictionem ab eo qui poteſtatem habebat propter venerationem* Lincoln. *Eccleſiæ, ſuſcipere recuſavit: Quem Dominus* Hereforden. *immeritò tranſgreſſionis arguit: qui jam decem annis Abbas, nunquam* Lincolnienſis *mandato contradixit.* De cujus etiam profeſſione, optimè poſſit ſiluiſſe Dominus *Herefordenſis*: cum juxta aſſertionem ſuam, Dominus Rex coarctaret & coarctet inquiſitionem iſtam, circa tempora Regis *Henrici* avi ſui. Ex abundanti de ea reſpondet. *Siquidem literas quæ afferuntur nec ſcripſiſſe, nec ſcribi juſſiſſe: nec clericem antepoſitũ propria manu annotuiſſe. Legit tamen eas propter honorem* Linc. *Eccleſiæ ſupplens quod deerat, propter libertatẽ Eccleſiæ ſuæ. Subjunxit enim incontinenti, ſalvis dignitatibus Eccleſiæ meæ. Cujus orationis finis maximè attendendus eſt, quia meliora ſunt noviſſima ſermonis, quàm initium ejus. Hujuſmodi autem profeſſionem (ſi dicenda eſt profeſſio) fecit: non propter obligationem, ſed propter* Lincoln. *Eccleſiæ venerationem. Porrò dignitates Eccleſiæ* Sancti
Eccleſia ſancti Albani eſt ingenua. Albani, *magna ſunt & manifeſta. Ipſa ſiquidem non ſolum libera eſt, ſed & ingenua, natales ejus Rex* Offanus *aureis literis conſcripſit. Succeſſores ejus illuſtres Reges* Anglorum, *ejus ingenuitatem roborarunt*, Romaniq; *Pontifices, ſuis eam privilegiis confirmaverunt, nec Dominus* Lincoln. *poteſt diſſimulare, quin iſta noverit. Clerici enim ejus ſubintraverunt explorare libertatem noſtram: qui fideliter renuntiaverunt ea, quæ viderant & audierant. Non mediocriter igitur peccat, qui eam nititur perturbare.* Cùm hoc igitur dixiſſet magiſter *Iohannes* de *Tillebire*, recedit. Illiſq; autem de hac re diu altercantibus, in hoc Conventu quoddam accidit memoriale. Nam quidam legis peritiſſimus noſtræ parti adverſarius, volens ea quæ à noſtris dicebantur inficiari, aſſurrexit: aperienſq; os ſuum, ita indoctè & incompoſitè locutus eſt, ut cuncti adverſæ partis ei innuerent ut ſileret. Dixit igitur Abbas *Robertus* in propatulo: *Sicut ex Domini Regis literis liquet, præcipitur tibi Domine Comes & vobis Domini Epiſcopi, tibiq; Abbas* Weſtmonaſterii, *ut diligenter inquiratis, quam ſubjectionem habuerit Epiſcopus* Lincolnienſis *in Eccleſia beati* Albani, *quamve eadem Eccleſia libertatem habuerit temporibus Regis* Henrici. *Hæc inquiſitio non melius fieri poteſt, quam per Clericos* Lincolnienſes, *itemq; Monachos beati* Albani. *Porro Monachi noſtri per Regnum diſperſi ſunt, alii per* Lincolnienſem *Epiſcopatum qui amplius eſt. Alii per* Londonenſem, Norwicenſem, Dunelmenſem. *Ex quibus locis petendi ſunt ſenes & ſapientes, qui cauſam noſtram de jure & facto poſſunt inſtruendo certificare. Nos enim juvenes, jura Eccleſiæ noſtræ nondum perfectè novimus. Debet & decet itaq; nobis indulgeri dilatio trimeſtris. Præterea, cùm propter negotii præſentis magnitudinem, de quo agitur, eſt periculoſum, aliquid præcipitanter definire, hanc petimus dilationem. Non enim de opum ponderibus, de fundis, aut villis, ſed de libertate noſtra ſuper aurum & topazion pretioſa.* Porro, ſupradicti quatuor viri cum *Roberto* Comite *Legriæ*, auditis hinc inde allegationibus iſtis, communicato tractatu, totam controverſiam ad medium quadrage-
Dilatio negotii prænotati. ſimæ diſtulerunt, diem peremptorium conſtituentes utriq; parti prænotatum. Reverſus itaq; Dominus Abbas, extorta dicta dilatione reportavit Pontificum *Romanorum* privilegia, *Calixti*, *Celeſtini*, *Eugenii*, *Adriani* & *Alexandri*. Quibus armis ſtandum erat in tali certamine, ſi, ſcilicet, quæſtio principalis verteretur. Porrò, *Calixti* Papæ privilegium, præ cæteris in hac cauſa ad Regis favorem adquirendum videbatur perutile: quod fatetur idem Papa, ob Regis *Henrici* indultam petitionem, cum Dominus Rex in hoc negotio avi ſui deſideraret inhærere veſtigiis, ut ex apicibus ejus claret. Verùm cum dies præfinitus immineret, ſexto vel ſeptimo die duntaxat interpoſito, ex Regis mandato, de partibus tranſmarinis ſubitò allato, ſcripſit utriq; parti Comes *Legriæ* « quatenus inſtantis cauſæ diſceptatio uſq; ad audientiam Regis reſervaretur: Proinde « Abbas exhilaratus eſt, affirmaverat enim conſtanter coram memoratis judicibus, ſe

abſente

abſente Rege de Eccleſiæ ſuæ libertate, (eò quòd Rex ſpecialis fundator & patronus eſſe dignoſcitur) vel conflictum inire, vel aliquid arduum definire. Et hoc de conſilio juriſperitorum acceperat, nec aliud poſſe facere.

Paucis autem diebus ante reditum Domini Regis, Apoſtolica ſcripta Domino Abbati *Roberto* (neſcitur quo conſilio diutiùs occultata) tandem prima à *Lincolnienſibus* reddita ſunt. Per utrumq; judicem tam Eccleſiaſticum quàm civilem, cauſam ſuam munientibus, quorum hoc eſt tranſcriptum.

« *Alexander* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilecto filio *Roberto* Abbati, & univerſo capitulo *Sancti Albani* ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum anno « præterito Nuncius veſter ad noſtri Apoſtolatus præſentiam acceſſiſſet, illum benignè « ſuſcepimus, & juxta petitionem veſtram, privilegium quod prædeceſſor noſter bonæ « memoriæ *Adrianus* Papa, Eccleſiæ veſtræ indulſit, fecimus confirmari. Poſtea verò « venerabilis frater noſter *Lincolnienſis* Epiſcopus, tranſmiſſa nobis inſinuatione « monſtravit, quod eadem Eccleſia ad jus & diſpoſitionem ſuam ſpecialiter pertinet, & « illi debet tanquam ſuo Epiſcopo reſpondere: Unde licet vos & Eccleſiam veſtram « diligere velimus, & jura Eccleſiæ veſtræ integra conſervare, tamen quia prædicto « Epiſcopo, ſalva conſcientia, non valuimus ſuam juſtitiam denegare vel in ſuo jure deeſſe, vobis dedimus in mandatis, ut in idoneos judices conveniretis, quatenus cauſa « ipſa in eorum præſentia diſcuti, & ad nos referri deberet, & cognita veritate, per nos, « mediante juſtitia, terminari. Quod quia nondum eſt effectui mancipatum, cum idem « Epiſcopus in auribus noſtris pro juſtitia ſua clamitare non ceſſet, cauſam ipſam venerabilibus fratribus noſtris *Ceceſtrenſi* & *Norwicenſi* Epiſcopis, duximus committendam. Quocirca per iterata vobis ſcripta mandamus, quatenus cum ab illis propter « hoc fueritis evocati, illorum præſentiam adeatis, & teſtes producere, & inſtrumenta, « & rationes allegare, ſi quæſtio adverſus vos mota fuit, ſtudeatis. Et privilegia bullata, « tam nova quam vetera, in Clauſtro veſtro illis oſtendere non recuſetis. Ex quo autem ipſis judicibus omnia oſtenſa fuerint, prædicto Epiſcopo eorum omnium copiam « faciatis, ut eis diligenter inſpectis, poſſit agnoſcere utrum cedere debeat, vel in cauſa « ipſa procedere. Nos ſiquidem eiſdem judicibus in mandatis dedimus, quòd teſtium « depoſitiones & allegationes, rationes quoq; & tranſcripta privilegiorum utriuſq; partis, ſub proprii impreſſione ſigilli, ad præſentiam noſtram tranſmittant, ut cognitá veritate eidem controverſiæ finem debitam imponere valeamus. Dat. *Lanua*, xvii. Kalend. Aprilis.

Litera Papalis ab Epiſcopo impetrata.

Citabatur igitur Abbas, ut *Londini* compareret die qua cantatur, *Lætare Hieruſalem*, ſufficienter inſtructus reſpondere Epiſcopo *Lincolnienſi* ſuper quæſtione ſtatus. Et ecce Rex veniens jam in *Angliam*, & audiens hæc, credidit hoc procuratum eſſe ab ipſo Abbate. Unde magnam Rex contra Abbatem concepit indignationem. Porrò Abbas neſcius regiæ iræ, eum viſitavit civiliter xeniorum multitudine, per dominum *Galfridum* Monachum ſuum: quem Rex acriter reprehendit de negligentia Abbatis. Sed dominus *Gaulfrid.* hoc conſtanter inficiabatur. Rex autem ſtatim miſit *Richardum* tunc *Pictavenſem* Archidiaconum ad Archiepiſcopum *Cantuarienſem Theobald.* ut Regi adventanti occurreret *Wintoniæ*, ubi hæc acta ſunt. Præcipiens, ut de cauſa quæ vertebatur inter Epiſcopum *Lincolnienſem* & Abbatem *Sancti Albani*, in ipſius præſentia cognoſceretur, apud *Weſtmonaſterium*, in concilio quod celebraturus erat ibi media quadrageſima. Interim utriuſq; partis amici plurimas formas pacis prolocuti ſunt: ſed omnes vel alteri vel utriq; partium diſplicuerunt. Abbas verò per Dominum *Galfridum* certificatus de ira Regis, miſit ad eum Dominum *S.* Priorem Eccleſiæ ſuæ, & *A.* Cellerarium, ut diligenter purgarent Abbatis innocentiam ſuper reſcripti impetratione, & ut attemptarent ſi quomodo poſſint obtinere Regis præſidium in cauſa imminente. Qui ad Regem accedentes, de innocentia Abbatis eleganter allegarunt, tum quòd reus actorem non ſolet ſollicitare ut eum impetat, tum quòd judices impetrati erant ſuſpecti Abbati, ut dictum eſt, tanquam Epiſcopo familiares, & conſimilem habentes cauſam adverſus Monaſterium Sancti *Edmundi*. Alter, adverſus *Monaſterium Sancti Martini de bello*. Quibus rationibus Rex adquieſcens, placatus eſt. Quæ videntes Nuncii noſtri, adjecerunt, quòd ſi operam daret Dominus Rex efficacem, ut penitus à *Lincoln.* ſubjectione emanciparentur, tantum facerent pro eo tam in vita quàm poſt mortem ejus, quantum pro fundatore Eccleſiæ noſtræ inclyto Rege *Offano*. Quod quidem Rex gratanter accepit,

cepit, & gaudenter. Injunxit igitur eis, ut Abbas ei occurreret *Londoniam:* omnia privilegia tam nova quàm vetera ſecum deferens, ut copiam haberet ea inſpiciendi: Et ſic redientes Nuntii, et ſuper hiis Abbatem & Conventum certificantes, & non mediocriter exterrentes. Timebant enim, ne ſi quid diſpliceret Regi in eis, ea confringeret. Communicato proinde conſilio, cum ſanioti parte fratrum *Londoniam* venit Abbas cum duobus tantùm fratribus; ſed abſque privilegiis, Deo exitum rei committens. Et ſtatim ad Regem accedens, & ſuper hoc interrogatus, conviciis laceſſitus, triſtis receſſit, intercedente tamen nobili viro *Roberto de Humèz* (qui affinitate proxima Abbatem contingebat,) ſimul cum centum libris quas per eum Abbas Regi optulerat pro dicta emancipatione; ſerenabatur mens Regia, & advocans Abbatem, ait. Operam dabimus paci „ ac deſiderio veſtro. Hiis auditis Abbas æquanimior factus; & requiſitus, ſi adhuc ha„ beret ſua ſecum privilegia, reſpondit, Quòd in craſtino ad manum erat habiturus. Statimque miſit pro ipſis; vocans etiam ſaniorem partem Conventus, comitantibus quamplurimis fidedignis ſecularibus. Venit ergo *S.* Prior *Londoniam* cum triginta Monachis & copioſa multitudine aliorum teſtium, & inſtrumentorum Pontificum *Romanorum* & Regum ſufficienter inſtructus ad litis ſuſceptionem coram Rege ſeu memoratis judicibus. Nam prædicti teſtes ætate & moribus parati erant Sacramento (ſi neceſſitas in„ cumberet) probare, quòd Eccleſia beati *Albani* ad jus & diſpoſitionem *Lincolnienſis* „ Epiſcopi nequaquam pertineret; neque illi deberet, tanquam ſuo Epiſcopo, reſpon„ dere. Nam quòd prædicta beati Martyris Eccleſia antiquitùs non fuerit ſubjecta „ *Lincolnienſi* Epiſcopo ante tempora *Ricardi* Abbatis, qui primus *Roberto* Epiſcopo „ *Lincolnienſi*, cognomento *Bloett*, profeſſionem fecerat; (cui carnis conſanguinitate „ idem conjungebatur,) à multis cognitum habebatur. Porrò, quòd ordinariones Mo„ nachorum ſeu Clericorum Eccleſiæ beati Albani, dedicationes Altarium ſive Baſili„ carum aliaque Epiſcopalia Sacramenta à quolibet Epiſcopo præfatum Monaſterium antiquitùs ſuſcepiſſet, cuncti indubitanter aſſerebant.

Ne ergo de hiis poſterorum notitiæ aliquid dubietatis relinquatur, de ordinationibus Monachorum ſeu Clericorum, de conſecrationibus Altarium ſeu Baſilicarum, aliiſque ſacramentis ipſorum teſtium veridica relatione confirmatis, pauca ex multis brevibus concludentes; ad futuræ ſucceſſionis memotiam tranſmittimus.

De privilegiis in hac Eccleſia uſitatis.

Radulphus Roffenſis Epiſcopus, poſtea *Cantuarienſis* Archiepiſcopus, dedicavit Altare in honorem ſanctæ *Mariæ*, quod eſt in Auſtrali parte Eccleſiæ, reſpectu magni Altaris, ſanctique *Ignatii* Martyris & Epiſcopi, in Eccleſia *Sancti Albani*. Teſtibus *Alexandro* & *Michaele Cantoribus*.

Item, idem Epiſcopus dedicavit Eccleſiam de *Eudicote*. Teſtibus *Dunſtano* & *Garmundo* presbyteris.

Item, idem Epiſcopus dedicavit Capellam Sanctorum Innocentium, quæ fuit in anteriori parte Eccleſiæ. Teſtibus *Dunſtano* & *Nicholao*.

Item, Idem dedicavit Eccleſiam de *Hecſtaneſtun:* in honorem ſanctæ *Fidei* virginis & Martyris. Benedixitque Cœmiterium ſancti *Stephani* eodem tempore. Teſtibus *Dunſtano* & *Nicholao*. Idem quoque dedicavit Capellam ſancti *Germanni*, ibique ordinatus eſt Presbyter *Gaufridus Agnus*, quod multi teſtificabantur.

Ranulphus Epiſcopus *Dunelmenſis* dedicavit Capellam *Ricardi* Abbatis, in honorem ſancti *Alexii*. Teſtibus *Alexandro* & *Ricardo*. *Gilbertus* Epiſcopus de *Lymeric Hiberniæ*, dedicavit *Capellam* ſancti *Nicholai* in Eccleſia *Sancti Albani*, necnon in honorem ſancti *Blaſii*.

Vel Altare, ubi nunc cantatur ad noſtam de ſancta Maria cotidie.

Itemque Capellam Infirmorum, in honorem ſanctorum Martyrum *Coſmæ* & *Damiani*. Teſtibus *Alexandro* & *Michaele* Cantore. Idem quoque Epiſcopus dedicavit Eccleſiam *ſancti Stephani*, in villa *ſancti Albani*. Teſtibus *Ricardo* & *Radulpho* presbyteris, *Raveningo* & *Godwino* laicis. Quam etiam dedicationem, charta ejuſdem Epiſcopi teſtatur, ſic incipiens. *Ego*, &c. Quæ etiam facta eſt tempore Regis *Henrici* ſenioris. In qua itaque *Rogerus* Heremita, ſubdiaconus ordinatus eſt, benedixitque Crucem magnam, quæ elevata eſt in Auſtrali parte Monaſterii. Et hæc facta ſunt rogatu et authoritate *Ricardi* Abbatis; qui pro eo miſit *Londoniam*, cum Regina *Matilda* ſecunda moraretur.

Itemque *Hernaus* Epiſcopus *Elienſis* dedicavit Eccleſiam de *Nortona*. Teſtibus *Ealrico*, *Ernſiſo*, & *Huelmo*. *Herbertus* Epiſcopus *Norwicenſis*, dedicavit Eccleſiam de *Redburna*.

burna, Teſte *Ricardo* presbytero. Idemque dedicavit Eccleſiam de *Niwebam*, Teſtibus *Thurkillo* & *Sabrutho*. Idem quoque dedicavit Capellam de *Sandruge*, Teſtibus *Ricardo*, *Radulpho*, & *Alexandro* presbyteris. Et idem dedicavit Capellam ſancti *Andreæ* Apoſtoli, necnon & Eccleſiam de *Northona*, Capellam quoque *Sanctæ Mariæ Magdalenæ*.

Nunc de Ordinationibus Monachorum ac Clericorum.

Radulphus Roſenſis præmemoratus, fecit ordines in Eccleſia *ſancti Albani* privatos. Sub eodemque tempore, fecit & generales.

Item *Herneus Elyenſis* (de quo priùs fecimus mentionem) fecit ordines generales.

Itemque Ordines fecit generales, *Herbertus* Epiſcopus *Norwicenſis* apud *Langeletam*: quando ſcilicet *Ricardus* Abbas propoſuerat ibidem Cellam Monachorum conſtituere.

Item, quadam vice Epiſcopo *Lincolnienſi* volente in Eccleſia *Sancti Albani* ordines facere, cum trium Provinciarum Clericis, ſcilicet *Hertfordſcire*, *Buckinghamſcire*, *Bedefordſcire*: obſtitit ei Conventus *Sancti Albani*. Et ſic cum indignatione receſſit, fecitque Ordines ſuos apud *Dunſtaple*, quos facturus erat apud *Sanctum Albanum*.

Item Epiſcopo *Alexandro*, una vice celebrante Miſſam in Eccleſia *Sancti Albani*, accurrit ad eum quidam qui ſuum fratrem interfecerat, poſtulans ſibi dari pœnitentiam. Epiſcopus verò palam reſpondit, ſui juris id non eſſe, ſed Archidiaconi *Sancti Albani*.

Item, temporibus *Radulphi* Abbatis, prædictus Epiſcopus *Lincolnienſis* rogatus ab Abbate & fratribus fecit Ordines in Eccleſia *Sancti Albani*. Ut autem ex tunc in antea poſteris innoteſceret, ſequenti die juſſu præfati Epiſcopi, venerunt quidam Clerici ejus: qui in præſentia totius Capituli confeſſi ſunt, ſe ex ore Epiſcopi audiſſe, nullum ſe peni-“ tus jus habere celebrandi ordines in Eccleſia *ſancti Albani*; & ob hoc eos Miſſos fuiſſe, “ ut huic rei ferrent teſtimonium. Quod quidem ferè a toto Conventu teſtificabatur.

Rex autem reſidens in Capellam ſanctæ *Katherinæ* apud *Weſtmonaſterium*, cum uni- *Allegationes* verſitate tam Archiepiſcoporum quàm Epiſcoporum atque Abbatum & aliorum opti- *coram Rege.* matum regni, *Robertum* Abbatem *ſancti Albani* coram omnibus, ſuo conſpectui juſſit aſtare. Sedebat hinc Epiſcopus *Lincolnienſis* cum ſuis; inde Abbas. *Laurentius* itaque Abbas *Weſtmonaſterienſis*, *Latinè* proſecutus eſt de antiqua dignitate Eccleſiæ *ſancti Al-* “ *bani*, & de Religione loci, & de malo perturbationis quo Monachorum pax infeſta- “ tur. Et quòd ideo indulta ſunt Religioſis locis privilegia ſingularia: ut paci ſcilicet “ Clauſtralium conſulatur. Porrò Abbas *Robertus* volens inſtare negotio, ſed timens ne poſtmodùm hujus cauſæ litem, ab eiſdem judicibus auctoritate Apoſtolica proſequi compelleretur; coram Rege aſtans adjecit. *Domine Rex, ex juſſu veſtro aſſum coram vobis; allegaturus de libertate Eccleſiæ mihi commiſſæ. Aſſum etiam citatus a judicibus à ſummo Pontifice delegatis: quatenus coram ipſis allegarem. Paratus ſum itaque & inſtructus ſufficienter, ad utrumque parere: videlicet Citationi veſtræ, atque imperio delegatorum judicum. Sed unum peto. Quòd ſi in audientia veſtra libertatem Eccleſiæ meæ declaravero & evicero; ne me coarctent judices delegati, iteratò litigare de evicta libertate.* Tunc Rex prudentiam ejus cum optimatibus ſuis admirans, ad Archiepiſcopum *Thomam Cantuarienſem* converſus, ait (ſedebat enim Rex medius inter eundem Archiepiſcopum *Thomam*, & *Rogerum* de *Ponte* Epiſcop. Eboracenſem Archiepiſcopum) *Quod dicit Abbas, rationi conſentaneum eſt. Neque enim noſtræ majeſtati honorificum foret, ſi lis in palatio noſtro deciſa, in Domini Papæ Conſiſtorio iterandam præſtolaretur ſententiam.* Parvóque intervallo ſurgens Rex, aſſumpſit ſecum *Robertum* Comitem *Legriæ*, & *Richardum* de *Humez*, principem ſuæ militiæ, & *Richardum* tunc *Pictavenſem*, Archidiacon. poſtea *Wintonſenſem* Epiſcopum. Cæteris omnibus, juſſit expectare in loco ipſo ejus reditum. Et ſeorſum per *Ricardum* Archidiaconum juſſit Abbati *Roberto*, ut cum duobus fratribus ſecum privilegia ferentibus, ad præſentiam ſuam accederet; et Copiam faceret inſpiciendi privilegia tam vetera quàm nova. Cumque inſpicerentur Regum Anglicorum, Offæ ſcilicet ac cæterorum ſcripta, in quibus pro ſigillis novo more dependentibus, veteri conſuetudine Cruces aureæ manu Regum depictæ, in principio poſitæ erant; et videbantur quibuſdam invidorum nullius eſſe momenti, quia ſigillata non erant. Et perventum eſt ad Cartam Regis *Henrici* avi Regis, in qua confirmantur quæcunque collata erant, tam in fundis quàm libertatibus beato *Albano* à Regibus Anglicis; Rex ait; *Quid eſt quod muſſitant Lincolnienſes, dicentes privilegia non ſigillata, nullius eſſe momenti? Ecce ſigillum avi mei ſigillum, eſt; omnium Chartarum originalium, quarum confirmatio in ejus Carta continetur.*

Continetur. Quod in tam juvene Rege, non minori ſapientiæ deputatum eſt quod dixit, quàm judicium *Solomonis* inter meretrices altercantes. Abbas quippe & omnes qui cum eo erant, nullam inveniebant viam obviandi eis, qui dicebant nullius eſſe roboris privilegia ſigillis carentia. Quod enim dicebant Regum *Anglicorum* nulla eſſe ſigilla, deprehenſum eſſe falſum in quibuſdam Monaſteriis, nam apud *Weſtmonaſterium* inveniebatur ſigillum Regis *Edwardi*.

Cumq; perventum eſſet ad privilegia *Romanorum* Pontificum, audiſſetq; Rex petitione Avi ſui, indultum eſſe *Calixti* privilegium, (in quo confirmabantur omnia a Regibus *Anglicis* beato *Albano*, tam in villis, quàm libertatibus collata) iterato dixit. *Quicquid in Regno Avi mei, petitione ſua geſtum eſt, tantum robur habet, ut nulla ratione poſſit diſſolvi.* Sed cum audiretur *Cæleſtini* Papæ privilegium, circa illum articulum in quo uncia auri pro recognitione ſingulis annis ſolvenda ſummo Pontifici perhibetur: Rex commotus ait; *In hoc articulo Domine Abbas derogatum eſt dignitati noſtræ, facere namq; meam Eccleſiam* Romanæ *ſedi tributariam, abſq; meo aſſenſu non licuit tibi: Nec* Romanus *Pontifex hoc debuit feciſſe.* Ad quod Abbas. *Domine mi Rex; Non eſt factum meo tempore, tertii enim prædeceſſoris veſtri tempore factum eſt hoc.* Et Rex: *Quiſquis*, inquit, *hoc fecerit, contra juris ordinem factum eſt. Modo tamen copiam eorum quæ à te impetrata ſunt privilegia, maximè eorum quæ* Lincolnienſibus *odioſa ſunt, appellata* cornuta, *oſtende.* Dicebant enim ea eſſe *Cornuta*, propter mitræ ſpeciem, & pontificalia ornamenta. Porrò in initio inſpectionis, Rex Abbati dixit: *Vide ut per omnia nobis verum fatearis. Nos enim ea gaudemus clementia, ut verum confitenti, licèt noſtram ſapiat læſionem, de facili indulgeamus.* Abbas itaq; hujus memor teſtificationis, confidenter dixit, *Domine*, quæ *dicuntur* Cornuta, *ad manum habemus privilegia. Sed veraciter teſtor, quòd à me vel per me, non ſunt impetrata, imo à Domino Papa* Adriano *indigena veſtro, Eccleſiæ* Sancti Albani, (*in cujus pago ipſum fuiſſe natum conſtat*) me ſunt ignorante tranſmiſſa. Quod audiens *Pictavenſis* Archidiaconus, *Meus*, inquit, *Vicarius in Eccleſia beati* Hillarii *incedit mitratus in omnibus præcipuis anni ſolemnitatibus, nec derogat mitra Epiſcopali dignitati.* Et Rex: *Modica perſuaſione, gratum haberemus, ſi omnes Regni noſtrè Abbates, mitratoc incedere videremus, libertates autem quas* Sanctus Albanus *habere dignoſcitur*; in Epiſcopali officio, præceſſerunt mitram, non ſunt ſubſecutæ.

Continuatalis inter Epiſcopum & Abbatem.

Interim, dum inſpicerentur & audirentur privilegia, *Cantuarienſic* Archidiaconus *Galfridus Ridel*, poſtea *Elyenſis* Epiſcopus, bis ingeſſit ſe conſilio Regis, ut inter Regem & Abbatem occaſione alicujus articuli, diſcordiam ſeminaret. Et fortè cum affuit, liberæ electionis articulus de inſtituendis Abbatibus, legebatur; idq; in Regiæ dignitatis læſionem, ſuggerebat impetratum. Tunc Rex; *Omnes ſimili gaudent privilegio, & nos tamen ſemper in tali caſu, omnia privilegia noſtra inclinamus voluntati. Redi nunc ad eos qui te miſerunt, nec præſumas iterum redire noc perturbaturus.* Tunc Rex Abbati; *Modo, Domine Abbas audivimus, quibus gaudeas privilegiis, in craſtino audiemus quibus innitatur Dominus* Lincolnienſis *ad obtinendam ſubjectionem tui & Eccleſiæ tuæ. Ad hoſpitium ſecurus perge, nulli quæ hic acſitata ſunt revelaturus.* Statimq; Rex ſurgens, rediit in Capellam ad Archiepiſcopos & Epiſcopos, & cæteros optimates, quos ibi dimiſerat, dixitq; *Lincolnienſi* Epiſcopo, *Die craſtina, facito nobis habere copiam, ad inſpiciendum veſtra privilegia, ut poſſimus in cognitione cauſæ quæ vertitur inter vos, certius utriq; Eccleſiæ ſua jura conſervare, & ſi occaſio ſe ingeſſerit, juſtius pronunciare.* Et ſolutum eſt Concilium, in hoc verbo die illa.

Mutua collocutio Regis & Epiſcopi.

Incraſtino autem Epiſcopus, Regem advocans ſeorſum, confeſſus eſt; *Se nullic adverſus Abbatem* Sancti Albani *privilegiis, ſed ſola præſcriptione communiri.* Tunc Rex ad eum. *Privilegia, ut credimus, præjudicant præſcriptioni, maxime in illo articulo, ubi vendicatio enititur lubrico regentis Eccleſiam quam ſervitute Eccleſiæ. Abbas* Sancti Albani *allegat Eccleſiam ſuam a cunabulis fuiſſe ingenuam, ſed incuria atq; deſidia prædeceſſorum ſuorum, redactam in ſubjectionem* Lincoln. *Eccleſiæ; Modo, beneficio* Romanorum *Pontificum reſtitutam eſſe, in nativam libertatem: quorum eſt in hiis caſibus, partes ſuas interponere. Et prout viderint expedire, autoritate beati* Petri *unumquemq; in priſtinum ſtatum reſtituere. Communicato itaq; conſilio, cum Decano & Archidiaconis, & cæteris Canonicic Eccleſiæ tuæ, de libertate communi, utrum expediat vobic, aut contendere, aut cum eis componere, Nobic renuncia.*

Compoſitio inter Eccleſiam Sancti Albani, *& Eccleſiam Lincolnienſ.*

Epiſcopus itaq; ad ſuos rediens, & Regis verba referens, de communi deliberatione

Regi

Regi ſupplicavit, *quatenus amicabili compoſitione interveniente, pacem inter litigantes Eccleſias reformaret.* Rex autem aſſumptis ſecum *Richardo* de *Humez*, principe militiæ, & *Richardo Pictavenſi* Archidiacono, acceſſit ad Abbatem *Robertum* & fratres qui cum eo erant, dixitq; eis, *Modò, niſi per vos ſteterit, plena gaudebunt integritate privilegii veſtra. Detur à vobis, ſi placet,* Lincolnienſi *Eccleſia prædium aliquod de prædiis veſtris, & Epiſcopus renunciabit, juri quod dicit ſe habere in Abbate & Eccleſia* Sancti Albani. Quod audiens Abbas & qui cum eo erant, alacriter Regi reſponderunt, *Domine Rex, ad te ſunt oculi noſtri. In te conſilium noſtrum, juxta beneplacitum veſtrum taxetur prædium, deturq;* Lincolnienſi *Epiſcopo*. Et Rex. *Decem librarum ſit æſtimatio prædii quod offeratur; noſq; operam dabimus ut ſuſcipiatur.* Ingreſſuſq; ſtatim capellam Infirmariæ *Weſtmonaſterii*, Rex ad Epiſcopos; Abbaſq; & ſui remanentes in ipſa Infirmaria, cœperunt tractare de nomine prædii. Rex verò ex parte Abbatis offerens Epiſcopo *Lincolnienſi* decem librarum prædium, exauditus eſt: Abbaſq; cum ſuis vocatus eſt infra Capellam ſeorſum. Ad quos Rex ipſe cum prædictis accedens, nomen prædii quærebat. Abbas autem attemptans Eccleſiam aliquam dare, paſſus eſt repulſam. Species enim proxima ſymoniæ videbatur, dare vel accipere Eccleſiam pro libertatis redemptione. Tandem tractatum eſt de æſtimatione prædii quod dicitur *Tynhurſte*: & inventum eſt decem librarum eſſe, cum Eccleſia ejuſdem fundi. Volens autem *Robertus* Abbas cum fratrum univerſitate, ſemel à dominatione Epiſcopi *Lincolnienſis*, & ab omnimoda ſubjectione liberari (quæ per ſimplicitatem duorum triumve Abbatum obrepſerat: ſiquidem ab eo benedictionem acceperant, in qua & profeſſionem feciſſe videbantur) perpetuæ paci conſulens, & præcavens in futurum, promiſit Regi aſſenſu fratrum ſuorum unanimiq; voluntate « ductus, ſe daturum *Lincolnienſis* Eccleſiæ villam prædictam de *Tynhurſt*, cum omni « integritate pro reditum decem librarum annui cenſus poſſidendam. Reſidens itaq; « in loco ſuo Rex, verbumq; prædii proſequens, ad partem *Lincolnienſem*: placuit *Lincolnienſi* Epiſcopo, & omnibus Canonicis Eccleſiæ ſuæ, quorum melior ſaniorque pars cum eo reſidebat. Statimq; aſſurgens, *in manu Regis per Capitis ſui galerum qui « hura dicitur, reſignavit id juris quod dicebat ſe habere in Eccleſia beati* Albani *& in Abbate* Roberto. Quem Rex accipiens, *illico reddidit in manu Abbatis* Roberti, *inveſtivitq; Eccleſiam beati* Albani, *libertate plenaria, mediante Abbate. Ac ſtatim per annulum ſuum aureum, Epiſcopum* Lincolnienſem *in proprietatem, ut dictum eſt, & civilem poſſeſſionem prædii de* Tynhurſte *miſit, annuente Abbate* Sancti Albani *& Capitulo*: ad cujus jus prædium illud pertinebat. Conſcriptæ ſunt igitur inde Chartæ utrinq; de « prædicta tranſactione confirmatoriæ. Primò, Carta *Lincolnienſis* Eccleſię, in qua ſtatim ſigillum Epiſcopi dependit: ſecuritate facta de ſigillo Capituli *Lincolnienſis*. Poſteaverò Charta Abbatis, de prædio, cui etiam Rex manum appoſuit; nam laqueum pallii ſui, pro teſtimonio appoſuit. Poſtea Charta Regis, de Confirmatione. Deinde Charta beati *Thomæ Cantuarienſis* Archiepiſcopi. Porrò, Charta Epiſcopi *Lincolnienſis*, in qua Capituli ſui ſigillum dependet, ſic incipit. Robertus *Dei gratia* Lincolnienſis *Epiſcopus, omnibus ſancti Martyris Eccleſiæ filiis ſalutem. Notum ſit univerſitati veſtræ, quòd ego controverſia illi, &c.* Regis, ſic. *Sciatis quòd controverſia quæ diu fuerat agitata, &c.* beati *Thomæ*, « *Deciſiones cauſarum, &c. Nihil ergo amodo Monachis « beati* Albani, *& Epiſcopo* Lincolnienſ. *illi prædicti prædii commodis utatur, iſti liber« tate indubia fruantur, ſecuraq; & inconcuſſa. Non enim agnoſcant Diœceſanum ſuum vel « Epiſcopum, magis quam* Wintonienſem *ſive* Exonienſem. *Sed neq; ſic, quin magis iſte cavetur.* Facta eſt autem hæc tranſactio, Anno Gratiæ Milleſimo Centeſimo ſexageſimo tertio, menſe Martio, Anno illuſtris *Henrici* nepotis primi *Henrici* filii *Willielmi Baſtardi*, duodecimo. Anno ſuſceptæ paſtoralis curæ ab Abbate, Præſente jam dicto Rege *Henrico*. Præſentibus etiam beato *Thoma Cant.* Archiepiſcopo, *Rogero* quoque *Eborum* Archiepiſcopo, *Henrico Winton*: Nigello *Elyenſi*, *Willielmo Norwicenſi*, *Hillario Ciceſtrenſi*, *Iocelino*, *Sarum*, *Waltero Roffen.* *Hugone Dunelmenſi*, *Gilberto Herefordenſi*, *Bartholomæo Exonienſi*, *Richardo Coventrenſi*, *Godefrido Lanum.* ſcilicet, de *Sancto Aſaph*, *Epiſcopis*. *Laurentio Weſtmonaſterii*, *Willielmo Rameſey*, *Gregorio Malmeſbury*, *Clemente Eborum*, *Reginaldo Perſorenſi*, *Abbatibus*. *Gaufrido Cantuarienſi*, *Richardo Pictavenſi Archidiaconis*, *Roberto Legria*, *Hugone Norfolciæ*, *Willielmo Harundell*, *Comitibus*. *Richardo* de *Lucy*, *Richardo* de *Humez* *, Conſtabulariis: *Henrico filio Geroldi* Camerarii, plurimiſq; aliis.

Chronica hujus tranſactionis.

Vide Matthæum Pariſienſ. *An. Domini* 1161. *cap. ultimo.*

* Humeth.

Executio

Executio negotii.

Confirmatio capituli Linc. *ſuper tranſactione prænotata.*

Abbas mitratus celebrat.

IDem vero Abbas ſtatim poſtquam domum redierat, direxit *Gaufridum* ſuppriorem, *Lincolniam* : ut ibi ex communi aſſenſu totius Capituli *Lincolnienſis*, apponeret ſigillum Sanctæ *Mariæ Lincolnienſis*, Chartæ jam dictæ. Detulitq; ſecum Chartam cum ſigillo *Sancti Albani*, & Abbatis *Roberti*: quæ confirmabat Eccleſiæ *Lincolnienſi*, prædium de *Tynhurſte*, quæ omnia fœliciter ſunt conſummata. In qua cauſa æſtimatus eſt numerus expenſarum, centum & quadraginta Marcas. Die vero paſchali adveniente proximo, in proceſſione mitra, annulo & chyrothecis primum decoratus proceſſit, eiſdemq; Ornamentis cum Sandaliis & aliis, ad miſſam pertinentibus redimitus, ad majus altare miſſam celebraturus.

Chriſma confectum in Eccleſia ſancti Albani.

Igitur *Robertus* Abbas bis in anno mitratus Synodum ſuam cum Clericis ſuis irreprehenſibiliter celebravit, & ut ſic moris ſemper foret, ſtatuit Sacramenta à ſolis Pontificibus conferenda, ſcilicet ſacros ordines, dedicationes Eccleſiarum ſive altarium, Olei & Chriſmatis conſecrationem, & benedictionem Abbatis: aliaq; quælibet ſacramenta, à quolibet Epiſcopo ſicut antiquitùs conſuevit; extunc quietè ſuſcepit. Anno vero ſequenti venerabilis *Godefridus* Epiſcopus de *Sancto Aſaph*, petente Abbate *Roberto*, in Baſilica *Sancti Albani* ad majus altare, (ipſo Abbate præſente cum toto Conventu Clericis & Laicis multis) in *Cœna Domini* Chriſma confecit, & Oleum ſanctum, quod per beati *Albani* parochias, de more diſtriburum eſt, eodem Epiſcopo nullatenus vices Epiſcopi *Lincolnienſis* gerente in aliquo. Idem quoq; Epiſcopus, in Capella Infirmariæ, Ordines fecit poſtea generales : & poſtea multotiens. Idem quoq; Epiſcopus dedicavit in Eccleſia beati *Albani*, altare *Sanctæ Crucis*. Item aliud in honorem Sanctæ *Mariæ*, Sanctiq; *Blaſii* Epiſcopi & Martyris. Et aliud in honorem Sancti *Nicolai*, in Eccleſia Sancti *Petri* in Villa *Sancti Albani*. Benedixit quoq; ſigna Eccleſiæ *Sancti Albani*, tam minora quàm majora. Iterum Epiſcopus *Elyenſis Nigellus*, Chriſma & Oleum ſanctum in Eccleſia *Sancti Albani* confecit. Circa eoſdem dies, Abbas *Weſtm. Laur.* qui ut dictum eſt, ex gremio hujus Eccleſiæ aſſumptus eſt, Hiſtoriam de ſancto Rege & Confeſſore *Edwardo* ſcribi eleganter procuravit, ab ipſo collectam, de diverſis antiquis tractatibus, & in unum corpus redegit, ad petitionem Regis *Henrici*.

Noſter Monachus quondam collegit vitam ſancti Edwardi.

De Silva quæ Northaga *dicitur.*

Silva de Northaga *alienata injuſtè.*

SIlva de *Northaga*, in qua *Paulus* Abbas *Petro* de *Valoniis* ſeniori, uſum fructum quoad viveret, conceſſerat, & filio ejus *Rogero*, eadem conditione ipſo *Paulo* defuncto, Abbas *Gaufridus* atq; nepoti ejus *Petro* juniori Abbas *Radulphus*, per Abbatem *Robertum*, ut ſuperiùs dictum eſt, in dominium beati *Albani* devenit, quod difficillimum fuit. Nam filio patri, & Nepote patri, avoq; ſuccedentibus, aſſenſu Abbatum *Sancti Albani* in eadem poſſeſſione, videbatur quibuſdam rei veritatem ignorantibus, quaſi jus hæreditarium vires concepiſſe, & præſcriptio locum habere. Alioquin, Regni conſuetudo arctius videbatur urgeri. Filius quippe, de Regni conſuetudine talem ingreditur poſſeſſionem, qualem pater decedens habuerat. Hiis omnibus concurrentibus, de regis mandato *Rogerus* de *Valoniis* poſſeſſionem adeptus de *Northaga*, poſt mortem præfati *Petri* fratris ſui, fere Abbatem *Robertum* in deſperationem immerſerat, qualiter autem hoc acciderit, latius enarrabimus.

Petrus de *Valoniis* junior, cùm per multos annos ſilvam de *Northaga* ut uſufructuarius poſſediſſet, tandem infirmatus in lectum decidit, & graviter languere cœpit. Quod Abbas *Robertus* ut audivit, nihil moratus duos ex fratribus ſuis ad eum direxit, monens ipſum attentiùs, quatenus priuſquam debita naturæ perſolverat, ſilvam de *Northaga* Monaſterio *beati Albani* ex conventione reſtitueret. Illi verò ad eum quantociùs venientes, quæ eis juſſa fuerunt, prædicto illuſtri viro retulerunt. Quibus auditis, ſe & prædeceſſores ſuos, non hæreditarie, ſed de mera liberalitate Conventus *Sancti Albani*, præfatam ſilvam poſſediſſe confeſſus eſt. Sequentiq; die militibus ſuis aſtantibus, eidem ſilvæ ad arbitrium eorum cedere; ipſe tamen eadem nocte, priuſquam quæ promiſerat operis effectu adimplere valeret, viam univerſæ carnis ingreſſus eſt. Quo defuncto, Abbas *Robertus* nuntios ad prædictam ſilvam deſtinavit, eandemq; poſſedit. Proinde

Robertus

Robertus de *Valoniis* frater prædicti *Petri* & hæres, (non enim habebat liberos) plurimum dolens ſe tanta terra portione privari, Abbatem *Robertum* per aliquos Magnates ſibi ſpeciales, ſæpiùs interpellabat, quòd ſibi ſilvam de *Northaga* poſſidere concederet. Qui nequaquam ei adquieſcens, flecti noluit. Proinde *Robertus* de *Valoniis* ſpe ſua fruſtratus, Regem tunc in Regno *Francorum* commorantem adiit: & ut ſui miſertus præfatam ſilvam ſibi concedi juberet, multis precibus ſupplicavit. Rex verò ad obſidionem civitatis *Tholoſanæ*, eo tempore accingebatur; qui ſuorum animos optimatum ad ſui auxilium conciliare cupiens, conceſſit quod petebat; ſcriptis in *Angliam* per eun-« dem *Robertum* tranſmiſſis prohibuit, ne quid quod anteceſſores ejuſdem *Roberti* juſti-« tia dictante hæreditariè poſſederant, à quolibet injuſtè ei offerre liceret. Quibus acceptis literis, ſtatim in *Angliam* rediit, & eaſdem Abbati *Roberto* porrexit. Quas etiam in audientia Curiæ legi idem Abbas præcepit. Quibus perlectis, *Robertus* de *Valoniis* reſtitutionem ſilvæ prædictæ ſecundùm Regis juſſionem (utpote qui hæreditario jure eam de Eccleſia *Sancti Albani* tenere deberet) conſtanter ſibi fieri poſtulabat. Cujus poſtulationi Abbas *Robertus* minimè ſe inclinans, *has*, inquit, *literas, nobis nullatenus attuliſſe debueras, qui nullam terræ portionem poſſediſſe hæreditariè dignoſceris, vel tui prædeceſſoris.* Quare *Robertus* iratus recedens, *Robertum* Comitem *Legriæ*, qui præerat cauſis cognoſcendis in *Anglia*, adiit; eaſdemque literas illi porrexit. In illis etiam literis continebatur: *Et niſi feceritis*, Robertus *Comes* Legriæ *faciat: ne oporteat eum inde ampliùs vexari, pro penuria recti.* Nec mora, idem *Robertus* citatorias literas ad Præſidem *Hertfordenſem* obtinere meruit cum gratia: quibus *Robertum* Abbatem ſubmoneret, ut copiam ſui « apud *Northamptonam* exhiberet, inſtructus de prædicta ſilva, reſponderetq; ad ſibi propalanda. Citatus tamen illuc non adveniens, nolens Comitis ſiſti judicio; unum tamen ex fratribus *Hugonem*, ſcilicet, diſcretum & circumſpectum, pro ſe illuc deſtinavit. Comite igitur *Roberti* Abbatis abſentiam graviter ferente, citatur iterum dictus Abbas iterato: & ipſum iterùm non comparentem, condemnat, & in judicio Curiæ Regiæ, prædictam ſilvam *Roberto* de *Valoniis* adjudicavit. Atq; Præſidi *Hartfordenſis* Provinciæ, ut ipſum in poſſeſſionem mitteret, Regia auctoritate præcepit *. Qui Comitis præceptis ** Deſtinavit.* parens, ea effectui quantociùs mancipavit. *Robertus* igitur, poſſeſſione dictæ ſilvæ potitus, & perpendens ſe brevis temporis ſpatio uſufructuarium fore (utpote qui eam injuſtè poſſidebat) ſæpe dictam ſilvam vaſtavit, ultra modum ſuccidi faciens, quod tamen anteceſſoribus ſuis juxta Chartarum tenorem, minimè licebat. Quod ut Abbas cognovit, Nuncios ilicò miſit ad hoc explorandum. Et inventum eſt damnum irreſtaurabile perpetratum. Abbas igitur, mutato priorum ſuggeſtorum conſilio, Comitem *Robertum* feſtinans adiit, & ut injurioſum impetum *Roberti* de *Valoniis* refrænaret, literas ejus vix impetravit. Sed *Robertus* Comitis juſſionibus nequaquam adquieſcens, damna geminavit. Quæ audiens Abbas, Reginam *Alienoram* tunc in *Anglia* commorantem, adiit; Cujus literas ad *Robertum* de *Valoniis*, ut auſus ſuos temerarios & injurioſos caſtigaret, impetravit; Cujus admonitionibus *Robertus* ad tempus adquieſcens, citò poſt damna damnis accumulavit. Iterum *Robertus* Abbas miſſis Nunciis Domino Papæ *Alexandro*, de hac tranſgreſſione conqueſtus eſt: Reſcriptumq; ejuſdem ad *Cantuarienſem* Archiepiſcopum *Theobaldum*, & *Ciceſtrenſem* Epiſcopum *Hillarium*, impetravit, ſub hac forma.

Alexander *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus* Theobald. *Cantuarienſi* *Papa ſcribit pro nobis.* *Archiepiſcopo, &* Hillario Ciceſtrenſi *Epiſcopo Salutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilecti filii noſtri Abbas & fratres Monaſterii* Sancti Albani *tranſmiſſa nobis conqueſtione monſtrarunt, quod* Robertus *de* Valoniis *ſilvam de* Northaga, *quam iidem fratres ad ſuum jus eſſerunt pertinere, contra juſtitiam detinet occupatam. Ideoq; fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quod prædictum* Robertum *infra triginta dies poſt harum ſuſceptionem ſtudeatis cum omni diligentia convenire: Ut vel ipſam ſilvam prædictis fratribus abſq; difficultate reſtituat, vel plenam exindè juſtitiam eis in præſentia veſtra. Quod ſi facere forte contempſerit, Excommunicationis in eum ſententiam proferatis. Si vero alter veſtrum huic negotio intereſſe non poterit, alter tamen id ipſum nihilominus exequatur. Datum* Anagniæ, *ſexto Kalend. Febr.*

Porrò iidem Epiſcopi hiis literis inſpectis, quia Rex *Henricus* ſecundus omnibus Epiſcopis in Regno ſuo degentibus prohibuerat ne in quoſlibet optimatum ſuorum, Excommunicationis ſententiam promulgarent; trepidantes, ſæpedictum *Robertum*

vinculo Anathematis innodare formidabant. Interea Abbas inito Conſilio, unum ex fratribus ad Regem propè *Tholoſam* cum exercitu commorantem, deſtinavit: illius animum per eum multa precum inſtantia, plurimiſque muneribus datis & promiſſis, ſolli« citans: quatenus literis ſuis *Roberto* Comiti *Legria* tranſmiſſis, ſe et *Robertum* de *Va*« *loniis* de ſilva de *Northaga* ſecundum tenorem Chartarum quas Monaſterium beati « *Albani* poſſidebat, judicium audire in Curia ſua juberet. Rex autem ejus petitionibus contradicens, non adquievit; ſed tamen importunis ejus precibus convictus, dicto Comiti ſcripſir, Præcipiens, ne aliquo modo pateretur *Robertum* de *Valoniis* ex tunc de « dicta ſilva aliquid ſuccidere, dare, vel vendere; uſque adventum ſuum in *Anglia*. « Quæ juſſa ut a Comite predictus *Robertus* accepit, etſi invitus parens, adimplevit.

Rex ſcribit pro nobis.

Porrò Abbas *Robertus* ægrè ferens ſe & Eccleſiam ſuam dicta ſilva injuſtè ſpoliari, communicato cum fratribus Conſilio, Regem in *Normannia* tunc commorantem & a *Tholoſa* obſidione reverſum, impiger adiit: pactiſque centum libris, reſcriprum ad Co« mitem *Robertum* impetravit. Quo imperatum eſt, ut vocatis ante præſentiam ſuam « utriſque partibus, & auditis hinc inde allegationibus: de jure proprietatis juxta te« norem Chartæ *L. Cantuarienſis* Archiepiſcopi, & aliarum Chartarum ipſam decide« ret Cauſam, diffinitiva ſententia; Quibus proſperè geſtis, accepta Regis licentia, domum remeavit; Comitique *Roberto* reſcriptum Regis porrexit. Citatur *Robertus de Valoniis* ab eodem *Roberto* Comite, conceſſa ei quadraginta dierum dilatione. Abbas interim, Cellam de *Thynemue*, gratia viſitandi fratres, petiit.

Abbas vadit ad Regem in Normannia.

Interea dies quo de jure proprietatis ſilvæ de *Northaga*, coram Comite *Roberto Legria*, Abbas *Robertus*, & *Robertus de Valoniis*, confligere deberent, advenit, & *Symon* Prior Eccleſiæ *Sancti Albani*, ſecundùm ipſius mandatum, copiam ſui *Londini* fecit. Sed *Robertus de Valoniis* nequaquam affuit. Comes ergò aliquantulum moleſtè ferens Abbatis abſentiam, præfatum *Symonem* Priorem, quatenus Abbati ſuo celerem Nuntium dirigeret, ne ad ſecundam citationem apud *Legriam* deeſſet, ſtuduit admonere.

Variæ vexationes Abbatis, pro dicta ſilva: & judicium pro eodem.

Porro *Robertus* Abbas citra quindecim dies apud *Thynemue* commoratus, verſùs *Scotiam* iter arripuit; marique tranſito, ad Abbatiam *Dunfermelin* devenit; ubi jam lotis manibus diſcumbere decreverat; Et ecce puer quidam ad eum acceſſit feſtinus & anhelus, eique literas ex parte præfati *Symonis* Prioris porrexit. Quibus inſpectis, illicò nullam annectens moram, refectione dimiſſa, equum aſcendit, ſuiſque ut eum ſequerentur, maturiùs imperavit. Quibus juſſa explentibus, eodem die quo illuc advenerat, mareque pertranſito jejunus accepit hoſpitium. Illuceſcente autem die, iter verſùs *Legriam* quantum potuit acceleravit; tamen propter loci remotionem, & fluviorum derivationes præpeditus, ad diem ſibi præfixum adeſſe non potuit. Prope tamen *Legriam*, ad quendam Vicum ubi quievit pernoctatus pervenit; ſe verſùs Comitem humiliter excuſans. Die tamen determinato advenit *Legriam Symon* Prior, ad Abbatis juſſionem; ſed *Robertus de Valoniis* coram Judice noluit apparere. Dilatum eſt ergo judicium ſecundò. Hoc tamen ſcripto inſeruimus pro venerabilis Abbatis diligentia, omnibus declaranda. Citatur ergo tertiò à Comite, *Robertus de Valoniis* apud eundem locum; datis ei iteratò ad inducias quadraginta diebus. Sed die conſtituto, *Roberto* Abbate ibidem apparente, & *Roberto de Valoniis* ſe abſentante, Comes ſilvam confiſcavit; Ipſumque *Robertum* quartò citari fecit: conceſſa ei ſex hebdomadarum dilatione. Adveniente autem die, apudque *Legriam* ſæpedicto Abbate ſui copiam faciente, & *Roberto de Valoniis* non apparente, nec reſponſalem mittente, vel exceptorem ſicut priùs; Abbati, judicio Curię, ſilvam de *Northaga* adjudicavit. Ac deinde per ramum unum, in poſſeſſionem miſit: & ipſum *Robertum de Valoniis*, ad magnam damnorum reſtitutionem, & injuriarum illatarum, temporis nacta opportunitate, viriliter coegit.

Silva adjudicatur.

Monitio Editoris ad Lectorem.

T*ibi notum facimus (Lector amice) in ora illius libri* Cottoniani, *unde* Additamenta *deſumpſimus, cujus & Textum per omnia ſecuti ſumus, hic interſeri narrationem ſequentem*, de Abbate Monſtreoli Monacho noſtro, *quæ in majori* Cottoniano *invenitur, ferè ſub finem hujus Abbatis* Roberti, *ſcilicet poſt finem illius capitis cujus Rubrica ſive Titulus eſt*, Abbas conſequitur in Concilio generali, primam ſedem: *& ante initium illius capitis, ubi tractatur de* Negligentiis hujus Abbatis.

De

De Abbate Monſtreoli, Monacho noſtro.

TEmpore autem hujus Abbatis, *Roberti* (videlicet anno Prælationis ejus ſeptimo) contigit quod quidam Scholaris ætate juvenis, moribus autem & literatura ſenex; de Burgo quodam ultramarino, ſcilicet *Monſtreolo* oriundus, habitum Religionis in domo *Sancti Albani* ſuſcepit. Tum propter ordinis rigorem, & morum diſciplinam; quæ tunc quàm plurimum in Clauſtro *ſancti Albani* vigebat; tum propter cognitionem Abbatis *Roberti*, ipſum attrahentis. Et cum per triennium moram in diſciplina novitiali laudabiliter continuaſſet, & ſervitium integraliter reddidiſſet; obtenta licentia (licèt cum difficultate) partes adiit natales, ut amicos ſuos & parentes viſitaret. Et cum ad Cœnobium *Monſtreoli* perveniſſet, videlicet *Sancti Winewali*, ubi aliquando in pueritia nutriebatur; Conventus ſuo paſtore deſtitutus, ipſum, quia ab ordinata domo exierat, & jam eleganter in ordine informabatur; & quia indigena fuit; elegit in Abbatem ſuum; & ipſe electioni conſenſit. Et cum infra ſibi ſtatutum diem rediſſet domum, quaſi reus & ordinis tranſgreſſor, acclamatus eſt in judicio Capituli, ſuper Conſenſu Electionis ſuæ, ſine Abbatis licentia, & conniventia Conventus *Sancti Albani*, ubi fecerat profeſſionem. Et cum ſtans in medio graviter ab Abbate redargurus, ſe reum confiteretur, & tranſgreſſionem tantam ſe promitteret emendaturum humiliter; & ſe ad hoc tractum & invitum, vix voluntati eligentium atteſtaretur; & ſui ſocii, quos ſecum adduxerat, Monachi teſtimonium perhibuiſſent, ait Abbas (adhuc de ſimplicitate conſenſus « iratus) illi. Frater, inobediens & nimis ſupinus fuiſti: Tanta culpa non remanebit in« ulta. Vade ſeſſum depoſitus. Et ipſe audita hac ſententia definitiva; humiliter inclinavit, & ivit ſeſſum in ordine ſuo, quaſi ſimplex Clauſtralis; Cujus humilitatem & obedientiam, cum etiam qui eum accuſaverant & acclamaverant, vidiſſent; omnes vociferati ſunt dicentes, *O Domine Abbas, parcendum eſt circumvento, & pœnitenti, ac humiliato.* Abbas igitur *Robertus* qui præſedit, miſertus ait. *Non intro modò in judicium cum Monacho meo; rigorem ordinis laxabo: nec pœnam tibi frater infligam, quam promeruiſti. Simplicitas te accuſat de culpa; excuſat humilitas. Veni Domine Abbas juxta me ſeſſum.* Et venit humiliter juxtà Abbatem ſeſſum. Et confitebatur tunc cum juramento, « quòd mallet ſemper Clauſtralis fore & Pauper, quàm Abbas & dives. Et rediit domum, & rexit eam fœliciter, per multa tempora.

Hucuſque nota marginalis Cauſa inter Abbatem & Comitem de Arundele, *pro Cella de* Wymundham.

In narrationem geſtorum Abbatis *Roberti*, utimur ordine artificiali; id primò narrantes quod poſteriùs geſtum eſt; ſecundum eminentiam rerum earundem quæ contigerunt. Domuit indomitum *Willielmum* Comitem *Harundelliæ*, qui quaſi fræneticus, in multos conſuevit deſævire. Eſt autem *Beato Albano* Cella Monachorum apud *Wimundham*, ut prædictum eſt; quam fundavit *Gulielmus de Albaneya* pincerna Regis *Henrici* primi; pater jam dicti Comitis *Willielmi*, in honore *Sanctæ Mariæ*, & *Sancti Albani*. Contigit itaque *Roberti* Abbatis tempore, quòd Prior de *Wymundham* (*Radulphus* ſcilicet de *Nuers*) vir quidem religioſus, ſed in iram ſecùs quàm deceret præceps; aliquando apud *Hapesburc*, prædium pertinens Eccleſiæ de *Wymundham*, ut à ſuis ibi Eccleſiæ ſuæ auxilium exigeret, pro Incumbente aliqua neceſſitate; divertit. At illi in hac exactione, Priori reſtiterunt in faciem; unde Prior ira accenſus in adjutorium exactionis ſuæ, vocavit Comitis ſervientes. Qui diruerunt oſtia, ſeras confringentes & repagula; ſervoſque Eccleſiæ, crudeliter contractantes; & nonnullos compedibus & Cippo conſtringentes, prædam abegerunt. Servi autem confugientes ad beati *Albani* præſidium; in argumentum injuriarum, tulerunt ſecum ſeras contractas; veſtibus conſciſſis, querimoniam lacrymabilem coram Abbate depoſuerunt. Abbas verò interrogavit, de quo potiùs conquererentur, quaſi auctore injuriæ; ſervientibus Comitis, vel Priore. Servi reſponderunt, dolo Prioris illatam fuiſſe violentiam ſub nomine Comitis. Abbas verò cogitans ſuper hoc, in id conſilii devenit; ut accederet ad locum; & cum fratribus & ſervientibus loci tractaret ſecretiùs ac diſtrictiùs ſuper hujus caſus articulo. Et ecce properanti *Northfolciam*, octoque milliaribus diſtanti a *Wymundham*, occurrit Prior loci cum ſuis; & Abbati ſuggeſſit, quòd ab Apparitoribus Comitis didicerat, qui jam *Wy*« *mundham* venerant; ut Abbati obſtarent, & introitum ad Cellam ſuam violenta manu negarent. Abbas autem ſeorſum ſuos convocans; quid facto opus ſit ſuper hoc con« ſuluit. Dicente uno, Conſultiùs fore tranſire ad *Norwicum*; & inde legatum ad Co« mitem mittere; qui quæreret utrùm hoc auctoritate Comitis factum eſſet; Ait qui-

« dam fratrum junior, Nondum vis illata eſt Abbati, nec occaſio querimoniæ locum « habet, niſi præceſſerit corporalis violentia. Eapropter eat Dominus Abbas ad Cel- « lam ſuam, & ingrediatur; audiatque & videat Apparitorem vim facturum. Placuit Abbati junioris Conſilium; & ad Cellæ ſuæ domicilium properavit. Et ecce nuntius occurrit nuntians cocum Abbatis ſpoliatum equo ſuo, qui Abbatem de more præceſſerat, ut refectiones pararet. Quod Monachi audientes qui ibidem erant, in prædonem irruerunt, & colaphis turpiter affectum, equum liberaverunt. Nec idcircò Abbas lora retraxit, venientique occurrit extra valvas, totus loci Conventus, profitens unanimi voce, patrem ſpiritualem & dominum illius cellæ temporalem; & proſecutus eſt eum, uſque ad portam atrii domus Dei. Ibique volenti introire, obſtitit *Robertus* de *Millers* Abbati, cum multa ſatellitum turba. Cui Abbas, *In qua poteſtate*, Rogere *vetas me ingredi domum meam? Ea die qua ſuſcepi curam regiminis in Eccleſia Sancti Albani, ſuſcepi etiam curam domus hujus, quippe ex illius pendet cura, & comitatur tanquam filia matrem. Scio te Regis hominem eſſe: & tu ſcis me illius Abbatem. Ex ejus auctoritate tibi interdico, ne vim nobis inferas.* Et urgens calcaribus equum, ingreſſus eſt per medios Apparitores, nullo reſiſtente. Cui redeunti ab oratione; acceſſit jam dictus *Rogerus* & qui cum eo erant, ſupplicantes Abbati ut recederet, ne iram Comitis incurrerent, quam intollerabilem ſæpiùs præſenſerant. Quibus ille dixit, *Ecce adveſperaſcit, & quò recedam tardè ſic? Suſtinete me, & Fratres qui mecum ſunt, & uniuſcujuſque Monachi miniſtrum; & omnes alios dimittam: donec ab ore Comitis per nuntios proprios accipiam, utrùm ipſe an furor aliorum, contra me fecerit quod actum eſt.* Quod cùm ab ipſo acceperim, vel hìc ſecurus in domo noſtra permanebo, vel recedam, ut noſtræ indemnitati prævideam; & factum quod petiit & promiſit. Redeuntes à Comite Prior loci & *Richardus* de *ſancto Claro*, & *Henricus* de *Gorham* patrinus Abbatis; quos Abbas ad Comitem miſerat, pro Colloquio habendo inter Abbatem & Comitem; ſequenti quarta feria apud * *Athelburnam* Comite expectante Abbatis adventum, Abbati ſuggeſſerunt. Die ergo ſtatuto, venit Comes illuc agmine ſtipatus numeroſo; Venit & Abbas cum paucis. Sedentibus itaque partibus ex adverſo, Comes primus ſic orſus eſt, *Domine Abbas, ad hoc convenimus ego & tu, ut in communi Concilio tractemus de Cella mea de* Wymundham *emendatione: quatenus videamus quid mihi, quid tibi, quid Priori meo competat, in prædicta Cella. Ne ſi uſurpaveris tibi quod meum eſt, vel ego mihi, quod tuum eſt, fiat confuſio in domo Domini, atque inter nos odii fomes utrobique damnoſa. Oſtende, proinde, imprimis Chartam patris mei, & quicquid tibi donaverit Charta authoritas, tuum ſit. Quam ſi non habeas, vellem ſcire quo auctore vendicas, tibi in terra mea aliquid* dominiũ? At Abbas, *Ad hoc equidem venimus, ut emendemus in Monachis noſtris de* Wymundham *pariter & illis de* Binham, *ea quæ cura exigit ſpiritualis: hoc enim nobis eſt primum, quærere, ſcilicet, Regnum Dei. Deinde, ut non omittamus in exterioribus, quæ noſtra indigent diſpenſatione. Pridie venientibus nobis* Wymundham, *ad officii noſtri executionem, reſtiterunt nobis quos miſeratis, & introitum negaverunt procaciter. Miſimus ad vos, ut de ore veſtro acciperemus ſi veſtra autoritas interceſſit, & inficiati eſtis. Colloqui vobiſcum erat ardens deſiderium: de die Colloquii ſignificaſtis, noſq; in omnibus morem vobis geſſimus. Ecce aſſumus: querimoniam lacrymabilẽ depoſuerunt in auribus noſtris Ruſtici Eccleſiæ de* Wymundham: *quòd Officiales veſtri irruerunt in eos, & tulerunt prædam eorum, confregeruntque ſeras Arcarum, & contenta aſportaverunt. Quod quàm deteſtandum ſit in tẽpore pacifici Regis, & in diebus pacis, facile eſt deprehendere. Illud imprimis eget emendatione: deinde procedendum eſt in aliis, juxta rerum exigentiam. De Charta verò patris veſtri non eſt modò quæſtio, nec ad hoc modò venimus. Nulli quippe dubium eſt, quòd Abbas* Sancti Albani *habeat in Eccleſia de* Wymundham; *Omnibus enim notum eſt, quòd Priores ponit: & cum res exegerit, deponit: Ipſe quoque fratres loci viſitat ſemel in anno, & ſi caſus ſe ingeſſerit, pluries. In viſitatione, protractiorem facit moram: ut ex deliberatione moroſa poſſit mederi animabus infirmis, providere in rebus exterioribus, ſi res ita diſponantur ut expediat.* Ad hoc Comes; *Si Ruſticis Eccleſiæ meæ, & hominibus Prioris mei, aliquid feci quod facere non debui, nihil ad te, mihi, & Priori meo, bene conveniet. Tu enim in Eccleſia de* Wymundham, *nullum omnino habes dominium, niſi quòd in ſignum ſubjectionis & ordinis, debet tibi ſucceſſoribuſq; tuis Prior loci, reddere annuam marcam. Si volueris viſitare fratres tuos de* Binham, *debetur tibi in eundo unius noctis, & in redeundo alterius hoſpitium apud* Wymundham. *Ita quod tredecim equorum numerum non debent excedere, qui te comitantur.*

* Attilburgã.

Abbas & Comes colloquuntur.

Reſponſio Comitis.

comitantur. Ita data eſt Cella à patre meo, Abbati Richardo *: juxta quod taxatum eſt in Charta patris mei, & ita faciam obſervari omnibus diebus meis.* Abbas reſpondit; *De hominibus Eccleſiæ tuæ, vel Prioris tui de* Wymundham, *totum ad me, Priorem quippe hunc quem tuum perhibes, ego creavi, & jus quod habet vel in Monachis, vel in rebus Monachorum de* Wymundham, *me auctore poſſidet.* Et Converſus ad Priorem, ait; *Domine Prior, cujus es Prior? à quo habes Curam tam extrinſecam quam intrinſecam, in hac Eccleſia de qua loquimur de* Wymundham? Et ille. *Domine Pater, à veſtra paternitate.* Tunc Abbas proſecutus eſt quod cœperat. *Si à me habet Prior nomen Prioris, & Officium, meum eſt quicquid poſſidet, meum eſt hominibus illi creditis, in juſtitia non deeſſe: meum in omnibus defectum Prioris ſupplere. Et hujus rei argumentum eſt, annua marcæ ſolutio; quam etſi in ſignum ſubjectionis ſolvit, aut nomine ſuo, aut nomine Eccleſiæ ſolvit. Quod nomine Eccleſiæ ſolvit, patet, quia ſucceſſivè ſolvitur. Et ſi nomine Eccleſiæ ſolvitur; ſubjecta eſt Eccleſia quæ ſolvit, illi cui ſolvitur. Si illam viſitaturus advenero, mora mea non eſt taxanda vel dierum vel equorum numero. Quia* Richardus *cujus tempore Eccleſia de* Wymundham *in patrimonium* Sancti Albani *devoluta eſt, nec tredecim equorum numero contentus eſt, vel unius noctis hoſpitio veniens, nec alterius noctis à* Wymundam *recedens: Neq; cæteri qui nos præceſſerunt Abbates. Alioquin unius diei ſpatio, non poterunt nobis detegere ſecreta cordis ſui cuncti fratres noſtri: quorum ſalus ſpiritualis pendet à conſilio noſtro. Eapropter oportet ſapientem animarum medicum expectare & reexpectare; ut quod prima non poterit, ſecunda, vel tertia, vel aliis ſequentibus diebus, mederi valeat. Oportet enim ſanctos & mundos eſſe, qui acceptam Deo hoſtiam pro animabus anteceſſorum veſtrorum & omnium fidelium, ſunt oblaturi. Clamant enim ad nos, & præcipuè quos in hoc mundo habuerunt ſpeciales.* Tunc Comes iratus nimis, & furore ſolito actus, ait. *Quod dicis nunquam fuit, nunquam erit, quamdiu Cingulo militari accinctus fuero.* Surgenſq; invectus furia, infecto colloquii negotio, receſſit. Porrò Abbas ad ſua rediens, & apud *Wymundham* moram faciens, quantum res noviter emerſa exigebat; *Harpesburgum* ire diſpoſuit. Quod Comitem non latuit. Et mittens Apparitores, de quorum crudelitate magis confidebat, & impetu præſumebat; Fidei interpoſitione aſtrictos adjuravit, ne permitterent Abbatem portas de *Harpesburc* intrare vel quempiam de ſuis. Quod quidem factum eſt. Veniens quidem Abbas cum ſuis illuc, non eſt permiſſus intrare. Quamobrem communicato cum ſuis conſilio, miſit ſæpedictum fratrem *Nicholaum*, ad Comitem *Legriæ* qui præerat (ut dictum eſt) cauſis cognoſcendis in *Anglia*: & in auribus illius querimoniam injuriarum à Comite illatarum, depoſuit. Et citatorias meruit ad Præſidem Provinciæ, quibus Comitem jam dictum citaret. Ut copiam ſui & omnium fautorum in facto qui interfuerant illatæ Abbati *Sancti Albani* injuriæ apud *Hapeburc* faceret apud *Northamptonam*, die ſtatuto reſponſurus Abbati, ſuper violentia, ut querebatur ſibi illata. Citatus itaq; Comes venit *Northamptonam*; & ante litis conteſtationem mediantibus qui utramq; partem diligebant, promiſit Comes ſe ſatisfacturum Abbati ſuper violentia ad gratum ipſius in Eccleſia de *Wymundham*: tamen Comiti *Legriæ* ſupplicaret, quatenus ejus interveniret licentia. Fidemq; ſuorum interpoſuit: quòd ſine malo dolo pacto ſtaret. Impetrata eſt ergò ab Abbate licentia: & veniens *Norfolkiam* Abbas, Comitis expertus dolum, infecto rediit negotio. Iterata eſt itaq; querimonia ad Judicem *Angliæ*; & Citatio ſimiliter iterata. Convenerunt ergò *Londoniæ*: ibiq; iterata eſt pacis prolocutio, & in Chyrographum redacta, ne Comes pro altero verbo ut conſueverat reſiliret. Iterum Abbas *Norfolkiam* rediit, infecto negotio; Comite non exhibente Chirographi teſtimonium. Et tunc tandem confugit ad Eccleſiaſticæ juſtitiæ remedium. Sanctus enim *Tho: Dorobernienſis* Archiepiſcopus, Comitem citavit, & utraq; pars copiam ſui fecit die ſtatuto coram ſe & Comite *Legriæ*. Abbate itaq; allegante rhethoricè (utpote vir nobilis & urbanæ eloquentiæ) de damnis & injuriis illatis, de dilationibus fruſtratoriis: Comes patuit diſcrimini anathematis. Sed detulit ei Abbas, ex conſilio optimatum Regni. Dicebant enim quòd ſi Comes percelleretur anathemate, Eccleſia de *Wymundham*, occaſione ipſa quæ ſub alis patrocinii ejus latitabat, grave pateretur diſpendium. Proinde adhuc tractabatur, efficaciùs: de pace reformanda inter ipſos, & in eum caſum deventum eſt, quòd Comes Charta ſua confirmare debuit Eccleſiæ de *Wymundham*, quicquid ei pater ſuus de ſuis prædiis conceſſerat. Et quia hoc verbum captioſum erat, Abbas ſæpius mediatoribus reformandæ pacis, dixit. *Si receſſerimus ab hoc Conſiſtorio, in hoc verbo Comes Chartam patris*

Reſponſio Abbatis.

Abbas citari facit Comitē.

Iterum citatur Comes.

Allegatio de Charta Regis.

ſus ſibi exhiberi exiget; ut ſecundum formam Chartæ condat. Ideò nolo vos latere, quòd temporibus primi H. *Regis* Angl. *Monaſteriis ſive Eccleſiis Conventualibus noviter inſtitutis, non exigebatur alia Charta niſi ſolius Regis. Nullus enim prævalebat illis diebus congregationes in Regno* Ang. *inſtituere, niſi ex Regis permiſſione. Regis enim intercedat permiſſio, niſi patronus in manu reſignaret ipſum Monaſterium vel Eccleſiam, ut de cætero nulli niſi ſoli Regi, reſponderet de temporalibus. Inde contigit quòd aliam Chartam quàm Regis, nunquam (ut aliqui affirmant) habuimus de Eccleſia de* Wymundham. *Proinde ſi Comes voluerit confirmare Monaſterio de* Wymundham *omnia quæ in Regis Charta continentur, & præterea, alia quæq; bonorum teſtimonio virorum ſunt collata à patre ſuo, prædicto Monaſterio de* Wymundham*: omnem injuriam ei remitto; & quicquid reſtitutionis ab eo exigo; atq; inſuper, quadraginta marcarum ſummam donabo.* Hoc dicebat Abbas, ut ambitione ſimul & paupertate refertum Comitem, muneribus obcæcaret; & de cætero, quia præ manibus non habebat Chartas omnium quæ poſſidebat Monaſterium, pro quo contendebat. Mediantibus igitur *Gaufrido* de *Magnavilla* juniore, ſcilicet Comite de *Eſſexia*, & *Richardo* de *Lucy*, & aliis utriuſq; partis amicis, in hunc modum reformata eſt pax inter tam diſcordes viros. Comeſq; Chartam ſuam fecit, & per Sacramentum virorum in corde & corde loquentium, excepit Eccleſiam de *Reſinges*, Et nonnullas decimationes: Quæ quidem in Charta Regis continebantur; ſed à Monachis de *Wymundham*, nunquam corporaliter poſſeſſæ fuerant; Et idcirco amicitia, ut putabatur, reformata, ſimulatè eſt concepta, non in veritate ſolidata. Comes quidem rubore ſuffuſus eſt non modico, quòd in tanto diſcrimine victus eſt à viro mediocri, & qui invincibiles edomuit, à ſimplici ſe victum confitebatur. Unde ſemper Comes poſtea cautè ſeria commutans in jocoſa, ait; *Per lanceam Dei, nomen tuum de cætero mutabitur, & vocaberis* Robertus Matefelon: Nomen adeptus, & tenens, ab effectu. Ad cumulum autem titulorum Abbatis *Roberti*, unum duximus huic ſcripto inſerendum. Contigit una dierum dum in Curia *Romana* moraretur, colloquium ſpeciale & prolixum cum Papa, ſicut ſolet amicus cum amico, in thalamo protrahendo continuavit. Et inter loquendum recolens jactantiam *Elyenſium*, qui ſe falſo aſſerunt Reliquias beati *Albani* penes ſe obtinere, ait. *Pater Sancte, expedit dilucidare veritatem, reſcindite materiam falſitatis & jactantiæ, quæ fomitem in Eccleſiis ſcandali ſubminiſtrat. Veſtrum eſt, Domine, errantes corrigere, rebellium impetus retundere, vacillantes confirmare, prout* Petro, *& vobis in* Petro, *dictum eſt à Domino. Et tu aliquando confirma fratres tuos. Scribat igitur venerabilis ſanctitas veſtra, tribus* Angliæ *Epiſcopis, quorum præcipuus ſit* B. *vir quidem circumſpectus & ſectator veritatis; ut facta diligenti & efficaci inquiſitione, commenta detegant falſitatis. Et ſi præſumant ſe memoratas Reliquias penes ipſos recondidiſſe, & doloſo titulo ac ſacrilego ſcelere, læſa fide retinuiſſe; ne patiantur animarum damnationem, reſtituere non omittant. Et ſic memorati Epiſcopi fideliter mandata Apoſtolica proſequentes famam martyris ſtudeant ſine mora diſpendio dilucidare.* Et hoc cum audiſſet Papa, juſtis petitionibus ſereno vultu exhibuit ſe favorabilem. Et ſubjunxit Abbas. *Domine, hæc aliquando facta fuiſſe perhibentur: Sed inquiſitio tepida, & ſine adjectione pœna, contemptum generavit. Et viris tunc viventibus, alii veritatis ignari, vel veritati rebelles & mandati Papalis contemptores illis ſucceſſerunt, qui in priſtinum errorem corruerunt. Compeſcat igitur, temerarios, auctoritatis veſtræ repetita ſeveritas. Ut beatum Martyrem ſollicitudinis veſtræ coadjutorem & conſolatorem, habere mereamini.* Scripſit igitur Dominus Papa dictis Epiſcopis; diſtrictè præcipiendo, & efficaciter admonendo, ut ſecundùm Abbatis *Sancti Albani* petitionem, hoc negotium (ſcilicet, quod prædictum eſt) ſine moræ diſpendio proſequerentur. Cum autem Abbas *Robertus*, factis ad votum hoc, & aliis negotiis, domum redierat; oſtendit dictis Epiſcopis Papale authenticum, cui ipſi fideliter obedientes, & precibus Abbatis adquieſcentes, & (ne de labore & expenſis conquererentur) munificentiæ inclinantes, *Ely* corporaliter advenerunt; Et oſtenſo Conventui in Capitulo Papali authentico, electi ſunt duodecim de conventu ſeniores & diſcretiores; qui præſtito in diſtricto veritatis examine, & virtute obedientiæ ſacramento, (cum fidei interpoſitione ſub pœna etiam ſuſpenſionis & anathematis) ut ſuper hac rei veritatem confiterentur, proteſtati ſunt unanimi conſenſu, ſe fuiſſe pio dolo deceptos. “Nihilominus graviter deliquiſſe & ſacrilegium perpetraſſe: & ſic veri Martyris caruiſſe Reliquiis. De Caracalla etiam, ſimili cautela ſe fuiſſe deceptos crediderunt; “quæ ipſo tempore, in rerum natura creditur non fuiſſe. Non enim, revera, invenit

Concordia inter Abbatem & Comitem.

De inquiſitione facta apud Ely, *ſuper corpore beati* Albani.

cum

eum Sanctus *Germanus* in ſepulchro Martyris: imò in quadam palla involuta oſſa pretioſa; quam ut invenit, reliquit. Sed neque Rex *Offa*, qui poſtea ipſum Martyrem inventum levavit de terra: elapſis ab adventu dicti *Germani* uſque tunc, CCC. XL. & IIII. annis. Dictam autem pallam, reſervavit in Eccleſia *Sancti Albani* integram & illæſam, in ſignum tanti miraculi; nec adhuc feretro incluſa eſt: Et cum hæc in propatulo manifeſtabantur, quievit ſpiritus Abbatis certificatus.

Abbas conſequitur in Synodo generali, primam ſedem inter Abbates Angliæ.

Porro, citò poſtquàm Comes pacificatus eſt, (ut prænarratur) *Alexander* Papa tertius ad *Gallicanas* partes devenit: atque univerſarum in circuitu Regionum Prælatis per Nuntios ſuos citatis, apud *Turones* generale Concilium celebrari conſtituit. Congregantur ergò, apud prædictam Civitatem ſub die ſtatuto, etiam *Anglicanæ* Eccleſiæ Prælati, ut quæ pertinerent ad utilitatē *Romanæ* Eccleſiæ cum ipſo Papa ſtatuerent. Inter quos venerabilis Abbas *Robertus* de quo ſermo continuandus eſt; vir inquam eloquentiſſimus, humanis diviniſque legibus eruditus, affuit, cui *Iacinctus* Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ* in *Coſmedin*, ſupra omnes Abbates *Anglici* Regni, primam ſedem, ſecundùm privilegium Domini Papæ *Adriani* quarti, aſſignavit, uni ſervorum ejus, (*Roberto*, videlicet Janitori) ſervandam tradidit. In illo namque privilegio, de hac re ita ſcriptum reperitur. *Sicut beatus Albanus* Anglorum *Protomartyr eſſe dignoſcitur, ita & Abbas Monaſterii ipſius, inter Abbates Angliæ primus omni tempore dignitatis ordine habeatur.* Abbas vero *Sancti Edmundi* (*Hugo* nomine) prædictum Cardinalem agnoſcens primam ſedem Abbati *Sancti Albani* aſſignaſſe, nimia triſtitia affectus, tota nocte diem illum præcedente, quo Domini Papæ Concilio intereſſe deberet, cum aliis primam ſedem cum ſuis Apparitoribus arripuit. Necnon & famulum Abbatis *Sancti Albani*, ab illo loco violenter expulit; totoque noctis illius ſpatio nuſquam recedens, pervigil ſervare ſtuduit. Sed metuens ne à Domino Papa ſeu à Cardinalibus, prima ſedes ſibi ad ſuum dedecus auferretur, ſexaginta marcas argenti, (fratre *Hamone* Monacho loco fidejuſſoris inibi quouſque redderentur detento) Curiæ *Romanæ* ſe daturum ſpoſpondit. Abbas vero *Robertus* ut cognovit, ipſum in cauſam vocare noluit: quia Rex Angliæ *Henricus* ſecundus, omnibus Prælatis in Regno ſuo degentibus, ne aliquam querelam de qualibet re in curia deponerent, interdixerat. Proinde Abbas *Robertus* injurias has ſibi & Eccleſiæ ſuæ illatas, æquanimiter tolerans, libertatem ac dignitatem quam Monaſterium ſibi commiſſum de hac re à papa *Adriano* obtinuerat; nec non violentiam ipſi ab Abbate *ſancti Edmundi* illatam, in curia cunctis videntibus coram Domino Papa expoſuit; ſicque pontificalibus ornamentis redimitus, juxtà eundem Abbatem *ſancti Edmundi*, ſupra omnes alios reſedit. Nec profuit eidem Abbati *ſancti Edmundi*, dignitatem Regalem Martyris ipſius allegaſſe. Quot verò expenſas in eundo & in redeundo expoſuerit, quotve munera Domino Papæ, & Cardinalibus, & aliis in Curia munificentia liberali contulerit, perlongum foret enarrare. Porrò, Abbas *Robertus* confirmationem compoſitionis quæ facta fuerat inter *Lincolnienſem* Eccleſiam & Monaſterium *Sancti Albani*, de ſubjectione ejuſdem Eccleſiæ & quindecim Eccleſiarū privilegiatarum, à Domino Papa obtinuit, quæ ſic incipit. *Quæ Compoſitione vel Concordia mediante, &c.* Item aliud de Cella de *Hatfeld*, quod ſic incipit: *Iuſtis petentium &c.* Item aliud de Sanctimonialibus benedicendis: non ſolùm de virginibus Deo dicatis, inter Cellam de *Soppewelle* commorantibus, imò de omnibus aliis quæ illius ſuberant regimini, per *Maurum de Langeleia* ſuſcepit; quem Abbas domum feſtinans, in curia pro hoc negotio dimiſit. Quod ita incipit. *Devotionem & integra honeſtatis conſtantiam.* Hiis ita peractis, Abbas *Robertus* poſt aliquot dies, ſoluto Concilio, à Domino Papa licentiam accepit remeandi. Venienſquè domum, ſuſceptus eſt cum proceſſione. Ipſe autem ſtatim ad majus Altare accedens; obtulit duos pelves argenteos, pretio quinque marcarum, & duas planetas, aurifrigio ante & retrò ornatas. Fecit etiam unum Thuribulum argenteum: emitque duo pallia optima, ſcilicet de purpura imperiali: unum pretio Centum ſolidorum; & inde Cappam fecit; Ex altero, planetam. Hic quoque ferè perfecit pulchram mariolani cum pertinentiis. Fecit etiam ſcribi libros plurimos; quos longum eſſet enarrare. Præterea, Thecam beati Martyris: quæ tempore *Radulphi* Abbatis in fruſta comminuta eſt, ut villa de *Brantefeld* redimeretur; arte decentiſſima ex auro & argento & lapidibus pretioſis, fabricari fecit. Euchariſtiam, vaſe pretioſo & Corona argentea, collocavit. Capitulum quoque & regale locutorium, cum Capella *ſancti Nicholai*, & tota parte Clauſtri quæ eſt ante ipſum Capitulum, & Lavatorii domum, longum ſtabulum equorum conſtruxit. Con-

Abbas de Burge, nititur ſupplantare Abbatem noſtrum.

ſtituitque

ſtituitque ut lampas ardens in ſtabulo luceret de nocte. Granarium & Lardarium, & duo Solaria conſtruxit, Nec prætereundum, quòd nulli mendicanti, ſinum itinerando clauſit miſericordiæ. Contigit ſemel quòd cuidam porrigenti manum ad eleemoſynam, argenteum a ſiſtarchio volens extrahere, extraxit aureum; & porrigens mendico, dixit. *Dei voluntas fuit, frater, quòd ſtipem quæritans, aureum, inveni: quod & tibi do. Donum Dei nec reſcindo nec commuto.* Extra Clauſtrum par fratribus jucundus & ſocialis; in Capitulo, rigidus, juſtus, & formidabilis. Magnatibus ſæcularibus, venerabilis, & velut omnibus pater & ſuperior.

Nota. Ad hunc locum in majori Cottoniano, *inſeritur narratio illa, de* Abbate Monſtreoli *: de qua & ſupra monuimus.*

Negligentiæ hujus Abbatis.

De alienatione Thorp Baſſet.

Sed quia non eſt homo qui bonum faciat & non peccet; nec eſt ſub ſole qui *ſine crimine vivat*; nunc, (etſi permodicas) Ipſius negligentias enumeremus. Dedit cuidam fratri ſuo (*Radulphus*, nomine) terram de *Syret* ſine Conventus ſui aſſenſu vel notitia: & *Willielmo Baſſet* & hæredibus ejus, totam villam de *Thorp*, pro annuis xxx. ſolidis: cùm pater ejuſdem *Willielmi*, illam terram hæreditariè nequaquam tenuiſſet. Necnon etiam Monachis de *Bermundeſh*, decimas & omnia parochialia jura de fudo *Winebaldi de Babalun*: quod habuit in *Brideſhorne*, imperpetuum poſſidenda. Ea tamen conditione, ut anniverſarium ejus, annuatim celebrarent ſolemniter. Et has duas ultimas conventiones, fecit importunitate ſua, à Conventu confirmari. Adjudicavit quoque *Rogero de Meridene* terram de *Bradweya*; Sacramento quorundam Militum ſuorum, in corde & corde loquentium, deceptus: cùm idem *Rogerus* nihil juris in eadem haberet, ſecundùm veritatem & tenorem chartæ Regis *Henrici* primi. Quam Abbas *Robertus*, Eccleſiam *Sancti Albani* quolibet tempore habuiſſe, penitus ignorabat.

De morte Abbatis Roberti.

Cùm autem ſæpe dictus Abbas *Robertus*, annis quindecim & quatuor menſibus & aliquot diebus, Eccleſiam *Sancti Albani* ſibi commiſſam, nobiliter rexiſſet; decimo Kalend. Novembr. pleuri gravatus, quadam nocte Sabbati, oleo infirmorum a venerabili *Laurentio* Abbate *Weſtmonaſterii* qui tunc aderat, perunctus; apparente illius diei aurora, ab hac luce ſubtractus eſt. Anno dominicæ incarnationis, M.C.LXVI. Ad quem ſepeliendum, affuerunt *Gilbertus Folioth Londonienſis* Epiſcopus, *Laurentius* Abbas *Weſtmonaſterii*; *Symon* tunc Prior Eccleſię *Sancti Albani*. Sepultus eſt in Capitulo, quod a fundamentis decenter extruxerat; ante pedes *Pauli* Abbatis: qui primus pontificalibus redimitus (prout in ſarcofago ſuo marmoreo, teſtatur ipſius imago) dignoſcitur in hac Eccleſia. Defuncto autem Abbate, tota Abbatia confiſcata ex præcepto judicis Regni: ſed ejus Cura omnis, Priori & fratri *Adæ* Cellerario, aliiſque fratribus loci, commiſſa eſt, ab ipſo judice *Roberto* Comite *Legriæ*. Inventa quoque eſt Eccleſia tot debitis gravata, quod ad ſexcentas marcas ſumma inveniretur, ſicut Regiis famulis fuit aſſummata. Multa enim *Chriſtianis*, ſed plura debebat *Judæis*. Excuſabilis fuit per omnia, propter tot arduorum cauſas negotiorum, ad votum conſummatorum: ſed ſpecialitate conſanguineæ, affini & compatriotali (prout caro & ſanguis revelavit ei) multa ſuis contulit donaria. Terram quoque, cum incrementis ipſis de *Gorham*, & temerariè fecit confirmari, & illicitè ampliari, & in prima conſtructione Capituli quod fabricaturus fuit, corpora veterum Abbatum nimis abjectè & ſine hominum diſcretorum notitia (conſilio ſui Cementarii) fecit inhumari. Unde mortuo ipſo Cementario per Apoplexiam, periit loci memoria. Hinc carnalis affectio, inde negligentia, Cor viri enervavit.

Nuntiatur Domino Regi, de morte *Roberti* Abbatis Eccleſiæ *ſancti Albani*, & planxit eum Rex lamentabiliter. Petitum eſt igitur inſtanter, concedi licentiam alium loco ipſius ſubrogandi, quod per quatuor menſes & ampliùs, prorogatum eſt. Victus tandem Rex tędio & importunis precibus, ſcripſit Domino *Londonienſi*, ut accederet ad Monaſterium *Sancti Albani*: quatenus in ejus præſentia tres nominarentur, & per ejus reſcriptum, Regi, omne negotium renunciaretur. Et nominatorum genus & honeſtas, cum literatura & ſapientia, ut ipſe de tribus, eligeret quem mallet. Quod & factum eſt. Et renuntiantes Regi trium nominatorum & genus & vitam, in Priorem loci, Dominum ſcilicet *Symonem*, reſpondit *ſpiritum ſuum requieſcere*. Et inſtitutus eſt *Symon* Abbas Eccleſiæ *Sancti Albani*, vir vitæ venerabilis, & bene literatus, Scripturarum & librorum amator ſpecialis. Statimque eadem die, videlicet decimo tertio Kalend. Junii, in qua fuit dies Dominicæ *Aſcenſionis*, eodem anno, benedictus eſt in Monaſterio ſuo à Domino *Londonienſi Gilberto*, cognomento *Folioth*: nulla profeſſionis mentione, niſi *Romanæ Eccleſiæ*. Et in ipſa benedictione, ornatus eſt Pontificalibus inſigniis.

Simon *eligitur in Abbatem.*

Symon.

Simon *decimus nonus.*

De probitate Simonis, & libris datis Eccleſiæ, per eundem.

S*imon.* Iſte vir literatus & moralis, omnem quam potuit diligentiam adhibuit, ordinem ſuſtinere & adaugere; & ad habitum monaſticæ Religionis, viros honeſtos & literatos attrahere & congregare. Natione *Anglus*, à primis annis, in Clauſtro & rigore ordinis educatus. Iſte poſtquam fœliciter in Curam paſtoralem eſt aſſumptus, non deſiit libros optimos & volumina authentica & gloſſata, tam *novi* quàm *veteris Teſtamenti*, (quibus non vidimus nobiliora) ſcribere, & ad unguem irreprehenſibiliter præparare. Quorum numerum, longum foret explicare. Sed qui eoſdem libros videre deſiderat, in Almario picto quod eſt in Eccleſia contra Tumbam Sancti *Rogeri* Heremitæ (quod & ipſe præcepit ad hoc ſpecialiter fieri) repoſitos poterit reperire: & qualis amator ſcripturarum idem Abbas extiterit, per ipſos perpendere.

Mutua amicitia inter Abbatem, & Thomam Cantuarienſ.

Hujus quoq; tempore, paſſus eſt beatus *Thomas Cantuarienſis* Archiepiſcopus acerbiſſimam perſecutionem, & proſcriptionem ferè ſeptennalem. Sed & tunc, & ante paſſionem ſuam, præcipuè hunc Abbatem *Simonem*, in nullo ſibi obligatum, vel jure ſubjectionis aſtrictum, ſpontaneum ac ſpecialem, habuit & ſenſit, conſolatorem. Unde contigit ut in adventu Domini circa feſtum *Sanctæ Luciæ*, idem Archiepiſcopus ſanctus *Thomas* veniens ad Manerium ſuum de *Harwes*, ipſum Abbatem *Simonem* vocavit ut ad ipſum veniret, colloquium familiare cum ipſo habiturus*, & ſolamina mutua cum amico præcordiali ſuo, poſt longa pericula impenſurum & accepturum. Et addidit in Epiſtola quam miſit, in fine; *quod nunquam tanta conſolatione indiguit, ſicut tunc.* Super quo verbo multum obſtupuit Abbas †. Venit igitur Abbas tam feſtinanter quàm libenter ad eum, qui ab ipſo ſtrictis amplexibus, & oſculis receptus eſt multiplicatis. Nec ſeſe à lachrymis continere potuerunt, & ſub compendio, ſeriatim tum dictus Archiepiſcopus Abbati, pericula, tædia & labores, quos in tranſmarinis partibus, procurante Rege *Henrico*, pertuliſſet; ait Abbas. *Omnia per Dei gratiam, ſine lætò jam complentur.* At Archiepiſcopus ſuſpirans, & manum Abbatis attrahens ſub pallio & conſtringens, ait. *O amice, amice, tibi revelabo quaſi mihi alteri cauſam meam, multò aliter eſt de me, quàm multi opinantur. Iamjam nova inſurgunt perſecutionis molimina. Iam enim Dominus Rex pater cum filio (in cujus ſinu repoſita fuit ſpes mea tota) novas machinatur injurias & damna rediviva.* At Abbas attonitus, ait: *Quomodo hoc pater ſancte?* At ipſe ſuſpiciens, & ab alto trahens ſuſpirium, dixit, *Bene erit, bene; ſcio ad quem finem res vadit, & tendit.* Cui Abbas. *O pater ſancte, ſi in aliquo vos conſolari, ſervire, vel juvare potero; peto ut particeps veſtri agonis fieri merear: & mihi confidenter velitis imperari.* Et Archiepiſcopus. *Multùm pertimeſco vexare amicum meum. Veruntamen placeat vobis ad præſens charitatis intuitu, Regem adire Iuniorem, & ipſum mihi eloquentia qua polletis, reddere mitiorem.* Addens, *quòd ipſius erga me commotio, quaſi venas cordis mei interrumpit & oſſium medullas penetrat interiores.* Cui Abbas hilari vultu annuens, ſtatim ad iter ſe accinxit, imò quaſi ad agonem. Et cum ad Curiam dicti Regis Junioris adveniſſet, & ipſi Regi innotuiſſet quòd faceret verba pro Archiepiſcopo ab ipſo deſtinatus; verbis contumelioſis (turpiùs quàm enarrari vel ſcribi deceat) appetitus, cum quodam Monacho *Cantuarienſi* miſſo cum eo, (ſcilicet *Richardo* Archiepiſcopi capellano, qui poſtea ſucceſſit ei in Archiepiſcopatum) nihil niſi jurgia cum minis atrocibus reportavit. Et erant qui pugnis contortis, & alii qui cultellis ſemitractis, jurarent horribiliter, quod parvo "obice impediebantur, quin eoſdem nuncios qui ex tam manifeſto proditore mitteban" "tur, vel eviſcerarent, vel ementularent, & vix eorum qui in Curia erant diſcretiores, eorum inſania refrænabantur. Et ſic infecto ſuper hoc negotio imò vix erepti à mortis diſcrimine, ad Archiepiſcopum, eos in ſpiritu ſuſpenſo præſtolantem, ſunt reverſi. Et cùm audiſſet ab ore Abbatis omnia quæ dicta & facta ſunt, in caſtigatum & modicum riſum reſolutus Archipræſul, ait. *Ferè ſubarrati Martyrii particeps effectus es manifeſtus, nec tamen penitus immunis es. Pro me enim laborem hunc ſuſcepiſti, & tantò viro indigna opprobria. O quàm ſuſurro murmure, quàm faſcinanti oculo, quàm criſpanti naſo, objurgando reſpondiſſet; ſi alicui ſuffraganeorum meorum hoc feciſſe perſuaſiſſem, quod me exhortante*

* Habiturum, *Sic Codex* Spelman. *& magis* Latine. *Sic ergo mutavimus* Impenſurus, *&* Accepturus, *licèt in duobus* Cottonianis *ita ſcriberentur.*

† *Vide* Adverſaria.

obedientur

obedienter complevisti, Abbas chariſſime, ſcire potes hujus rei exitum. * *Vade nunc cum Dei & mea benedictione. Inſtat Dominicæ Nativitatis ſolemnitas, quam proſperam & jocundam Dominus & Martyr ejus efficiant in domo tua, quam Deus conſervet. Non potes abeſſe. Ora pro me beatum Martyrem patronum tuum, & nos pro vobis orabimus. Et ego qualequale feſtum in mihi commiſſa Eccleſia Dominus providebit, celebrabo.* Et ſic vale dicto ad invicem, (non ſeſe iterum in hac vita viſuri) receſſerunt, unus ſcilicet ab altero.

* Vide Adverſaria.

Infra quindecim dies poſt hos continuatos, paſſus eſt beatus Martyr *Thomas*, ut mundus novit in Eccleſia ſua, & citò poſt, mirificè, non tantum in hac, ſed & in remotis, claruerunt ipſius miracula regionibus. Ha, quotiens inenarrabilibus gemitibus & fletibus, poſtea ſuſpirans Abbas *Simon* hæc commemorans, ait. *Heu, heu, mihi miſero, heu mihi indigno, quòd non merui ipſum etiam in morte ſequi, quod non merui pro eo in hac ſua cauſa, vel aliquo membro mutilari, vel potiùs detruncari! Verè, Deus cujus judicia abyſſus multa, non ſic de me miſero peccatore taliter ordinaſti.*

Theca exterior Sancti Albani.

Iſte piæ memoriæ Abbas *Simon*, ex eo tempore cœpit providè ac ſapienter theſaurum non modicum auri & argenti & gemmarum pretioſarum, diligentiſſimè coadunare, & thecam exteriorem quam nos feretrum appellamus (qua ipſo tempore nullam vidimus nobiliorem) cœpit per manum præcellentiſſimi artificis Magiſtri *Iohannis* Aurifabri, fabricari; & tam laborioſum, ſumptuoſum, & artificioſum opus, infra paucos annos fœliciter conſummavit. Et loco ſuo eminentiori, ſcilicet ſupra majus Altare, contra frontem celebrantis collocavit, ut in facie & in corde habeat quilibet celebrans miſſam, ſuper idem Altare Martyris memoriam. Et idcircò in objectu viſus celebrantis, Martyrium ejuſdem, ſcilicet decollatio, figuratur. In circuitu autem feretri, videlicet duobus lateribus, fecit vitæ beati Martyris ſeriem, quæ fuit arra & præparatio paſſionis ſuæ, eminentibus imaginibus de argento & auro, opere *propulſato* (quod vulgariter *Levatura* dicitur) evidenter effigiari. In capite verò quod reſpicit Orientem, imaginem *Crucifixi* cum *Maria* & *Iohannis* iconis *, cum diverſarum gemmarum ordine decentiſſimo, veneranter collocavit. In fronte verò Occidentem reſpicientem, imaginem beatæ virginis puerum ſuum tenentis in gremio, eminenti opere inter gemmas & pretioſa monilia aurea, in throno ſedentem incathedravit. Et ſic ordine Martyrum * in tecto utrobiq; diſpoſito, theca in criſpam & artificioſam Criſtam conſurgit; in quatuor angulis, turribus feneſtratis, tholis Chryſtallinis cum ſuis mirabilibus, quadratur venuſta. In ipſa igitur, quæ miræ magnitudinis eſt, ipſius Martyris theca (quæ quaſi ejus conclave eſt, & in qua ipſius ſecreta oſſa recondi dignoſcuntur) ab Abbate *Ganfrido* fabricata, convenienter reconditur.

* *Iconibus.*

* *Martyrii.*

Dedicatio Capellæ.

Ad hujus quoq; inſtantiam Abbatis, Epiſcopus *Dunelmenſis* dedicavit Capellam ſancti *Cuthberti*, quæ eſt juxta clauſtrum *Sancti Albani*, in honorem ejuſdem ſancti *Cuthberti*, & ſancti *Iohannis Baptiſtæ*, decimo ſexto Kalend. Junii. Quam poſtea renovavit Abbas *Guilielmus*, & ampliavit decenter, ſed hæc in ſequentibus.

Nobilia dona data Eccleſia, per Simonem *Abbatem.*

Idem quoq; Abbas *Simon*, unum Calicem aureum magnum (quo non videmus in Regno *Angliæ* nobiliorem) ex auro primo & puriſſimo, opere tali materie convenienter gemmis pretioſis redimitum, & ſubtiliſſimo intricatorum floſculorum opere delicato venuſtatum; Deo & Eccleſiæ Sancti Martyris *Albani* fabricavit & contulit, in memoriam ſui ſempiternam. Quem Calicem fecit magiſter *Baldewinus* aurifaber præelectus. Fecit præterea per manum ejuſdem *Baldwini*, unum vaſculum ſpeciali admiratione dignum, ex auro obrizo & fulvo, adaptatis & decenter collocatis in ipſo, gemmis impreciabilibus diverſi generis. In quo etiam *materiam ſuperabat opus*, ad reponendam Euchariſtiam, ſuper majus Altare Martyris ſuſpendendum. Quod cum Regi *Henrico* ſecundo innotuit, unam Cuppam nobiliſſimam ac pretioſiſſimam, in qua reponeretur & ipſa theca immediatè continens *Corpus Chriſti*; Eccleſiæ *Sancti Albani* grataneter ac devotè tranſmiſit.

Iſte fecit Calices aureos.

Præterea idem Abbas *Simon* unum Calicem aureum parvum, ſuccinctæ brevitatis & laudabilis ſchematis, quo cantatur major miſſa quotidiana. Et duos alios Calices argenteos, irreprehenſibiliter compoſitos: quorum uno, canitur de more miſſa matutinalis, & altero, ad Altare beati *Petri*, per manum dicti aurifabri *Baldewini*, Deo & Eccleſiæ beati Martyris *Albani* fabricari fecit & contulit, ut memoria in benedictione perduret.

Item dona data per ipſum.

Crux.

Idem quoq; Abbas unam nobilem *Crucem* laminis aureis coopertam, in cujus medio, monile

monile aureum venuſtè collocatur. Et in ipſo monili, pars bona ligni Dominici continetur. Quam Crucem etiam conſtituit, præcipuis feſtis ab uno fratrum, inter manus ſuppoſito manutergio, in proceſſionibus cum pręambulis ante Conventum, inter alias duas Cruces, quas converſi elevatas bajulant, ut ab omni populo devotè adoretur, veneranter deportari. Et poſt proceſſionem, in capſide Martyris (quam feretrum appellamus) tanquam ſpecialem theſaurum *; & die Dominicæ paſſionis, à toto Conventu adorari. Nec prætereundum (imò ſpeciali titulo conſcribendum, & cæteris pietatis ejus operibus adjiciendum) quòd idem Abbas *Simon* unum vas mirificum, per modum ſcrinii compoſitum, cujus arcam, ſchema quadrat venuſtiſſimum. Culmen verò, per modum feretri ſurgendo coarctatur: & undiq; circulis elevatis orbiculatur. In quibus, Hiſtoria Dominicæ paſſionis imaginibus fuſilibus figuratur, & per totum laminis ductilibus ſolidæ ſpiſſitudinis, (ita ſcilicet quod baſibus vel ſuſtentaculis ligneis non indiget) Deo & Eccleſiæ ſancti Martyris *Albani*, ad perpetuum ipſius Eccleſiæ honorem & decorem, fabricatum contulit. Et ad perpetuandam ipſius cum benedictione memoriam, conſtituit ut in Dominica *Palmarum*, Corpus Dominicum in ipſo Scrinio veneranter reponeretur, & ab aliquo fratrum moribus & ætate venerabili, in Caſula alba, uſq; ad papilionem in Cœmiterio de pretioſiſſimis palliis compoſitum, niſi inclementia auræ impediatur. Et tunc, in Capitulum deportaretur: duobus fratribus in Cappis, brachia bajulantis dictum vas, honorificè ſuſtentantibus. Et eodem modo ſequente proceſſione, ad Eccleſiam venerantiſſimè reportaretur; ut videant fideles, quanto honore dignum ſit ſacroſanctum Corpus Dominicum, quod ipſo tempore ſe expoſuit flagellandum, crucifigendum, & ſepeliendum.

** Recondi.*

Quoddam ſcrinium de auro in quo portatur corpus Dominicum.

Notandum quoque, quod iſte immortalis memoriæ Abbas *Simon*, duos vel tres electiſſimos ſcriptores continuè in Camera ſua honorificè ſuſtinuit; unde librorum optimorum copiam impretiabilem, ad unguem præparavit. Et in ſpeciali, Almario repoſuit picturato. Scriptorium quoq; tunc temporis, ferè diſſipatum & contemptum, reparavit, & quaſdam laudabiles conſuetudines in ipſo innovavit, & ipſum ampliavit redditibus. Ita ut omnibus ſequentibus temporibus, debeat Abbas qui pro tempore fuerit, unum habere Scriptorem ſpecialem. Iſte quidem præter libros pretioſiſſimos (quos longum eſſet enumerare) pelves argenteos, & alia multa vaſa & ornamenta, Deo & Eccleſiæ, ſancto Martyri conferendo, præſentavit.

De ſcriptoribus ſuis, & donis datis.

Operibus igitur pietatis, ac innatæ liberalitatis exigentibus, meruit hic indelebilis memoriæ Abbas *Simon*, inventor eſſe beati *Amphibali*, ſociorumq; ejus, indice beato *Albano*. Temporibus enim ejuſdem, omni plena gaudio ſpirituali & ſeculari, omnique proſequenda laude, memorata inventio eſt veneranter celebrata. Ita quòd per Martyrium beati *Thomæ*, & Inventionem ſancti *Amphibali*, quæ in uno ſeptennio contigerunt, & tempore hujus Abbatis, multiplicatis miraculis, videretur ſeculum renovari. Cujus Inventionis ſeriem, ſi quis videre deſiderat, revolvat *Chronica* præſentis libri, uſq; ad Annum Gratiæ, M. C. LXXVIII. ubi ipſam plenius deſcriptam poterit reperire. Quam etiam ſi diligens lector inſpiciat, poterit indubitanter certificari quod beatus *Albanus* in Eccleſia ſua, loco ſuæ paſſionis fundata, & non alibi (ſicut ſomniant *Elyenſes*) requieſcit. Qui abinde exivit, cum iret ad domum *Roberti* ut eum *Redburnam* duceret, de loco Inventionis erudiendum. Et poſt rei judicium, ipſum *Robertum* reduceret: & cum venirent ante Eccleſiam, Martyr in ſuam ſe recepit domum; & *Robertus* valedicens ei, ad ſuam proceſſit.

Sanctus Amphibalus eſt inventus.

Nota. *Hinc apparet* Matthæum Pariſienſem, *non ſolum fuiſſe Authorem hujus libri; ſed etiam has* Vitas Abbatum, *eſſe partem* Hiſtoriæ majoris *ejus antecedentis. Meritò igitur, & illa* Hiſtoria, *& hæ* Vitæ, *nunc in uno volumine conjunguntur.*

Sed quia non vivit homo ſuper terram, nec etiam infans unius diei, ſine offendiculo, errores ipſius, quia reſpectu bonorum operum ſuorum breves, breviter tranſcurramus. Moriens, Abbatiam ſuam ære alieno obligatam pluſquam ſecentis marcis, contra Judæos, ſine aliis debitis, quæ ad ducentarum Marcarum & amplius ſummam excreverunt, dereliquit. Unde *Aaron Iudæus* qui nos tenuit ſibi obligatos, ad domum *Sancti Albani* in ſuperbia magna & jactantia cum minis veniens, jactitabat ſe feretrum noſtri *Albano* feciſſe, & ipſi dehoſpitato, hoſpitium de pecunia ſua præparaſſe. Præterea (quod non ſine cruentato corde referimus) conſanguineos ſuos carnali affectu effœminatus, pluſquàm deceret, virum religioſum (mortuum videlicet ſeculo) dilexit, & bonis crucifixi ſaginavit. Et non tantum pauperes & indigentes, ſed & Milites & Magnates ſeſe ingerentes,

De negligentiis & morte ejus.

rentes, & Conſanguineos (cùm non eſſent) fingentes, locupletavit. Propter quod, nemora *Sancti Albani* in magna parte ſuccidit: & multa bona quæ feciſſe potuit, omiſit. Iſte Abbas *Symon*, cùm circiter Annos quindecim, Eccleſiam *Sancti Albani* rexiſſet, & ordinem Monaſticum in rigore diſciplinæ & juſtitiæ commendabiliter rexiſſet, anno gratiæ M. C. LXXXVIII. debita naturæ perſolvens, viam univerſæ carnis eſt ingreſſus.

Garinus, * *Vigeſimus.*

** Garinus vel Warinus.*

GARINUS huic ſucceſſit de *Cantebrugia*, ſtirpe medioeri oriundus. Iſte in ſeculo ante ſuſceptionem habitus, magnæ famæ extitit & celebris nominis, propter honeſtæ vitæ ſuæ reverentiam, literaturæ excellentem peritiam, & corporalis elegantiæ pulchritudinem. Hic cum fratre ſuo ſimilibus dotibus, etſi non tantùm inſignito Magiſtro *Mathæo* in phyſica apud *Sylernum* eleganter atque efficaciter erudito, in Clauſtro *Sancti Albani* habitum Religionis ſuſcepit: & infra breve tempus, idem magiſter *Garinus* propter vitæ excellentiam virtuoſæ, & literaturæ copioſam peritiam, & perſonæ elegantiam, in Priorem electus & creatus eſt. Aſſumpto igitur, ut prædictum eſt, de medio piæ memoriæ Abbatè *Symone*, & vacante *Abbatia*, tractatum eſt de alio ſubſtituendo. Electus eſt igitur in Abbatem Dominus *Garinus* Prior. In cujus electionem, totus Conventus unanimiter conſentit, præter Dominum *Gulielmum Martel* ſacriſtam, ad eandem dignitatem, ſecus quam deceret, aſpirantem. Aſſerebat enim, quòd idem *Garinus* (ſtrabo ferè) penitus viſu privabatur: natalia trahens ex vulgaribus burgenſibus, ſolis emolumentis Denariorum, qualitercunque inhiantibus. Quos etiam probroſè in propatulo, *Salſnarios*, appellavit. Præconizabat etiam, eum cum fratre ſuo *Mathæo*, totum conventum miſerabiliter conculcaturum, ſi in Abbatem eligeretur atq; diſperſurum, nec audiret quiſquam mutire contra eos. Nec omninò ſuam ſententiam in poſterum hæc fefellit opinio, ſicut ſequens ſermo declarabit. Porrò, cùm non potuit unius oblocutio, univerſitatis fixum propoſitum impedire; electus & creatus eſt idem *Garinus* in Abbatem: & in die Nativitatis Beatę Virginis munus benedictionis ſuſcepit. Nec multò poſt in poteſtate plenaria ſolidatus, fratrem ſuum præmemoratum *Mathæum*, in Priorem ſublimavit. Habuerunt etiam hii duo (ſcilicet Abbas & Prior) quendam nepotem magiſtrum videlicet *Garinum*, in decretis lectorem nominatiſſimum. Erat autem Avunculis ſuis, in venerabili geſtu & vitæ honeſtate & literatura conſimilis, ut verè Nepos talium, imò potiùs frater dici mereretur & agnoſci. Hii tres quanquam ſeculares, converſationis honeſtate, & vitæ puritate, Monachi cenſeri promeruerunt. Iſte magiſter *Garinus* & frater ejus *Mathæus* et eorum nepos magiſter *Garinus*, & duo eorum diſcipuli & ſocii *Fabianus* & *Robertus* de *Salerno* voverunt ſe fore apud *ſanctum Albanum*, habitum Religioſum ſuſcepturos: admoniti viſione ſpeciali & ſpirituali. Omneſque hii votum impleverunt, præter magiſtrum *Garinum* nepotem Abbatis *Guarini*; ille tamen quod habitu omiſit, vita honeſta complevit. Obiit autem magiſter *Mathæus* ſecularis apud *Sanctum Albanum*, videlicet juxta domum ſanctimonialium de *Sopwelle*. Hic de quo ſermo fit *Mathæus*, ſcholam rexit in Burgo *Sancti Albani*, quâ tunc temporis vix inveniretur in *Anglia* ſchola melior vel fructuoſior, aut ſcholaribus utilior vel copioſior. Quod bene teſtabatur & ſenſit magiſter *Alexander*, cognomento Nequam: qui eundem *Garinum* in ſcholæ regimine præceſſerat pluribus annis. Hic magiſter *Garinus* ad Leges & Decreta ſe tranſtulit: avunculis ſuis ſibi librorum copiam & alia ſubſidia, fraterno affectu liberaliter miniſtrantibus. Hii igitur tres, quaſi *triplex funiculus, qui de facili non rumpitur*; multos nobiles ac potentes tam ſeculares laicos & prælatos quam Cucullatos; ſibi amiciſſimos reddiderunt. Nec fuit beatum: quorum ſermones melliti ſuper favum, qui voluntati Abbatis auderet obviare. Multiplicati ſunt igitur adulatores, dicentes eum

De ſchola Sancti Albani.

Hic cum temporis anno ſcilicet proximo tranſacto apud *Duneſtaple* ſcholam rexiſſet, vocavit eum Abbas *Garinus* hiis literis breviter & jocoſè ſcriptis: petierat enim idem *Alexander* Nequam, ſcholam *ſancti Albani* inſtanter: *Si bonus es, venias. Si nequam, nequaquam.* Cui tam breviter & jocoſè reſcribens *Alexander*, *aut*, *Si velis, veniam: ſin autem, tu autem*: ac ſi diceret, non multum curo.

&

& molliti ſuper oleum; ipſum deceperunt, & conſtantiam viri enervarunt; ſicut patebit in ſequentibus manifeſtè.

Querimonia Epiſcopi Lincolnienſis: *& Reſponſio Regis pro domo noſtra.*

Contigit autem una dierum, quòd dominus Rex *Henricus* ſecundus venit ad *Sanctum Albanum* hoſpitaturus; cui occurrens Abbas ipſum cum omni gaudio & reverentia ſuſcepit. Erat autem Regi acceptiſſimus, & propter ſui liberalitatem & dapſilitatem chariſſimus. Poſtulavit igitur in craſtino Rex, ut intrans capitulum fratres ſuos viſitaret; fatebatur enim ſe eſſe confratrem Conventus & Monachum *S. Albani*. Et cùm more ſuo demiſſa facie humiliter ingrederetur; ſequebatur eum multorũ ſeries nobilium. Inter quos fuit proximior *Lincolnienſis* Epiſcopus *Walterus* de *Conſtantiis*, citò poſthæc creatus in Archiepiſcopum *Rothomagenſem*. Et cùm ſediſſet Rex in ſede media, ubi moris eſt Abbati ſedere; inclinans hinc indeque Cõventum, ſalutavit: inſtanter deprecando, ut pro ipſo & Regina & liberis ſuis, necnon pro ſtatu Regni, Deum indefeſſis precibus poſtularent. Quod & Conventus devotè conceſſit, & ſe multiplici merito hoc debere facere conteſtabatur. Et ait *Waltero Lincolnienſis* Epiſcopus (qui juxta latus Regis immediatè conſedit ſiniſtrum, Abbate verò a dextris proximò collocato) *Domine mi Rex, derogatum eſt mihi in emancipatione hujus nobilis Abbatia: multum & enormiter mutilatur Eccleſia Lincolnienſis, mihi à vobis commiſſa, in abſciſſione tam nobilis membri. Habeo arduam (ex permiſſione veſtra) adverſus Abbatem hunc movere quaſtionem Quicquid egerit prædeceſſor meus, qui ſimplex nimis fuit, & benignus circumventus; Novit mundus, quòd hæc Eccleſia ſubjecta eſt* Lincolnienſi; *& quod erratum eſt, expedit ut revocetur*; Abbas verò hæc audiens, collecta ad ſe manica manum denudatam expoſuit; & ponens eam ſuper genu Regis ait, *Ecce pax mea*, Ac ſi diceret, Ecce teſtis & mediator pacificæ compoſitionis inter nos initæ & confirmatæ. Et Rex; *Per oculos Dei, verum eſt: interfui compoſitioni. Quid eſt quod attemptas machinando ſuſcitare, Domine* Lincolnienſis *Epiſcope? Credisne hæc facta fuiſſe ſub capa? Ego & electiſſimi de Regno interfuere. Et quod ſuper hoc factum eſt, ſcriptis irrefragabilibus roboratum eſt, & magnatum teſtimonio confirmatum: Stat ſententia. Quicunque huic Abbati & Conventui adverſabitur, & mihi adverſari conſtituetur. Quid quæris? tangere pupillam oculi?* Quibus verbis Epiſcopus quaſi fulgure percuſſus, obmutuit: nec eſt auſus poſtea (ſicut nec jure potuit aut debuit) conceptam litem aliquatenus * ſuſcitare. ** Ulteriùs.*

Ex tunc igitur in ſtatu proſperitatis roboratus, cœpit adulatorum ſibilis credere & adhærere: & eorum qui amici ſunt fortunæ, ſectari conſilia, & voluntates adimplere; ſicut finalis ſermo manifeſtè declarabit.

Nec multò poſt, dictus Epiſcopus *Walterus Lincolnienſis, in Rothomagenſem* Archiepiſcopum poſtulatus eſt, & creatus.

Quædam ſtatuta Abbatis Garini.

Quaſdam nempe conſuetudines ab antiquò conſervatas, volens multis placere, idem Abbas *Garinus* in nova ſtatuta commutavit. Quod factum multis videbatur temerarium: multis utile, honeſtum & commendabile. Inter quæ conſtituit, (licèt ſacriſtariam aliquâ poſſeſſiunculâ ampliaſſet) ut corpora Monachorum defunctorum, quæ antea « cunctis temporibus ſub ſolius terræ ceſpite ſolebant ſepeliri, omnibus temporibus ſe- « quentibus, in lapideis ſepulchris, quod ei videbatur honeſtius, reconderentur.

De lapideis ſepulchris.

Veruntamen à ſiniſtrè interpretantibus hoc fuiſſe factum aſſerebatur, in odium *Gulielmi Martel* tunc ſacriſtæ, qui electioni ſuæ noluit conſentire: imò ſtrabum, ſuperbum, & ſuorum compatriotarum (quos omnes licèt remotiſſimos, conſanguineos reputaverat, vocavit) indiſcretum promotorem, palam fuiſſe & fore proteſtatus eſt. Hæc igitur videbantur fieri, in ejuſdem *Gulielmi* gravamen ſumptuoſum.

Iſte quoque (quod nullius morſu detractionis potuit corrodi) diligentia ac ſtrenuitate fratris *Reimundi* (qui poſtea in Priorem hujus Eccleſiæ creatus eſt, & poſt multas injurioſas tribulationes, apud *Thinemuam*, vitam ærumnoſam, quò per odii ultionem quaſi in exilium miſſus, feliciter terminavit) viriliter & efficaciter, non ſinè multæ pecuniæ effuſione & laboris continuitate, à *Romano* Pontifice *Clemente*, nobile ac incomparabile privilegium quod in præſenti præſcribitur volumine, & ſic incipit; *Religioſam vitam eligentibus, &c.* Impetravit. Unde ipſe primus inter Abbates hujus Eccleſiæ cum ſandalibus, chyrothecis, & annulo, licentèr, ac gaudenter celebravit.

Vide Additamenta.

Iſte quoque oraculo cujuſdam fidedigni apud *Waldenam* nati, & nocturna viſione admonitus, Eccleſiam *Sanctæ Mariæ* de *Pratis* cum ſuis fundavit co-ædificiis. Apparuit enim ipſi *Waldenigena* memorato, dum alto ſomno quieſceret, quædam venerabilis perſona,

Conſtitutio Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Pratis.

ſona, videlicet Clericus, ad inſtar radii ſolaris perlucidus, qui requiſitus, aſſerebat ſe
" eſſe *Sanctum Amphibalum* beati *Albani Anglorum* protomartyris magiſtrum, &
" Converſorem, in quo ſibi bene complacuit, & in ipſius gloriâ, congloriabatur. Di-
" xit inſuper, & aſſeruit, locum ipſum in quo cùm idem ſecus *Amphibalus* cum ſuis
" ſociis inveniretur, & eorum reliquiæ verſùs *Sanctum Albanum* deportarentur, & ob-
" viam feretrum beati *Albani* veheretur, venerabilem fuiſſe & Deo & ſanctis Mar-
" tyribus ipſis chariſſimum; Et addidit, Vade igitur ad Abbatem *Warinum*, & vice
" mea dic ei ut locum ipſum condigna extollat veneratione.

Venit igitur fidelis ille nuncius, & omnia prædicta quibuſdam interſignis confirmata ipſi Abbati ſeriatim retexuit. Abbas autem ipſi viro, (quem circumvolans fama veridicum & fideliſſimum prædicavit) non tantùm fidem, ſed & favorem adhibuit: recolendo, quòd *Dominus infirma mundi eligit, ut fortia confundat*, & in ſua peritia nimis confidentes. Nec tamen abſque multis indiciis, imò miraculis, ipſa relata fidedigna comprobavit. Contigit enim, quòd tempore prædeceſſoris ſui felicis recordationis, *Symonis*

Miraculum. Abbatis; quando verſùs *Sanctum Albanum* inventæ *Sancti Amphibali* reliquiæ, tam ſolemniter quàm gaudenter portarentur, & eis obviam beati *Albani* feretrum, (Conventu feſtivè induto conſequente) bajularetur; adeò leve factum eſt, ut à duobus fratribus, immò etiam ab uno, ſine difficultate veheretur: quod tamen aliis temporibus, vix à

Miraculum. quatuor de loco ad locum non remotum, ſolet tranſportari; Preterea, in ipſa obviatione, terra diutiſſimo aduſta chaumate, & ſuo ceſpite viduata, (quæ nec fructus, nec fruges promittebat,) ſubita imbrium inundatione reſpiravit: ut marcida & mortua reviſcerent rediviva.

Miraculum. Item, Induviæ feſtivales, quibus audacter Conventus induebatur, cum nulla aëris ſereniſſimi immutatio, pallor, nubes vel nubecula apparuiſſet; & ut dictum eſt, terra arida & rimoſa repentina inebriatione perfunderetur, nulla penitus labe vel deterioratione, cappæ aurifrigiatæ & opere plumario pretioſè redimitæ, damnificatæ, lædebantur, unde locus memoratus, veneratione meritò dignus cenſebatur, & ab ipſo Abbate, multo tempore ſanctus & charus habebatur. Credebat igitur indubitanter, quòd ſi ibidem ſecundum ammonitionem ſancti viri, à beato *Amphibalo* ut dictum eſt, deſtinati, Eccleſiam conſtrueret: Deo placens, felix ſuſciperet, in ſpiritualibus & temporalibus proventibus incrementum; Nec eum fefellit fides aut opinio, futura tunc, nunc autem præſenti proſperitate comprobante. Ædificaturus igitur, cœpit fundamentum ita initiare, ut infra breve tempus cœptu perficeret, dotaret, ditarit, religioſis inhabitaret, & inſtrueret religione, ne invectivè ei poſſit objici & dici *quòd cœpit ædificare, & non potuit conſummare*. Et cùm conſummaretur; præfecit eidem Eccleſiæ patronam beatam Dei Genitricem: & in ejuſdem honore dedicari; præfecitq; Magiſtrum & procuratorem domui illi, fratrem *Iohannem de Waldene*, ipſius filium, cui facta eſt prædicta revelatio. Qui poſtea ipſi domui quaſi apes argumentoſa, multa bona ex innata ſibi induſtria & gratia à Deo collata
" adeptus eſt. Et licèt laicus, ſimplicioribus prædicando, multos & informavit, & ad
" virtutes evocans, à vitiis refrænavit. Erat etiam Regibus, prælatis, & aliis magnatibus, acceptus & gratioſus. Ædificatâ igitur Eccleſiâ & dedicatâ, conſtructiſque decenter officinis: pia conſideratione conſtituit quaſdam mulieres leproſas ibidem includi, & velatas, quibuſdam limitatis regulis artavit, ne vagæ, ſæculatibus erroribus involverentur; Quas quidem leproſas, à virorum leproſorum manſionibus Hoſpitalis *S. Iuliani* non multùm ſemotas, ſequeſtrans amovit: & in dicto loco, vbi decentes officinas cum clauſtro Abbas memoratus conſtruxerat (ut dictum eſt,) includi conſtituit; ne ampliùs deteſtabilibus exceſſibus quibus ante diffamabantur viri & mulieres, in ſæculo commacularentur. Utrobique, utriuſque terminis exeundi limitatis, evagandique caſtigata licentia: precibus (quas norunt tam ipſæ mulieres infirmæ, quàm viri) ſedulò incumbentes; negligentias ſi quæ (quod abſit) conventui *Sancti Albani* contigerint, ſuppleant diligenter; Igitur (quaſi pro finali bonorum operum ſuorum clauſula,) Abbas *Guarinus* illius domus quam à fundamentis conſtruxerat, & *Beata Maria de pratis* (propter prata circumjacentia, nomine, congruè) intitulaverat: poſſeſſiuncularum tali Charta confirmavit donationem; ne temporis poſteritas illam aliquando annullaret. In qua quidem, multorum indicio, pietas, ſed in parte, diſcretione perpenditur mutilata: quia illi Eccleſiolæ collata beneficia, in gravamen non modicum Cœnobii, diatim magis ac magis videntur redundare.

Carta

Carta de Eccleſia Sanctæ Mariæ de Prato.

GArinus Dei gratia Abbas Eccleſiæ Sancti Albani, & Conventus ejuſdem loci, omnibus fidelibus ad quos hoc præſens ſcriptum pervenerit, ſalutem. Charta Abbatis & Conventus. Opera pietatis quæ Dei fiunt intuitu, in divinis eſſe ſignata theſauris, & felicem à Domino mercedem habitura, devotio fidelium non ignorat. Quod nos diligenti conſideratione penſantes, communi voluntate & aſſenſu concedimus, & confirmamus hoc ſcripto præſenti, infirmis fœminis Sanctæ Mariæ de Prato, locum ipſum in quo Eccleſia earum conſtituta eſt, ſimul cum officinis ex utraque parte ſtrata publica: ſimul cum via in fine agri arabilis, & prati de Kingesbury. Et ad earum ſuſtentationem, omnes procurationes, quæ pro Abbatibus defunctis dari ſolent, & imperpetuum pro Abbatibus morituris dabūtur, cum procuratione Regis Offæ, & Regis Henrici, & Adriani Papæ, quam citò vacaverint, cum potibus & cibis ad eaſdem procurationes deputatis. Et donec vacent, percipient de Cellario noſtro quatuor panes, & unum de Sopwelle, quales modò percipiunt: & eandem menſuram cerviſiæ, & fercula de Coquina. Conceſſimus etiam eis primum panem & ultimum de qualibet fornata Curiæ noſtræ, imperpetuum. Et quietè molant qualibet ſeptimana unam ſummam de yvernagio ad molendinum quod vocatur dichmulne; & alteram ſummam de braſio ad Maltmulne. Et quia charitatis mandatum latum nimis eſt: ipſius intuitu, opera pietatis circa prædictas infirmas fœminas dilatamus, Adjicientes & concedentes, ut qualibet illarum habeat unam veterem pellicium Monachi, ſingulis annis; & froccum unum, uſque ad numerum tredecim. Et ut habeant eleemoſynam illam quam Gaufridus Abbas dedit Sweino provendario ſuo: ſcilicet tres denarios omni ſeptimana per annum, de theloneo villæ Sancti Albani. Concedimus quoque intuitu divinæ remunerationis, ut Capellanus & Clericus ejus qui Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de prato ſervient, honeſtam ſuſtentationem de domo noſtra percipiant. Capellanus videlicet, unum panem Monachi, & duas menſuras cerviſiæ Monachorum, & duo fercula de Coquina hoſpitum, ſingulis diebus percipiet. Clericus verò unum panem Armigeri, & unam menſuram cerviſiæ militis, & unum ferculum de Coquina hoſpitum. Concedimus etiam ad opus prædicti Capellani & Clerici, unam marcam de Eccleſia de Waldene ſingulis annis, ad quatuor terminos imperpetuum accipiendam. Scilicet ad Feſtum S. Michaelis quadraginta denarios, ad Natale Domini, totidem: ad Paſcha quadraginta denarios, & ad Feſtum S. Iohannis Baptiſtæ totidem: Et dimidiam marcam de Eccleſia de Newham ad eoſdem terminos. Concedimus quoque eis totam decimam Domini noſtri de Luitonia*: & ut habeant domunculam in curia noſtra, in qua prædicta decima reponatur; ſerviens etiam qui colliget hanc decimam, comedat cum familia noſtra. Et omnem Decimam dominiorum quæ ad Eccleſias pertinent, quas perſonæ juriſdictionis noſtræ, nunc de nobis tenent, & in poſterum tenebunt, ſalvo jure eorum qui nunc tenent; Et totam decimam redditus domus lapideæ ſuper murum cœmiterii noſtri, ab Abbate Warino constructæ. Ad hoc, inſtinctu charitatis. concedimus eis, omnes redditus qui tempore Warini Abbatis ad uſus Eccleſiæ noſtræ in Burgo de Cantebrugge ſunt adquiſiti. Scilicet viginti ſolidos, quos nobis debet Asketillus filius Hereberti, & hæredes ſui, pro terris & redditibus quos tenet de nobis in eadem villa: ita quòd ipſe & hæredes ejus, reddent memoratos viginti ſolidos Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Prato imperpetuum ad quatuor anni terminos, videlicet, ad Feſtum Sancti Michaelis, quinque ſolidos, ad Natale totidem, ad Paſcha quinque ſolidos, & ad Feſtum Sancti Johannis Baptiſtæ totidem. Marcam verò illam quam Gulielmus de Wigenhale & hæredes ſui debent Eccleſiæ noſtræ ſingulis annis, pro terra quæ fuit Gulielmi filii Baard, aſsignavimus imperpetuū reddendam prædictæ Eccleſiæ ad duos terminos, ſcilicet unam medietatem ad Paſcha, & aliam ad Feſtum Sancti Michaelis. Concedimus adhuc eis intuitu divini amoris, totam decimam pathnagii noſtri ubique: excepta portione quam Sacriſta noſter percipere debet, de Horhthawe, & ut porci quos ad uſus proprios nutriunt, quieti ſint de pathnagio in boſco noſtro, ubi pathnagium fuerit. Et prabendam quotidianam ad duos equos, de granario noſtro ſumendam. Et unum Cribrum furfuris, & majorem cuvam de draſco, unaquaque ſeptimana; Concedimus præterea eis Pinchecroft, cum duabus acris ſupra ſpinam, quæ dicitur le Coppedethorn. Et unam tantùm carratam lignorum omni ſeptimana per annum, de boſco noſtro. Et has omnes ſi voluerint & poſſint, in æſtate ſimul colligant, & conferant, ad numerum ſeptennarium. Concedimus etiam eis totam decimam de novo eſſarto quod jacet inter novam Curiam noſtram de Sareth, & vetus eſſartum. Et omnes decimas de omnibus eſſartis quæ imperpetuum fient à tempore hujus

* Luitona.

I 2 donationis

donationis confirmatione; Anno centeſimo nonageſimo quarto, Menſe Septembris, quintadecima die ejuſdem Menſis.

Si quis autem præſcripta charitatis beneficia minorare præſumpſerit, quæ ad locum memoratum & ad uſus infirmarum fæminarum aſsignavimus: ſive ea quantùm ad uſus illarum, in deterius mutare temptaverit: deleatur nomen de libro vitæ, & cum Juda traditore *pœnas perpetuas participet.* Amen.

Occulta prædictorum Reprehenſio.

Reprehenſio ipſius Abbatis.

OMnia ſiquidem hæc, laudabiliter & meritorie, & in ſempiternam laudem Abbatis *Warini*, coram Domino, & hominibus coruſcarent; ſi ex patrimonio ſuo vel conqueſtu, proceſſiſſent. Sed quia ferè omnia ex hac *Sancti Albani* Eccclesia, ad illam Eccleſiolam in hujus cœnobii damnum & diminutionem ſunt tranſlata; & dicitur quòd *Eleemoſyna non poteſt nec debet ineleemoſynari*; à multis arbitratum eſt, quòd hæc fræno diſcretionis, (etſi non pietate) penitus caruerunt; & de facto, non ratione, ſunt acceptata. Præſertim, cùm tantùm hujus Eccleſiæ, non alterius, multipliciter aſtrictus tenebatur, poſſeſſionum incrementis, in temporalibus & ſpiritualibus, inſiſtere vigilanter; Sciatur tamen, quòd locus ille, fortunatum diatim ſuſcepit incrementum.

De tranſlatione reliquiarum Sancti Amphibali.

Tranſlatio Reliquiarum S. Amphibali.

ANno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo octogeſimo ſexto, ex præcepto Domini *Gwarini* Abbatis Eccleſiæ *Sancti Albani*, per Suppriorem ejuſdem Eccleſiæ, & *Adam* Cantorem, & *Gilebertum* & *Baldwinum* ſacriſtas, & *Rogerum de Hoſpitali*, Cuſtodem reliquiarum *ſancti Amphibali*, Sociorumque ejus: octavo Kalendas Julii tranſlatæ ſunt Reliquiæ prædictæ de locello in quo primum conditæ fuerant ſub Domino *Symone* Abbate, in feretrum novum ad hoc ſpecialiter adaptatum, & ad honorem eorundem Martyrum, & decorem domus Dei, auro & argento arte excluſoria ſplendidè adornatum; quod nimirum, feretrum medius quidem paries interſecat interiùs, & in ea parte cujus frons intrinſecùs paſſionem *S. Amphibali* exprimit, repoſitæ ſunt Reliquiæ ipſius Martyris & trium Sociorum ejuſdem, (qui ſimul conſepulti, inventi ſunt;) ſingulæ in ſingulis ligaturis. In reliqua verò parte, reliquiæ ſex reliquorum Sociorum ejuſdem, quorum ſepulturæ ſeorſùm inventæ ſunt; ſingulæ in ſingulis ligaturis colligatæ; In locello autem illo qui præfatas reliquias continebat, aliquantula portio earundem reliquiarum remanſit, ſimul cum multa numeroſitate corporalium venuſtorum, quæ ob ſui reverentiam honeſtè ibi collocata ſunt; Ille quoque locellus cum alio conſimili, in dextra parte majoris Altaris in presbyterio ſuper murum collocatus eſt; In primo, ſunt prædicta; in alio, pulvis & oſſium particulæ minutiſſimæ (in quem pulverem, carnes Sanctorum Martyrum creditur fuiſſe reſolutas, nam in eorum ſepulchris cum oſſibus inventus eſt) reponitur.

Inſtitutum pro anima Adæ *Cellerarii.*

STatutum eſt ab Abbate *Gwarino*, & a toto Conventu, ut in die quo Anniverſarium *Adæ* hujus Eccleſiæ Cellerarii (qui ob præclara ejus merita, in Capitulo meruit obtinere ſepulturam) pronunciatum fuerit, ita omni anno omnibus feſtivè agatur; ſicut ſolet honeſtiùs, & honorabiliùs in Aniverſariis Abbatem noſtrorum fieri; videlicet in Pſalmis, in Miſſis, & pauperibus recreandis. Huic Anniverſario, Cellerarius Coquinæ Monachorum ea quæ neceſſaria fuerint providebit, ſcilicet ſufficientem & ſplendidam Conventui in Refectorio exhibitionem. Eleemoſynarius die illa, Centum pauperes pro anima ejus paſcet; totidemque Cellerarius coquinę monachorum; Eccleſia itaque de *Suthburia* ad hoc Anniverſarium celebrandum, necnon etiam ad illud quod pro animabus Patris & Matris ejus, & omnium parentum Monachorum hujus Eccleſiæ, decimo ſeptimo Kalendas Februarii celebratur, à prædicto *Adam* fratre Cellerario fuerat deputata. Quia eadem Eccleſia, ab eodem adquiſita eſt; Auxit ſiquidem ſupradictam obedientiam; videlicet Coquinam Monachorum proprii laboris adquiſitione, annuo redditu librarum Centum & trium marcarum, quatuordecim denariorum minus.

Quoddam

Quoddam ejus Statutum de Sacriſta.

STatutum eſt inſuper ab Abbate *Guarino*, & à toto Conventu, ut omni anno à ſecretario Eccleſiæ noſtræ in die *Sanctæ Katherinæ*, pro anima *Galfridi* pauperes centum reficiantur pane & cerviſia, & uno tantùm ferculo. Exceptis hiis centum, cæteris qui ſuperfuerint, panis ſummæ unius frumenti præparetur, ut unuſquiſq; ſaltem panem dimidium accipiat, ne omnino vacui abſcedant.

Nota. *In Statutis quæ ſequuntur, ordinem mutari animadvertimus. Nam quæ in uno libro* Cottoniano *primo loco; in altero, poſteriore loco ponuntur.*

Inſtituta Guarini *Abbatis de modificatione rigoris Ordinis.*

INſtituta quæ pius paſtor Dominus *Gwarinus* Abbas, ad utilitatem & pacem ſui Conventus inſtituit, corde retinenda & ſcripto commendanda ſunt, ne malitia invidentium quandoq; infringantur, ſeu oblivioni perpetuæ tradantur, inter cætera namq; pietatis opera, quæ ad incrementa bonorum operum ſuorum; hoc pro utilitate & petitione totius Conventus adjecit, ut fratres qui in æſtate poſt meridiem ex antiquo minuere ſolebant, conceſſit tam in æſtate quam hyeme ante prandium ſempet ſanguinem minuant; In æſtate ſtatim poſt fratrum refectionem, & gratiarum actionem in Locutorio hoſpitum divertant, ſeu in alio quolibet loco ſibi deputato, cura cum ipſis exiſtente, qui propter ordinis diſciplinam, hora illa cum eis remaneat, ibi ſimul omnes conveniant, licentiamq; habeant loquendi (cum omni tamen gravitate) quamdiu Servitores comederint. Et hoc ſemper provideant, ut ſimul omnes in dormitorium ingrediantur, priuſquam ad excitandos fratres ſignum pulſetur. Ipſo die, ad Completorium in ſupradicto loco conveniant, ibiq; loquantur quamdiu Hoſpitali viſum fuerit, aut hora permiſerit, non tamen ultra pyritegium, hora loquendi proteletur. Super hoc adjecit, ut à Complerorio, die ſecunda ex conſuetudine ſemper remaneant, qui quondam ex gratia remanere ſolebant, ut in præcedenti die abſq; licentia, atq; in ſupradicto loco, ſimul omnes conveniant, ſcilicet in Locutorio hoſpitum. Et ſi feſtivitas principalis, ſeu obitus cujuſlibet fratris (cujus corpus præſens fuerit) ſupervenerir, ut ſupradicta indulgentia remanendi teneri non potuerit, in nocte altera recompenſetur.

Ad Matutinas, nocte prima minutionis ex antiquo chorum ingredi non ſolebant, nocte verò ſecunda ſemper intrare, nos itaque petitione totius Conventus ſuper hoc addidimus, ac pietatis intuitu indulſimus, ut nec nocte ſecunda ad Matutinas chorum ingrediantur; niſi feſtivitas principalis ſeu duplex ſupervenerit. Die verò tertio, ad omnes horas canonicas chorum ingredientur. Et quotieſcunq; in die jejunii ante Conventum comederint, à nona remaneant, & poſt refectionem, licentiam habeant locutorium hoſpitum ingredi, ibiq; ſpacientur, dum Conventus in refectorio diſcubuerit, ab octavis nativitatis beatę *Mariæ*, omni hieme uſq; ad caput quadrageſimæ, poſt tertiam ſemper manducent, & à ſexta ex conceſſione noſtra remaneant, qui quondam ad ſextam convenire ſolebant, quia cum moleſtia comedebant, quicquid veſcebantur propter horæ brevitatem. Sacriſta has horas ſic temperet, ne aliquis eorum ipſius negligentia contriſtetur, ut ad Miſſam majorem cum omni gravitate, abſq; moleſtia ſimul omnes convenire poſſint, in hyeme enim volumus ut ad Miſſam majorem ſimul omnes conveniant, & qui vitio ſuo deerit, ſolus ſuſtineat quod meruerit, & innoxii abſolvantur. In quadrageſima uſq; ad nonam jejunare ſolebant, & ad Miſſam majorem cibum ſumere, poſt Miſſam, ad veſperas ſoliti erant convenire. Sed quia ſæpiùs conqueri ſolebant propter horæ brevitatem quia jejunantibus breve erat ſpatium; Nos itaq; conſiderantes brevitatem ſpatii, pietatis intuitu indulſimus, ut ab hac hora veſpertina ſemper remaneant, cura cum ipſis remanente, qui cum ipſis manducet, & cum ipſis remaneat; abſtinente Conventu ab eſu piſcium, cura qui cum minutis comederit, ab abſtinentia abſolvatur, licentiamq; habeat comedendi, quicquid ei Dominus donaverit. Poſt refectionem, de refectorio ſtatim exeant, quibus egreſſis ad monaſterium divertant, quoad Conventus in refectorio introgreſſus fuerit. Diſcumbentibus illis, ſanguine minuti licentiam habeant hoſpitum ingredi locutorium, ibiq; loquantur, quoad Conventus ad menſam diſcubuerit. Quod ſi aliquis eorum quoad cimbalum percuſſum fuerit in refectorio remanſerit,

locutorium cum cæteris non ingrediatur, ſed ſolus in Eccleſia remaneat, ſilentiumq; teneat dum cæteri loquentur. Et qui abuſus fuerit indulgentiâ ſibi conceſſa, improbitatis ſuę ſolus ſuſtineat pœnam, innoxiis abſolutis.

Altare beati Petri, *Infirmis deputatur.*

INter cætera quæ venerabilis pater Dominus *Gwarinus* Abbas provida diſpenſatione inſtituit, fratribus infirmis compatiens miſericordiæ manum porrexit, ne defectu auxilii, morte immatura ad extrema vitæ producerentur: Quia inhumanum eſſe arbitrabatur, ut de una ſubſtantia quibus æqua ſuppeteret ſucceſſio, alii abundanter affluerent, alii vero paupertatis ingemiſcerent incommodis. Eapropter aſſenſu totius Conventus, & gratiarum inſtituit actione, ut ſi quis fratrum ita infirmitate laboraverit, ut morbo ingraveſcente infirmitatis ſuæ neceſſitate compulſus Infirmariam ingredi, magiſter Infirmariæ ea quæ infirmo ejuſq; infirmitati fuerint neceſſaria, procurabit. Scilicet medicum & medicamina, electuaria, atq; pigmenta, & cætera quæ juxta morbum apta didicerit, ne defectu ipſius, ulli ſit neceſſe quicquam ab alio aliquo exigere. Ad hoc enim altare beati *Petri* Apoſtoli, quod ſitum eſt in villa beati *Albani* à parte orientali, deputavit, ne aliquis eorum qui pro tempore præfatæ obedientiæ procurator extiterit, quaſi impoſſibilitate ſe valeat excuſare.

Memorandum, quod actum eſt ſuper hoc, die ſanctorum *Coſmæ & Damiani*, Anno Gratiæ, M. CC. LIII. Hoc beneficio privati ſumus, tempore *Iohannis* ſecundi Abbatis qui Anno ſuæ prælationis, xvii. vicariam in eadem Eccleſia inſtituit ſicut in Eccleſia ſancti *Michaelis* de *Kingesbury*, nihil nobis pro recompenſatione relinquens.

Item pium inſtitutum pro anima Galfridi *Abbatis.*

Statutum de anniverſario Galfridi *Abbatis.*

STatutum eſt inſuper ab eodem Abbate *Guarino*, & à toto Conventu, ut omni anno, à ſecretario Eccleſiæ noſtræ in die ſanctæ *Katerinæ*, pro anima *Galfridi* Abbatis pauperes Centum reficiantur pane, & cerviſia, & uno ferculo. Et exceptis hiis centum, cæteris qui ſuperfuerint panis ſumma unius frumenti præparetur, ut unuſquiſq; ſaltem dimidium unius panis acciperet, ne penitus vacui recederent, & ſpe fraudari præconcepta.

De miſericordia ejuſdem.

HIc quoq; primò permiſit aliquibus fratribus, in quibus per maciem & pallorem, debilitatem perpenderat manifeſtam, (quibus videbatur inconveniens eſſe & conſcientiæ læſionem, intrare Infirmariam, quia quamvis macilenti eſſent vel pallidi, vel etiam debiles, non ſibi infirmi videbantur) ut ſeorſum. ſcilicet in oriolo carnem comederent: Et hoc fiebat Abbate compellente, & in virtute obedientiæ præcipiente. Tunc verò temporis, nullus in Infirmaria carnes comedit, niſi in morbi gravitate, & propter reſtaurationem, & meliorati, juxta regulam penitus abſtinebant. Nec quis carnes comedit, niſi per Infirmarium in veriloquio affirmante, quòd ſic oportuit, licentiatus.

De Redburna.

ITem ad *Redburnam* aliquos fratrum tranſmiſit recreandos, ne identitas in Clauſtro in eis qui puſillanimès erant, accidiam parturiret. Et (quod priùs nullo modo permittebatur) carnes comedere permiſit debilibus, ita ſcilicet, ut regularem cibum miniſtris darent, pro carnium commutatione.

De Sotularibus.

HIc quoq; Sotulares corrigiatos, pro ocreis de cute quam vulgus *Bazan* appellat, commutavit; tum ut ad divinum officium expeditiùs properarent, nec unus alium in proceſſionibus intricatum illaquearet; tum propter munditiam & honeſtatem fratrum, quos decet manus, (& maximè circa Altare) habere mundiſſimas. Priore tamen rotunditate, anteriore, & per totum amplitudine, ad indicium priſtinæ humilitatis, remanente.

Hic

Hic quoq; præter miſericordiam prædictam minutis impenſam, quæ * ſolebant non brachia habere exerta, & * poſt prandium, juſſit ut ſubbrachiales per quas brachia protraherent, haberent aperturas. Neq; enim proinde obſervantiæ regularis fiebat tranſgreſſio, quam Regula ſancti *Benedicti* votiva, præcipit & hortatur.

De apertura brachiali.
* *qui*
* *forte delendum* et.

De ſomno meridiano in æſtate.

His adhuc adjecit, ut omni æſtate in die jejunii, poſt refectionem eant dormitum more meridiano.

Hæ ſunt Indulgentiæ quas fecit Abbas Gwarinus *Conventui ſuo. Et hæc ejus ſtatuta, quæ quicunq; infringere attemptavit, anathemate condemnatur.*

ITem, Ut opus majori cum devotione & reverentia celebretur, de hiis qui præter inſtituta ſancti patris noſtri *Benedicti* in Conventu pſallere conſuevimus, multa nobis non ſine commendabili ac pia conſideratione relaxavit. Atq; diſcretionis ſica in omnibus ſuperflua reſecans, irregularia hoc modo abbreviavit; ut, videlicet, omni tempore privatis diebus, tam in diurnis quam in nocturnis horis, ad preces tantummodò, *Miſerere mei Deus, &c.* dicatur. Similiter & preces uno ſemper ordine dicantur, id eſt, *Ego dixi Domine miſerere mei.* In feſtis verò & in Profeſtis diebus, omnes horas, (exceptis *prima & completorio*) per *Magiſtram Collectam*, quam tempus & hora exegerint, terminari inſtituit. In quadrageſima tamen, dicatur *Collecta* ad *veſperas*, privatis diebus, quæ dicantur ad majorem Miſſam ſuper populum. Pſalmos verò familiares qui confuſè dicebantur, (quandoq; diffuſè) ſub hoc ſemper ordine pſallere inſtituit. Hoc eſt, *Deus in adjutorium. Ad te levavi. De profundis,* & *Voce mea,* cùm tempus exegerit. In quadrageſima tamen privatis diebus, hiis adjiciatur, *Levavi oculos meos.* Et in feſtis, *Inclina Domine* pro Pſalmis *proſtratis.* Illos verò triginta Pſalmos quos à feſtivitate *Omnium Sanctorum*, uſq; ad *Paſcha*, privatis diebus ante *Matutinas*, non pſallendo, ſed quibuſdam balbutientibus, quibuſdam verò præ tædio dormitantibus, tranſcurrere conſuevimus, in duo diviſit; atq; à medietate eorundem Pſalmorum nos abſolvit. At quia in Conventu omnino debet (ſecundùm præceptum, vel ſaltem conſilium, beati *Benedicti*) oratio brevis eſſe, & pura niſi ex devotione protendatur: *Deus auribus noſtris*, cum ſequentibus Pſalmis (quia ab re dicebantur) abrenunciavimus, & in eorum loco, ſub tempore & hora qua dicebantur, *ſeptem Pſalmos pænitentiales* ſubſtituimus. Et quia oneroſa nobis erat Hiſtoria illa de *Inventione beati Stephani ſociorumq; ejuſdem*; ab ea nos abſolvit, & pro ea, communem hiſtoriam de *confeſſoribus*, pſallere inſtituit. Ita tamen ut dicatur quartum reſponſorium de *Sancto Stephano*; hoc, videlicet, *Poſitis genibus*, & Octavum, *Patefactæ ſunt*, & duodecimum, *Ecce jam.* Cætera omnia dicantur, ſicut in feſtivitate *plurimorum Confeſſorum.* Conceſſit etiam idem Abbas *Gwarinus*, ut ſine froccis, in Clauſtro radendi temporibus, & radant pariter, & radantur.

Reſecatio ſuperfluitatis in divino ſervitio, per eundem pie excogitata.

Quod Calices redemit.

ITem, inter commendabilia (utpote magis commendabile) non arbitror prætereundum, quòd æternâ meruit recordatione prætitulari. Cum enim magnificæ recordationis Dominus Rex *Richardus* in *Alemannia* Deo irato infœliciter captus fuiſſet, pro redemptione ſua inæſtimabiliter taxata, omnes calices *Angliæ* exegiſſet; ipſe Abbas *Gwarinus* (ut erat Regi amiciſſimus) ducentas marcas pro omnibus * omnes hujus Eccleſiæ calices prompta liberalitate redemit. Non paſſus tantam de theſauro Eccleſiæ fieri deteſtandam mutilationem: in Dei, Martyris, Regis, ac ſui præjudicium, enormiter redundantem. Et quia conſideravit indecens eſſe, & inordinatum, ut in refectorio ſervitores ſine froccis miniſtrarent, & ſecularibus inter Monachos prandentibus, miniſtrantium latera aliquantulum nuda apparuiſſent; conſtituit ut deinceps nullus in refectorio ſecularis (excepto Epiſcopo) cum Conventu pranderet, nec Monachus ſervitor ad prandium ſine frocco miniſtraret, & ſine froccis minuerent. Et cùm inveniſſet omnes Novitios ſine Cucullis, ante profeſſionem uti tantùm froccis aſſutis Caputiis, nec aliquo modo uti Cucullis, donec Abbas in Collatione habitus plenarii, & profeſſionis, daret

* *exponens.*

daret ipſis jam profeſſis, dicens; *Exuat te Dominus veterem hominem cum actibus ſuis.* Et iterum, *Induat te Dominus novum, &c.* Conſtituit ut quam citò tonſuram Novitius acceperit, plenariè, & habitum ſuſcipiat monachalem. Dedit inſuper Abbas *Gwarinus* memoratus, Eccleſiæ *Sancti Albani* ad honorem & decorem domus Dei, unam caſulam pretioſiſſimam purpurei coloris, avibus ſeſe à tergo intuentibus picturatam. Quæ etſi colore & ſubſtantia ſit laudabilis, in ea tamen laudabilior & pretioſior eſt, quod conſerta innumerabili Margaritarum ſive perlarum ordinata poſitione, oculos intuentium & mentes meditantium, invitat ad ſtuporem, conſtituitq; idem Abbas *Gwarinus*, ut in anniverſario ejus ſacerdos ipſa redimitus, pro ejus anima Deo hoſtiam offerat ſalutarem.

Hic quoq; Abbas *Gwarinus* cum ſe jam ſentiret, ab hoc ſeculo migraturum, centum Marcas dimiſit ſucceſſori ſuo, ad frontem Eccleſiæ renovandam.

De ejuſdem Abbatis Guarini *exceſſibus.*

De negligentiis hujus Abbatis, & morte.

SEd quia in hujus vitæ peregrinalis tranſitu, non eſt homo qui non peccet, nec ita vigilare queat, quin *quandoq; bonus dormitet* Homerus: ejuſdem Abbatis *Gwarini* tranſgreſſiones, nequaquam cenſeo prætereundas. Hic propriæ ſectator voluntatis, nullius admiſit conſilium, nullius adquievit precibus, vel etiam amicabili correptioni. Tranſgrediens illud *Sapientis* conſilium manifeſtè; *Fili ne innitaris prudentiæ tuæ*, major in omnibus ſibi ſe. Ipſe igitur inexorabilis cum fratre ſuo Domino *Matthæo* Priore ſuſpitioſiſſimo, totam Nobilitatem venerabilium perſonarum totius Conventus, (ut ſolus dominaretur) conculcavit, diſperſit, & inexorabili odio procaciter proſequebatur. Ita ut Novitii quinquennes, loca Priora tenuerunt, nec auſi erant qui remanſerant, contra tyrannidem ſuam obmutire. Sic igitur Eccleſiam *Sanctæ Mariæ de Pratis*, (licèt multi contradicerent, quos contrivit) in hujus detrimentum Eccleſiæ fundavit. Rigoremq; ordinis ut mollioribus & delicatioribus placeret, relaxavit, ſicut ſolet deſes Magiſter ſcholarum, ſcholaribus otia & luſum indulgendo concedere, & ſic ora multorum concluſit, & corda enervavit. Nemora quoq; beati *Albani* in tantum explanavit irreſtaurabiliter, ut ante aut poſt illum, ſimilis non inveniretur: unde non minimam exaggeravit pecuniam, Eccleſiæ non profecturam, quia non ſolet ſordida præda, eventus bonos terminare. Habuit proinde (quaſi telonium) ſcaccarium conſuetudinale; ubi qualibet die Sabbati, de more foreſtarii, & nemorum venditores (nunc viginti, nunc plùs, nunc paulò minùs) cum ratiocinationibus reponebant. Nec inde tamen vel in Eccleſia ornamenta, vel ædificia in Curia vel Maneriis, conſtruxit; vel etiam conſtructa ſuſtinuit: Sed ſummopere, (ac ſi hoc eſſet totius honeſtatis & clauſula religionis) Regi *Richardo* & Reginæ *Alienoræ* non ſine multis ſumptibus & pretioſis donariis intermeantibus, ſtuduit complacere. Multa quoq; indiſcreta prodigalitate profudit, ut ſæpedictam Eccleſiam *Sanctæ Mariæ de Prato*, cum officinis conſtrueret; & parentes glomeratim confluentes, promoveret. Hujus rei oblocutores & ſuorum exceſſuum correptores, tranſmiſit ad cellas remotas, ut nec ſaltem ſuas auderent ſcribendo querimonias præcordiales revelare. Unde multi quaſi exules, in ſumma mentis amaritudine & crebris imprecationibus, vitam miſerabilem terminarunt. Qui videbantur votum ſuum confregiſſe, cùm in profeſſione ſua ſtabilitatem ſuam & converſionem morum ſuorum, in hoc Monaſterio quod eſt conſtructum in honorem ſancti *Albani*, ſolenniter vovendo promiſerant, & aliud facere cogebantur: Hic quoq; magno privilegio ſuo armatus, deſævit (induſtria & labore Domini *Reimundi*, qui poſtea Prior, meritis ſuis exigentibus, Eccleſiæ iſtius fuit adquiſito) & à Papa *Clemente* non ſine multæ pecuniæ effuſione impetrato, ſic incipiente. *Religioſam vitam eligentibus, &c.* Cujus impetratio, licèt per alium adepta, tamen Abbati *Guarino* quaſi auctori inter bona opera ſua aſcribenda eſſet, ſi non abuſus eo, & exinde ſumens cornua in tyrannidem contra Conventum ſuum extumuiſſet.

Hujus privilegii exemplar, videre licet in Addi*tamentis noſtris.*

Anno igitur Gratiæ, Milleſimo, Centeſimo nonageſimo quinto, Abbas *Guarinus* plenus dierum, poſtquam Eccleſiam beati *Albani* undecim annis, menſibus octo, & totidem diebus rexiſſet, tertio Kalendas Maii, ſalutatis fratribus, & cum lachrymis quos offenderat humiliter pacatis, ab hoc ſeculo tranſmigravit.

Johannes

Johannes *primus*, *Vigeſimus primus*.

J*Ohannes* huic ſucceſſit, in ſeculo ſecularis, dictus Magiſter *Iohannes de Cella*, non procul à viculo qui *Stodham* dicitur, ex mediocri proſapia oriundus. Vir eximiæ pietatis, amator ordinis, & vigoris diſciplinæ clauſtralis. Hic in juventute ſcholarum *Pariſienſium* frequentator aſſiduus, ad electorum conſortium Magiſtrorum meruit attingere, unde cum virilis eſſet ætatis, in Grammatica *Priſcianus*, in Metrico *Ovidius*, in Phyſica cenſeri potuit *Galenus*. Hic aſſumpto religionis habitu, adeò de die in diem profecit in melius, ut de virtute in virtutem aſcendens, ad Prioratum *Walingfordiæ* regendũ eſt vocatus. Et tandem prꝗclaris meritis ſuis exigentibus, in Abbatem Eccleſiæ *Sancti Albani* fœliciter ſublimatus. Hic more Scholarium rei familiaris Ignarus, ſtudium, contemplationem & orationum continuationem amplectens, optimam partem *Mariæ* prælegit, *Marthæ* ſollicitudinem poſtponendo. Servata igitur ſemper præceptoris, prout dignum erat, authoritate, interiorum ac clauſtralium, Domino *Reimundo* Priori ſuo qui magni conſilii erat, prudentiæ ac religionis, & Domino *Rogero* de *Parco* (viro in ſecularibus provido & circumſpecto) Cellerario ſuo, exteriorum habenas commiſit gubernandas; ut liberiùs contemplationi & orationi vacaret, onera ſua aliis participando. Et ſic magis contemplativus, ut decuit, quàm activus, non niſi ardua, & quæ ipſum ſpecialiter contingebant, libra rationis trutinando prudenter diffinivit. Horum igitur duorum fratrum fretus conſiliis, & fultus adminiculis, ſtimulante conſcientia, (receperat enim à prædeceſſore ſuo Abbate *Guarino*, ut prædictũ eſt, centum Marcas ad opus Eccleſiæ repoſitas ac deputatas) murum frontis Eccleſiæ noſtræ in terram diruit, veteribus tegulis & cœmento indiſſolubili compactum. Parùm autem attendens illud irriſorium, cujus mentio fit in Evangelio, videlicet quod niſi ædificaturus computet ſumptus qui neceſſarii ſunt ad perficiendum, ne poſtquam poſuerit fundationem, impotens perficere, omnes incipiant illudere ei, dicentes, *quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare*: cœpit & ligna attrahere, & lapides non paucos, cum columnis & tabulatibus coacervare. Convocatis igitur Cementariis electis quamplurimis (quibus præfuit Magiſter *Hugo* de *Goldclif*, vir quidem fallax & falſidicus, ſed artifex prælectus) confoſſo & projecto fundo, tempore modico memoratas centum Marcas cum aliis quamplurimis, abſq; diariis quotidianis, expendit non modicis, nec adhuc murus fundamenti, ſolo ſe æquaverat. Factum eſt ut conſilio proditioſo memorati *Hugonis*, impertinentibus additis celaturis, nugatoriis, & ſupra modum ſumptuoſis, antequam medium operis in tabulatum domicialem exurgeret, fatigatus eſt Abbas, & cœpit tædere & pavere, & languit opus. Et diſcoopertis muris tẽpore brumali, petræ (utpote tenerrimæ) in fruſta ſunt confractæ; Muruſq; ad inſtar maceriæ depulſæ & ruinoſæ, cum ſuis columnis, baſibus & capitellis, ſuo tantùm pondere diruit labefactus; ita ut riſum & cachinnum intuentium, ruinæ imaginum & florum generabant. Receſſerunt igitur artifices deſperati, nec reddebant illis de laboribus ſuis ſtipendia. Veruntamen Abbas non idcirco deſperatus aſſignavit operi cuſtodem fratrem *Gilebertum* de *Everſolt*, contulitq; operi de unaquaq; acra terræ ſeminatæ, unam garbam. Et hoc duravit ex quo incœpit dari; (videlicet tertio anno prælationis ejus) per totam vitam ſuam circiter ſeptemdecim annis, & in vita ſequentis Abbatis, circiter decem annis, nec unquam illud infortunatum opus, evidens cœpit incrementum, nec fine optato conſummatum in tempore Abbatis *Iohannis*, cor ſuum poterat exhilarare, unde doluit inconſolabiliter. Addidit igitur donaria multa auri & argenti, ſi fortè operi darent incrementum, fecitq; prædicari per totam terram ſancti *Albani* & per plurium Epiſcoporum diœceſes, tranſmiſſis Reliquiis & quodam clerico nomine *Amphibalo* (quem Dominus quatriduanum, meritis ſanctorum *Albani* & *Amphibali*, à mortuis ſuſcitaverat, ut miraculis Sanctorum ipſorum teſtimonium fide perhiberet oculata) non minimam pecuniam coacervavit. Sed infauſtum opus iſtud, quaſi mare flumina omnia abſorbuit, nec adhuc incrementum ceperat fortunatum. Tranſactis igitur inutiliter quoad opus illud annis, mortuo quoq; fratre *Gikberto* de *Everſold*, devoluta eſt cuſtodia operis illius mortui & languentis, ad manus fratris *Gileberti* de *Siſſeverne*, qui eidem præfuit circiter triginta annis, qui ſumptis ad hoc memoratis

ratis

aliquem falſarium inter fratres latuiſſe, & falſam chartam in nocumentum Eccleſiæ, fraudulenter confeciſſe. Revelante igitur ipſo qui ait, *Nichil opertum quod non reveletur*, compertus eſt dolus, & convictus eſt doloſus; ut de doloſo merito fieret doloroſus. Inflicta igitur non tantùm propter ſcandalum condigna poena, quaſi exul & indignus ut amplius in domo præſenti quam polluit cōverſaretur, miſſus eſt ad cellam de *Thinemua*, poenitentiam ſuper commiſſo flagitio perpetuam peracturus. Sed ille miſer nec miſerabilis, deo odibilis, et hominibus, odium quoddam contra Abbatem, à multo tempore conceptum et inveteratum, adhuc reſervavit in corde obſtinato. Et hoc fuit illius odii ſeminarium. Iſte *Gulielmus Pigun* quendam habuit Nepotem, quem in villa *Sancti Albani* ſcholas exercentem queſtu ſuo educavit, utpote bonæ indolis adoleſcentem et libenter addiſcentem, qui poſteà apud *Burgum* receptus, in tantum virtutibus diatim profecit, ut Prior in conventu fieri mereretur. Hic igitur *Gulielmus* petiit Abbatem *Iohannem*, ut ipſum *Robertulum* adhuc adoleſcentulum, in Monachum ſuſciperet, qui quia impubes erat, nec adhuc tantæ ætatis ut eſſet idoneus et acceptabilis, et non poenitus negans, diſtulit poſtulatum. Sed *Gulielmus* impatiens et ſuperbus, ſtatim efficaciter procuravit ut dictus *Robertus* nepos ſuus; apud *Burgum* in Monachum favorabiliter reciperetur. Unde ſæpedictus ſemper ex tunc *Gulielmus* Abbatem *Iohannem* oderat et prænotatam ultionis argutionem, faciliùs machinabatur, et antiqui odii venenum adhuc apud *Thinemue* reſervans, crebrò Abbati maledicens terribiliter imprecabatur. Sed omnes ſuper caput proprium congeſſit maledictiones; ſicut finalis ejus vitæ clauſula comprobavit. Contigit enim una noctium, ut idem flebilis memoriæ *Gulielmus*, ſuper ſedile in ſecretiori dormitorio, Matutinarum oblitus, ſederet, referto ventre, potibus inebriatus, et cibariis ingurgitatus. Inclinato capite igitur, coepit dormitare; et dormitando ſtrepitu ſtertere tædioſo. Et ſic de ebrietate in ſoporem, de ſopore in mortem ſubitam, gradatim tranſmigravit; Fortè frigore correptus, ſed potiùs (ut credi poteſt) divina percuſſus ultione. Nam cùm ceſſaſſet per tracheam ebulliendo perſtrepere, audita eſt in cloaca ubi moriens ſedebat hæc vox manifeſtè reboare, *Cape Sathan*, *cape Sathan*: quod manifeſte audierunt qui tunc in dormitorio fratres extra chorum, ob cauſam remanſerunt. Sic igitur miſer ille ſimul cum ſtercore animam turpiter egiſſet. Et cùm exanimatum Cadaver in craſtino omnibus abhominabile ſic inveniretur, vix paſſum eſt Chriſtianæ ſepulturæ commendare. Multa tamen fratres, ut vitaretur ſcandalum, ob reverentiam habitus et ordinis, prudenter diſſimulabant. Ex tunc igitur ſapienter conſtitutum eſt apud *Sanctum Albanum*, ut Sigillum Eccleſiæ ſub Clavibus pluribus à pluribus fratribus ſenioribus vel ſanioribus cuſtoditum, in Capitulum proferatur, quotieſcunque ſcripta inde aliqua conſignanda fuerint, ut coram omnibus et proferatur et inde ſigilletur, et in loco ſuo (ſcilicet forti ſcrinio) reponatur, et ipſum ſcrinium in loco tutiſſimo reſervetur. Hæc idcircò dixerim ſcriptis cōmendans immortalibus; ut innoteſcat omnibus quanta poena præſenti & futurâ percellendi ſunt, reipublicæ in Eccleſia tam ardua damna fraudulenter machinantes. Abbas igitur *Iohannes*, Arma *Roberti* jam intoxicata vehementer pertimeſcens, dum tempus languoris duravit, ſcilicet annus & dies una, quem vice Abbatis *Gulielmus* de *Siſſeverne* miles & Seneſcallus Eccleſiæ (ut prætactum eſt) continuando peregit; coepit prudenter tractare de pace: ne efficacia Chartæ ſuæ falſæ innocentes letaliter vulneraret. Cui conſenſit *Robertus*, mirabiliter in brevi mitigatus. Timebat enim vehementer, de tam enormi conſcientiæ ſuæ læſione; & de Martyris *Albani* ſevera ultione. Audierat enim de ſuo fraudis perpetratæ conſorte, (*Gulielmo* ſcilicet *Pigun*) qualiter percuſſus à Domino horribiliter miſeram vitam terminavit; Et ne detegerentur omnia quoquo modo, ad perpetuum ejus dedecus & opprobrium, non minimum formidabat. Sopita eſt igitur diſcordia, & amicabili fine terminata, & coram aliquibus (paucis tamen ſub ſigillo confeſſionis de ſilentio aſtrictis) combuſta eſt illa falſa charta. Et factus ad horam *Robertus* amicus de inimico, non incoepit prodeſſe, ſed tantùm lædere ceſſavit.

De execrabili morte Willielmi Pigun.

Concordia inter Abbatem, & Robertum filium Walteri.

Sed quia non minimam in hac cauſa pecuniam effuderat, & oportuit patulos lupi rictus obſtruere, pro bono pacis, concordiæ & perpetuæ amicitiæ, conceſſæ & datæ ſunt eidem *Roberto* de poſſeſſione Eccleſiæ, decem libratæ terræ, ſcilicet *Biſhopeſcote*, pro majori parte.

De perſecutione Eccleſiæ de Binham, *per* Robertum filium Walteri.

Cauſa inter Abbatem & eundem Robertum, pro Cella de Binham.

SVblato autem de medio viro piiſſimo *Gulielmo de Siſſeverne* milite Seneſchallo hujus Eccleſię, ſubrogatus eſt loco illius, *Laurentius de Thebrugge* miles, vir eloquens, diſcretus, & in placitis civilibus providus & circumſpectus, & corpore elegantiſſimus, in ſeneſcalciam hujus Eccleſiæ. Quem *Robertus filius Walteri* oderat ab antiquo, ut prætactum eſt, eò quòd viriliter ſteterat contra eum, in cauſa de ſilva de *Northawe*. Contigit etiam ipſo tempore, ut Abbas *Johannes* ſecundùm poteſtatem a *Romano* Pontifice ſibi dudum conceſſam & uſitatam, Priorem *Thomam de Binham* invitum amovit, qui erat dicto *Roberto* amiciſſimus. Quod moleſtè ferens *Robertus* illius Eccleſiæ patronus, eò quòd ipſo irrequiſito amotus eſt Prior memoratus, (quem ſuum Priorem de more appellavit) intumuit iratus valdè; & comminabatur auferre illam poteſtatem Abbati, Sumens audaciam ab una falſa charta de patronatu Eccleſiæ de *Binham*, in qua continebatur hæc clauſula, *quòd non licuit Abbati Priorem amovere, inconſulto patrono*, vel invito. Porrò ipſam contulerat ei ſuæ fraudis conſcius & particeps, *Gulielmus Pigun*, qui moriendo, cum ſtercore ſuo fœtido animam egeſſit fœtidiorem; de quo ſupra fit mentio. Unde *Robertus* erectus in audaciam, ipſam Eccleſiam quaſi caſtrum incluſis Monachis hoſtiliter obſedit, impetu repentino. Ita quòd Monachi nil habentes quod manducarent vel biberent, inedia perituri, neceſſitate compellente, imbres à ſtillicidiis ut aquam biberent, & panem furfureum quo vix vitam ſuſtentarent, citra ſatietatem (imò fame potiùs provocata) ſumere certatim cogebantur. Multiplicatis inſuper quotidianis conviciis & comminationibus, ab illis qui eos arctabant; jurabant deteſtabiliter & horribiliter, quòd niſi mandaris *Roberti* Domini ſui obſecundarent, novum Priorem intruſum quem Abbas *Sancti Albani* ibidem contra, ut dicebant; juſtitiam, & Domini ſui Patroni ipſorum Monachorum libertatem, feſtinanter amoverent. Inſuper numerum Monachorum uſque treſdecim videlicet Conventum, reſecarent; Ipſi poſtpoſito timore & habitus reverentia, ipſum Priorem primò caſtrarent, & ad hoc omnes contradictores ignominioſè compellerent. Multiplicatis igitur coram Rege ſuper tam enormi, contra Domini Regis & Eccleſiæ pacem, tranſgreſſione; commotus eſt Rex uſque ad Cordis amaritudinem, jurans per pedes Dei (ut moris habuit,) *quòd vel ipſe vel ille, Rex foret in Anglia.* Rex verò oderat illum, ſed occultè; & *Robertus* Regem, quod & ipſum Regem non latuit, Gaviſuſque eſt Rex de offenſa & culpa *Roberti* manifeſta, ut ultio ſequeretur. Et dixit circumſtantibus (ſignans ſe præ admiratione, vocem cum juramento ſuo ſolito iratus exaltando) *Ho! pro pedibus Dei, Quis in tempore pacis in terra Chriſtianorum audivit talia?* Et erat aliquis ibidem de amicis *Roberti*, hoc audiens. Ipſo igitur cum ſtupore & tremore admonente, rapti ſunt equis velocibus quidam expeditiſſimi, qui hoc *Roberto* & ſuis complicibus qui Eccleſiam de *Binham* obſidebant, & in ea Monachos, (licèt omnes coram eis flecterent genua, & etiam ſe proſternerent, miſericordiam peterent) ſine miſericordia arctabant, nunciarent; ut protinus cum feſtinatione ante ſolis ortum aufugeret. Aſſerebant enim quòd Rex audita de eis graviſsima querela, non tantùm iratus ſed furibundus, ſic & ſic cum juramento reboavit. Erat autem Nox, cum illis hæc nuntiata fuerant, unde ipſi, tam *Robertus* qui prope fuit, quàm ejus Miniſtri, vix diſpoſitis ſarcinis, & equis præ feſtinatione ſtratis, ſubitò diſparuerunt, et certatim equos calcaribus excitantes, procul aufugerunt. Et ecce ante diei horam tertiam, Regis milites cum ſervientibus armatis, turbine rapidiùs avolantes et apud *Binham* venientes, illos Regis proditores & pacis Regiæ et Eccleſiaſticæ infractores, ubinam latuiſſent, clamoſis vocibus rogitabant. Miſsi enim erant, ut notorium fuit, à latere Regis ut ipſos comprehenderent, et comprehenſos præſentiæ Domini Regis præſentarent. Sed cùm eos ubique quæſitos non inveniſſent, ſcientes quòd elapſi fuerunt aliquo mandato repentino præmuniti, triſtes receſſerunt. Et hoc Regi cum nunciarent, eorum deſidiam Rex increpavit, et ait, *Aliquis qui edebat panes meos, hoc ipſo Roberto feſtinè, etiam de nocte nuntiavit.* Erat autem tunc tempus *Interdicti*, et ſeſe quidam de nobilibus *Anglorum* contra Regem Domini Papæ et Eccleſiæ jam manifeſtum adverſarium, ex mandato Domini Papæ *Innocentii* tertii inſurgere cœperunt, quorum vel Capitaneus, vel de Capitaneis, erat *Robertus* memoratus. Unde uſque ad gemitum doluit Rex, quòd ipſum vel

Secundum quantitatem culpæ.

ſaltem

ſaltem ſuos, in tali & tanta culpa non comprehenderet. Ex tunc igitur magis cœperat *Robertus* Regem formidare, & odio proſequi efficaciori. Majori igitur minorem abſorbente omiſit *Robertus* Eccleſiam *Sancti Albani*, & Cellam ejus de *Binham* (quæ non ab ea niſi ut pars à toto, vel membrum à ſuo corpore, diſcrepare manifeſtum eſt) Chartamq; illam falſam in quam quaſi in baculo arundineo confidebat, nemine conſcio præter *Adami fil. Willelm.* (qui poſtea eam manifeſtavit) ſecretiſſimè abſcondit; proponens certiſſimè ea uti in poſterum, cùm tempus ei proſperitatis arrideret. Sed,

Ludit in humanis divina potentia rebus:

Ipſum fefellit opinio, & multùm commutati rerum eventus conſequentium, ſtatum ſuum inopinabiliter adverſante fortuna (ut in ſequentibus dicetur) variabant; Monachis igitur per prædictos ſatellites irreſtaurabiliter damnificatis, & præ penuria pedes recedentibus, accreverunt diatim ſubrependo *Roberto*, (qui ex facto excommunicatus erat) adverſitates diverſæ: quæ finem nec mitigationem per quindecim annos acceperunt. O mira & formidabilis Dei & ſancti *Martyris Albani*, ultrix ſententia! Ex illo enim ut veriùs dicam tempore, nunquam defuit vel manifeſta perſecutio hoſtilis, vel adverſitas infirmitatis ingruentis & ſenectutis. Incipiente enim tunc guerra, conſtitutus eſt *Robertus* Dux exercitus inſurgentium in Regem; unde in titulo literarum ſuarum, ſe *Conſtabularium exercitus Dei*, nominabat. Et tunc in multa incidebat pericula. Sed ad hoc ſtimulavit & animavit ipſum, & omnes ſuos ſequaces, multùm varius Papa *Innocentius* tertius. Sed poſtquam Rex *Johannes* ut ſe vindicaret, turpiter ſuccubuit, ſe reddendo memorato Papæ infœliciter tributarium: idem Papa verſa facie, *Robertum* & omnes eidem adhærentes perſequebatur, factus adjutor ſui vaſſalli & defenſor. Enervato igitur *Roberto*, confiſcabantur omnes ejus poſſeſſiones; ſpoliatus igitur & laceſſitus, exul, vagus, & inſtabilis, fecit ſeditionem obſeſſis in caſtro *Roveceſtriæ* & *Lincolniæ* confuſus, & *Londoniæ* fama denigratus, omni tempore Regis *Johannis* varias adverſitates & maximas, & infortunia toleravit, donec Rege *Johanne* mortuo & ſuccedente *Henrico* Rege filio ſuo, pax Eccleſiæ & toto Regno eſt reſtituta; ipſe igitur *Robertus* jam ſeneſcens & infirmitate contabeſcens, nunquam etiam Gratiæ Regis *Henrici* plenè reſtitutus, uſq; ad mortem; ſemper de proditione infamis, & ſuſtinens opprobia, de malo in pejus donec ipſum mors adoptata abſorberet, declinavit. Nec Chartam tamen memoratam vel reſignavit, vel de ſub terra delevit, ut decuit, vel expediret. Nec etiam Chartam quam habuit fraudulentam quamdudum per memoratum fratrem proditorem adquiſierat ad nocumentum Eccleſiæ ſancti *Albani*, motiens voluit manifeſtare vel reſignare. Sed *Adam filius Willelmi*, ejus familiaris commilito tunc ei conſiſtens, ſecreta ejus rimabatur; & eo mortuo, Ipſam Conventui præſentavit: Unde propter illius peccati expiationem, unam Cuppam argenteam deauratam de bonis dicti *Roberti* optulit Altari beati *Albani*, ad reponendum in ea corpus Dominicum, quæ poſtea furtò ſublata eſt.

De quodam Caſu Miraculoſo qui Abbati Johanni *divinitùs accidit.*

VT autem verificetur quod ipſa veritas per Prophetam dicit, *Non eſt pax impiis*, & per Pſalmiſtam, *Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis, viris diſcordiæ declinantibus.* Abbas *Johannes* in manſuetudine Deo in diebus & noctibus ſingulis, ſine intermiſſione penſum reddendo quotidianum jugiter miniſtrabat. Indignum quoq; cenſeo prætereundum ac ingratum, Deoq; & animabus noſtris offendiculum, ſub ſilentio præterire quod in laudem Domini & Miniſtrorum ejus, probatur reſonare. Quoddam videlicet mirabile, quod eidem Abbati *Johanni* contigit, vigiliam noctis ad nocturnum pſallendum obſervanti. Cùm enim fratres in Eccleſia ſecundùm conſuetudinem ſuam congregati, in profundo noctis ſervitium nocturnum peregiſſent, ipſe Abbas in camera ſua quieſcens, hora tempeſtiva evigilans, ſociis ſuis, id eſt, bajulis (qui diu propter aliquam rationabilem cauſam vigilaverant, fatigati) tunc quieſcentibus, ipſe Abbas quaſi leniter arguendo eorum ſomnolentiam, levi tuſſi voluntaria, ipſos ut credebat, excitaverat. Incipiens igitur quindecim pſalmos, videlicet, *Ad Dominum cum tribularer*, & reliqua; ecce, bajulis adhuc firmiter dormientibus, quidam, neſcitur tamen qui, ordinatè, apertè, diſtinctè & articulatim (ut decuit) per totam Matutinalium ſeriem reſponderunt, verſum pro verſu alternatim reddentes. Legebantur autem duodecim eadem nocte, de beata Virgine lectiones; quas corde tenus ſine candela, ba-

Vltio in Robertum.

Quoddam mirabile quod contigit huic Abbati, miniſterio Angelorum.

juli tranſcurrere conſueverunt, cum ſuis quæ ſequuntur Reſponſoriis; tenui tamen lumine Cruciboli per vitrum diaphanum tranſlucente. Et cum omnia ritè conſummarentur, excitabantur Bajuli, ſopore ſufficienter jam refecti. Et cùm levi nutu, vel ſtrepitu, ſignove vocali Abbatem excitaſſent, noluit Abbas inchoantibus reſpondere pſallendo, ſciens quoniam omnia quæ pſallenda fuerant, ritè compleviſſet. Ipſi igitur accedentes & formidantes ne propter infirmitatem ſileret, interrogaverunt eum quare Matutinale officium ut moris erat, nec audiret, nec audiens reſponderet ut ſolebat, qui alacriùs cæteris & pleniùs pſallere conſuevit. At ille ſilentium licèt invitus, infringens, credenſq; ipſos eſſe temulentos, dixit, *Nonne omnia ritè completa ſunt? Ut quid nugatoriè ſunt repetenda? Et vos etiam ſolitò expreſſius mihi pſallendo reſpondiſtis?* At ipſi ſcientes quòd non, affirmaverunt ſe alto ſopore detentos, nec unum iota reſpondendo reddidiſſe. Unde propter eminentem ejus ſanctitatem, perpendebant, Angelos eſſe, qui eidem verbo ad verbum officioſè ac devotè reſponderunt. Sciendumq; quòd nunquam in Eccleſia beati *Albani*, aliquis tam inoffenſè, tam ſecurè omnes Pſalmos medullitùs ſcivit, aut ſcitos crebriùs iteravit, vel tenacius ipſo illos in memoria theſaurizavit. Hoc enim quaſi in confuſionem neſciorum feciſſe ipſum, profectò meminimus. Qui quaſi ad experimentum & exercitium, primò pſalterii ultimum verſum pſallendo pronunciabat, deinde penultimum, poſtea antepenultimum; & ſic ordine retrogrado, totum Pſalterium ſine offendiculo aut defectu, (quod etſi verum ſit, tamen incredibile) tranſcurrebat; cùm nec de hoc Pſalmo multùm uſitato, ſcilicet, *Miſerere mei Deus*, hoc ſe facere quilibet diffidat. Iſte Abbas *Iohannes* anno prælationis ejus ſeptimo decimo, die ſanctę *Trinitatis*, juxta privilegiorum beati *Albani* tenorem, apud *Sopwelle* benedixit novem ſanctimoniales Kalendas Junii. Item idem in eadem ſolemnitate quinque; ut ad conſuetudinem & memoriam, excellentiam privilegii ſancti *Albani* revocaret.

De magna ante majus Altare Tabula. Et duobus novis Textibus, & picturis, & celaturis, labore fratris Walteri *de* Colceſtria *factis.*

De diverſis Iocalibus, proviſis ejus tempore.

AD ejuſdem quoq; Abbatis *Iohannis* titulum creditur pertinere, quòd per ejus Monachos laudabiliter cernitur conſummatum. Tempore enim Abbatis *Iohannis*, induſtria & licita adquiſitione Domini *Reimundi* Prioris fratriſq; *Rogeri de Parco* Cellerarii, facta eſt magna Tabula, (cujus pars eſt de metallo, pars de ligno artificioſiſſimè perfecta) quæ eſt ante majus Altare in Eccleſia noſtra. Duo quoq; textus, de argento ſuperaurato. In quorum uno, Crux cum Crucifixo & *Maria Iohanne* figurantur; alio verò, Majeſtas cum quatuor Euangeliſtis, elegantiſſimis cælaturis inſculpitur; artificioſo labore, & diligentia fratris *Walteri* de *Coleceſtria*, qui perſuaſione & attractu fratris *Radulphi Gubum*, habitum Religionis in noſtra ſuſcepit Eccleſia, omine fortunato. Ipſius enim fratris *Guilielmi* manu, Tabula picta ante Altare beatæ Virginis cum ſuperaltari cælato & cruce ſuperpoſita, & pictura deſuper, & à latere in maceria artificioſè nimis (ipſo memorato, *Radulpho* neceſſaria ad hoc miniſtrante) eſt perfecta. Omnes quoque Tabulæ ante Altaria noſtræ Eccleſiæ, ſcilicet beati *Iohannis*, beati *Stephani*, beati *Amphibali*, beati *Benedicti*. Manum quoq; fratris ac diſcipuli ſui Magiſtri *Simonis*, pictoris; Tabula beati *Petri*, & beati *Michaelis*. Manu quoq; fratris *Richardi* nepotis memorati Magiſtri *Gulielmi*, filiiq; Magiſtri *Simonis*, Tabula beati *Thomæ* ſuperior & inferior, partim ſua, partim patris manu perfecta eſt. Tabulæ quoq; beati *Benedicti*, cum multis aliis cælaturis & picturis, labore prædictorum (licèt non in tempore memorati Abbatis *Iohannis*, ſed in poſterum) ad honorem domus Dei & decorem, ſunt perfectæ. Hæc idcircò ſcripturæ immortali ac memoriæ, duximus commendanda, ut penes nos haud ingratos, eorum vigeat cum benedictionibus recordatio, qui ſtudioſo labore ſuo, opera Eccleſiæ noſtræ adornativa, poſt ſe reliquerunt. Prænominati inſuper Domini *Reimundi* induſtria & licita adquiſitione, libri Nobiles & perutiles ſcripti ſunt, & huic Eccleſiæ collati, præcipuè *Hiſtoria ſcholaſtica*, cum *Allegoriis*; liber elegantiſſimus. *Richardus* quoq; de *Clohale* miles ipſi Abbati amiciſſimus, tum pro amore Dei, tum pro amicitia Abbatis *Iohannis*, contulit unum Calicem aureum Altari ſanctæ *Mariæ*, ubi canitur quotidie de ea, & pro Eccleſia.

Quoddam

Quoddam piiſsimum Abbatis Johannis *primi Statutum.*

Vt Monachi itinerantes, ad monaſterium tempeſtivè regredi non valentes, ad prædium viciniùs dicti monaſterii hoſpitentur.

MEmoratus quoq; Abbas *Iohannes* fratrum itinerantium volens parcere laboribus (utpote prælatorum piiſſimus) & expenſis ſimiliter, quibus Monachi præcipuè clauſtrales non abundant, primo prælationis ſuæ anno inſtituit, ut quicunq; frater verſùs *Sanctum Albanum* in itinere conſtitutus, & tam laſſitudine quàm viæ labore confectus, vel ſole in occaſum vergente, ut non poſſit conficere abſq; gravamine & moleſtia diætam ſuam, divertat ad aliquod prædium noſtrum, quod ſibi viciniùs eſſe cognoverit; ibiq; tam hominibus quàm equis, neceſſaria ſufficientius & honeſtiùs prout res ſuppetit, miniſtrentur.

Vt Monachi ad Maneriū declinarent.

Aliud Statutum.

Ne numerus Monachorum Sancti Albani *centenarium numerum excedat.*

ANno verò quinto prælationis ejuſdem Abbatis, idem *Iohannes* conſtituit, ne fratrum numerus aliquomodo (niſi tali ſuſcipienda ſit perſona, quæ propter eminentiam dignitatis & ſcientiæ, vel petitionem alicujus potentis cui non poſſit ſine damnoſa offenſa contradici, digna ſit ſuſcipi) Centenarium numerum ſupergrediatur.

Monachi non ultra numerum centenarium.

Aliud Statutum.

Ne numerus Collectarum in Miſsis, ſeptenarium numerum excedat.

ANno verò tertio ſtatuit, ne in Miſſarum celebrationibus privatarum, vel etiam in Conventu, Collectarum numerus, ſeptenarium non excedat; tum propter ſufficientiam, tum propter talis numeri dignitatem.

Collecta non ultra ſeptem.

Alia quoq; civilitatis ac pietatis opera fœliciter complevit, quæ labor ſcribentis, & tædium audientis ſcribere non permittit, nec auditoribus ſeriatim enarrare.

De ſuperfluis ingurgitationibus per prædictum Abbatē abolitis.

Prohibentur miſericordia.

HIc quoq; (quod ad ejus laudem & meritum arbitror pertinere) procuravit efficaciter, ut deteſtabiles ingurgitationes Miſericordiarum, (in quibus profectò non erat miſericordia) prohiberentur.

Prohibentur Miſericordia guloſa.

De tribulationibus tempore Interdicti Angliæ, *præſcripto Abbati evenientibus.*

Hic in Interdicto, multas preſſuras & tribulationes perpeſſus eſt, quarum unam huic libello duximus inſerendam. Significavit ei Rex *Iohannes*, ut ſpreto Papali mandato in Interdicto divina celebraret. Et ſuper hoc, habito conſilio in Capitulo, Ait; *Fratres, oportet obedire magis Deo quàm hominibus: ſuſtineamus iram Principis, dabit Deus his quoq; finem.* Et ſic Domino Papæ obediens, quamvis Magiſter *Alexander* filius Cementarii (tunc Magiſter Regis) conſuluiſſet in contrarium, noluit Regi in hoc caſu obedire. Iratus igitur Rex vehementer de contemptu ſui Mandati, (accipiens ſic ſponte malignandi occaſionem) occupavit in manu ſua totam Abbatiam. Et ejectis noſtris, ſuos per omnia appoſuit cuſtodes ſeculares. Videlicet, magiſtrum *Robertum Londonienſem* Clericum ſuum ſuperiorem, virum verſutum, & per omnia Regi *Iohanni* Domino ſuo conformem, qui etiam inter ipſum Regem & *Admirabilem Murmelinum*, crebra internuncia & ſecreta (de Apoſtaſia ut dicitur) intermeans detulerat. * Ipſo igitur *Robertus*, ejecto & depoſito noſtro Cellerario, inſtituit ſuum, quendam ſcilicet ſecularem, virum verſutum & avarum nimis, ſuæq; dum potuit avaritiæ conſulentem. Similiter ignominioſè noſtro Janitore ejecto, ſubrogavit alium, *Robertum* nomine; qui fuſtigatis ingredientibus & egredientibus, & perſcrutatis, erat Conventui quaſi ſpina in oculo; Ægrè igitur nimis hæc ferens Abbas *Iohannes*, ut videlicet tam libera

* Nota. *Te monendum cenſuimus amice Lector, hic in majori* Cottoniano, *ſequi Legationem illam* Johannis *Regis, ad* Murmelinum Admiralium, *quam retro in* Hiſtoria *noſtra ad annum* 1213. *ad verbum poteris invenire.*

tam nobilis domus in ſuo tempore, tali Laicorum jugo premeretur; Regem (imò Tyrannum) juſtus injuſtum, agnus adiit Leopardum: deditque ſexcentas marcas, ut Cuſtodes nos opprimentes amoveret, & liberam in pace cum ſuis pertinentibus, totam ſineret Abbatiam.

Alia Tribulatio.

De quingentis Marcis per Epiſcopũ Dunelmẽſem ad uſum Regis Angliæ, à memorato Abbate violenter extortis.

EOdemque anno, cum eſſet *Richardus* de *Mariſco* (qui non per Electionem, ſed per Regem, intruſus, in Epiſcopatum *Dunelmenſem* ſublimatus eſt) ſummus Regis Conſiliarius, Vir veneno Sathanæ deebriatus; & Rex utpote avariſſimus theſauro indiguiſſet, & Abbatem armatis pulſaſſet precibus ut eum juvaret; & Abbas juſtiſſimas ſuæ impotentiæ cauſas expoſuiſſet, vocavit eum Regia authoritate dictus *Richardus*. Qui, cum ad eum Abbas acceſſiſſet, ait *Richardus*, *Domine Abbas, quo non major, ut bene novimus, in Anglia: in quo, & quanto, Dominum noſtrum & veſtrum juvabis indigentem? Scimus quòd das ei ſexcentas marcas; ſed pro liberatione Abbatiæ veſtræ, quam juſtè occupavit. Sed nunc mera liberalitate ut grates recipias, eidem conferas poſtulanti quingentas.* Et cùm Abbas ſuper tanta exactione obſtupuiſſet, ait *Richardus*, *Quid muſſitas? Stat ſententia. Scriptum ſic eſt. Et quod ſcripſi, indelebiliter ſcripſi. Dico enim in amicitia; Melius & Civilius eſt tibi, dare quingentas marcas ut grates recipias, quàm ducentas vel trecentas, & ingratus.* Et repentè, quaſi raptus, inde receſſit, quamvis cum precibus revocaretur. Et ſic compulſus eſt Abbas ipſo anno, mille marcas Regi *Iohanni*, (ſemper hianti, ſemper exigenti) in maximum hujus Eccleſiæ gravamen numerare.

Aliud gravamen.

De quodam Clerico.

ABbas idem *Iohannes*, habuit ſingulare ſuæ tribulationis ſolatium; & in omnibus etiam arduis negotiis conſiliarium, auxiliatorem, & Conſolatorem magiſtrum videlicet *Adam de Linkele*, qui poſtea in Archidiaconum *Elienſem* eſt promotus. Virum benigniſſimum, honeſtum & Juriſperitum. Cum igitur de ipſo fama edocente certificaretur Archiepiſcopus *Cantuarienſis Stephanus* (qui noviter venerat in terram pace reformatam, & tremuit terra in conſpectu ejus) miſit ad Abbatem *Iohannem*: exigens ipſum, ut aſſiſtens ei, & lateri ejus adhærens, Clericus ejus & ſpecialis Conſiliarius efficeretur. Inſuper miſit idem Archiepiſcopus dicto *Adæ*, ſpeciales literas; ſupplicans ut non omitteret ad ipſum pro promotione ſua feſtinanter venire. Inclinatum eſt igitur Cor illius, mandatis Archiepiſcopalibus: Credebat enim per ipſum uberiora conſequi beneficia; ſicut moris eſt Legiſtarum proſtantium munera deligere, ſoquique retributiones. Cùm igitur nec voluit, nec honeſtè potuit Abbas, precibus ac mandatis talis ac tanti viri contradicere (præſertim cum videret ipſum magiſtrum *Adam*, id propter ſuam promotionem deſiderare:) Dixit ipſi magiſtro *Adæ*. *Chariſſime magiſter, Nolo promotionem veſtram impedire, Archiepiſcopus excellentior eſt me. Majorem ſequeris, quia majora deſideras. Ablatus es à me. Nec patitur Archiepiſcopus me tua præſentia Conſolatione gratulari: licèt tot peritorum ſtipetur agminibus. Tamen affer illi ex parte mea, hoc breve, verè breve.* Et flevit Abbas amariſſimè, in ipſius *Adæ* receſſu. Et accepit ipſe *Adam*, Breve ſigillatum & tectum. Cùm autem Archiepiſcopus confracto ſigillo Breve explicaſſet, reperit inſcriptum hos duos verſus.

Velleribus centum gaudes cum lacte bidentum;
Nec reputas magnum, tuleris niſi pauperis Agnum.

Quos cum legiſſet Archiepiſcopus, videns ſe efficaciter redargutum, voluit remiſiſſe ipſum *Adam*, ſed noluit ipſe *Adam*, uberioribus beneficiis inhiando.

Eodemque tempore cum *Ricardus de Mariſco* Regis principalis Conſiliarius, exactor pecuniæ inexorabilis, ſupra modum ipſum Abbatem ſtimulando arctavit, ut ſupradictam pecuniam feſtinanter perſolveret, de ipſo quoque dixit, ipſum Richardum & Regem reprehendendo.

Non erit Abimelech requies, regnante Saul, nec
Pax ſtabilis, donec deſinat eſſe Doëte. *

* Doech, Doeg.

De laudabili fine ejuſdem Johannis *Abbatis.*

De pœnitentia laudabili, & fine ſanctiſſimo Abbatis memorati.

CVm autem jam Sanctorum plenus dierum Abbas memoratus *Iohannes* ſenuiſſet, ſentiens & ſciens quia appropinquavit hora ut tranſiret de hoc mundo, graviter infirmatus eſt. Venit igitur una dierum alieno fultus adminiculo, uſque ad oſtium Capituli; & exinde ſolus ut potuit, ut decentiùs intraret, ſequentibus bajulis ſuis, ivit ſeſſum ut moris erat in loco ſuo, ſcilicet eminentiori. Et fecit apportari ſecum, unam Cathedram, quam vulgariter *Faudeſtolam* * appellamus. Et cùm præſidiſſet loco ſuo, ut moris eſt, ſuperiori, obortis lachrymis uberrimis cum crebris ſingultibus, & devota inclinatione ſalutato hinc inde Conventu, ait. *Fratres ac filii chariſſimi*, Vobis per aliquod interfui, præfui, & minùs quàm decuit, profui. Sed quia non eſt homo qui non peccet & multipliciter offendat: ſi quem veſtrum quomodolibet læſerim, ſupplico junctis manibus & flexis genibus, ut pro Deo ſic præcipiente, mihi omnes offenſas penitus remittatis; Et quantum in vobis eſt, ab omnibus commiſſis, abſolvatis. Et quaſi volens curvare genua, ſe junctis manibus ad hoc verbum incurvavit. Et cùm omnes lacrymantes reſpondiſſent unanimiter, *Fiat ut petiſtis*: præcepit Abbas ut illud ſedile de quo prædictum eſt, allatum poneretur in medio ſuper tapetium, quem locum *Iudicium* appellamus. Et ivit ſeſſum ſuper illud: petenſque ſibi dari à ſingulis, ſingulas diſciplinas, expoliavit ſe uſque ad Carnem nudam. Et cum vidiſſent fratres illud corpuſculum tanta macie confectum, ut eminus apparerent oſſium Compages, multiplicatis fletibus præcordialiùs compatientes ingemuerunt. Et accedentes ſingillatim per ordinem, dederunt ei diſciplinas univerſi, unuſquiſque ut voluit. Quorum tamen cùm parcerent, & manuum impetus leniter caſtigarent, increpavit deſidiam. Eo ipſo ſæpe iterando dicente; *Confiteor, &c.* & aliis correſpondentibus ſermonem ſingultibus prorumpentibus, *Miſereatur, &c.* Quibus completis, circumdedit ſibi habitum ſuum, aſſiſtentibus ſibi Bajulis ſuis, qui ſibi miniſtrantes ſibi ſua adaptabant veſtimenta. Et erigens ſe inclinavit Conventui, ultimum vale, ei dicens flebiliter. Et ſuſtentantes eum hinc inde Fratres (quia ſic pro ipſius debilitate oportuit) duxerunt eum prout præcepit in Infirmariam, ubi ſolemniter ſuper lapidem ad hoc conſuetum, Oleo Sancto infirmorum eſt inunctus, & ſalutis viatico communitus. Et cum hiis ritè completis, confortatus in ſpiritu dixiſſet, *Conſummatum eſt.* Ac ſi diceret, ſingulis dato oſculo, *Recedo à vobis irrediturus; vos me Deo commendaſtis, & ego vos Deo recommendo. Quod meum eſt complevi.* Et ſic ductus eſt, vel potiùs delatus, in Cameram ſuam. In craſtino autem diligenter conſideravit urinam, quidnam portenderet: erat enim ut prædictum eſt, Phyſicus perelectus, & Judex urinarum incomparabilis. Et cum intuitus eſt diligenter, nec poſſet ad placitum ſubtilia & ſecreta quæ novit mortis indicia intueri, (quia caligaverat in magna parte ſuorum acies oculorum,) dixit magiſtro *Gulielmo* Phyſico, Monacho noſtro, qui poſtea in Priorem *Wigorniæ* promotus eſt: *Quid tu vides* hîc & hîc, Frater? At ipſe quæ vidit indicavit. At Abbas, *Eia, Deo gratias. Adhuc conceſſit mihi Deus ad pœnitentiam ſpatium triduanum: der poſt tres dies diſſolvar.* Quod qui audierunt bene crediderunt; quia experientiſſimus in Arte medicinæ erat, & conſimilia in tali caſu, de aliis infallibiliter ſæpiùs prædixerat. Et cùm in craſtino manifeſtiùs morti appropinquaverat; dixit ei quidam ei familiariſſimus (qui ut eum viſitaret, & conſolaretur ad ipſum tunc venerat; & dixit ei cùm jam hebetarentur omnes ſenſus ejus) *Domine pater mi; quomodo vobis eſt?* At ipſe vix elevatis oculis, intuitus eum; Dixit ei.

Non video purè; mihi nil ſapit, Audio durè:
Deficit Olfactus; ſum ſegnis ad omnia factus.

De pœnitentia ejuſdem Abbatis.

Super quo admirandum eſt vehementer, quòd ipſe ſemivivus quaſi reſumpto ſpiritu, verſum tam elegantem, tam verè, & tam propriè materiam ſecundum ipſam veritatem contingentem, ſic incontinenti reſpondendo compoſuiſſet.

De quadam Charta, de non amovendis Monachis; à quibuſdam de Conventu fruſtratoriè confecta.

Qualiter confecta eſt quadam Charta, de non amovendis Monachis.

VEnerunt interim ad ipſum quidam Fratrum noſtrorum; cùm jam ad oregmon, id eſt, ſonum doloroſum, quem ſolent morituri propter anguſtiam Arteriarum in profundo gutturis murmurando emittere, frater *Walter Remenſis*, qui poſtea Prior huius

* *Faldiſtoriū.*

Eccleſiæ extiterat. Et frater *Alexander* de *Langeleia*, qui & ipſius Abbatis & ſubſequentis, diu Bajulus extiterat. Et frater *Gulielmus* de *Trumpintona*, qui & ſimiliter ipſius Abbatis bajulus extitit, & poſt ipſum in Abbatem provectus; à quo etiam hoc Conſilium originaliter emanavit, ſicut & ipſe poſtea proteſtabatur, & *Alexander* de *Appeltune*, bajulus, & ſigilli portitor, & alii cum ipſis.

Et dixerunt ei, Domine ſancte Pater, qui nos hactenus ſub alis miſericordiæ aluiſtis, fac nunc nobis pro amore ipſius qui in fine dilexit ſuos, paternitatis & liberalitatis pietatem, ut tollatis antiquam ſervitutem veſtræ Eccleſiæ, & Conventus tui jugū importabile. Noſtis enim bene, quàm intolerabilis conſuetudo conventum illaqueat; ut, ſcilicet, quilibet abſq; cauſa ad arbitrium Abbatis, & impetum voluntarium, & ſubdolas ſuſurrorum accuſationes, ad Cellas noſtras remotiſſimas, & quæ ſunt nobis quaſi pro exilio, non ſine magna cordis amaritudine & ſcandalo, viliter tranſmittatur; unde dedecus & ſcandalum ipſi tranſmiſſo & tranſmittenti, multotiens generatur. Dicit enim populus ſecularis, Iſte qui tranſmittitur aliquod ſcelus perpetravit, vel odit eum vel invidet ei Abbas, quia eo præſtantior eſt, contradicitq; erroribus Abbatis, & exceſſus reprehendit. Diſcat igitur de cætero, vel tacere vel blandiri, ne dicamus adulari. Præterea, videtur, Pater ſancte, ut talis tranſmiſſio & evagatio, ut, videlicet, habitantes omnibus diebus vitæ noſtræ in illa Eccleſia conſtructa in honorem Sanctæ *Mariæ*, vel ſancti alterius, videlicet à noſtro ſancto Martyre *Albano*, converſemur, ſeneſcamus & moriamur, qui converſionem morum noſtrorum & ſtabilitatem continuandam, ſecundùm Regulam ſancti *Benedicti*, in hoc Monaſterio, quod ſic particulariter, diſcretè & diſtinctè ſpecificatur, (videlicet, eſt conſtructum in honorem Sancti *Albani*) votivam & ſolemnem fecimus profeſſionem. Et quod dicendum, quòd etiam inviti (quaſi condemnati & alicujus rei facinoris & convicti) in ignominiam noſtram & veſtram, ad Cellas, velut exulantes, tranſmittimur: Et hoc vobis etiam (ut frequenter ex ore veſtro audivimus) abſurdum & grave videbatur. Ecce, Domine, plena miſericordiæ et juſtitiæ Charta prompta ſuper hoc confecta; *Ut*, ſcilicet, *Nullus Monachus hujus Eccleſiæ, invitus ad Cellam de cætero tranſmittatur*: ut ſit in memoria veſtri in æternum, cum benedictione. Et oſtendens Dominus *Alexander* memoratus, Abbatis bajulus et cuſtos ſigilli, voluit eam legere coram ipſo Abbate, ut lectam ſigillaret; Abbas expoſito profundiſſimo ac graviſſimo gemitu, avertit faciem ſuam, hoc nutu abnegans; jam enim loqui non poterat. Et ſic iterato gemitu diverſit ſe in latus alterum, ſcilicet averſum. Et cùm haberet idem *Alexander* omnia prompta, videlicet ſigillum et ſcriptum, appoſita cauda et cera, iratus dixit; *Satis annuit, qui ſilet*. Et reſpondentibus illis, *Verum eſt*, ſigillavit illud frater *Alexander* de *Apeltuna*. Et illa fuit illius ſigilli ultima impreſſio. Abbas igitur in craſtino (videlicet tertia die ab illa quam fratribus prædixerat ſe tranſiturum) expiravit. Et fracto ſigillo, miſſus eſt conſilio tam ſuo quam aliorum multorum (præcipuè tamen prænominatorum) ad Archiepiſcopum *Cantuarienſem Stephanum*, memoratus *Alexander* (irrequiſita à Priore licentia, præ indignatione) quia fuit ipſi Archiepiſcopo amiciſſimus, & fecerat de ipſo plura Eulogia in laudem ipſius. Ut videlicet ipſam prædictam conceſſionem, ipſi prædicto ſcripto inſertam, ſigillo confirmaret. Ad quod faciendum, favorabilem invenit Archiepiſcopum, precibus humillimis ipſius *Alexandri* amiciſſimè inclinatum, præſertim cum vidiſſet ipſi ſcripto, ſigillum Abbatis appenſum. Et cùm reverteretur facto ad votum negotio, congratulabantur ei omnes & ſinguli, præter Priorem *Reimundum*: qui rei exitum, ſingula rationis trutina ſatis ſubtiliter perpendens, quibuſdam fratribus palam pronunciavit. Tranſiit igitur ab hoc mundo prænominatus Abbas *Iohannes*, de exilio videlicet ad patriam, de naufragio ad portum; Anno Domini M. CC. XIIII. die beati *Kenelmi* Regis & Martyris, ſicut idem Abbas multis manifeſtè prædixerat; anno verò Prælationis ſuæ XIX. Sanctitate & religione inſignis, dierum plenus, Abbatiam ſuam (ut id temporis tunc permiſit) relinquens in ſtatu mediocri.

Frans.

De proceſſu procurationis electionis Abbatis Willielmi *proximo ſucceſſuri.*

Et cùm Rex tunc eſſet in partibus tranſmarinis videlicet in *Pictavia*, miſſi ſunt ad eum duo de fratribus, ut licentiam eligendi ab ipſo (ut moris eſt) impetrarent, Dominus *Robertus* de *Briithewelle*, & Dominus *Gulielmus* de *Trumpintuna*. Ad quem cùm pervenerunt, & petitionem eorum audivit, non adquievit petitioni eorum, ſciens quòd cuſtodia Abbatiæ, erat ſibi lucroſa; ſed diſtulit uſq; dum rediret in *Angliam*. Rex verò XIIII. Kalend. Novembris, rediit in *Angliam*. Interim procuravit diligenter. (neſciente nec

con-

conſentiente ipſo Domino *Gulielmo* de *Trumpintuna*) ut idem Dominus *Gulielmus* per ipſum (qui ipſius ut dicebat fuit conſanguineus) in Abbatem crearetur: fuerat quoque *Gulielmus* miles de *Trumpintuna* (cujus ſe aſſerebat Dominus *Willielmus* de *Trumpintuna* eſſe conſanguineum) Comitis *Sarry* * Seneſchallus. Supplicavit igitur Regi pro ipſo *Gulielmo*, ut ipſum & non alium, acceptaret. Quod cùm Conventui innotuiſſet, noluit à Rege pati repulſam, ne electus verecundaretur ſpretus à Rege, & ne Eccleſia damnificaretur, & Conventus turbaretur. Adierunt ergo Regem, qui propter licentiam impetrandam deſtinabantur, & ipſum *Londoniæ* invenerunt. Ubi firmiùs de voluntate Regis certificati, licentia impetrata redierunt. Et electi ſunt ſine moræ diſpendio, qui Abbatem eligere debuerunt: ſcilicet duodecim, qui ſuper hiis omnibus pleniùs ſunt edocti.

* *Sacri.*

Erat autem tunc in hac Eccleſia conſuetudo enormis nimis, videlicet, quòd nullus Electorum illorum duodecim, in Abbatem eligeretur vel crearetur. Sponte igitur proviſum eſt, ut non fuiſſet unus de Electoribus, Dominus *Gulielmus* memoratus, ut ſalva illa conſuetudine, ſine ſcrupulo contradictionis eligeretur. Sed ne ad alterius Abbatis tempora, intactis iſtius exceſſibus tranſeamus, dignum arbitror & iſtius, ſicut & aliorum tranſgreſſiones breviter, (quia revera breves ſunt) annotare.

De negligentiis memorati Abbatis.

Monachos iſtius Eccleſiæ invitos, & ſine culpa aliqua, immiſericorditer hinc ad Cellas, & de Cella ad Cellam, huc & illuc velut ultimę conditionis ſervulos, immiſericorditer tranſmiſit. Ita ut cum ſumma amaritudine multi in Cellis præcipuè remotis) tota vita ſua morarentur, & morerentur. Nonnulli etiam idcircò ab ordine recedentes, tam corpore quàm anima perierunt. De quorum animabus, ut timendum eſt, ante tribunal tremendi aſtabit reſponſurus. Veruntamen hoc erat inſtinctu Collateralium ſuorum & Conſiliariorum, qui quos voluerunt (etiam Abbate aliquando neſcio, qui jam ſenuit & tantùm quieti intendebat) ad libitum amovebant. Et hii erant adulatores & ſibillatores, qui majoribus inhiabant; Videlicet *Rogerus* de *Hertfort* ſenior, *Iohannes* de *Seldefort*, *Alexander* de *Langeleia*, qui ſenſum Abbatis infatuabant. Ipſi quoq; indecentiſſimo fine (in ultionem, ut credimus, tanti peccati) vitam miſeram, ac longo dolore protractam terminarunt. Præterea centum quadraginta marcas, dedit *Iohanni* de *Hida* conſanguineo ſuo, de theſauro Eccleſiæ, ut ipſum promoveret in militem, terras ei adquirendo, & tyrocinio ſuo neceſſaria inveniret.

Super quo exceſſu, graviter ab *Huberto* & *Almarico*, hujus Eccleſiæ Monachis, viris tamen nimis indiſcretis, aſſociatis per ipſos *Waltero* de *Standune*, & *Roberto* filio *Baldewini*, & quibuſdam aliis (qui propter ſuam inſipientiam non meruerunt nominatim annotari,) coram *Ottalone* tunc Legato in Capitulo, propter hoc ſpecialiter huc vocato, graviter eſt accuſatus. Ita ut ſecundùm multorum opinionem, ejus immineret depoſitio. Ad quam objectionem, Abbas ſatis modeſtè & circumſpectè reſpondit; Nec volo nec valeo inficiari, quin in tanta pecunia Eccleſiam meam damnificavi, unum de pauperibus conſanguineis meis promovendo: Sed contra hoc damnum, Eccleſiam meam duobus nuper beneficiis, ſpontaneo beneficio promovi & ditavi. Eccleſiam enim ſancti *Stephani* quæ in villa iſta eſt, Coquinæ Conventus Charitativè contuli, quem ſemper in viſceribus ſpiritualis dilectionis amplexatus ſum, & dum vixero, etiam depoſitus, amplexabor. Aliqui enim ad hoc aſpirant. Et * Collationem non penitus adhuc confirmavi illius Eccleſiæ, chariſſimo Conventui meo. Præterea, terram *Hamonis*, quam centum & viginti marcis comparavi, Coquinæ Conventus contuli, in ejus non minimam emendationem & augmentum. Ut ſalvata conſcientia mea, prædicta damna fideliter (ut ſcire ſi vultis, poteſtis) reſtauratem. Ad quæ Legatus, verſa facie ad ipſum, ait; Amice, Domine Abbas. Audiat hoc Conventus, imò quicunq; audire deſiderat: Bene licet tibi de ſubſtantia Eccleſiæ, alicujus pauperis perituri, & maximè conſanguinei tui, paupertatem relevare, & illud eſt Eleemoſyna (eminus aſſero) irreprehenſibilis. Hoc facit Pater patrum Dominus Papa. Imò etiam & hoc feci. Et quis contra? Non debet nec poteſt Abbas veſter, de dilapidatione convinci, præſertim cùm ſolummodo de denariis, non de redditu aliquo, illam fecit miſericorditer eleemoſynam & liberalitatem. Denarii enim ſicut accidens, quod adeſt & abeſt præter ſubjecti corruptionem, veniunt & recedunt. Et addidit, O malevoli! qui in lance judiciali, mala non bona nequiter appenditis. Ad hoc verbum, omnes adverſarii ejus confuſi, ſiluerunt; non audentes obmutire. Cùm autem receſſerat Legatus, ipſe Abbas oblitus patientiæ,

* *Ai.*

&

& illius Dominici præcepti: *Benefacite illis qui vos perſequuntur* (quòd tamen eſt perfectorum) emiſit in remotas Cellas, illos prædictos ejus perſecutores & accuſatores. Super quo non admirabantur multi: cùm & inſontes ad remotiores emiſit Monachos, non minimùm Eccleſiæ profecturos. Idcircò Monachi ſui in fine ejus, Chartam memoratam talibus laceſſiti injuriis (ut prædictum eſt) inſtanter poſtulabant.

Gulielmus *Abbas Vigeſimus ſecundus.*

De præfectione & moribus Wilhelmi de Trumpingtô, *in Abbatem monaſterii* Sancti Albani.

HUic ſucceſſit *Gulielmus* Abbas; qui, ut dictum eſt, die *Sancti Edmundi* Regis & Martyris, electus eſt & inſtallatus. Et die *Sancti Andreæ*, (primâ videlicet die Dominicâ *Adventus Domini*) ab *Euſtachio Elienſi* Epiſcopo, ſolemniter benedictus; ante majus Altare, ut moris eſt, munus benedictionis accepit. Hic citò poſt Creationem ſuam, Clauſtralium collateralem ſocietatem ſpernens, ſecularibus ſeculariter vivens adhæſit, comedendo & multipliciter converſando: quod non crediderunt ejus Electores, nec aliquis Monachus hujus Eccleſiæ, qui eum ſperabant perfectè cognoviſſe. Colloquebantur igitur ſuper hiis, Prior *Reimundus* & magiſter *Walterus Remenſis*, *Alexander de Langeleia*, & *Alexander de Appeltuna*; *Fabianus* Supprior; *Almaricus*, *Hubertus Ridell*, *Iohannes Scotus*, & alii quam plures, ſuper hiis multum conquerentes, & dicentes: Meritò hoc patimur, peccantes in Eccleſiam noſtram; plùs Regem quàm Legem in noſtra Electione formidantes. Et cùm unus Electorum videlicet *Iohannes Scotus* vellet aſſertionibus ſuis electionem juſtificare, ait Magiſter *Walterus Remenſis*; Cùm præſentaretur adhuc electus Dominus *Gulielmus de Trumpintuna* coram Rege *Londonia*, & Rex tacitè inquireret; *Quis eſt electus veſter*, & quod ei nomen? & reſponſum eſt, Dominus *Gulielmus de Trumpintuna*: Dixit Rex; *Aha, ipſe eſt de quo volui: prudenter eum elegiſtis, Ne de alio fruſtraremini. Conſanguineus eſt diſcretiſsimi militis Gulielmi de Trumpintuna, cujus credo quod veſtigia ſequatur.* Et inquiſito quis & qualiter eſſet, ſuſcepit eum gaudenter in oſculo. Per quæ verba manifeſtè patet, quòd non purè ſecundum Deum in hac electione proceſſum eſt. Sed nunc æquanimiter hoc toleremus & exceſſus ejus priùs in ſpiritu lenitatis corripiamus; ſi fortè ſic ſit corrigibilis. Quod ſi non, ad ſeveriora progrediantur.

De redargutione prædicti Abbatis ſuper læſione Chartæ de Monachis non amovendis confecta.

In craſtino verò, cùm veniſſet Abbas in Capitulum, redargutus eſt graviter & reprehenſus conſtanter, ſuper memoratis exceſſibus & læſione Chartæ, per ipſum & Abbatem confectæ. In quo enormi facto, nimis impudenter verborum conſtantiam, & fidei integritatem maculavit. At Abbas obliquo oculo, & acerbo corde reſpiciens in Priorem; & poſtea, iram palliando, ſereno vultu totum Conventum reſpiciens, ait palam; fratres & amici; ſiquid tranſgreſſionis per incuriam exortum, ad beneplacitum veſtrum abſque alicujus contentionis ſcrupulo, ad plenum emendabitur, hoc velit Deus. *Alexander* autem de *Langeleia* tunc ſurgens in medio, ait in propatulo, optimè dicitis Domine, veſtri gratia. Porrò omnes generaliter appellamus pro libertate Conventus; quæ in tenore Chartæ nuper confectæ & per nos primitùs prælocutæ, ſcriptæ, & confirmatæ, continetur. Et Abbas. Quid hoc eſt, Domine *Alexander*? Ambigis ne ut ipſam? Nonne ad illam conficiendā, principalius Curam, imò ſummam diligentiam adhibui? Abſit ut mihimet inveniar contrarius. Sede ſecurus. Non oportet ullatenus ſuper hoc appellare. Et ſic ſolutum eſt pacificè, & cum ſpecie Correctionis, illa die Capitulū. Vix autem poſt hoc uno menſe pertranſeunte, ecce Abbas emiſit quendam Monachum hujus Eccleſiæ invitum, ad unam Cellarum ſuarum, licèt lachrymantem, & lacrymando reclamantem, & miſericordiam (ut ſcilicet remanere poſſit domi) flebiliter genibus flexis & junctis manibus poſtulantem; Quam cum non conſequeretur, repoſuit ſuper hoc coram Priore & gravioribus hujus Eccleſiæ querimoniam. Tamen quia in procinctu erat, & Abbas abſentavit ſe a Capitulo, receſſit Monachus memoratus, adiens Cellam ipſam, ad quam juſſu Abbatis deſtinatur irrediturus. Ibi namque obiit in mentis anguſtia: & poſt paucos dies, emiſſus eſt alius modo conſimili, ſcilicet abſque conſenſu Conventus. Præterea, nec exceſſus quos antea promiſerat, Corrigere, dignabatur emendare. Subortum eſt igitur murmur non minimum in Conventu: & ſuccrevit dolor noviſſimus, major & pejor priore. Una igitur dierum, cum veniſſet Abbas in Capitulum, redargutus

eſt

eſt multò acriùs ſuper multiplicatis exceſſibus, & de contemptu Conventus, & promiſſorum tranſgreſſione manifeſta; & præcipuè de læſione Chartæ memoratæ; cujus ipſe principalis erat procurator, & nunc temerarius violator. At Abbas mutato colore faciei, frendens dentibus (ut moris habuit) & toto corpore eſcuſſo & arcuato, ad ultima redargutionis, omittens priora, alacriter (imò potiùs acriter) incontinenti reſpondit. Verè ego ipſam Chartam, de qua loquimini, & objurgamini, confeci; & ut fieret, efficaciter ac diligenter procuravi, ignorans quid fecerim. Idcircò quæ feci confringam: & quæ per me ſunt confirmata, per me infirmabuntur. Non enim ſtare poſſunt quæ credebam. Scio modò, quæ priùs neſcivi. Ad quod verbum ſubmurmurando dixit Dominus *Almaricus*, verum eſt, te nunc eſſe ſcis Abbatem; quod ante neſciviſti. Quod audiens Abbas; verbum non acceptabat. Et cùm obloquerentur multi, & murmur increbreſceret, Abbas aſperitatem temperans prędictorum, Ait. Veruntamen habemus ſuper hoc conſilium. Et erat hoc verbum, ut ſiquis in cacabum bullientem ciphus aquæ frigidæ infunderetur. Et ſic ſolutum eſt Capitulum in illo die. Infra breve igitur tempus, procurante id prudenter & occultè Abbate; *Nicholaus* in Anglia tunc Legatus, *Ciſtercenſis* ordinis Monachus, ſuper hiis omnibus plenius edoctus, venit ad *ſanctum Albanum*: & dixit ſe velle eſſe in Capitulo, & intereſſe in Conventu; & de Eccleſiæ tractare negotiis. Venit igitur idem Legatus in Capitulum & inter loquendum dixit Legatus. Audivi quòd confecta eſt in hac domo quædam nova Charta, unde poſtulo mihi Copiam exhiberi, inſpiciendi eam, & cum traderetur ei (licèt cum difficultate) inſpexit eam & legit. Et cum perlegiſſet, ſubſannando exclamavit dicens. O qualis abuſio, & quanta hic continetur! Quid hoc eſt fratres? deſipitis? vultis ne abrenuntiare obedientiæ, quam Deo promittendo voviſtis? Ad hoc verbum ampulloſè prolatum; appoſitam Chartam dentibus præciſis in particulas dilaceravit: & ſigilla appenſa, in fruſta confracta projecit in medium. Et ſubdidit; maledicti, quorum machinationibus talia in Cœnobiis ſuſcitantur. Quo viſo, obmutuit *Almarici* ſatyrici ſuperba jactantia; *Alexandri* de *Langeleia* rhetoricæ ſiluerunt rationes; Ceſſaverunt minæ *Walteri de Standuna* cujus ſpiritus inerat naribus ipſius. Proſternebatur *Iohannes de Seldeford* artificioſa ſuperbia: & quotquot Abbatis adverſarii erant, omni ſunt confuſione repulſi. Et ſic ſoluto Capitulo, receſſit Legatus, deprecans Abbatem, ut ſi aliquis oblatraret ad hæc, advocaretur ipſe Legatus; ut indomitos, acrius edomaret. Ex tunc igitur Abbas factus de Rege Tyrannus, licèt juvenis eſſet ætate, ſe ſenem omnibus oſtendit: & licèt Novitius à nonnullis appellaretur, ſe provectum in ordine fulgurando comprobavit. Ut igitur ſolus regnaret, nec aliquod ſentiret offendiculum, vel alicujus audiret contradictionem; amovit Priorem ſuum *Reimundum*, (quo non erat major noſtris temporibus, in noſtro ordine Cucullatus) ſciens quia ſi majorem edomaſſet, Cæteri magis ſilerent, formidantes. Ipſumque Priorem amotum, libris ſuis quos cum magna fecerat diligentia, violenter ſpoliatum; & aliis jocalibus (ipſi utpote jam ſeni neceſſariis, quorum uſu in vita ſua licenter potuit gratulari,) ad Cellam de *Thinemue* quæ exilium noſtris ſolet eſſe Monachis, invitum, imò potius confuſum, deſtinavit. Ex tunc igitur non audentes obmutire, ſiluerunt coram eo omnes; qui contra eum frontoſè erigebantur: proſperatus eſt ad votum Abbas, in ſtatu ſecuro & hilari. Et in novitate ſua, cum magno Comitatu & honore, Cellam de *Thinemue*, & alias magnificè viſitavit. Et Conſanguineorum numeroſitate, qui eum hactenus non cognoverant, ſtipatus incedebat. Et in omnibus mundanis proſperitatibus & ſpiritualibus abundabat.

Incepta guerra, multiplicantur Abbatis tribulationes.

NE proſpera in hujus mundi fluctibus impermixta eveniant, & ut fræno correctionis & correptionis, curſus proſperitatis retardaretur, promiſit Dominus propter ipſius & aliorum, qui de ſua proſperitate gloriabantur, guerram in *Anglia*, quâ nunquam viſa eſt in Regno *Brittonum* infeſtior, dum pater filium, frater fratrem, Civis concivem, Affinis affinem, confundere nitebatur, occupando, exterminando, incendendo, ſpoliando, exhæredando, cruciando, perimendo. Adeò ut nec Eccleſia ad ipſam confugientes valebat protegere. Conculcabantur igitur præ omnibus Religioſi, & facti ſunt præda bellicoſi. Abbas

De tribulationibus & jacturis tempore Regis Johannis, *& præſcripti Abbatis, Monaſterio Sancti* Albani *evenientibus.*

bas igitur & Abbatia *Sancti Albani*, multorum patentes diſcurſibus, à multis pulſantur et multipliciter inquietantur damnis et injuriis, (dum hii redeunt, hii eorum, inimici recedunt) irreſtaurabiliter afficiuntur. Inſuper advenit in Regnum nimis perturbatum ipſo tempore, primogenitus Regis *Francorum Lodovicus*, qui ipſum Abbatem *Gulielmum* cogere propoſuit facere ei homagium. Quod tamen Abbas nunquam facete *, licèt multotiens ſuper hoc requiſitus, minis damnoſis pulſaretur. *Nota.* In majori *Cottoniano*, hæc quæ ſequuntur in hoc loco interſeruntur. *Cui cùm Abbas reſpondiſſet, ſe nolle ei homagium facere, niſi prius abſolveretur ab homagio quod fecerat Regi* Anglorum; Lodovicus *vehementer indignatus juravit, ſe igne ipſam Abbatiam cum villa tota crematurum, niſi faceret quod petebat. Tandem Abbas poſt multas terribiles comminationes, interveniente* Saiero *Comite* Wintoniæ, *finem fecit pro ſe & villa ſua tota; dans* Lodowico *pro induciis uſq; ad Purificationem beatæ* Mariæ, *viginti marcas argenti. Quo facto*, Lodovicus Londoniam *eſt reverſus.* Suſtinuit igitur dum uni ſatisfaceret, alterius deprædationes, dum uni obſecundaret, alterius infeſtationes. Unde contigit, dum ut contingit, in alterutrum poſteà ſermocinarentur, inter fratres ſecretiùs, juravit idem Abbas *Gulielmus*, ſe centum equos uno anno in diverſis partibus Abbatiæ * (quorum alii erant manni, alii verò runcini, alii ſummarii, alii veredarii, alii verò averii) ſine aliis jacturis, quarum non decet impræſentiarum facere mentionem.

* Voluit: *Sic enim habet liber* Spelmannianus.

* *Perdidiſſe.*

Tranſmittuntur Monachi hujus Eccleſiæ præſtantiores, caſſata Charta.

VEruntamen ut ſolus liberiùs ſine repagulis contradictionum et correptionum, quicquid ſibi videbatur agendum conſummaret, quoſdam de Conventu, qui in oculis propriis ſibi magni videbantur, ad Cellas tranſmiſit. *Gulielmum* videlicet de *Caune*, *Iohannem* de *Seldeford*, *Almaricum*, *Walterum* de *Standune*, *Alexandrum* verò de *Langeleia*, inſtantia Comitis *Harundelliæ* patroni Cellæ de *Wymundham*, promovit Abbas *Gulielmus*, in Priorem illius Eccleſiæ. Quò cum perveniſſet, ita ſibi alienus infatuatus eſt, ut penitus inutilis, citò poſt remitteretur. Loco igitur Prioris *Remundi* nuper depoſiti, Magiſtrum *Walterum Remenſem*; loco verò *Alexandri* Prioris de *Wymundham*, *Radulphum* de *Witebia* (ſatis irreprehenſibiliter, cùm uterq; idoneus ad hæc officia videretur) ſubrogavit. Erat enim memoratus Magiſter *Walterus*, ordinis, & honeſtatis, ac ſcripturarum amator præcipuus, & ad plenum, literarum ſtudiis eruditus. *Radulphuſq;* cognomento de *Stanham*, ad Prioratum de *Wymundham* eſt vocatus, in temporalibus & ſpiritualibus, vir providus & circumſpectus. Noſtræ tamen non erat Monachus profeſſionis, fuerat enim Monachus de *Witebia*, & Prior domus illius. Et perſecutionem ibidem aliquando paſſus, ad ſinum protectionis beati *Albani*, ubi & receptus, ſapienter confugit. Habuit etiam idem *Radulphus* (quia aliquando Prior extitit domus memoratæ) quandam Cellulam vel Heremitorium, ſibi ſpecialiter (ob ſui reverentiam perſonæ) aſſignatum, quod ad Domum de *Witebia* pertinebat. Ut ibidem à facie perſequentium, ſibi vacans, tutiùs latitaret; ibiq; ſanctè & irreprehenſibiliter, antequam in Clauſtrum *Sancti Albani* ſe recepiſſet, per aliquod tempus habitavit.

De Monachis & Prioribus Cellarum, pro libito prædicti Abbatis, ab eorum officiis amotis, & aliis in eorum loco ſubrogatis.

Alexander *de* Langeleia *novus Prior de* Wymundham, *mente alienatus eſt.*

Abbas Gulielmus Romam *adiit ad Concilium vocatus.*

ADerat tempus quo omnes Prælati *Chriſtianitatis*, generaliter, ad Concilium ſub *Innocentio* tertio Papa celebrandum, convocarentur. Ad quod cùm convocatus Abbas, præpararetur, ſumptus magnos, ut tantum virum decuit, expoſuit. Et alacriter aſſumptis duobus ſecum Monachis, quos ſibi credidit utiliores, iter arripuit. Quorum unus erat *Alexander* de *Appeltuna* Bajulus ejus, vir eleganter literatus, & moribus redimitus, de quo præfacta eſt mentio. Alter Magiſter *Rogerus Perretanus*, qui Curiam *Romanam* noverat. Vir nominatiſſimus in pluribus ſcientiis, ſcilicet, Grammatica, Dialectica, Phyſica, Legibus, & Decretis; ſed minus quàm decuit moribus inſtauratus. Abbas igitur ſine aliquo offenſionis obſtaculo, concomitante Abbate *Weſtmonaſterii*, tranſfretavit,

Qualiter memoratus Abbas cum aliis prælatis Angliæ, *Concilio* Lateranenſi *interfuit, & nonnulla privilegia à Domino Papa ſuo Monaſterio impetravit.*

tavit, tranſalpinavit, & ad Curiam uſq; proſperè pervenit. Cùm igitur præſidenre Papa jam plenum Concilium celebraretur, omnibus Prælatis Convocatis, cum inter ſermocinandum tempus idoneum expoſtulaſſet, Abbas erectus in medio ſatis modeſtè & eleganter exorſus eſt, coram Papa & toto Concilio, ſuam ſic in propatulo quæſtionem. « Sancte Pater, Nos qui alicujus ſancti corpus in Eccleſiis habere dignoſcimur, licèt ne « nobis in ſecreto Miſſæ, inter alios quos invocamus *Suffragatores*, nomen ipſius recita« re? Deſideramus ſuper hoc Certificari. Quia quod in hoc ſacro Concilio diffinitur; « ſcimus quod robur obtinebit perpetuæ firmitatis. Ad quod in audientia omnium reſpondens Papa (non tamen præcipitanter, ſed circumſpectè) dixit. Videtur mihi « dignum juriq; conſonum, ut devotè in ſecreto Miſſæ, (videlicet in ſerie primo nomi« natorum) Sanctus, cujus corpore aliqua gratulatur Eccleſia, nomen ejuſq; ſuffragium, « in loco ſuo proprio meritò poſtuletur. Et quievit Abbas ſuper hoc certificatus, quia tunc de Miſſa & de pertinentibus Miſſæ, ante hoc verbum diligens in Conſilio tractatus habebatur: & præceptum eſt abradi quædam, quæ diu ante ea fuerant uſitata. Congratulabàntur igitur multi gratias agentes Abbati *Gulielmo*, in quorum Eccleſiis Sanctorum corpora requieſcunt: plenius per ipſum edocti, quid facere debuerunt. Videlicet ipſi de ſancto *Edmundo*, & ipſi de *Dunelmo*, & alii conſimiles. Eademq; die cùm in ſecreto eſſet Papa, ſciſcitabatur quiſnam eſſet Abbas ille, qui memoratam in medium propoſuit quæſtionem? Cui cùm diceretur, quòd Abbas eſſet de *Sancto Albano*, commendavit Papa, in tam juvene, tantam verborum conſtantiam, & in quæſtione tali prudentiam. Et emicuir fama hujus rei, inter omnes noſtræ Prælatos nationis. Conſuluir igitur ei Monachus ſuus (de quo ſupra mentionem fecimus) Magiſter ſcilicet *Rogerus Porretanus*, vir ſupra modum ambitioſus, ut Abbas reſignaret Abbatiam ſuam in manus Papæ, ſub obtentu ſanctitatis, ſciturus quòd majorem & ubetiorem, pro certo reciperet dignitatem, ſi Papa in tanto viro, talem videret humilitatem, & tam evidens ſanctitatis argumentum. Sed Abbas nolens certa pro incertis commutare, conſiliis ejus nullatenus adquievit. Dixitq; ei, Magiſter dictum eſt in proverbio vulgari:

Fælix quem faciunt aliena pericula cautum.

Hoc feciſti tu de redditu tuo *Bathonienſi* quem dimiſiſti, inhians uberiori, quem tamen nunquam conſequi valuiſti. Et ſiluit *Rogerum* redargutus & confuſus.

Nota quam magnanimus fuerat Abbas Gulielmus.

Qualiter noluit Abbas recedere, niſi cum benedictione Papæ.

IDem etiam Abbas *Willielmus*, cùm ſoluto Concilio accepta licentia cum benedictione, vellet recedere, in muneribus non reſpecto dixit ei Papa: *Nonne tu es Abbas* Sancti Albani, *qui tot privilegiorum beneficia à noſtra ſede totiens obtinuiſti? Siccine decet talem ac tantum virum, me non reſpecto recedere?* Et cùm obtuliſſet quinquaginta marcas, amicè redargutus, coactus eſt antequam exiſſet à Camera (in quam pœnituit eum intraſſe) non ſine turpi convitio, ſuper ſolutionem centum marcarum ſatisfacere, quas mutuò ab uſurariis Curiæ, non ſine duris accepit conditionibus. Leviùs tamen hoc tulit Abbas & æquanimiùs, quia hoc idem fecit Prælatis univerſis. Quam pecuniam numeratam, cùm per aliquem de ſuis ante pedes Papales humiliter ac devotè obtuliſſet, dedit ei cum ſua benedictione ſic comparata, remeandi licentiam. Et ſic recedens, *Romam* murmurando ſalutavit, ibiq; reliquit eum Magiſter *Rogerus Porretanus*, nec ipſum vidit, donec apud *Walemund*, ubi per aliquod tempus perendinavit, Abbatem expectans perveniſſet, ſodalis factus, ſine ſodalitio.

De centum marcis Domino Papæ per prædictum Abbatem, contra ejus benevolentiam, collatis.

Quid actum eſt cum domum perveniret.

CUm igitur domum perveniſſet Abbas *Willielmus*, occurrit ei proceſſio. Conventus lætabundus, in albis, & à ſingulis fratribus receptus eſt in oſculo, ſicut moris eſt, ut recipiatur, quando venit de partibus ultramarinis. Et hoc fiet vel in oſtio Capituli, vel Clauſtri, cùm itur in Eccleſiam, acceptis ante ipſum parvis veniis, gaudenter & reverenter. Et incidenter noſtræ occurrit memoriæ,

Forma receptionis Abbatis Sancti Albani, *de longinquis partibus venientem.*

dicendum

dicendum arbitror quid agendum cum venerit Abbas de *Thynemua*: Quando Abbas *Thynemuam* adierit, habebit ſex de terra *S. Albani* Armigeros, qui propter hoc, opimè & honorificè de ſubſtantia Eccleſiæ infeodantur.

De equis Abbatis verſus Thynemue *itinerantis; à quibuſdam ſuis feodariis exhibendis.*

1. Videlicet unum de feodo quem tenuit aliquando *Willielmus de Aeta* miles.
2. Alium, de feodo quem tenuit aliquando *Thomas de Wauz* miles.
3. Alium, de feodo quem quandoque tenuit *Willielmus de Wika*.
4. Alium, de feodo quem quandoque tenuit *Robertus de Thebrugge*.
5. Alium, de feodo quem aliquando tenuit *Nicholaus Diſpenſator*.
6. Et alium, de feodo quem tenuit quandoque *Gulielmus de Ockerſſe*. Hii ſex in expenſis Abbatis, euntes erunt & redeuntes: ſed in equis propriis. Qui dicentes erunt & fortes, ad portandum, de Conſuetudine, pannos unius Monochi (ſi opus ſit) ad poſtenam unius Armigeri. Si autem in itinere moriatur equus alicujus Armigeri, horum prædictorum, Abbas ſolvit ei pro jactura reſtauranda, decem ſolidos. Sciendumq; quòd Abbas tenetur petere licentiam à Rege, ut liceat ei tam remotas partes Regni adire, & Regno Regis Scotiæ conterminas; quotienſcunque *Thynemuam* adire diſpoſuerit. Quò cùm venerit, modeſtè ſe gerat, Caſtigatâ familia: non Tyrannus & diſſipator victualium & inſtaurationis domus illius, ut quondam Abbas *Symon*, laudabilis quidem, ſed in hoc nequaquam. Qui cùm omnia abraſerat, ducti ſunt ante ipſum Boves cum aratro: & dictum eſt ei lachrymabiliter, omnia devorata ſunt, tantummodo reſidui ſunt hii noſtri Boves Agricolæ noſtri; ecce & hii vobis præſentantur devorandi. Et tunc Abbas meritò in ſeipſo Confuſus, ſuis dixit, *Aſcendite tamus hinc*, & reliquit domum omnibus bonis annuis ſpoliatam, in ejus opprobrium ſempiternum. Sed potiùs ſtudeat Abbas ſecum penſare, ob quam cauſam illuc venerat; videlicet ad reformationem ordinis & morum, & ne defectus ibi fuerit in neceſſariis temporalibus vel ſpiritualibus. Paternoque more bonique Paſtoris, gregem ſibi viſitabit deputatum. Sed quia ſecus fit frequenter, & ut non paſcant ſed paſcantur, ibidem Abbates adveniunt & ultra modum morantur: permittit nos Dominus à noſtris ſimiliter opprimi, juſto judicio ſuperioribus.

Convaluit, ſed non ad plenum Alexander de Langeleia.

INterea *Alexandro de Apeltuna* Bajulo Abbatis & portitore Sigilli ejus, ſublato de medio, ſubrogatur loco ipſius *Alexander de Langeleiâ*: Cujus mitigata jam fuit in magna parte infirmitas. Non tamen propter amorem; ſed quia perſpicaciſſimi ingenii erat, & literarum imbutus abundantia. Et Cameræ Abbatis ac Cancellariæ, & modus ſcribendi copia, apud ipſum penitus ante omnes Conquievit. Rhethoriceque novit ac irreprehenſibiliter, etiam Domino Papæ ſcribere Epiſtolam, cùm opus exigit, elegantiſſimam. Et commiſſum eſt ei Sigillum. More tamen maniâ laborantium, cœpit quandoque deſipere ac miſerabiliter ſuperbire. Unde ipſum Abbas meritò ad Clauſtrum revocavit, ubi per aliquod tempus commorans, cœpit in multiplici contemplatione, propter multas literas, inſanire, & propter ſtudium, ſtolidus devenire, & multiplicare ſublimia glotiando. Unde Abbas Commotus, fecit illum in Capitulo acclamari; & uſque ad copioſam ſanguinis effuſionem flagellari; nec ſic humiliatum, tranſmiſit ad Cellam de *Binham*. Ubi ex mandato Abbatis incluſus, ſolitarius & compeditus uſque ad mortem tenebatur, & in compedibus eſt ſepultus; loco autem ipſius, *Richardus de Branteſeld* ſubſtituitur: cui etiam de bajulo Prioris *Walteri*, *Ricardus Rufus* in ſocietate Abbatis eſt conjunctus.

Qualiter Alexander de Langeleia, *mente alienatus, ſua memoria fuerat in parte reſtitutus.*

Aggravatur Guerra, & tribulationes Religioſorum.

AGgravatur interea Guerra, & obtinente *Lodowigo* Civitatem *Londoniarum*; nunc Barones qui ei adhæſerāt, nunc Regales; varias hincinde pecuniæ ſolutiones extorquebant. Adeò ut Cuſtodes maneriorum Monachos Ruptarii expoliarent: ita ut nudi etiam abſq; femoralibus aufugientes, neſcirent ubinam latitarent. Omnia igitur incendiis, prædiis, Cædibus, Captivitatibus, Incarcerationibus, & vinculis patuerunt.

De tribulationibus & jacturis per Johannem *Regem* Angliæ, Lodowicum *filium Regis* Franciæ, *&* Falconem *Monaſterio* Sancti Albani *multipliciter illatis.*

tuerunt. Inter cætera autem, unum de præcipuis miniſtris Abbatis dum miniſtri *Falconis* (Capitanei omnium illorum, nefandorum Ruptariorum, qui Burgum *Sancti Albani* immiſericorditer exterminando deprædarentur) occiderunt in vigilia *Sancti Vincentii*, in Eccleſia *Sancti Albani* nomine *Robertum Mai*, & alios multos Burgenſes, vinculatos vel abduxerunt, vel exeogitatis tormentis affectos, uſque ad inanitionem depauperaverunt. Inter quos, ipſi Miniſtri ſeculares, unum vivum aſſaverunt: ita ut veſicæ uſque ad cucurbitarum quantitatem intumeſcerent. Ubique igitur dolor, ubique ululatus, ubique planctus inſonuit cum querelis. Et ſic ipſe *Falco* & ſui Complices, cum Captivorum numeroſitate quam ſecum trahebant; diverſis prædiis onerati, in Caſtra finitima ſeſe receperunt. Erat enim tunc per totam Regionem omnia Caſtra, immò etiam Municipia, latronum ſpeluncæ, & prædonum latibula. Sic ſic igitur Sanctum Martyrem *Albanum*, ſuarum injuriarum ſeveriſſimum vindicem provocatur. Ideò vindictam uſque in diem retributionis, quod magis fuit formidandum, Martyr iratus reſervavit.

Nota. *poſt hunc locum in majori* Cottoniano, *ſequitur illa Hiſtoria de viſione nocturna* Falcaſii *ſive* Falconis *hujus, quam ad verbum reperire potes, in* Mathæi Pariſienſis *Hiſtoria, ad annum* 1217. *Cap.* Per idem tempus Falcaſius prædo &c.

Quod manifeſtè compertum eſt, dum tota memorati *Falconis* ſequela deteſtabilis, apud *Bedeford* in obſtinata ſuperbia ſua, patibulis eſt ſuſpenſa. Et ipſe *Falco* citò poſt, exul & inops, & multiplici excommunicationis vinculo innodatus, ſubirò potionatus, & poſt Cœnam ingurgitatus, Carens viatico & Confeſſione, miſer nec miſerabiliter expiravit. Meritò in fine Sacerdotis fruſtratus præſentia; qui tot in vita ſua ſacerdotibus injurias erogavit.

Thomas Dunenſis Epiſcopus, vocatus à *Willielmo* Abbate, fecit Ordines in Eccleſia *Sancti Albani* ad majus Altare, XIII. calendas Januarii.

Item idem Epiſcopus dedicavit polyandrium conventuale apud *Sanctum Albanum*: in quo ſepulta fuerunt corpora fidelium in interdicto, XVI. calendas Januarii.

Item Idem dedicavit Cœmiterium Beati *Petri*, in villa *Sancti Albani*, VII. calendas Januarii.

Item Idem dedicavit Cœmiterium *Sanctæ Mariæ de Prato*, VI. calendas Januarii.

Idemque dedicavit Altare *Sancti Leonardi*, ſexto calendas Januarii.

Reddita pace Abbas Willielmus Thynemuam, gratia viſitandi adiit.

Qualiter Abbas memoratus, pace Regno reddita; Cellas ſui Monaſterii viſitavit; & reformando, prudentiſſimè reformavit.

Diſponente igitur ipſo, qui omnia ordinat ſapienter, & diſponit ſuaviter; reddita eſt Angliæ, poſt tempeſtatem ſerenitas, & poſt obitum patris ſui *Iohannis*, Rex *Henricus* tertius coronatur. Et firmata per totum Regnum pace, reſpirarunt ſervi Dei pacifici. Sed *impiis non eſt pax dicit Dominus*: & ſic juſto Dei judicio, viri iniquitatis & impietatis quaſi fumus modis variis diſparuerunt. *Henricus tertius Rex.*

Abbas igitur *Willielmus* Corpore ſtrenuus, ætate floridus, mente alacer *Thynemuam* & alias Cellas ſuas, gratia viſitationis, ut reformanda reformaret, adire diſponit; & ut moris eſt (ſicut prædicitur) tempore Guerræ, accepta a Rege licentia, verſus plagam tetendit Borealem. Et cùm viſitaſſet Cellam de *Bealvair*, audivit arcanas querelas de Priore illius domus, Domino *Rogero de Wendora*; quaſi diſſipaſſet bona Eccleſiæ in prodigalitate incircumſpecta, ſequens per omnia veſtigia ſui prædeceſſoris, Magiſtri videlicet *Radulphi* Simplicis; qui pro manifeſta dilapidatione, cunctis reprehenſibilis habebatur. Correptus igitur ſuper hoc ab Abbate Prior, ſe promiſit talia profectò correcturum. Tamen Abbas ad horam diſſimulans, obſervabat omnia; hæc conferens in corde ſuo. Reformatis igitur in illa Cella interius exteriuſque reformandis; ſe provehens Abbas ad ulteriora, *Thynemuam* uſque provenit; occurrentibus & non minimum applaudentibus, Priore domus illius, & circumjacentium partium viris honorabilibus ſub ranta multitudine, ut viderentur quendam exercitum conflaviſſe. Qui omnes ſecum in illa die, in menſa congratulantur, Auſtralibus illuc adventantibus; licèt generaliter ſeſe non diligant adinvicem, Boreales & Auſtrales corde ſincero, prout perhibetur. Ubi igitur poſtquam proſperè pervenit, recipit homagia eorum de jure qui hoc facere debuerunt. Et ut brevibus concludatur, interioribus & exterioribus providè ac modeſtè, more patris *Redargutus eſt Prior de Bealvair, ſcilicet Rogerus de Wendoure.*

tris pii, & Paſtoris diſcreti, reformatis, Compatriotas nobiles & parochianos, ſatis civiliter ad ſuæ menſę convivia convocavit. Ad quæ non rebelles nec ſe excuſantes, catervatim advenerunt. Deinde cùm omnia bene diſponerentur, venit Prior domus illius, videlicet Dominus *Radulphus Gubiun* (cujus memoria in benedictione eſt) ſentiens ſe jam ſenuiſſe, & præ ſenio, & ſollicitudinibus, & laboribus debilitatum eſſe, ad Abbatem; & ſe proſternens ante pedes ejus cum lachrymis, ait; *Nunc dimittis Domine me filium tuum in pace, abſolvens me ab hac cura & ſollicitudine; imminet enim mea diſſolutio, & jam delibor. Neceſſe habeo amodò mihi vacare, precibus incumbere, & mortem quam ſcio & ſentio non longè eſſe, cum fletu & mentis compunctione præſtolari.* Quem Abbas erigens, veneranter conſolatus eſt, dicens; *Suſtine adhuc patienter modicum, donec providerim de conſequentibus.* Recedens ergo illinc, per alias Cellas quas diſcretè ac modeſtè (utpote in omnibus quæ ad ordinem monaſticum pertinent plenè inſtructus) viſitando peragravit. Tandem ad Cellam de *Wymundham* uſq; pervenit. Ubi facta inquiſitione diligenti de ſtatu interiori & exteriori, dictum eſt ei quòd Prior illorum (videlicet Dominus *Radulphus* de *Witebya*) domum de *Wymundham* enormiter damnificando, Cellulam ſuam de *Witebye* de qua venerat, & ad quam quandoq; redire diſpoſuerat, de bonis Eccleſiæ de *Wymundham* clanculo ſurreptis, inſtauravit. Et quia extraneus fuit, ad aliena anhelavit; ſimiliſq; erat paſtori tentoria inhabitanti, qui in craſtino tendit ad ulteriora. Dicebatur inſuper quòd ſupra modum gratiam Comitis de *Harundel* ſuorumq; captavit, & in damnum Eccleſiæ, non modicum comparavit. Quem plùs, ut dictum erat, diligebat, quàm vel Deum, vel Abbatem, vel aliquem fratrum ſuorum. Quæ omnia conferebat Abbas in corde ſuo, uſq; ad tempus retributionis, diſſimulans; tamen ad horam corripuit eum ſuper talibus exceſſibus, & dimiſit in pace. Venienſq; ad *Haetfeld* Cellam, cùm inquireret, de inquirendis, aſcendit enormis querimonia de Priore *Alexandro* videlicet de *Burgo*, ſed diſſimulans Abbas, promiſit hiis qui querimoniam de ipſo probabiliter repoſuerant, quòd feſtina ſuper hoc ſequeretur correctio. Et cùm Abbas domum perveniſſet, cogitavit prædictos exceſſus corrigere. Ipſoq; tempore venit Dominus *Radulphus Gubiun* multùm vexatus ſuper quibuſdam exactionibus quibus vexabatur, per *Simonem* de *Thynemua*, duo conradia Monachalia exigentem jure perpetuo, ex dono cujuſdam Abbatis hujus Eccleſiæ ad Eccleſiam iſtam. Ducens ſecum unum magnum pugilem, nomine *Willielmum Pigun*, quia diffinitum fuit judicialiter, ut illa quæſtio per duellum diſrationaretur. Quod & ita factum eſt, & victus magnus Pugil noſter, & obtinuit adverſarius noſter *Simon*. Unde Prior multùm confuſus, nunquam voluit redire ad Prioratum ſuum, ſed ſponte ſe deponens, in Capitulo veniam petens: Ait Abbati. *Domine, ſi recolitis, bene dixiſtis apud* Thynemuam *mihi, ſuſtine fili parumper. Suſtinui Domine, jam ſatis eſt. Remittatis mihi, quia jam ſenui. Convenit ut mihi de cætero vacem.* Et Abbas, *Fili*, ut *Sanctus* Martynus *loqueris*, qui ait; Domine, ſi populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, nec fatiſcentem cauſabor ætatem. *Neceſſarius es populo meo, id eſt, Conventui tibi commiſſo, nec adhuc ætate deficis, vel deſipis. Suſtine adhuc.* Et cum inſtaret Prior adhuc lachrymis, ut abſolveretur, dimiſit eum Abbas in pace, & ait. *Et ego tibi remitto.* Et habuit Abbas tota vita ſua præcipuum Conſiliarium & Commenſalem.

Redargutus eſt Prior de Wymundham Radulphus *de* Witeby.

Redargutus eſt, ſcilicet, Alexander *Prior de* Hatfeldia, *ſcilicet* Alexander *de* Burgo.

Cedit Prior de Thynemua *ſcilicet*, Radulphus Gubiun.

Revocatis quibuſdam Prioribus, ſubſtituuntur alii.

IGitur ſine ſtrepitu citò poſt hoc revocatus eſt Prior de *Wymundham*, *Radulphus* de *Witeby*, qui non exceſſus priſtinos ut decuit, emendavit. Qui veniens ad *Sanctum Albanum*, Abbatem & Conventum decenter, ſed breviter, ſalutavit; gratias agens eis de ſibi impenſis beneficiis & honoribus. Poſtea ivit ad Heremitorium ſuum vel Cellulam, ſibi à domo de *Witeby*, pridem aſſignatam, quam invenit providè omnibus bonis redundantem. Ubi cum aliquot annis ſanctè vixerat, viam ibidem univerſæ carnis eſt ingreſſus. Simili quoq; modo revocatus eſt *Alexander* de *Burgo*, vir duplex & inconſtans, qui ſe à conſuetudine ſua neſcivit (utpote ſenex obſtinatus) refrænare,

Nota. *Hiſtoriolam de combuſtione Cellæ de* Hatfeld, *quæ in majori* Cottoniano *inter hæc duo Capitula invenitur, habebis, Lector, in noſtris* Adverſariis.

De quibuſdam Prioribus Cellarum Sancti Albani, *à ſuis officiis abſolutis, & aliis per prædictum Abbatem, eorum loco ſubſtitutis.*

Cautè

Cautè & ante expectatum, ad Clauſtrum ſibi nimis inſolitum revocavit.

Continuatio materia prænotatæ.

Loco igitur *Rogeri* de *Wendoure*, Prioris de *Bealvero*, *Martinum* de *Boderſham* Cellerarium ſubſtituit, Abbas *Willielmus*.

Martinus.

Loco autem *Radulphi* de *Witeby*, Prioris de *Wymundham*, *Gulielmum* de *Feſchamp*, virum minus quàm expediret diſcretum ſubrogavit Abbas. Sed meritò à Comite de *Harundel*, domus illius Patrono, reprobatus, ab Abbate tandem eſt caſſatus.

Gulielmus *de* Feſchamp, *ſed fruſtra.*

Loco cujus ſubſtitutus eſt *Thomas Medicus*, qui cum Comite patre ejus qui tunc fuit in *Terra ſancta*, fuerat peregrinus, & cadaver ejus in ipſa terra defuncti de tranſmarinis partibus reportavit. Et apud *Wymundham* reverenter tumulavit.

Tho:Medicus

Loco verò *Alexandri* de *Burgo* Prioris de *Haethfeldia*, ſubſtitutus eſt *Richardus* de *Brantefild*, Abbatis bajulus.

Rich:*de* Brantefild.

Loco verò *Radulphi Gubum* Prioris de *Thynemua*, appoſitus eſt *Germanus*, de ipſis partibus Borealibus oriundus.

De diſſenſione maxima inter Lincolnienſem *Epiſcopum & Monaſterium* Sancti Albani, *ſuper ſubjectione Cellarum & parochialium Eccleſiarum earundem, per compoſitionem amicabiliter ſedata.*

Ejus quoq; tempore, cùm lis damnoſa nimis, & periculoſa, inter Epiſcopum *Lincolnienſem Hugonem* de *Welles*, ſcilicet, ſecundum, & ipſum Abbatem *Willielmum*, mediante induſtria ipſius Abbatis [illegible]nis laborioſa & ſumptuoſa, per quandam Compoſitionem fœliciter conquievit Anno Domini M. CC. XIX. quæ quarto folio ſequente ſcribitur.

Nota, *Lector, quòd in majori* Cottoniano, *Compoſitio iſta, immediatè ſequitur in hoc loco; ſed nos librum minorem per omnia ſequentes, rejecimus eam inter* Additamenta.

Hujus quippe, in magnum titulum benedictionis ſempiternæ arbitror aſcribendum, quòd poſtquam inter magna tantæ ac talis guerræ (quantam præſcripſimus) omnes tumultus ſchiſmaticos inteſtinos & forinſecos, tam in ſæculo quàm in Clauſtro exortos, prudenter ſedavit, & ad nutum ſuum, ita ut nullus contra ipſum auſus erat obgrunnire, omnia fœliciter diſponens pacificavit. Incepit igitur multa ornamenta conſtruere; volens uti operibus & artificiis inceſſanter (dum vitæ & ætatis proſperitate gauderet) Magiſtri *Walteri* de *Colceceſtria*, tunc ſacriſtæ. Cui in artificiis quamplurimis comparem non meminimus, prævidiſſe, vel aliquem credimus affuturum.

De diverſis operibus & ſtructuris, & ornamentis Eccleſiaſticis tempore memorati Abbatis laudabiliter conſummatis.

De operibus ejus quæ fecit ad ornatum Eccleſiæ.

Continuatio materiæ prænominatæ.

PRimò ſiquidem Dormitorium cum ſecretiori domo illi pertinenti (ut prætactum eſt) cum lectis de materie querna, decentiſſimè conſummavit, & in ipſo, Conventum convocavit. Præterea, tempore ſuo ambæ alæ Eccleſiæ, de materie querna optima trabeculis colligata & conjuncta, culmine ſunt præmunitæ, quæ putredine & teredine prius conſumptæ, pluviam abundantem admiſerunt. Turris quoq; culmen, quod præmaximæ machinæ inſtar protendit, multò excelſius veteri; quod ruinam minabatur, ex optima materie bene conjuncta, conſtructum & elevatum eſt. Et hæc omnia non ſine magnis ſumptibus plumbo ſunt cooperta; Quippe iſta conqueſtu & induſtria *Richardi* de *Thydenhangaer*, Monachi noſtri converſi ac Camerarii, ſine obedientiæ ſuæ defectu vel diminutione, ſunt perfecta. Quæ tamen Abbati ob reverentiam ſunt aſcribenda. Ille enim facit, cujus auctoritate quippiam fieri dignoſcitur.

De Turri Eccleſiæ.

Veruntamen ipſe Abbas poſt mortem ipſius benedictæ recordationis *Richardi* memorati, ipſam Turrim quia indecenter cooperta fuit, diſcooperiri fecit, & addita non minima plumbi quantitate, retegi fecit decentius ac fidelius collateralibus. Additis ornamentis, videlicet, octo linearibus elevationibus à tholo uſq; ad murale extenſis, (ut octogona Turris manifeſtiùs appareret) ſumptibus propriis perſuaſione & inſtinctu Domini *Mathæi* tunc bajuli & ſigilli portitoris, cognomento de *Cantebrugge*. Quod compertum fuit, eò quod illi operi procurator, & proſecutor, ac cuſtos diligens præficiebatur. Coopertura autem in talem quæ ex tranſverſo Conos protendit commutavit. Et lineæ ipſæ prædictæ (quæ vulgariter ariſtæ nuncupantur) turrim & mirabiliter roborabant, & roboratam decorabant; & imbres certiùs cohibebant; quæ priùs confuſis octo coſtis, formam teretem, gracilem, & exilem, indecentiùs & minùs murali concordantem, protendebat. Opus quoq; frontale ipſius Eccleſiæ poſt quandam nimis damnoſam ruinam, miſertus ac miſeratus Abbas *Willielmus*, eò quòd tam tædioſam moram protraxerit,

De fronte Eccleſiæ. Continuatio materiæ prælibata.

ſuis humeris ſibi ſuſcepit ſupportando perficiendum. Quod infra breve tempus, cum tecto de præelecta materie, tignis & trabibus cum laquearibus, cumque vitreis feneſtris adunguem perfectis; veteri operi decenter plumbo coopertum, continuavit.

De opere Comentarii ad Feneſtras vitreas.

Feneſtrarum quoque quæ ſunt in amplo muro ſupra locum ubi jacet magnum Ordinale, ubi quoque minuti Matutinas canunt de more & Horas; opus lapideum cum feneſtris vitreis, & præterea aliarum quamplurimum in alis Eccleſiæ Aquilonari & Auſtrali; opus lapideum cum ſuis vitreis feneſtris (coadjuvante Cuſtode Altaris *Sancti Amphibali*) perfecit. Ita ut Eccleſia novi beneficio luminis illuſtrata, videretur quaſi renovata.

De pulpito & de tranſlatione Sancti Amphibali, *Sociorumque ejuſdem.*

Hujus quoque tempore cum Magiſter *Walterus* de *Colceceſter* tunc Sacriſta (pictor & ſculptor incomparabilis) pulpitum in medio Eccleſiæ cum magna Cruce ſua, *Maria* quoque & *Iohanne*, & aliis celaturis & decentibus ſtructuris; ſumptibus ſacriſtariæ, ſed proprii laboris diligentia perfeciſſet: Ipſe Abbas *Willielmus* Feretrum cum Reliquiis beati *Amphibali* ſociorumque ejus, a loco ubi priùs collocatum fuerat (videlicet ſecùs majus Altare juxta Feretrum *Sancti Albani*) à parte aquilonari, uſque ad locum qui in medio Eccleſiæ includitur pariète ferreo & Craticulato, ſolemniter tranſtulit; Altari decentiſſimo ibidem conſtructo, cum Tabula & ſuperaltari precioſè pictis.

Fecitque ipſum Altare ſolemniter dedicari in honorem Sanctæ Crucis; quia ipſum fuerat antea Sanctæ Crucis; & in honorem *Sancti Amphibali* Sociorumque ejus; quia ibidem eorum corpora requieſcunt; ab Epiſcopo *Archfertenſi** *Iohanne*. Et ab eodem fecit Crucem magnam ipſo Altari ſuprapoſitam, cum ſuis imaginibus conſecrari. Abbas quoque *Willielmus* poſtquam hæc decenter omnia conſummaverat, duo Feretra deaurata, in quibus primò (ante tempus videlicet *Willelmi* Abbatis) reconditæ fuerunt Reliquię beatorum Martyrum *Amphibali* Sociorumque ejus, cum illis quæ in eis continebantur: contulit Eccleſiæ eorundem in *Redburnia*, ob honorem & reverentiam loci illius, in quo ipſi ſancti Martyres ſui agonis curſum conſummaverunt. Conſtituitque ibidem Cuſtodem perpetuum, Monachum videlicet vigilem & diligentem; nocte dieque ibidem aſſiſtentem theſauro illic repoſito, tali cuſtodiæ condignum. Hic etiam Monachus ibi aſſignatus, indultu Abbatis poſtea ſibi ſocium adquiſivit; dum operibus indulgebat peragendis. Iſtam autem tranſlationem honorabilem, quamplurimum meritò credimus Deo complacere: propter manifeſta miracula quæ Deus ibidem tunc in honorem dictorum Sanctorum, in propatulo celebravit.

* Harefordenſi, *ut habet major* Cottonianus. Ardfertenſi; *ut liber* Spelmannianus.

De duobus Feretris ligneis deauratis datis Redburniæ.

Cuſtos conſtituitur Altari Sancti Amphibali, *in Eccleſia noſtra.*

De Altari Sancti Wlſtani, *& de ipſius Coſta.*

NEc vacat à laude ipſius Abbatis *Willielmi*, quòd cum Tranſlationi ſancti *Wlſtani* Epiſcopi & confeſſoris, rogatus ab Epiſcopo *Sylveſtro* intereſſet, adquiſivit nobis ibidem unam Coſtarum ſuarum: quam poſtea opere incluſit aurifabrili; In cujus Sancti honore, quoddam Altare conſtruxit juxta Altare Sancti *Oſwini*; juxta vetus Feretrum, verſùs ſcilicet Orientem.

De coſta Sancti Wlſtani, *per induſtriam prædicti Abbatis perquiſita: & de Altari in honorem ejuſdem dedicato.*

De ornatu qui eſt circa Altare Sancti Albani, *& magna trabe.*

PRæterea ad cumulum titulorum ejuſdem Abbatis *Gulielmi* arbitror recolendum, quòd quaſdam ſtructuras nobiliſſimas circa majus Altare conſtruxit; cum quadam trabe, Hiſtoriam *Sancti Albani* repræſentante, quæ totam illam artificioſam machinam ſupereminet. Quod quidem opus ſplendidiſſimum magiſter *Walterus de Colceceſtria* (de quo ſæpe mentionem prælibavimus) non ſine magno ſtudio laborioſo & labore ſtudioſo; Abbate tamen Copioſos ſumptus ad hæc libenter miniſtrante, perfecit.

De ſex

De ſex cereis quæ ſunt circa Feretrum Martyris.

AD quæ etiam ſerenanda, & ad honorem Martyris ampliandum; conſtituit Abbas memoratus *Gulielmus* ſex Cereos, in feſtis quæ in Cappis fiunt, & maximè præcipuis accendendos: ad quos ſuſtinendos, unam marcam ex conſenſu Conventus aſſignavit de domo de *Binham*, pro relaxatione alecis quod recipere conſuevimus annuatim, recipiendam.

De ſex Cereis ad ardendum circa feretrum Sancti Albani, *per prædictum Abbatem inſtitutis.*

De Cereis accenſis quotidie ad Miſſam quæ cantatur ſine nota de Sancta Maria pro Eccleſia.

INſuper iſtius Abbatis *Gulielmi* tempore, collati ſunr duo cerei, & proviſum eſt unde ſuſtineantur per providentiam & adquiſitionem Domini *Walteri de Rammeſiè* (qui etiam Eleemoſinam *Mandati* nummis ampliavit, in numiſmate ſingulis pauperibus erogando) ut cotidie accendantur. Et dum miſſa quæ de beata virgine decantatur ſine Nota, (videlicet pro Eccleſia) ardeant. Et ipſa Miſſa cantatur ſemper cum Calice aureo, & cum proprio veſtimento, & quatuor cereis accenſis: quorum duo (ea ſcilicet quæ verſus orientem ponuntur) ſunt de adquiſitione *Adæ* Cellerarii. Succeſſu temporis, Domicella *Aelicia* filia *Henrici Coci*, legavit illi Altari unam Caſulam, de rubeo examito bene aurifrigiatam.

Quod Abbas Willielmus *conſtituit Miſſam cotidianam celebrari ad Notam ſolemniter in Eccleſia noſtra, in perpetuum decantandam.*

HIc etiam felicis memoriæ Abbas *Willielmus*, videns quòd in omnibus nobilibus Eccleſiis *Angliæ*, Miſſa de beata Virgine ad Notam ſollemniter quotidiana decantatur, licèt in noſtra Eccleſia (quod non fit in aliis) qualibet ſeptima die Sabbati, niſi obſtet cauſa rationabilis, fiat commemoratio de Beata Virgine; totaliter per diem & noctem in Albis ſolemniter; conſtituir, & ex conſenſu & beneplacito totius Conventus imperpetuis temporibus ſanxivit perduraturum, ut cotidiè Miſſa de beata Virgine ſolemniter ad Notam celebretur, ſex ad hoc ſingulis diebus Monachis per ordinem, ad miniſtrandum, (nunc hiis, nunc illis) indeficienter aſſignatis & in Tabula ſcriptis nominatim. Præter quos, aſſignavit ibidem ad Cuſtodiam Altaris & Altari pertinentium, & ad regimen obſequii; unum Monachum œconomum & Cuſtodem. Ad quod convenienter peragendum, elegit locum ſatis idoneum, videlicet ubi conſtructum eſt Altare Sancti *Blaſii*, in Auſtrali ſcilicet ala Eccleſiæ noſtræ. Et quia muralia circumquaque, ex ruina quadam nimis damnoſa fuerunt depulſa & deformata; ipſe Abbas ſumptibus propriis omnia ruinoſa reſtauravit: & quoddam præter hoc opus ex inciſa petra, ad duas ibi amplas feneſtras vitreas collocandas, perfecit; ut ad conſummationem boni operis ſui, omnia congruo lumine illuſtrarentur: ita ut videretur in magna parte Eccleſia renovari. Cujus quidem operis executioni, Dominum *Mathæum de Cantebrugge* Bajulum ſuum præfecit: qui laudabiliter opus injunctum ſibi, in brevi conſummavit.

De cotidiana celebratione Miſſæ Sanctæ Mariæ: *& cuſtodibus Capellæ, per memoratum Abbatem inſtitutis.*

Iſtius utique Conſtitutionis firmitudinem, quamplurimùm Deo & Beatæ Virgini Matri ſuæ, credimus complacuiſſe; quia in poſterum locus memoratus, in variis ornamentis, utenſilibus aureis, & argenteis, veſtimentis ſericis, & luminaribus; felix & inopinatum ſuſcepit incrementum. Veruntamen dedicato Altari in honorem Sanctæ Dei Genitricis *Mariæ* ab Epiſcopo *Archfertenſi Iohanne*, Abbas ipſe Pontificalibus redimitus, primò Miſſam illam ſollemniter celebravir; Et quaſi pro dote ſubarranda, unum bonum Miſſale ipſi Altari contulit: cum quibuſdam aliis, illi loco magìs neceſſariis.

De Campana Beatæ Mariæ.

CAmpanam quoq; ſonoriſſimam ipſi officio ſpecialiter aſſignatam, ab Epiſcopo *Iohanne* conſecratam, & nomine *Sanctæ Mariæ* intitulatam, conſtituit quotidiè vice triplicata pulſari tempeſtivè, Ad convocandum miniſtros ad hoc aſſignatos. Videlicet Monachos ſex, cum eo qui Altari præeſt, & alios *Chriſti* fideles & beatæ *Mariæ* pronos ac devotos, ipſi miniſtraturos, & pro proſperitate Eccleſiæ ac propria, ſupplicaturos.

De campana ſonoriſſima, & ſex Monachis pro pulſatione & decantatione Miſſæ quotidianæ ſanctæ Mariæ, *per prædictum Abbatem deputatis.*

De nobiliſſima Mariola quam Abbas Willielmus, *per manum Magiſtri* Willielmi *de* Colecestria *fecit.*

LAudibus inſuper ipſius Abbatis *Gulielmi* adjiciendum eſt, quòd unam elegantiſſimam Mariolam, quam Magiſter *Walterus* de *Colecestria* ſæpedictus opere ſculpſit ſtudioſiſſimo, Eccleſiæ noſtræ præſentavit; quam quidem fecit ab Epiſcopo ſæpe prædicto memorato *Iohanne* conſecrari: Mariolam autem quæ prius ibi erat, ubi novam decenter collocaverat, in loco ubi Miſſa beatæ *Mariæ* ad Notam quotidiè celebratur, ſupra Altare evidenter collocavit. Cereum quoque, quem floribus conſuevimus redimire, conſtituit accendi ante nobilem Mariolam, diebus ac noctibus feſtorum præcipuorum, & in proceſſione quæ fit in commemoratione ejuſdem.

De pulchra Mariola, per Walterum *de* Colecestria *tempore prædicti Abbatis depicta; & de Cereo ante eandem ardente, certis temporibus limitatis.*

Mariolam autem quæ prius ibi erat, in loco ubi miſſa de beata Mariæ *ad notam celebratur, ſuper altare evidenter collocavit. Ita hanc ſententiam legit codex* Spelmannianus.

De tegmine Eccleſiæ in parte Auſtrali, quæ dicitur Celatura.

TEgmine etiam quodam (quod vulgariter *Labreſcura* vel *Celatura* dicitur) quo trabium ſeriem cooperuit, Eccleſiam mirificè ſupra memoratam Mariolam venuſtavit Abbas *Gulielmus*, ne tignorum vel trabium quas vetuſtas denigraverat, oculos offenderet intuentium. Simili quoq; ratione, muros Eccleſiæ in magna parte quos longævus ſqualor pulveris deturpaverat, dealbavit; ita ut quod incepit ſi conſummâſſet, Eccleſiam inveteratam placida mutatione fœliciter renovaſſet.

De Celatura lignea ſuper auſtralem alam Eccleſiæ Sancti Albani, *per prædictum Abbatem conſtructa.*

De veteris trabis tranſlatione.

HIc etiam Abbas *Willielmus*, ſicut tranſpoſita veteri Mariola novam ſubſtituit, & veterem alibi in Eccleſia ſalvo collocavit; ita tranſpoſitam veterem trabem quæ ſupra majus Altare ponebatur, (quam quidem *Adam Cellerarius* duxit faciendam) in Auſtrali Eccleſiæ parte juxta nobilem Mariolam, ad magnum Eccleſiæ ornatum eminenter attollebat. In qua etiam trabe, ſeries duodecim Patriarcharum & duodecim Apoſtolorum; Et in medio, Majeſtas cum Eccleſia & Synagoga, figuratur. Similiter de veteri Cruce * quæ in medio Eccleſiæ quondam eminebat, & Mariolam anteriorem quæ ſupra Altare beati *Blaſii* ſtabat, ſubſtitutis novis, in Eccleſiæ noſtræ parte Aquilonari, ad Laicorum & omnium illuc adventantium ædificationem, & conſolationem ſecularium, duxit collocandum, ne bona quę fecerat, videretur in aliqua parte mutilare.

De trabibus & imaginibus diverſis, in locis competentioribus Eccleſiæ tranſmutatis.

* Veterem Crucem, *legit Codex* Spelmannianus.

De Capella Sancti Cuthberti *quam conſtruxit.*

AD ejuſdem itaq; benedictionem & memoriam ſempiternam ſpectat, quod diruta veteri ſancti *Cuthberti* Capella (cujus culmen teredine jam conſumptum & maceria depulſa ruinam minabatur) quandam novam de lapide inciſo, ſatis eleganter, conſtruxit, cum ſuis vitreis feneſtris, & omnibus aliis pertinentiis. In qua Altare conſtruxit, & conſtructum, cum ipſa fecit ab Epiſcopo *Iohanne* Capellam dedicari, in honorem ſanctorum *Cuthberti*, *Iohannis Baptiſta*, & ſanctæ *Agnetis* virginis & Martyris. Unde verſus;

De Capella ſancti Cuthberti, *per præfatum Abbatem conſtructa, & per* Johannem *Epiſcopum ſolenniter dedicata. De Eccleſia beati* Amphibali, *pluribus Eccleſiis, Capellis, & Altaribus, per dictum Epiſcopum ad inſtantiam ipſius Abbatis, dedicatis.*

Confeſſor Cuthberte *Dei*, *Baptiſta* Johannes,
Agnes virgo, tribus vobis hac Ara ſacratur.

Conceſſit quoq; idem Epiſcopus *Iohannes*, ut quicunq; in Anniverſario dedicationis illius Capellæ, vel in ſingulis feſtis Sanctorum prædictorum, pœnitentes & devoti advenerunt, viginti dies relaxationis conſequantur. Eadem quoq; Capella in arduum ſurgens ſuper ſuam crepidinem (quæ vulgariter Avolta dicitur,) Dormitorii diminutionem ſupplet & defectum. Hoc quoq; domicilium circiter duodecim lectos continens, pluribus vitreis feneſtris lumen, quo ſufficienter illuſtratur, intromittit, & culmen ex prælecta materie compoſitum, plumbeo tegmine communitur. Sciendumq; eſt, quòd ubicunq; in noſtra Dioceſi, memoratus Epiſcopus *Iohannes*, ſuum exercuit officium (præcipuè in dedicationibus) fidelibus Chriſti conceſſit relaxationem, ſecundùm quod ipſi competebat officio & ſolemnitati.

Dedicatur Eccleſia ſancti Amphibali, Redburniæ, *ſicut alia plures in noſtra Dioceſi.*

INter alia quoq; pietatis opera, Eccleſiam beati *Amphibali* Martyris ſociorumque ejus, ob reverentiam & honorem loci illius, in quo idem Sanctus cum ſociis ſuis Martyrium celebravit, ſolemniter ab Epiſcopo *Iohanne*, ſicut & alias plures Eccleſias vel Capellas in noſtra Dioceſi, fecit ipſo præſente Abbate pontificalibus redimito, relaxatione quadraginta dierum conceſſa, Domino *Gileberto* de *Siſſeverne*, tunc ibidem Priore, dedicari.

Commutatio materia pranotata.

De domo quam Londoniis *Comparavit.*

ABbas inſuper memoratus *Willielmus*, ad perpetuandum memoriam ipſius cum benedictionibus, providens ſibi & ſucceſſoribus, necnon & Monachis noſtri Conventus, qui gratia hoſpitandi illuc diverterint, quandam domum, inſtar magni Palatii protendentem, non parvis ſumptibus ad hoc exhibitis *Londoniis* comparavit, ut & ipſe & omnes ejus Succeſſores, & Monachi qui voluerint, ibidem honeſtè & ſecretè hoſpitentur. Ipſi quoque Domini quam nobis adquiſivit, pertinent Capella, thalami quamplures, Pomerium, Stabulum, Coquina, Curia, Hortus, Puteus; redditus quoq; ex quibuſdam domibus ſtratæ communi continuatis, quibus Curia tutiùs circumvallatur. Quas etiam idem Abbas *Gulielmus*, poſtquam principalem domum comparaverat, prudenter conſtruxit; quendamq; ſervientem ipſi manſioni perpetuum aſſignavit.

De hoſpitio magno & domibus diverſis in Londonia *&* Gernemutha, *per prædictum Abbatem ſagaciter perquiſitis.*

De plurimis Clauſtris ligneis, qua idem Abbas conſtruxit.

CLauſtra quoque plurima conſtruxit, videlicet unum inter Capitulum & Capellam Sancti *Cuthberti*, ne ibi tranſmeantes ſtillicidio-

Nota, *Lector, capitulum illud ab hoc ſecundum,* (*ſcilicet, de* comparatione unius domus apud *Gernemutham*) *in majori* Cottoniano *&* Spelmanniano, *cum hoc capitulo continuari. Imo, cùm in ora ſive margine inferiore minoris* Cottoniani, *quaſi poſtſcriptum, inveniatur; non advertens dependentiam materia, Amanuenſis noſter, ordinem paulùm invertit.*

rum

De pluribus Clauſtris ligneis per prædictum Abbatem conſtructis, & de officiis ad eadem reparanda deputatis.

** Protendit.*

rum infuſionibus moleſtarentur. Aliud quoq; trilatrium, à Coquina uſq; ad oſtium Clauſtri Regularis, quod aſſignavit cuſtodiæ Coquinarii. Quod etiam ſe * in alio latere à prædicto Clauſtri Monachalis Oſtio, uſq; ad oſtium Hoſpitii, quod ulterius ſolet eſſe Hoſpitum *nigri Ordinis*. Quod aſſignavit cuſtodiæ Magiſtri hoſpitum. Aliud verò memorati Clauſtri latus, ſcilicet tertium, à prædicto Oſtio uſq; ad oſtium quo patet via ad ſartrinum, quod etiam aſſignavit cuſtodiæ Camerarii. Alterum quoq; Clauſtrum quadrilaterum per quòd patet via ad Infirmariam, quod commiſit cuſtodiæ Infirmarii. Et hæc omnia firmiter ac competenter conſtruxit ex querna materie, tignis, & laquearibus, & ſcindulis quernis fecit cooperiri. Et illud Clauſtrum trilaterum (quod ſcilicet à Coquina uſq; oſtium verſus Sartrinum extenditur) pariete circumſeptum concraticulato, ne ad locum medio contentum (videlicet parvum virgultum) omnibus liber pateret acceſſus, communivit. Illud quoq; virgultum Magiſtro Hoſpitum conſtituit pertinere.

De domo de Gernemutham.

COmparata verò Domo memorata *Londoniis*, pro centum Marcis, & additis emendationibus quæ ad pretium quinquaginta marcarum æſtimabantur, comparavit dictus Abbas *Gulielmus* pro quinquaginta Marcis unam domum apud *Gernemutham*, ad piſcem, & præcipuè Alec, in tempore opportuno comparatum, reponendum, ad inæſtimabilem domus *Sancti Albani* utilitatem & honorem. Cui etiam ſumptuoſam addidit emendationem.

De Cruce de Joſaphath.

De cruce continente diverſas Reliquias, & particulam crucis dominicæ, per prædicti Abbatis de quodam Monacho vallis Joſaphath *induſtriam, Monaſterio* Sancti Albani *perquiſita.*

CRucem quoq; quam Dominus *Laurentius* natione *Anglicus*, Monachus Eccleſiæ *Sanctæ Mariæ vallis Ioſaphath* in *Terra ſancta* juxta *Ieruſalem*, detulit in *Angliam* (cujus fidelitati, teſtimonium per literas ſuas Parentes Patriarcha *Ieroſolymitanus*, et ſuus Abbas de *Ioſaphath*, necnon *Wintonienſis Petrus*, et *Exonienſis Willelmus* Epiſcopi, perhibuerunt) nobis hoc modo adquiſivit. Cùm enim memoratus Monachus *Laurentius* Chartas diu hic repoſitas illæſas ſine difficultate (ſecundùm quod Abbas ſuus ſupplicando ſignificaverat) recepit, promiſit quòd ſi propoſitum ſuum non conſequeretur ſuper adquiſitione Manerii cum Eccleſia de *Brittewelle* ubi ſperavit eſſe Prior, & contigerit neceſſariò infecto negotio remeare ad domum ſuam de *Ioſaphath*, ipſam Crucem (de cujus veritate conſtat nobis & ſanctitate) pro viaticis ſuis, nobis habendam dimitteret imperpetuum, ne de tanto beneficio redargui poſſit ingratitudinis. Cujus rei executio (quæ quadam prolixa narratione continetur in fine hujus libri, pleniter) pleniùs enarratur.

Vide Adverſaria & Addiramenta.

De brachio ſancti Jeronymi.

De brachio ſancti Hieronymi, *huic Monaſterio per prædictum Abbatem à præfato Monacho perquiſito, & opere aurifabrili, artificialiter redimito.*

BRachium quoq; *Sancti Ieronymi*, à prædicto Monacho nobis adquiſivit. Quod quidem ipſe Abbas *Gulielmus* opere aurifabrili precioſiſſimè compoſito, gemmiſquoque redimito, quod præcipuis circumfertur feſtivitatibus, incluſit. Additis quibuſdam aliis Reliquiis, videlicet de veſtimento & baculo ejuſdem Sancti, & de *Innocentibus*.

De Cruce ſancti Amphibali.

De Cruce ſancti Amphibali, *per diligentiam memorati Abbatis, huic Monaſterio reſtituta.*

CRucem quoq; ſancti *Amphibali*, quæ diuturno tempore *Londoniis* latuit abſcondita, & quæ in poſſeſſiones multorum, videlicet, patrum in filios, tranſmigraverat; nobis prudenter adquiſivit Abbas *Gulielmus* memoratus. Quæ quidem Crux talis exiſtens ſchematis, tantò cariùs habet cuſtodiri, quòd ſicut Hiſtoria de Sanctis *Albano* & *Amphibalo* proteſtatur, in ſanguine beati *Albani*

in

in decollatione ejus, fuit delibuta; & prima quæ in *Britannia* fuit apportata.

De Sequentia quæ in commemorationem Beati Albani *decantatur.*

SEquentiam quoque de Sancto *Albano* componi fecit & ſolemniter pulſatis duabus nolis in commemoratione beati *Albani* patroni noſtri decantari. Et quando præcipuis Feſtis de ipſo Martyre canitur, huic finali verſui,

Commenda nos Altiſsimo, &c.

addidit, *Laus illi, jubilatio, &c.*

De Sequentia Sancti Albani, *in ejuſdem commemoratione decantanda.*

De Sequentia quæ in Feſtivitate Reliquiarum decantatur.

SImilique modo Sequentiam de Sanctis, quorum Reliquiæ in hac continentur Eccleſia, in hac conſtituit decantari, compoſitam ad hoc ſpecialiter. In qua, primò Sanctæ Crucis, poſtea Sanctorum memoria, per ordinem continetur.

De Sequentia in Feſto Reliquiarum, ſolenniter decantanda.

Calceamenta Conventus de Bazano, in alutam commutantur, tempore ſuo.

NEc cenſeo prætereundum, quòd iſtius tempore Abbatis *Gulielmi* induſtria, & adquiſitione *Richardi de Tedinhangre* Monachi Converſi & Camerarii (cujus memoria in benedictione perdurat) inter alia quæ fecit commendabilia; Conventus Calceamenta quę de vili Corio quod vulgariter *Bazan* dicitur, in alutam, id eſt, *Cordewon* civiliter commutavit. Ut ſic inde duplex commodum reſultaret; Conventus enim ſic honeſtiùs calceatur, & uberior eleemoſyna pauperibus erogatur.

De Sotularibus baſanis, ordinatione prædicti Abbatis, in alutam commutatis.

Item alia duo ſtatuta de Servitio.

STatuit quoque idem Abbas *Gulielmus* non ſine honeſtatis conſideratione; quòd ſervitium privatum de omnibus ſanctis (videlicet, quod eſt cotidianum) niſi præcipuo feſto, vel feſto in cappis impediatur, in choro dicatur; nec pro proceſſione quæ ſolet in commemoratione *Beatæ Mariæ* fieri, vel ante magnam Crucem in Eccleſia, vel ante aliquod Altarium, impediatur. Quod primitùs ſolet fieri, ubi proceſſio Conventum trahebat in conſpectu populi, & collateraliter juxtà vulgus utriuſque ſexus. Quod videbatur ipſi inhoneſtum.

Statuit etiam idem Abbas *Gulielmus*, quòd ſi de quo vis ſancto fiat Servitium de nocte; die ſequenti de eodem ſancto cantetur *Prima, Tertia, Sexta, & Nona*; cum primitùs inveniſſet, quòd de conſuetudine *Nona* de feria cantaretur.

De libris piè ab ipſo collatis.

ALmariolo quoque librum decentiſſimum, videlicet Scholaſticam Hiſtoriam, cum quibuſdam aliis libris ac libellis contulit; quem quidem Librum Hiſtorialem, Prior *Reimundus* (ut prætactum eſt) cum ſumma diligentia ut ſcriberetur, & ad unguem perficeretur, procuravit. Pſalterium quoque nobiliſſimum, & uſque ad regales divitias redimitum; Eccleſiæ *Sancti Amphibali* in *Redburnia*, cum quodam decentiſſimo contulit Ordinali. Aliud quoque Pſalterium non minoris, imò potius pretii majoris, multipliciter excogitato artificio decoratum, contulit Eccleſiæ Sanctæ *Mariæ de Wymundham*: ut ante majus Altare & Mariolam quod eidem ſupraponitur, pulpitulo indelebiliter affixum * & aſſiduo uſui fratrum ibidem orantium aſſignatum memoriam dantis perpetuaret. Multaque ſimilia, (quorū mentionem etſi facere hoc libello non ſit neceſſe, in divinæ retributionis ſtipendiis, conſtant tamen reſervata) ſtuduit Abbas *Gulielmus* memoratus, piis operibus miſericorditer accumulare.

De libris Monaſterio Sancti Albani *diverſis, collatis; & per prædictum Abbatem ſolerter proviſis.*

* *Hanc periodum, breviùs & rectiùs legit codex* Spelmannianus. *Sic* ut ante majus altare & Mariolam pulpitulo indelebiliter affixum, &c.

Statuit etiam, ut Regula *Sancti Benedicti* inviolabiliùs obſervetur; quòd quando etiam in cappis fuerit Conventus, vel etiam ſit principale Feſtum; ſemel in die reficiatur

Conventus, (niſi die Dominica evenerit) inter feſtum ſanctæ Crucis exaltatæ, uſque ad Paſcha; ſecundùm Regulam *Sancti Benedicti*, quam profeſſi ſumus.

Statuit inſuper, ut completa Dominica oratione (quæ in qualibet *Hora* dicitur) dicatur, *Kyrie eleeſon*, ter; *Chriſte eleeſon*, ter; *Kyrie eleeſon*, ter; & non ampliùs, ut ſolebant antiquitùs.

De multis Redditibus & terris, per eum adquiſitis.

Contulit utique memoratus Abbas *Willielmus*, de diligentiſſima adquiſitione ſua, tot terras, tot redditus; quot ea non ſinit prolixitas huic ſcripto commendare: tractatus enim illud opus exigeret ſpeciales. Siquis autem ea ſcire deſideret, ad Capſidem quernam in majori arca Chartarum contentam, (in qua ſcilicet Munimenta ſua ſpecialiter diligentia conquiſita continentur, & in cooperculo interiùs annotantur) recurrat.

De damnis inæſtimabilibus quæ ſalvo ſtatu Eccleſia, idem Abbas ſuſtinuit.

AD laudes autem dicti Abbatis *Gulielmi* pertinere non eſt ambiguum, quòd in tempore Interdicti, Conventum ſuum, & totam terram *Sancti Albani*; in pace bona & ſtatu, tam in temporalibus quàm ſpiritualibus cuſtodivit. Et ut cauſâ ſuccinctæ brevitatis, de aliis gravaminibus (quæ ſcribere difficile foret nobis, imò etiam enarrare) unius anni ſpatio damnum quod ſuſtinuit; certiſſimè proteſtamur. Regis utique *Iohannis* tempore (quo non ſurrexit inter natos mulierum tyrannior) diverſis Argumentis tempore Interdicti, in uno ſolo anno mille marcas ab eodem truculenter extorſit.

Nota damna Interdicto, quadam tamen ſoluta fuerunt tempore Abbatis Iohannis.

Hæc autem ſunt damna, quæ in tempore Guerræ, ſtatim ſine intermedia reſpiratione, ſuſtinuit continuatè, contra multos perditionis filios, ad incendia & Cædes ſemper promptos & paratos. Ut, ſcilicet, pace (vel ſaltem treugis) nunc verſus hos, nunc verſus illos, protectus gratularetur.

De pœnis (ſive damnis) maximis, temporibus prædicti Abbatis & guerra Baronum, Monaſterio S. Albani *contingentibus.*

Nec ſilendum, quòd idem ipſe Abbas *Gulielmus*, hujus ſcripti exemplar, manu propria conſcripſit.

Damna quæ tempore Guerræ evenerunt Eccleſiæ Sancti Albani.

Continuatio materiæ prænotata.

** Major Cottonianus legit, ſine destructione tenserias.*

Continuatio materiæ proximè praſcripta.

COnſimili quoque modo in tempore Guerræ, omnia ſuæ commiſſa cuſtodiæ, tam in ſpiritualibus quàm temporalibus, non ſine maximis expenſis & ſollicitudinibus, in pace ſuſtinuit ſine deſtructione, per tenſerias *. Apud *Berchamſtude*, C. libras. *Falconi*, C. marcas apud *Wancre*. Item eidem iterum C. libras *Lodowico* apud *Doveriam*, LX. marcus. Comiti *Wintonienſi* & Baronibus L. marcas apud *London*. Item *Lodowicó* L. marcas, in Eccleſia *Sancti Pauli London*. *Ingelardo de Rickemareſworthe*, ſexaginta marcas. Item eidem *Ingelardo de Watteſordia*, & pertinentiis C. libras, & unum Palefriduin de X. marcis. Item iterùm eidem *Ingelardo de Watteſordia*, C. marcas. Item eidem *Ingelardo de Burgo Sancti Albani*, C. marcas. Item *Lodowico* per manum *Baldwini de Turboyle* CC. marcas. Item iterùm eidem *Lodovico*, pro reſpectu cædis & incendii & Homagii faciendi eidem *Lodovico*, quater viginti marcas. *Waltero de Goddard* villa, L marcas; & unam cuppam argenteam, & *Willielmo de Goddard* villa, unum Palefridum de quinque marcis. *Roberto de La-Mare*, XIII. marcas de *Santrugge*. Item eidem C. ſol. de *Walduna*. *Thomæ de Blankmuſter*, XXX. marcas, pro *Radulpho* filio *Adæ de Hecſtant*, XIII. marcas: *Roberto de la Mare de Wyneſt*. XIIII. marcas apud *Oxonium*.

Damna equorum & boum, præter porcos, oves, & gallinas, de Maneriis & aliis rebus, C. marcas. Exceptis etiam irreſtaurabilibus damnis de ſilvarum abſciſſionibus.

De jactura Camerarii.

QUando verò Rex *Iohannes* venit apud *Redburnam*, hæc erat jactura Camerarii. Amiſit tres bonos equos, & duos Aſinos, & unam bonam novam Bigam ferratam. Summa pretii horum, ad minus L. ſolidorũ. Et aliæ perditiones, quæ ad pretium ſexaginta ſolidorum aſcenderunt. Iterum, quando *Falco* venit apud *Langeletam*, in incendio trium domorum, & XXXV. porcorum; quorum pretium aſcendit ad X. libras; Iterum amiſit idem Camerarius, quinque Equos; & quædam quæ non poſſunt de facili computari. Unde ſumma pretii æſtimabatur ſex libras & ampliùs. Item pro Aratro ſuo X. ſolidos. Iterùm tempore *Ricardi* Camerarii, unam marcam. Iterum quando

Mareſcallus

Mareſcallus *Francorum* venit, perdidit XXIIII. equos: in Bóbus, & porcis, & aliis rebus, ad minùs valorem XL. marcarum. Iterum apud *Wineſlawe* amiſit VII. equos; in vaccis, ovibus, Auſis * & Gallinis, ad pretium X. marcas ad minùs. Ita quòd ſumma jacturæ Camerarii, aſcendit ad minus ad pretium L. & octo librarum.

* *Major* Cotton. Aucis *ſcil. anſeribus.*

De damnis autem aliorum Obedientiariorum, videlicet Sacriſtæ, Eleemoſinarii, & aliorum, quia moroſum & difficile ſcribere, intelligenti per prædicta relinquimus. Sed hæc eſt ſumma pecuniæ perditæ, & tenſeriæ datæ tempore Guerræ, de Maneriis abbatis *Gulielmi* ſuorumque hominum, ſuoque tempore, & Domini *Martini* Cellerarii, & *Walterii*: Duo millia librarum & quingentæ libræ, & quinquagintaquinque libræ.

Nota ſummam ineſtimabilem.

De Coquina.

DE Amiſſionibus de *Eſtuna*, XLVII. libræ & II. ſolidi, & ſeptem denarii. Summa Amiſſionum hominum de *Tydelneſtre*, XXIIII. libræ, & quatuor ſolidi. Summa Amiſſionum de *Sepehalle*, XLVIII. libræ, & XVI. ſolidi. Summa Amiſſionum hominum de *Apet*, XV. libræ & III. ſolidi. Summa Amiſſionum hominum de *Rokemeſtude*, octies XX. libræ, & XI. libræ.

Quoddam factum Willielmi *Abbatis laudabiliter.*

De quodam facto miſericorde & Laudabili, prædicti Abbatis: à domino Papa & Cardinalibus, multipliciter commendato.

AD titulos autem dinoſcitur, ipſius Abbatis *Willielmi* pertinere, quòd cum Magiſter *Hugo* Natione *Italicus*, Eccleſiam de *Herteburna* per intruſionem *Romanæ* Curiæ violenter obtinuiſſet: cavens conſcientiæ ſuæ quam graviter læſam ſenſerat, venit ad Abbatem *Gulielmum*, & dixit ei cum lachrymis. *Domine*, illegitimum ingreſſum habui ad Eccleſiam veſtram, “ quæ ad donationem veſtram pertinet: unde fructus ægro animo plurimis annis (heu “ mihi) recepi temerarius. Ipſam igitur, pater ſancte, in manibus veſtris reſigno. Cui “ Abbas miſeratus & miſertus, reſpondit. Non inveni tantam fidem in aliquo Tranſalpino. Et ego ipſam recipio. Et poſt dimidium unius horæ intervallum cum ſilentio, ipſe Abbas (nullius preterquam Spiritus Sancti fretus Conſilio) recolens qualiter beatus *Thomas* Martyr *Cantuarienſem* Archiepiſcopatum in manus Papæ (quia ingreſſum habuit imperioſis precibus Regis *Henrici*) reſignavit; & iterum Canonicè inſtitui promeruit; accito *Hugone* ait. Et ego tibi eam charitativè confero, ut tua ſerenetur Conſcientia. Quam recipiens cum gratiarum actionibus, multis annis vixit idem *Hugo* ſanctiſſimè. Quod Audiens Papa cum ſuis Cardinalibus, factum quamplurimum laudavit; ſed ſimilia facere recuſavit.

Hac eſt compoſitio facta inter Thomam *Epiſcopum Norwicenſem, & Priores de* Wymundham *&* Binham; *tempore Abbatis* Willielmi.

VNiverſis præſentes literas inſpecturis, *Martinus*, Decanus *Londonienſis*, *R.* Archidiaconus *Middleſexiæ*, & Magiſter de *Arcubus*, gerens vices Epiſcopi *Roffenſis*: Salutem in Domino. Noverit Univerſitas veſtra, quòd, cùm mota eſſet Controverſia coram nobis auctoritate literarum Domini Papæ, inter venerabilem Patrem *Thomam* Epiſcopum *Norwicenſem* ex una parte, & de *Binham* & de *Wymundham* Priores, ex altera; ſuper obedientia & reverentia dicto Epiſcopo à prædictis Prioribus ratione Parochialium Eccleſiarum quas habent in Epiſcopatu ſuo præſtanda; & ſuper viſitatione, procuratione, & ordinatione Vicariarum, in eiſdem Eccleſiis:

Nota. *In minori* Cottoniano, (*quem ſecuti ſumus*) *ad hunc locum ſic inveni ſcriptum, manu Nobiliſſimi doctiſſimique* D. Roberti Cottoni. *Scilicet*, Huc uſque cum libro M. Forteſcu.

Nota. *Hic iterùm, monendus eſt Lector, quòd hic nos deſerit codex major* Cottonianus. *Sequentes enim* Compoſitiones *inter Abbatem* Willielmum, *&* Norwicenſem, Lincolnienſem, *&* Dunelmenſem, *Epiſcopos, non habet. Quas tamen omnes codex agnoſcit* Spelmannianus.

Tandem interveniente Conſenſu & voluntate Domini *Norwicenſis* Epiſcopi, & Prioris & Capituli *Norwicenſis*, & Domini Abbatis *Sancti Albani*, & ipſius Capituli, & dictorum Priorum de *Binham* & de *Wymundham*, & ipſorum ſimiliter Conventus; in forma

ma perpetuæ pacis inter partes, auctoritate noſtra ſub forma ſubſcripta amicabiliter eſt compoſitum; Videlicet, quòd prædicti Priores de *Binham* & de *Wymundham* præſentabuntur Epiſcopo *Norwicenſi*, qui pro tempore erit, & eidem facient Canonicam obedientiam, et ad Synodum venient, vel procuratorem aut excuſatorē literatoriè mittent, et inter alios Priores ſedebunt. Habitu tamen itineris non mutato niſi velint; videlicet, in Cappis, et Calcaribus. Item convenit, quòd Vicarii ad præſentationem dictorū Priorum, inſtituantur per Epiſcopum in ſingulis Eccleſiis parochialibus, quas habent dicti Priores in Epiſcopatu *Norwicenſi*. Videlicet, in Eccleſiis parochialibus de *Wymundham*, de *Binham*, de *Sneateſham*, et *Derſingham* de *Happesbruge*, quos Vicarios ad dictas Eccleſias præſentatos, Epiſcopus *Norwicenſis* pro tempore, ſine difficultate aliqua admittet; Ita videlicet, quòd taxationi Vicariarum, in Eccleſiis de *Hapesbruge*, et de *Sneateſham*, jam factæ, ſtetur. Vicaria autem Eccleſiæ de *Derſingham* erit vii. Marcarum in obventionibus Altaris, ſecundùm juſtam æſtimationem bonorum virorum et Juratorum de Capitulo. In Eccleſiis de *Binham* et de *Wymundham*, ita fiat æſtimatio Vicariarum, quòd conſiderata æſtimatione quæ facta fuit tempore viceſimæ aſſignabatur ſexta pars illius æſtimationis, in obventionibus Alteriagiorum, perpetuis Vicariis in dictis Eccleſiis ab Epiſcopo pro tempore inſtituendis, vel octava pars æſtimationis in certis portionibus illarum Eccleſiarum de novo faciendæ, per viros fidedignos et juratos de Capitulo. Ita quod Epiſcopus inde habeat optionem. Item convenit, quod pro viſitationibus in prædictis Eccleſiis parochialibus, ab Epiſcopo vel ejus miſſo annuatim faciendis, habeat Epiſcopus de Prioratu de *Binham* viginti ſolidos, et de Prioratu de *Wymundham*, quadraginta ſolidos per annum, in Synodo Paſchali *Norwicenſi*. Et facta eſt Compoſitio, ita quod occaſione ejuſdem, non derogetur privilegiis Monachorum *Sancti Albani* in aliquibus aliis articulis, ſalvo etiam jure cujuſlibet alterius, et ſalva ſit Domino Abbati *Sancti Albani*, poteſtas exceſſus Monachorum corrigendi, et amovendi, et ſubſtituendi Priores: ſecundum quod viderit expedire, ſecundum Regulam Sancti *Benedicti*, et ordinis ſui inſtitutionem.

Ad majorem autem ſecuritatem, unà cum Sigillis noſtris, oppoſita ſunt præſenti ſcripto Sigilla Epiſcopi et Conventus *Norwicenſis*, et Abbatis et Conventus *Sancti Albani*, et Priorum de *Binham* et de *Wymundham*, et eorum Conventuum. Acta in Eccleſia *Sancti Pauli London*: pridiè Nonas Novembris, Anno Incarnationis Dominicæ, M. CC. XXVIII.

Compoſitio facta inter Epiſcopum Lincolnienſem, *&* *Abbatem* Sancti Albani.

VNiverſis ſanctæ Matris Eccleſiæ filiis, ad quos præſens ſcriptum pervenerit. *Richardus* Dei permiſſione *Saresbirienſis* Eccleſiæ Miniſter humilis, & *Willielmus* & *Richardus*, ejuſdem permiſſione de *Weſtmonaſterio* & de *Walsham* Abbates, ſalutem in Domino. Noverit univerſitas veſtra, quòd cum inter Epiſcopum *Lincolnienſem Hugonem* ſecundum, ex una parte, & *Gulielmum* Abbatem & Conventum *Sancti Albani* ex altera, coram diverſis Judicibus auctoritate literarum Domini Papæ *Honorii* tertii, ſuper diverſis petitionibus quæſtiones mutuæ verterentur. Videlicet, coram me *Sariſbirienſi* Epiſcopo & conjudicibus meis, ſuper ordinatione vicariæ Eccleſiæ de *Luituna*; Item coram nobis *Weſtmonaſterii* & *Walsham* Abbatibus, & Priore ſanctæ *Trinitatis London*, ſuper ſubjectione Cellarum de *Beauvoir*, de *Hertford*, & de *Bello loco*, & ſuper taxatione vicariæ Eccleſiæ de *Luituna*, & ſuper cuſtodia ejuſdem cum vacaret. Et ſuper appropriatione omnium Eccleſiarum, in quibus jura pontificalia non habent Abbates *Sancti Albani*: Et aſſignatione Vicariarum in eiſdem, necnon & cuſtodiis earundem Eccleſiarum & Vicariarum, cùm eas vacare contingeret. Item coram Abbate de *Sibeton* & conjudicibus ſuis, ſuper portione quam dicti Abbates & Conventus tenent in proprios uſus in Eccleſia de *Luitona*. Tandem recepta die pacis inter eos reformandæ, poſt mutuum tractatum (nobis mediantibus inter eos) amicabiliter habitum; Epiſcopus *Lincoln.* per literas Capituli ſui de rato ſpeciales ad componendum; & Abbas *Sancti Albani* per literas Capituli ſui, de rato ſimiliter ſpeciales ad componendum procuratores conſtituti, ſuper omnibus præmiſſis petitionibus & querelis, ad

Nota. *Hæc Compoſitio eadem ipſa eſt, ad quam nos refert* Matthæus *noſter, in primo Capitulo* Hiſtoriæ *ſuæ, ad Annum Domini* 1219. *Ubi tamen inſinuavit, eam eſſe in* Libro Additamentorum.

reformandum

reformandum amicabiliter pacem inter eos & eorum Eccleſias, pro ſe & pro Capitulis ſuis ſimpliciter & abſolutè, noſtræ ſe ſubjecerunt ordinationi, promittentes ſolemniter coram nobis & multis aliis in verbo Dei, quòd noſtræ ſtarent in hac parte irreſragabiliter ordinationi. Nos igitur Deum habentes præ oculis,& utriuſq; Eccleſiæ proſpicientes in poſterum paci & tranquillitati, pacem inter eos amicabilem providimus & ordinavimus in hunc modum. Scilicet, de vicaria Eccleſiæ de *Luitona*, (cujus occaſione ſuper cæteris mota eſt controverſia) ſic erit. Quòd in Eccleſia de *Luitona* perpetua ordinetur Vicaria. Ita ſcilicet, quòd qui pro tempore erit vicarius, habebit nomine perpetuæ Vicariæ, omnes obventiones, & omnes minutas decimas Eccleſiæ de *Luitona*, & omnium Capellarum ad eam pertinentium; Et omnia alia ad eandem Eccleſiam & Capellas pertinentia, cum manſo competenti, exceptis Garbis; & terra ad Eccleſiam & ad Capellas pertinente; Et inde Vicarii ſuſtinebunt omnia onera Eccleſiæ parochialia, Synodalia, Archidiaconalia, Ordinaria & Conſueta, ſicut Vicarii. Vicarii autem in Eccleſia de *Luitona* ſucceſſivè inſtituendi, præſentabuntur Epiſcopo *Lincolnienſi* & ſucceſſoribus ſuis, ab Abbate & Conventu *Sancti Albani*, vel à Conventu, vacante Abbatia. Epiſcopus verò et ſucceſſores ſui, idoneos viros ſibi præſentatos, ſine moræ diſpendio et ſine difficultate, admittere tenentur. Habebit autem Epiſcopus et ſucceſſores ſui, plenam Juriſdictionem in Eccleſia de *Luitona*, et cuſtodiam ejuſdem Vicariæ cum vacaverit.

De aliis verò Eccleſiis, quas Abbas et Monachi *Sancti Albani* ad proprios uſus petebant, et aſſignatione Vicariarum et cuſtodiis utrarumque, quas idem Abbas et Monachi ſibi ſimiliter vendicabant, ita erit. Quòd Epiſcopus *Lincolnienſis* et ejus ſucceſſores, per hanc ordinationem noſtram erunt in perpetuum ſine lite ab alterutra parte movenda, in eo ſtatu, quo idem Epiſcopus fuit ante litem motam.

De Cellis autem ita erit. Cùm in eiſdem ſubſtituendus fuerit Prior, ab Abbate et Conventu, providebitur præſentandus Epiſcopo *Lincolnienſi* et ſuis ſucceſſoribus, ſuſcepturus ab eodem et ſucceſſoribus ſuis, ſine difficultate et ſine moræ diſpendio adminiſtrationem ſpiritualium. Videlicet, Eccleſiarum parochialium, penſionum, decimarum, et ſiqua ſunt ſimilia. Ratione quorum, faciat dicto Epiſcopo et ejus ſucceſſoribus, Canonicam obedientiam cum reverentia et honore, ſicut ſuo Epiſcopo Dioceſano exhibendis.

Statuimus tamen, quòd ſalva ſit Abbati et ejus ſucceſſoribus Cura animarum, in Monachis apud Cellas ſuas per Epiſcopatum *Lincolnienſem* commorantibus. Salva etiam ſit eidem et ſucceſſoribus ſuis, plena poteſtas ponendi Monachos in Cellis, et inde amovendi, et eorum exceſſus, in hiis quæ ad ordinem et Regularem obſervantiam pertinent, corrigendi. Ipſos etiam Priores ſub forma præſcripta admiſſos, ſine contradictione aliqua liceat Abbati et ſucceſſoribus ſuis revocare, prout viderint expedire. Ordinamus etiam, ut omnes lites, et omnes querelæ ſuper præmiſſis omnibus motæ, inperpetuum conquieſcant, et nulla reſcripta ſuper præmiſſis impetrata, vel in poſterum impetranda, contra iſtam ordinationem, vires habeant vel effectum. Et in hujus rei robur et teſtimonium, tam nos quam prædictus Epiſcopus et Capitulum *Lincoln.* Abbas prædictus et Conventus *Sancti Albani*, præſenti ſcripto ſigilla noſtra appoſuimus. Acta in Capitulo *Weſtmonaſterienſi*, ann. ab Incarnatione Dom. M.CC.XIX.

Nota, *Lector, in hoc loco Minoris* Cottoniani *Codicis, &* Spelmanniani; *ſequi compoſitionem inter Abbatem* Sancti Albani, *& Epiſcopum* Dunelmenſem, *quam tamen omiſimus, quia totidem verbis habetur in* Hiſtoria, *ad Annum*, 1247.

Quid Abbas debeat Domino Regi de ſervitio ei debito. Et quid alii debeant ipſi Abbati, quadam dilucidatio.

ABbas de *Sancto Albano* debet Domino Regi ſex milites, unde *Baldwinus Wake* fuit homo ſuus de uno milite, *Richardus* de *Crokeſle* et *Philippus* de *Oxhaie*, tenent feodum unius militis. *Richardus* tenet ſex hidas et dimidiam, et *Philippus*, duas. *Rogerus* de *Childewike* et *Robertus filius Oliveri*, et *Alicia* de *Brutewelle*, tenent feodum unius militis. *Rogerus* tenet tres hidas & dimidiam, *Robertus filius Oliveri* unam hidam. Et *Alicia* unam hidam. *Richardus* filius *Alexandri*, & *Richardus*

Nota. *Neq; hoc habent aut* Spelmannianus, *aut major* Cottonianus.

dus de *Wudewike*, & *Warinus* filius *Geroldi*, & Hida de *Burſtona*, & *Hida* dimidia de *Garſton*, quam Monachi tenent ad Coquinam, & una virgata de *Saret*, unde filius *Acarii* tenet medietatem, & *Nicholaus Beleſmcius* aliam medietatem, tenent feodum unius militis. De quo feodo *Richardus* filius *Alexandri* tenet tres hidas & unam virgatam. *Richardus* de *Wudewike*, unam hidam, *Warinus* filius *Geroldi*, unam hidam. *Henricus* de *Gorham*, & *Iohannes* de *Rungetune*, tenent feodum unius militis. De quo feodo *Iohannes* de *Rungetune* tenet duas hidas, *Henricus* verò de *Gorham*, quatuor. *Galfridus* de *Cheldewike*, & *Rogerus* de *Meredine*, & *Gulielmus* de *Siſſeverne*, & *Gulielmus* de *Nortune*, tenent feodum unius militis. De quo feodo *Galfridus* de *Childewike* tenet duas hidas & dimidiam, *Rogerus* de *Meridene* duas hidas & dimidiam. *Gulielmus* de *Siſſeverne*, unam hidam & dimidiam virgatam. *Gulielmus* de *Nortuna* unam hidam & unam virgatam.

Baldewinus Wake tenet feodum unius militis, de quinq; hidis & dimidiam. De quo feodo, *Robertus Taileboyes* tenet unam hidam & dimidiam. *Radulphus Pirot*, ſeptem virgatas, *Galfridus* de *Childwike*, unam hidam. *Richardus* de *Reynes*, dimidiam hidam. Eleemoſynarius de *Sancto Albano* unam virgatam, Sanctimoniales, dimidiam hidam.

De Fulgure in Villa Sancti Albani.

TEmpore iſtius Abbatis *Gulielmi* cecidit fulgur in Villa *Sancti Albani* in domo *Simonis* filii *Aylwini*, & poſtibus contortis & in fruſta fractis & convulſis, totam domum concuſſit die ſancti *Germani*.

De Fulgure ſuper Eccleſiam Sancti Albani.

TEmpore iſtius Abbatis *Willielmi*, cecidit fulgur ſuper Eccleſiam ultra theſaurariam in culmine ſuperiori, & perforato plumbo, & per ipſum fulgur liquefacto, conſumpta eſt pars ligneę materiei. Et cùm fœliciter ibidem ſtetiſſet, Cuva plena Aquæ, quæ appoſita ibi fuit ad aquam per quandam rimam inſtillantem, recipiendam; per ipſam aquam extincta eſt incenſio, quæ totius Eccleſiæ minabatur conſumptionem. Hoc evenit die Sancti *Valentini*.

Item alia vice cecidit Fulgur tempore *Gulielmi* Abbatis, ſuper Clauſtrum juxta refectorium: & aperto plumbo, accenſa eſt materies lignea.

Nota. *Scias, Lector, nos tres paginas fere integras, conſulto hic prætermiſiſſe. Placitum illud forenſe, ſcilicet, inter Abbates* Weſtmonaſterii *&* Sancti Albani. *Lis enim iſta non erat cum Abbate* Willielmo, *ſed cum ejus ſucceſſore* Johanne. *Imo, ad librum* Additamentorum *potius erat amandandum. Ob eaſq; etiam rationes, & alia quæ in eodem libro minore* Cottoniano *immediate ſequebantur, omittenda duximus.* Chartam, *ſcilicet*, Regis Henrici de Warenna, conceſſam Abbati Johanni; *quam & in* Additamentis *noſtris invenies. Et* quiddam (*ut Rubrica præ ſe fert*) ſumptum de veteri libro *de Rege* Offa. *Simul cum* duplici exactione Innocentii *Papæ*, *&* Compoſitione cum Epiſcopo Dunelmenſe.

De morte Willielmi *Abbatis*.

ABbas autem memoratus *Willielmus*, (cujus negligentias & delicta non memoramus ut præconſuevimus aliorum, quia reſpectu beneficiorum ejus nulla ſunt, nec ſunt reputanda) migravit à ſæculo, Anno Domini M. CC. XXXV. die *Sancti Matthiæ*, poſtquam Eccleſiam ſuam annis viginti, & menſibus ferè tribus, rexiſſet. Et ſepultus eſt iii. Kalend. Martii, ab Abbate de *Wautam*. Quo ſepulto, incontinenti tres fratres ad Regem ſunt deſtinati, ut ab eo impetrata ritè eligendi poteſtate Abbatem eligerent, & ut haberent domum in manu ſua quietè (præter Eſcaetas, & Eccleſiarum collationes) dederunt Regi CCC. Marcas.

NOTA.

Lectorem hic monemus, plurima verùm de Electione Johannis *Abbatis, quæ proximè hic ſequuntur, ad verbum etiam reperiri in* Hiſtoria *noſtra, ad Annum* 1235. *Monemus iterum, plura de Electione prænominata in Minori* Cottoniano *(quod ſequimur) quàm in Majore invenuri. Imo; quæ habentur in majori, non ponuntur (ut hic) in* Willielmo, *ſed in* Johanne *Abbate. Sub* Johanne *habentur etiam, in Codice illo abbreviato, ſcilicet,* Spelmanniano.

Johannes, *vigeſimus tertius.*

JOhannes ſecundus huic ſucceſſit, creatus in Abbatem. Iſte de *Hertfordia* oriundus, & in Cella quæ ibidem eſt primò in Sacriſtam, poſtea in Priorem à memorato Abbate promotus; vir extitit dapſilis & manſuetus, Corpore elegans, fratribus ſuis ſocialis, & reliquis amabilis univerſis. Et à ſtirpe mediocri, laudabili, ac manſueta procreatus legitimè, de virtute in virtutem progrediens, præclaræ famæ dotibus meruit honorari. Unde meritis ejus promerentibus, ritè meruit in Abbatem, ſine alicujus contradictione, ſublimari. Et quia primus erat in Abbatem creatus poſt Concilium *Lateranenſe* generale, à Papa *Innocentio* tertio celebratum (in quo conſtitutum erat, ut Abbates exempti, ab ipſo Papa confirmarentur, & prædeceſſor ejus *Willielmus*, circiter viginti annis in proſperitate prævixerat) hæſitabant quid agendū foret de hujus negotii progreſſu, & egreſſu (nec mirandum) univerſi. Vocatus igitur ad conſiliū, Conventus Priore de *Duneſtaple*, *Richardo* de *Mores*, & *Thoma* de *Thynemua* Canonico de *Meritona* Magiſtris ſolemnibus (qui et *Bononia* et alibi, præcognita ad plenum Logica, in Jure, et Canonum rexerant ſanctionibus) Magiſtro *Stephano* de *Eglefeld*, et Magiſtro *Roberto* de *Kingham* Clericis noſtris, et ſenioribus ac ſanioribus ipſius Conventus, conſultè ac prudenter in tam arduum negotium, & tutiùs proceſſerunt, ita ut poſteri in ſimili caſu conſtituti, poterunt edoceri. Et quia tunc habuimus viros diſcretos Juriſperitos, in arduis negotiis expeditos, & nobis fideles & amicos, quibus commiſimus negotii noſtri & arcani conſilii Lora gubernanda, rei progreſſum indelebilibus literis duximus commendandum. Literæ igitur ad Dominum Papam, & ad Dominum Regem, & alios tranſmittendæ, illicò poſt mortem nominati Abbatis ſcilicet *Gulielmi*, & electionem ſequentis, ſcilicet, *Iohannis*, confectæ ſunt.

Et ne tranſeamus officium ſepulturæ Abbatis *Willielmi*, libet hanc interpoſitionem paulisper materiæ continuationem prærumpendo inſerere, ut legentes de Abbatum ſepultura, necnon & de modo hujus electionis, inſtruantur. Corpus equidem cùm in camera Abbatis ubi obiit (ſcilicet circa horam nonam) exanimaretur, exutum eſt & lotum; & niſi die antecedente proxima raſus non extitiſſet, utiq; raderetur corona & barba ejus. Deinde intromiſſis (non utiq; omnibus, ſed) maturis & diſcretis fratribus, & uno ſolo miniſtro ſeculari (videlicet, miniſtro Sacriſtæ qui officium Anatomiæ peracturus erat) inciſione corpus apertum eſt à trachia uſq; ad occiduam corporis partem. Et quicquid in corpore repertum eſt, in quadam Cuna repoſitum eſt, ſale conſperſum. Et in Cœmiterio, non procul ab Altare Sancti *Stephani*, veneranter cum benedictionibus & pſallentium devotione, eſt humatum. Ubi proceſſu temporis, Tumbula marmorea extitit adaptata. Corpus autem interius, aceto lotum & imbutum, & multo ſale reſperſum & reſutum. Et hoc ſic factum eſt, circumſpectè & prudenter, ne corpus per triduum & amplius reſervandum tetrum aliquem odorem olfacientibus generaret, & corpus tumulandum, contrectantibus aliquod offendiculum preſentaret. Et erat jam adeo mundum & leve ipſum corpus, et facies rubicunda (non ſine multorum admiratione) et inexhauſta, ut multis videretur jucundum et optabile, illud corpus manibus contrectare, et tanquam ſanctum, humeris ſupportare.

De proceſſu circa ſepulturam Abbatis, ante Lateranenſe Concilium, communiter uſitato.

Videres igitur aliquos fratrum dolentes manus contorquere, lachrymari, lamentari, et vividam faciem ejus, ambabus manibus amplexatam dulciter et amicabiliter deoſculari.

lari: Erat nempe dormienti ſimilior, quàm extincto; & qui vivus omnibus amabilem ſe exhibuerat, etiam mortuus, ad charos amplexus & oſcula; pater filios, paſtor gregem, Abbas Monachos, invitavit.

Portabatur igitur corpus à camera quæ dicitur Abbatis ubi expiraverat, in Infirmariam; & ibidem pontificalibus eſt indutum; Mitra Capiti appoſitum, manibus chirothecæ cum annulo, & dextro ſub brachio, baculus conſuetus, manibus cancellatis, ſandalia in pedibus decenter aptata. Et depoſito cooperculo à feretro, poſitum eſt corpus ſuper illud, & faſciis caute ligatum ne caderet cum portaretur evolutum; prolatum eſt à lavatorio ubi hæc parabantur, ante oſtium Infirmariæ, & demiſſum eſt ſicut corpora aliorum mortuorum. Et loco in eodem, donec pro eo ſicut pro alio Fratre defuncto, conſuetæ, Collectæ dicerentur, cum prædictis ſeptem pſalmis pœnitentialibus, & omnibus quæ ſecundum Conſuetudinem dici debent, dum corpus (ut prædictum eſt) ornaretur.

Pulſato igitur ſollemni Claſſico, deportatum eſt Corpus in Eccleſiam; ſequente Conventu & pſallente conſueta. Et illicò, vidente totò Conventu & quolibet introducto; Confractum eſt ſigillum Abbatis uno Martello ſuper unum graduum Lapideorum, ante majus Altare, ita ut tota Celatura (imaginis ſcilicet & litterarum) deleretur. Exinde non defuit pſalmodia, die ac nocte ſolemnis & aſſidua. Et ad majus Altare cotidiè Miſſa ſolemnis, (ſicut ſolet fieri pro fratre mortuo) Prima exiſtente, in Albis; & qui Chorum tenebant, in Capis, accenſis cæreis quamplurimis: & ſic uſque in diem venerabiles exequiæ continuabantur. Conceſſus eſt introitus in presbyterium, omnibus ingredi de die volentibus, & corpus intueri deſiderantibus. Non enim vidimus mortuum ſpecioſiorem, & mirum dictu, nec etiam vivum, vel in proſperitate ſanum; nunquam ipſum vidimus pulchriorem. Unde qui mundiciam corporis & decorem perſpexerunt, cenſuerunt & veraciter affirmarunt ipſum Angelicum, ad Angelorum contubernia pertinere, cum ſimilium facilis ſit emigratio. Interim fiebat larga eleemoſinarum pauperibus diſtributio: ingemiſcentibus omnibus eiſdem, quòd talem ac tantum animarum & corporum paſtorem amiſerunt; Monachiſque ſuſpiria ab alto trahentibus, eò quòd ordinis Monaſtici, & Officii Eccleſiaſtici, ſuſtentatore privarentur. Conſueverat namque rediens ab itinere omnes ad portam pauperes introducere reficiendos. Et quolibet die in Officiis agendis in Capitulo, majori Miſſæ, etiam privatis diebus, intereſſe; & alacriter cantando, omnes ad opus ſimile promptiùs incitare; diebus feſtivis, imò etiam Simplicibus duodecim Lectionum, celebrandis veſperis intereſſe; & Completorio cotidie; Matutinis inſuper duodecim Lectionum, indeficienter aſſiſtere. Lectionem ſuam legere, & Canere Reſponſorium. *Te Deum Laudamus*, inchoare, & cum ſtantibus ſtare per vices ſuas, & totum Chorum exemplo ſui, alacriter animare; Miſſæ quoque quæ in Commemoratione Beatæ Virginis cantatur, ſemper intereſſe in medio Choro mitratus; & feſtis præcipuis, Miſſam ad majus Altare ſemper celebrare. In duplicibus feſtis, Chorum mitratus tenere: & reliquis diebus, in ſtallo ſuo ſtans chorum regere, & omnia alacriter cantare. Et quando in Capis vel albis fuimus, Reſponſorium ſuum ad Miſſas, ad nutum cantoris canere. Et non procul à ſede ſua, ſed circiter medium Chori, Unctionibus infirmorum ſemper intereſſe; & exequias in propria perſona peragere. Nunquam vidimus eum alibi quam ad majus Altare, profeſſiones Novitiorum recipere, propter hoc in profeſſione contentum in hoc Monaſterio, quod eſt *cum*, &c. Et hæc eſt recta & juſta hujus Eccleſiæ conſuetudo, ab ejuſdem conſtructione, & omnibus aliis Cœnobiis, omnibus proceſſionibus (maximè Dominicis) intereſſe; nunquam horam, quando Conventus conſuevit comedere, anticipare. Fabricæ Eccleſiæ & ejus operibus & ornatibus, efficax Auxilium impendere. In libris ſtudere. Et in capitulo prædicare. Scriptoribus eſſe favorabilis, & eorum Magiſtris. In dubiis, tam conſuetudinibus ordinis quàm obſequiis divinis, ratione prævia omnium, etiam ſenum, inſtructor & Certificator *. Ad ardua Eccleſiæ negotia, primus ſemper prælocutor, & de vino vel aliis eum contingentibus, adjutor *efficaciſſimus*. Et Dator, vel principalis Auctor, alacer & devotus. Omnibus Potentibus Regni & Prælatis, reverendus & venerandus; necnon & amabilis. Hæc recordantes fratres, intima devotione pro tanti Paſtoris anima; & pſallebant, & Miſſas quotidiè, corpore adhuc inhumato, mixtis ſuſpiriis cum fletibus celebrabant. Vocavimus igitur Amicum noſtrum ſpecialem, Abbatem ſcilicet de *Walthan Henricum* nomine; ut Sanctus ad Sancti corpus tumulandum venire, charitatis & vicinitatis intuitu,

* eſſe.

tu, non omitteret. Ipſe igitur ut vir ſanctus & devotus, ad tam pium Officium venit gratanter, etſi non gratulanter. Et ipſe Abbas pontificalibus redimitus, corpus pontificalibus ſimilitet adornatum, baculo alterato; ſolemniter valde totò aſſiſtente Conventu veſtito, in medio capitulo tumulavit. Conſtitutaque ſunt pro anima defuncti, conſueta beneficia & injuncta. Inceptumque annuale, inchoante Priore, & Pſalmus, *Voce mea*, & Conradium cotidianum per annum, ut moris eſt pro Abbatibus defunctis. Et proviſum eſt fieri ejus Annivetſarium; ex ſuis (quas opimas vivus fecerat) adquiſitionibus. Et dum hæc fierent, affuit frater *Richardus*; Cuſtos ſcilicet Eccleſiæ *Sanctæ Mariæ de Pratis*; exigens *Conradium* Abbatis ſibi perpetuò ad opus Leproſarum ibi manentium, concedi; ſecundum tenorem Chartæ confectæ ab Abbate *Garino*, ejuſdem domus fundatore. Quod & ita revera proviſum fuerat ab eodem; ut ſcilicet à tempote Abbatis *Galfridi*, poſt deceſſum cujuſlibet Abbatis; Conradia, tam tunc mortuorum, quàm in poſterum moriturorum uſque ad treſdecim; ipſis Dominabus leproſis, pro Animarum eorundem redemptione concederentur. Defunctis igitur, *Galfrido*, *Radulpho*, *Roberto*, *Symone*, *Warino*, et *Iohanne* Abbatibus; inſtabat *Willielmo* jam defuncto; Conradium ſeptimum conſequenter; quod & ſine difficultate conceſſum eſt. Juxta quod ſciendum, quòd *Adam* Cellerarius habet adhuc unum Conradium, de hac domo perpetuum; quod incluſa de *Sancto Michaele* quæ pro tempore fuerit, obtinebat.

Redeuntes autem ad materiæ noſtræ continuationem; de electione & modo eligendi (quia inſolitum habuimus in illo negotio ingreſſum & progreſſum,) pleniùs ad ſequentium inſtructionem pertractemus.

Mortuo igitur ut prætactum eſt Abbate *Willielmo*, die beati *Mathiæ* Apoſtoli hora nona, poſtquam Eccleſiam Beati *Albani* ſtrenuè rexiſſet, & ordinem Monaſticum viriliter ſuſtinuiſſet, annis triginta, & menſibus fere tribus. Et ſepulto tertio Kalendas Martii, in capitulo; eadem die tres fratres ad Dominum Regem ſunt deſtinati, ut ab eo impetrata libera ritè eligendi facultate Abbatem, ne Grex Domini diu detrimentum pateretur, eligerent; Opitulante igitur beato Martyre (cujus auxilium Conventus cotidiè proceſſionaliter ante ejus feretrum nudis pedibus pſallens ſeptem pœnitentiales pſalmos progrediens, & proſtratus collectas ad hoc proprias inſtanter & devotiſſimè dicens) obtinuerunt Fratres memorati a Domino Rege, cum licentia eligendi, gratiam habendi domum ſuam totam in manu ſua. Exceptis Excaetis & Eccleſiarum collationibus, à die obitus prædicti Abbatis uſque in annum completum, trecentis tamen marcis pro hac conceſſione, in arcano numeratis. Infra quem terminum contigit Eccleſiam *Sancti Iuliani* vacantem, magiſtro *Nicholao* auctoritate Regia conferri. Quod cum remeantes fratres à curia Conventui retuliſſent; gaviſi ſunt, quòd non in retiacula Regiorum ſatellitum forent illaqueandi. Erat namque quidam miles nomine *Adam* filius *Willielmi*, nummoſus quidem; (ſed nummoſior eſſe cupiens) Dominus de *Heatfild*; (quæ non multùm diſtat à *Santrugia*) tunc Domini Regis Eſcaetor; dictæ impetrationis pœnitùs adhuc ignarus. Hic cùm ad *Sanctum Albanum* venire properaſſet, trahens ſecum magnam ſuorum ruſticulorum catervam, quos propoſuit cunctis officiis Domus *Sancti Albani*, & Ballivis expulſis aliis, ſubrogare; Cùm inſpectis Regiis Literis de veritate rei prænarrata, certificaretur, qui adveniens tumidè nimis reboavit, rediit triſtis & ſilens, quaſi malleo contradictionis repercuſſus. Hæc idcircò interſerui, ut ſciant poſteri quanta eſt miſeria & ſervitus, talium ſatellitum arbitriis ſubjacere, qui cum Regi fideliter creduntur: famulari, ſuis ſecundùm fas & nefas, inhiant emolumentis.

Scimus enim ex ſequentibus certificati, quanta damna multipliciter Eccleſiæ huic inferre, vicinus, & notus ac familiaris Impoſtor ille moliebatur. Hoc igitur negotio prudenter pro tempore completo, noſtræ intendebamus electioni. Et quia diſperſi & remoti erant ipſi, qui nobilia membra Eccleſiæ fuerunt (videlicet Priores Cellarum qui intereſſe debuerant) ipſos illicò, & omnes qui debuerunt & voluerunt electioni intereſſe, fecimus convocari: obtentis ante literis à Domino Rege, tam de Licentia eligendi, quàm de domo noſtra in manu noſtra retinenda (ut prætactum eſt) ſecuriùs deliberando, quid agendum eſſet expectavimus. Et ut pleniùs rei ſeriem retexamus, literas noſtras Domino Regi Miſſas, huic paginę duximus ſimul cum aliis literis, inſerendas.

Litteræ Miſſa Domino Regi, de obitu Abbatis Willielmi.

« EXcellentiſſimo Domino & in Chriſto Reverendiſſimo, *Henrico* Dei gratia illuſtri
« Regi *Angliæ*, Domino *Hiberniæ*, Duci *Normanniæ*, & *Aquitanniæ*, Comiti
« *Andegavenſi*: devoti ſui ſemper & humiles, Prior *Sancti Albani* & ejuſdem loci
« Conventus, cum omni humilitate & devotione æternam in Domino ſalutem. Ve-
« ſtræ innoteſcimus Excellentiæ, quòd venerabilis pater noſter *Willielmus* quondam
« Abbas Eccleſiæ noſtræ, in fata deceſſit: ideóque dilectos fratres noſtros *N.* & *N.* la-
« tores præſentium ad vos deſtinamus. Excellentiæ veſtræ omni qua poſſumus devo-
« tione, & lachrymarum effuſione, flexiſque genibus ſupplicantes, quatenus divinæ
« pietatis intuitu, nobis gratiam dignanter impertientes, eligendi Paſtorem liberam
« nobis concedatis facultatem; Statui domus noſtræ miſericorditer, ſi placet, Com-
« patientes, juxta neceſſitates, quas dicti fratres noſtri vobis duxerint exprimendas.
« Valeat Regia dignitas in æternum. Miſimus inſuper literas amicis noſtris in Curia,
ſub hac forma: ut ipſi negotium noſtrum expediunt.

CANCELLARIO.

« VRgentibus negotiis novis & inopinatis emergentibus, piorum amicorum auxi-
« lium familiare & conſilium evidens; ſuadet honeſtas, & compellit inſtans ne-
« ceſſitas. Ideoque ſinceræ paternitati veſtræ omni qua poſſumus devotione ſupplica-
« mus, quatenus divinæ pietatis intuitu, ſtatui domus noſtræ juxta neceſſitates quas fra-
« tres noſtri *N.* & *N.* latores præſentium vobis duxerint exprimendas, miſericorditer,
« & paterno ſubveniatis affectu, eò quòd venerabilis pater noſter *Willielmus* quondam
« Abbas Monaſterii noſtri, divino nutu diem clauſit extremum. Nos Monachos, ſuos
« quaſi orphanos, piorum Conſilio relinquens & auxilio. Quorum indigentiæ ſic veſtra
« dignetur conſulere miſeratio, ut Deus pater pupillorum, digna mercede veſtram
« remuneret pietatem.

Vt conveniant Priores Cellarum ad Electionem.

« FRater *E.* Prior Eccleſiæ *Sancti Albani* ejuſdemque loci Conventus, dilecto ſibi
« in Chriſto, tali vel tali Priori, ſalutem in Domino ſempiternam. Qùm venerabilis
« pater noſter *Willielmus* quondam Abbas Monaſterii noſtri, divino nutu diem clauſit
« extremum, & oportet per commune Conſilium Eccleſiæ noſtræ providere de Paſto-
« re; Mandamus quatenus in craſtino *Annuntiationis Dominicæ* proximo affuturæ, com-
« pateas perſonaliter apud *Sanctum Albanum*, unà nobiſcum tractaturus ſuper ele-
« ctione Abbatis. Quod ſi fortè non potueris juſta ex cauſa præpeditus, te ſub hac for-
« ma excuſes per literas tuas patentes. Viris venerabilibus Domino *E.* Priori de *San-*
Qualiter excuſari habent, qui non venerunt. « *cto Albano* ejuſdemque loci Conventui, Frater *N.* Prior talis vel talis loci; tali vel
« tali, ſalutem. Præpeditus negotio certo, videlicet Aſſignato vel gravi detentus, in-
« firmitate, in craſtino *Annunciationis Dominicæ* apud *Sanctum Albanum* perſonaliter
« intereſſe non poſſum una vobiſcum ſuper electione Abbatis tractaturus. Ideoque
« non expectata præſentia mea, in dicto negotio, quod veſtrum eſt, exequamini. Valete.

De progreſſu Electionis.

COngregatis igitur fratribus die ſtatuto & præfixo; videlicet die Dominica; non potuimus pro ſolemnitate illius diei tractare de electione. Et cantavimus ea die de Dominica procraſtinantes ſolemnitatem de *Annunciatione* facienda: unde nec in Craſtino, ſcilicet die Lunæ, nequivimus tractare de tam arduo negotio, quod tanta & tam moroſa deliberatione indiguit. Die igitur Martis, convenientibus in unum tam Prioribus quàm aliis, qui debuerunt & voluerunt commodè in capitulo intereſſe; elegerunt ſolemniter *Iohannem* de *Hartfordia*; Priorem de *Hertford*, Monachum ſuum profeſſum, in Paſtorem Animarum ſuarum: virum pium, & Monachum ordinatum; Qui Domino Regi præſentatus, ab eo favorabiliter Dominica in *Ramis palmarum* (tum quia elegans

gans & venerabilis extitit ſtatura, tum quia audierat quòd dapſilis & Civilis ac ſocialis fuerat, dum Prior *Hertfordiæ* fuerat) eſt ſuſceptus; Et idcircò promptiùs, quia Rex ſemper domum *Sancti Albani* dilexerat: Cui literas petitorias, a Priore & Conventu ſub hac forma tranſmiſimus.

Literæ miſſæ Domino Regi pro præſentatione Electi.

I*Lluſtri Domino ſuo & Magnifico*, Henrico *Dei gratia Regi* Angliæ, *&c. devoti ſui ſemper & humiles* E. *Prior* Sancti Albani, *& ejuſdem loci Conventus, cum omni humilitate & devotione, æternam in Domino ſalutem.*

Regiæ Excellentiæ veſtræ; Dominum Johannem *Priorem de* Hertfordia, *virum idoneum & honeſtum, quem de benignitate & licentia veſtra nobis conceſſa, in patrem nobis elegimus & Paſtorem, præſentamus. Cum omni humilitate & devotione ſupplicantes, quatenus ex innata vobis benignitate, ſolitaque Clementia erga nos & Eccleſiam noſtram concepta & habita, dictum* Johannem *electum noſtrum, in gratiam recipiatis: veſtrum eidem conſilium, auxilium, & favorem, Divinæ, ſi placet, intuitu pietatis impendentes. Valeat, &c.*

Scribit Dominus Rex, Domino Papæ, pro nobis in hoc negotio.

DOminus autem Rex cùm hoc audiſſet, & perpendiſſet progreſſum noſtrum ordinatum & humilem, non tantùm nobis ſuum favorem impertivit, & juvamen, imò Domino Papæ & amicis ſuis in Curia *Romana*, pro nobis ſcripſit ſic.

Reverendo Domino & Patri & in Chriſto Chariſſimo, Gregorio *Dei gratia ſummo Pontifici*, Henricus *eadem gratia Rex* Angliæ, *&c. ſalutem: & tam devotam quàm debitam in omnibus, tanto Domino & patri reverentiam. Noverit ſancta paternitas veſtra, Nos electioni factæ de fratre* Johanne de Hertford *Monacho de* Sancto Albano, *in Abbatem* Sancti Albani, *Regium adhibuiſſe favorem & aſſenſum. Et quia ad ſedem Apoſtolicam immediatè ſpectat electionis prædictæ confirmatio, hoc ſanctæ paternitati veſtræ duximus præſentium tenore ſignificandum, Devotè ſupplicantes, quatenus eidem electioni munus confirmationis dignemini, ſi placet, favorabiliter impendere. Teſte memetipſo apud* Abendon: *primo die Aprilis: anno Regni mei XIX.*

Item, Litera Domini Regis ad amicos ſuos in curia Romana, *pro Electo.*

V*Enerabili in Chriſto patri & amico ſpecialiter dilecto*, I. *Dei gratia* GG. Sanctæ Praxedis *Presbytero Cardinali:* Henricus *Dei gratia Rex* Angliæ, *&c. Quotiens ingruente neceſſitate nos contingit, pro noſtris vel alienis negotiis Apoſtolicæ ſedis implorare ſubſidium, ad eorundem negotiorum expeditionem, veſtra nobis neceſſaria eſt diligentia: quam in omnibus veſtri gratia nobis recolimus ſubveniſſe. Cùm igitur electioni factæ de fratre* Johanne *Monacho* S. Albani *in Abbatem ejuſdem loci, Regium adhibuerimus aſſenſum, & favorem, & immediatè ſubjecta ſit Eccleſia* S. Albani *ſanctæ* Romanæ *Eccleſiæ: Paternitati veſtræ duximus attentè ſupplicandum, quatenus cùm Nuncii & procuratores dicti Electi ad obtinendum à ſede Apoſtolica confirmationem dictæ electionis, ad curiam venerunt; ad aſſecutionem ſui propoſiti in hac parte, veſtra dignetur eis paternitas auxilio & Conſilio ſubvenire. Per quam ſubventionem, multiplicetur vobis gratia noſtra, quam ex diverſorum negotiorum promotione non dubitamus eis vos comparaſſe. Teſte meipſo, primo, &c.* vel. G. 6.

Continuatio & regreſſus ad materiam.

INjunctum eſt igitur duobus Fratribus Monachis hujus Eccleſię, videlicet Domino *Reginaldo de Bocking* Phyſico, & Domino *Nicholao* de *Sancto Albano*, & cuidam Clerico noſtro, magiſtro ſcilicet *Galfrido de Langeleia*, ut Curiam *Romanam* protinùs adirent: ut electionem ritè factam, impetrarent à ſede Apoſtolica confirmari: Qui ſe precibus Conventus commendantes, illicò perrexerunt. Et ſtatutum eſt in Capitulo quædam ſpecialia fieri pro eiſdem Miſſarum & Orationum ſuffragia. Et cùm ad Curiam *Romanam* (quæ tunc *Peruſii* fuerat) perveniſſent, ut promptiorem à Domino Papa gratiam obtinerent, pecuniæ quandam ſummam Papalibus pedibus obtulerunt: quam ſtatim

tim

tim gratanter receptam; juſſit Dominus Papa cuidam fratri *Minori*, Theſaurario ac Cubiculario ſuo, illam pecuniam in Gazophylacium ſuum deportare. Et accumulatis illis denariis, aliis candidis Eſterlingis, noluit frater vel etiam forulum nuntiis reſignare, nec Dominus Papa (quem Civilem & dapſilem fore deceret) ad prandiolium invitare. Reſpectis igitur Janitoribus & Miniſtris Papalibus, in muneribus (quia ſic oportuit, cùm patulis rictibus ipſis donis inhiarent) receſſerunt, in craſtinum (prout eis dictum erat) redituri. Et cùm tunc adveniſſent, oſtendentes Regios Apices Domino Papæ, tum propter ipſos, tum propter ſerotinum xenium, (aliis etiam Epiſtolis, quas ſecum amicis Domini Regis detulerant adminiculantibus) gratiam ab illa venali Curia obtinuerunt. Reſpexerant enim amicos Regis quibus ejus literas attulerant, donis uberrimis, qui ſolas literas ſteriles & infructuoſas, ſine muneribus concurrentibus parvi pendunt. Electione igitur confirmata, cum benedictione Apoſtolica (quàm ſatis comparaverant) gaudenter ſunt reverſi, nec unquam poſtea, ipſam Curiam diligere aut commendare potuerunt.

Approbata verò quamplurimùm fuit ab ipſo Domino Papa & à cunctis fratribus Cardinalibus (& maximè à Domino *Ottone*, qui verba optima fecit pro domo *Sancti Albani*) forma electionis & totius progreſſus negotii, admirantibus univerſis, quòd inter tot Capita fuit tam indilata ſententia, & conſenſus uniformis. Et addidit *Otto* memoratus coram Papa & cunctis aſſidentibus; "Domine, ſemper religio, unitas, & concordia in illa domo viguerunt. Unde ab univerſis dictum eſt, quòd non ſine nutu *Spiritus Sancti* illud negotium fuerat proſecutum. *Multitudinis enim credentium fuit cor unum, & anima una.* Et ut audientes non lateat, hæc eſt conſuetudo eligendi Abbatem, in Eccleſia *Sancti Albani*.

Conſuetudo in Eccleſia Sancti Albani, *eligendi Abbatem.*

CONfeſſores, ſcilicet, tres vel quatuor, jubentur diſtrictè in virtute *Spiritus ſancti* (utpote qui cognoſcit corda & renes ſingulorum) ut ipſi eligant duodecim de Conventu fratres electos, fideles, & peritos, ut ipſi vel de ſeipſis, vel de ipſo Conventu Eccleſiæ, vel de Cellis, unum idoneum eligant in Abbatem. De ipſis (inquam) quia ſic non conſueverunt antiquitùs, imo de aliis quàm ſeipſis, quod abſurdum fuit & diſſonum rationi. Et in hoc variata eſt antiqua conſuetudo, et in melius commutata. Ut autem electio & labor tantæ deliberationis ſuper hoc negotio, nullatenus irritus habeatur et inanis, literas habent de Conventu penes ſe ſigillo Conventus roboratas, ut ipſe Conventus illum quem ipſi duodecim eligent in Abbatem, ſine contradictione aut difficultate unanimiter in paſtorem ſuſcipient, et gratanter. Unde ſeries negotii ſic proſecuta, à ſummo Pontifice (ut prætactum eſt) palam coram omnibus eſt commendata. Et facta examinatione auctoritate Apoſtolica, illicò confirmata. Veruntamen quia de perſona Electi, Domino Papæ non conſtabat, dedit in mandatis *Elienſi* et *Londonienſi* Epiſcopis, ut ritè facta examinatione ex perſona Electi, eundem in Abbatem confirmatum benedicerent, plenè in omnem tam ſpiritualium quàm temporalium adminiſtrationem inſtituentes.

Cùm autem rediſſent Nuntii de Curia, oſtendebant Literas Domini Papæ Epiſcopis memoratis, qui electo ſcripſerunt ſub hac forma.

Litera Epiſcoporum ad Electum.

"HUgo Dei gratia *Elyenſis*, & *Rogerus* eadem gratia *Londonienſis* Epiſcopi; *Johanni* de *Hertford* Electo *Sancti Albani* ſalutem. Mandatum Domini Papæ ſuſcepimus in hæc verba.

"*Gregorius* Epiſcopus, &c. Hujus igitur auctoritate mandati nobis tranſmiſſi vobis mandamus, quod die Lunæ proxima poſt feſtum Sancti *Laurentii*, in Eccleſia conventuali apud Crucem *Roiſie* compareatis coram nobis, parati examinationem ſubire, et Electionis (Deo dante) confirmationem ſuſcipere, ſecundùm formam mandati Apoſtolici.

Quod et Abbas ſub omni fecit maturitate. Affirmabant utique tam Epiſcopi memorati poſtquam audierant, quàm Nuncii noſtri, quod prudenter proceſſum eſt in hoc negotio.

gotio. Et literas poſtulabant ad inſpiciendum quas Conventus *Sancti Albani* Domino Papæ tranſmiſit ſub tranſcripto. Quas ſi quis inſpicere deſiderat, in hoc volumine, ubi ſcilicet pingitur *Avicula*, poterit invenire; cujus Rubrica & Titulus, talis eſt.

Literæ miſſæ Domino Papæ de morte Abbatis *Gulielmi*, de forma electionis alterius Abbatis ſubſtituendi, jam Electi; ſcilicet *Iohannis*. *Londonienſis* vero Epiſcopus, variis & arduis negotiis præpeditus, ne ad locum veniret memoratum, ſe excuſavit: Epiſcopo *Elyenſi* ſic ſcribens.

Has literas reperiet bonus Lector, in Historia noſtra, ad Annum 1235. pag. 422.

Litera excuſatoria Epiſcopi Londonienſis.

VEnerabili fratri, et amico in *Christo* chariſſimo *H.* Dei gratia *Elyenſi* Epiſcopo *R.* divina miſeratione *London.* Eccleſiæ Miniſter humilis ſalutem et ſinceram in Domino charitatem. In negotio examinationis electi *Sancti Albani* et confirmationis ejuſdem, vobis et nobis à Domino Papa commiſſo, variis præpediti negotiis, die Lunæ proxima poſt feſtum Sancti *Laurentii*, apud Crucem *Roiſiæ* et Eccleſiæ conventuali intereſſe non poſſumus. Ideò non expectata præſentia noſtra, quod veſtrum eſt in dicto negotio exequamini. Valeat paternitas veſtra, ſemper in Domino.

Confirmatio Electi.

COnfirmatus eſt igitur Electus facta examinatione, ſub tale ſcripto.
“In nomine *Patris*, & *Filii*, & *Spiritus ſancti*. Inquiſitis ſecundùm formam li-
“terarum Domini Papæ, quæ circa perſonam *Iohannis* electi *Sancti Albani* ſunt inqui-
“renda, tùm per teſtes juratos, tùm per propriæ perſonæ examinationem invenimus ip-
“ſum ad regimen dictæ Eccleſiæ ſufficientem. Unde electionem de ipſo factam, au-
“ctoritate Apoſtolica confirmamus. Quo facto, miſit *Elyenſis* Conventui *Sancti Al-*
“*bani* ad majorem certificationem, literas, ſub hac forma.

Litera Elyenſis *Epiſcopi, ad Conventum* Sancti Albani.

H*Ugo* Dei gratia *Elyenſis* Epiſcopus, dilectis in Chriſto Priori & Conventui *Sancti Albani*, ſalutem in Domino. Noverit diſcretio veſtra, Nos juxta formam mandati Apoſtolici, electionem de fratre *Iohanne* de *Hartford* in Abbatem Monaſterii veſtri Canonicè celebratam, auctoritate Apoſtolica confirmaſſe. Quocirca auctoritate Apoſtolica qua fungimur, vobis mandamus in virtute obedientiæ diſtrictè præcipientes, quòd eundem electum veſtrum in Abbatem & Paſtorem devotè admittatis, obedientiam & reverentiam debitam eidem humiliter impendentes. Valete.

Litera Elyenſis *Epiſcopi ſuper hoc Domino Regi.*

SCripſit inſuper idem Epiſcopus ſuper hoc Domino Regi, ſub hac forma.
“Excellentiſſimo Domino *Henrico tertio*, Dei gratia illuſtri Regi *Angliæ, &c. Hu-*
“*go*, divina miſeratione *Elyenſis* Epiſcopus, ſalutem, reverentiam, & honorem. Nove-
“rit excellentia veſtra, nos juxta formam mandati Apoſtolici, electionem de Fratre *Io-*
“*hanne* de *Hertford* in Abbatem Monaſterii *Sancti Albani* Canonicè celebratam, aucto-
“ritate Apoſtolica confirmaſſe. Quocirca excellentiam veſtram rogamus, quòd ob
“reverentiam ſedis Apoſtolicæ, dictum electum habentes commendatum, adminiſtra-
“tionem dictæ Abbatiæ eidem committatis. Valeat Excellentia veſtra ſemper in Do-
“mino.

Scripſit inſuper (Domino Rege acceptante) & palam publicavit, Chartam iſtam Confirmationis.

Charta Confirmationis.

OMnibus *Chriſti* fidelibus literas has inſpecturis vel audituris.
“*Hugo* Dei gratia *Elyenſis* Epiſcopus, ſalutem in Domino ſempiternam. Noveri-
“tis quod cum nobis & venerabili fratri noſtro *London.* Epiſcopo commiſſum eſſet
“negotium

„ negotium à Domino Papa examinationis perſonæ fratris *Iohannis* de *Hertford* Electi in Abbatem Monaſterii *Sancti Albani*, & confirmationis ejuſdem, Epiſcopo *Londonienſi* in dicto negotio excuſato literatoriè, nos electionem ipſius *Iohannis* in hunc modum confirmamus. In nomine Patris, & Filii, & *Spiritus Sancti.* Inquiſitis ſecundùm formam literarum Domini Papæ, quæ circa perſonam Electi *Sancti Albani* Fratris *Iohannis* ſunt inquirenda, tum per teſtes juratos, tum per propriæ perſonæ examinationem, invenimus eum ad regimen dictæ Abbatiæ ſufficientem. Unde electionem tanquam de perſona idonea de ipſo factam, auctoritate Apoſtolica confirmamus. In cujus rei teſtimonium, hiis literis noſtris patentibus, ſigillum noſtrum duximus apponendum. Acta Anno Domini M. CC. XXXV. die Lunæ, proxima poſt feſtum Sancti *Laurentii* apud Crucem *Roeſiæ*.

Profeſſio. In craſtino igitur, ſcilicet Nativitatis beatæ Virginis, in Eccleſia *Sancti Albani* ad majus Altare in præſentia Epiſcopi *London.* & totius Conventus in Choro exiſtentis, idem Epiſcopus eidem electo munus impendit benedictionis. Ubi apertæ ſunt literæ incluſæ, & bullatæ Domini Papæ, quas oportuit Electum in Abbatem benedicendum, profitendo palam legere, ſub hac forma.

„ Ego *Iohannes* Monaſterii *Sancti Albani* Abbas, ab hac hora in antea fidelis & obediens ero Sancto *Petro*, ſanctæq; Apoſtolicæ *Romanæ* Eccleſiæ, & Domino meo Papæ *Gregorio* ejuſq; Succeſſoribus Canonicè intrantibus. Non ero in Conſilio, aut conſenſu, vel in facto, ut vitam perdant aut membrum, aut capiantur mala captione. Conſilium verò quod mihi credituri ſunt per ſe aut per nuncios ſuos, ſive per literas, ad eorum damnum meſciente nemini pandam. Papatum *Romanum* & Regalem ſancti *Petri*, Adjutor eis ero ad retinendum & defendendum, ſalvo ordine meo, contra omnem hominem. Legatum Apoſtolicæ ſedis in eundo & redeundo, honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo. Vocatus ad Synodum veniam, niſi præpeditus fuero Canonica præpeditione. Apoſtolorum limina ſingulis trienniis viſitabo, aut per me aut per Nuntium meum, niſi abſolvar Apoſtolica licentia. Poſſeſſiones vero ad Monaſterium meum ſpectantes, non vendam, neq; donabo, neq; impignorabo, neq; de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconſulto *Romano* Pontifice; Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Euangelia.

Hæc cooperta fuerunt occulta & clauſa ſub bulla, donec ſtaret Pontificalibus ad Altare redimitus, quando nullo modo poterat ab iſta obligatione reſilire. Et cum rogaſſet Abbas ab Epiſcopo *Londonienſi Rogero* quid *Romæ* faceret ? Epiſcopus ſicut jocundus extitit, jocoſè reſpondit ſubridens, & ait : *Amice ut offeras*, & veritas in verbo latitavit.

Rex autem ſuper præmiſſis certificatus, Tenentibus de *Sancto Albano* ſcripſit in hæc verba.

Dominus Rex ſcribit Tenentibus de Sancto Albano.

„ HEnricus Dei gratia Rex *Angliæ, &c.* Militibus, liberis hominibus, & omnibus aliis Tenentibus de Abbatia de *Sancto Albano*, ſalutem. Sciatis quod electioni factæ de fratre *Iohanne* de *Hertford* in Abbatem *Sancti Albani*, aſſenſum Regium præbuimus & favorem. Et ideo vobis mandamus, quod eidem fratri *Iohanni* tanquam Domino veſtro, in omnibus quæ ad prædictam Abbatiam pertinent intendentes ſitis & reſpondentes. In cujus rei teſtimonium, has literas noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo apud *Weſtmonaſterium*, decimo octavo die Auguſti, Anno Regni noſtri XII.

Abbas creatur.

EX tunc igitur Abbas plenariè conſtitutus, cepit homagia, & juramenta, & fidelitates, omnium Abbatiæ ſubditorum, inſtallatus, & in omnibus Abbas habitus & firmatus. Sed ut non lateat ſimpliciores qualiter ſe geſſit dum Electus eſſet, & qualiter in poſterum ſe gerere debet Electus, præſentibus duximus inſerendum.

Qualiter

Qualiter ſe genere debet Electus.

POſtquam Electores nominaverunt Electum proprio nomine cum aliquo adjecto, (ita ſcilicet quod unus Electorum loquatur pro omnibus aliis Electoribus) præſtito aſſenſu Prioris & totius Conventus, ſurgat Electus: & accepta venia, ſupplicet omnibus ut orent pro eo quòd Deus det illi ſic Curam & Officium ſuſcipere, hoc, ut ad honorem Dei & Eccleſiæ, & Animæ ſuæ fiat ſalvationem. Facta autem oratione à Priore quod ſic fiat, ut in fine orationis reſpondente Conventu *Amen*; Incipiatur ſolemniter hymnus *Te Deum Laudamus*. Et ducantur modeſtè & ordinatè (aſſiſtente Priore ei in uno latere, Suppriore in alio; cum aliis dignioribus Eccleſiæ perſonis) propinquiùs, in Eccleſiam. Et præſentetur Deo & Sancto Martyri *Albano*, ad majus Altare, pulſato claſſico, ſonantibus Calamis (quos Burdones appellamus) cum Orologio, accenſiſque Cereis circa Altare, & diſcooperto Feretro; & toto Corpore proſtratus, Electus oret breviter ſed præcordialiter, ut dignus tanto honore habeatur. Et tacta nola cui Muta vel Scilla eſt nomen, terminetur ſonitus ille & totus tumultus: dicaturque ab omnibus *Pater noſter*. Et Prior, *Et ne nos: verſiculus, Salvum fac ſervum tuum; Deus meus.: Mitte ei Domine auxilium de ſancto. Et de Sion tuere eum. Dominus vobiſcum, &c. Oratio. Omnipotens ſempiterne Deus, dirige hunc famulum in viam ſalutis æternæ: ut te donante tibi placita cupiat, & tota virtute perficiat, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium tuum qui tecum vivit. Et* Reſp. *in v. ſ. ſ. d. per. Dominus vobiſcum.* Et *Benedicamus Domino*. Deinde erigat ſe, et ſine aliquo offendiculo aut mora, ducatur in Cameram, videlicet Prioris, quæ ſua dùm Electus eſt, debet appellari; donec in Abbatem creatus, in ſuam magnam Cameram ſecedat. Nec abſcondatur aliquis Clericus, ſive dignus, ſive indignus, vel alius, qui ſubitò prorumpens poſtquam ſe erexerit Electus ab oratione (ut quandoque ſolet fieri) Monachatum, vel neceſſaria dum vixerit (quaſi in bonum auſpicium futuræ liberalitatis) exigat: cùm ſit illud contra honeſtatem, & Regulam beati *Benedicti* dicentis, *Probate ſpiritus ſi ex Deo ſint.* Ac ſi diceret, « Nichil ex abrupto & ſine providentia fiat et deliberatione. Nec inexpertus recipia« tur in Congregatione.

Ex tunc poterit Electus providere ſibi de ſociis qui ſecum commorentur, quos Bajulos dicimus; & Nuntiis *Romam* deſtinandis; & invitare quos voluerit ad refectionem; Sed tamen qui vocati ſunt, de licentia Prioris veniant; nec exeat quis eques, niſi de licentia Prioris; Exceptis ſuarum Obedientiarum ſummis procuratoribus; videlicet ſummis Cellerario, Coquinario, Camerario, Infirmario, & Sacriſta.

Electus autem etſi fuerit unus de ultimis Novitiis, in loco ſupremo ilicò ſtatuetur. Et ſi fuerit de parte Prioris (quam nos Chorum Prioris appellamus) transferetur ad partem Chori Abbatis: ubi ſupremus ſtatuetur. Solus in Refectorio prandebit ſupremus, habens vaſtellum, Priore prandente ad magnam menſam; quam Dais vulgariter appellamus. In proceſſionibus, ſupremus ex parte Abbatis procedet, ut alius Senior; non in medio Choralem ferens baculum, ut antiquitùs temerè conſuevit; ne forte in poſterum caſſatus retrocedat; Et tunc cum rubore incipiat locum Noviſſimum tenere: Sed hæc prætacta prælibantur. Sed à diverticulo ad materiam, quæ, ſcilicet, eſt de geſtis Abbatum, redeamus.

Incipiunt Geſta Abbatis memorati.

ISte *Iohannes* ſecundus Abbas, Prior quandoque de *Hertford* & inde oriundus, præter opinionem omnium nutu Dei ſublimatus in Abbatem: Primò invitus & dolens, *Romanorum* jugum ſubiit ſervitutis: ut ſcilicet, de triennio in triennium, vel per ſe vel per alium limina adiret Apoſtolorum, ſicut in ſubdola profeſſione ejuſdem continetur; in magnum Eccleſiæ damnum & gravamen, & inſatiabilis *Romanæ* Curiæ emolumentum voluntarium & injurioſum. Primus quidem fuit in Abbatem Creatus poſt Concilium *Lateranenſe* generale ſub Papa *Innocentio* quarto celebratum: in quo illud continetur cum aliis gravaminibus in Eccleſiæ *Sancti Albani* (quæ à fundatione ſui primitivâ, libera & ingenua legitur extitiſſe,) præjudicium, & ſi fas eſt dicere, injuriam & jacturam.

Iſte quoque Abbas in Novitate ſua, multis exactionibus fatigabatur & expenſis: Sed

præ

præ omnibus *Romanorum* oppreſſionibus novis & inauditis cepit moleſtari. Et quòd obſtantibus Antiquis privilegiis (quæ non ſine magna Sanctorum patrum injuria & Contemptu caſſantur & ſpernuntur) non permiſſa eſt tam Celebris Eccleſiæ ſuis libertatibus gratulari. In cujus rei triſte præſagium, paulò ante ejuſdem Abbatis Creationem; & citò poſt (ſcilicet infra triennium) bis ſupra Eccleſiam beati *Albani* viſum eſt fulgur uſq; ad incendium cecidiſſe: quod ſe meminit nullus prævidiſſe, nec audivit eveniſſe. Et ſicut non prodeſt Sanctorum inniti privilegiis aut indulgentiis, ſic non obſtitit fulguri impreſſio Papalis Cerea, in qua *Agnus Dei* figuratur; quæ in ſummitate turris noſtræ collocatur: quæ ut dicitur, contra tales procellas abigendas virtutem habet & poteſtatem.

Similiter in triſte prognoſticum temporibus noſtris evenit, quòd Euchariſtia cum vaſis impretiabilibus ſuis Aureis & Argenteis gemmatis; bis furto flagitioſiſſimo ſublata eſt.

De Capa Chorale de Rubeo quam dedit.

De magna Cuppa Argentea quam dedit Refectorio.

Iſte Abbas *Iohannes* in principio Creationis ſuæ, dedit unam Capam Choralem, de Rubeo examito bene aurifrigiatam: & unam Cuppam argenteam deauratam, pretioſam valde, tam opere quàm materie: quam etiam Refectorio aſſignavit. Item unam nobiliſſimam Aulam ad opus Hoſpitum conſtruxit: Cui adjacent Thalami plures.

De magno Palatio, Thalamis & Capellis adjacentibus & picturis.

Una nobiliſſima picta, cum Conclavibus & Camino, & atrio & ſubaula: quæ Palatium Regium (quia duplex eſt & criptata) dici poteſt. Adjacet Atrium nobiliſſimum in introitu: quod porticus vel Oriolum appellatur. Et plures Thalami ſpecioſi valde, cum ſuis Conclavibus & Caminis, ad hoſpites honorificè ſuſcipiendos. Aula enim quæ prius in eodem loco conſtruebatur, ruinoſa fuerat & muris depulſis & veternis; tenebroſa & defotmis. Inſuper ſcindulis & lateribus tecta ac reſarta. Aulam autem novam (de qua impræſentiarum loquimur) cum ſuis Capellis & Appendiciis, fecit iſte optimè plumbo cooperiri.

Quod Stāmera revocatur & readificatur.

Inſuper fecit eam cum Thalamo ſibi Collaterali, decentiſſimè per manum Domini *Ricardi* Monachi noſtri Artificis optimi, pingi, & delitioſè redimiri. Item unam nobilem domum longam valde ac lapideam, tegulis coopertam; cum tribus caminis conſtruxit Abbas memoratus, ex oppoſito magnæ portæ: ex cujus viſu & objectu, tota Curia venuſtatur. Iſta domus quia duplicem habet aream, in ſuperiori ſui parte Miniſtris Abbatis liberioribus; & pars inferior, Lardario aptiſſimè deputatur.

De ineſtimabilibus ſumptibus quos expoſuit pro Warranna tuenda.

ooo-ooo vide Chartam infra ad hoc ſignum.

Præterea hujus Abbatis tempore *Stanmera* (quę de antiquis hujus Eccleſiæ poſſeſſionibus fuiſſe dinoſcitur, & prædeceſſorum ſuorum ignavia diu alienata,) eſt prudenter revocata. Ubi etiam idem Abbas Manerium conſtruxit, cum Molendino ad ventum prælecto.

Inſuper iſte Abbas *Iohannes* pro warrennæ libertate, licèt potentiſſimos inveniſſet Adverſarios, uſque ad expoſitionem Mille & ampliùs marcarum, viriliter decertavit: quæ adjudicata nobis fuit coram Juſticiariis apud *Hertfordiam*. Hoſtiles, inſuper, plurimorum Potentum ſuſtinuit oppreſſiones. Maximè tamen *Radulphi* Chainduit II.* qui præmatura morte (ipſomet in extremis proteſtante) Martyris *Albani* manifeſtam ſenſit ultionis Animadverſionem. Et *Galfridi de Childewike*, Cujus perſecutiones tantò graviùs ſuſtinuit, quantò magis Homagii vinculo tenebatur obligatus Abbati memorato.

** Forte Secundi, ita tamen ſcriptum erat, in tribus MSS.*

Iſte ut Eccleſiam *Sancti Albani* (Cujus defenſor eſſe debuerat & Protector) plùs gravaret, ſororem *Iohannis Manſell*, Domini Regis ſpecialis Conſiliarii & Clerici, ſibi Matrimonio copulavit. Quo præbente cornua & defenſionem militi memorato, tot ſuſtinuit Abbas damna & diverſa gravamina, cum injuriis diverſimodis; ut ſpeciales tractatus exigererit & diffuſos. Sed ut paucis plurima perſtringamus.

Hic *Galfridus de Childewike* ex defenſione dicti *Iohannis* animatus & Armatus, miniſtros Domini ſui Abbatis & baculavit, & baculari procuravit. Et frequenter Equum reſidens pretioſum armatus, ſuis complicibus concomitantibus, ipſos Canibus ſuis venaticis, & Arcubus, ſagittis, & retibus probris laceſſitos, violenter in noſtra Warrenna (ubi nil juris habuit) & ſtratis Regis, fracta Regis pace violenter ſpoliavit. Nec quicquam juris vel ultionis, aſſiſtente memorato *Iohanne* Regis lateribus et Conciliis, potuimus obtinere. Quinimò, metus et perſuaſio ipſius *Iohannis*, omnium Juſticiariorum et placitantium Advocatorum (quos *Banci Narratores* vulgariter appellamus) ora poenitus obturavit. Ita ut multotiens oportuit *Dominum Willielmum* tunc Cellerarium (virum

rum ſcilicet circumſpectum et facundum,) ſuum ſermonem et querelam in perſona propria coram Juſticiariis, imò etiam coram Rege et Barnagio, proponere; Et proteſtati ſunt Juſticiarii ſecretiùs in aure dicti Domini *Willielmi*, inſtillantes, quòd duo tunc temporis in Regno dominabantur: ſcilicet Comes *Ricardus* et *Iohannes Manſell*; contra quos non audebant ſententiare.

Contigit igitur ut Idem *Galfridus de Childewike*, una dierum obvium habuit quendam Miniſtrum Domini Abbatis, in itinere quod ducit de domo Archidiaconi de *Bedeford* uſque ad *Sanctum Albanum*: ferentem venationem quam pro xenio idem ſerviens nomine *Iohannes*, ex parte Archidiaconi, afferebat. Et protervè irruit dictus *Galfridus* in eundem; Aſſerens ipſum eſſe latronem, et Domini Regis proditorem: et quod ipſam venationem in ejuſdem Domini Regis forreſta et defenſa, latrocinaliter ſuſtulerat: Quod et ipſe qui fuerat deprivata Domini Regis familia, et unus de ſuis Mareſcallis, æquanimiter non poterat tolerare. Expulſo igitur poſt hujuſmodi probra de equo ſuo *Iohanne*, abſtulit ab eodem xenium quod ferebat, et Equum: addens comminationes cum maledictis. Unde ab ipſo Abbate et toto Conventu, et omnibus Capellanis terræ *Sancti Albani*, et à memorato Archidiacono, et univerſis Capellanis totius Archidiaconatus ſui, ſolemniter in genere eſt excommunicatus: Et iterum ab Abbate et toto Conventu, ad ſtationem in proceſſione ſolemni, Candelis accenſis, pulſato Claſſico, ſtolis ſuper feretrum et Crucem, et omnium Colla fratrum appoſitis. Ita ſcilicet, ut quicunque illud enorme factum, vel alia in præjudicium vel dedecus *Sancti Albani*, et ejus Eccleſiæ vel Abbatis et Conventus, facere attemptaverit, Anathematis vinculo innodaretur.

Inſuper ſæpedictus *Galfridus* miles, pro tam enormi facto & pacis Regiæ læſione, appellatus eſt de pace infracta per famulum Abbatis *Iohannem* læſum, & ſuis Catallis ſpoliatum: & ſecundum legem terræ, per breve Regis, (defenſore ſuo *Iohanne Manſell* vel neſcio, vel invito) attachiatus. Sed poſtea mitigato precibus multiplicatis Abbate, illos laqueos mortiferi periculi, per aſtutiam memorati *Iohannis Manſell*, ipſe *Galfridus* evaſit. Rex enim pro ipſo, & omnes ferè Curiæ Primates, præcordialiter interceſſerunt. Conſilio igitur inito, ne fortè ex conſenſu de irregularitate accuſaremur, dimiſimus noxam Appellationis. Poſtea verò illius immemor beneficii & fidei ſuæ, procurante ſæpedicto *Iohanne Manſell*, adquiſivit Chartam à Rege, contra noſtras Antiquas Chartas & Libertates uſitatas; ut, ſcilicet in terra ſua Warrennam obtineret. Contra etiam Chartam Regis tunc viventis; pro qua dedimus eidem Regi non minimam pecuniam. Sed nos (ut jus expoſtulavit,) noſtram ut conſuevimus exercuimus libertatem in ipſa Warrenna; quam ſuam ipſe *Galfridus* dixit; & per chartam Regis conceſſam (licèt infra limites & ambitum noſtræ Warrennæ) appropriatam ſibi: Unde mota ante Regem querela, tandem ſententiante ipſo Rege, & ſtimulante Epiſcopo *Saresbirienſi Willielmo*; Abbas iniquo jure exagitatus, in miſericordiam Regis eſt præcipitatus. Dixit enim Rex (factum Avaritiæ palliando) quod ſi per Chartam ſuam conceſſiſſet alicui de ſuis Manerium alicujus Magnatum ſuorum, etiam injuſtè, manifeſtè, non liceret illi Magnati vero Domino, ingredi Manerium illud, donec ſuper hoc diſcuteretur in Curia. Imò priùs ipſum Regem convenire, & declarato jure ſuo, in Manerium ſuum ſecuriùs introire. Et huic iniquæ ſententiæ, perhibuit Epiſcopus teſtimonium, ſuam ſuper hoc vulnerans conſcientiam. Quia ſi hoc ſtaret, liceret Regi cujuſlibet Dominum introire violenter; quacunque ſimulata occaſione: & niſi verus Dominus ſufficeret, tanti invaſoris injurias propulſare, miſerabiliter exhæredaretur. Et hæc omnia machinabatur *Galfridus de Childewike*, *Iohanne Manſell* Regis Conſiliario, fomenta miniſtrante.

Appellatus fuit Galfridus de Childewicke *de pace fracta.*

Remittitur Appellatio.

Cæterùm dictus *Galfridus* cum de terra de *Neuburi* Contentio moveretur, & multa pecunia cum immenſis laboribus pro jure noſtro obtinendo effunderetur; Et emeretur terra de plano à vero Domino & poſſeſſore, ita ut chartas ſuas liberaremus à Judæis, ipſe fraudibus & cavillationibus (quas longum foret enumerare) ad hoc nos induxit, quòd terram illam ipſi dimiſimus, remanente firma priſtina. Inſuper retinuit juvenis Conradum, quod pro terræ poſſeſſione conceſſimus: in hujus Eccleſiæ damnum inæſtimabile. Non enim dies vitæ juvenis, poſſumus limitare.

Tandem nos (quia ſæpedictus *Iohannes* venerat ad domum *Sancti Albani*, & ejus efficax erat præſentia & vigil diligentia; & quia conſideravimus quòd nequivimus à pari contendere, & damnoſa nimis nobis lis ventilata, diebus quotidie malignantibus extitiſ-

ſet) pacem admiſimus fatigati; & ſic ad horam quievit tempeſtas.

Cepit legem de Abbate, ſcilicet, Iuramentum ſicut Radulphus Cheinduit.

Simili quoq; modo *Radulphus Cheinduit* (de quo prætactum eſt) cepit ab eodem Abbate legem (videlicet Sacramentum) in propria perſona Abbatis; in magnum ejus decus, & honoris læſionem. Sed ipſe (ut dictum eſt) *Radulphus*, operum ſuorum morte repentina fructum reportavit. De cujus obitu, quia in præmiſſis plenè non explanatur; Lectorem hujus paginæ ſine falſitatis admixtione, duximus certificandum.

Cùm enim injuriis injurias multotiens accumulaſſet, tandem quendam Monachum noſtrum, (Abbatis bajulum, *Radulphum*, nomine, de *Dunham*) nequiter percuſſiſſet armatus, equum pretioſum coopertum inſidens, & Armatorum multorum agmine ſtipatus, diſcurrens & fugans cum ſuis canibus et venatoribus, juxta Curiam noſtram, ſcilicet, apud *Derefold*; quod quidem Abbas et Conventus, intueri potuerat et audire. Et ſuper hoc diſtrictè conveniretur, una dierum in Palatio Regio *Weſtmonaſterii* cachinnans "ait deriſoriè, Tantum me excommunicaverunt Monachi *Sancti Albani*, quòd im-"pugnatum et dilatatum vix me capit equitantem ſella mea. Erat utiq; plethoricus, robuſtus, et corpore toto quaſi taurus, in virtute roboris ſui compaginatus. Hic igitur in tali ſuperbia, cùm vix ad domum ſuam (quæ per minimam dietam diſtat à *Londoniis*) perveniſſet, cepit graviter infirmari, uſq; ad alta mortis ſuſpiria. Vocato igitur cum ſumma feſtinatione amico ſuo ſpecialiſſimo, Abbate ſcilicet de *Meſſendene* (qui ad ipſum equo raptus velociſſimo anhelus pervenerat ante diem) conſtitutus eſt Teſtamenti ſui executor, quod condere non valuit ut decuerat. Moriens tamen miſericordiam à beato *Albano*, et à fratribus quos quomodolibet læſerat, ſibi miſericorditer impendi devotus, veniam poſtulavit, et ipſis de bonis ſuis ad plenum ſatisfieri, flagitavit. Quod cum Abbas memoratus ſe facturum ſpopondit, Spiritum quem trahebat idem *Radulphus* exhalavit. Nos igitur à Teſtamenti Executoribus, qualem qualem pro temporis articulo, ſuſcepimus de Commiſſis ſatisfactionem. Cætera novit Judex ſupremus, quem nihil latet cavilloſum.

De morte Radulphi Cheinduit.

De perſecutionibus quas ſuſtinuit pro libertatibus Eccleſiæ tuendis. Et de ultionibus quæ perſecutoribus evenerunt.

HOrum igitur patienter ſuſtinuit Abbas *Iohannes*, ad cumulum ſuorum meritorum maximas perſecutiones, damna, & contumelias; quæ ad duorum millium marcarum jacturam computantur. Libertates tamen conſervavit illæſas, & ſtatum ſuſtinuit conſuetæ dapſilitatis interius & exterius, & hoſpitalitatis.

De Eccleſia de Nortona.

HUjus quoq; tempore Abbatis, collata eſt nobis Eccleſia de *Nortona*, & eam reſignavit gratuita devotione *Laurentius* Clericus Rector ejuſdem. Ad emendationem cerviſiæ noſtræ, & ad præbendam hoſpitibus dandam, ſupra id quod conſuevit Abbas diſtribuere, augmentandum.

De Eccleſia de Eglinham.

ITem Eccleſia de *Eglinham*, quam dudum contulerat nobis *Richardus* de *Mariſco* Epiſcopus *Dunelmenſis* ad meliorationem cerviſiæ noſtræ, tempore *Willielmi* Abbatis, tempore hujus Abbatis *Iohannis*, nobis in proprios uſus ceſſit quę valet.

De Eccleſia de Herteburne.

ET Eccleſiam de *Herteburne* nobis ejus tempore contulit Epiſcopus *Dunelmenſis Walterus*: ſalva Vicaria, conſiſtente in tertia parte dictæ Eccleſiæ. Cujus duæ partes æſtimantur per portiones aſſignatas, ad ſepties viginti marcas et treſdecim; Ad incrementum hoſpitalitatis, et maximè ad præbendam hoſpitum; ut nulli denegetur portio ſufficiens, et copioſa.

De

De Eccleſia de Hecſtantune.

ITem iſte Abbas *Iohannes* Eccleſiam de *Hecſtantune*, quam prædeceſſor ejus Abbas *Willielmus* in proprios uſus adquiſivit, ad anniverſarium ſuum faciendum aſſignavit, per ſacriſtæ adminiſtrationem, et Abbatis *Gulielmi*, quam et fecit dedicari ab Epiſcopo *Bangorenſi*, Anno Domini M. CC. LIIII.

Eccleſiam tamen de *Northune*, ad præbendam inveniendam deputatam(ut prætactum eſt) retinuit in manu ſua. Pro dictis autem duabus Eccleſiis, (ſcilicet de *Eglinham* & *Harteburne*) obtulit Prior de *Thynemua* (eo præſente & audiente qui hoc ſcripſit) ducentas marcas, & quadraginta marcas annuatim. Hæc etiam frequenter mihi hoc ſcribenti, Prior dictus recitavit.

De Eccleſia Sancti Michaelis.

ITem hujus Abbatis tempore, ceſſit nobis in uſus proprios Eccleſia *Sancti Michaelis*, quæ eſt in Villa *Sancti Albani*, & ejuſdem Abbatis & conventus aſſenſu; aſſignata eſt uſibus ſacriſtariæ, quæ exilis erat.

De domibus quæ ſunt Londoniis.

ADquiſivit etiam nobis unum Meſſuagium, cum quibuſdam domibus ruinoſis *Londoniis*, conjunctim vicinum domibus, quas ibidem prædeceſſor ſuus Abbas *Gulielmus* comparavit, ubi nobiles domos de novo conſtruxit, & redditum ſuſcitavit.

De terra & de domo quæ fuit Johannis Aſtmur.

ITem terram & domos quæ fuerunt *Iohannis Aſtmar*, nobis comparavit. Pro quarum conceſſione, Abbas vitæ ſuæ neceſſaria eidem *Iohanni* per Chartam conceſſit famulaturo.

De Molendinorum reparatione.

ISTE inſuper Abbas *Iohannes* omnia Molendina Abbatiæ (quia propter hoc quod diu ante ad firmam dimittebantur,diſſipata fuerunt)optimè de materie quercina reparavit, cum domiciliis ad eadem pertinentibus. Et quia Rivulus qui Aquatico Molendino noſtro, quod juxta braſeriam conſtruitur, deſeruit, tum propter arundinetum qui aquam ebibit, tum propter ariditates æſtivales deſiccativas, officio totius Curiæ non ſuffecit, imò oportuit multuram ultra ſeptem milliaria quærere, quod damnoſum fuerat & probroſum. Idem Abbas *Iohannes* unum Molendinum optimum ad equos, juxta dictam braſeriam conſtruxit. In quorum Molendinorum reparatione & conſtructione, plùs quam Centum libras creditur expoſuiſſe. *De Molendino ad equos*

De cerviſiæ melioratione.

ABBas inſuper memoratus *Iohannes*, cerviſiam noſtram (quæ tam in damnum noſtrum, quàm opprobrium, debilis extitit) ſupra modum, apponendo in augmentum ejuſdem,circiter mille ſummas bladi ad cerviſiam apti (ſcilicet hordei & avenæ commixtorum, quod *Breſia* vulgariter appellatur) benignè emendavit.

Quod non fuit diſſipator bonorum, pro parentibus.

IDem inſuper Abbas *Iohannes*, (qnod nulli, vel paucis Prædeceſſorum ſuorum, veraciter poteſt aſcribi) pro Carnale dilectione vel familiaritate Parentum, affinium ſuorum vel compatriotarum, poſſeſſiones vel bona Eccleſiæ ſuæ, nunquam diſſipavit; à tempore dico ſuæ creationis uſq; in annum ſuæ Prælationis viceſimum. Quo, ſcilicet, hæc pagina à fratre *Matthæo* ſcripta eſt *Pariſienſi*, qui de futuris non præſumit diffinire.

MATTHÆI PARISIENSIS

ADDITAMENTA.

SCILICET,

EA FERE OMNIA,

QVAE AD PLENIOREM NARRATIONIS ALICVIUS ELVCIDATIONEM, IN HISTORIA EJUS AUT CITANTUR AUT EVOCANTUR.

EX

LIBRO MANVSCRIPTO SINGVLARI (QVEM SOLVM NANCISCI POTVIMVS) DESVMPTA.

QUÆ

POST *VITAS* VIGINTI TRIVM Abbatum, in Codice *Cottoniano* immediatè ſequuntur; vel potiùs cum ultima *Vita*, ibi continuantur.

LIBRI ENIM ADDITAMENTORUM AB ULTIMI ABBATIS *VITA*, NULLA INTERCEDIT diſtinctio notabilis, vel Titulus ſpecialis.

LONDINI,
Excuſum Typis MIL. FLESHER.
M. DC. XXXIX.

ADDITAMENTA.

Pag. 304. lin. 20. *Compoſitio facta, inter Epiſcopum* Lincolnienſem, *& Abbatem* S. Albani, *ſuper Vicaria de* Luton. *Habetur in* Vita *Abbatis* Willielmi.

Pag. 516. lin. 34.

De Altercatione inter accuſantes Hubertum *Comitem* Cantiæ, *& Magiſtrum* Laurentium *de* Sancto Albano.

Reſponſiones Magiſtri Laurentii *de* Sancto Albano, *pro Comite* Cantiæ Huberto *de* Burgo; *contra quem, movit Dominus Rex graviſſimas quæſtiones.*

CUM dies datus eſſet *Huberto* de *Burgo* Comiti *Kantiæ*, in octabis Sancti *Iohannis Baptiſtæ*; Anno Regni xxiii. ad reſpondendum Domino Regi, quales emendas ei faceret; eò quòd non deliberavit ei maritagium *Richardi* de *Clare*, ad diem ab eodem Domino Rege ſibi datum, ſecundùm conventionem inter eos factam, vel ſecundùm conſiderationem parium ſuorum; Et Dominus Rex peteret ab eo, quod ei emendas faceret, et non fecit; Propoſitæ fuerunt ei ex parte Domini Regis, tranſgreſſiones ſubſcriptæ, ſimul cum prædictis, ut ad eas reſponderet. Ad quod reſpondit idem Comes, quòd ad hæc nullum diem habuit. Sed et dixit, quòd ad diem certum et rationabilem ſatisfaceret Domino Regi, vel inde ſtaret ad conſiderationem parium ſuorum, et petiit, quòd Dominus Rex in ſcriptis ei oſtenderet, ſuper quibus articulis tenetur reſpondere.

Ad hoc reſpondit Comes, quòd ad ſingulos dies ei à Domino Rege datos, idem Comes venit, nec in aliquo quæſivit dilationem: ſed ſemper recepit diem ad voluntatem Domini Regis. Unde videtur ei, quòd omnes dies ei dati poſtquam fuit apud *Kenintone*, pro uno die ſibi debent allocari. Et ſemper paratus eſt ſtare ad conſiderationem parium ſuorum, quòd nunquam de maritagio ſe intromiſit, nec aliquis pro eo; poſtquam juravit apud *Gloverniam* quòd nunquam de maritagio ſe intromitteret, nec aliquid ſcivit, nec adhuc ſcit de maritagio, niſi per ſimplex dictum Comitiſſæ uxoris ſuæ, dicentis quod maritagium illud contractum fuit apud *Sanctum Eadmundum*, dum Comes fuit apud *Mertone*. Et ſi hoc non ſufficit, dicet aliud; et ſuper hoc paratus eſt facere quod pares ſui conſiderabunt.

Quorum quidem primus articulus hic eſt, quod Dominus Rex exigit ab eo omnes exitus Regni ſui, de xiiii. annis continuò ſequentibus poſt mortem *I.* Regis patris ſui, et unde ſuſcepit cuſtodiam et curam ſine traditione patris ſui Domini *I.* Regis, et ſine aſſenſu Domini *Gwallæ* tunc Legati, qui de communi conſenſu et proviſione totius Regni,

poſt

poſt mortem Mareſchalli, fuit primus Conſiliarius & principalis totius Regni *Angliæ*.

Ad hoc reſpondit, quod certæ perſonæ deputatæ ſunt ad reſpondendum de exitibus Regni; ſcilicet, Theſaurarius & Camerarii; unde poſt mortem *Euſtatii de Faucumberg*, *Londonenſis* Epiſcopi, & Theſaurario fuit quæſitum quòd de computo ſuo reſponderet; & fuit reſponſum. Poſtea à *Carlionenſi Epiſcopo* fuit quæſitus computus totius exitus Regni, tanquam à capitali receptore, & ſedit ad computum. A *Petro de Rivallis* fuit poſtmodò quæſitus computus, nunquam autem à Juſticiario debet computus requiri: eo quod non eſt receptor exitus Regni. Unde videtur quòd ille qui nihil recipit, in aliquo non tenetur reſpondere. Et dicit quòd Dominus *Iohannes* Rex, tradidit ei Juſticiariam apud *Runningemede* coram Domino *S. Cantuariæ* Archiepiſcopo, Comite *Warannæ*, Comite de *Ferrariis*, & aliis Magnatibus; & ipſe toto tempore *Iohannis* Regis ſtetit Juſticiarius. Accidit autem quod Caſtrum *Doveriæ* in adventu Domini *Lodovici*, quaſi pro derelicto habebatur; in quod caſtrum intravit, quando pauci inventi fuerunt qui in eodem intrare voluerunt, niſi corpus ejus intraſſet, & toto tempore guerræ à caſtro non potuit recedere, nec officium Juſticiarii exercere.

Defuncto verò Domino *Iohanne* Rege tempore guerræ, de Conſilio *Gwallæ* tunc Legati, & Magnatum tunc exiſtentium cum Domino Rege, factus fuit *Mareſchallus* gubernator Regis & Regni. Pace verò reformata, remanſit idem *Mareſchallus* Gubernator Regis & Regni, & idem *Hubertus* Juſticiarius, nullo contradicente; Poſt mortem verò *Mareſchalli*, de conſilio Domini *Gwallæ* tunc Legati, *S. Cantuariæ* Archiepiſcopi, Epiſcoporum & Magnatum terræ, remanſit Juſticiarius ſine contradictione aliqua, & ſemper ſcripſit ei Dominus Papa tanquam Juſticiario, & ita tenebatur ab Eccleſia & à Regno ſemper Juſticiarius factus à Domino *Iohanne* Rege. Et ita bene patet, quòd non recepit Juſticiariam ſine traditione Domini *Iohannis* Regis, vel aſſenſu Domini *Gwallæ*. Et ſi hoc non ſufficit, dicet aliud; & ſuper hoc paratus eſt facere quòd pares ſui conſiderabunt, & etiam ſi reſpondere deberet, habet chartam Domini Regis, quæ ipſum ab his abſolvit quam profert: quæ confecta eſt Anno Regni Regis *Henrici, xv*.

Item exigit ab eo, quòd ei reſpondeat de collectione totius quintæ decimæ, quæ per commune Conſilium totius Regni cuſtodiri & haberi debuit in depoſito; & ita in depoſito, quod nihil inde caperetur uſq; ad ætatem Domini Regis; niſi per viſum vi. Epiſcoporum & vi. Comitum ad hoc ſpecialiter attornatorum, & hoc non niſi ad defenſionem Regni, & unde ſumma fuit circiter quater viginti et novem millia marcarum argenti.

Ad hoc reſpondit, quód Domini *Sarisb. & Bathon.* Epiſcopi, illam pecuniam receperunt per commune conſilium Regni, et inde reddiderunt computum ſuum, et inde quieti ſunt per Literas Domini Regis: Unde non videtur quod inde debeat reſpondere, cum alii quieti ſint inde, ſicut patet per rotulos de Scaccario, et per literas Domini Regis patentes quæ ſunt in Theſauro, et ſicut nihil inde recepit non tenetur reſpondere. Et ſi hoc non ſufficit, dicet aliud; et ſuper hoc paratus eſt, &c. Habet etiam chartam Regis quæ ipſum, &c.

Item quod reſpondeat de terra *Pictavii*, de qua *Iohannes* Rex obiit ſeiſitus, et unde Dominus Rex qui nunc eſt fuit in ſeiſina, quando idem Comes ſuſcepit cuſtodiam Regni, Scilicet, de *Rupella*, *Nyorth*, et de *Sancto Iohanne*, et qui quando ad reſcuſſionem terrarum illarum mittere debuerat theſaurum et denarios, miſit barillos lapidibus et ſabulone impletos. Et ita quod quando Barones et Magnates Domini Regis et Burgenſes, viderunt defaltam illam, diverterunt ſe ab homagio et ſervitio Domini Regis, et convertebantur ad inimicos Domini Regis, propter quod Dominus Rex amiſit *Pictavium*.

Ad hoc reſpondit, quod nunquam miſit tales barillos de quibus dicitur, et hoc preciſe defendit per quodcunq; pares ſui conſiderabunt, ſed de conſilio Magnatum *Angliæ* ad defenſionem *Rupellæ* miſſi fuerunt C. milites et ampliùs, et quamplures ſervientes, qui fuerunt cum Domino Rege ibidem quouſque Burgenſes et homines illius terræ diverterunt ſe ab homagio Domini Regis, unde per ejus negligentiam non amittitur *Rupella*, nec per negligentiam militum ibi exiſtentium, quia illis invitis, Burgenſes terram reddiderunt Regi *Francorum*. Et hoc bene patet, quod cum milites Domini Regis eſſent in Villa, Burgenſes amoverunt eos à conſilio illorum, et ſine militibus pacem fecerunt. Ita quod milites ſalvo corpore ſuo & herneſio

hernesiu poſſent recedere: per exceſſus etiam *Falconis* amittebatur *Rupella*, qui *Falco* & ſui Domino Regi eo tempore quo *Rupella* fuit obſeſſa, inſurrexerunt. Qui etiam *Falco*, per *Willelmum* fratrem ſuum fecit capi *Henricum de Braybroc* Juſticiarium Domini Regis itinerantem; propter quem captum, & alias injurias dicti *Falconis*, oportuit Regem et magnates terræ obſidere Caſtrum *de Bedefordia*, per conſilium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Magnatum terræ. Qui etiam Epiſcopi, ibidem excommunicaverunt *Falconem*; unde patet manifeſtè delictum *Falconis*, alioquin non excommunicaſſent eum. Et ſi *Falco* impune evaſiſſet, & caſtrum non eſſet captum; turbatum eſſet regnum pluſquam fuit. Et ſi hoc non ſufficit, &c. Et ſuper hoc paratus eſt, &c.

Item de hoc reſpondeat, quòd dum Dominus Rex, fuit infra ætatem & ſubvenire debuit terræ *Pictavii*, et exercitus ſuus proficiſci deberet in Pictavium; fecit ipſe Comes obſidere caſtrum *Bedefordiæ*, ubi Dominus Rex & Magnates ſui *Angliæ* antequam illud captum eſſet, maximam impenderunt pecuniam. Quo etiam capto; illud proſterni fecit et reddi *W. de Bello Campo*; ſuper quem Dominus *Iohannes Rex* caſtrum illud ceperat per guerram, et unde *Iohannes Rex* ſeiſitus fuit quando obiit.

Ad hoc reſpondit, quòd per illum ſolummodò non fuit caſtrum obſeſſum; ſed per commune conſilium regni et per delictum *Falconis* et ſuorum, quia fecit capi *Henricum de Braybroc* Juſticiarium Domini Regis, per *W. de Breaute* fratrem ſuum. Unde Dominus Rex miſit literas ſuas eidem *Falconi*, una vice & alia, pro deliberando Juſticiario ſuo; et quòd frater ſuus pro * quibus nihil facere voluit. Rex etiam miſit literas ſuas *Willelmo de Breaute*; qui reſpondit, quòd ipſum *Henricum* non redderet ſine *Falcone* fratre ſuo; et quòd frater ſuus bene advocaret quod fecit. Unde Dominus Rex habito conſilio cum Magnatibus ſuis, acceſſit uſque *Bedefordiam*; et miſit ad illos qui erant infra Caſtrum, *Petrum filium Herebin* *, et *Alanum Baſſet*; petens quòd deliberarent *Henricum de Braybroc* Juſticiarium ſuum quem tenebant impriſonatum, et quod veniſſent emendare delictum ſuper captione dicti Juſticiarii Domini Regis. Et ipſi reſponderunt, quòd nihil facerent pro Domino Rege, et quòd ipſum *Henricum* tenerent; & ſi poſſent plus caperent: unde per conſilium Magnatum *Angliæ*, fuit caſtrum obſeſſum, captum & dirutũ. Quo diruto, fuit ſedes caſtri tradita *Willelmo de Bello Campo* per conſilium Magnatum *Angliæ*; hac ratione, quòd in forma pacis inita inter Dominum Regem et Dominum *Lodovicum* et Barones continebatur, quòd quiſque haberet talem ſeiſinam quam habuit in principio guerræ. Unde Dominus *Gwalla* legatus, Archiepiſcopus et Epiſcopi, excommunicaverint omnes qui venirent contra iſtam formam pacis. Et quia idem *W.* ſemper erat petens verſus dictum *Falconem*, dictum caſtrum, ut jus ſuum; nec habere potuit, donec fuit captum per Dominum Regem: idem Dominus Rex de conſilio Magnatum ſuorum, propter formam pacis factæ, & præ timore ſententiæ latæ; dictam ſedem caſtri ei reddidit, tenendam eodem modo quo anteceſſores ſui tenuerunt; prout patet in rotulis Domini Regis. Et etiam idem *Willelmus* dedit domino Regi de ſuo, ut talem ſeiſinam haberet; ut patet ſimiliter in rotulis domini Regis. Et ſi hoc non ſufficit, dicet aliud. Et ſuper hoc, &c.

* ita.
* Hereberti.

Item quòd de hoc reſpondeat; quòd *Romam* nuncios deſtinavit, & antequam dominus Rex eſſet plenæ ætatis, impetravit quòd eſſet plenæ ætatis; ſicut hoc eſſet ad commodum domini Regis; & autoritate cujus ætatis inchartari ſibi fecit terras quæ fuerunt *H. de Eſſex*: & plures alias terras dignitates & libertates de quibus ſeiſinam per ſe ipſum cepit, poſt mortem ipſius *Regis Iohannis*; & de quibus idem *Rex Iohannes* obiit ſeiſitus; (ut etiam dari fecit & confirmari viris religioſis, perſonis Eccleſiaſticis, & aliis,) multas terras & libertates & alia, ad minorationem & magnam deteriorationem dignitatis domini Regis & Coronæ ſuæ.

Ad hoc reſpondit, quòd non deſtinavit nuncios *Romam*, ſed *Epiſcopus Wintonienſis* miſit *Romam W. de Sancto Albano* pro dicto negotio; magis ad nocumentum dicti *Huberti* quàm ad commodum ſuum, ut ipſe & alii redderent cuſtodias ſuas, & ita factum fuit apud *Norhampton*. Poſtea de communi conſilio Archiepiſcopi & Epiſcoporum, proviſum fuit, quòd Dominus Rex haberet ſigillum & currerent litteræ ſuæ, ut ſic majoris timoris eſſet regno, & majoris autoritatis. Poſtea impetrata fuit venia ſuæ ætatis ad ſuggeſtionem Archiepiſcopi, Epiſcoporum, Comitum, & Baronum ab *Honorio Papa*. Suggeſſerunt enim Papæ, quòd prudentia & diſcretio ſua, ætatem ſuam ſupplevit; ſicut continetur in privilegio *Honorii* Papę directo Comitibus & Baronibus, quod ſic incipit.

cipit. *Ad hæc & infra licèt chariſsimi in Chriſto filii noſtri Henrici Regis Angliæ illuſtris adoleſcentia computetur in annis; quia tamen, ſicut accepimus & gaudemus, animum induit virilem, atate quia proficit & prudentia, ita quòd in annorum numero ſibi deeſt in diſcretionis videatur recuperare virtute; non eſt ei amodò prohibendum de regno & regni negotiis utiliter diſponere; Ideoque per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus cum venerabili fratre noſtro Epiſcopo Wintonienſi & nobilibus viris Iuſticiario Angliæ* & *W. de Bruwera, damus noſtris* literis in præceptis, ut amodò ſui Regni diſpoſitionem ſibi dimittant liberam & quietam. ¶ Et *Comiti Ceſtriæ* ſcripſit hoc modo. *Per Apoſtolica ſcripta mandamus & præcipimus*, quatenus modò regni ſui diſpoſitionem illi dimittas, terras & Caſtra quæ tenes nomine Cuſtodiæ, ſine difficultate aliqua reſignes eidem: & ab aliis reſignari procures. Sub eiſdem verbis ſcripſit *Wintonienſi Epiſcopo*. ¶ Cancellario verò ſcripſit ſic. *Per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus cum ejuſdem Regis ſigillum habeas & ejuſdem cuſtodiam, amodò illo ſecundùm beneplacitum ſuum utaris, & ſuper eo ipſi tantùm obedias & intendas; nullaſque de cætero litteras præter voluntatem ipſius ſigillo regio facias ſignari.* §. De terra *H. de Eſſex* dicit; *quòd dominus Rex ſui gratiâ quando fuit plena ætatis, & poſtquam Cancellarius per dominum Papam tantummodò ipſi intendebat, illam terram ei dedit per cartam: & etiam terram ut jus ſuum ei reddidit, poſtquam venit ad pacem ſuam.* Et ſi hoc non ſufficit, &c. & paratus eſt ſuper hoc, &c.

Item quòd reſpondeat de hoc, quod cum dominus Rex *Scotiæ W.* aliquando tradidiſſet domino *Iohanni* Regi duas filias ſuas, & unde primogenita maritari deberet domino Regi, vel *Comiti Richardo*, ſi de domino Rege humanitùs contingeret, & pro quo maritagio, idem Rex *Willielmus* quietum clamavit Regi *Iohanni* totum jus ſuum quod habuit in terris *Cumberland*, *Weſtmeriland*, & *Northumberland*; & præterea dedit ei quindecim millia argenti marcarum. Ipſe antequam dominus Rex talis eſſet ætatis, quòd poſſet decernere utrum ipſam vellet habere in uxorem vel non, deſponſavit eam. Et ita quod cum dominus Rex pervenit ad ætatem, oportuit eum dare Regi *Scotiæ* qui nunc eſt, ducentas libratas terræ pro quieta clamatione prædictarum terrarum; quia primæ conventiones non fuerunt obſervatæ; Et hoc non obſtante quod priùs deſponſaverat *Comitiſſam Gloverniæ*, quæ aliquando deſponſata fuit domino *Iohanni Regi* dum fuit Comes, & quam *Rex Iohannes* commiſit ei in cuſtodiam: & cujus maritagium vendiderat aliquando, *G. de Mandeville* pro 20. millibus marcarum, & unde utraque illarum conjuncta fuit alteri conſanguinitate in certo gradu.

Ad hæc reſpondit, quod de conventione inita inter duos Reges, ſcilicet de maritagio faciendo domino Regi vel *Comiti Richardo*; nunquam ſcivit: ſed quod per dominum Regem, De conſilio magnatum maritari debuit: & de eorum conſilio fuit maritata, patet tam per litteras domini *Pandulfi* tunc legati *Angliæ*, quàm per litteras *Cantuarienſis Archiepiſcopi*, Epiſcoporum, Comitum, & Baronum. Nec etiam illa conventio potuit impedire ſi facta fuit; quia quando maritata fuit, Rex fuit talis ætatis quod potuit contraxiſſe cum illa vel cum alia ſi voluiſſet. §. De conſanguinitate inter Comitiſſam *Gloverniæ* & filiam *Regis Scotiæ*, nihil ſcit. §. De ducentis libratis terræ oblatis *Regi Scotiæ*, nihil factum fuit per Comitem *Cantiæ*. De *Comitiſſa Gloverniæ* dicit; quod non fuit in cuſtodia *Huberti*; ſed erat domina de ſeipſa: & licebat ei maritare ſeipſam cui voluit poſt mortem *G. de Mandevile*; cum dominus Rex *Iohannes* priùs dicto *G.* maritagium ejuſdem Comitiſſæ vendiderat. Et ſi hoc non ſufficit, dicet aliud. Et ſuper hoc paratus eſt, &c.

Item quod reſpondeat de hoc, quod cum dominus Papa dedit in mandatis; quod occaſione illius parentelæ fieret divortium inter ipſum & Comitiſſam uxorem ſuam quam nunc habet, ipſe fecit triturare omnia blada *Romanorum* per illos qui vocabantur *Lewytheil*: unde ſententia excommunicationis generaliter lata fuit in omnes malefactores illos & eorum fautores; Et hoc fecit dum fuit Iuſticiarius, & per eum qui pacem deberet obſervare; & ita quod pax hucuſque per hæc extitit perturbata.

Ad hoc reſpondet, quod nihil ſcit, quia per illum non fuit hoc factum, quod patet manifeſtè, quia dominus Papa ſuper hoc fecit fieri inquiſitionem per *Epiſcopum Wintonienſem*, et *Abbatem Sancti Eadmundi*, et Inquiſitio facta tranſmiſſa fuit ad Papam; per quam inquiſitionem apparuit manifeſtè, quod non fuit in culpa; quia ſi fuiſſet, Papa puniiſſet eum: quod non fecit. Et ſi hoc non ſufficit, &c. Et ſuper hoc paratus eſt facere quod pares ſui conſiderabunt.

Item

Item quod reſpondeat de hoc, quòd cum ſe poneret in priſonam Domini Regis, & per conventionem inter eos factam quòd pro utlago teneretur, ſi unquam de priſona illa evaderet ſine licentia ipſius Domini Regis, ipſe de priſona illa evaſit, & cum per conventionē illam, & per ſectam illorum de quorum cuſtodia evaſit, utlagatus eſſet, & poſtmodum Dominus Rex in gratiam ſuam illum recepiſſet; Ipſe de utlagaria illa ei remiſſa, nullum breve Domini Regis recipere voluit. Et eo poſtmodum in gratiam Domini Regis taliter recepto, quòd ſalvæ eſſent donationes quas Dominus Rex priùs fecerat de terris quas habuit in manu ſua, per conventionem illam; ipſe nihilominus poſtmodùm contra conventionem illam implacitavit *Iohannem de Gray*, *Maſty*, *Beſily*, *Anketillum Malure*, *Robertum Paſſelewe*, *Alanum Vrry* & plures alios: & verſus eos recuperavit, & unde Dominus Rex aliquibus ex illis fecit eſcambium de Dominicis ſuis, ad magnum ejus incommodum, & unde videtur Domino Regi quòd prædicto Comiti conventionem tenere non debet, ex quo ei nullam tenuit.

Ad hoc reſpondit, quod nullam talem conventionem fecit, & dicit quòd cum eſſet in cuſtodia quatuor Comitum *Angliæ*, per ſic quod in mandatis ceperunt, quod nihil periculi in ſuo corpore eveniret; poſtmodum ſubtracti fuerunt Cuſtodes qui deberent eum à malis tueri, neſcit per quem; Unde merito ſibi timuit, & præcipuè cum *Wintonienſis Epiſcopus* eſſet conſiliarius Domini Regis, qui minitabatur ei, ſicut *Anglia* ſcit, et caſtrum *Diviſorum* fuit in cuſtodia *Petri de Rivall.* Unde cum tutela ſua quæ eum debuit protegere ex conventione, quando ſic fuit in cuſtodia à ſe recederet, non fuit mirum, ſi ad Eccleſiam confugeret; et hæc nulla ratione feciſſet, ſi conventiones eſſent illi ſub ſalva cuſtodia ſervatæ. §. De utlagatione unde dicitur, dicit quod talem conventionem non fecit, neq; debet talis conventio aliqua reputari; quia nullus probus homo et fidelis poteſt utlagari ex conventione, quia utlagatio eſt pœna malefactoris et non bene operantis, et ſequitur ex malefacto illius qui non vult ſtare recto. Ipſe vero non fuit talis, quia ſemper rogavit et obtulit ſtare judicio parium ſuorum, poſtmodum cum eſſet reverſus ad pacem Domini Regis, remiſſa ſunt ei omnia præmiſſa, et adjudicata et proclamata eſt illa utlagatio nulla, per omnes Comitatus *Angliæ* per literas Domini Regis. Et iſtud judicium fuit factum apud *Glovorniam*, per os Domini *W.* de *Radleghe*, coram Archiepiſcopo, Epiſcopis, Comitibus, et Baronibus. §. Ad hoc quod dicit ſe nolle recipere breve de remiſſione utlagationis. Reſpondit, quod hoc fecit ne videretur ſe confiteri juſtè tanquam malefactorem utlagatum; et dicit quod nullum Implacitavit contra conventionem, quia nullam conventionem fecit Domino Regi, niſi de Juſticiaria *Angliæ*, et de Caſtro *Doveriæ* quæ habuit per chartam ad vitam ſuam. Et hoc bene patet, quia per voluntatem Domini Regis et incuria ſua, recuperavit ſuper eos quos implacitavit, et per judicium Curiæ ſuæ; unde non eſt in culpa ſuper hoc. Et ſi hoc non, &c. Et ſuper hoc paratus eſt, &c.

Item quòd reſpondeat de hoc, quod verba probroſa & turpia dixit Domino Regi, in præſentia Domini *R. filii Nicholas*, *G. de Crancumbe* fratris *G.* & aliorum, & Dominus Rex adhuc multa habet contra ipſum proponenda & dicenda, quæ adhuc reſervat in animo, propoſiturus ea cum ei placuerit & locus affuerit.

Ad hoc reſpondit, & hoc defendit preciſe, ſicut contra Dominum ſuum & contra omnes alios qui hoc dicent, per quodcunq; pares ſui conſiderabunt, & omnia præmiſſa in reformatione pacis ei fuerunt relaxata, & in jure remiſſa. Unde non videtur quod ſuper præmiſſis poſſit conveniri de jure; & ſi in aliquo præmiſſorum fuit inſufficienter reſponſum, paratus eſt Comes aliud dicere. §. Item videtur ei, quòd non tenetur reſpondere niſi reſtitutus eſſet, de omnibus bonis ſuis de quibus diſſeiſitus fuit, cum nullus tenetur reſpondere in foro ſæculari vel Eccleſiaſtico diſſeiſitus.

Dies datus eſt eidem *Huberto* coram Domino Rege de audiendo judicio ſuo, in craſtino decollationis ſancti *Iohannis*.

PAG. 661. lin. 46.

Capitula forisfactorum, in libro qui huic eſt continuandus, ſcripta reperientur.

Inquiſitiones de forisfacturis diverſis ſuper Foreſta Domini Regis.

1. INquiratur quæ aſſarta, & quanta, & quæ purpreſturæ, & quantæ factæ ſunt, à tempore poſt primam coronationem Domini Regis *Henrici* tertii in Dominicis boſcis Regis, & in alienis boſcis & landis, & omnibus aliis locis infra metas foreſtæ exiſtentibus, & quantum contineant per numerum acrarum, & qui ea fecerunt, & qui ea modò teneant; & quantum ſingula valuerunt, à tempore quo facta fuerunt, ſecundùm communem æſtimationem per annum.

2. Item, Inquirendum eſt etiam quantum veſtura ſingulorum boſcorum & refletorum prædicto modo aſſartatorum valuit, antequam aſſarta illa facta fuerunt, tam de Dominicis Domini Regis, quàm de aliis; & qui valorem illorum receperint, & quantum valeat inbladatio ſingulorum aſſartatorum, quæ nunc inveniuntur inbladata.

3. Item, Inquiratur etiam qui Foreſtarii de feodo vel alii ad officium illud deputati, mercedem ceperint ab hiis qui hujuſmodi eſſarta vel purpreſturas fecerint, vel alio modo ad hoc aſſenſum præbuerunt, ut fieri permitterentur.

4. Item, Inquiratur etiam in ſingulis ballivis, qui ſint Foreſtarii de feodo, & quod vel quale warrantum habeant de ballivis ſuis tenendis, & qui eorum reddant Domino Regi firmam annuam, & quantum, & qui non; & quæ pertineant ad firmam ſuam faciendam. Et ſi aliquid attraxerint eis quod ad firmam ſuam non pertineat, ad firmam illam faciendam vel alio modo ad damnum Domini Regis & Foreſtæ. Et qui Foreſtarii de feodo habeant terras vel tenementum de Domino Rege, pro ballivis ſuis cuſtodiendis: & quantum terræ vel tenementa illa valeant, & qui ea modo tenent.

5. Item, Inquiratur etiam qui de novo fecerint infra metas Foreſtæ vel extra ad nocumentum Foreſtæ, parcum vel boſcum ſuum claudere vel warennam, vel aliquem boſcum afforeſtaverit ſine warranto Domini Regis. Et ſi aliquis de Foreſta Domini Regis aliquid deafforeſtaverit vel ſubtraxerit Domino Regi, per quod minoratur ad damnum ipſius; & per quem, & à quo tempore hoc factum fuerit.

6. Inquiratur etiam, ſi infra prædictum tempus aliqua Eccleſia Villa vel domus vel clauſum aliquod infra metas Foreſtæ, aliquo tempore conſtruatur; per quem et à quo tempore; & quot animalia exeunt de ſingulis domibus illis quo nimis paſtura Foreſtæ oneratur: & qui Foreſtarii aliquo favore, gratia vel lucro, ad hoc conſenſerint.

7. Inquiratur etiam quid & quantum ſinguli Foreſtarii de feudo, vel alii in ſingulis ballivis dederint vel vendiderint, vel extrahi permiſerint, vel ad opus ſuum proprium ceperint de boſcis ballivæ ſuæ, ſine ſpeciali mandato Domini Regis, vel capitalis Juſtitiarii Foreſtæ: & quale warantum capitalis Juſticiarius Foreſtæ pro tempore ſuo inde habuerit de Domino Rege, & nomina Juſticiariorum.

8. Inquiratur etiam, qui fecerint vel facere conſueverint vaſtum vel deſtructionem de viridi vel de venatione, & quid, & quantum, & qui Foreſtarii ad hoc conſenſerint gratia vel lucro. Et qui canes vel leporarios, arcus & ſagittas vel aliquod aliud ingenium infra Foreſtam habuerint, ad damnum ferarum Domini Regis.

9. Inquiratur etiam, qui Foreſtarii de feodo vel alli venditionem vel vaſtum fecerint vel facere permiſerint de boſcis in balliva ſua, ſive de boſcis Domini Regis ſive alienis; & quam venditionem & quod vaſtum. Et ſi aliquis eorum habeat cuſtumarios reddentes illi redditus annuos, ut poſſint extrahere boſcum de Foreſta Domini Regis ad damnum ipſius: Et quæ damna Dominus Rex inde habuit.

10. Inquiratur etiam, ſi qui Foreſtarii de feodo, finem capiant de Foreſtariis non de feodo, ut ponantur in ballivis Foreſtæ; & poſtquam finem alium receperint, ipſos Foreſtarios amovent, & alios ibi ponunt per novum finem; ad magnum detrimentum Foreſtæ & gravamen patriæ.

11. Inquiratur etiam de omnibus illis qui ſuſpecti habiti ſunt vel ſoliti ad intrandum

boſcos

boſcos parcos vel Foreſtas, cauſa berſandi vel alia damna faciendi vel deſtruendi vivaria, quoniaus pax regni obſervetur: Et qui eorum ſunt receptatores, vel conſentientes malefactis eorum.

12. Inquiratur etiam qui Foreſtarii ceperint finem vel mercedem aliquam pro cheminagio, aliam quam ad ballivam ſuam pertinet, vel capere conſueverint tempore Regis *Iohannis*, vel aliquam aliam conſuetudinem vel extorſionem per Foreſtam levaverint, quàm levata fuerit tempore Regis *Iohannis*, ad nocumentum Domini Regis vel patriæ.

13. Inquiratur etiam, ſi aliquæ purpreſturæ factæ fuerint infra metas Foreſtæ, in mariſcis, moris, montanis, vel Brueris; Et ſi aliqua antiqua triſtra Domini regis, villa vel domo levatis vel clauſo impediatur, per quæ deductus Domini regis impediatur.

14. Inquiratur etiam de carbone maris invento infra Foreſtam, & qui mercedem ceperint pro foſſatis faciendis de carbone illo, & pro cheminagio.

15. Inquiratur etiam, de Marleris, Mineriis, turbariis, fabricis, & carbonariis factis & levatis, infra prædictum tempus, ad nocumentum Foreſtę ſine waranto Domini regis, & qui commodum inde receperint, & quantum valent per annum ſecundùm communem æſtimationem.

16. Iterum diligenter inquiratur per quas metas & bundas, ſinguli Foreſtarii de feodo teneant & tenere debeant ballivas ſuas, & ſi aliqui eorum vel quicunq; alii de boſco vel terra Domini regis, aliquid ſibi adtraxerint vel appropriaverint ad nocumentum Domini regis, aliter quàm facere deberent: Et quæ Dominica Dominus Rex habet in iſta balliva in boſcis vel terris, & quibus metis & bundis circumcludantur.

17. Inquiratur etiam, qui Foreſtarii ceperint finem pro diverſis animalibus agiſtandis, in paſtura ferarum Domini regis in Dominicis boſcis ſuis, ad nocumentum Foreſtæ & ferarum Domini regis, & etiam ad nocumentum illorum qui boſcos habuerint.

18. Inquiratur etiam, qui Foreſtarii oneraverint ballivam ſuam indebitè hoſpitando & nimis frequenter, vel equos ſuos in domibus alienis hoſpitando, vel alias indebitas exactiones faciendo infra ballivam ſuam, vel extra, occaſione ballivæ ſuæ.

19. Inquiratur etiam, qui receperint profectum de tabbaciis quæ acciderint in Dominico boſco domini regis, à tempore prædicto, & quid & quantum per communem æſtimationem, & qui Foreſtarii vel alii, * ut paſturam illam vel fenum vendant ad nocumentum ferarum Domini regis & patriæ; & quem profectum & quantum, de hiis receperint ſecundùm communem æſtimationem.

* *Locus mutilus & qui in Manuſcripto legi non potuit.*

20. Inquiratur etiam, qui Foreſtarii de feodo vel non de feodo, ceperint coopertiones, ceppagia, & eſchaetas quercuum ſive aliarum arborum, quas Dominus rex dedit vel vendidit, vel ad opus ſuum proprium ceperit in Foreſtis ſuis; & ſi inde habuerint warrantum, quod & cujuſmodi warrantum, & quantum valuerint coopertiones, ceppagia, & eſchaetæ, & quid & quantum valuit quod unuſquiſq; ceperit pro parte ſua.

21. Item inquirendum eſt, ſi qui Foreſtarii de feodo vel alii, placitaverint aliquod placitum de viridi vel de venatione, quod ad Dominum regem vel ad capitalem Juſticiarium ſuum ſpectat terminandum, & qui eorum de hujuſmodi placito finem vel amerciamenta ceperint, & quid & quantum, & cujuſmodi placitum fuerit, quod ſecundùm dictum modum terminaverint, & penes quem hujuſmodi amerciamenta remanſerint; & qui viridarii ad hoc conſenſerint, & qui Juſticiarii finem ceperint de Foreſtariis ut ponerentur in ballivis ſuis Foreſtarii, ut permitterent ipſos eſſe in balliva Foreſtæ ſub ipſis, ad damnum Domini regis & patriæ, & quantum valeat hujuſmodi finis quem dicto modo ceperint.

22. Inquiratur etiam de equis, equitiis, & aliis averiis agiſtatis, infra foreſtam Domini regis, per quæ paſtura foreſtæ nimis oneratur, ad detrimentum ferarum Domini regis & patriæ.

23. Inquiratur etiam, qui Juſticiarii vel foreſtarii de feodo vel alii, permiſerint vel conceſſerint alicui per finem factum cum eis, ſive ad opus Domini regis, ſive ad opus eorum, ad faciendum eſſarta vel purpreſturas, vaſtum de viridi, vel de venatione, infra metas foreſtæ, ſive in Dominico Domini regis ſive extra, & qui finem illum habuerint, ſive Dominus Rex, ſive alius.

24. Item inquiratur, ſi aliquis foreſtarius capitalis de feodo, attraxerit ſibi terras, maritagia, vel gardas, ſine aſſenſu Regio quæ pertineant ad ipſum occaſione foreſtæ, ſi inde aliquem feoffaverint, ſine aſſenſu Domini regis.

25. Item inquiratur ſi aliquis capitalis foreſtarius de feodo, feofaverit aliquem alium de balliva ſua, vel de aliqua parte ballivæ ſuæ, ſine voluntate domini Regis.

26. Item inquiratur de extractoribus vel venditoribus buſcæ, maeremii, & carbonis de foreſta, ad deſtructionem foreſtæ; tam de Dominicis Domini Regis quàm aliis exiſtentibus in foreſta. Et qui dictam buſcam, maeremium, & carbones ſoliti ſunt ducere ad portus: & ad quem portum, ſive ad quos portus, vel alibi ad quaſcunque villas; & quorum naves ſint cuſtumariæ, ad dictam buſcam, maeremium, & carbonem modo prædicto cariandam.

PAG. 695. lin. penult.] *Prout plenius ſcribitur in libro literarum.*

Quomodo puniuntur malefactores, in parcis vel vivariis.

MOdo puniuntur inventi malefactores de parcis & vivariis. Si fugit & occidatur malefactor, non obtinebit jus nec appellum. Si verò Comes, Baro, vel miles domino Regi conqueſtus fuerit de beſtiis captis in parco ſuo, ita quòd per breve domini Regis facta fuerit Inquiſitio; tunc indictatus per inquiſitionem & convictus, jacebit in priſona domini Regis per unum annum & unum diem; & poſtea redimatur ad pretium valoris terrarum ſuarum per tres annos. Ita tamen, quòd interea de ſuo paupere ſuſtentetur. Et tunc dominus Rex habebit duas partes redemptionis, & ille cui tranſgreſſus fuerit, tertiam. Et poſt illam redemptionem, inveniet duodecim plegios qui ipſum manucapient, quòd deinceps non malefaciet in parcis, vivariis, vel foreſtis, nec in aliquo contra pacem domini Regis. Et ſi contingat ipſum in aliquo prædictorum malefacere, plegii ſui reſpondebunt de corpore ejus, & de tranſgreſſione. Si verò aliquis ſubitò captus fuerit in parco vel vivario, ſine inquiſitione facienda per breve domini Regis, habebit priſonam domini Regis ut prædictum eſt; & poſtea debet redimi modo prædicto, & ex illa redemptione habebit dominus Rex medietatem, & læſus aliam; & poſtea inveniet duodecim plegios, modo prædicto.

PAG. 718. lin. 18.] *Scriptum authenticum de canonizatione ejus, in fine libri ſcribitur.*

Autenticum domini Papæ Innocentii *quarti, de Canonizatione beati* Ædmundi Cantuarienſis *Archiepiſcopi.*

INNOCENTIUS Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis; & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Præpoſitis, Archipresbyteris, & aliis Eccleſiarum Prælatis, ad quos literæ iſtæ pervenerint: ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Novum Martyris Eccleſiæ gaudium, novi ſancti celebritate jocundæ, læti referimus: grande à cœleſti collegio, de Collegæ novi conſortio agi feſtum, exultanti animo nunciamus. Gaudet quidem Eccleſia ſe talem ac tantum produxiſſe filium, qui alios & ſacræ converſationis exemplo dirigat, & percepto jam beatitudinis præmio, firmam ſpem eis tribuat de ſalute. Lætatur, nimirum, ſe tam clara ſobole illuſtratam, quæ digno ab omnibus attollenda præconio & devota veneratione colenda, manifeſtè declarat ad hæreditatis æternæ participium admittendos: qui Eccleſiam ipſam matrem, fide ac opere profitentur. Et nullos in ſupernam poſſe gloriam, niſi per eam, tanquam regni cœlorum clavigeram, introire. Gaudet cœleſtis patria nobilis habitatoris adventu, expertumque colonum fidei, ſuis incolis noviter adunari. Exultant cives cœleſtes, de celebris aggregatione concivis, de condigno cœli conſorte nuper ipſis adhibito: pſallunt ſancti. Exurgite igitur, & vos fidei zelatores, & unà cum Eccleſia matre veſtra lætamini, de magnificentia & exaltatione confratris. Affluite gaudio, & ſpem tutam aſſumite, de condigena terrenorum facto compatriota cœleſtium. Exultate ingenti lætitia, quòd novellus vobis apud Deum patronus accrevit: quòd adeſt coram ipſo pro ſalute veſtra placidus interceſſor. En, ſiquidem, beatus *Ædmundus* Archiepiſcopus *Cantuarienſis*, ſalubriter penſans ad factorem ſuum facturam affectu di-

rigi

rigi naturali; naturamque collapſam reparatorem debere recognoſcere proprium creatorem & redemptorem ſuum, affectuòſe & ſtudioſè quæſivit. Rectæ namque intentionis lumen bajulans, ad ipſum perfectorum operum proceſſit greſſibus: ſalutis ſemitam aliis, & ſplendore vitæ, ac doctrinæ claritate, demonſtrans. Unde horum trium, intentionis puræ, perfecti operis, & recti ſermonis dulci concordia velut delectabili pſallens tripudio; tribus hoſtibus, carne, mundo, dæmone, virtute perſeverantiæ ſuperatis, dignè meruit veræ fidei, ſecuræ ſpei, & fervidæ charitatis, ternario inſignitus: ſummæ *Trinitatis* arce trino electorum virginum ſcilicet, continentium, & conjugatorum ordine, præparatâ palmâ victoriæ honorari. Etenim ut de ſuis actibus aliquid referamus, licèt ipſius vitâ quo pleniùs exponitur, eò relatoris guſtui plùs dulceſcat, magiſque delectet animos auditorum: ab annis teneris Dei Filium tenerè diligens, eum poſtmodum tenere corde non deſiit; quia ipſum tenellæ mentis tabulæ ſtylo, rectæ conſiderationis inſcripſit. Quinimò quantò majori profecit ętate, tantò pleniori cognitione in amorem ejus exarſit: Et ne fervor ſpiritus ſuæ carnis extingueretur ardore, ſed mortificatione potiùs accenderetur ipſius; aſſidui eam aſperitate cilicii edomans, ejus libitum arctæ abſtinentiæ nexibus alligavit; ut non ſuo ducta voto, ſed ſpiritus voluntate, ad licita tutè pergeret & providè ab illicitis declinaret. Nam diſtrictis corpus maceravit jejuniis, antiquorum obſervantiæ novorum auſteritatem (quæ ſibimet ipſe idem indixerat) ſuperaddens; dum delicioſorum ciborum oblectatione deſpecta, refectione contentus humilium; communium jejuniorum temporibus, à permiſſis etiam elegit jejunare cibariis: & cæteris inſuper in hebdomada diebus, ampliùs abſtinere. Somni quoque prolixitatem odiens, diuturnis vacabat vigiliis: & excuſſo torpore, orationi ſedulò inſiſtebat. Cubilis enim ſpreta mollitie, ne requie delicata lenteſceret, illam membris indulgebat jacendo quietem; ut brevi ſopore refectus, protinus ſurgeret; ſeque genuflexionibus & orationibus diutius deputaret. Ab initio autem viarum ſuarum, ſic mundè uſque in finem incedere ſtuduit, quòd mundi vitato lubrico, in lutum non defluens voluptatis, munditiæ nitore præfulſit. Quid ampliùs? contrivit fragile carnis vaſculum, ut in eo theſaurum animæ ſibi creditum cautiùs conſervaret. Doctor verò præclarus, ac prædicator eximius; & auditorum mentibus ſcientiæ lumen infudit & pectoribus fidelium avulſis vitiorum tribulis, ſemina virtutum injecit. Humilitate quippe ſublimis, manſuetudine placidus, patientia fortis, benignitate affabilis, pietate condolens, miſericordia innocens, & multiplici eleemoſinarum irriguo, in ſubventionem affluens egenorum. Et ut geſtorum ſuorum multitudinem, ſuccincta relatione texamus, ſic *Ieſum* firma credulitate cognovit, & agnitum ſincero corde dilexit, ac dilectum totis votis ambivit: quod mundo et eis quæ in mundo ſunt poenitus vilipenſis, ad cœleſtia cunctis ſtudiis inhiavit; ſatagens ſe ſuo nomini actibus coaptare, ut ſicut vocabatur *Ædmundus*, ſic ſe vel à criminum labe mundum, vel è mundo abductum, ſeu extra mundi amplexus poſitum; operum teſtificatione probaret. Unde tanquam ſpiritualis omnino *Ædmundus*, à carnis contagiis in extremis agens, & Corpus *Chriſti* ſibi delatum reverenter adorans; hæc verba omni attentione notanda, mira protuliſſe compunctione apertè monſtratur: *Tu es in quem credidi, quem prædicavi, quem docui: Et tu teſtis es mihi, quia nihil* aliud niſi te Domine in terra quæſivi; ſicut tu ſcis quod nil volo niſi quod tu vis; fiat voluntas tua. Verùm cum vivens, Dei Eccleſiam præclaris illuminaſſet meritis; mortuus ſuæ ſibi claritatis radios non ſubtraxit: ſed cum functus hac vita veriùs viveret quàm vixiſſet; eam poſtmodum illuſtravit fulgore luminis plenioris. Non enim voluit dominus, ſanctitatem mundo ſupprimi tanti viri; quin ſicut pluralitate innotuerat meritorum, ſic miraculorum diverſitate pateret: ut qui tota ipſum devotione coluerat, jam ſecum regnans venerabiliter coleretur. Nam cæcis lumen reſtituit, & quod eſt glorioſius, de cujuſdam oculi innatæ cæcitatis tenebras, infuſi viſus perſpicuitate, fugavit. Alii cujus linguam natura diutina taciturnitate ligaverat, liberam loquendi tribuit ſoluto ſilentio facultatem. Leproſam quandam, ſquammis lepræ mox decidentibus, ſubita & mirabili abſterſione mundavit. Tremula paralytici membra, firmavit conſolidatione nervorum; contractis artuum extenſione ſubvenit. Tumentem hydropiſim, corporis extenuatione curavit. Et quandam ſenilis ætatis, veteri gibbo imis inflexam reſtituit: erecta ſurſum ejus facie, ſanitati. Hiis & aliis quampluribus coruſcavit miraculis manifeſtis; quorum ſeriem non duximus præſentibus inſerendam verè aliis: Nam triginta & ampliùs mortuorum, ſuſcitator magnificus fuiſſe dinoſcitur apud *Pontiniacum*; præter alibi mortuos

Nota. Et nota quòd nec diſcalceatus, nec diſcinctus, nec exima veſte.

Supplementum veritatis mutilata, & Authentico non inſerta.

& morti expoſitos: quos à portis mortis, vel potiùs ab ipſa morte, ad vitam; & plenam ſoſpitatem revocavit. Nec credimus eſſe ſanctum in tota cœleſti Curia, cujus miracula & virtutes manifeſtas, ſola obloquentium invidia ſubticuit ac denigravit. Convaleſcit ex ipſis, fides Catholica, *Judæorum* pertinacia erubeſcit. Confunditur hereticorum fallacia: & obſtupeſcit ignorantia Paganorum. Cantet itaque *Catuarienſis* Eccleſia, laudis divinæ Canticum; quòd inter alias modernis temporibus venerabilibus eſt decorata patronis: unius quidem, rubricata martyrio, & confeſſione alterius candidata. Exultet pleno gaudio fertilis *Cantuaria*, quòd ab Eccleſiæ ſuæ area, tam purum granum tranſmiſit ad horrea ſummi Regis. Lætetur & *Pontimacenſe* monaſterium, quòd talium & tantorum patrum meruit honorari præſentiâ; dum unus diu ibi degens, illud ſuæ vitæ nobilitavit moribus: & alter illuc accedens; ipſum redditâ cœlo animâ, ſui corporis theſauro ditavit. Ut quaſi adimpleretur, quod ipſe glorioſus martyr, *Thomas* videlicet, poſt longam moram quam exilii ſui tempore in eodem continuavit monaſterio; cum ipſis monachis de multa honorificentia charitativè ſibi ab eis exhibitâ, reſpondere juxta ſui voti plenitudinem non valeret, dixiſſe aſſeritur; *quòd eſſet ſibi aliquis ſucceſſurus, qui dignam ipſis retributionem rependeret proeodem.* Porrò, quia quos optimus Deus perpetuæ corona gloriæ in cœlum magnificat, ſummæ devotionis ſtudio ab hominibus interris convenit venerari: ut quo ſolenniùs fideles Sanctorum quorum memoriam agimus, eò digniùs ipſorum patrocinium promerentur: nos de Sanctitate vitæ ac veritate miraculorum ejuſdem Sancti *Ædmundi*, curioſæ inquiſitionis ſolennitate ac diſtricti examinis diſcuſſione præmiſſis, plenariam certitudinem obtinentes; ipſum de communi fratrum noſtrorum & prælatorum omnium, tunc apud ſedem Apoſtolicam exiſtentium conſilio & aſſenſu, in Dominica de *Adventu* qua cantatur *Gaudete in Domino ſemper*, Sanctorum catalogo aſcribendum duximus: vel jam aſcriptum potiùs, nunciandum. Ideóque univerſitatem veſtram monemus & exhortamur attentè, per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandantes: quatenus decimo ſexto kalendarum Decembris: cum tunc fœlix ipſius anima de carnis liberatâ carcere, ad aſtra conſcendens, aulam cœleſtem adiverat, paradiſi deliciis fruitura: feſtum ejuſdem devotè ac ſolenniter celebretis, & faciatis vos fratres, Archiepiſcopi & Epiſcopi, per veſtras civitates & dioceſes à Chriſti fidelibus veneratione congrua celebrari. Ut pio ejus interventu, & hic ab eminentibus poſſitis periculis erui; & in futuro ſalutis præmium conſequi ſempiternæ. Cæterùm, ut ad venerabile ejus ſepulchrum ferventiùs & copioſius *Chriſtiani* populi confluat multitudo, ac celebriùs ejuſdem ſancti agatur ſolennitas; omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui cum reverentia illuc in eodem feſto annuatim acceſſerint ipſius ſuffragia petituri; de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum *Petri & Pauli* Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, unum annum & quadraginta dies: Accedentibus verò annis ſingulis ad prædictum ſepulchrum, infra ejuſdem feſti octavas, quadraginta dies de injuncta ſibi pœnitentia miſericorditer relaxamus. Datum *Lugduni*, tertio Idus Januarii, Pontificatus noſtri Anno quarto.

Oratio de eodem ſancto Ædmundo.

DEus, qui largiſſimæ bonitatis conſilio, Eccleſiam tuam beati *Ædmundi* Confeſſoris tui atque Pontificis, præclaræ vitæ meritis decoraſti, & glorioſis lætificaſti miraculis: concede nobis famulis tuis, ut & ipſius in melius reformemur exemplis, & ab omnibus ejus patrocinio protegamur adverſis. Per, &c. *Secretum.* Beati *Ædmundi* Confeſſoris tui atque Pontificis interventu, quæſumus, Domine, munera tibi offerenda complaceant, & oblata nobis proficiant ad ſalutem: per, &c.

Poſt-Communio.

MEntes noſtras quæſumus Domine ſuſceptis robora Sacramentis, ut ſicut eas beati *Ædmundi* Confeſſoris tui atque Pontificis, dignatus es novis confortare miraculis, ſic etiam juvare ſuffragiis, & illuſtrare digneris exemplis. Per (*Ieſum*) &c.

PAG. 725.

PAG. 729. lin. 6. & PAG. 730. lin. 3. & PAG. 734. lin. 18.

Cùm in omnibus his tribus locis mentio fiat de poteſtate Papali, huic Johanni *conceſſâ: omnia igitur Authentica quæ in* Additamentis *inveniuntur, hic ſimul damus.*

Poteſtas conceſſa fratri Johanni, *de Ordine* Minorum *primo.*

INnocentius, &c. Iohanni Anglico, &c. Cum venerabilibus fratribus noſtris *Cantuarienſi* & *Eboracenſi* Archiepiſcopis & ſuffraganeis eorundem, necnon dilectis filiis Abbatibus exemptis & quibuſdam aliis Clericis in *Cantuaria* & *Eboraci* provinciis conſtitutis, de fratrum noſtrorum conſilio noſtris dedimus in mandatis, ut hiis quæ tu ex parte noſtra ſuper ſubventione Apoſtolicæ ſedis propones eiſdem, adhibeant plenam fidem & liberaliter ac libenter ea ſtudeant adimplere; Diſcretioni tuæ præſentium auctoritate mandamus, quòd ſi qui fortè ipſorum mandatum hujuſmodi non adimpleverint per effectum, illos quos prudentia tua viderit eſſe cogendos, per te vel ordinis tui fratres quibus ſuper hæc commiſeris vices tuas, ad id per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione recuſata compellas; quocunq; privilegio aut indulgentia qualibet non obſtante, licet præſentes ex ipſis expreſſam non faciant mentionem. Datum *Lugduni* quinto Idus Octobris, Pontificatus noſtri Anno quarto.

Item aliud Autenticum.

INnocentius, &c. Fratri *Iohanni Anglico, &c.* Eccleſiæ neceſſitatibus circumſcripti, venerabilibus fratribus noſtris *Cantuarienſi* & *Eboracenſi* Archiepiſcopis ac ſuffraganeis eorundem, necnon & dilectis filiis Abbatibus exemptis & quibuſdam aliis Clericis in *Cantuarienſi* & *Eboracenſi* provinciis conſtitutis, de fratrum noſtrorum conſilio noſtris dedimus in mandatis ut hiis quæ tu ex parte noſtra ſuper ſubventione Apoſtolicæ ſedis propones, eiſdem adhibeant plenam fidem, & liberaliter ac libenter ea ſtudeant adimplere. Cæterum quia onus quod in plures dividitur faciliùs ſupportatur, de prudentia tua plenam in Domino fiduciam obtinentes, dandi per te vel alios ordinis tui fratres quibus ſuper hæc commiſeris vices ſuas authoritatem Archiepiſcopis ſuffraganeis & Abbatibus memoratis, ut ſubditos per cenſuras Apoſtolicas appellatione recuſata compellere poſſint, ut eos etiam per teipſum vel dictos fratres ſimiliter compellendi, ad contribuendum ſuper ſubventione præmiſſa de bonis Eccleſiaſticis juxta proprias facultates, authoritate præconcedimus poteſtatem. Datum *Lugduni* ſexto Idus Octobris; Pontificatus noſtri Anno quarto.

Item aliud Autenticum.

ARchiepiſcopis, &c. Mandamus quòd *I.* quem pro quibuſdam Eccleſiæ *Romanæ* negotiis deſtinamus, pro reverentia beati *Petri* & noſtri, recipiatis benignè, ac tractetis honeſtè in neceſſariis, & ſecuro conductu eundo, meando, & redeundo, ſibi pro ſe ac aliis quos ſecum duxerit, & in evectionibus eorundem, ſi aliquando eos contigerit ipſas habere, necnon pro nunciis quos interdum duxerit deſtinandos liberaliter providentes, ita quòd veſtræ dilectionis affectum poſſumus exinde commendare. Alioquin excommunicatos vos eſſe, &c.

Mandatum Papæ fratri Johanni *de ordine* Minorum.

INnocentius Epiſcopus ſervus ſervorum, &c. Dilecto filio fratri *Iohanni* ordinis *Minorum*, Nuncio noſtro in *Anglia* ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Noſtris eſt nuper auribus intimatum, quòd pleriq; Eccleſiarum Prælati regni *Angliæ* non attendentes ad humanos uſus non debere transferri, quæ juribus ſunt aſcripta divinis; jura patronatus et advocationis quæ in aliquibus Eccleſiis obtinebant, in perſonas laicas con-

ceſſionis vel alienationis titulo, ſeu alias, pro ſuæ voluntatis arbitrio tranſtulerunt; Capitulorum ſuorum aliquando interveniente conſenſu, & Dioceſanorum; quod vix credimus accedente favore. Nonnulli quoq; Abbates & Priores diverſorum ordinum, tam exempti quam non exempti regni præfati, propriis commodis per modos illicitos inhiantes, in Eccleſiis parochialibus jus patronatus exemptionis titulo vel aliis perverſis contractibus aſſequuntur; Et ſic eaſdem Eccleſias quandoq; de ſuorum Dioceſanorum conſenſu, quandoq; motu proprio, non verentur ſuis vel membrorum ſuorum contra Deum & Canonicas ſanctiones, uſibus applicare. Quidam verò executores ſuper Clericorum proviſionibus dudum in eodem regno à ſede Apoſtolica deputati, cùm aliqua beneficia Eccleſiaſtica de quibus eiſdem clericis provideri poterit, vacare contigerit, in alienis negotiis ſuæ fidei confidenter commiſſis, privata commoda infideliter proſequuntur, dum Abbates et Priores alioſq; Eccleſiarum patronos, ad quorum præſentationem noſcuntur eadem beneficia pertinere, excommunicant & ſuſpendunt, ipſoſq; taliter impeditos, ad ordinationes Eccleſiarum ſuarum procedere non permittunt, donec ſibi ipſis vel aliis ſuis conſanguineis vel amicis, non autem illis quibus provideri mandavimus, à patronis eiſdem, minis & dolis interdum inductis, eadem beneficia ſeu proviſiones annuæ aſſignentur. Aliqui etiam executores hujuſmodi, ſe nuncios noſtros in regno *Angliæ* aſſerentes (quanquam alium præter te in eodem regno nos habere nuncium neſciamus) mandati noſtri prætextu quo eis in aliquibus clericis in eodem regno de beneficiis Eccleſiaſticis quæ tanto tempore vacaverunt, quod ad nos eſt collatio ſecundùm *Lateranenſis* ſtatutum Concilii devoluta, providere procurent, dicuntur injunxiſſe religioſos viros ſuper Eccleſiis quas ſibi conceſſas in uſus proprios per longiſſima tempora pacificè poſſederunt, infeſtant, nec ab eorum ſuper hiis infeſtatione deſiſtunt, donec iidem religioſi aliqua ſumma pecuniæ vel aſſignatione annuæ penſionis, vexationem ſuam redimere compellantur. Cum igitur hæc non ſint ſub diſſimulationis ſilentio tranſeunda, diſcretioni tuæ in virtute obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus per te ac alios ſæculares, vel cujuſcunq; religionis vel profeſſionis viros, quos ad hoc in diverſis locis ejuſdem regni vice noſtra quam tibi ſuper hoc præſentium auctoritate concedimus duxeris deputandos, ſuper præmiſſis diligentiùs veritate hujuſmodi alienationes, venditiones, ſeu emptiones, de patronatibus vel advocatiis Eccleſiarum, quæ cum ſpiritualibus ſint annexæ, vendi vel emi taliter nequeunt, à quibuſcunq; præſumptas vel in poſterum præſumendas, quas irritas eſſe decernimus, denuncians nullas eſſe eas, et quicquid ex ipſis vel ob eas circa Eccleſiarum parochialium ſtatum inveneris temerè immutatum, in ſtatum debitum de plano et abſq; judicii ſtrepitu revocare procures. Executores verò prædictos, ad reſignanda & reſtituenda quæcunq; ipſos inveneris de prædictarum concuſſionum ſcelere percepiſſe, authoritate noſtra per te ac alios quos ad hoc (ut prædiximus) deputabis, qua convenit diſtrictione compellas, redditurus nos nihilominus de illis quos de hiis deliquiſſe compereris, per tuas literas continentes meram & plenam rerum ſeriem certiores, ut circa eos prout culpæ qualitas exegerit procedamus. Contradictores per Cenſuras Eccleſiæ Apoſtolicæ appellatione poſtpoſita compeſcendo, non obſtante ſi aliquibus ſit ab Apoſtolica ſede conceſſum, quòd excommunicari, ſuſpendi, vel interdici non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ac verbum de indulto hujuſmodi mentionem, ſeu quòd ad ſuſceptionem cauſarum vel executionum, quæ ſibi autoritate ſedis ejuſdem committi contingit, minimè teneantur, vel conſtitutione de duabus dietis edita in Concilio generali. Datum *Laterani* quinto Idus Januarii, Pontificatus noſtri Anno undecimo.

PAG. 733.

Pag. 733. lin. 8. *De tranſlatione beati* Ædmundi *Confeſſoris.*

R. Dei Gratia Epiſcopus *Ciceſtrenſis* venerabili amico ſuo Domino *R.* Abbati de *Begeham*, ſalutem. Ut de elevatione & ſtatu ſancti corporis *Ædmundi* efficiamini certiores, noveritis quòd in craſtino ſanctæ Trinitatis proximo præterito, cum monumentum ſancti patris noſtri *Ædmundi*, primò paucis in ſero præſentibus fuiſſet apertum, ſtatum corporis ejuſdem ſuaviſſimo redolentis odore, plenum & integrum invenimus. Caput quidem cum capillis & facie fulgida, corpuſq; cum membris aliis plenarium integrum & odoriferum ſupra balſamum aut thymiama. Naſo tamen paſſo per lapidem ſuperiorem injuriam, preſſionem, ſed non conſumptionem ullam; & meritò, quia qui vitam ſuam pleniùs explorat, de virginitate ejus ſiniſtrum eſt dubitare. Totumq; corpus (maximè facies) quaſi oleo perfuſum repertum eſt; quod credimus gratiam ſignificare tam morum quàm doctrinæ: quia diffuſa fuit gratia in labiis ſuis legendo, diſputando, prædicando; propterea, *Deus unxit eum oleo lætitiæ* prę omnibus Lectoribus, & Doctoribus ſui temporis & diſputatoribus, unde diffuſa fuit gratia in labiis ſuis. Et quædam alia virtutum inſignia, quæ nacta temporis opportunitate vobis ſecretiùs reſeremus, ibidem invenimus; quæ in ſcriptis prolixitas redigi non permittit. De memoratis autem non dubitet veſtra diſcretio, quia quod ſcimus loquimur & ſcribimus, & quod vidimus teſtamur. Et manibus propriis contrectavimus ipſius ſanctum corpus, caputq; cum capillis firmis & illæſis, pectine diligenter ac reverenter necnon & gaudenter pertinebamus & compoſuimus. Dominica verò proxima ante feſtum ſancti *Barnabæ*, Domino Rege *Franciæ* & matre et fratribus ſuis Comitibus & multis magnatibus præſentibus, aliis præterea duobus Cardinalibus, *Albanenſi* videlicet & legato *Franciæ*, cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, & aliis Prælatis venerabilibus, quàm pluribus aſſiſtentibus (quorum numerum ſcire non potuimus) apud *Pontimacum*, voluntate divina, cum exultatione & gloria ineffabili, et Dei laudibus magnificis celebrata eſt *tranſlatio* beatiſſimi patris noſtri ſancti *Ædmundi Cantuarienſis* Archiepiſcopi & Confeſſoris. Necnon ad augmentum honoris noſtræ nationis non minimum.

Pag. 736. lin. 43. *De ſanguine* Chriſti, *Domino Regi collato, unde quæſtio movebatur.*

Cum autem quòd ſacratiſſimus foret Domini noſtri *Ieſu Chriſti* ſanguis, quem Rex *Henricus* tertius die ſancti *Edwardi*, videlicet die Tranſlationis ejus, Anno Gratiæ, 1247. indiciis, probationibus & examinationibus conſtaret evidentiſſimis, & omni acceptione digniſſimis; tamen ab aliquibus qui tardicordes erant ad credendum, adhuc dubitabatur utrùm verus ſanguis *Chriſti* fuiſſet. Quibus hæc relatio ſatisfecit inventa in Apocryphis, quibus non diſſidet, imò concordat, textus Euangelicæ veritatis. Quod videlicet cum *Ioſeph* ab *Arimathia* nobilis decurio, qui ſic dicebatur quia decem militibus præfuit, vel decurio, id eſt, de Curia & de numero Curialium, fuiſſet unus de auditoribus *Ieſu*, & potiùs de diſcipulis, et amator ſpecialis; compatiebatur ei, et ſollicitabatur qualiter corpus conſervari poſſet tam venerabile à furore *Iudæorum*. Erat enim amiciſſimus *Ieſu*, ſicut et *Nicodemus*. Sed hii & alii divites occulti, propter metum *Iudæorum*; ne accuſati, jacturam incurrerent et odium amicorum. Magnum enim vinculum ſervitutis in ſe habent divitiæ. Crucifixo igitur *Ieſu* et mortuo, poſtulavit *Ioſeph* corpus *Ieſu*, ingrediens ad eum audacter (per quod creditur fuiſſe potens) & conceſſum eſt ei. Ipſe igitur (licèt obmurmuraſſent *Iudæi*) cum omni honore et reverentia, ipſum corpus ſanctiſſimum depoſuit de cruce ſaucium & multiformiter cruentatum; habenſq; linteamen ſubtile dependens à collo & humeris (ne indignè tam dignum corpus nudis manibus contrectaret) ipſa ſacra vulnera adhuc madida ac diſtillantia, ſedulo ac devoto deterſit officio. Imò etiam loca clavorum extractorum tincta cruore in ipſo crucis patibulo, exhauſit abſtergendo;

gendo; utens vice ſpongiæ ipſo linteamine. Cum autem jam non procul à *Golgotha*, id eſt, loco *Calvariæ* (loco videlicet crucifixionis) corpus *Chriſti* detuliſſet dictus *Ioſeph* tumulandum, in loco ubi nunc ſepulchrum adoratur, *in ſepulchro novo in quo nullum adhuc corpus poſitum erat*, non ignobiliter inciſo, quod & ipſe comparaverat, lavit corpus illud, quia multipliciter ut jam dictum dignoſcebatur, ſaucium & cruentatum; tum propter ſudorem ipſius, de quo ſcribitur, *Factus eſt ſudor ejus quaſi guttæ ſanguinis decurrentis in terra*, tum propter flagella quibus cęſus fuit aſperrimè uſq; ad livorem & cruorem, tum propter coronam ſpineam quam *Iudæi* plectentes violenter capiti ejus impreſſerunt, (cujus multi aculei caput & frontem non tantùm pungerent & læderent, imò potiùs vulnerarent & cruentarent) tum propter clavorum per mediam manuum & pedum perforationem, tum propter militis lanceam qua ipſe latus *Ieſu* non tantùm vulneravit ſed aperuit; amplum enim fecit & hiatum patulum fortè ſæpiùs vel ſaltem ſemel fecit impingendo. Memoratus igitur venerabilis decurio *Ioſeph* corpus ipſum lavit; hic enim erat *Iudæorum* conſuetudo, & adhuc eſt aliquorum honeſtorum *Chriſtianorum*, maximè religioſorum. Lavit, inquam, quia condiendum. Lavit, quia ſane arbitrabatur & religioſè dignum cenſuit ſanguinem ipſum ſibi prorſus vendicandum, & ut theſaurum vel medicamen precioſiſſimum reſervandum. Ipſamq; aquam loturæ rubicundam, & ſanguine mixtam & tinctam, non projiciendam excepit in vaſe mundiſſimo. Reverentius tamen, ipſum purum ſanguinem à vulneribus manuum & pedum diſtillatum; maximo autem timore & honore ipſum ſanguinem cum aqua quem cenſuit præcordialem, à latere dextro fœliciter eliquatum & expreſſum, in vaſe recepit nobiliſſimo tanquam theſaurum impreciabilem, ſibi & ſucceſſoribus ſuis ſpecialiter reſervandum. Manifeſtum eſt igitur, quadruplicem ibidem fuiſſe liquorem.

Nota hic quinq; liquores reverendos à corpore Chriſti *in ejus paſſione effluxiſſe.*
1. Sanguis qui mixtus eſt aqua per loturam.
2. Sanguis puncturarum per coronā & ſciſſurarum per flagella.
3. Sanguis ex foraminibus manuum & pedum.
4. Sanguis ex latere ejus profluens, ſcilicet præcordialis.
5. Aqua cum ſanguine laterali.

Primò, Aquam rubicundam, ſcilicet loturam; quam ipſe amicis infirmantibus diſtribuit efficaciter medicinalem.

Secundò, Sanguinem puncturarum in capite & fronte, & ſciſſurarum per flagella inflictarum cum ſudore. Iſti duo liquores, ex pluribus mixti dignoſcuntur.

Tertio, Sanguis ex vulneribus manuum & pedum, qui purus fuit & impermixtus emanavit.

Quarto, Ille formidabilis tremendæ & reverendiſſimæ recordationis cruor præcordialis, qui ex ipſo corde *Chriſti*, vel ſaltem latere conſtat effluxiſſe.

Præter quos quatuor liquores, aquam cum ſanguine de ipſo latere ſcimus emanaſſe. Hæc ergo cum piè & prudenter perfeciſſet *Ioſeph*, & corpus jam eſſet conditurus, ſupervenit *Nicodemus* eodem tactus ſpiritu pietatis, multum commendavit diligentiam *Ioſeph*. Erat autem *Nicodemus* nobilis & potens ſicut & *Ioſeph*, unde in Euangelio dicitur fuiſſe *princeps Iudæorum*. Et factus eſt ipſi *Ioſeph* in adjutorium & ſolatium. Iſti namq; duo nobiles ac religioſi viri, erant de diſcipulis *Ieſu*, audientes eum clam; de noctibus videlicet, ne commoverent ſeditionem in populo, et pleniùs ab ipſo eruditi expectabant regnum Dei. Iſte igitur *Nicodemus* prout prælibatum eſt, ut exequiarum tantarum decus adaugeret, & ſua præſentia fide et devotione pleniùs proſequeretur; attulit (ut teſtatur *Iohannes* in Euangelio ſuo) *mixturam mirræ & aloes quaſi libras centum*, ad condiendum corpus tantæ auctoritatis. Erant enim devoti ac ſtabiles in fide, quia viderant multa ejus in vita miracula, necnon & in morte; quia terræmotum et tenebras univerſales (quod erat ſuprà naturam cum tunc fuiſſet luna panſelenos) aquamq; de latere ejus (quod erat inſolitum et miraculoſum) diſtillaſſe. Loquitur igitur *Iohannes* Euangeliſta extunc pluraliter, propter aſſociationem ſupervenientis *Nicodemi*; dicens, *Acceperunt ergo corpus Ieſu*. Porrò, præter illam mirram & aloem quam attulerat *Nicodemus*, appoſita ſunt illi confectioni etiam aromata *Ioſeph*. Dicit enim *Iohannes*, *Ligaverunt linteis corpus ipſum cum aromatibus*. Et ſic conditum et involutum aptaverunt, et ordinatè poſuerunt in monumento novo; quod compoſitum fuit per modum clibani. Ita videlicet, ut ibi plura corpora reponi potuiſſent. In ipſo quoq; ſepulchro, nondum quis, nec poſtea, ponebatur. Decuit enim quod ſicut in uterum virginis deſcendit, et ex Virgine natus fuit primogenitus (id eſt, unigenitus) et per clauſam portam exivit; ſic et in novo ſepulchro in quo nullus poſitus vel ponendus erat, *Chriſtus* dignè collocaretur. *Et appoſuerunt oſtium ad os monumenti*, lapidem quippe magnum. Unde *Matthæus* Euangeliſta vocat illud *Saxum magnum*. Et mulieres quæ licèt tres fuiſſent (quę poſtea venerunt ut ungerent *Ieſum*) neſcientes quod jam unctus eſſet, ſollicitarentur quomo-

do

do ab oſtio monumenti revolveretur. Quo facto, receſſerunt *Ioſeph* et *Nicodemus*, et qui eos ſequentes ipſis aſſiſtebant. Poſteà verò acceſſerunt *Iudæi* verſuti et in odio obſtinati; et ex permiſſione *Pilati*, lapidem memoratum ſignaverunt, apponentes militum cuſtodiam. Et cum inde receſſiſſent *Ioſeph* et *Nicodemus*, partiti ſunt inter ſe (ratione amicitiæ et condiſcipulatus) liquores memoratos; utpote pretioſam adquiſitionem. Sic igitur devoluta fuit hujus chariſſimæ rei poſſeſſio, de patribus in filios, et de amicis ad amicos. Videlicet inter nobiliſſimos, quod poſt multorum annorum curricula devenit ad poſſeſſionem Patriarchæ *Ieroſolymitani*, utpote theſauris Eccleſiæ, cui præeſſe Patriarcha dignoſcitur, Anno Gratiæ 1247. Qui tum propter diſcrimen terræ ſanctæ quam tunc timuerunt amittere *Chriſtiani*, tum propter hoc, quòd Regem *Angliæ* Chriſtianiſſimum cognoverunt, et ipſam terram Chriſtianiſſimam; memoratus patriarcha de Conſilio ſuorum ſuffraganeorum Magiſtrorumq; militiæ Templi et Hoſpitaliorum, & aliorum nobilium tranſmarinorum, qui in teſtimonium veritatis vel ſigilla ſua appoſuerunt, vel aſſertionem mandati tranſmiſerunt, ſæpedictum theſaurum ſanguinis memorati, piiſſimo Regi *Angliæ Henrico* tertio, ut ſub ejus tutela digniùs veneraretur et tutiùs reſervaretur, prudenter duxit tranſmittendum, et non pro alicujus commercii retributione, imò in meræ charitatis liberalitate conferendum. Unde aſſerunt nonnulli; quòd generoſiori modo poſſidet illud munus Rex *Angliæ Henricus*, tantæq; dignitatis reliquias quam Rex *Francorum* ſuas quas paucis antea annis evolutis, inſtitoriè adquiſivit. Et ſi ſancta nimis ſit crux vera; propter contactum ſancti corporis *Chriſti*, & corona, & lancea, & clavi; multò ſanctior fuit ſanguis ipſe *Chriſti*; pretium videlicet humanæ redemptionis, quia propter cruorem & in cruore ſanctificata eſt crux et cætera; & non cruor propter crucem, vel propter alia paſſionis inſtrumenta. Sed quia tardicordes & oblocutores ſolent ſic objicere et dicere, quòd cum *Chriſtus* tertio die reſurrexiſſet cum corporis integritate, et non exanguis, qualiter eſſe poſſet quòd ſanguinem ſuum poſt ſe reliquerit in terra. Reſponſum fuit ſufficienter. Duo ſunt ſanguines, vel genera ſanguinum. Unus enim ſanguis eſt, qui ex nutrimentis generatur; qui aliquando ita ſuperfluit, ut à naribus ſponte prorumpat, vel aliquem alium exitum, ut minutione indigeat ſic repletus. Et de tali ſanguine *Chriſti*, habemus in terra; licèt ſane non fuiſſet ſanguinolentus. Deo ſic volente, ut videlicet habeatur recentior memoria dominicæ paſſionis. Eſt & alius ſanguis, qui corpori animato ſubſtantialis. De quo dicitur, quòd ptyſis eſt conſumptio ſubſtantialis humiditatis, id eſt ſanguinis vitæ neceſſarii. Qui ſecundùm phyſicos dicitur amicus naturæ, & de quo dicit *Moyſes*, quòd in ſanguine ſedes eſt animæ. Sed ille ſanguis reponitur in triclinio cordis, ſine quo non poſſet quis vivere. De illo *Chriſti* ſanguine, non habemus fortè in terris. Forte dico, quia omnia quæcunq; voluit, Dominus fecit. Surrexit enim Deus, & quicquid fuit de ſubſtantia corporis ſui et decoris plenitudine, cum ipſo; & quod de veritate humanæ fuit naturæ cum ipſo, id eſt ſanguis eidem conſubſtantialis. Alius verò quæ diſtillavit habetur hic. Et nos quidem ſic reſurgemus, videlicet ſine aliqua corporis vel mutilatione vel deformitate. Qualiſcunq; enim extiterit homo in hoc mundo, contractus, gibboſus, vel leproſus, vel nanus, vel abortivus, in reſurrectione ſibi plenè reſtaurabitur. Re vera in corpore *Chriſti*, ſuorum vulnerum ſtigmata poſt reſurrectionem ſuam recentium, et adhuc hiantium, quòd apparuerunt, et quòd ſe *Chriſtus* poſt reſurrectionem et glorificationem corporis ſe palpabilem præbuit, et ad ſuum beneplacitum viſibilem, vel vulneratum monſtravit; miraculoſum & obſtupendum. Ut ſic videlicet dubitantium fides roboraretur; quia tam duri et tardi fuerunt quidam diſcipulorum ad credendum reſurrectionem, quod poſtquam viderant, non crediderunt, et ut benedictio non viſuris et tamen credituris, largiùs donaretur. Tertia cauſa fuit et potiſſima, ut ſcilicet ſic ſciretur quòd omnipotens fuit, ut contra conſuetum uſum et naturalem foret corpus ejus, qui fuit Dominus naturæ, ad ſuum nutum et beneplacitum monſtrabile, et palpabile, et ſaucium cerneretur, qui tamen ad diſcipulos intravit foribus obſeratis. Et ſic omnium ceſſare debent morſus detractatorum.

PAG. 747.

PAG. 747. lin. 8.

Litera ſuper liberatione obſidionis Civitatis Parmæ.

STrenuis & prudentibus viris Domino *Bonefacio* de *Sal*: poteſtati, militibus, & populo *Mediolanenſi*, *Philippus* Vicedominus, poteſtas, milites, & populus *Parmenſis*, ſalutem cum gloria & honore. Laudes retribuimus Deo patri filioq; ſuo Domino noſtro *Ieſu Chriſto*, & Spiritui ſancto trino Deo & uni majeſtati, & Virgini glorioſæ, quæ non propter noſtrorum exigentiam meritorum, ſed propter ſuam clementiſſimam pietatem, civitatem noſtram protegit & defendit, regit, viſitat & gubernat; ſicut manifeſtè conſpicimus in victoria triumphali, quam die Martis duodecimo Februarii exeuntis, contulit nobis Deus ſuæ genetricis interventu. Quamvis enim mille quingenti de noſtris iviſſent inter *Colnerium* & *Berſillum*, & præterea duæ portæ in integrum; & ille ſæviens draco qui per tantum temporis obſederat terram noſtram, nos omnino crederet deglutire, jam extra ſua mœnia cunctis militum & peditum ſuorum agminibus ordinatis, nos invocato Dei auxilio & virginis glorioſæ, cernentes quòd potens èſt Deus deponere ſuperbos & humiles exaltare, protinus exivimus contra ipſos, populus & milites univerſi. Nequaquam noſtra veſtigia retardantes, quoad uſq; dimicantes junximus nos cum eis; præcedente vexillo cum forma virginis precioſæ, cujus regebamur ſemita & ducatu. Et quamvis duriter à principio reſtitiſſent, nos tamen invaleſcentes duriùs in eoſdem, confregimus, contrivimus, & proſtravimus ipſos omnes. Et deſcendens impius *Fretbericus*, per ſubterfugia tanquam latro dimiſit ſuos, & ſpolia ſua prorſus. Ex quibus tria millia cepimus, & plures. Cepimus quoq; carrochium Cremonenſium. Cepimus etiam mœnia quæ fecerat, & omnia caſtra ſua cepimus, & habemus omnia ſua quæ habebat. Interfecimus quoque *Thadeum Iudicem* ſuum, cubicularios & Camerarios omnes. Noſtros etiam banneratos, de ſuis militibus & populo interfecimus ultra mille quingentos; præter ſubverſos equorum pedibus & ruina, quos præ multitudine deſcribere non potuimus. Alios autem de ſuis fugavimus uſquequaque. Tandem in civitatem regreſſi, cum Dei laudibus & honore, noſtræ diſpoſuimus negotia civitatis; confidentes in illo qui eſt vera ſalus omnium atq; virtus, quod contritis brachiis impiorum, amodò nos & noſtri pace perpetua potiemur. Et hæc vobis ad gaudium intimamus: Magnificentiam veſtram depoſcentes, quatenus omnes univerſaliter in noſtrum auxilium & ſuccurſum; mora ſublata qualibet, cum carrochio veſtro accedatis. Quam cum Deus aperuerit nobis viam, procedere volumus per ipſam feſtinanter, ut recuperemus continuo burgum *Sancti Dominici* & *Berſillum*, & alias terras noſtras, capientesq; navigium *Cremonenſe*, & inimicos noſtros & veſtros, deleamus eos de libro viventium. Tollite moras omnes, viri prudentiſſimi, ut conſtantes; quia poſt Deum & beatam virginem, triumphi noſtri vos auctores & participes reputamus. Et ſciatis, quòd combuſta terra dicti & maledicti *Fretberici*, habemus omnes quos de noſtris & *Placentinis*, in vinculis detinuerat: valete; nunciate hæc amicis noſtris & veſtris, ut pateant omnibus *Chriſti* amicis. Valete.

PAG. 748. lin. 24.

Literæ Domini Regis, urgentes, de reprobatione retonſæ monetæ.

HEnricus Dei Gratia, &c. Vicecomiti *Hertfordiæ* ſalutem. Meminimus Nos tibi alias præcipiſſe, quòd non permitteres monetam aliquam tonſam in balliva tua currere, quod tamen (audivimus) permiſiſti huculque, præcepto noſtro non obſtante. Unde non immeritò mirari poſſumus & moveri, & ideo tibi præcipimus iterato, quòd ſicut te ipſum & omnia tua diligis, per totam ballivam tuam clamari, & firmiter inhiberi facias, ex parte noſtra, ne aliqua hujuſmodi moneta currat in balliva tua, à tempore quo hęc clamari feceris & prohiberi. Imò, ſi aliqua moneta tonſa currens in poſterum inveniatur, ipſam de præcepto noſtro

ſtro facias penetrari. Omnes etiam quos Cambiatores hujus monetæ inveneris, arreſtari facias per corpora ſua, ita quod habeas eos ad mandatum noſtrum. Teſte meipſo apud *Mertoman*, xvii. die Novembris. Anno Regni noſtri xxxiii.

Pag. 768. lin. 14.

Epiſtola de converſione Regis Tartarorum.] Illas ſanè in *Additamentis* invenire non potuimus: loco tamen earum, poſtea damus ipſius Regis *Tartarorum* ſuper hac re Epiſtolam, Gallicè deſcriptam.

Pag. 768. lin. 24.

Litera Comitis Attrabatenſis, *de captione* Damiatæ.

EXcellentiſſimæ & chariſſimæ matri ſuæ *Blanchiæ* Dei Gratia *Franciæ* Reginæ illuſtri, *Robertus* Comes *Attrabatenſis* devotus ejus filius, ſalutem, & cum filiali dilectione paratam ad beneplacitum voluntatem. Quia de proſperitate noſtra & noſtrorum, ac de bonis ſucceſſibus qui *Chriſtiano* populo evenerunt, ſcimus vos plurimum congaudere, cum eorum certitudinem obtineritis, veſtra noverit excellentia, chariſſimum Dominum fratrem noſtrum Regem & Reginam, & ſororem ejus, & nos plena per Dei gratiam frui corporum ſoſpitate. Quæ de vobis ferventi deſiderio affectamus. Chariſſimus autem frater noſter Comes *Andegavenſis*, ſentit adhuc quartanam ſuam, ſed ſolito leniorem. Et ſciat dilectio veſtra, quòd chariſſimus Dominus noſter frater noſter, & Barones & peregrini, qui in *Cypro* hyemaverunt, die Aſcenſionis in ſero ad portum *Limetri* in ſuis navibus ſeſe receperunt, ut contra hoſtes fidei *Chriſtianæ*, dirigerent iter ſuum. A quo portu recedentes, poſt multos maris labores & ventorum contrarietates, ducente Domino, die veneris poſt Trinitatem circa meridiem venerunt, et ſe anchoraverunt, congregantes ſe ipſa die in navi Domini Regis ad conſilium, quid eſſet deinceps ad faciendum. Cùm ante ſe viderent *Damiatam* et portum, ex magna *Turcorum* et equitum et peditum multitudine communitum, et os fluminis quod de prope imminebat, ex galearum multitudine affirmatarum. In quo ſic conſilio ordinatum fuit, ut in craſtino mane quilibet pro poſſe ſuo, cum Domino Rege ad terram veniret. Et ſciat dominatio veſtra, quòd ſicut fuit ordinatum in ipſo Sabbato in mane, exercitus *Chriſtianus* relictis magnis navibus, in galeis et minutis vexillis viriliter accincti deſcenderunt. Et confidentes de Dei miſericordia, ac auxilio crucis triumphalis, (quam Dominus Legatus in vexillo juxta Dominum Regem geſtabat) læti et confortati de Deo, verſus terram contra hoſtes inſultus plurimos, tam ſagittarum miſſionibus, quam aliis facientes ſeſe retraxerunt. Veruntamen cum ipſa vexilla propter nimiam maris planitiem, uſq; ad ſiccam terram non poſſunt attingere, *Chriſtianus* exercitus in nomine Dei relictis vexillis, in mare ſaliendo ſe immiſit uſq; ad ſiccam terram, cum armis ſuis pedes veniendo. Et licet ipſa *Turcorum* multitudo, contra *Chriſtianos* littus defenderet; tamen favente Domino noſtro *Ieſu Chriſto*, littus obtinuit populus *Chriſtianus* cum ſoſpitate et lætitia, & cum equorum *Turcorum*q; ſtrage magna, et quorundam qui magni nominis eſſe dicebantur. Et cum ipſi *Sarraceni* ſe recepiſſent in civitate, quæ tam fluminis interpoſitione quàm murorum et turrium fortium in circuitu erat fortiſſima, Dominus noſter omnipotens *qui dat omnibus affluenter & non improperat*, abſq; labore hominum, in craſtino ſcilicet in octabis Trinitatis circa tertiam, civitatem dedit populo *Chriſtiano*, fugientibus et ipſam dimittentibus infidelibus *Sarracenis*. Et hoc factum fuit ſolo Dei dono, ac omnipotentis Domini Dei largitate. Et ſciatis quòd iidem *Sarraceni*, illam civitatem reliquerunt munitam ex magna cibariorum et carnium fertilitate, et machinis et aliis bonis; de quibus ad munitionem dictæ civitatis, magna pars remanſit; et de illa parte fuit exercitus multum repletus. Dominus verò Rex noſter, cum exercitu ſuo ibidem moram faciebat, res ſuas de ſuis navibus extrahi faciens. Credebamuſq; quòd inde non deberet recedere exercitus, uſq; ad decreſcentiam fluminis, quòd tunc ut dicebatur, terram debebat occupare: quia alias in partibus illis damnum incurrebat populus *Chriſtianus*. §. Comitiſſa verò *Andegavenſis*,

in

in *Cypro* peperit filium valde elegantem & bene formatum: quem ibidem tradidit nutriendum. Datum in Caſtris *Iamas*, Anno Domini 1249. menſe Junio, in vigilia beati *Iohannis Baptiſta*. §. Hic eſt tenor literæ Miſſæ Reginæ *Francia*, de verbo ad verbum.

Major evidentia de captione Damiatæ.

PRæcordiali fratri ſuo uterino & amico prædilecto, magiſtro *B. de Carn.* ſtudenti *Pariſiis*; *Guido* miles de familia Vicecomitis *Melunenſis*, ſalutem & paratam ad beneplacita voluntatem. Quia novimus vos de ſtatu terræ Sanctæ & domini noſtri Regis *Francia*, tum propter univerſalem Eccleſiæ proſperitatem, tum propter numeroſam multitudinem parentum & amicorum noſtrorum ſub Domino Rege *Francorum Chriſto* militantium, ſollicitari; vos ſuper quibuſdam quæ vulgus diſſeminat duximus reddere certiores. Cùm inito ſpeciali conſilio, à *Cypro* movimus navigando verſùs orientem; propoſitum habentes *Alexandriam* expugnare, & paucis diebus ſequentibus rapti inopinata tempeſtate vaſtum maris ſpatium pertranſivimus; multæ navium noſtrarum diſperſæ ſunt & disjunctæ ab invicem. Interim per exploratores innotuit *Soldano Babylonia*, & aliis *Sarracenorum* magnatibus, quod *Alexandriam* expugnare propoſuimus. Unde collectâ infinitâ armatorum multitudine, tam de *Kaira* quàm *Babylonia* & *Damiata* incolis, quàm *Alexandria*, noſtrum adventum expectabant: ut nos in ore gladii ſuſciperent fatigatos. Una igitur noctium cum quodam vento aſpero per amplum pelagi tractum veheremur, in manè mitigato vento, apparuit ſerenitas deſiderata: quæ naves diſperſas proſperè congregavit: Miſimus igitur funambulum peritum ſcilicet ſpeculatorem; qui omnia ciſmarina litora noverat, & ciſmarina, nec non & idiomata multa, (qui nobis pro duce conſtituebatur fideli) ad ſummitatem mali navis noſtræ, ut nobis intimaret ſi terram videret, & ubinam locorum eſſemus. Qui cum diligenter & moroſa deliberatione omnia loca circumjacentia conſideraſſet, exclamavit voce dicens attonita, Deus adjuvet, Deus nunc adjuvet, qui ſolus poteſt: Ecce ſumus hîc ante *Damiatam*. Poteramus ſiquidem jam terram omnes conſiderare. Similiter etiam aliarum navium ſpeculatores, id idem ſentiebant: Et ceperunt jam congregari ad invicem. Dominus autem Rex cum hoc cognoviſſet, imperterrito Spiritu cœpit omnes egregiè nimis ſuos animare, & conſolari, dicens ſurgens in medio. “Amici mei ac fideles, inſuperabiles erimus ſi in charitate inſeparabiles fuerimus: non ſine divino nutu huc tranſvehimur, tam repentinè; applicemus in terram quamcunque potenter occupatam; Non ſum Rex *Francia*, non ſum Sancta Eccleſia, ſed vos utique omnes Rex eſtis. Vos, Sancta Eccleſia. Non ſum niſi unus ſolus homo, cujus vita cum Deus voluerit, ſicut unius alterius hominis exufflabitur. Nobis omnis caſus tutus eſt; ſi vincamur, martyres avolamus; ſi vincamus, gloria Domini prædicabitur, & totius *Francia*, immò *Chriſtianitatis*, ampliabitur. Profectò inſanum eſt credere, quòd me Dominus incaſſum ſuſcitavit, qui omnia providet, cauſam magnam ſuper hoc conſiderabit, divincemus pro Chriſto; & ipſe in nobis triumphabit; non nobis, ſed nomini ſuo dans gloriam, & honorem, & benedictionem. Interim naves noſtræ jam congregatæ littori appropinquabant, ita ſcilicet, quòd Cives *Damiata* & qui littoribus contermini erant, claſſem noſtram poterant conſiderare, ſcilicet mille & quingentas naves, exceptis diſperſis; ſcilicet centum & quinquaginta. Et revera non fuit ut credimus temporibus noſtris, tanta navium nobilium multitudo congregata. Stupentes igitur *Damianita*, & ſupra quam dici poteſt attoniti ac perterriti, miſerunt ad nos quatuor galeias optimas cum piratis expeditiſſimis, ad explorandum & inquirendum quinam eramus; & quid quærebamus; Et cum eos videremus tantum appropinquare, ut poſſent vexilla noſtra diſcernere, hæſitarunt, & ceſſarunt tantum feſtinare ut priùs: quaſi de nuntio ſuo certificati, ac indemnes reverſuri. Galeiæ verò noſtræ interim eos cum ſcaphis curſoriis cingebant, interponentes ſe, noſtriſque navibus jam cogebantur appropinquare vel inviti. Verùm noſtrates videntes Domini Regis conſtantiam & incommutabile propoſitum, eo jubente præparaverunt ſe ad bellum navale: ut & hos & quoſlibet alios, ſi ſupervenirent comprehenderent, & littus violenter capientes ad terram ut aſcenderent imperavit. Miſimus igitur ſuper eos ſpicula ignita, & lapides de mangonellis navalibus; qui ſic parabantur, ut quinque vel ſex lapides ſimul de longo jacerent; & phialas plenas calce, arcubus per parva haſtilia ad modum ſagittarum ſuper hoſtes jaculandas. Spicula igitur, piratas &

eorum

eorum vaſa perforabant, lapides obruebant: Calx confractis vaſculis, execabat, unde ſubitò tres galeiæ eorum perierunt: aliquibus tamen de piratis, ne mergerentur, cum vita interceptis. Quarta autem non indemnis evaſit. Ipſos igitur excogitatis cruciatibus affecimus, quos vivos, & totius veritatis extorſimus confeſſionem. Videlicet, quòd vacuata *Damiata* ſuis civibus, apud *Alexandriam* expectabamur. Piratæ verò qui evaſerunt (quorum aliqui letaliter vulnerabantur) & galeia diſſipabatur; *Damianitis* cum ejulatu lachrymabili retulerunt ſuper littus cum maxima multitudine expectantibus, quoniam mare claſſe ſuperveniente operiebatur. Rex enim *Francorum*, cum infinita nobilium multitudine hoſtiliter adventabat. Pro quo etiam aſſerebant, decem mille manifeſtè dimicare contra ipſos *Sarracenos*, qui pluebat ſuper ipſos ignem, lapides, & nebulam. Veruntamen dum à maris fluctibus fatigantur infirmati, ipſos ſicut vitas & manſiones veſtras diligitis unanimiter impetite & trucidate; vel ſaltem donec noſtrates revocentur, potenter repellite. Nos autem ſoli vix evaſimus, ut hæc vobis nunciaremus præmuniendis. Cognovimus magnatum ſigna. Ecce jam in nos irrunt furibundi ad navale vel campeſtre animati & parati. Irruit igitur ſuper eos timor cum diffidentia. Omnes noſtrates de veritate certificati, in ſpem optimam erigebantur; unde glomeratim & certatim proſilientes in ſcaphas à navibus; Erat enim mare juxta littus parum profundum. Unde nec ſcaphæ nec naviculæ ad aridam attingere potuerunt. Miſerunt ſe igitur in mare multi uſque ad lumbalia properanter, juxta domini Regis diſtrictum & urgentiſſimum præceptum. Et continuò commiſſum eſt bellum cruentiſſimum: & noſtrates additi ſunt prioribus indiſtanter, & fortitudo gentium diſſipata eſt. Nec cecidit aliquis de noſtris ferro, præter unum. Submerſi verò duo vel tres perierunt, qui propter ardens deſiderium pugnandi, ſeſe nimis properanter in aquam miſerunt; & à ſemetipſis potiùs quàm ab aliis ſunt interempti. *Sarraceni* igitur retrocedentes ſeſe in Civitatem ſuam; multis interemptis et quamplurimis lethaliter vulneratis & mutilatis, turpiter fugiendo receperunt: Noſtri autem ipſos è veſtigio inſecuti eſſent, ſed à poteſtioribus qui proditionem timebant, reprimebantur, veruntamen dum pugnavimus, exierant quidam ſclavi & captivi ruptis vinculis et eorum receptaculis; quia etiam carcerarii exierant contra nos; nec in Civitate aliqui remanſerunt, præter mulieres, parvulos & valetudinarios.* Ipſi igitur ſclavi et captivi nobis gaudenter ac properanter occurrentes, regi & exercitui noſtro applauſerunt dicentes, *Benedictus qui venit in nomine Dei*. Hæc acta ſunt in bonum auſpicium initiale, ſcilicet die veneris, quæ eſt dies Dominicæ Paſſionis; Et applicuit tunc dominus Rex ſecurè & gaudenter; et reſiduum exercitus *Chriſtiani*; Et ſic quievimus uſque in craſtinum. Die verò Sabbati ſequenti, terram & maris littora quæ capienda remanſerant, potenter ac prudenter cepimus: ducatu & documento ſclavorum, qui etiam arcanos tranſitus cognoverunt. Ipſa verò nocte *Sarraceni* comperientes aliquos ſclavorum & captivorum evaſiſſe, ipſos qui remanſerant excerebrantes martyres *Chriſti* fecerunt glorioſos, in propriam perniciem. In opaca verò nocte ſequènti & mane die Dominica, *Sarraceni* conſiderata adventantium multitudine, fortitudine & conſtantia, & urbis inopinata deſolatione; cum ſuis ducibus & majoribus & conſolatoribus, viribus, & armis caruiſſent, arreptis mulieribus ac parvulis & rebus portatilibus, armati leviter per portulas quas cautè longè ante præparaverant fugerunt; ex parte alia Civitatis: & pars per aquam, pars per terram ſubita elapſa eſt, relinquens Civitatem omnibus redundantem. Die verò dominica hora tertia exierunt duo captivi, qui manus hoſtiles caſu evaſerant, nunciantes nobis quæ contigerant. Rex igitur omni timore proditionis depoſito, non in effuſione ſanguinis vel armorum ſtrepitu, civitatem, nemine contradicente, intràvit ante horam nonam: nullo etiam vulnerato graviter de intrantibus præter Comitem de *Marchia Hugonem Brunum*; qui eliquato ſanguine de vulneribus, non poteſt ut credimus mortem evadere. Ipſe namque prodigus ſui propter probra quæ ſuſtinuit, in medios hoſtes temerarius ſe ingeſſit; & ponebatur in prima turma ſponte bellantium tanquam ſuſpectus; quod & ipſum non latuit. Nec prætereundum eſt, quod cum propoſitum habuiſſent *Sarraceni* fugiendi, jecerunt verſus nos ignem *Græcum* copioſum & efficacem; quod erat nobis periculoſum valde & mortiferum: quia ventus aſper fuit flans à Civitate verſus nos. Et ecce ventus ilicò retroverſus, ignem ſuum reſperſit in Civitatem, & combuſſit multa eorum corpora & caſtra; & plura combuſſiſſet, ſed ſclavi accedentes continuo, qui jam pauci remanſerunt, ſuis notis extinctoriis, necnon & precibus; divino nutu (ne nobis Dominus civitatem combuſtam daret) extinxerunt.

extinxerunt. Cum igitur ipſa die verè Dominica, dominus Rex cum maximo tripudio (ut prætactum eſt) intraviſſet; ilico ad templum ipſorum *Sarracenorum* intravit oraturus, & Deo hæc omnia merito aſcripturus. Et ſolemniter nimis antequam cibum ſumpſiſſet, prorumpentibus præ gaudio jucundis & devotis lachrymis, cecinerunt fideles, incipiente legato, hymnum Angelorum, videlicet *Te Deum laudamus*. Et ſtatim ubi dudum *Christiani* Miſſam conſueverant celebrare, & campanas pulſare; expiato loco et aſperſo per aquam benedictam, fecit celebrare Miſſam de Beatâ Virgine: ubi quarta die præcedente (prout captivi nobis aſſertivè aſſerebant) ſpurciſſimus *Machometus* cum deteſtabilibus immolationibus, et vocibus altiſonis, et tubarum clangore magnificabatur. Invenimus autem in Civitate, cibariorum, armorum et machinarum, necnon veſtimentorum precioſorum, vaſorum, utenſilium, auri, argenti, et aliorum bonorum, copiam infinitam. Et præter hæc, ſtatim fecimus apportari victualia noſtra de navibus; quorum copiam habuimus, & alia nobis chara ac neceſſaria. Propitiante igitur nobis divina munificentia, exercitus *Christianus* ad inſtar ſtagni quod ex torrentibus inundantibus ſuſcipit incrementum, quotidiè dilatatur: hinc militia de partibus domini *de villa Herlewini*, hinc de militia *Templi & Hoſpitalariorum* nobis ſubſidium, abſque peregrinorum adventu, diatim per Dei gratiam accumulatur ſubſidium. Veruntamen ipſi de *Templo & Hoſpitali* de gloria tanti triumphi credere diu noluerunt: quia revera nulli fuit credibile quod evenit. Quia igitur hæc miraculosè evenerunt, præcipuè quòd ventus ſuum ignem infernalem in ſua capita reverberavit regreſſus (& hoc fuit de antiquis *Chriſti* miraculis, quia ſic *Antiochiæ* evenit) converſi ſunt aliqui ad Dominum *Jeſum Chriſtum*, & fideliter nobis hactenus adhęſerunt. Nos autem ex præteritis præmuniti, de cætero cautè & circumſpectè procedemus in agendis. Habemus enim fideles nobiſcum *Orientales*, de quorum fidelitate minimè dubitamus, qui omnia ferè *Orientalium* climata & eorum pericula, experimento cognoverunt, qui in veritate devotionis, jam baptiſmi Sacramentum ſuſceperunt. Optimates igitur noſtri quando hæc ſcribebantur, conſilium habuerunt cum tractatu diligenti, in proximo invadere *Alexandriam* vel *Babyloniam* cum *Kaira*: ſed quid erit inde neſcimus adhuc, cum autem factum fuerit, vobis vita Comite ſignificabimus. *Soldanus* autem *Babylonia* his auditis, nobis prælium indixit generale: ut in Craſtino Sancti *Iohannis Baptiſtæ*, in locò communiter proviſo fortunam belli inter *Orientales* & *Occidentales*, hoc eſt, inter fideles & ipſos, una die præciſè generaliter experiremur: & cui ſors victoriam contulerit, victor glorietur, victus autem cedat humiliter. Cui ſic Dominus Rex noſter reſpondit. Non illa vel illa die ipſum *Chriſti* inimicum diffiducio, nec terminum quietis conſtituo, ſed cras & omnibus diebus vitæ meæ, ex hoc nunc & deinceps diffiducio: donec animæ ſuæ propriæ miſereatur; & ad dominum convertatur, qui vult omnes ſalvari, & omnibus ad eum convertentibus ſinum pandit miſericordiæ.

Hæc vobis per *Guiſcardum* conſanguineum noſtrum per ſcripta notifico: qui nil aliud petit, niſi ut ſumptibus noſtris incipiat Cathedram aſcendere magiſtralem; & hoſpitium teneat honeſtum, ſaltem per biennium.

Nihil certum vel relatu dignum de *Tartaris* audivimus; Nec ſperamus fidem in perfidis, humanitatem in inhumanis, nec charitatem in caninis, niſi Deus cui nihil eſt impoſſibile novitatem operetur. Facinoroſiſſimis verò *Choroſminis* purgavit Deus *Terram Sanctam*, & ipſos delevit de ſub cœlo pœnitus exterminatos. Cum autem aliquid certum & notabile audierimus de prædictis *Tartaris* vel aliis; vobis per *Rogerum de Monteſegi* ad terram Domini noſtri Vicecomitis in vere in *Franciam* ibit, ad procurandum nobis pecuniam; vobis per interlocutorem vel per Epiſtolam ſignificabimus.

Litera Magiſtri militiæ Templi *ſuper præmiſſis.*

FRater *W. de Senay*, Dei gratia magiſter pauperis Militiæ *Templi*; dilecto ſibi in *Chriſto* fratri *Roberto de Sanford* in *Anglia* præceptori, Salutem in Domino. Felices rumores & jucundos, vobis tenore præſentium cupimus declarari. Scientes igitur quòd poſt Trinitatem die veneris proxima *Ludovicus* illuſtris Rex *Francorum* Dei gratia ad portum *Dameticum* cum ſuo exercitu applicuit; Die Sabbati ſequenti, terram & maris littora cœpit idem *Ludovicus* cum ſua militia: interfectis quamplurimis de *Paganis*, unico tantùm de noſtris *Chriſtianis* interfecto. Die verò Dominica ſequenti hora tertia, Civitatem

tem

tem *Damiata* cepit, regia potentia, fugata penitus *Paganorum* potentia. Capta igitur fuit *Damiata*, non noſtris meritis, nec vi nec manu armata, ſed operante divina potentia & gratia. Præterea ſciatis, quod Dominus Rex Dei Gratia proponit dirigere greſſus verſus *Alexandriam*, vel *Babylonem*; pro deliberandis fratribus noſtris, & pluribus aliis qui ſunt in captivitate detenti, & pro tota terra reddenda cultui *Chriſtiano*, Domino adjuvante.

Guido *de* Burſeio.

De relatione Domini Johannis *Monachi de* Pontiniaco.

NOn eſt ſuper aliquo ſollicitus Dominus Rex *Franciæ*, capta *Damiata*, niſi ſuper eo quod non habet ſufficienter populum ad cuſtodiendum & inhabitandum occupata & occupanda. Verum idem Rex attulit ſecum aratra, ligones, trahas, & alia ruſticana inſtrumenta. Quod cum audiſſet *Soldanus Babyloniæ*, ſignificavit eidem Regi, *Ad quid huc ad incolendam terram noſtram, inſtrumenta ruralia afferri feciſti?* inveniam tibi ſufficientiam bladi, *quamdiu hic eris.* Et hoc Ironicè dictum fuit; ac ſi diceret, Tener es & delicatus, ac juvenis; nec poteris penes *Orientales* diu commorari, quin pereas liquefactus. Cui Dominus Rex reſpondit; *Vovi & juravi huc venire, & terminum prout in me erat præfixi; ſed non vovi nec juravi hinc recedere, nec terminum mei receſſus aſſignavi. Ideo colonarum inſtrumenta mecum apportavi.* Omnium navium, navi Domini Regis applicuerunt. Erant autem in ſua claſſe, magnæ naves quas Dromones appellamus, centum & viginti; abſq; galeiis & navibus minoribus. Et alacriter proſiliens à navi, cecidit protinus in faciem ſuam, & oravit cum lachrymis devotiſſime; ut Deus viam & actus ſuos dirigeret.

PAG. 768. lin. 27. *Statuta Abbatum* Nigri ordinis: *Anno Gratia* 1249.

VNiverſis, &c. Ad hoc ex ſuſcepti regiminis officio nos efficaciter obligatos eſſe reputamus, ut ſuperiorum mandata benignè ſuſcipere, & ſuſcepta humiliter adimplere teneamur. Cum igitur die ſancti *Matthæi*, Anno Domini 1249. apud *Oxoniam* ad Capitulum generale illud celebrandum, unà cum venerabilibus patribus ordinis noſtri eſſemus congregati, quia non niſi octo Abbates noſtri ordinis illuc convenerunt, celebrandum diem capituli propter abſentiam prælatorum, provida deliberatione uſq; in craſtinum ſancti *Edwardi*, die ſcilicet ſancti *Calixti* Papæ, duximus prorogandam. Locum ad hoc apud *Suwerc* in Eccleſia beatæ *Mariæ* juxta *Londoniam* aſſignantes. Ad quem cum venerabiles patres noſtri ordinis, prout ipſis à nobis fuerit injunctum conveniſſent, de ſtatu monaſtico ſalubriter tractaturi, de communi Abbatum & Priorum aſſenſu nobis aſſidentium, de ſtatutis Capitulorum præcedentium, quibuſdam ſubtractis, quibuſdam ſuperadditis, certam formam elicientes; pro ſtatu noſtri ordinis reformando, ſubſcripta ſtatuere duximus in hunc modum.

In primis dictante Spiritu ſancto ſtatutum eſt, ut Abbates & Priores habitu & geſtu regulariter ſe habentes, in Capitulo, in Clauſtro, pro audiendis confeſſionibus, & fratribus exemplariter inſtruendis; In choro etiam pro divinis officiis in refectorio, pro fraternis ſolatiis, oportunò ſtudeant intereſſe: quotiens nec corporalis infirmitas ſive debilitas, vel Eccleſiæ utilitas, vel alia rationabilis cauſa fuerit impedimento. Nec pro aliquo fide jubeant, vel per chartam ſuam pro aliquo ſe, vel monaſterium ſuum obligent: Nec contra honeſtatem Religionis, vel utilitatem monaſterii ſui, aliquid facere præſumant de terris vel redditibus monaſterii, ad manifeſtam læſionem, perpetuam alienationem non faciant. Terras conſuetudinarias in libertatem, novas in feudationes, vel hæreditaria conradia, vel liberationes, alicui non concedant; ſine conventus ſui Conſilio & aſſenſu. Servientes non habeant numero vel apparatu honeſtum modum excedentes, unde ordo monaſticus in aliquo poſſet argui levitatis. Et cum fieri debeant contractus mutui, ita procedant Prælati quòd fratribus quibus poſſunt liqueat, quanta pecuniæ ſumma, quibus certificationibus, quibus conditionibus, & quibus terminis debea-

tur; & in quos uſus acceptum mutuum ſit converſum. Et ſi aliquis ſine conſenſu Capitali ſuper mutuo contractum fecerit; monaſterium minimè obligetur; niſi per viros fidedignos probatum fuerit, dictum mutuum converſum fuiſſe in utilitatem monaſterii manifeſtam. Diſtrictè etiam præcipiant Prælati in adminiſtrationibus conſtitutis, ut neminem concutiant, vel calumniam alicui faciant; nec aliquem injuriis vel exactionibus indebitis opprimant, nec cariùs vendant ad terminum, vel contractus faciant inhoneſtos. Omnes etiam Prælati ſemel in anno, ſtatum domus ſuæ coram conventu recitent, & de omnibus receptis & expenſis, obedientiarii in præſentia Abbatis vel Prioris Abbatem proprium non habentis, convocatis ad hoc aliquibus de diſcretioribus domus, bis vel quater in Anno (ſi fieri poteſt) fideles reddant rationes; ut de melioratione vel deterioratione monaſterii, reddantur certiores.

§. Jejunium hyemale à feſto exaltationis ſanctæ crucis uſq; ad Paſcha, ab omnibus regulariter obſervetur; ſalva diſpenſatione cum debilibus, minutis, & hiis qui pondus diei & æſtus portant, à Prælatis ipſorum cum neceſſe fuerit facienda.

§. Et ut pauperes debitis eleemoſynis non fraudentur, proviſum eſt ut omnia apponenda ſine diminutione apponantur in refectorio, in infirmaria, & alibi ubi monachi reficiunt. Et de appoſitis, totum reſiduum in eleemoſynam cedat, per eleemoſynarium pauperibus fideliter erogandum. Conſumptores verò eleemoſynæ, ſi ſemel ſecundò & tertiò in Capitulo coram omnibus correpti non emendaverint; tribus diebus continuis in pane & aqua jejunent; ut aliis ſint in exemplum. Et ut efficaciùs eleemoſyna obſervetur, quamdiu conventus fuerit in prandio vel in cœna, oſtia clauſtri claudantur: & ab ingreſſu ſæcularium cuſtodiantur, ſi loci diſpoſitio hoc permittat. Obedientiarii ſervientes ſuos non ſuſtentent.

§. Circa eſum carnium ita eſt proviſum, ut regulariter à carnibus abſtineant omnes; adjecta modificatione illius Decretalis, *Cum ad Monaſticum, &c.* §. Circa obedientarios verò forinſecos, & fratres in itinere pro negotiis domus conſtitutos, ſtatutum eſt: ut publicè in præſentia & ſolenni convocatione ſæcularium, carnibus non veſcantur; ſalva diſpenſatione à Prælatis ipſorum, cum ipſis pro loco & tempore, & in neceſſariis caſu facienda, prout fuerit expediens; ſecundùm cujuſq; exigentiam & ordinis diſciplinam. Sed negligentibus in divino ſervitio, & inobedientibus, ac pacem fratrum perturbantibus, carnis comeſtio penitus interdicatur; & tardiùs à monaſterio egrediendi licentia concedatur.

§. Silentium debitis horis locis & temporibus, ab omnibus inviolabiliter obſervetur: & in permiſſis colloquiis in Clauſtro & alibi, à turpiloquiis, vaniloquiis, & detractionibus abſtineatur; contravenientes, regulari ſubjaceant diſciplinæ. §. Et cum quidam poſt prandium proniores ſunt ad loquendum quod non prodeſt, quàm quod ædificat audientes, ad ampliandum cultum juſtitiæ qui in ſilentio reperitur, ſtatutum eſt; quòd Parliamentum quod poſt prandium in quibuſdam clauſtris fieri conſuevit, penitus interdicatur; & loco ipſius, vacetur uberius meditationibus & lectionibus repetendis. Sed & potus in refectorio poſt horam nonam æſtivo tempore, de cætero ſuſpendatur: Et quando conſuevit Conventus ire in refectorium, ad clauſtrum redeant, in contemplatione ſonitum expectando veſperarum. Proviſo, quod cerviſia ab antiquo tempore in aliquibus locis ad dictum potum aſſignata, jure conſueto in refectorium deferatur, in uſus pauperum eroganda. §. Monachi pretio non recipiantur, nec peculium habere permittantur; niſi pro injuncta ſibi adminiſtratione. Et qui peculium aliter habuerit, viventes à Communione Altaris ſeparentur: Et qui extremo inventi fuerint cum peculio, nec oblatio pro eis fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturam.

§. Singuli etiam, in locis ſingulis non morentur. §. Et ſine licentia Prælati ſui, librum magnum vel parvum non ſcribant nec illuminent; niſi in uſum monaſterii convertendum.

§. Novitiis diligens cuſtodia & diſcreta adhibeatur; nec à cuſtodia liberè dimittantur, nec ad ordinem ſacerdotii promoveantur; donec expediti ſint ad ea quæ ſpectant ad ordinis diſciplinam; quæ corde tenus ſcire tenentur, ſecundùm monaſterii conſuetudinem approbatam, & ſecundùm ſtatuta Concilii, & regulæ profeſſionem, cum Prælatis videbitur expedire. §. Nec arcam habeant nec clavem, nec in forinſeco officio occupentur; Et non niſi pro neceſſitate vel utilitate manifeſta, extra monaſterium mittantur: niſi ante per biennium in Clauſtro fuerint laudabiliter converſati. Exceptis ſenibus

nibus & gravibus perſonis, cum quibus Prælatus ipſorum poterit diſpenſare, cum viderit expedire.

§. Et quia confeſſio ſuperbiæ contraria, humilitatem conſervat, & gratiam confert pœnitenti, proviſum eſt ut ad minus ſemel in anno, tam monachi quam novitii Abbati ſuo confiteantur: ſalvis nihilominus privatis confeſſionibus, ſingulis diebus de quotidianis delictis faciendis. Et ne hujuſmodi confeſſiones impediantur, Abbas promptum ſe exhibeat confeſſuris.

§. Hoſpitalitas omnibus modis juxta loci facultates, in omnibus monaſteriis ab omnibus diligenter obſervetur: Et talis monachus ad ſuſcipiendos hoſpites deputetur, qui diligens ſit, ſobrius, & manſuetus.

§. Lecti monachorum ita ſint ordinati, ut videri poſſint dormientes. Veſtimenta & calceamenta monachorum ordinata ſint omnino. Coopertoria ſint de albo vel de nigro panno, vel de ruſſeto: cum pellibus agninis albis vel nigris, aut mureleginis, aut vulpinis, & capæ nigræ ſint. Et hæc omnia congruis temporibus, & ſine difficultate dentur & accipiantur. Camerarius autem, denarios vel quodlibet aliud pro prædictis, vel aliud ad uſus monaſticos pertinentibus, dare non audeat; ſed nec monachus aliquam permutationem ſuper præmiſſis recipere præſumat, niſi de licentia Prælati ſui pro cauſa rationabili, ſuper hoc petita priùs & conceſſa, ut ſecundùm regulam recipiens nova, det vetera pauperibus fideliter eroganda. §. Sellas & omnia ad equitaturam pertinentia, ita habeant ordinata, ut oculos intuentium non offendant.

§. Evagationes monachorum penitus inhibeantur: Et ſi pro negotiis Eccleſiæ ſuæ, vel aliqua juſta cauſa ex permiſſione Prælati proficiſcantur; provideatur ut in maturis ſervientibus, & vecturis ſufficientibus, & apparatu honeſto ſecundùm facultates Eccleſię procedant; die ſibi à Prælatis præfixo, (niſi juſtam cauſam ulterioris moræ oſtendant) reverſuri. Et ut competentius & ſecretius, fratres qui pondus diei & æſtus portant, cum neceſſe fuerit proviſione Prælati recreationem accipiant, provideatur ad hoc locus competens juxta infirmariam: in quo cum refecti fuerint, ad Clauſtrum & ad horas canonicas cum maturitate feſtinent. Et quando Conventus jejunat, & ipſi ſemel prandeant: Et loco cœnæ, primo prandio uberiùs procurentur. Et collationi, & completorio, Conventus interſint; exceptis debilibus, & minutis, & cum quibus Prælatus duxerit diſpenſandum. Qui contravenerint, regulariter puniantur, & ſi non emendaverint, hujuſmodi diſpenſatio ipſis ſubtrahatur. Nullus eis admiſceatur ſæcularis ante prandium vel poſt, niſi ſervientes ad hoc deputati.

§. Omnis ſæcularitas in cibis & potibus, in refectorio inhibeatur. §. Statutum fuit inſuper & proviſum, quòd omnes obedientiarii & clauſtrales, collationi & completorio interſint perſonaliter in Conventu, niſi evidens neceſſitas exegerit, pro qua neceſſe habeant remanere; & hoc de Prælati licentia ſpeciali.

§. Fratribus infirmis diligens cuſtos & ſollicitus deputetur; ne aliquem defectum patiantur. Nullus ſæcularis infirmis ſe miſceat, nec cum illis bibat vel comedat, exceptis medicis et ſervientibus, ad eorum cuſtodiam deputatis. Nec aliquis infirmus ſibi aſſumat ſervientem pro ſua voluntate, ſed ſervientibus ad infirmariam deputatis contentus ſit; qui ſcilicet ſervientes, extra infirmariam non pernoctent. Et ſi neceſſe fuerit, quòd infirmus aliquis ſpecialem habeat ſervientem, talis ei aſſignetur qui ſobrius ſit, non perturbans quietem aliorum. Prior vel is qui præeſt ordini, & Interior Cellerarius, ſingulis diebus poſt miſſas privatas, infirmos viſitet; ut examinato ſtatu ſingulorum, prout cuiq; fuerit opus, provideatur competenter. Omnes infirmi ſi fieri poteſt, ad unam menſam communiter accedant, nec ullus ſe ſubtrahat niſi corporis valetudine detentus, quod ad ipſam accedere nequeat ſine ſcandalo vel læſione corporis manifeſta. Illis tamen quibus exigentibus meritis major debetur reverentia, pro loco & tempore in hac parte erit deferendum, prout Prælatus ipſorum quieti ac ſaluti meliùs viderit expedire.

§. In omnibus autem monaſteriis iſta refectionis diſciplina ſervetur, ut infra fores nullus reficiat niſi vel in refectorio vel in menſa Abbatis, vel cum hoſpitibus ex præcepto ſui ſuperioris, vel in infirmaria cum infirmis; ut in Decretali continetur de loco refectionis. *Nec exiſtimet Abbas, &c.*

§. Nullius depoſitum in aliquo monaſterio admittatur, niſi de conſenſu Prælati, & trium fratrum laudabili teſtimonio.

§. Nullus Monachus, obedientiarius, vel Clauſtralis, Det aliquid vel ſuſcipiat abſque licentia ſui ſuperioris. §. Omnes qui de bonis monaſterii fraudem fecerint gratis, omnes conſpiratores, fures, proprietarii, & omnes qui aliis falsò crimen imponunt, ſingulis annis in ſecunda feria primæ hebdomadæ quadrageſimæ, in Capitulis à ſuis Prælatis excommunicati publicè denuncientur, cum ſtola et baculo paſtorali. Conſpiratores omnes vocant, qui inter ſe confederantur ad ſubverſionem ordinis, vel ſtatutorum ſalubriter à majoribus, vel ad perſecutionem alicujus prælati vel fratris, ex odio vel ambitione; vel qui alios malicioſè defendunt. Proprietarios autem vocant illos, qui præter conſcientiam Prælati ſui aliquid ſibi poſſident; quod Prælatus non dederit aut permiſerit.

§. Ad reprimendam etiam temeritatem exeuntium, providè ſtatutum eſt, ut poſt exitum, redeuntes in ultimum gradum recipiantur: & in gradu & ordine quo tunc recipiuntur permaneant; & omni voce in capitulo careant; donec Prælatus eorum viſa eorum condigna ſatisfactione, cum ipſis duxerit diſpenſandum. §. In Capitulo tres ſint voces, ſcilicet, clamantis, reſpondentis, & judicantis. Et de corporalibus ibidem tractetur breviùs; ut profectus ſpiritalis effectum debitum ſortiatur. Perturbatores Capituli, & inobedientes, & cum prælatis ſuis protervè contendentes, acriter corrigantur; ut cæteri metum habeant; & qui contumaces vel incorrigibiles fuerint, à monaſterio, ut Regula præcipit, expellantur.

§. Obedientiarii gravi corporis valetudine detenti, & in periculo conſtituti, adminiſtrationes ſuas, & univerſa quæ de ipſis habent, facta ratione confeſſione præviâ, ſine mora reſignent: Et niſi major congregatio numerum excedens vicenarium, nullus Ordinis Cuſtos exteriorem habeat adminiſtrationem, per quam officii ſui executio poſſit impediri. §. Mulieribus ingreſſus in Clauſtrum poſt prandium pœnitus interdicatur: ſed & infra fores Monaſterii ad prandium minimè admittantur, niſi de licentia Abbatis, vel in præſentiâ ſuâ: Salva conſideratione habenda circa nobiles, pro loco & tempore, ut Prælatis viderit expedire.

§. Proviſum eſt inſuper, ut omnes Abbates & Priores & Procuratores, ad proximum Capitulum generale apud *Oxoniam* celebrandum, in die Sancti *Mathei* Apoſtoli, Anno, &c. cum habitu veniant regulari: vel in eodem Capitulo, acſi in propriis eſſent Capitulis, froccis ſuis induti, & habitu & geſtu ſe habeant ordinatè. §. Proviſum eſt etiam, quòd ſi aliquod negocium in regno ortum fuerit quod omnes prælatos monaſteriorum contingat, cum hoc ad notitiam Præſidentium pervenerit, convocent Prælatos ſi fieri poteſt: ſin autem, illos quos pro negotii qualitate viderint convocandos; Ut quod omnes tangit, per omnes, vel eorum partem ſaniorem, agatur.

§. Non liceat ipſis Abbatibus, vel Prioribus, Obedientiarios, in camera ſua reſtituere vel deſtituere, niſi in Capitulo tantùm; ubi de hiis tractari debet: nec ſpeciali quadam affectione obedientias conferant, ſed eas Monachis diſcretis committant. Nulli tamen perpetuò conferantur; ſed cum ex cauſa à ſuis obedientiis fuerint amovendi, amoveantur: & alii Deum timentes, ſubrogentur. §. Eccleſia munda ſit; & ornamenta Eccleſiæ ita munda, ut accedens ad divinæ laudis ſacrificium, immunditiam non abhorreat.

§. Negotiationes in Eccleſiis non exerceantur, niſi temporibus nundinarum. §. Audito ſigno, omnes ad Eccleſiam & ad horas & Miſſas venire feſtinent: Principium, medium, & finem, in omnibus Miſſis & horis expectent; niſi urgens neceſſitas eos excuſet non fallentes ſuperiores, dicendo neceſſe quod non eſt: quia ſic ſeipſos fallerent in facie illius, qui judex eſt & cognitor ſecretorum. §. Fuit etiam provida deliberatione proviſum, ut quando capitulum celebrabitur, primo die Capituli celebretur una Miſſa de *Sancto Spiritu*, pro *Romano* Pontifice & Curia *Romana*; pro Rege *Angliæ*, & Regina, & eorum hæredibus, & familiaribus noſtri Ordinis. Secundo die Capituli, celebrabitur una Miſſa pro fidelibus defunctis, pro animabus Regum *Angliæ*, & noſtri Ordinis benefactorum; & omnium fratrum noſtri Ordinis defunctorum.

§. Poſt ultimum capitulum celebratum, & poſt celebrationem cujuſlibet Capituli generalis, in quolibet Conventu noſtri Ordinis quam citiùs fieri poterit, fiat celebratio unius Miſſæ in Conventu ſolennis, pro omnibus fratribus Capituli defunctis & eorum familiaribus; & à quolibet Sacerdote una Miſſa privata, & à quolibet inferioris ordinis unum Pſalterium. §. Et ne ſupra vires, propter multitudinem quæ in quibuſdam lo-

cis

cis ſingularitate quadam fieri conſuevit, Monachi de cætero graventur; & ut eadem ſit obſervantia apud omnes & idem ordo, communiter proviſum eſt, ut in capis nulli pſalmi familiares, poſt horas Canonicas, de die; nec pſalmi familiares de nocte, dicantur.

§. Injunctum eſt etiam viſitatoribus in virtute obedientiæ, & ſub pœna ſuſpenſionis à celebratione divinorum; ut ſecundum formam Concilii generalis, & illius decretalis, *Ea quæ propter Religionis honeſtatem, &c.* viſitent, corrigant, & reforment ea quæ fuerint corrigenda. Et qui viſitationem admittere noluerint, per viſitatores ſuſpendantur; et ſi petierint, per eoſdem abſolvantur; data cautione, de parando judicio capituli generalis, et quod in poſterum viſitationem admittent. §. De Monachis tranſmarinis, ſi viſitari noluerint à viſitatoribus, injungatur eiſdem, ut ad proximum Capitulum generale apud *Oxoniam* celebrandum veniant: quare à viſitatoribus viſitari non debeant, oſtenſuri.

§. Caveant etiam ipſi viſitatores, ne occaſione ipſorum Monaſteria viſitanda ſuperfluis graventur expenſis, ſed omnia menſuratè fiant: & taliter officium ſuum exequi ſtudeant, ut à Deo dignam recipiant pro labore mercedem. Ne ſi negligentes fuerint, ſanguinem delinquentium de manibus ipſorum requirat dominus ultionum. Erunt autem in proximo Capitulo præſidentes de *Sancto Edmundo* & de *Glovernia* Abbates, apud *Oxoniam* in Eccleſia de *Oſenee*.

§. Statutum eſt inſuper ut in ſingulis Monaſteriis, ſingulis diebus in Miſſa Beatæ *Mariæ* Virginis, pro Domino Rege, & Regina, & eorum liberis, fiat memoria ſpecialis, cum illa oratione. *Deus in cujus manu, &c.* §. Et ut præmiſſa Statuta meliùs obſerventur, & nihil de contingentibus omittatur, proviſum eſt ut ſtatuta ipſa una cum ſtatutis Concilii *Lateranenſis*, & Conſtitutionibus *Gregorii* Papæ noni, ordinem noſtrum contingentibus, ſingulis annis in ſingulis conventibus recitentur, certis diebus ad hoc aſſignatis.

§. Item cum ſingula Monaſteria, de beneficiis & eleemoſynis defunctorum habeant ſuſtentamenta, ne animæ benefactorum defunctorum per omiſſionem & negligentiam Miſſis debitis priventur, ſtatutum eſt, ut quicunque in Conventu exiſtens, quatuor dies ſe à celebratione Divinorum ſubtraxerit, die quinto per Abbatem vel Priorem ſuper hoc ſecretiùs corripiatur; et ſi non emendaverit, nec cauſam rationabilem oſtenderit, die ſequenti in Capitulo ſuper hac publicè proclametur.

NOTA.

Q*Uoniam in eodem* libro Additamentorum *Manuſcripto, invenimus* Statuta, *quæ ſequuntur*, ſuper Reformatione Nigri Ordinis, à Gregorio *nono Pontifice ante decem fortè vel viginti annos ſancita, & circa hoc tempus à ſucceſſore ſuo* Innocentio *quarto* (*ut titulus præ ſe fert*) innovata: *ea igitur præcedentibus Abbatum ſtatutis ſubjunximus. Tu vide, Lector, ſi tanti ſint.*

Innovatio ſtatutorum Gregorii *noni Papæ, ſuper reformatione* Nigri Ordinis. Innocentius *quartus.*

INprimis ſtatuimus, quòd omnes Monachi conſtituti infra Abbatiam (exceptis infirmis & cuſtodibus eorundem) mox ut audierint ſignum, relictis agendis omnibus cum nil dinoverunt operi præponendum, ad Eccleſiam cum debita maturitate feſtinent: & cum timore & reverentia, Deo in Eccleſia ſerviant: ſecundùm regulam, principium, medium & finem horarum tenentes. Et ut in puritate conſcientiæ, & animi devotione Deo offerant Sacrificium laudis fructum labiorum ſuorum. *§. Ut omnes interſint divinis obſequiis inà principio, medio & fine, exceptis qui in textu excipiuntur.*

§. Singulis menſibus in monaſteriis fiat omnium fratrum confeſſio generalis. Ad quam omnes & ſinguli ſine qualibet excuſatione accedant: Et in prima Dominica menſis, Corpori & Sanguini Domini noſtri *Jeſu Chriſti* communicent. Quòd ſi aliqua de cauſa duxerit aliquis abſtinendum, cauſam Abbati proprio vel Priori, Abbate abſente, *§. De confeſſionibus.* *§. De Communione Corporis & Sanguinis Chriſti.*

[·] Seu pœnitentiarius ab Abbate deputatus.

[·] non differat intimare: ut ejùs judicio vel abſtineat, vel ad Communionem accedat.

Secundum rotulum de Ebrunemue. *De rigore diſciplinæ regularis.*

§. Rigor diſciplinæ ſervetur in Capitulo: Et ſilentium in Eccleſia, Clauſtro, Refectorio, & Dormitorio, teneatur: Pœna tranſgreſſoribus ſecundùm ſtatuta regularia imponenda.

Quo modo expoſuit habet Regula omnibus ingreſſuris: cui tria ſunt annexa. *Dura ingredientibus & aſpera, prædicentur.* *§. Ne pueri admittantur.* ** Octavum decimum.* *In alio rotulo.*

§. Omnibus autem ad religionem ingredi volentibus, exponantur ſæpiùs & ſpecialiùs, iſta tria; ſcilicet obedientia, continentia, & ſine proprio vivere; & quòd ad hæc converſi & Monachi ſunt aſtricti. Et expreſſè & ſpecialiter dicatur, quòd eis ſub Abbate vel Priore quoad hunc ingreſſum nec ipſi obligentur monaſteriis, nec monaſterium ipſis; & uſque ad finem anni poterunt ipſi recedere ab ipſo monaſterio liberi, & monaſterium ab ipſis liberari, ſi mores eorum Abbati & Conventui non placent. Et admittendis novitiis, dura prædicentur et aſpera: Et eiſdem admiſſis legatur regula ter in anno probationis, terminis à beato *Benedicto* conſtitutis. Et novitiis fidelis deputetur inſtructor; Et nulla eis omnino donec profeſſi fuerint, adminiſtratio committatur. Completo igitur probationis anno, novitii profeſſionem ſtatim faciant, & benedictionem recipiant. Quod ſi fortè noluerint, mox recedant. §. Nullus autem qui ætatis ſuæ annum * quintum decimum non attigerit, admittatur: nec de talibus admittendis, profeſſio ulla fiat.

§. De Prioratibus. *In alio Rotulo.* *[:] Vt talibus qui infra annum promoveantur. Quod ſi infra annum promoti non fuerint: Prioratus amittant.* *[.] Et à ſic obtento amoveatur.* *In alio rotulo.*

§. Prioratus, decanatus, præpoſituræ, & cæteræ omnes adminiſtrationes, gratis et abſque ulla venalitate & pactione (verò niſi bonis & induſtriis Monachis) conferantur: Et Prioratus Conventuales, non niſi ſacerdotibus committantur [:] Si quis autem monachus pro hujuſmodi aliquid dediſſe vel promiſiſſe convictus fuerit, ſimoniacus habeatur: [.] & nunquam in ordine ipſo, dignitatem habeat vel honorem. Et ſi contra aliquem ſuper hoc, apud Dioceſanum, ſive viſitatores, vel diffinitores, vehemens habeatur præſumptio, ipſum removeant à Prioratu vel adminiſtratione qualibet ſic obtenta. Abbas verò qui vendiderit, tanquam ſimoniacus puniatur. Si quis autem per interventum ſęcularium perſonarum, committi ſibi obedientiam vel Prioratum expoſcat, nunquam illum obtineat: ſed nec alium infra annum.

§. Vt non deſtituantur Priores ſine manifeſta cauſa.

Conventuales quoque Priores non deſtituantur ſine cauſa rationabili: putà ſi domorum dilapidatores, inobedientes & rebelles, ſi incontinentes extiterint vel infames; vel ſi ad majorem fuerint provehendi dignitatem; vel ex alia manifeſtæ utilitatis cauſa. Quod & de minoribus Prioribus volumus obſervari. Nec ullus Prior literas confirmationis habeat, quod de ſuo Prioratu vel obedientia non debeat amoveri: Quod ſi ita obtenta fuerit, ſit irrita ipſo jure.

In alio rotulo. *§. Ne aliquis habeat plures Abbatias vel Prioratus.*

Illud quoque diſtrictiùs inhibemus, ne quis Monachus plures habeat Abbatias, vel Prioratus, vel Abbatiam & Prioratum; nec in pluribus monaſteriis monachatum. Et qui adminiſtrationem habet in Abbatia, exteriùs nullam habeat, niſi fortè interiori adminiſtratio ſit annexa.

§ Ne quis ſolus in loco Monachus commoretur.

Nec in aliquo Prioratu ſive Grangia, unus ſolus monachus commoretur: Sed illi qui ſolus eſt, ſocius monachus adjungatur aut ſocii; ſi ipſius loci ſuppetunt facultates. Alioquin revocetur ad Clauſtrum; proviſo tamen, quòd in eodem loco divina officia celebrentur honeſtè.

§. Ne ballivia aliqua ad firmam committatur. *§. Vt ceſſuri vel deceſſuri reſignent omnia Abbati qui ballivi ſunt.*

Cum autem Abbas ballivam, ſeu præpoſituram, vel curam aliquorum redditunm alicui de fratribus committere voluerit; firmam cum ipſo non faciat, nec plegios ab ipſo recipiat vel requirat. Et Abbas diſtrictè præcipiat hiis qui in adminiſtratione conſtituti fuerint, quòd neminem concutiant, vel calumniam faciant; nec injuriis aut exactionibus indebitis opprimant; nec cariùs vendant ad terminum, nec contractus faciant inhoneſtos.

§ De conformitate veſtium & ciborum. *[·] In rotulo veſtro.*

De Prioribus, obedientiariis, & monachis temporalem adminiſtrationem habentibus, ballivis ſeu præpoſitis in infirmitate gravi decumbentibus, ſtatuimus ut adminiſtrationes ſuas, & univerſa quæ habent, de ipſis facta ratione ſine mora confeſſione prævia, reſignent, & aſſignent Abbati.

Abbas tamen in refectorio comedat cum illis, niſi propter honeſtas hoſpitis multi locô.

Circa qualitatem ciborum & habitus præcipimus obſervari, ut omnes monachi habeant veſtes de uno veſtiario, & comeſtionibus quæ per cameras ſolent fieri pœnitus interdictis; In uno refectorio, de una coquina, de uno pane, & de uno potu regulariter reficiantur; ſalva pitantia quę ad majorem menſam, ex certa cauſa deferri conſuevit; niſi fortè in infirmitorio, vel ſeorſum comedant cum Abbate. [.]

Ab

Ab Idibus Septembris uſq; ad caput quadrageſimæ, ſecundùm regulam beati *Benedicti* reficiantur ad nonam. [§ *De ordinatis refectionibus.*]

Et in aliis temporibus ſecundùm regulam eandem; & eo moderamine ciborum quod deſcribit regula. Et ordinariis pitantiis, ſi quando eas fieri contigerit ſint contenti: Nec aliquis ſibi in cibo & potu delicatiora parari, vel extra deferri faciat, aut recipiat præſentata. Sed quicquid fuerit præſentatum, coram eo qui conventui præeſt deferatur; & ipſe taliter provideat ſive de his ſive de aliis pitantiis, quod illorum confortet naturam, qui delicati vel debiles commodè communibus uti non poſſunt.

In Infirmitorio & refectorio, cyphis argenteis vel aureis, ſeu etiam pedem vel argenteum circulum, vel aureum habentibus non utantur: Nec zonam vel cultellum cum ornatu auri vel argenti, deferri licitum ſit alicui vel habere. [§ *De cyphis & cultellis ordinatis.*]

In Infirmitorio nullus carnes comedat, niſi monachus vel converſus qui infirmus fuerit; aut propter debilitatem corporis ad infirmitorium miſſus. [§ *De refectione in infirmitorio.*]

Nullus Monachus in quocunq; loco ſive in domo ſit ordinis, ſive extra, carnes comedat; niſi ſecundùm quod in Regula continetur. [§ *De refectione in itinere.*]

Illas autem carnium refectiones, quæ ſanis in quibuſdam monaſteriis certis temporibus conſueverunt hactenus exhiberi, penitus inhibemus; & ſicut interdicimus uſum carnium, ita farſaturas de tritis carnibus denegamus. *In noſtro rotulo.* Sane Abbas vel Monachus in itinere conſtitutus, ſi debilitatis neceſſitas compellat ipſum ad uſum carnium, divertat ad domum religioſam ſi vicinam invenerit; Alioquin ſic ſuæ infirmitati conſulat, quòd in cibo ſuo non offendatur vel ſcandalizetur proximus, pro quo mortuus eſt Dominus *Jeſus Chriſtus.* [§ *De inhibitione carnium tritarum.*]

Si quis comedere carnes contra prædicta præſumpſerit, ſemel vel etiam ſecundò regulari ſubjaceat diſciplinæ: Si tertio, quarta, & ſexta feria proximis, in pane & aqua jejunet. Quod ſi in conſuetudinem duxerit, ſubjaceat gravi culpæ. Abbas autem ſi in hoc deliquerit; ſecunda, quarta, & ſexta feria, ſit pane & aqua contentus. Si autem in conſuetudinem duxerit, nec monitus à diœceſano vel viſitatoribus corrigere voluerit, adminiſtratione privetur. [§ *De pœna transgreſſorum.*]

Infirmis autem fratribus, in cibariis, in lectis, in ſervitoribus, & aliis neceſſariis, ſecundùm quod eorum requirit infirmitas, & continetur in Regula præcipimus provideri: Et in hiis omnibus ſi infirmarius inventus fuerit in defectu, per proprium Abbatem vel Priorem corrigatur. Abbas autem vel Prior, per viſitatores cum ad locum acceſſerint, pœna puniatur condigna. [§ *De refectione infirmorum.*]

Illud etiam præcipimus obſervari, ut de veſtimentis & calceamentis ordinatis, tempore congruo provideatur tam monachis quam converſis; Et propter hæc ne detur alicui pecunia, diſtrictiùs inhibemus. [§ *De veſtimentis ordinatis.*]

Monachi communibus indumentis & religioſis, ſicut in Clauſtro, ita foris exeuntes, honeſtè ſe habeant: nec recedant ſine cuculla & habitu regulari. Nec capam habeant coloratam; nec cum ſella minus regulari ſumptuoſa, vel clavorum ornatu decorata ſuperfluo, aliquis equitare præſumat. Calcarea deaurata vel deargentata non habeant, ferratura ad ornatum in frenis penitus amota. Nec chirothecis per digitos diſtinctis, nec ocreis roſtratis. [§ *De habitu itinerantium.*]

In noſtro. *Sed calceis corrigiatis, & rotundis, non acutis; equitans quis utatur.*

Nullus in quocunq; loco utatur tunica de Burneto, vel coopertoriis, vel alio panno, vel pellibus ſilvaticis, vel lineis camiſiis, vel linteaminibus: Sed veſtiti dormiant & cincti, ſicut in regula continetur; Nec veſtes ſciſſas habeant, ante vel retro. [§ *De inordinatis veſtimentis.*]

Nullus Prior clauſtralis vel alius monachus, cameram, equos, familiam, herneſium, ſibi appropriet, vel de ejus uſu contendat. Sed ſi ex neceſſitate vel utilitate oporteat illum exire, per eum qui præeſt, in neceſſariis provideatur eidem. [§ *Ne quis propria habeat ad equitaturam.*]

Præcipimus inſuper, ut omnes Abbates & Priores, conſilio omnium fratrum quibus præſunt, vel majoris & ſanioris partis ipſorum, cum faciendum eſt mutuum vel innovandum, hoc ita faciant, quod omnibus liqueat quanta ſumma, quibus creditoribus, quibus terminis debeatur. Et in quos uſus, contractum mutuum ſit converſum. [§ *Quod habeatur in agendis commune conſilium.*]

Et ut domorum ſtatus certior habeatur, ſingulis tribus menſibus coram Abbate ſeu Priore (ſi ibi non ſit Abbas) & ſenioribus, reddant officiales de ſuis officiis rationabi- [§ *De computo reddendo in omnibus.*]

lem

lem computationem; de omnibus expenſis & receptis, fideliter facientes.

§ De ſtatu domus monſtrando.

Abbates & Priores bis in anno, ſcilicet in Kalendis Octobris, collectis annuis fructibus, & in Kalendis Aprilis, ſtatum domus ſuæ in capitulo vel coram ſenioribus, & etiam coram viſitatoribus cum venerint, plenariè manifeſtent. Abbas autem vel Prior ſive præpoſitus, qui in prædictis ratiociniis gravia debita ſuppreſſerit fraudulenter, ab adminiſtratione quam obtinet, penitus repellatur.

§ Ne teneat mutuum niſi probatum.

Si verò Abbas vel Prior ſine conſenſu Conventus contraxerit mutuum, non teneatur monaſterium; niſi quatenus probatum fuerit in utilitate Eccleſiæ fuiſſe converſum.

In noſtro rotulo. *Per inſtrumentum ſuper contracto mutuo confectum, non compellatur monaſterium; ſi Capituli ſigillo non fuerit communitum.*

§ Non detur penſio laicis perſonis.

NUllus quoq; Abbas vel Prior, Prioratum vel grangiam, penſionem, aut præbendam monachalem, perſonis ſæcularibus donare audeat. Penſionem vel poſſeſſionem nullam vendat, vel commutet, vel alienet; niſi in caſibus à jure conceſſis, nec etiam donet: ſed ſciat alienationem ſibi penitus interdictam.

§ Proprietarii excommunicentur & Eccleſiaſtica careant ſepultura.

Monachi proprietarii excommunicentur ab Abbatibus ſuis: Et ſi in morte proprietarius inventus fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura, vel ſicut unus de vulgo ſepeliatur.

§ Ne quis habeat ſub clave clauſuram alienam.

Nullus prorſus niſi pro officio ſibi commiſſo, arcam cum clave ſine licentia habeat: & quotieſcunq; Abbas petierit, clavis eidem tradatur. Et ſi aliter habet, eo ipſo proprietarius reputetur.

§ De pœna infligenda proprietariis.

Excommunicationis ſententiam in proprietarios, ſemel in anno, ſcilicet in *Ramis palmarum*, ſolenniter in capitulo publicabit. Et ſi poſt aliquis inventus fuerit habere proprium, ballivam ſi quam habet amittat, nec infra annum, ſibi alia committatur; nec tunc, niſi proprio reſtituto & peracta pœnitentia competenti.

§ De negligentia Abbatis proprietatem habere concedentis. Et pœna talis Abbatis.

Abbas qui ſcienter proprium conceſſerit monacho, vel punire contempſerit, ſuſpendatur ad tempus. Proprium autem intelligimus, ſecundùm beati *Benedicti* regulam; ſi nec accommodatum, nec locatum, nec depoſitum, aliquis omnino monachus vel converſus, nomine ſuo recipiat, nec etiam monaſterii nomine: niſi de Abbatis vel conventus licentia ſpeciali, & in caſibus à jure conceſſis. Sed nec mutuum, ultra illam quantitatem quam moderatam taxari volumus per Capitulum & Abbatem.

§ Vt non ſit Abbas perſonarum acceptor.

Ipſe autem Abbas det ſingulis, prout cuiq; opus erit; ut non ſit perſonarum acceptio, ſed infirmantium conſideratio habeatur.

§ Ne Abbas conſanguineis ſuis bona Eccleſiæ diſtribuat.

Illud quoq; diſtrictè præcipimus, ne quis Abbas conſanguineo ſuo egenti vel non egenti, immobilia Eccleſiæ ſuæ concedat, nec etiam mobilia donet: niſi aliquid modicum nomine Eleemoſynæ largiatur. Et qui de immobilibus contra præſumpſerit, ab eadem amoveatur Eccleſia: Prioribus & officialibus ſi eos talia commiſiſſe conſtiterit, ab adminiſtrationibus prorſus amotis, & aliàs prout pœnæ qualitas exegerit puniendis.

§ Vt arceantur mulieres ab introitu ubi converſantur Monach.

Clauſtri, refectorii, dormitorii, & chori cuſtodia quando cantatur officium, certis committatur perſonis. Et nulla mulier permittatur intrare prædicta loca, nec chorum quando cantatur ibidem, niſi fortè in conſecrationibus, & indulgentiis Eccleſiarum, & feſto principali Eccleſiæ, & exequiis mortuorum, aliquas mulieres per Clauſtrum vel chorum tranſire contigerit. Exceptis nobilibus quæ patronæ ſunt monaſterii: Et aliis nobilibus, quibus non poſſit introitus ſine gravi ſcandalo denegari. Et eiſdem, certis horis & temporibus poterit ingreſſus ab Abbate vel Priore concedi: Et ſalvis indulgentiis ſuper hoc certis perſonis à ſede Apoſtolica conceſſis, vel etiam concedendis.

Quòd ſi contra præſumptum fuerit, officialis per cujus oſtium mulier intraverit; Abbas quoq; vel Prior ſi hoc fieri mandaverit, pro qualibet vice in pane & aqua die jejunet una. Abbates vel Priores ſi ſervientes ſæculares ſecum habuerint equitantes, de propria vel communi familia, non niſi maturos habeant & honeſtos in habitu non laſcivo.

In noſtro rotulo *ſic*, § *Non adoleſcentes, non nobiles, non conſanguineos, nec indutos veſtibus virgatis, aut argenteis nodulis ornatis, vel partitis, vel viridibus, aut rubeis: nec habeant capitulum de floribus, vel foliis, in domibus vel præſentia religioſorum: nec canes, vel aves venatitias, nec ſcaccos, nec aleas, vel taxillos.*

§ De hoſpitalitate pro poſſibilitate ſuſtinenda.

VOlumus quoque & mandamus, ut in quolibet Monaſterio vel Prioratu, Abbas vel Prior, aut ipſis ceſſantibus, viſitatores qui pro tempore fuerint, pro poſſibilitate lo-

corum

corum Hoſpitalitatem ordinent ad eleemoſynas faciendas: certo hoſpitio ad recipiendos pauperes, & alios pauperes hoſpites, & miniſtro idoneo qui eis deſerviat, deputato. Et ſi alicui perſonæ religioſæ hoſpitium negatum fuerit, qui hoſpitio tunc deputatus fuerit, tribus diebus jejunet in pane & aqua.

Inhibemus inſuper ſub interminatione damnationis æternæ, ne poſſeſſiones aut redditus ad eleemoſynam ſive hoſpitalitatem vel infirmariam deputati vel collati, ab eiſdem uſibus abſtrahantur: Si contra hoc præſumptum fuerit, non teneat; ſed ad uſus revocetur prædictos. Et ſi Abbates contravenire præſumpſerint, ab adminiſtratione per viſitatores, Monachi per Abbates ſuſpendantur: & ſuſpenſi maneant ſecundùm qualitatem delicti, quamdiu viderint expedire.

Et quia non eſt defraudanda pauperum eleemoſyna, nullus quæ ſibi miniſtrantur in menſa, vel de veſtimentis veteribus, vel calceamentis, cum receperit nova, defraudet eleemoſynam. Et hæc omnia ad manus eleemoſynarii perveniant, qui eadem pauperibus largiatur. Nec alicui dentur nova, qui vetera non reſignet.

§ De Reliquiis menſarum: & veteribus pannis pauperibus erogandis.

Inhibemus quoque diſtrictiùs, ne libera detur Monachis egrediendi poteſtas; nec detur Clauſtrabilibus licentia reviſendi ſæcularia, niſi fortè rariſſimò, & ex cauſa rationabili, & ad tempus modicum: matura quoque ſocietate eiſdem ad cuſtodiam deputata. Et ipſi horas dicant in via; Et de libris provideatur eiſdem. Et cuilibet monacho loquendi cum muliere, ſine honeſtis teſtibus duobus vel tribus, licentia denegetur.

§ De honeſtate egredientium. & ut plene cantent horas Canonicas.

Monachus etiam qui in Abbatia, ſive qui in Prioratu moram fecerit; ſi ſine licentia ſuperioris Clauſturis domus exire præſumpſerit, regulari pœnæ ſubdatur.

§ De pœna ſine licentia egredientium.

Illud quoque diſtrictè præcipimus, quòd Monachi, qui in Prioratibus exterioribus commorantur, in divinis ſervitiis in honeſtate habitus, & ciborum abſtinentia, ſuis Abbatiis ſe conforment: & jaceant veſtiti & cincti, ſicut Monachi in dormitorio Abbatiæ; quod etiam ab omnibus qui jacent extra dormitorium, præcipimus ſervari.

§ De honeſtate dormientium.

In noſtro Rotulo. *Nullus quoque Abbas vel Prior vel Monachus, infra Abbatiam vel extra; conſanguineum ſæcularem commorantem ſecum habere præſumat.*

NEc mulieres in aliquo loco ad Monachorum ſervitium, [.] perſonaliter admittantur.

§ Ne admittantur mulieres ad ſervitium Monachorum.

Denique cum Abbates & Priores diſcurrere vel vagari non debeant, volumus ut in Clauſtro cum Fratribus ſedeant, & divinis interſint: maximè vigiliis capitulo, & collationi; & aliis divinis officiis cum eiſdem, niſi cauſa neceſſaria & utili & honeſta fuerint impediti.

[.] præſentialiter.

§ Quod Prælati interſint quibuſdam divinis obſequiis.

Nullus Abbas vel Monachus, prope Monaſterium ſuum vel cellam Monaſterii ſui, ad leucam unam in domo ſæculari comedat vel pernoctet.

§ Ne in locis proximis comedat quis vel bibat.

Cæterùm, quia in multis Monaſteriis à paucis intelligitur regula cum legitur, præcipimus ut lectio regulæ quæ legitur in Capitulo, propter juniores ſtatim exponatur in vulgari ab illo qui capitulum tenet; vel ab alio, cui ipſe duxerit injungendum.

§ Ut crebro legantur omnia hæc.

Circa equitaturas Abbatum, hoc moderamen volumus & præcipimus obſervari: ut nullus Abbas de familia ſua cõtinua, ultra decem habeat [.] equitaturas. Et de hiis, quilibet Monachus aliquem pannum portet. Minores verò Abbates, ſecundùm facultates domorum, equitationum minori numero ſint contenti.

§ De moderamine equitaturæ.

[.] vel caiser.

Omnes autem redditus Abbatiæ, tam capitis quàm membrorum, redigantur in ſcriptis, & obventiones quæ certæ non ſunt, fideliter æſtimentur, ut unum ſcriptum inde habeat Abbas penes ſe, & Prior aliud cum Conventu. Et utrumque ſecretò apud ſe habeant.

§ De computis reddendis.

Decernimus etiam, quòd ſi paupertas loci, vel defectus ordinis, ſeu pœna delicti hoc exegerit, ut de ſedibus propriis Monachi aliqui emittantur, Abbates ad quos Miſſæ fuerint hujuſmodi perſonæ, eas recipere non recuſent: quamdiu viſitatoribus viſum fuerit expedire, niſi tales fuerint, quòd eorum converſatio non poſſit ſine gravi ſcandalo tolerari. Quòd ſi illas recipere noluerint cum poſſint, per viſitatores compellantur. Qualiter autem circa præmiſſas procedi debeat perſonas, in Conſtitutione illa ſuper hæc à nobis edita continetur: quam ad cautelam præſentibus duximus inſerendam. Cujus tenor talis eſt.

§ Ut demerentur domus gravata emiſſione Monachorum aliquorum.

Alias à Gregorio nono.

§ Tenor Autentica de fugitivis revocandis.

Ne Religioſi vagandi occaſionem habentes, ſalutis propriæ detrimentum incurrant, & ſan-

guis eorum de Prælatorum manibus requiratur : ſtatuimus ut capitulis celebrandis præſidentes ſecundùm ſtatutum Concilii generalis, ſeu patres, Abbates, ſive Priores, fugitivos & ejectos de ordine ſuo, requirant ſollicitè annuatim. Quod ſi in Monaſteriis ſuis recipi poſſent, ſecundùm ordinem regularem, Abbates ſive Priores eorum monitione præmiſſa, Eccleſiaſtica cenſurâ cōpellant ad receptionem ipſorum : ſalva ordinis diſciplina. *Quod ſi hoc regularis ordinatio patitur, autoritate noſtra provideatur ; ut apud eadem Monaſteria in locis competentibus (ſi abſque gravi ſcandalo fieri poterit, alioquin in aliis religioſis domibus ejuſdem ordinis ad agendam ibi pœnitentiam) talibus vita neceſſaria miniſtrentur. Si verò hujuſmodi fugitivos vel ejectos, inobedientes invenerint, eos excommunicent : & tam diu faciant ab Eccleſiarum Prælatis publicè denunciari, donec ad mandatum ipſorum humiliter revertatur.*

§ *Vt prædicta obſerventur.* Prædicta omnia volumus, quòd Abbates & Priores qui in ſuis Eccleſiis proprium Abbatem non habent, faciant in ſuis Monaſteriis, cellis, Obedientiis, & aliis locis ſibi ſubditis, inviolabiliter obſervari. Alioquin viſitatores tranſgreſſores regulariter puniant, & prædicta faciant obſervari. Salva nihilominus beati *Benedicti* regula, quem ſciant præcipuè ad correctionem & reformationem Ordinis, ſe habere magiſtrum.

§ *Vt legantur hæc & exponantur.* Præcipimus etiam in virtute obedientiæ, quòd Abbas, vel Prior (ſi abſens fuerit Abbas) legi faciat & exponi diligenter ſupradicta omnia in capitulo ter in anno ; videlicet infra octavas feſtivitatum Natalis Domini, Paſchatis, Reſurrectionis & Aſſumptionis Beatæ Virginis.

§ *De gravi pœna tranſgreſſorum.* Abbas verò hæc omnia diligenter obſervet, & ab aliis faciat diligenter obſervari. Alioquin ſi ſuper hiis negligens fuerit, ſecundùm tranſgreſſionis ſuæ vel negligentiæ qualitatem, taliter puniatur, quòd pœna illius ſit aliis in exemplum. Et ſi forſan culpis ſuis exigentibus, Abbatem ab adminiſtratione contigerit amoveri ; nulla ei aliquo modo redditu fiat proviſio ; ſed in hoc potiùs ipſius animæ provideatur, ut ſalubrem agat pœnitentiam de Commiſſis

§ *De annua viſitatione.* Præcipimus autem ſub interminatione divini judicii, ut Abbates qui Capitulo Provinciali protempore præfuerint, viros prudentes & providos & timentes Daum, in ipſo capitulo Provinciali viſitatores inſtituant, qui omnes Abbatias & Prioratus, Abbates proprios non habentes, ejuſdem provinciæ viſitent infra annum ; & ſecundùm hanc ordinationem noſtram, in correctione & reformatione procedant ; ut ea quæ emendari præceperint, ſub ſigillis ſuis in ſingulis dimittantur monaſteriis. § *Quòd hæc conſignentur.* Et eadem reportent, ad ſequentis anni capitulum tradenda ſubſtituendis viſitatoribus ; Et ſic omnium monaſteriorum obedientia, vel tranſgreſſio appareat.

§ *Reſcriptio ad Papam.* Cujuſlibet autem provinciæ viſitatores, de quinquennio in quinquennium, nobis reſcribant ea quæ correxerint & ſtatuerint obſervanda.

Nulli igitur hominum, &c. Datum, &c.

PAG. 769. lin. 10. *Cauſam diſſentionis inter Weſtmonaſterii Abbatem & Conventum* ; inter *Additamenta* non inveniuntur.

PAG. 770. lin. 20. *Literæ Regis* Tartarorum *de Caldao in Romanum de verbo ad verbum.*

PAr la poiſſance de Deu le haut envoie del Roy de la terre Chaam achatay al Roy gr⁻nt de pluſurs provinces noble cumbatur. Del mund glaive. De Creſtiente victoire & de religiun Baptiſmal. Cur une de genz Eccleſiaſtres defenſur de la loi Euangeliſte. Fiz Roi de France. Acroiſe dex ſa Seignurie. e gard ſun regne par pluſurs ans. E par face ſa volunte enz la loi e el mund. el teus dores e en celui keſt a venir, par la verite de la dame ki cunduit tuz hommes et tuz les Prophetes & les Apoſtles. Amen. of C. M. ſaluz e beneicuns. E io eo proi ke il receive ces choſes e ka lui ſoient agreables a certes. e face dex ke io voie tel Roi noble ki eſtarivez. E li hautz creaturs face ferm noſtre decurs. Ceo eſt à ſavùr noſtre vie ki tuz jours decline e eſt en decurs. e face legerement ke nus nus aſſemblomes e une choſe en pres ceſt ſalu. Sace il ken ceſte epiſtle neſt noſtre entête el que le profit de la creſtiente et forces ce de

de la main le Roi Creſtien par lottroi de noſtre Seignur e tequer de noſtre Seignur ke il doniſt victoire de eus de la Creſtiente. e face a ceus avoir victoire ſur ſes adverſaires ki deſpiſent la croiz. en aptes de la part le Roy haut hauce celui dex ceo eſt a ſcavoir de la preſence de conyot Chaam. e actoiſe dex ſa grandeur. Nus ſomes venu avokes poer e mandement ke tuit li Creſtien ſoient quite de ſerviture & treuage. dangarie. de paage. e de choſes ſemblables. e ſoient a honeur e a reverence. E ke nuls nes toille leur poſſeſſions. E ke les Igliſes deſtruite ſoient reedifiees e les tables [.] ſoient reſtorees. e ke nuls noſe defendre ces choſes ker il prient dé quez repoſe e volentri pur noſtre regne. En ceſt hure venimes nus a ceſte choſe pur le profit de la creſtiente e pur la garde. par lottroi del haut deu. A ceſtes nus avom envoie ces choſes par noſtre loial meſſage honurable Saphadin. Davi. e par Marc. ki vus anuncient ceſtes bones nuveles e vus dient buche a buche les choſes ki ſunt entur nus. li fiz receiue les paroles de ceaus. e les croie en lur lettres. li rois de la terre ſoit à honeur en acroiſement pat ſa grandur. En apres il comande quen la loi de Criſt ne ſoit nule difference entre les Latins e les Grius e les Hermins e les Neſtorins e les Jacobins. e tuz les autres ki aurent la croiz. kar cil ſunt tuit vne choſe entre vus. en ſi requerens nus ki li haut tois ne mette diviſiun entre aus. Mais ſa pite e ſa debonairete ſoit ſor tuz les creſtiens. e dure ſa vite e ſa debonairete de la deſqe la fin de Maranatha e ſera bone choſe par lottroie de noſtre Seignur.

[.] *Ceo eſt ſaver auters.*

PAG. 772. lin. 52. *Impetratio Epiſcopi* Lincolniæ.

I*Nnocentius* Epiſcopus, &c. Venetabili fratri Epiſcopo *Lincolnienſi*, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Tua nobis fraternitas intimavit, quòd nonnulli religioſi quàm plures Eccleſiarum poſſeſſiones ac decimas, in proprios uſus præſumunt convertere: licèt ad id non acceſſerit capituli tui conſenſus. Quocirca fraternitati tuæ præſentium authoritate concedimus, ut prædicta valeas legitimè revocare; contradicentes per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Datum *Lugduni*, decimo ſexto, Kalendas Junii, Pontificatus noſtri anno ſexto.

PAG. 782. lin. 48. *Decretales nova* Innocentii *quarti*, *Quarum authoritate Archiepiſcopus* Cantuarienſis Bonifacius, *intendebat viſitare in ſua Provincia viſitandos.*

R*omana* &c. Statuimus ut quilibet Archiepiſcopus ſuam volens viſitare provinciam, priùs Eccleſiæ ſuæ capitulum ac Civitatem, ac Dioceſin propriam, plenè viſitare procuret. Nec ſit ſolùm erga majorum, ſed etiam minorum Eccleſiarum; nec circa clericorum tantùm, ſed etiam populorum viſitationeui intentus. Et ſi commodè, vel abſque difficultate accedere ad unamquamque non poterit, de pluribus locis ad unam congregationem Clericos & alios ſtudeat evocare: ne in illis viſitatio poſtponatur. Deinde liceat ei per totam provinciam vel ejus partem, viſitationis officium exercere. Civitates, & Dioceſes, ſuffraganeos, & eorum ſubditos, Cathedralium & aliarum Eccleſiarum, Monaſteria, & Eccleſias, & alia religioſa, & pia loca, cleros, & populos, liberè viſitando, ac procurationes à locis tantùm recipere viſitatis. Ex quo tamen aliquam de ipſis Dioceſibus viſitare ceperit, nunquam poſtea (ſivè totam ſivè partem ejus viſitaverit,) revertatur cauſâ viſitationis ad illam; priuſquam omnes reliquæ ipſius provinciæ Dioceſes, in toto vel in parte (quàm ſcilicet ſecretò ſecurè poterit) & ſuæ denuò fuerint ab eo viſitatæ. Quod ſi fortè eadem Dioceſis, vel aliqua ibi Eccleſia plùs aliis indigeat viſitari, tunc aliarum viſitatione intermiſſâ redeat ad eandem: ſi à loci dioceſano requiſitus extiterit; vel de omnium aut majoris partis Epiſcoporum ejuſdem provinciæ, proceſſerit conſilio & aſſenſu. Ad quod idem ſe pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si verò malicioſè in hiis difficultatem quamlibet adhibuerint, Archiepiſcopus ſuper hoc licentiam poſtulet confidenter. Poſtquam autem ſemel omnes provinciæ ſuæ dioceſes viſitaverit, licitum ſit ei

poſtea (priùs tamen ſuffraganeorum ſuorum requiſito conſilio) ipſius diffinitione ſuper hoc habitâ coram eis quæ in ſcriptis redigi volumus, ut poſſint eſſe aliis nota, viſitationem per eandem provinciam recitare, juxta modum ſuperiùs annotatum. Et ſi non intervenait in hoc ſuffraganeorum ipſorum aſſenſus, illam ſemper providentiam adhibendo, ut in poſterioribus viſitationibus, illas Eccleſias, illoſque cleros, & populos, priùs viſitet qui non fuerant ab eo in prioribus viſitati; niſi magis ſit aliis viſitationis officium opportunum. Sane hujuſmodi impenſurus officium, propoſito verbo Dei quærat de vita & converſatione miniſtrantium in Eccleſiis, & divino cultui deputatis: ac cæteris quæ ad officium ipſum ſpectant, abſque contradictione & exactione qualibet, juramenti ad ipſorum emendationem per ſalubria monita, nunc levia nunc aſpera, juxta datam à Deo ſibi prudentiam diligenter intendens. Quod ſi de aliquibus orta fuerit infamia contra eos, Ordinariis ipſarum, ut ſuper hiis ſolenniter inquirant denunciet, ſi viderit expedire. Notoria verò crimina, quæ examinatione non egeant, cum ſuper hiis meritò notari poſſit, Ordinariorum negligentia, eorundem liberè corrigat; pœnam de illis debitam infligendo. Procurationes autem recipiat: nullam autem pecuniam ipſe vel aliquis de familia ſua, occaſione alicujus officii vel conſuetudinis, ſeu quolibet alio modo, earum nomine; ſed in victualibus tantùm recipiat moderatas. Caveant inſuper, ne ipſe vel quiſquam ſuorum, munus quodcunque ſic vel qualitercunque offeratur, præſumat recipere: ut non *quæ ſua ſunt videantur quærere, ſed quæ Ieſu Chriſti*. Quod ſi fuerit contra præſumptum, recipiens maledictionem inveniat: à qua nunquam niſi duplum reſtituat liberetur. Volumus enim in hiis fraudem quamlibet penitus evitari. §. Hanc autem viſitandi formam, ab univerſis etiam Epiſcopis aliiſque Prælatis, ordinario jure ſuos ſubditos viſitantibus; plenè obſervari præcipimus: ſalvis ſuper hoc rationabilibus & approbatis religioſorum conſuetudinibus, & regularibus inſtitutis.

PAG. 789. lin. 23. *Formam rapinæ* Bernardi *de* Nympha] *Non invenimus.*

PAG. 804. lin. 11. *Litera Apoſtolica contra ſententiam prolatam in Canonicos* Sancti Pauli Londini, *ab Archiepiſcopo* Cantuarienſi, *eos volente viſitare.*

INNOCENTIUS Epiſcopus ſervus ſervorum DEI, dilectis filiis de *Sancto Albano* & de *Wausham* Abbatibus; & Archidiacono *S. Albani, Lincolnienſis* & *Londonienſis* Dioceſeos, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ex parte dilectorum filiorum *Henrici* Decani, *Petri* Archidiaconi, *Roberti* Cantoris, Magiſtri *Gulielmi de Lichefeld, Gulielmi la Faite*, & *Roberti* dicti Monachi Canonicorum *Londoniæ*, fuit propoſitum coram nobis; quòd cùm venerabilis frater noſter *Cantuarienſis* Archiepiſcopus ad *Londonienſem* Eccleſiam, impenſurus in ea viſitationis officium acceſſiſſet, capitulo proponente ejuſdem Eccleſiæ, ſe ac Eccleſiam ſuam ab ipſius juriſdictione liberos & immunes, ac ideò eundem Archiepiſcopum ad viſitandum admittere, ſibique procurationis præſtare obſequium recuſante, idem Archiepiſcopus in perſonas eorum ob hujuſmodi ejuſdem Capituli delictum, excommunicationis ſententiam auctoritate propria promulgavit; quam ipſi nunciari Miſſam humiliter petierunt. Ad quod memoratus Archiepiſcopus ex adverſo reſpondit, quòd non ob capituli ſed prædictorum Decani & aliorum delictum, eandem in eos ſententiam protuliſſet. Ipſius autem ſententiæ forma, In noſtra & fratrum noſtrorum audientia lecta fuit, cujus tenorem, præſentium inſeri fecimus ad cautelam. Qui talis eſt, *Noverint univerſi, quòd cum nos B. Dei gratia Cantuarienſis Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, Cantuarienſi & Roffenſi Civitatibus & Diœceſibus viſitatis, venerabilem Fratrem noſtrum Londoniæ Epiſcopum viſitaſſemus, deſcendimus ad viſitandum capitulum Cathedralis Eccleſiæ Sancti Pauli Londoniæ. Et monuimus viva voce ac per alios fecimus ſæpius ammoneri Decanum & Capitulum prædictæ Cathedralis Eccleſiæ Sancti Pauli, ut nos tanquam Metropolitanum ſuum, ſecundùm formam à jure traditam, ad exercendum viſitationis officium in eorum Eccleſia admitterent reverenter. Quod ipſi Decanus & capitulum facere inhumaniter denegarunt, affirmantes viva voce coram nobis, quòd nullatenus nos reciperent ad prædictum viſitationis officium exercendum: & tenentes clauſa*

oſtia

oſtia chori atque Capituli, ubi volebamus proponere Verbum Dei manifeſtè, impediverant nos verbo & facto, ne poſſemus ibidem officii noſtri debitum exercere. Et quamdiu in corpore ipſius Eccleſiæ Sancti Pauli fuimus præſentes, divinæ laudis organa pro ſuæ voluntatis libitu ſuſpenderunt; in manifeſtum injuriam, & grave præjudicium Cantuarienſis Eccleſiæ, ac animarum periculum & ſcandalum plurimorum. Nos igitur offenſam hujuſmodi manifeſtam, nolumus ſicut nec debemus relinquere impunitam; ne cæteri exemplo ſimilem aſſumat audaciam reſiſtendi: præmiſſa competenti monitione, quia nos ab exercendo viſitationis officio tam temere & inhumaniter repulerunt, nec nobis ſuper hoc parere & ſatisfacere curaverunt, Henricum Decanum, Petrum Archidiaconum, Robertum Cantorem Londoniæ, Magiſtrum Gulielmum de Lichefeldia, Gulielmum la Fette, & Robertum dictum Monachum, Canonicos Londoniæ, qui irreverenter ſe opponebant, & præſentes aderant, & quos in hujuſmodi contumaciæ rebellione & contradictione, evidenter nobis conſtabat eſſe culpabiles; autoritate omnipotentis Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & beatiſſimi patroni noſtri Sancti Thomæ Martyris glorioſi, in ſcriptis excommunicamus, & excommunicatos fore publicè nunciamus. Actum Londoniæ in prædicta Eccleſia Sancti Pauli, die Martis poſt Aſcenſionem Domini; Anno ejuſdem 1250. — *Nota.*

Auditis igitur & pleniùs intellectis, quæ à partibus fuere propoſita hinc inde, nos præmiſſæ verba ſententiæ perſpicaci diſcretionis examine ponderantes, ac volentes ſuper hoc prolixæ concertationis materiam quæ in utriuſque partis protelaretur diſpendium, remedio ſalubris compendii removere: de prædictorum fratrum conſilio pronunciando decrevimus, prædictam ſententiam quatenus in prædictos *Henricum* Decanum, *Petrum* Archidiaconum, *Robertum* Cantorem, & alios Canonicos *Londoniæ* propter delictum memorati capituli noſcitur promulgata, nullam penitus extitiſſe; ipſoſque per eam aliquo vinculo non teneri, nec per denunciationem ipſius notandos eſſe aliquatenus vel vitandos. Super eo verò, quòd idem proponit Archiepiſcopus, ſe in eos propter delictum ipſorum dictam ſententiam protuliſſe, ipſum ſicut de jure fuerit audiemus. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus prædictæ ſententiæ denunciationes, quas ut dicitur contra præfatos Decanum & alios fieri facit Archiepiſcopus ſupradictus, quatenus in prædictos Canonicos *Londoniæ* ob delictum capituli eſt prolata, faciatis omnino caſſare; Contradictores auctoritate noſtro, appellatione poſtpoſitâ, compeſcendo. Quòd ſi non omnes hiis exequendis poteritis intereſſe, duo veſtrum nihilominus exequantur. Datum *Lugduni*, quintò Kalendas Octobris; Pontificatus noſtri Anno octavo.

PAG. 804. lin. 21. *Conſule paginam 812. & ibi Teſtamenti hujus Imperialis exemplar invenire poteris.*

PAG. 808. lin. 29. & lin. 48. & PAG. 811. lin. 14.
Mandatum Magiſtri Hoſpitalis.

REligioſo, egregio, & prudenti amico præcipuo & ſpecialiſſimo, fratri *Gualtero de Sancto Martino* prædicatori, frater *Gulielmus de Caſtro novo*, Sanctæ domus Hoſpitalis *Hieroſolymitani*, Dei gratia magiſter humilis, ſalutem & ſe totum ad ejus voluntatem. Sperantes quòd de *Terra Sancta* vos delectet nova qualia ſunt audire, de ipſis ſignificandum duximus: Quia poſt ruinam illam inexplicabilem, quam Dominus Rex *Francorum* & totus exercitus *Chriſtianus* ſuperatus & captus ab hoſtibus, paſſus eſt in *Ægypto*, divina clementia operante præfatus Rex miraculoſè liberatus venit in Civitatem *Accon*, cum fratribus ſuis, & aliquibus nobilibus Principibus; quibus Dominus in confuſione vitam de interitu conſervavit. Et quia ſine derogatione ſublimitatis Regiæ, abſque treuga terram *Syriæ* in caſu amiſſionis relinquere non poterat, fratres ſuos & alios nobiles omnes remiſit in *Franciam*, pro ſuccurſu, deliberans moram facere, donec per ſubſidium gentis ſuę, & aliorum *Chriſti* fidelium, poſſet ſuperbiam perfidorum conterere, aut treugis mediantibus *Terram Sanctam* in ſtatu proſpero ordinare. Licèt autem in præſentium confectione inter *Alapenſium* & *Babyloniorum* Soldanos diſcordia

ſcordia magna eſſet, per quam ſperari poterat quòd compoſitio treugæ competentis intervenire deberet; non tamen nobis apparebat, quia experti ſumus verſutias *Paganorum*, quod incentivo aliquorum & plurium ad hoc concordantium, ſperatum veniret ad effectum. Proceſſu verò temporis, cum res clariùs patebunt, de eventu ipſarum prudentiam veſtram reddere curabimus certiorem. Vale.

Idem eidem Gulielmo.

RElígioſo & honeſto viro amico chariſſimo & ſpeciali, hoſpitalis fratri *Gualtero* de *Sancto Martino* prædicatori, frater *Gulielmus* de *Caſtro novo*, Dei Gratia ſanctæ domus *Hoſpitalis Hieruſalem* Magiſter humilis, & pauperum *Chriſti* cuſtos, ſalutem & paratam ad beneplacita voluntatem. Quia intelleximus quod veſtri gratia domum *Hoſpitalis* & Fratres ſemper ſincerè dilexiſtis, & ad ejus voluntates fideliter aſpiraſtis, liberalitati veſtræ grates inde referimus copioſas, ſignificantes, quòd ex hoc nos & fratres omnes *Hoſpitalis*, vobis debitores conſtituiſtis, & habebitis ad quælibet beneplacita perpetuò obligatos. De nobis ſi audire delectat notificantes, quòd per Dei gratiam cum triginta de fratribus noſtris, & aliis religioſis & ſæcularibus multis, Domini Regis *Franciæ* interventu de carcere *Babyloniorum* liberati, decimo ſeptimo die menſis Octobris Civitatem intravimus *Accon*: multitudinem maximam fidelium in Captivitate *Ægypti* relinquendo, quam ſperamus cum Dei auxilio, in proximo liberandam. Inter Soldanos *Babyloniorum* & *Halapenſium*, diſcordia magna viget, per quam confidimus, quòd ſi ſuccurſus militiæ de tranſmarinis partibus venerit, conditio *Terræ Sanctæ* proſperabitur, & hoſtium ſuperbia conteretur. Vale.

Atq; hic affigebantur ipſæ duæ bullæ ſive ſigilla.

PAG. 812. lin. 24. Summa expenſarum Regis.] *Inter* Additamenta *non apparet.*

PAG. 817. lin. 1. *Injuria* Willielmi *de* Valentia.] *Non inveniuntur.*

PAG. 822. lin. 28. & PAG. 825. lin. 22. *Decretalis Papæ* Innocentii, *de privilegio exemptionis.*

VOlentes libertatem quam nonnullis Apoſtolica ſedes privilegium exemptionis indulſit, ſic integrum conſervari, ut & illam alii non infringant, & ipſi ejus limites non excedant, declaratione irrefragabili diffinimus, quòd quantacunq; ſic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti ſive contractus aut rei de qua contra ipſos agitur, ritè poſſunt eorum Ordinario conveniri. Et illi quoad hoc in ſuam in ipſos jurationem, prout jus exigit exercere. Nunquid ergo carent omnino in hiis commodo libertatis? Non utique: quia nec coram Ordinariis ipſis, dum ſit in loco exempto commiſſum delicti, vel contractus initus, aut res litigioſa, nec ubi domicilium habent, ſi alibi delinquant vel contrahant, aut res ipſa conſiſtat, conveniri poſſunt aliquatenus ſuper iſtis domiciliorum prætextu locorum Dioceſanorum. Si ubi deliquerunt vel contraxerint, aut res ipſa conſiſtit, illi conveniantur remittendi, eos illuc vel ipſis, ut illuc reſpondeant injungendi, aliquam habent poteſtatem. Salvis nihilominus caſibus aliis, in quibus eos Epiſcoporum juriſdictioni ſubeſſe canonica præcipiunt inſtituta. Et id ipſum decrevimus circa illos, quibus ut non niſi ſub uno judice teneantur de ſe conquerentibus reſpondere, Apoſtolico privilegio eſt commiſſum in eos, quibus ne interdici, ſuſpendi, vel excommunicari, à quoquam valeant, à ſede Apoſtolica eſt indultum. Sicut ſunt religioſi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quiſquam Epiſcopus vel Archiepiſcopus, monaſteriorum ſuorum monachos, pro ulla cauſa quantum ad iſta, ubicunq; illi fuerint, penitus exercere non poſſunt; niſi forſan ipſi monachi ad monaſteriorum ſuorum Prioratus eiſdem ordinariis ſubjectos, ut vel gerant ipſorum regimen, vel in eis tanquam locorum ipſorum proprii monachi reſideant, fuerint deſtinati. Tunc

enim,

enim, etſi liberè poſſint ad eadem monaſteria revocari, ac tam illarum quam ipſorum Prioratuum monachi recipi, cum non ſit inconveniens aliquem utrobiq; locum habere monachi, cum unum alteri ſubeſſe monaſterio vel ab alio noſcitur dependere. Ratione tamen eorundem Prioratuum, dicti Ordinarii ſui juriſdictionem in ipſis, quoad præmiſſa quamdiu morantur in illis, licitè uti poſſunt.

PAG. 826. lin. 37. Statuta quæ in provinciali capitulo celebrato Londini.] *Si hæc Statuta eadem ipſa non ſint, quorum mentio eſt ante facta ad paginam* 768. *neſcio quæ aut qualia ſient : neq; alia in* libro Additamentorum *invenire potui.*

PAG. 841. lin. 15. Literæ authenticæ pro viſitatione Archiepiſcopi *Cant.*] *Vide quæ inſeruimus ad paginam* 883.

PAG. 842. lin. 20. *Hii rumores de ſtatu* Terræ ſanctæ *ad nos venerunt, Anno Domini* 1252. *in feſto Natalis ſancti* Johannis.

VEnerabili ac dilecto ſibi in *Chriſto* fratri *Galtero* de *Sancto Martino*, frater *Joſeph* de *Cancy*, ſanctæ domus *Hoſpitalis Ieroſolymitani*, humilis *Achon* Theſaurarius, ſalutem & proſperos ad vota ſucceſſus. De rumoribus *Terræ ſanctæ* veſtra dilectio non ignoret; quòd illuſtris Rex *Franciæ* qui moram per annum apud *Cæſaream Palæſtinæ* jam explevit, eam faciendo murorum & foſſatorum ambitu circumcingi; quod opus in confectione præſentium, ferè fuerat adimpletum. Nunciis iterum tam ex parte Soldani *Halapiæ*, quàm eorum qui videntur in præſenti habere dominium *Babyloniæ*, poteſtatem ad Dominum Regem prædictum cauſa tractandi ſuper treugarum fœdere, ad invicem confirmando ſæpiùs deſtinatis, tandem dictum Soldanum *Halapiæ*, ad treugam aliquam dictus Rex non admittentem, cum *Babyloniis* in hebdomada Paſchali ultimo præterita, uſq; ad quindecim annos firmavit treugas, juramento præſtito corporali, hinc inde; tali forma. *Quod dicti* Babylonii *cum reſiduo Captivorum* Chriſtianorum *ſuperſtitum quos in alia forma treugarum quando Dominum Regem tenebant, ſe ſpoponderunt reddituros, totam terram citra flumen* Jordanis, à *quolibet Sarraceno detentam, Domino Regi reſtituerunt : exceptis videlicet* Gazara, Gibilino, Grandigerino, & Darone; *quæ circa treugam* Babyloniis *remanebant. Fuit inſuper ordinatum, quòd niſi* Babylonii *exercitum ſuum haberent apud* Gazaram, *infra menſis Maii medium poſt præſentium datam literarum, ac Rex infra idem tempus exercitum ſuum ad partes* Joppenſes *de* Cæſarea *conduxiſſet; dicta treuga confœderatio nulla foret.* Cùm vero Soldanus *Halapiæ* dictorum *Babyloniorum* adverſarius manifeſtus, in confectione præſentium in *Damaſco* moraretur, totam terram detinens occupatam ad quendam locum qui *Caſey* nuncupatur inter *Gazaram* & *Daronem*, contra dictos *Babylonios* duodecim millibus bellatorum, aliis tribus millibus expectatis futuris ac venturis in proximo dictis duodecim millibus adjungendis, licet dictorum *Babyloniorum* totum poſſe ſex vel ſeptem millibus armatorum, quorum partem obtinebant dimittere in partibus *Babyloniæ* pro defenſione dictæ terræ contra *Beddewinos* & alios indigenas minimè numerum excedebant. Nec dicti Regis exercitus tantæ fortitudinis eſt, qui poſſet ipſis *Babyloniis* ſi opus ingrueret ad opportunitatem ſubvenire, cum nondum haberet inter religioſos & ſæculares, computatis centum militibus quos Rex ſperabat ſecum noverit adducere, niſi tantum *DCC.* milites & quater *C. Turcopulos* equites bellatores. Unde nos & alii quamplures eramus in dubio, quod dictis *Babyloniis* non pateret aditus veniendi, & ſic treugæ dictæ nullum robur habuerunt. Inſuper volumus vos non latere, totam terram ciſmarinam à *Chriſtianis* habitatam, præter *Armeniam* gratia treugarum quas Rex ejuſdem terræ iniit cum Soldano *Iconii*, in tolerabili ſtatu eſſe; nunc in pejori conditione & ſtatu eſſe, quam unquam viderimus. Nam terra *Antiochiæ*, quorundam perfidorum nomine *Fercomannorum* ſævitia in ea diutius debacchante, eſt penitus devaſtata, unde ipſius Civitatis *Antiochiæ* perditionis periculum, in proximo formidatur, ſuis eam habitatoribus deſerentibus & fugientibus præ timore. De qua ſcelerata gente, decem millium multitudo ad quendam locum quæ *Cæſarea* magna dicitur, jam progreſſa, & ibi cauſa

morandi fixis tentoriis ſuis, terram noſtram erecti, ac aliorum verſus *Tripolin* percurrens, multis caſalibus combuſtis, ac quatuor millibus grandium de noſtris ſecum abductis, & plurium hoſtium ſtrage facta, & multitudinem captivorum ſecum trahens, ad dictum locum *magna Caſarea* eſt reverſa; moram ibi faciens, donec totam terram deſtruxerint niſi Dominus propitietur. Creditur etiam in auxilium Soldani *Halapia*, contra nos profectura. Cujus exhortatione prædicta, omnia ſunt patrata. Datum ſecundo nonas Maii: Hii rumores divulgabantur, in aſſumptione beatæ *Mariæ*.

Pag. 844. lin. 40. *Pro Domino* Willielmo *de* Sancto Edmundo, *Monacho* Sancti Albani.

Sanctiſſimo patri in *Chriſto* & Domino reverendo, *Innocentio* Dei Gratia Sacroſanctæ *Romanæ* Eccleſiæ Pontifici ſummo, devoti filii ſui Abbas & Conventus de *Sancto Albano*, cum omni obedientia & reverentia, devota pedum oſcula beatorum. Ad impetrandum & contradicendum, & in judices conveniendum, & in ſpecialem gratiam à veſtra ſanctitate petendam, & obtinendam, dilectos nobis in *Chriſto* fratrem *Willielmum* de *Sancto Eadmundo* commonachum noſtrum, & Dominum *Willielmum* de *Sancto Edwardo*, clericum, procuratores noſtros conſtituimus. Ratum habituri & gratum, quicquid iidem ſive eorum alter qui pro tempore præſens fuerit, nomine noſtro fecerit ſeu fecerint. Conſervet altiſſimus Eccleſiæ ſuæ ſanctæ per tempora longiora.

Univerſis præſentes literas inſpecturis, Johannes *permiſſione divina Abbas de* Sancto Albano, *& ejuſdem loci humilis conventus*, Lincolnienſis *Diœceſis*; *Salutem in Domino. Noverit univerſitas veſtra, nos feciſſe, conſtituiſſe, & ordinaſſe, noſtros nuncios & procuratores, ad impetrandum & contradicendum, & Judices eligendo in Curia Domini Papæ, & ſpecialem gratiam ab eodem Domino Papa impetrandam, dilectum fratrem noſtrum & commonachum* Willielmum *de* Sancto Eadmundo, *& Dominum* Willielmum *de* Sancto Eadwardo *Clericum*. Damus etiam eis ambobus vel uni eorum, plenam & liberam poteſtatem contrahendi mutuum, pro noſtris & Eccleſiæ noſtræ negotiis, in dicta curia utiliter expediendis, à quibuſcunq; voluerint mercatoribus, uſq; ad ſummam quinquaginta Marcarum bonorum novorum & legalium ſterlingorum. Ad majorem autem hujus rei ſecuritatem, promittimus & tenemur dictam pecuniam mutuò receptam, reddere, & ſolvere, illis à quibus ipſa fuerit mutuò recepta; cum omnibus pactis & conventionibus ſecundùm quod conveniet inter ipſos. Promittentes nos, ſecundùm quod in omnibus & per omnia nomine noſtro & Eccleſiæ noſtræ dicti procuratores noſtri promittent, aut unus eorum promittet. Obligamus etiam nos & renunciamus, & juramus, ſecundùm formam quam ipſi nomine noſtro & Eccleſiæ noſtræ promittent, obligabunt, & renunciabunt, & jurabunt, aut unus eorum promittet, obligabit, & renunciabit, & jurabit, obſervare & adimplere. Ratum & gratum habituri, quicquid ambo vel unus eorum duxerint, ſeu duxerit, in præmiſſis faciendum. In cujus teſtimonium, has literas noſtris ſigillis ſignavimus.

Datum publicè in Capitulo noſtro, menſe Septembris Anno Domini Milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſecundo.

Pag. 846. lin. 36. *Literæ Papales aliquantulum mitigatoriæ ſeu relaxativæ.*

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Abbati & Conventui monaſterii *Sancti Albani* ordinis ſancti *Benedicti*, ad *Romanam* Eccleſiam nullo medio pertinentis, *Lincolnienſis* Diœceſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Editum à nobis de novo ſtatutum, de verbo ad verbum præſentibus fecimus annotari. Cujus tenor talis eſt. *Innocentius* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, Archidiaconis, Archi-

presbyteris,

presbyteris, & aliis Eccleſiarum Prælatis, earumq; Capitulis, & Conventibus, ſeu Collegiis, tam exemptis quam non exemptis, ac patronis, clericis, ac laicis, præſentes literas inſpecturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Poſtquam regimini generali Eccleſiæ, nos (licèt immeritos) divina pietas voluit præſidere, cordi ſemper habuimus, quòd honeſtatem & ordinem in omnibus ſervaremus, ac in proviſionibus faciendis haberemus illius providentiæ modum, per quem Eccleſiis & monaſteriis, ſive aliis piis locis, honor & commodum perveniret. Quod autem quandoq; contrarium accidiſſe dignoſcitur, tum propter malitiam temporum, tum propter improbitatem nimiam petitorum, ſæpe nobis dolorem intulit, & cordi noſtro ſuſpiria cumulavit. Maximè cum poſt multa diffugia & excogitatæ reſiſtentiæ ſtudium, proviſiones quaſdam proſus inviti fecimus, quas potuiſſe vitare pro magno & ſolenni gaudio duceremus. Cum itaq; dudum fuerimus mente vigiles, ut ſuper hiis adhibere remedium poſſemus opportunum; nos pro quiete mentis noſtræ, ac pro Eccleſiarum, monaſteriorum, & locorum prædictorum ſalute duximus ſtatuendum, quod ſinguli veſtrum canonias, & præbendas, ac beneficia, ſeu perſonatus, & dignitates, cum cura vel ſine cura, redditus & etiam penſiones, ad collationem, aut electionem, ſeu præſentationem veſtram ſpectantia, quæ obtinentur à quibuſcunq; oriundis extra regna, in quibus habentur canonicatus & præbendæ, ac alia ſupradicta, ſeu apud ſedem Apoſtolicam maneant, ſeu alibi commorentur; extunc perſonis idoneis Deum habendo præ oculis conferre, vel eas ad illa eligere, ac electas confirmare, ſeu præſentare, & præſentatas admittere, ſublato cujuſlibet contradictionis & appellationis obſtaculo, valeatis, & extunc perſonæ ipſæ in eiſdem Canoniis, & præbendis, ac beneficiis, ſeu dignitatibus, & perſonatibus, redditibus, & penſionibus, plenum jus & inconcuſſum obtineant. Nec tamen de hiis priuſquam vacent ſe aliquatenus intromittant, ſed ipſo jure quam citiùs vacaverint, aſſequantur; et ipſi intrandi ac retinendi, nullius requiſito conſenſu, liberam habeant facultatem. Ita tamen, quòd illi qui nunc ipſa obtinent, ea quouſq; ceſſarint vel deceſſerint, pleno jure pacificè habeant, et quietè ac nullum omnino ſuper hiis prætextu ſtatuti ejuſdem, præjudicium patiantur. Volumus tamen, quòd ſi ſub expectatione præbendarum, in Eccleſiis in quibus proviſum fuerit dictis perſonis, priùs aliqui ſint recepti, vel ſi ſuper proviſione ſua in eis literas Apoſtolicas impetrarunt, ſicut in receptione vel impetratione, ſic in præbendarum aſſecutione, perſonis præferantur eiſdem. Si verò aliqua perſonarum ipſarum, cui obtentu ejuſdem ſtatuti proviſum fuerit, vel ei juxta modum inferiùs annotatum contigerit, de veſtra liberali gratia provideri, cedat interim vel decedat, licitum ſit vobis tam citò loco ſui aliam idoneam ſubrogare ac ſucceſſivè hoc facere, in cujuſvis earundem ceſſione vel obitu perſonarum, ſub divini tamen judicii obteſtatione præcipimus, quòd perſonæ ipſæ contra poſſeſſores dictorum Canonicatuum & beneficiorum, ac præbendarum, ſeu perſonatuum, & dignitatum, redditium, ſeu penſionum, nullas inſidias, aut fraudem vel moleſtias, ſive quodcunq; aliud inconveniens machinentur. Aliàs autem ipſo facto cadant ab omni jure, eis ſuper proviſione hujuſmodi adquiſito, cum dignum ſit, quod ſicut gratia pro virtute tribuitur, ita pœna pro vitio compenſetur. Pro malitiis autem cohibendis, quæ hujuſmodi forſan occaſione ſtatuti oriri poſſent in mentibus perverſorum; volumus quòd ſi aliquem cui ſubrogatio ejuſdem ſtatuti facta fuerit (quod abſit) perimi contigerit, quoquo modo, taliter ſubrogatus poſſeſſionem ſuæ proviſionis non habeat, nec aliquod apprehendat, niſi priùs Apoſtolicas vel Ordinarii & aliquorum religioſorum virorum Deum timentium, patentes literas obtinuerit, quòd de morte ſic occiſi ſuſpectus nullatenus habeatur. Cæterum quia perſonis eiſdem in grave poſſet redundare tædium, quòd vacationem Canonicatuum & præbendarum, ac aliorum prædictorum, per longa tempora expectarent; ad hoc noſtra deſudet intentio ut de Canoniis & præbendis, ac beneficiis, ſeu perſonatibus, & dignitatibus, redditibus, & penſionibus, ad veſtram collationem aut electionem vel præſentationem ſpectantibus, quæ præter hujuſmodi proviſionem veſtram vacant ad præſens, ſeu vacare contigerit, dummodo nulli alii de jure competant, liberaliter ac ſine mora provideatis eiſdem, & poſtquam ipſarum loco alias perſonas idoneas quam citiùs ſubrogetis. Ad hæc ſtatutum prædictum quamvis juri oppoſitum, quod pro cauſa legitima & ſalubri ad nullius requiſitionem vel inſtantiam, proprio motu fecimus, plenam & inviolabilem firmitatem volumus obtinere. Sed tamen ad alias collationes & electiones, ſeu præſentationes, quas à quocunq; de cætero fieri contigerit, idem ſtatutum nullatenus extendatur, nec ſanctio-

nibus canonicis propter ipſum, impoſtetum aliquod præjudicium generetur. Præterea, nulla privilegia vel indulgentiæ, ſeu literæ apoſtolicæ Sedis, vel Legatotum ejus, ſub quacunque forma verborum de cætero impetranda, obſiſtant præfato ſtatuto, cum jam plenum jus per hujuſmodi collationem, aut electionem, ſeu præſentationem, adquiratur perſonis eiſdem, & illud eis tolli non poſſit abſque divini offenſa nominis, & Sedis Apoſtolicæ injuria manifeſta. Nos enim nihilominus ſi aliquid ſuper hiis contra præfatum ſtatutum contigerit attemptari, non ſolùm irritum ac inane decernimus, ſed omnes qui contravenire præſumpſerint, divinæ maledictioni ac noſtræ volumus ſubjacere. Licitumque ſit vobis univerſis & ſingulis, tanquam noſtris in hac parte miniſtris, noſtras ſeu legatorum noſtrorum lacerare literas, ſi quæ ſtatuto ipſi contrariæ, vobis aut alicui veſtrum fuerint præſentatæ. Canonicatuum inſuper & præbendarum, ac beneficiorum, & aliorum prædictorum, poſſeſſio (ſicut prædictum eſt) nihilominus intrétur, ac retineatur liberè: non obſtantibus literis memoratis. Sæpe dictum verò ſtatutum, ad Pontificatus & Abbatias, ac alias regulares, extendi volumus dignitates. Vos itaque filii Abbas & Conventus, ſtatutum ipſum prout expedire videritis, autoritate noſtra diligenter & fideliter exequi ſtudeatis: datum *Laterani*, tertio nonarum Novembris. Pontificatus noſtri Anno undecimo.

PAG. 856. lin. 34. vide & PAG. 883. lin. 23. *De majoribus procurationibus, quod non excedant ſummam quatuor marcarum.*

INNOCENTIUS quartus &c. Ad memoriam & obſervantiam perpetuam, contra gravamina quæ in procurationibus ratione viſitationis debitis inferuntur ſubditis à Prælatis, providerunt ſalubriter canonica inſtituta circa evectionum & perſonarum multitudinem, epularum immoderantiam, aliaſque ſuperfluitates: ſtatuendo modeſtiam debitam obſervari, ut nec in exigendo numerum excederent Prælati, nec in exhibendo ſuperfluè ſubditi gravarentur. Verùm quia nonnullæ adhuc de hujuſmodi procurationibus querimoniæ audiantur, Nos volentes Paſtorali ſollicitudine providere taliter in hac parte, quòd tollatur omnis occaſio gravandi, & ceſſet prorſus materia injuriandi; Apoſtolica authoritate ſtatuimus, ut Archiepiſcopis, Epiſcopis, Archidiaconis, aliiſque Prælatis perſonaliter viſitantibus, ab Eccleſiis & locis viſitatis exhibeantur procurationes in victualibus, & aliis neceſſariis moderatè. Ita quòd hæc ſecundùm communem veſtram æſtimationem, ſingulorum locorum vel ſumptuum qui ſuper hiis fient, ſummam vel valentiam quatuor marcarum argenti, in nulla procuratione tranſcendant. Proviſo tamen, quod ſecundùm majorem vel minorem evectionem, vel perſonarum numerum pro majoritate vel minoritate Prælatorum in *Lateranenſi* Concilio taxatorum, fiant uſque ad ſummam ipſam, vel infra, hujuſmodi procurationum expenſæ. Sed in locis in quibus major fertilitas vel copia rerum habentur, & ubi minores ſunt redditus, & Eccleſiaſticæ facultates minus ſecundùm ampliorem neceſſariorum ubertatem, & parvitatem proventuum, in ipſis procurationibus expendatur. Si autem in hujuſmodi procurationibus amplius fuerit expenſum, Prælati eas recipientes reſtituere in utilitatem Eccleſiarum à quibus ipſi receperint, & illi qui eas exhibuerint, & erogare de ſuo proprio pauperibus in duplum eis quod taliter ultra expenſum extiterit compellantur, Et aliâ pœnâ nihilominus puniantur, ſi viſum fuerit expedire, cæteris nihilominus quæ pro talibus viſitationibus, ſeu exactionibus, generaliter ſtatuta eſſe noſcuntur, manentibus ſemper ſalvis. Nulli ergo omnino hominum, &c.

PAG. 859.

Pag. 859. lin. 12. *Litera de injuria illata Archiepiſcopo* Cantuarienſi, *& Magiſtro* Euſtachio de Len *Officiali ejus apud* Lamheth.

HUmani generis inimicus modernis non ceſſat temporibus ſubtiliter indagare modos, quibus in Dei Eccleſiam ſeminet zizaniam; ut ea pullulante, in ipſius denſitate pacis tranquillitas & virtutum ſuavitas, in agro Domini ſuffocentur. Cujus tortuoſæ calliditati eſt remedio celeri obviandum: ut ſic principiis occurratur, morbo ne in immenſum augmentato, ſerò medicina paretur. Ut igitur per noſtram prudentiam error corrigatur, & exceſſus emendetur; fraternitati veſtræ dolentes teſerimus, quæ in ignominiam *Ieſu Chriſti* in vituperium Eccleſiæ Dei, in ſcandalum cleri, necnon & pacis regni fracturam, temera crudelitate ſunt atrociùs perpetrata. Quidam filii *Belial* ſuæ ſalutis immemores, famæ prodigi, malignitatis cupidi, videlicet *Philippus de Foreſta* Seneſcallus domus electi *Wintonienſis*, *Guido Peverel*, *Walterus de Rale*, *Gulielmus de St Earmund*, *Oliverus* de familia domini *Galfridi de Lizinum*, *Gulielmus de Sancto Leodegario*, *Robertus Agoillun* milites. Priot de *LiZinni*, cum Monacho ſuo, *Martinus* baliſtarius, & frater ejus *Iohannes Picard*, *Gulielmus Gaucer*, *Stephanus de Croindeu*, præfati electi Clerici, *Gulielmus* Clericus, ballivus ipſius electi; Et alii quamplures quorum nomina ignoramus, die Dominica poſt Feſtum omnium Sanctorum proximo præteritum, de die ante horam prandii ad manerium noſtrum de *Lamheth*, juxta *Londoniam*, cum equis & armis in furoris ſpiritu acceſſerunt; nobis agentibus in partibus tranſmarinis; & oſtia domorum & capellæ frangentes ibidem in magiſtrum *Euſtachium de Len* Officialem noſtrum, qui noſtram perſonam repræſentat, ac in presbyterum noſtrum qui in Capella beatorum *Stephani* & *Thomæ* Martyrum deſerviebat; Inſuper in quoſdam homines noſtros, qui in dicti loci Eccleſia parochiall, ſe receperant, Atque in res ſacras & alias quæ in prædicta Eccleſia & dicti manerii cameris exiſtebant, manus ſacrilegas extenderunt, & dictum officialem ceperunt, & alios qui erant in Eccleſia, à cornu Altaris ad quod confugerant, violenter extrahentes, ipſum Officialem in Dei contumeliam, clericalis ordinis ignominiam, & noſtri ac Eccleſiæ noſtræ, & in totius *Angliæ* dedecus & contemptum, ſine capa in equo demiſſis de collo habenis, & inſidenti non permiſſis, Presbyterum verò peditem per lutum, & alios captos pulſando, & verberando, ad domum *Wintonienſis* electi in *Suwere*, in conſpectu populi turpiter abduxerunt; captos detinentes ibidem. Poſtmodum verò ipſum Officialem & laicos captos in Eccleſia, die & nocte ad loca remota prope *Fernham*, ad unum miliare in diſtrictu dicti Electi, inde viliter & violenter captivatos tranſtulere: quoad ſibi placuit detinentes eoſdem, & res ipſorum & noſtras, apud *Lambeth* taptas, exinde aſportâtes. Cum igitur tot & tanta enormia, necnon & plura alia non ſolùm contra nos, & Eccleſiam *Cantuarienſem*, verumetiam contra univerſalem Eccleſiam, & Clerum *Cantuarienſis* provinciç, evidenter appareant perpetrata: Nos attendentes dictos malefactores, propter injectionem manuum in clericos violentam, in Canonē latæ ſententiæ incidiſſe; Et quia libertates & immunitates Eccleſiæ violarunt, incurriſſe excommunicationis ſententiam, in Concilio *Oxoniæ* contra malefactores hujuſmodi promulgatam. Inſuper quia ſacrilegia in hiis multipliciter commiſerunt, ac pacem Domini Regis ac regni vi & armis timore Dei poſtpoſito, & abjectâ principis reverentiâ, auſu temerario infregerunt: ipſos & omnes illos qui eis in dicto maleficio aſteterunt, necnon & qui opem, auctoritatem, & conſilium, & aſſenſum præbuerunt; auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii & Spiritus Sancti & Beatæ Dei genetricis *Mariæ*, Beati *Thomæ* Martyris, Sancti *Edmundi* Confeſſoris, & omnium Sanctorum, excommunicatos denunciamus: vobis mandantes in virtute obedientiæ qua tenemini Eccleſiæ *Cantuarienſi*, firmiter injungentes; quatenus præfatos malefactores in veſtra Cathedrali Eccleſia ſolemniter ac publicè excommunicatos denuncietis, ac per veſtram Diœceſim excommunicatos denunciari, publicè faciatis: pulſatis campanis, candelis accenſis, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, & tanquam excommunicatos ab omnibus arctius evitari. Cæterum, quia vicini res agitur *paries cum proximus inflammatur*, & meritò timeatur, quòd ſi hæc impune fiant *in viridi*, hiis deteriora perpettentur

de Neu wc.

in

in arido, cum impunitas delicti incentivum pariat delinquendi; fraternitatem veſtram de qua plenam in Domino gerimus fiduciam, rogamus, quatenus adverſus malignantes pro domo Domini, nobiſcum viriliter aſſurgentes, nobis conſulatis, & per literas veſtras certificetis, qualiter in hoc negotio ulteriùs fuerit procedendum. Datum apud *Croindenam* in craſtino ſanctæ *Catharinæ*. Anno Domini 1252. Ab hac denunciatione tamen excipimus Dominum Regem, Dominam Reginam, & liberos eorundem, dominum *Richardum* Comitem *Cornubiæ*, & dominam Comitiſſam uxorem ejus. §. Has quidem literas miſſas ab Archiepiſcopo, tranſmittit Epiſcopus *Elienſis* ſuo Archidiacono.

PAG. 863. lin. 33. *De procurationibus Eccleſiarum parochialium.*

W Dei gratia *Norwicenſis* Epiſcopus, dilecto filio Decano de *Hengam*, ſalutem, gratiam, & benedictionem. Mandatum venerabilium Patrum *R. Lincolnienſis*, *F. Londonienſis* & *W. Wellenſis* & *Bathonenſis* Epiſcoporum recepimus, quod vobis tranſmittimus inſpiciendum, & tranſcribendum. Eadem authoritate vobis & omnibus ſubditis veſtris, in virtute obedientiæ & ſub pœna Canonicæ diſtrictionis mandantes & præcipientes, quòd cum Archidiaconi vel alii ad quos officium viſitationis pertinere dignoſcitur, perſonaliter ad vos cauſa viſitandi acceſſerint; ipſos cum numero equitaturarum in Conſtitutione *Lateranenſi* proviſo, honeſtè recipiatis, & victualia uſque ad ſummam ſeptem ſolidorum & ſex denariorum, ſecundùm communem æſtimationem vel ipſam numeratam pecuniam, prout maluerint miniſtretis eiſdem, pro certo ſcituri, quòd ſi plus in pecunia vel victualibus perſolveritis, ſive ipſi plus receperint, ſeu ipſis non viſitantibus quid nomine viſitationis præſtiteritis, nos tam ſolventes quàm recipientes, per nos vel per ipſos Conſervatores antedictos, ſecundum formam Conſtitutionis antedictæ, puniemus. In Eccleſiis autem minoribus, ubi propter bonorum inſufficientiam, minorem quantitatem percipere conſueverunt; percipiant ut ſolebant: donec cum ipſis communiter aliter ordinaverimus. Nos autem cum in locis quæ favente domino in poſterum viſitabimus, in victualibus uſque ad ſummam triginta & unius ſolidorum & decem denariorum, ſecundum communem æſtimationem, vel ipſa pecunia & minori ſecundum loci facultates, volumus eſſe contenti. Datum *Londoniæ* quarto nonarum Februarii, Pontificatus noſtri anno octavo.

PAG. 865. lin. 14. Mercata conceſſa Eccleſiæ de *Wautham*] *Non inveniuntur.*

PAG. 868. lin. 15. Articuli Nigri Ordinis] *Non inveniuntur.*

PAG. 868. lin. 39. Strages in Flandria] *Nec hanc invenimus.*

PAG. 879. lin. 15. *Impetratio Abbatis & Conventus Eccleſiæ Sancti* Auguſtini Cantuariæ, *contra impetus Archiepiſcopi* Bonifacii.

Nota inconſtantiam Papæ, avaritia ſtimulante.

INNOCENTIUS, &c. De *Bello* & de *Waltham* Abbatibus, *Ciceſtrenſis* & *Londonienſis* Diœceſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Olim ad noſtram perlato audientiam, quòd Abbates, Priores & Monachi Ordinis Sancti *Benedicti Cantuarienſis* Provinciæ, ſtatuta pro reformatione ipſius Ordinis à felicis recordationis *Gregorio* Papa prædeceſſore noſtro edita, non ſervabant, venerabili fratri noſtro *Cantuarienſi* Archiepiſcopo ejuſque ſuffraganeis, per noſtras ſub certa forma literas dedimus in præceptis; ut inquiſita ſuper hoc diligentius veritate, ſtatuta ipſa facerent ab univerſis perſonis ejuſdem Ordinis, Civitatum & diœceſum ſuarum, tam exemptis quàm non exemptis, exacta diligentia obſervari. Nos igitur dilectorum filiorum Abbatis & Conventus

Conventus monaſterii S. *Auguſtini Cantuariæ*, dicti Ordinis precibus inclinati, præſentium vobis authoritate mandamus, quatenus ſi quas excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias, idem Archiepiſcopus in eundē Abbatem vel perſonas alias ejuſdem Monaſterii, ipſumq; Monaſterium, literarum autoritate hujuſmodi per ſe vel alium promulgaverit; vos ipſas vice noſtra ſine difficultate aliqua relaxantes, non permittatis eoſdem literarum vel ſententiarum ipſarum prætextu, ab aliquibus moleſtari: Moleſtatores hujuſmodi per cenſuras Eccleſiæ Apoſtolicæ appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtante ſi aliqui ex indulto Apoſtolico excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, non poſſint per literas Apoſtolicas, abſque noſtro ſpeciali mandato faciente plenam & expreſſam de verbo ad verbum de indulto mentionem. Quod ſi non omnes, &c. Datum *Aſsiſii*, ſexto Idus Septembris, Pontificatus noſtri Anno undecimo.

Nota Lector quòd aliis literis Papalibus inter Additamenta etiam inventis, ad hunc locum duximus inſerendas: quia ad ipſiſſimum hoc propoſitum facere videbantur. Ipſa litera ſic ſequuntur.

Quomodo Monachi Sancti Auguſtini Cantuariæ, *liberati ſunt ab oppreſsione Archiepiſcopi in hac parte.*

INNOCENTIVS, &c. Archiepiſcopo *Cantuarienſi* ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Licèt Monaſterium *Sancti Auguſtini Cantuariæ* Ordinis Sancti *Benedicti*, ex eo favorabiliter proſequi debeamus, quòd ad *Romanam* Eccleſiam nullo pertinet mediante: illud tamen ſpecialiori amplectimur in Domino charitate; quòd inter alia ejuſdem Ordinis Monaſteria, & regularis obſervantia & hoſpitalitatis bonum (prout accepimus) præcipuè locum obtinet in eodem. Sanè olim ſub certa forma per noſtras tibi literas dedimus in præceptis, ut ſtatuta pro reformatione dicti Ordinis, à felicis recordationis *Gregorio* Papa prædeceſſore noſtro edita; faceres ab univerſis perſonis ejuſdem Ordinis tuæ Civitatis & Diœceſis, exacta diligentia obſervari. Quarum literarum autoritate, ſuper hoc præceptum Apoſtolicum exequens, diligenter in præfato Monaſterio ut dicitur proceſſiſti. Cùm igitur de ipſius Monaſterii perſonarum, religione ac vita bonam habentes opinionem fidedignorum teſtimoniis informatam, ſententias (ſi quas ab hoc in perſonas ſæpe dicti Monaſterii promulgaſti) relaxari mandamus: fraternitatem tuam rogandam duximus & hortandam, per Apoſtolica ſcripta tibi mandantes, quatenus Prædictarum literarum occaſione ipſius perſonas monaſterii ulteriùs non moleſtes; ſed habens ipſas cum eodem Monaſterio pro noſtra & Apoſtolicæ Sedis reverentia in ſuis juribus propenſiùs commendatas, adverſus aliorum moleſtias eiſdem (quantum in te fuerit) favorabilem & benignum te impendens, ita quòd tua devotio exinde meritò debeat commendari. Datum *Aſsiſii* decimo ſexto Calendas Octobris, Pontificatus noſtri Anno undecimo.

PAG. 882. lin. 11. *Nota Lector, quòd literas ipſas inter* Additamenta *invenimus: quibus tamen nullam* Citharæ ſignum *erat appictum. Litera autem ſic ſe habent.*

DOmino Regi *Angliæ*, &c. Regina & *Richardus* Comes *Cornubiæ*, ſalutē. Recepimus literas veſtras ad Natale Domini proximè præteritū, quòd in craſtino Sancti *Hillarii* convocaremus Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Priores, Comites, & Barones regni *Angliæ*: ad oſtendendum eis ſtatum veſtrum, & adventum Regis *Caſtellæ* in *Vaſconiam* contra vos. Et quia brevitas temporis non patiebatur quòd dicti magnates ad dictum diem poſſent convenire, vocavimus eoſdem apud *Weſtmonaſterium* in quindena dicti

dicti feſti Sancti *Hillarii*. Quibus congregatis, & expoſitis eis adventu dicti Regis & ſtatu veſtro; reſponſum recepimus: quòd Comites & Barones erunt *Londonia* à die Paſchæ proximo futuri in tres ſeptimanas, parati indilatè tendere verſus *Porteſmuam* aſcenſuri naves ad veniendum potenter in ſuccurſum veſtrum, contra dictum Regem (*Nota.*) *Caſtella*: ſi dictus Rex *Caſtella*, contra vos in *Vaſconiam* ſit venturus. Et hoc promiſerunt Comes *Glovernia*, & omnes alii magnates. Præterea Archiepiſcopus *Cantuarienſis*, Electus *Wintonienſis*, *Londonienſis*, & *Wigornenſis* Epiſcopi, promiſerunt ſe perſonaliter ad vos acceſſuros in manu forti. Et alii Epiſcopi & Abbates *Anglia* tunc præſentes, promiſerunt quòd efforcialiter vobis ſubvenirent de pecunia ſua, contra dictum Regem *Caſtella*; ſummàm tamen tunc exprimere noluerunt: ſed quilibet habebit ſummã (*Nota.*) quam daturus eſt, *Londonia*, in termino prænotato, hoc eſt, à die Paſchæ in tres ſeptimanas, ſicut conſtanter aſſeruerunt: ſi ita ſit quòd dictus Rex *Caſtella*, contra vos in *Vaſconia* ſit venturus. Sed de Clericis ſuis nullam vobis voluerunt facere conceſſionem, propter decimam colligendam ad opus veſtrum in ſubſidium *Terra Sancta*, in proximum. Nos verò cum Regina veſtra, ad vos veniemus juxta mandatum veſtrum: & *Edwardus* filius veſter, & *Beatrix* filia veſtra, & ego Frater veſter *Richardus* Comes *Cornubia* vobis non deficiam; ſed ad vos veniam cum poteſtate, ad veſtrum profectum & honorem meum: ita quòd vos & hæredes veſtri, mihi ſcietis grates Deo dante im- (*Nota.*) perpetuum; ſi dictus Rex *Caſtella* contra vos in *Vaſconia* ſit venturus, ſicut mihi mandaſtis. Et per Conſilium Dominæ Reginæ & aliorum benevolorum veſtrorum, dimittam regnum veſtrum *Anglia* in bonis manibus & fidelibus, Deo dante, ad veſtrum commodum & honorem. Et ſi vobis placeat & bonum videatur, quòd Domina Regina veniat in communi paſſagio magnatum & Baronum veſtrorum *Anglia*, hoc ei tempeſtivè ſignificetis ſi placet: ut ſic ad vos cum *Edwardo* filio veſtro, & *Beatrice* filia veſtra, ſecurius & decentius venire valeat. Volunt autem præfati Prçlati & magnates, ante paſſagium ſuum & auxilium dandum, habere literas veſtras patentes ſibi de *Vaſconia* mittendas: quod ex præſenti ſubventione vobis perſolvenda, & in rebus facienda, non fiat in poſterum ipſis ſucceſſoribus ſeu hæredibus ſuis præjudicium, tempore veſtro vel hæredum veſtrorum.

PAG. 883. lin. 22.

INNOCENTIUS quartus omnibus Prælatis in Regno *Francia*, *Anglia*, *Scotia*, *Wallia*, *Hiſpania* & *Hungaria*, conſtitutis ſuper ſpecula & infra. Dolentes recolimus, qualiter quondam pia ac ſancta Clericorum plantatio ſuæ primæ honeſtatis oblita, à ſummo ſanctitatis culmine ad ima deſcendit vitiorum. Crebris quippe relatis aures noſtras abhorrenda fama circumſtrepit & inculcat aſſiduè, quòd relictis quinimmò procul & abjectis Philoſophicis diſciplinis, (ut ad præſens de divina ſcientia taceamus) tota Clericorum multitudo ad audiendas ſæculares leges concurrit: Et quòd magis eſt divini animadverſione dignum judicii, nunc in plæriſque mundi climatibus ad Eccleſiaſticas dignitates honores vel præbendas nullus aſſumitur à Prælatis, niſi qui vel ſæcularis ſcientiæ profeſſor vel advocatus exiſtat, cum tales à talibus, niſi alia ſuffragarentur, eiſdem eſſent potiùs repellendi. Maximè, cum Philoſophiæ alumni, in ejuſdem gremio tam tenerrimè educati, tam diligentiſſimè imbuti, tam excellentiſſimè prompti & edocti, præ victus & veſtitus penuria conſpectum hominum cogantur fugere; hic & illic tanquam noctuæ latitantes, & advocati noſtri, immò diaboli, equis phaleratis purpurati inſidentes, in fulgore auri, in candore argenti, in nitore gemmarum, in oloſericis, ſtupentem reverberantes ſolem, ſe non Crucifixi Vicarios ſed hæredes Luciferi prætendentes: quocunque ingrediantur de ſe ſpectaculum facientes, laicorum indignationem & odium contra ſe, immò quod magis eſt dolendum contra totam Dei Eccleſiam provocant, & incurrunt. Dicunt enim laici, *Ecce homines qui non poſuerunt Dominum adjutorem ſuum, ſed multitudine divitiarum ſuarum gloriantur*, quòd animorum elationes & geſtus incompoſiti ſatis comprobant & oſtendunt. Videtur ſiquidem adimpletum, quod pagani præſagio oculi fuerat figuratum.

Omnia

Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt.

Non ſic habenda fides. Nec mirum. Servit enim *Sara*, & *Agar* imperat. Affliguntur liberi & ſervi obtinent principatum. Volentes igitur, tantæ inſolentiæ morbo neceſſariam adhibere medelam, ut pleniùs & perfectiùs Theologiæ ſtudio inſiſtatur, quæ directæ iter oſtendit ſalutis, vel ſaltem Philoſophicis diſciplinis, quæ etſi pietate careant, tamen dirigunt ad ſciendum, & cupiditatis reddunt extorrem; quæ & *omnium malorum radix*, & *idolorum ſervitus* perhibetur. Hac irrefragabili Conſtitutione ſtatuimus, ut nullus de cæterò ſæcularium legum profeſſor ſeu advocatus, quatenuſcunque in legum facultate ſingularis gaudeat præeminentiæ privilegio ſpeciali; ad Eccleſiaſticas dignitates, perſonatus, præbendas, ſeu etiam minora beneficia aſſumatur: niſi in aliis liberalibus diſciplinis ſit expertus, & vita & moribus commendatus exiſtat. Cùm per tales & Eccleſiæ deturpetur honeſtas, & ſanctitas exulet: & faſtus & cupiditas ita regnent, quòd in cunctis ſui latetibus gravem dolorem ſentiat mater Eccleſia, admirandis ulceribus ſauciata. Si qui verò Prælatorum, contra hoc ſtatutum ſalubre, præſumptione damnabili aliquid attemptaverint; factum ſuum noverint ipſo jure & ſe illa vice, poteſtate conferendi privatos. Et ſi præſumptionem iteraverint, pœnam divortii à prælaturis ſuis poterunt formidare. Præterea, cùm in *Franciæ*, *Angliæ*, *Scotiæ*, *Walliæ*, *Hiſpaniæ*, & *Hungariæ* regnis, Cauſæ Laicorum non Imperatoriis legibus ſed Laicorum conſuetudinibus decidantur, & cùm Eccleſiaſticæ Sanctorum Patrum Conſtitutionibus valeant terminari, & tam Canones quàm Conſuetudines plùs confundantur. Legibus quàm juventur (præcipuè propter nequitiam) fratrum noſtrorum & aliorum religioſorum conſilio & rogatu ſtatuimus, quòd in prædictis Regnis, leges ſæculares de cætero non legantur: ſi tamen hoc de regum & principum proceſſerit voluntate: primo tamen ſtatuto ſemper & irrefragabiliter in ſuo ordine duraturo. Datum Romæ.

PAG. 883. lin. 24. Ad memoriam & obſervantiam.] *Vide retro quæ notavimus, ad paginam* 856. lin. 34.

PAG. 883. lin. 26. *De ordinationibus dignitatum, à Papa conceſſarum.*

INNOCENTIUS quartus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Venerabilibus Fratribus univerſis, Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis; ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, & aliis Prælatis; necnon Capitulis, Conventibus, & Collegiis Eccleſiarum, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Et qualitas temporis, quod diebus, iſtis potiſſimum fuit ob eorum malitiam modis variis redimendum; & nonnullorum inſtantia importuna extorſit, quòd de Archiepiſcopatibus, vel Epiſcopatibus, ſeu Abbatiis & Prioratibus, mandavimus per noſtras literas in diverſis partibus provideri: ſed ſanius reputantes provideri Eccleſiis, (præſertim cum de ipſarum regimine agatur) quàm perſonis: providendi & ordinàndi canonicè, de præmiſſis omnibus liberam illis ad quos prædictorum electio ordinatio ſeu collatio ſive proviſio pertinet, concedimus authoritate præſentium poteſtatem: non obſtantibus quibuslibet literis generalibus vel ſpecialibus, ſub quacunque forma verborum, ſuper quorumcunque promotionibus vel proviſionibus, impetratis à Sede Apoſtolica vel Legatis ipſius, aut etiam impetrandis: ſeu reſervationibus, vel prohibitionibus, aut nominationibus, earundem literarum autoritate factis vel faciendis; aut proceſſibus per eas habitis vel habendis in poſterum. Quæ omnia, volumus viribus carere: nos enim quicquid hujuſmodi conceſſionis noſtræ tenorem & libertatem juris, ſeu poteſtatis noſtræ, in hac parte à quoquam, hujuſmodi literarum occaſione factum eſt, vel fuerit, vel præuſurpatum; decernimus irritum & inane. Interdicti ſuſpenſionis & excommunicationis ſententias, (ſi quæ literarum noſtrarum prætextu latæ ſunt hactenus) relaxantes; & quas deinceps promulgari contigerit, cenſentes penitus nullas eſſe. Inhibitionibus per nos & Legatos noſtros, ſuper non eligendis prælatis in Eccleſiis Civitatum & Dioceſum Eccleſię *Romanæ* rebellium (cùm eas vacare contigerit) generaliter factis; nihilominus in ſuo robore dura-

turis. Datum *Peruſii*, decimo Calendas Junii: Pontificatus noſtri anno nono. *Hæ literæ publicatæ fuerunt eodem anno, infra octavas decollationis Sancti Johannis.*

PAG. 888. lin. 33.

§ VIcecomes *Hertfordiæ*, reddit computum de centum & una libra, de villa *Sancti Albani* & libertate Abbatis: quia contempſit venire ad Inquiſitionem; & de dimidia marca de *Reginaldo* de *Londonia* aurifabro, apud *Sanctum Albanum*, quia cambuit: & de dimidia marca de *Nicholao Speciario*, *de Sancto Albano*, pro eodem: & de dimidia marca de *Willielmo de Sandruge* pro eodem; & de dimidia marca de *Gulielmo de Weſtwike* pro eodem; & de dimidia marca de *Alexandro Stoyle* pro eodem. Summa, Centum & una libra, & tredecim ſolidi, & quatuor denarii. In theſauro nil. Et Abbati *Sancti Albani* centum & una libra, & tredecim ſolidi, & quatuor denarii; per breve Regis: in quo continetur, quòd ex inſpectione chartarum prædeceſſorum ſuorum regum *Angliæ*, quas idem Abbas habet; & in quibus continetur, quòd homines ipſius Abbatis venire non debent extra libertatem ipſius Abbatis, pro aliqua ſummonitione vel occaſione, coram aliquibus Juſtitiariis vel Inquiſitoribus: remiſit eidem Abbati centum & unam libram; ad quas, villa & libertas *Sancti Albani* amerciatæ fuerunt; eò quòd non venerunt coram *Henrico de la Mare*, & *Gulielmo de Wintona*, apud *Ceſtrehunte*; ad faciendum Inquiſitionem de tranſgreſſione Cambii. Et etiam duas marcas & dimidiam, ad quas quidam homines ipſius amerciati fuerunt, pro eodem. Et quietus eſt.

Hæc irrotulatio poterit inveniri ad Scaccarium in Eſex *in magno Rotulo triceſimo octavo regni Regis* Henrici *tertii*, *Filii Regis* Johannis: *exiſtentibus in eodem anno Vicecomitibus*, Henrico de Helewottune *de primo dimidio, Anno, &* Radulfo de Arderne, *de ultimo dimidio Anno.*

PAG. 889. lin. 10. *Charta de Weſtmonaſterio.*

HENRICVS Dei gratia, &c. Omnibus ad quos præſentes literæ pervenerint, ſalutem. Cùm bona Abbatis *Weſtmonaſterii* & ejuſdem loci Prioris, & Conventus, diſcreta ſint ab invicem & ſeparata; volentes indemnitati & tranquillitati eorundem Prioris & Conventus providere; concedimus eis pro nobis & hæredibus noſtris, quòd quotieſcunque prædictam Abbatiam vacare contigerit, per ceſſionem vel deceſſum Abbatum ſuorum, habeant ipſi Prior & Conventus liberam adminiſtrationem de bonis ſuis ſeparatis. Salvo nobis & hæredibus noſtris tempore vacationis prædictæ, cuſtodia de bonis ad prædictos Abbates pertinentibus. In cujus rei teſtimonium, &c. Teſte meipſo apud *Sanctum Edmundum*, 6. die Septembris: Anno regni noſtri xxxvi.

PAG. 890. lin. 10. & pag. 893. lin. 37. *Reſponſio* Conradi *Regis* Siciliæ, *accuſati ad Papam.*

SIc Reſpondit procurator Domini *Conradi*, in præſentia Domini Papæ & fratrum ſuorum, Senatoris & Concilii; ad articulos datos contra ipſum, cùm eſſet ad hoc ſpecialiter vocatus. Hæc omnia proponunt citra formam judicii, cum nunquam fuerit Dominus Rex citatus: ſed tanquam zelator famæ ſuæ, ad ſolum rumorem miſerit pro ſua innocentia oſtendenda.

§. Pri-

§. Primum. Quod regno *Siciliæ* interdicto ſuppoſito, & Rege Anathematis vinculo innodato, facit ſibi celebrari divina; & regni ipſius clericos ad celebrandum coercet, claves Eccleſiæ contemnendo. Quod cum non careat ſcrupulo hæreticæ pravitatis, de hæreſi & hæreſis ſuſpitione, intendit inquitere contra ipſum.

§. Reſponſio ad hoc; quod Dominus Rex in contemptu clavium, nunquam ſibi vel aliis celebrari divina mandavit, vel immiſcuit ſe divinis: ſed cum ipſum in nullo conſcientia remorderet nec remordeat, quod contra Sanctam Catholicam & Apoſtolicam *Romanam* Eccleſiam Matrem ſuam, cogitaſſet aliquid vel egiſſet: poſito quòd aliquando divinis interfuit (quod non fatetur in contemptu clavium ſuæ fidei ut falſo ſibi impingitur, ſed ob fervorem amoris fidei Chriſtianæ) omni devotione, reverentia, & honore, ut verus *Chriſtianus* & princeps Catholicus, poterat intereſſe. Pro cujus fidei orthodoxæ irrefragabili veritate & charitate, cum neceſſe fuerit, paratus eſt exponere ſe & ſua. Addit etiam, quod eo in *Germania* exiſtente, & poſtquam venit in regnum, per Nuncios aut per literas de excommunicatione quæ lata proponitur contra eum, monitio, denunciatio, aut citatio non pervenit ad eum. Nec obſtat ei, quod dicitur fuiſſe Anathematis vinculo innodatus; cùm ante excommunicationem aliquam (ſi qua contra proceſſit, quam ignorat) idem Dominus Rex Dei timore accenſus, dubitans ne ad inſtantiam et falſam ſuggeſtionem proditorum & æmulorum ſuorum, & etiam patris ſui, qui ad ſummum Pontificem ſe contulerat poſt detectam proditionem & conjurationem, quam in necem contrectaverant patris ſui, & falſa contra ipſum Dominum Regem quotidiè confingere, non ceſſabant, cotam ſuis proceribus tam in *Germania* quàm in regno, à quocunq; gravamine legitimè appellaverit, & appellatione ipſa per ſuos ſolennes nuncios fecit ſolenniter publicari: ſicut opportuno tempore probare poterit, per legitima documenta. Unde poſt appellationem ſuam legitimam ſi proceſſum fuit, proceſſum fuit indebitè contra ipſum: nec credit ſe in aliquo ligari.

§. Ad id autem quod ſibi impingitur, videlicet quod regno interdicto (quod Dominus non fatetur) compulerit clericos celebrare divina, taliter reſpondetur; quod eo veniente in regnum, invenit Clericos celebrantes; & prout ipſos invenit, ſic eos celebrare permiſit: nullam alicui propter hoc correptionem vel violentiam inferendo. Poſito tamen, quod ſuper hoc aliquæ literæ contrariæ apparerent; dicit eas de ſua conſcientia minimè emanaſſe: ſicut apparet evidenter per literas miſſas Juſticiariis et Officialibus regni omnibus, quàm cito id ex fabuloſo colloquio ad ejus pervenit notitiam. Quod idem probare vult tam per ipſas literas, quàm per legitima documenta: ut nullus eorum aliquem Clericum compelleret celebrare divina, contra voluntatem ſuam.

§. Ad aliud Capitulum quod opponitur ſubſequenter, quod in terris *Lombardiæ* adhærentibus & faventibus ſibi, publicè hæreſis prædicatur: Reſpondetur ſic. Quòd ſemper perſecutus eſt Dominus Rex hæreticos quarumlibet Sectarum in *Alemannia*, quamdiu moratus eſt ibi, & poſtquam venit in regnum: & paratus eos perſequi tam in *Lombardia* quàm alibi, tanquam princeps Catholicus & *Chriſtianiſſimus*; Dolens quamplurimùm, quòd non poteſt eos perſequi cum effectu in partibus *Lombardiæ*: ſed ut conſtat publicè toti mundo, *Mediolani*, *Briſſæ* & *Mantuæ*, prædicatur publicè hæreſis; quia ſalva reverentia Præſidentis, dicuntur Eccleſiæ filii ſpeciales.

§. Ad aliud capitulum, quod dicunt quia favet *Eoſt*: de *Roman*: quem Dominus Papa pro hæretico reputat ſicut ponit, Reſpondetur ſic. Quod ſemper Dominus hæreticos, nec unquam novit eum hæreticum eſſe, nec fuit; nec favet ei tanquam hæreticus.

§. Ad aliud vero, quod nequiſſimè & falſiſſimè ponitur, quod ſanguinis fœdere violato toxicari fecit *Fredericum* nepotem ſuum, licèt non videretur neceſſarium reſpondere ad tam manifeſtiſſimam & apertiſſimam falſitatem: tamen ne ſimplices & vulgus quod de facili credere conſuevit, aliud crederet quam deberet; Dicit Dominus Rex, quicquid ſuper hoc per quemcunque ſibi opponitur, penitus eſſe falſum, ritè probabit.

§. Ad aliud Capitulum conſimilis falſitatis, quod contra naturale amoris vinculum *Henricum* fratrem ſuum detinet captivatum; Dominus Rex reſpondet: quod nunquam dictum fratrem ſuum tenuit captivatum; imo tractavit eum honorificè, & dilexit ut fratrem, & ſi hodiè viveret, faceret illud idem. Sed Dominus, in cujus manu ſunt omnium poteſtates & omnium corda regum, prout ſibi placuit, de hujus mundi ergaſtulo

lo ipſum ad æternam patriam revocavit. In cujus obitu, partem ſui corporis reputat diminutam.

§. Super eo vero, quod in ipſorum capitulorum ſerie ſubſequenter adjungitur, quod bona Eccleſiarum vacantium & non vacantium, ac domus, *Templi*, *Hoſpitalis*, & aliorum religioſorum in regno occupavit, & detinet occupata: Prælatos & rectores in Eccleſiis ipſius canonicè inſtitutos non permittens in ipſis Eccleſiis reſidere, alios præficiens in eiſdem: Reſpondetur. Quod bona Eccleſiarum Cathedralium vacantium & non vacantium, in regno ſuo nec occupavit, nec detinet occupata; ſed in Eccleſiis ipſis vacantibus ipſius Regni, ratione antiquæ dignitatis competentis ſibi & prædeceſſoribus ſuis tantùm utitur jure ſuo; faciens bona eadem per procuratores ſuos idoneos commodè procurari. Quod ſi videtur abſonum Apoſtolicæ Sedi, contentus eſt Dominus Rex illo jure in prædictis Eccleſiis vacantibus, quo nititur Rex *Franciæ* & *Angliæ* in Eccleſiis vacantibus regni ſui.

§. Ad hoc autem quod dicitur, quod de bonis *Hoſpitalis* & *Templi* facit diſſipationes, taliter reſpondetur; videlicet, quod bona prædictarum domuum nec occupavit nec detinet occupata: ſed ſi aliquis de dictis domibus velit conqueri de Domino Rege, paratus eſt ei facere omne juſtitiæ complementum. Idem reſpondet, de bonis aliorum Religioſorum locorum.

§. Ad id verò quod ſubdit, quod Pręlatos & rectores inſtitutos Canonice, in Eccleſiis Regni non permittit reſidere in Eccleſiis ipſis, ſed alios pręficit in eiſdem; taliter reſpondetur; quod nullum in Eccleſiis ipſis inſtitutum Canonice, abjecit, nec prohibuit in ipſis Eccleſiis reſidere: Dicit quod in Eccleſiis ipſis nullum præfecit; ſed in Eccleſiis vacantibus (ſicut dictum eſt) bona ipſarum facit per procuratores idoneos commode procurari; prout competit ex antiqua conſuetudine dignitatis, quam habet in Eccleſiis vacantibus regni ſui.

§. Ad aliud autem quod dicit, quod cum regnum ipſum ſit Sedis Apoſtolicæ, Dominus Rex plura gravia præſumpſit contra *Romanam* Eccleſiam, & præſumit, duras & abhominabiles exercens ibi ſævitias, & alia peſſima & enormia: propter quæ (ſi etiam dictum regnum pertineret ad eum) deberet inde illo privari. Reſpondet Dominus Rex. Quod in regno *Siciliæ* tanquam hæreditario regno ſuo, quod à prædeceſſoribus ſuis à tempore quo non extat memoria, ad eum legitima ſucceſſione & continuata poſſeſſione pervenit, nulla gravia præſumpſit contra *Romanam* Eccleſiam, nec præſumit; nec ſevitias aliquas exercuit vel exercet. Sed cum regnum ipſum in bono & pacifico ſtatu gubernans, omnibus indifferenter monſtrat juſtitiæ complementum.

§. Ad hoc autem quod dicit, quod attemptat multa contra *Romani* Imperii dignitatem, Reſpondet Dominus Rex; quod contra *Romani* Imperii dignitatem non attemptavit aliquid nec attemptat, ſed cum ſit in *Romanum* Regem Electus legitimè (prout plenè conſtat per legitima documenta) in eodem Imperio utitur jure ſuo.

§. Ad aliud quod vult & petit Dominus Papa, ut omnibus volentibus ire ad deponendum contra Dominum Regem, inquiſitionem quam intendit facere contra ipſum ſuper capitulis ſupradictis, Dominus Rex reſpondet. Quod cum nullo modo Inquiſitio ſuper præmiſſis debeat de jure procedere contra ipſum, eo quod cauſa propter quam in talibus Inquiſitio debeat fieri, non præceſſit, videlicet fama publica quæ à bonis & gravibus ortum habuerit, & non ſemel, ſed ſæpius, nec ab æmulis & inimicis, (prout jura Canonica & Civilia inſinuant manifeſtè) non tenetur Dominus Rex ſecuritatem præſtare petitam; quia ſic videretur annuere & conſentire inquiſitioni, quæ de jure non debet fieri contra ipſum. Subeſt etiam alia cauſa, quę juſtè movet & movere debet Dominum Regem, quòd petitam ſecuritatem præſtare non debeat: quòd cum *Angeli tenebrarum* frequenter *in lucis Angelos ſe transforment*, & ſub prætextu liciti, illicita committere non verentur; occaſione hujuſmodi poſſent alia tractare latenter, quæ Domino Regi eſſent oneroſa plurimùm & damnoſa.

PAG. 923. lin. 9. *Epiſtolam Papalem conſolatoriam ad Reginam; poſt quatuor aut quinque paginas in ipſa* Hiſtoria *habes impreſſam: ſcilicet pagina* 928. *linea* 6. Alexander Epiſcopus, &c.

PAG. 924.

PAG. 924. lin. 5. *Litera Domini Regis, pro negotio de* Herteburne *expediendo in Curia* Romana: *per Dominum Willielmum de* Hortun *Cellararium.*

DOmino Papæ Rex *Angliæ* ſalutem, cum reverentia & honore. Dilectionis, prærogativa ſpecialis, qua inter cætera noſtræ ditionis Collegia Abbatem & Monachos *Sancti Albani Lincolnienſis* diœceſeos, chariùs amplexamur; ad providendum utilitati & tranquillitati ipſorum cum opus eſt; multipliciter nos inducit. Cum igitur venerabilis pater *Dunelmenſis* Epiſcopus, non abſque conſenſu & conſilio capituli ſui, ad ſuſtentationem hoſpitalitatis quæ apud dictos Abbatem & Monachos ſpecialiter vigere dinoſcitur, & ad quam ſuarum poſſeſſionum facultas ſufficere nequiverat, duas partes Eccleſiæ de *Herteburne, Dunelmenſis* diœceſeos, ipſorum uſibus, interveniente conſenſu Prioris & Conventus de *Thynemua* (qui unâ cum Abbate prædicto jus patronatus obtinuerant in eadem) & reſiduum, uſibus vicarii in ea miniſtrantis, dudum charitativè, necnon & precum noſtrarum inſtantia, duxerit ordinandum: Magiſter *Iohannes de CameZane*, cui in Eccleſia de *Wengrave* extat proviſum, prætextu cujuſdam literæ Papalis, quâ felicis recordationis *Innocentius* quartus prædeceſſor veſter, ultimus, ſibi à dictis Abbate & ſuo Conventu, Eccleſiam ſuam prædictam in beneficium uberius mandaverat commutari, ipſos ſuper dicta Eccleſia de *Herteburne*, in ipſorum grave diſpendium, & noſtræ mentis turbationem non modicam, aggravar & moleſtat. Sed & cauſam ipſam, in læſionem juris noſtri & privilegiorum noſtrorum, extra regnum noſtrum trahi procurans; ſuppreſſa littera contra ipſos impetrata, per quam in *Anglia* iidem Abbas & Conventus, infra certum tempus in eadem litera comprehenſum, poterant conveniri; & cauſa ipſa ſimiliter ibidem terminari, nullo ſibi die infra dictum tempus præfixo, cauſam eandem à ſuo judice nullis rationibus vel cauſis legitimis admiſſis, ab eodem ad Curiam *Romanam* nequiter obtinuit remitti. Sanctitati igitur veſtræ, quæ nobis & noſtris totiens extitit gratioſa, cum quanta poſſumus affectione ſupplicamus; quatenus Monaſterium ſupradictum quod & de noſtro extat patronatu, et vobis eſt immediatè ſubjectum; ſuo jure deſtitui non permittatis; ſed potiùs ordinationem prædictam, de conſueta benignitate Sedis Apoſtolicæ confirmare, et in aliis ejuſdem Monaſterii negotiis coram Sancta paternitate veſtra expediendis, ſibi favorem et gratiam impertiri velitis. Super quo, veſtris beneplacitis cum gratiarum actione multiplici, uberiùs reddamur aſtricti. Teſte meipſo apud *Leyſtonam*, primo die Aprilis.

Litera Regis, ad Cardinalem I.

HENRICVS Dei gratia Rex *Angliæ*, *&c.* venerabili Patri *I.* eadem gratia titulo *Sancti Laurentii* in *Lucina*, presbytero Cardinali ſalutem, et ſinceræ dilectionis affectum. Dilectionis prærogativa ſpecialis, qua inter cætera noſtræ ditionis Collegia, Abbatem et Monachos *Sancti Albani Lincolnienſis* diœceſeos, chariùs amplexamur, ad eorum indemnitati (cum opus fuerit) providendum multipliciter nos inducit. Cum igitur Magiſter *Iohannes de Camezane*, Domini Papæ Capellanus, Abbatem et Conventum *Sancti Albani* ſuper commutatione Eccleſiæ de *Wengrave* ſibi facienda, de Eccleſia de *Herteburn*; quam Epiſcopus *Dunelmenſis* ad exhibitionem hoſpitum, eis ad precum noſtrarum inſtantiam charitatis intuitu conceſſit; nos Abbatem et Conventum intolerabiliter aggravet et moleſtet, trahendo ipſos in cauſam extra regnum noſtrum, contra indulgentiam nobis à Sede Apoſtolica conceſſam; quod grave ferimus et moleſtum; ac idem Abbas dilectum noſtrum fratrem *Willielmum de Horton* commonachum ſuum, ad præſentiam Domini Papæ tranſmittat, tam pro prædicto negotio, quàm aliis utilitatem Eccleſiæ ſuæ contingentibus (prout idem *Willielmus* vobis viva voce intimabit) dilectionem veſtram de qua plenam gerimus fiduciam affectuoſè rogamus, quatenus eundem *Willielmum* habere

bere velitis in præmiſſis ſpecialiter recommendatum; conſilium et juvamen veſtrum ei pro amore noſtro taliter impenſuri, quod vobis propter hoc ad retributionem condignam, et ad gratiarum merita opportunis temporibus teneamur. Teſte meipſo apud *Framlingham* 11. die Aprilis, Anno regni noſtri XL.

PAG. 929. lin. 30. *Pacem inter Abbates, &c.*] Non potuimus invenire.

PAG. 934. lin. 38. *Litera de ratahabitione pacis, inter Reges* Hiſpaniæ *&* Angliæ.

Lege, ſed lecta tege; quia probroſum quicquid ſequitur.

HENRICVS Dei gratia Rex *Angliæ*, Dux, &c. Scias nos dediſſe dilectis et fidelibus noſtris venerabili *P. Herefordenſi* Epiſcopo, et *Iohanni Manſel*, Præpoſito *Beverlaci*, in ſolidum et utrique eorum ſeparatim, quos ad præſentiam illuſtris Regis *Caſtellæ* deſtinamus; liberam et plenam poteſtatem contrahendi nomine noſtro pacem et fœdus amicitiæ, cum prædicto Rege, ſuper articulis ſubſcriptis. Videlicet, quod nos erimus inpriſii ejuſdem Regis *Caſtellæ* contra omnes homines, et juvabimus eum cum toto poſſe noſtro bona fide; excepta Eccleſia *Romana*, et in facto et in guerra Regis *Navarræ* (quia ſumus cruce ſignati) mittemus *Edwardum* primogenitum et hæredem noſtrum, cum ab ipſo Rege *Caſtellæ* fuerimus requiſiti. Et ſi acciderit quod idem *Edwardus* venire non poterit, mittemus Seneſchallum noſtrum cum toto poſſe noſtro, ad guerram prædictam. Et prædictus *Edwardus*, accipiet in uxorem *Alienoram* ſororem ipſius Regis *Caſtellæ*, quam prædicti Nuncii noſtri recipere debent nomine ipſius *Edwardi*, de manu prædicti Regis *Caſtellæ*; & nos eam ditabimus, ſecundùm quod aliqua Regina *Angliæ* meliùs dotata fuerit vel honorata: & aſſignabimus eidem *Edwardo* ad ſuam & uxoris ſuæ ſuſtentationem, computatis tam terris ſibi jam datis, quàm etiam dandis, quindecim millia marcarum. Et prædictus *Edwardus* debet venire ad ipſum Regem *Caſtellæ*, ad recipiendum ab eo cingulum militare. Et hoc debet fieri infra proximum feſtum ſancti *Iohannis Baptiſtæ*, in caſtello apud *Burres*, vel citra. Et nos dabimus *Beatricem* filiam noſtram præfato Regi, maritandam uni ex fratribus ſuis germanis, cui voluerit; dummodo idem Rex *Caſtellæ* det eidem fratri ſuo tales divitias, ex quibus poſſit eam honorificè dotare & ſuſtentare: ſecundùm quod decebit filiam Regis. Et nos dabimus operam bona fide erga Dominum Papam quantam poterimus, ad convertendum Cruceſignatos ad partes *Affricanas*, vel *Marrochitanas*. Et ſi hæc impetrare poterimus per nos, vel dictus Rex *Caſtellæ* per ſe vel per alios; nos ibimus ad partes prænominatas cum exercitu noſtro, ſcilicet quo ire debemus ad partes *Ieroſolymitanas* in ſocietate ipſius Regis *Caſtellæ*. Et quicquid inſimul lucrati fuerimus in prædictis terris, inter nos equaliter dividetur. Et cùm nos et prædictus Rex *Caſtellæ* fuerimus amicitia conjuncti, omnia damna quæ illata ſunt *Gaſtoni* de *Bierre*, Baronibus, militibus, & aliis de *Vaſconia* tam prædicti Regis *Caſtellæ*, à tempore quo idem *Gaſto* recepit militiam ab ipſo rege, & fuit ei vaſſallus, ſive in hæreditatibus, ſive in aliis rebus, omnia ad rogatum ipſius Regis *Caſtellæ* debemus integrare & meliorare, & eis remittere de querimoniis, quas habemus contra eos. Ita tamen, quòd ſi aliqui eorum aliquid habeant in manibus ſuis, ſive de caſtris, ſive de terris, ſive de aliis rebus, quæ ad nos pertinent; ſtatim nobis vel prædicto *Edwardo* filio noſtro reſtituent, & in aliis cauſis ſubibunt judicium Curiæ noſtræ; ſecundùm quod conſuevit judicari in Curia *Vaſconiæ*. Et ſi ipſi noluerint vel poterint judicium ſuſtinere, præfatus Rex *Caſtellæ* debet pro eis rogare, ſicut amicus rogat amicum: & nos faciemus ſicut pro amico. Et cum nos & Dominus Rex *Caſtellæ* facti fuerimus amici, nos cum conſilio ipſius operabimur ſuper facto *Gaſtonis*, quoad Seneſcalliam *Vaſconiæ*. Similiter & de facto Vicecomitis de *Limocia*, prout videbitur eſſe honeſtum. Et pro hiis omnibus ſupradictis complendis, idem Rex *Caſtellæ* debet facere pro ſe & hæredibus ſuis imperpetuum, plenam quietantiam totius juris & clamei, quod aliquo modo eis competit aut competere poterit in terra *Vaſconiæ*, vel aliqua parte illius terræ, nobis & hæredibus noſtris. Et dictus Rex *Caſtellæ* debet eſſe impriſius noſter, bona fide, & juvabit nos

cum

cum toto poſſe ſuo contra Regem *Navarre*, & contra omnes homines de mundo. In cujus rei teſtimonium, has literas noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo, *Veſac*, octavo die Februarii. Anno Regni noſtri triceſimo octavo.

PAG. 944. lin. 32. *Frater Iohannes, &c.*] Non invenimus.

PAG. 944. lin. 44. *Elegans Epiſtola miſſa à Domino Papa Domino Regi* Angliæ, *admonens ut errores ſuos corrigat conſuetos: & ut cuſtodiat jura Eccleſiaſtica, ſicut multotiens juraverat.*

ALEXANDER Epiſcopus, &c. Chariſſimo in *Chriſto* filio illuſtri Regi *Angliæ*, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cum de tuis chariſſime actibus digna & honori congrua referuntur, rumor hic clarus accedit nobis admodum placidus, auditum demulcens aurium et cordis interiora delectans; quòd ſi qua fortè prava et modeſtiæ regali contraria, ſiniſtra de te relatio vel fama turbulenta portaret, obſtupeſcerent utique ſenſus noſtri, et animus intra gravius ſauciaretur amaritudine, ob ſinceræ vinculum charitatis. Sanè intellecto quòd venerabilis frater noſter *Roffenſis* Epiſcopus, ex parte univerſitatis Prælatorum & Cleri *Anglicani* Regni, qui per potentiam regiam ſe ſuaſque Eccleſias in ſuis juribus & libertatibus deprimi aſſerunt, ad Apoſtolicam Sedem accedens, ſuper reformatione ſtatus dictarum Eccleſiarum, & Eccleſiaſticæ libertatis, pro quibus alias tam felicis recordationis *Innocentius* Papa prædeceſſor noſter, quam nos etiam per nonnullos præfatæ vniverſitatis Nuncios fuimus ſæpe & ſepius requiſiti; habebat aliquid coram nobis & fratribus noſtris proponere, juxta quod ſibi fuerat à prædicta univerſitate commiſſum, per quæ forſitan fuiſſet famæ tuæ, maximè apud regni *Siciliæ* incolas, qui ſperant per te ad antiquas libertates eorum reduci, & ſub tuo vigere in bono ſtatu & conſervari dominio, plurimùm derogatum: Nos cupientes quòd honor & fama tua in omni integritate ſerventur, quódque omnia penitus removerentur quæ poſſent animæ tuæ periculum generare, ad inſtantiam venerabilis fratris noſtri Archiepiſcopi *Tharenſis*, & dilectorum filiorum electi *Sarisburienſis*, ac Abbatis *Weſtmonaſterii Londoniarum*, nunciorum tuorum, necnon magiſtri *Ruſtandi* Capellani noſtri, honoris tui fervidi zelatoris; ordinavimus quòd proſecutio hujuſmodi negotiorum Eccleſiæ *Anglicanæ* pro quibus præfatus Epiſcopus venerat, differetur ad tempus: inſinuando eidem Epiſcopo, quòd te ad omnia quæ liberum pacificum & tranquillum Statum prædictarum Eccleſiarum reſpiciunt, auctore domino ſic efficaciter inducemus, quòd non oportebit eum, vel coepiſcopos ſuos, & alios Prælatos tam ſeculares quàm Regulares regni tui, propter hoc ampliùs laborare. Idéoque ſerenitatem regiam de fratrum noſtrorum conſilio rogamus, monemus, & hortamur attentè, & ſincera quâ te in Domino charitate complectimur, ſuadentes, in remiſſionem peccaminum nihilominus injungendo, quatenus præmiſſa omnia infra tui Clauſtra pectoris ſollicita meditatione revolvens, conſiderans etiam *quòd nunquam remittantur peccata, niſi ablata reſtituantur*; quódque nil cuiquam deperit ſi reſtituat aliena, quorum miſera detentio vergit in ſalutis propriæ detrimentum. Conſiderans quòd tuo ſpecialiter ad hoc accedente conſenſu, ab univerſis Archiepiſcopis & Epiſcopis dicti regni, excommunicationis ſententiam in omnes illos prolata, & per ſedem Apoſtolicam confirmata eſſe dicitur, qui Eccleſias & Eccleſiaſticas libertates ac jura & conſuetudines liberas earundem, & maximè illas quæ in chartis tuis libertatum communium continentur, quacunque arte præſumpſerint infringere, violare, diminuere, ſeu mutare. Penſans etiam inſuper, quòd Coronationis tuæ tempore ad conſervandum & confovendum jura & libertates hujuſmodi, te juramento præſtito diceris aſtrinxiſſe; omneſque libertates, immunitates, ac liberas conſuetudines, cunctaque jura ac privilegia quæ prædicti Epiſcopi, aliique Prælati, cæteræque perſonæ Eccleſiaſticæ, necnon & Eccleſiæ dicti regni habuiſſe noſcuntur: eis infra feſtum Reſurrectionis Dominicæ primò venturum, ob reverentiam *Ieſu Chriſti* qui te fecit oleo ſacri Chriſmatis Chriſtum

ſuum

ſuum, ac crucis honorem cujus es charactere inſignitus, pro animæ quoque tuæ ſalute; regia liberalitate reſtituas. Ita quòd prædictis Archiepiſcopis & Epiſcopis, Prælatis, religioſis, & perſonis, materia nulla remaneat conquerendi. Verumtamen quia prædictus Epiſcopus proſecutionem dictorum negotiorum, pro quibus ad pręſentiam noſtram venerit ſuperſedere curavit; juxta veſtrum beneplacitum & mandatum Apoſtolicum, prædictam ſedem tuam reſponſionem ſuper prædictis omnibus expectando, magnitudinem tuam requirimus; ut tuam in hac parte intentionem, & quid ſuper his proponas facere, per tuas literas nobis non differas intimare. Et quia noſtra intereſt, Eccleſias & perſonas Eccleſiaſticas, & earum juribus & libertatibus ſecundùm Deum & juſtitiam defenſare; ſcire te volumus, quòd niſi infra hujuſmodi terminum prædictum, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Prælati, ac perſonæ Eccleſiaſticæ, ad omnia eorum jura fuerint plenariè reſtituti; ex tunc nequaquam diſſimulare poterimus (quantumque perſonam tuam ſincero diligamus affectu) quin prædicto Epiſcopo Audientiam præbeamus. Data *Anagnaniæ*, ſexto idus Novembris. Pontificatus noſtri Anno ſecundo.

PAG. 948. lin. 47. *vide retrò in* Hiſtoria, pag. 88. *ubi impreſſum invenies, quicquid ſuper hoc in libro* Additamentorum *ſcriptum reperitur.*

PAG. 950. lin. 8. *De rege magno* Scotorum Malcolmo.

REverendo patri in Chriſto Domino, *R.* Dei gratia Priori de *Thinemue*, & ejuſdem loci ſacro Conventui, frater *R.* dictus de *Dunelmo*, humilis Monachus de *Kelſtona*, æternam in Domino ſalutem. Placuit curialitati veſtræ in confabulatione talia recitare. Scilicet inveniſſe vos oſſamenta cujuſdam viri magnæ Staturæ, & alterius minoris; quæ credebatis eſſe oſſamenta venerabilis Regis quondam *Scotiæ Malcolmi*, & ejus filii. Unde petebaris à me, ut ſi in aliquo codice autentico certum ſuper hoc invenire potuiſſem, qual ter obierit, vel ubinam ſepultus fuerit; vobis literatoriè ſignificarem. In *Danorum* hiſtoria ſic reperi. Rex *Scotiæ Malcolmus* & primogenitus filius ejus *Edwardus*, cum ſuis exercitibus, in *Northumbriam* die feſtivitatis Sancti *Bricii*; à militibus *Roberti Northumbrorum* Comitis occiſi ſunt. In cujus morte, juſtitia judicantis Dei apertè conſideratur: ut videlicet, in illa provincia cum ſuis interiret, quam ſæpe ipſe vaſtare avaritia ſtimulante conſuevit. Quinquies namque illam atroci depopulatione attrivit, & miſeros indigenas in ſervitutem redigens, abduxit captivos. Semel, *Edwardo* regnante, *Egelhunlino* * Epiſcopante *Dunelmi*: quando *Toſtius* Comes *Northumbrorum* profectus *Romam* fuerat. Item regnante *Gulielmo*, ſub eodem Epiſcopo *Egelhunlino*; & *Cliuelande* depopulatus eſt: Tertiò, regnante eodem Rege *Gulielmo*, ſub *Waltero* Epiſcopo; uſque *Thynam* progreſſus; poſt cædes hominum, & concremationes locorum, multa cum præda reverſus eſt. Quartò, regnante *Gulielmo* juniore, *Gulielmo* regente Epiſcopatum *Dunelmenſem*; cum ſuis copiis infinitus uſque *Ceſtriam* pervenit, inter *Dunelmum* & *Thynam*: intendens ulteriùs progredi. Sed adunata contra eum militari manu non minima, metu citiùs revertitur. Quintò, cum omni quo potuit exercitu in ultimam deducturus deſolationem, *Northumbriam* invaſit: ſed juxta flumen *Alnæ* perimitur à *Morello* milite ſtrenuiſſimo, cum primogenito ſuo *Edwardo*, quem hæredem regni poſt ſe diſpoſuerat. Exercitus illius vel gladiis confoditur, vel qui gladios fugerunt, inundatione fluminum quæ tunc pluviis hiemalibus plùs ſolito excreverant, abſorpti ſunt. Corpus verò Regis & cruentiſſimi carnificis, cum ſuorum nullus remaneret qui terra illud cooperiret; duo ex indigenis carro impoſitum in *Thynemuthe* ſepelierunt. Sicque factum eſt, ut ubi multos vita & rebus & libertate privaverat, ibidem ipſe judicio Dei vitam cum rebus amitteret univerſis. Iſta igitur vobis ſignificare curavi, quòd corpus ejus penes conſtat eſſe humatum. Cujus animæ, ſi vobis placet, precibus ſubveniatis; & oſſamenta in decentiori loco, ſicut propoſuiſtis, locari faciatis.

* Egelwynum, *cum nominat præſul noſter* Godwinus.

De

De Roberto de Mumbrai, Fundatore de Thynemue.

SCiendum eſt, quòd *Robertus de Mumbrai* miles ſtrenuiſſimus Comes *Northambimbrorum*, antequam moreretur aliquot annis viſu privabatur; annoſus nempe fuit, Deoque devotus. Effectus eſt Monachus apud *Sanctum Albanum*; ubi multo tempore Sanctiſſimè vivens, migravit ad Dominum: & ſepultus eſt honorificè in loco non multùm remoto a Capitulo. Ubi poſtea *Symon* Abbas *Sancti Albani*, capellam conſtruxit *Sancti Symeonis*. Ita videlicet, quòd corpus jacet intumulatum in medio capellæ, ſed propiùs Altari. Iſte *Robertus* cum eſſet vir audaciſſimus & bellipotens, vicit & interemit *Malcolmum* Regem *Scotiæ*, quem de licentia Regis *Henrici Angliæ* primi, audacter diffiduciavit. Et propter regiam excellentiam, fecit corpus Regis occiſi honorificè intumulari, in Eccleſia de *Thynemue*: quam idem Comes conſtruxerat. *Scotis* tamen poſtea corpus ſui Regis frontoſè poſtulantibus, conceſſum eſt & datum corpus cujuſdam hominis plebei de *Sethtune*: & ita deluſa eſt *Scotorum* improbitas. Fundavit autem Comes iſte magnificus, Prioratum de *Thynemue*: & ibidem Monachos congregavit, de domo *Sancti Albani*, tanquam ab electiſſima domo inter omnia cœnobia *Angliæ*, ubi etiam ſe vovit monaſticum habitum ſuſcepturum, & ſepulturam in loco memorato. Quæ omnia Deo ſibi propitio, feliciter conſummavit.

PAG. 950. lin. 34. *Literæ quas impetrarunt Monachi.*] Neque has potuimus reperire.

PAG. 951. lin. 34. *Articuli pro quibus Epiſcopi Angliæ fuerant pugnaturi.*

IMprimis, quòd vacantibus Eccleſiis cathedralibus ſeu Conventualibus, Conventus tallıantur, terræ relinquuntur incultæ: vaſtantur nemora, parci et vivaria; corruunt ædificia, diripiuntur bona, depauperantur villani & male tractantur: ita quod mendicare coguntur Prælati ſuccedentes, per tempora diuturna: quod eſt contra Domini Regis chartam, & etiam Eccleſiaſticam libertatem. Et in tantum iam crevit malitia, quòd eſcaetores non ad bona Abbatum & Priorum uſui decedentium deputata, manus extendunt, verumetiam ad blada inſtaurata, & alia quibus Conventus ſuſtentari debet: ita quòd occaſione talis Cuſtodiæ, quandoque religioſi debitis gravibus onerati, & alias multipliciter depauperati, reſurgere non poſſunt, nec ad ſtatum debitum pervenire temporibus diuturnis.

2. Item, Cum Eccleſiæ Cathedrali ſeu Monaſterio Eccleſiaſticum beneficium ſit annexum, ſi curam habeant animarum, illud occupant Cuſtodes gardarum, decimas & obventiones, & alios proventus inde percipientes; contra Deum & omnia jura: cum talia beneficia non pertineant ad baroniam, & ratione laicalium bonorum tantùm ad dominum Regem cuſtodem devolvuntur.

3. Item, Cum electiones in Eccleſiis cathedralibus ſeu conventualibus debeant eſſe liberæ, tot & tales preces regales interveniunt, quibus electores perterriti, ſæpiùs divinæ humanam præferunt voluntatem. Eodem modo fit de Eccleſiis vel præbendis, ad opus regalium Clericorum, cum eas vacare contingit.

4. Item, Celebratis electionibus, & præſentatis domino Regi electis, interdum differunt adhibere conſenſum electo, vel electioni abſque cauſa rationabili ſe opponens, ut ſic electi per timorem cedere, vel electores precibus Regis & voluntati acquieſcere compellantur, ex quibus multa pericula, tam ſpiritualia quàm temporalia, contingunt Eccleſiis.

5. Item, cum aliquando in caſu à jure non conceſſo, ad Prælatum ſuperiorem devolvitur poteſtas ordinandi de Eccleſia Cathedrali vel collegiata vacante, Dominus Rex privilegium *Chriſti* conceſſum de licentia eligendi, ab electoribus ante electionem celebrandam

celebrandam ab eo petenda ad hujuſmodi ordinationem nititur extendere, in ſuæ ſalutis diſpendium, & ſcandalum plurimorum, & etiam contra patris ſui chartam ſuper electionibus conceſſam.

6. Item, in Eccleſiis parochialibus & præbendalibus curam animarum habentibus, intrudit clericos per laicam poteſtatem; Ordinariis penitus irrequiſitis: & ſæpiùs inſtitutos, ab Ordinariis deſtituit & ejicit. Deſtitutos etiam ab eiſdem, licèt degradatos, reſtituit, tam in Monaſteriis, quàm parochialibus Eccleſiis, & ſic reſtitutos armatâ manu defendit.

7. Item, Prælatos trahit ad forum ſuum ut ibi reſpondeant, quare ſubditos ſuos excommunicaverint vel denunciaverint excommunicatos: ſicut quare non admiſerit clericum idoneum præſentatum, ad aliquam Eccleſiam etiam parochialem.

8. Item, Si quis laicus vel etiam Clericus, ſibi vel ſuis Juſticiariis de clerico conqueratur ſuper aliqua violentia vel alia injuria; de debitis etiam vel aliis perſonalibus actionibus, ſi clericus laicum feodum habeat, per illud diſtringitur ad comparendum in foro ſuo ſuper talibus reſponſurus. Quòd ſi tale feodum non habeat, diſtringitur Epiſcopus per Baroniam ſuam, quòd clericum ipſum ad hoc faciendum illuc venire faciat. Idem etiam facit de religioſis interdum.

9. Item, cum Prælati Eccleſiaſtici inquirere volunt de peccatis ſubditorum, prohibentur laici, ne de veritate dicenda, aut de credulitate, aliquod juramentum exponant, aut prælatis ſuper hujuſmodi obediant: propter quod multorum exceſſus & peccata mortalia incorrecta & impunita relinquuntur; & ſic præſtatur audacia delinquendi, & peccati facultas.

10. Item, cum quis excommunicatus pro offenſa vel contumacia, poſt 40. dies ad mandatum Eccleſiæ ſecundùm conſuetudinem, per breve Domini Regis capitur; & poſtea ſine aſſenſu ſui Prælati, ad cuius inſtantiam capitur, & abſque aliqua ſatisfactione; contra jus & conſuetudinem regni ac Eccleſiæ libertatem, per breve Domini Regis liberatur.

11. Item, vicecomites tales excommunicatos ad mandatum Domini Regis non capiunt, & ſi capiant, liberant ſine mandato regio & ſatisfactione.

12. Item, Dominus Rex Juſticiarii & ballivi ſui paſſim & indifferenter excommunicatis communicant; tam in divinis quàm in judiciis. Et etiam Dominus Rex excommunicatos & claves Eccleſiæ contemnentes, ad mandatum ſuum captos, facit liberari; ad cauſam ſi quam habent in Curia laicali perſonaliter perſequendam: Nec admittitur exceptio excommunicationis contra eos etiam probata, per literas Ordinariorum.

13. Item, Dominus Rex mandat literis ſuis, quòd non vitentur excommunicati, licèt per Ordinarios publicè denuncientur excommunicati.

14. Item, cum clericus ſuper aliquo crimine, furto, vel homicidio, vel aliqua alia felonia, per laicorum diffamationem aut latronum appellationem irretitus exiſtat; pro quo detentus ſit in carcere laicali: cum ab Eccleſia & ſuo Prælato requiritur, ipſum liberum habere non poteſt. Nec reddunt captos clericos liberè judicandos, ſed ut eos habeant coram Juſticiariis Domini Regis proximo in Comitatu itinerantibus; per intervallum aliquando ſex vel quinque annorum, licèt ab eis judicari non poſſit.

15. Item, Clerici ſic capti plerumque in habitu clericali, inventi, antequam ab Ordinariis Eccleſiaſticis repetantur ſeu repeti poſſint, ſuſpenduntur; & quandoque capita eorum raduntur ut clerici non appareant; & ſicut laici iudicantur. Quandoque cum repetuntur, differtur eorum liberatio ad tempus, & interim ſuſpenduntur de nocte vel hora prandii; ne ad notitiam Ordinariorum valeat pervenire.

16. Item, Juſticiarii & vicecomites per patriam itinerantes, & inquirentes de criminoſis patriæ, ſi laici clericos de crimine homicidii, rapinæ, vel latrocinii, vel aliquo alio defamant (licèt non fugitivum, non crimine repertum) ſtatim clericos incarcerant & detinent. Et ſi non inveniantur in Comitatu, per quatuor Comitatus vocati non veniant, forbaniant eoſdem ſicut laicos; nec prodeſt eis ordo clericalis.

17. Item, quòd ſi idem clericus irretitus, ſuper objectis ſibi criminibus coram Judice ſuo Eccleſiaſtico canonicè ſe purgaverit; nihilominus laica poteſtas ad bona ſua mobilia & immobilia manum extendit.

18. Item, ſi clericus criminoſus pro objecto & probato contra ipſum facinore degradatus exiſtat, laica poteſtas bona ſua mobilia & immobilia occupat & invadit; & ſic

contingit

contingit clericum pro eodem delicto, bis in idipſum puniri.

19. Item, cum contingit clericum pro delicto foreſtæ defamari, per inquiſitionem viridariorum & Foreſtariorum ſuper captione venationis, vocatur coram Juſticiariis: & licèt ab Ordinariis repetatur, niſi prius carceri laicali mancipetur, ſuo Ordinario nulla liberatur; & poſt liberationem factam Epiſcopo, per Inquiſitionem factam per laicos, pœna pecuniaria condemnatur.

20. Item, ſimiliter condemnantur abſentes & ignorantes, ad ſimplicem vocem viridariorum & foreſtariorum; cum ad Inquiſitionem per laicos factam non debeant condemnari clerici, vel aliqualiter judicari? & tam iſti quàm illi compelluntur ſolvere merciamenta, per poſſeſſiones laicales ſi quas habent. Sin autem diſtringuntur Epiſcopi per Baronias ſuas, ut dictos clericos compellant de ſuis beneficiis ſolvere condemnationem.

21. Item, per eandem diſtrictionem, attachiantur & coguntur clerici in actionibus perſonalibus; & in hiis quæ ex contractibus oriuntur in foro ſæculari: & etiam delictis reſpondere querelantibus.

22. Item, cum aliquis ad immunitatem Eccleſiæ fugitivus exiſtat, per laicos cuſtodes cœmiterium vel ſcalarium Eccleſiæ circumdatur & vallatur, quòd vix poteſt fugitivus in alimentis ab Eccleſia ſuſtentari. Aliquando fugitivus eripitur violenter; aliquando poſtquam ſecundùm regni conſuetudinem terram abjuraverit, ut infra XL. dies exulet ſe, à publica ſtrata poſitis inſidiis extrahitur, ſuſpenditur, & damnabiliter quandoque interficitur.

23. Item, Cum à regia dignitate & libera voluntate conceſſa ſit Epiſcopis, libera Teſtamenti factio; licèt hoc à jure habeant & conſuetudine, & ſacrilegium ſit quod ſemel eſt Eccleſiæ conceſſum, illud infringere vel turbare, ultimaque voluntate nihil debeat eſſe liberius: Dominus tamen Rex non permittit executores teſtamentorum eorundem Epiſcoporum, de bonis ipſorum adminiſtrare; quouſque cauſa cognita ipſius facinoris, gratiam mereantur ſuper hiis obtinere.

24. Item, Cum quis tenens laicum feodum de Domino Rege, decedat, ballivi Regis omnia bona defuncti ſaiſiunt; nec permittunt eius executores de eis diſponere, donec inquiſitum fuerit à Scaccario utrum aliquid debeat regi. Et hoc juri diſſonum eſt, & Chartæ contrarium; quâ cavetur, quòd licèt Ballivis ſic facere cum literas Domini Regis de ſummonitione talis debiti patentes oſtendunt, et ſic poſſunt attachiare catalla aliqua ad honorem ipſius debiti, per viſum legalium hominum; donec illud debitum perſolvatur in aliis catallis: libera adminiſtratione, executoribus omninò dimiſſa.

25. Item, mortuo laico inteſtato, Dominus Rex et cæteri Domini feodorum, bona defuncti ſibi applicantes, non permittunt de ipſis debita ſolvi: nec reſiduum in uſu liberorum & proximorum ſuorum, & alios pios uſus, per loci Ordinarium quorum intereſt, aliqua converti.

26. Item, Eccleſiaſtico Judici cognoſcenti ſuper decimis vel capellis, porrigitur regia prohibitio judici, videlicet ne procedat: actori ſimiliter, ne proſequatur. Ea tamen ratione, quòd ſi eviſcerentur decimæ vel capella, diminueretur jus patronatus illius qui eſt patronus Eccleſiæ, qui eſt in poſſeſſione capellæ petitæ, vel decimarum, & fieret Regi præjudicium ad quem ſpectat juris patronatus cognitio; & ſic impedit ne cognoſcat Judex Eccleſiaſticus de decimis; licèt Rex & Juſticiarii ſui de hiis cognoſcere non poſſint; per quod Juſtitia perit.

27. Similiter fit idem, ſi cognoſcat Judex Eccleſiaſticus de aliis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus. Verbi gratia, ſi inter laicos in contractibus interveniat fidei datio, vel infringat juſiurandum quis juramentum vel fidem, & Judex velit cognoſcere de tali peccato mortali (ſaltem ad pœnitentiam injungendam) porrigitur regia prohibitio; & ſalus animarum impeditur, in damnationem plurimorum, ea occaſione, quòd ratione catallorum præſtitum fuerat juſiurandum.

28. Item, ſi Eccleſia petat ceragium vel herietum, vel alia quæ ad Eccleſiam vel ad uſus Eccleſiarum deputata; ut petatur pecunia ad Eccleſiam cooperiendam, vel cœmiterium claudendum, & parochiani ad hujuſmodi præſtanda extiterint rebelles; ſi conveniantur coram loci Ordinariis, ſtatim porrigitur regia prohibitio: & ſic impeditur cultus Eccleſiæ, & honor eidem diutiùs impenſus. Idem fit, ſi convicti de adulterio vel alio crimine puniantur pecunialiter, vel aliis in cauſis merè ſpiritualibus fuerint in

expenſis

expenſis condemnati: & ſic vilipenditur Eccleſiaſtica cenſura damnabiliter, & quaſi à nemine timetur.

29. Item, ſi quis commiſerit ſacrilegium res Eccleſiaſticas invadendo, vel Eccleſias libertatibus ſuis ſpoliando, vel perturbando; vel etiam violaverit libertates in chartis libertatum contentas, & propter hoc inciderit in ſententiam excommunicationis, vel ſit excommunicandus, & Judex Eccleſiaſticus ſecundum formam juris velit contra tales tranſgreſſores procedere; impeditur propter prohibitionem regiam ne procedat: eâ aſſignatâ ratione, quòd delicta laicorum, & ſpecialiter ballivorum Regis, ad ipſum pertinent corrigenda. Idem fit in omnibus caſibus, in quibus ratione ejuſdem delicti, diverſæ debentur emendæ: quarum una in foro Eccleſiæ, & alia in foro regio debet injungi.

30. Item, In quibus omnibus caſibus & ſimilibus, ſi Judex Eccleſiaſticus contra prohibitionem regiam procedat, attachiatur; comparens coram Juſticiariis, compellitur Judex exhibere acta ſua, ut per ea decernant utrum negotium pertineat ad forum Eccleſiaſticum vel ſeculare. Et ſi videatur eis quod pertineat ad forum Regium, querelatur Judex; qui ſi confiteatur ſe poſt prohibitionem proceſſiſſe, amerciatur: ſi neget, indicitur ei purgatio per Judicem ſecularem, ad teſtimonium duorum viliſſimorum ribaldorum. Et ſi purgare ſe noluerit, incarceratur donec Juſticiariis Sacramentum præſtiterit corporale, quòd non proceſſit contra prohibitionem: et ſi facere noluerit, in carcere retinetur. Similiter actor, ſi ſequatur.

31. Item, ſi contingat Prælatos vel clericos attachiari, quia dicuntur in cauſis etiam ſpiritualibus contra regiam prohibitionem proceſſiſſe, licèt judicio laicorum conquerens de mandato convincatur; in nullo tamen providetur judicibus vel partibus attachiatis, pro laboribus & expenſis, nec in aliquo punitur protervitas vel malitia conquerentis: ſed vice verſa, ſi Judices vel clerici ibidem fuerint convicti, ſecundùm eorum opinionem ſine aliquo remedio carceri mancipantur; & ad beneplacitum Regis & Juſticiariorum quoaduſque amerciati fuerint detinentur. Unde fit, quòd tam Ordinarii quàm delegati, ut vitent tales vexationes & expenſas hujuſmodi, deſerunt prohibitionem; & ſic perit juſtitia & remanent peccata impunita; cùm Prælati Eccleſiaſtici juriſdictionem ſuam exercere non audeant, nec Rex velit contra Ballivos ſuos in talibus caſibus procedere. Nec de jure poſſit, tum ratione rerum noſtrarum ſpiritualium, ut ſunt decimæ & capellæ; tum ratione perſonarum, ut ſunt clerici & religioſi; tum ratione delictorum, ut ſunt ſacrilegia, & excommunicationes, & interdicta.

32. Item, Cum *Judæus* in Eccleſiaſticam perſonam delinquat, vel ſuper rebus Eccleſiaſticis, aut ſuper ſacrilegio, aut etiam violenta manuum injectione in clericum, vel ſuper adulterio cum *Chriſtiana*, conveniatur coram Judice Eccleſiaſtico; per regiam prohibitionem cauſæ cognitio impeditur, quia allegavit quòd Judicem habent proprium, vicecomitem locorum, & Juſticiarios proprios deputatos: qui ſuper talibus cognoſcere non poſſunt nec debent. Et tamen ſi à Clerico & Laico ſuper hujuſmodi conveniantur coram eis, perſona ſolam negationem & alterius *Judæi*, & unius *Chriſtiani* ſimplicem aſſertionem, abſque omnis juramenti præſtito ſe purgant, probatione Actoris penitus recuſatâ.

33. Item, ſi per Eccleſiam denegetur eis Communio, pro eo quòd tabulam ſeu ſignum non deferunt, vel quia nutrices *Chriſtianas* contra præcepta Eccleſiæ retinent, vel propter aliquos alios exceſſus extiterint excommunicati: Ballivi regis communicantes cum eis, ex parte ipſius Domini Regis præcipiunt, ne aliquibus evitentur, & faciunt eos ad Communionem admitti & recipi.

34. Item, licèt aliqua poſſeſſio vel libertas data ſit à regibus & principibus, vel aliis fidelibus, qui eas libertates poterant donare Eccleſiis in liberam & puram & perpetuam eleemoſynam, nullo retento ſervitio vel onere impoſito; tantum ſi ſuper eis quæſtio moveatur inter Eccleſiaſticas perſonas, vel Laicas & Eccleſiaſticas; compelluntur poſſeſſores earum in foro litigare ſæculari. Idem fit, ſi libertas Eccleſiæ data per Laicos, revocetur in dubium; cum ſecundùm jura, hujuſmodi cognitio ad forum Eccleſiaſticum pertineat.

35. Item, Ratione hujuſmodi poſſeſſionum, Rex & alii Magnates nituntur compellere Epiſcopos, Prælatos, & Religioſos, & Rectores Eccleſiarum, facere ſectam ad Curiam Laicalem.

36. Item,

36. Item, eiſdem poſſeſſionibus vel earum poſſeſſoribus ratione earum, telonium & alia onera graviora imponunt laici, contra Eccleſiaſticam libertatem.

37. Item, ad ſectam & alia onera facienda, & ad comparendum in foro vetito, compelluntur per captionem animalium ſuorum, & rerum aliarum Deo dedicatarum, quæ Sancta Sanctorum dicuntur; contra Deum & Eccleſiæ libertatem.

38. Item, ſi aliquis laicus conſueverit facere ſectàm in Curia Domini ſui, ratione poſſeſſionis quam tenet ab eo; & partem poſſeſſionis dederit Eccleſiæ vel religioſis in liberam & puram & perpetuam eleemoſynam, & partem ſibi retinuerit in Dominico, vel ſervitio eam alii dando; capitales Domini faciunt diſtrictiones ſuas in poſſeſſionibus datis in eleemoſynam, pro ſecta Curiæ vel aliis ſervitiis ſibi debitis, omiſſà poſſeſſione quam dator retinuerit, vel alii dederit in feudum ſibi ſervitium debitum faciendo, vel Domino Capitali. Et hæc videntur in fraudem fieri, & contra Eccleſiæ libertatem.

39. Item, ſi Epiſcopi & alii Prælati ad forum extraordinarium evocantur, non poſſunt attornatos per literas ſeu procuratores in cauſis Civilibus conſtituere; ſed neceſſe habent, licèt cum gravi diſpendio, perſonaliter comparere.

40. Item, ſi de poſſeſſionibus datis Eccleſiis vel Monaſteriis in puram & liberam eleemoſynam, vel etiam in feudum; Monaſterium vel Eccleſia ſpolietur, committitur ſacrilegium, & ſi ſuper hoc ſpoliatus Judici Eccleſiaſtico conqueratur, vel Judex officio ſuo contra ſpoliatores & ſacrilegos velit procedere, vel ſuper aliis injuriis proximò annotatis: per prohibitionem regiam impeditur, ſpoliatis vel oppreſſis juſtitiam exhibere.

41. Item, ſi Rex conceſſerit alicui Civitati vel Burgo, quod poſſit accipere muragium, vel aliquibus novum concedat telonium, non ſolùm à laicis, ſed etiàm à viris Eccleſiaſticis et eorum hominibus, talia extorquent et exigunt contra jura.

42. Item, Domicilia et hoſpitia Clericorum per Dominum Regem et laicam poteſtatem capiuntur, et licèt in Sanctuario exiſtant, coguntur clerici inhabitantes, vel ipſis abſentibus ſui ſervientes, laicos recipere: & frequenter expulſis Clericis de propriis domibus, eas occupant; Res ſuas ibidem inventas, diſſipant et conſumunt nequiter, contradicentes verberando.

43. Item, Capiuntur carectæ clericorum et religioſorum, et capiuntur in foro publico: & aliquando in Sanctuario nequiter, aliquando in mercatis, & violenter abducuntur ad tranſvehendum victualia & cæteras res & commercia Domini Regis, Juſticiariorum, & Ballivorum ſuorum: ſimiliter res quas clerici habent venales, compelluntur ſibi vendere, & ad pretium Domini Regis inviti tradere; pretio aut raró aut nunquam ſoluto.

44. Item, In Cancellaria Domini Regis nova brevia juri Eccleſiaſtico, legi terræ, & Conſuetudini contraria, paſſim fiunt: ſine Concilio Regni, Principum & Prælatorum aſſenſu; quod fieri non debet.

45. Item, Cum Dominus Rex pro aliqua expeditione, vèl ex quacunque cauſa regnum exierit vel intraverit, vel ad diverſas partes in ipſo Regno ſe tranſtulerit; compellit Religioſos per vicecomites ſuos, & per captionem averiorum ſuorum, ut obviam ſibi veniant, & munera ei deferant. Idem in ſingulis Comitatibus faciens.

46. Item, amerciamenta quæ Epiſcopi & Religioſi terræ per chartas regias debent habere; Juſticiarii & ballivi regii convertunt in finem; ut ſic eos ſuis defraudent amerciamentis.

47. Item, Cum non conſueverint Prælati vel viri Eccleſiaſtici amerciari, pro communibus ſummonitionibus in adventu Juſticiariorum, modernis temporibus amerciantur paſſim indifferenter & graviter, ſi non compareant prima die; tam coram Juſticiariis itinerantibus, quàm coram Juſticiariis de foreſta.

48. Item, Accidit interdum quòd Eccleſia gaviſa eſt aliquarum rerum poſſeſſione, ſeu libertatum ab antiquis temporibus; & licèt Rex Eccleſiis & viris Eccleſiaſticis in principio *Magna Charta* ſuæ de libertatibus datis *Anglicis*, dederit & confirmaverit Eccleſiis & Eccleſiaſticis perſonis, omnes libertates quibus anteà uſi fuerant; paſſim tamen compellit Prælatos reſpondere; quare vel quo warranto talibus utantur libertatibus. Et ſi Prælatus compulſus comparens Chartam donatoris exhibeat, licèt contineatur in ea quòd donator tales ac tales dederit libertates, & omnes alias quas in rebus datis habuerat, vel habere potuerat, vel aliis in Inſtrumento donationis, quantumcunque

generali clauſula contineatur; & dicat quòd in illa generali clauſula, Libertas de qua agitur includitur; nil proderit ei niſi in charta de eadem libertate expreſſa fiat mentio. Et ſic ſecundùm opinionem regalium, verbum illud omnino pro nihilo ſupponit; quod ſecundùm jura & omnem rationem nihil exceptum reliquit, præſertim in donationibus piis locis factis.

49. Item, licèt in Charta de libertate de qua agitur expreſſa fiat mentio, dicunt Regales quòd charta ſine poſſeſſione vel uſu non valet; & quòd Eccleſia non ſit uſa tali libertate, paratus eſt Rex ſe opponere in recognitione patriæ; licèt certum ſit Eccleſiam ea libertate uſam fuiſſe. Et ſic quod certum eſt, revocant in dubium, & jus & poſſeſſionem Eccleſiæ, ponere nititur in ore ſeu judicio laicorum & Eccleſiæ perſecutorum. Si verò non fiat expreſſa mentio in Charta de qua contenditur libertate, ſed nota ſit poſſeſſio vel uſus; & dicat Prælatus, quòd licèt non nominatim ſed per generalia verba data ſit libertas illa Eccleſiæ, vel quòd aliquando habuit Eccleſia *Chartam* expreſſam facientem de hujuſmodi libertate mentionem, quod perditum eſt, vel vetuſtate conſumptum, vel alleget donationem ſine ſcriptis factam morte regum antiquorum; & per hoc habuerit Eccleſia juſtum titulum, bonam fidem, & poſſeſſionem longiſſimam, & ſic firmo jure tueatur: dicunt Regales quòd non ſufficit, quia talis poſſeſſio eſt uſurpatio vel occupatio illicita; cum ſit Regi contraria. §. Et quidem mirabile eſt dictu, quòd longiſſima poſſeſſio talis, non poſſit prodeſſe Eccleſiis contra Regem: Cum è contrario in hiis quæ à Rege nullatenus poſſideri poſſunt, ratione Conſuetudinis ſive uſus, jus ſibi vendicet contra Eccleſias: ſicut in omnibus oppreſſionibus ſupradictis, & aliis conſimilibus, in quibus loco tituli ſuccedit Sacrilegium vel injuria manifeſta; loco bonæ fidei, oppreſſio; loco Conſuetudinis, actus unus vel diutina corruptela, ſi ſæpiùs fuerit attemptatum.

50. Item, Cum Dominus Rex juraverit in Coronatione ſua, conſervare jura & libertates Eccleſiis datas, & eas confirmaverit in principio *Magnæ Chartæ*: inceſſanter tamen à Miniſtris ſuis impugnantur turbantur & mutilantur; non ſolùm generales, ſed etiam ſpeciales: datas ſcilicet à prædeceſſoribus ſuis, & ab ipſo confirmatas; & etiam de novo datas, & donationes quas ipſe dedit, et alias quas ipſe defendere et warrantizare deberet, impugnat et ſuſtinet impugnari, et impugnatores defendit; ſicut patet in facto *Bothon*, et aliis caſibus, quos ad præſens tacemus, ſperantes, quòd ad ſingulorum querelas, ſingulares injurias faciet emendari.

Nota, Lector, quòd cùm Articulos ſequentes ad eandem rem facere advertimus, eorum etiam copiam tibi fecimus, Maximè cum ſient ipſiſſima proviſiones ab Epiſcopis tunc ſancitæ, contra prædicta gravamina Laicorum.

Articuli obſervandi per proviſionem Epiſcoporum Angliæ.

TRIA ſunt genera articulorum, de quibus agitur in præſenti. Sunt enim quidam articuli, in quibus Prælati nullo modo diſſimulare poſſunt.

Sunt alii, in quibus poſſunt indicio charitatis, non perturbatione infirmitatis diſſimulare.

Sunt et alii, in quibus diſſimulare poſſunt, ſine diſcrimine ſalutis æternæ et periculo animarum.

Articuli qui diſſimulari non poſſunt, abſque interitu ſalutis æternæ animarumque periculo et ſubverſione Eccleſiaſticæ libertatis, ac Eccleſiaſticarum perſonarum præjudicio manifeſto; proximò ſunt ſubſcripti.

§. Cum Eccleſia *Anglicana* non ſolùm contra jura divina & ſtatuta Canonica, ſed etiam contra libertates à Regibus Principibus & aliis regni magnatibus ſibi conceſſas, auſibus ſacrilegis, novis irruptionibus, diris concuſſionibus, & oppreſſionibus nefariis, multipliciter ſit attrita; & hoc abſque perpetuo animarum periculo Prælatorum, Domini Regis, & aliorum regni Magnatum; ſub diſſimulationis ſilentio nequaquam valeat ulteriùs pertranſiri. De unanimi aſſenſu & conſilio Prælatorum, Religioſorum, & totius Cleri Eccleſiæ memoratæ, ſalubriter eſt proviſum; ut machinis ſecularium poteſtatum

poteſtatum ſalutis, mœnia laborantis Eccleſiæ dilapſa, inflexibili reparentur inſtantia, per ſtatutorum remedia quę ſequuntur.

§. Quia igitur ſæpe contingit Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios Prælatos inferiores, per literas Domini Regis ad ſæculare judicium evocari, ut ibi reſpondeant ſuper hiis quæ merè ad ipſorum officia & forum Eccleſiaſticum pertinere noſcuntur; ut, ſi fortè clericos ad Eccleſias & Capellas vacantes ſeu non vacantes, admiſerint vel non admiſerint, Rectores inſtituerint in eiſdem, ſuos ſubditos excommunicaverint, excommunicatos denunciaverint, interdixerint, Eccleſias dedicaverint, ordines celebraverint, de cauſis merè ſpiritualibus cognoverint; ut puta de decimis, oblationibus, limitibus parochiarum, & ſimilibus, quæ non poſſunt ad ſæculare forum aliquatenus pertinere: ſive etiam cognoverint de peccatis & exceſſibus ſubditorum; ſicut de perjurio, fidei tranſgreſſione, ſacrilegio, violatione ac perturbatione Eccleſiaſticæ libertatis, præſertim cum ipſius violatores, necnon & libertatum per chartas Domini Regis Eccleſiæ conceſſarum, in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto; et ſi inter clericos ſuos cognoſcant, vel inter laicos conquerentes & clericos defendentes, in perſonalibus actionibus ſuper contractibus vel delictis, ſi perſonas Eccleſiaſticas ad mandatum Domini Regis in foro ſæculari non exhibuerint, clericos in foro ſęculari amerciatos non compulerint ad amerciamenta hujuſmodi exſolvenda, ſeu ipſa non ſolverint pro eiſdem: ſi juriſdictionem ſuam in Eccleſiis & Capellis, Epiſcopatibus, ſeu monaſteriis, annexis per mortem Prælatorum, aut ceſſionem vacantibus, exercuerint, Canonicam & conſuetam, & ſi qua alia hiis ſimilia fecerint vel non fecerint, pertinentia ad officia Ordinariorum. §. Providemus, quòd dicti Archiepiſcopi, Epiſcopi, & cæteri Prælati, non veniant taliter evocati, ut cum honore deferatur. §. Majores Prælati Domino Regi ſcribant, quòd hujuſmodi mandatis Regiis parere non poſſunt abſque ſubverſione Eccleſiaſticæ libertatis, & ad hæc ideò non tenentur: eidem nihilominus literas exhortatorias dirigendo, ut animæ ſuæ ſaluti conſulendo, ab hujuſmodi mandatis ulterius deſiſtat. Et ſi §. Dominus Rex hujuſmodi exhortationibus ſpretis, ad attachiationes vel diſtrictiones proceſſerit eorundem, tunc vicecomites & alii quicunque ballivi ipſos attachiantes & diſtringentes, per eoſdem attachiatos & diſtrictos in forma juris excommunicentur; & loca in quibus commorantur, & terræ eorum quas habent in Regno *Angliæ*, per locorum diœceſanos ad denunciationem attachiati, & diſtricti, interdicto Eccleſiaſtico ſupponantur. Et ſi clerici fuerint beneficiati, ſuis beneficiis priventur, non beneficiati, per §. quinquennium ad beneficium Eccleſiaſticum in Regno *Angliæ* (ſi fortè præſentati fuerint) minimè admittantur. Clerici autem qui hujuſmodi brevia attachionum ſeu di- §. ſtrictionum dictaverint, ſcripſerint, ſignaverint, conſilium aut auxilium adhibuerint, ſolenniter excommunicentur, & excommunicati denuncientur; nec aliqui de præmiſſis certa ratione ſuſpecti, ad aliquod beneficium Eccleſiaſticum donec ſe ſuper his canonicè purgaverint, admittantur. Et ſi Dominus Rex monitus hujuſmodi diſtrictiones non §. revocaverit, Epiſcopus qui diſtrictus fuerit, terras, villas Dominicas, & caſtra quæ Rex habet in ſuo epiſcopatu, Eccleſiaſtico ſupponat interdicto. Et ſi Rex in ſua duritia perſeveret, cæteri coepiſcopi diſtrictionem unius quaſi communem omnium, & etiam communem injuriam Eccleſiæ reputantes; civitates, terras Dominicas, burgos, caſtra & villas ipſius Regis in ſuis Epiſcopatibus conſiſtentes, ſimili ſupponant interdicto. Et §. ſi nec ſic infra viginti dies poſtmodùm, attachiationes & diſtrictiones hujuſmodi revocaverit, aut ob hoc manum contra Eccleſiam aggravaverit; ſinguli Archiepiſcopi & Epiſcopi, ſuas diœceſes Eccleſiaſtico ſupponant interdicto. Et ſi aliquis Epiſcoporum in hac parte inventus fuerit negligens & remiſſus, per ſuum metropolitanum graviter arguatur; & ſi perſeveraverit in negligentia, canonicè puniatur per eundem. Et nihilominus, ſua Diœceſis, omni Prælatorum & ſua auctoritate & conſenſu, in præſenti ordinatione adhibitis Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto.

§. Ad hoc quia frequenter accidit, quòd nonnulli clerici per laicam poteſtatem Eccleſias occupant parochiales & præbendales, & curam animarum habentes, & in eis abſque authoritate Eccleſiaſtica intruduntur; Providemus quòd Clericus per ſe ſic intruſus, ſervatâ juris forma anathemate feriatur; & talis per loci Diœceſanum publicè nuncietur, & illo beneficio imperpetuum careat, ipſo facto: & ſi ſic in ſua pertinacia per duos menſes perſtiterit, per locorum Diœceſanos ubi habet alia beneficia Eccleſiaſtica, ad denunciationem Epiſcopi illius in cujus Diœceſi ſe intruſit, cujuſque monitionem &

excommunicationem per dictum tempus contempſit, proventus illorum beneficiorum
§. quouſque congruè ſatisfecerit, eidem ſubtrahantur. Et ſi per annum idem intruſus in hujuſmodi excommunicationis ſententia perſeveraverit, extunc ad aliquod beneficium
§. in Regno *Angliæ* minimè admittatur. Si verò per procuratorem Clericum fuerit intruſus, contra eundem procuratorem clericum modo ſimili procedatur: & pœnis ſub-
§. jaceat ſupradictis. Si verò procurator talis laicus fuerit, in forma juris excommunicetur:
§. & talis publicè nuncietur. Dominus autem abſens citetur, qui ſi comparens ratificave-
§. rit factum cujuſcunque procuratoris ſui in hac parte, pœnis ſubjaceat ſupradictis. Si verò per contumaciam ſe abſentet, poſt ſpatium trium menſium expectatus; ſi ſit in Regno; majoris excommunicationis ſententia innodetur, & inſuper pœnas incurrat
§. prætaxatas; maximè cum ſacrilegio adjecerit contemptum. Si verò fuerit extra regnum, contra ipſum vocatum poſt dilationes tranſmarinas, ſimili forma procedatur.
§. Eccleſia et præbenda in qua ſit intruſio, interdicto Eccleſiaſtico ſupponatur. Auctores autem & coadjutores hujuſmodi intruſionum; ſi clerici fuerint, præfatas pœnas clericis
§. impoſitas incurrant: ſi laici, pœnas perferant contra laicos ſuperiùs annotatas. Loca verò & terræ hujuſmodi intrudentium, ſi infra unum menſem non ſatisfecerint, Eccle-
§. ſiaſtico ſubjaceant interdicto. Si verò hujuſmodi intruſiones factæ fuerint ex regia poteſtate, moneatur Dominus Rex per loci Diœceſanum, quòd eas faciat infra competens tempus revocari: alioquin terræ & loca quæ idem Dominus Rex habuerit in illa
§. Diœceſi in qua fuerit intruſio, Eccleſiaſtico interdicto ſupponantur. Si verò per alium magnatem vel potentem fuerit talis intruſio facta, per ſuſpenſionis & excommunicationis ſententias (ut ſuperiùs) arceatur: & ſi infra duos menſes factum hujuſmodi non correxerit, terræ & loca quæ obtinet in illa Diœceſi, per Diœceſanum loci interdicto Eccleſiaſtico ſupponantur.

§. Præterea cum excommunicati, et de mandato Prælatorum ſecundùm Regni conſuetudinem capti, & carceri mancipati, aliquando per Regem, & quandoque per vicecomites, alioſque ballivos, ſine conſenſu Prælatorum & ſatisfactione congrua liberentur; plerunque hujuſmodi etiam excommunicatione non capiantur, neque de ipſis
§. capiendis literæ regiæ concedantur. Nonnunquam etiam dicti Rex & ballivi ſui, cum hujuſmodi excommunicatis & denunciatis publicè communicant, claves Eccleſiæ contemnendo, in ſubverſionem Eccleſiaſticæ libertatis: §. Providemus, quod excommunicati, & ſic capti, & taliter exeuntes, ad majorem ſui deteſtationem, publicè & ſolenniter pulſatis campanis, accenſis candelis excommunicentur & denuncientur excommunicati, in locis ubi Ordinarius locorum eorum videbitur expedire. Vicecomites autem & alii ballivi qui eos liberaverint, non prælati præſtita ſatisfactione, Eccleſiæ vel emenda: publicè excommunicentur anathemare, & excommunicati ſolenniter denuncientur. Si tamen de mandato Regio ad hoc proceſſerint, mitiùs cum eis arbitrio Ordinariorum
§. agatur. Clerici verò qui hujuſmodi brevia dictaverint, ſcripſerint, ſignaverint, conſilium & auxilium adhibuerint, puniantur ſicut ſuperiùs in primo remedio pleniùs conti-
§. netur. Moneatur autem Dominus Rex, quòd hujuſmodi exceſſus corrigat, & à talibus deſiſtat mandatis; & ſi Dominus Rex monitionibus non paruerit, locus in quo captus detinebatur, interdicto Eccleſiaſtico ſupponatur: & ſi denegetur litera conſueta de excommunicato capiendo, moneatur Dominus Rex per Prælatum qui ſuper hoc ſibi deſcripſerit, quòd eam concedat & faciat pertranſire; Quòd ſi non fecerit, civitates, caſtra, burgi, & villæ, quas habet in diœceſi ſic ſcribentis, per ipſum ſcribentem interdicto Eccleſiaſtico ſupponantur. Contra Communicantes quoque cum excommunicatis, procedatur ſecundùm cenſuram Eccleſiaſticæ diſciplinæ.

§. Clerici quoque ſine delectu perſonarum quanquam in furto deprehenſi non fuerint, tanquam facinoroſi ut ſuſpecti de crimine, ſeu foreſtâ capiuntur & in carcere detinentur, nec redduntur Ordinariis ſecundùm Canones liberè judicandi; & ſi Clerici quibus crimina imponuntur coram Judicibus ſæcularibus vocati non comparuerint, forma-
§. biuntur à regno: Quare providemus, quòd ſi clerici ſic capti noti fuerint & honeſti, capientes ipſos & etiam detinentes, in forma juris ſolenniter excommunicentur per locorum
§. Ordinarios, & excommunicati denuncientur. Loca etiam in quibus fuerint detenti, & terræ capientium & detinentium, Eccleſiaſtico interdicto ſupponantur: donec eoſdem dimiſerint & liberè abire permiſerint, ac aliàs ſuper hoc ſatisfecerint competenter.

§. Illi autem qui eis falſa crimina impoſuerint, ſeu malitioſè, propter quem capti

fuerint

fuerint et detenti, excommunicentur; et excommunicati publicè denuncientur: uſque ad ſatisfactionem condignam. Clerici verò vagi et ignoti capti et detenti, ſi in poſſeſſione Clericatus fuerint inventi, per locorum Ordinarios requirantur liberè per Eccleſiam judicandi; et ſi denegentur, puniantur ut ſuperiùs detentores. Et ſi tradantur, liberè judicentur: non expectatis Juſticiariis quibuſcunque: et ſi Juſticiarii eiſdem clericis coram eis non exhibitis, Epiſcopum condemnent in pœna pecuniaria; pœnæ ſuperiores in ipſos Juſticiarios, prout clerici fuerint ſive laici, proferantur. Clerici autem Domini Regis, vel quicunque alii qui excommunicationem hujuſmodi proſequuntur, dictando, ſcribendo, ſigillando, vicecomiti vel aliis ballivis hujuſmodi mandata dirigendo, pœnis ſubjaceant in clericos ſuperiùs promulgatis. §. Clericus tamen ſuper tranſgreſſione foreſtæ coram ſuo Ordinario Canonicè convictus, Domino Regi vel alii damnum & injuriam paſſo, per eundem Ordinarium ſatisfacere compellatur: & aliàs arbitrio Ordinarii ſui, pœna Canonica puniatur. Si verò clerici canonicè ſe purgaverint ſuper ſibi impoſitis ac objectis, & laica poteſtas nihilominus bona detineat eorundem; occupantes & detinentes bona hujuſmodi clericorum, per ſæpe dictam cenſuram Eccleſiaſticam compeſcantur. Quod ſi ſic capti, malitioſè tempore intermedio abraſi fuerint ſeu ſuſpenſi: abradentes ſeu etiam ſuſpendentes, conſilium & auxilium impendentes, pœnis ſubjaceant ſupradictis. Forbaniantes quoque, pœnis ſimilibus percellantur.

§. Sanè cum nonnulli clerici ad invicem, & plerunque cum clericis contrahentes, ipſos contractus fidei datione vallent, aut corporaliter præſtito Sacramento: qui ſuper fidei aut Sacramenti præſtiti religione contempta, coram Judice Eccleſiaſtico conventi, regiam prohibitionem impetraverint; ut ſuper perjurio & fidei læſione examen Eccleſiaſtici Judicis ſic declinent: Providemus, quòd ſi laicus fuerit impetrator, per excommunicationis ſententiam (ut ſuperiùs) arceatur. Quòd ſi nec ſic deſtiterit, & poſſeſſor immobilium exiſtat, terra ſua ſupponatur Eccleſiaſtico interdicto. Si autem immobilia non habeat, mercenarii ſui & non neceſſitate perſonæ moneantur, quòd infra octo dies ab eo recedant: alioquin conſimilis feratur ſententia excommunicationis in eoſdem. Si autem reus clericus fuerit vel religioſus, exerceantur pœnæ canonicæ contra eos. Et ſi clericus reus in ſua pertinacia perduraverit, procedatur contra eum, ſecundùm pœnas ſuperiùs contra pertinaces clericos annotatas. Si autem auctor laicus ſit habens laicum feodum, & per corpus & feodum ſuum diſtringatur: contra diſtringentes omnes procedatur prout clerici fuerint vel laici, per pœnas quæ contra eos ſuperiùs ſtatuuntur. Et ſi auctor timore regiæ prohibitionis ſe ſubtraxerit, ne peccata maneant impunita, Judex ex officio ſuo procedat, prout viderit expedire. Si autem judex habens laicum feodum diſtringatur, procedatur contra diſtringentes, & Dominum Regem, ut ſuperiùs annotatur. Et ſi non habet laicum feodum, Epiſcopus non exhibeat eum, & ſi diſtringatur Epiſcopus, procedatur contra Dominum Regem & diſtringentes, ut ſuperiùs expreſſum eſt. Et hoc idem in conſimilibus prohibitionibus obſervetur. Idem fiat, et ſi tertius nuncius veniat, ex tranſverſo porrigat ſeu porrigi faciat prohibitionem talem, dum tamen ille eam verbo vel facto ratificaverit, pro quo apparuerit impetrata.

§. Cum inſuper Prælati Eccleſiaſtici, ex officii ſui debito inquirant de morum diſciplina, peccatis & exceſſibus ſubditorum, quia Rex, magnates, & aliæ poteſtates ſeculares, ipſorum officia impediunt in præmiſſis; laicis ſibi ſubditis inhibendo ne ad mandatum ipſorum Prælatorum, de veritate dicenda ſubeant juramentum. §. Et quia iidem non permittunt dictos Prælatos, ſubditos ſuos in cauſis ſeu negotiis Eccleſiaſticis corporaliter ſeu pecunialiter, ſeu aliàs canonicè punire; ſecundùm perſonarum & delictorum qualitatem: Providemus, quòd laici ad præſtandum hujuſmodi iuramenta, & ad ſolvendum quaſlibet pœnas per Prælatos ſuos canonicè inflictas, nihilominus præciſè per excommunicationis ſententiam compellantur. Impedientes verò ne hujuſmodi juramenta præſtentur, aut pœnæ exſolvantur, per interdicti & excommunicationis ſententias predictas arctiùs compeſcantur. Et ſi per hoc ad diſtrictionem proceſſum fuerit Prælatorum, contra diſtringentes, ſicut dictum eſt ſuperiùs, procedatur. Et quia modo conſimili Prælatorum officium impeditur, cum contingat quòd *Iudæus* delinquens in rebus Eccleſiaſticis & perſonis, ſuper hiis conventus fuerit coram ipſis; & ſuper aliis quæ ad forum Eccleſiaſticum pertinent mero jure. §. Providemus, quòd *Iudæus* per interdictum commercii, contractuum, & communionis fidelium, ad reſpondendum in hiis caſibus nihilominus compellatur: inhibentes quoque, impedi-

tores, & diſtringentes; pœnas interdicti & excommunicationis incurrant.

§. Porrò quoniam ad immunitatem Eccleſiæ confugientibus, tam arcta ibidem apponitur cuſtodia laicorum, quod vix eis in alimentis poterit ſubveniri; aliquando iidem confugientes, ab Eccleſiis, cœmiteriis, viis publicis, poſt terræ abjurationem ſecundùm regni conſuetudinem, violenter extrahuntur, & ſic extracti ſceleratè in præjudicium immunitatis Eccleſiaſticæ occiduntur: Providemus, quòd qui hujuſmodi alimenta impediunt miniſtrari, per diſcretionem Ordinarii pœnâ excommunicationis diſtrictiùs arceantur. Extrahentes autem eos ab Eccleſia, vel cœmiterio, ſeu via publica per inſidias, poſt abjurationem terræ; vel taliter extractos occidentes, cum ſub Eccleſiaſticâ protectione conſiſtant, omnibus pœnis ſacrilegii percellantur. In Eccleſia autem vel cœmeterio, non fiat cuſtodia confugientium ad Eccleſiam; & ſi fiat, cuſtodes in forma juris diſtrictiùs excommunicationis ſententia compeſcantur.

§. Rurſus multotiens invadunt aliqui bona Eccleſiaſtica, & perturbant ac infringunt Eccleſiaſticas libertates. Unde providemus, quòd malefactores hujuſmodi ac ſacrilegi, excommunicati per locorum ordinarios nuncientur; & ſi in ſua pertinacia per unum menſem perſeveraverint, tunc terræ ſuæ & loca in quibus morantur, Eccleſiaſtico ſupponantur interdicto: & neutra relaxetur ſententia, donec de damnis aut injuriis ſatisfecerint competenter. Et ſi quis Eccleſiam poſſeſſionibus aut libertatibus ſuis ſpoliaverit, pœnis ſubjaceat ſupradictis: & in ipſum uſque ad plenam reſtitutionem & ſatisfactionem condignam, in forma juris excommunicationis ſententia ſolenniter proferatur. Et ſi iidem ſacrilegi faciant judices, aut Prælatos propter hoc attachiari & diſtringi; tam ipſi quam diſtringentes, pœnas in attachiatores & diſtrictores editas, perferant ſæpeditas.

§. Ad hæc, cum contingat quòd domicilia & hoſpitia clericorum ſuis ſervientibus occupentur, bonaque ipſorum clericorum ibidem inventa, per ſacrilegos hujuſmodi conſumantur, reclamantes & retinentes conviciis afficiantur, verberibus affligantur, & aliàs viliter pertractentur, & quandoque etiam carectæ et equitaturæ dominicæ Prælatorum, Religioſorum, aut Clericorum in itinere publico, in mercatis, & aliquando in ſanctuariis capiantur, & abducantur violenter, addictorum Magnatum res, commercia, & victualia tranſvehenda: *Providemus*, quòd omnes hujuſmodi violenti & ſacrilegi, in forma juris excommunicentur, & ſolenniter excommunicati denuncientur: donec ablata et abducta reſtituerint, & de illatis injuriis ſatisfecerint competenter.

§. Compelluntur etiam Clerici & Religioſi res ſuas quas habent licitè venales, ad pretium Domini Regis ſibi et ſuis miniſtris vendere, et inviti tradere pretio non ſoluto: unde *Providemus*, quòd taliter compellentes, cogantur per ſententiam excommunicationis juſtum pretium ſupplere, vel rem reſtituere ſic extortam: et nihilominus de commiſſo ſacrilegio ſatisfacere, prout decet.

§. Domino inſuper rege Eccleſiarum Cathedralium vel Conventualium vacantium cuſtodiam obtinente; bona earundem Eccleſiarum per ballivos ſuos diſſipat et conſumit; non ſolum contra libertates Eccleſiæ, ſed contra jura Eccleſiaſtica et chartam ſuam communium libertatum: propter quod *Providemus*, quòd Eccleſiaſticus Judex loci dictos ſacrilegos per excommunicationis ſententiam coerceat, uſque ad ſatisfactionem condignam; et ſi Rex prohibuerit, non parcatur eidem, & ſi attachiationes & diſtrictiones intervenerint, ad remedia contra attachiantes & diſtringentes ſuperiùs præmiſſa, habeatur recurſus.

§. Archiepiſcopi utique & Epiſcopi, ratione patrimonii Eccleſiaſtici per communem ſummonitionem coram Juſticiariis itinerantibus evocati, per Attornatos ſeu procuratores ſuos literatoriè conſtitutos, contra libertatem & conſuetudinem Eccleſię minimè admittuntur: Supplicandum eſt ergò Domino Regi, ut ſuſtineat quod per literas procuratorias admittantur procuratores ſeu Attornati eorundem; & Juſticiarii moneantur, quòd tales cum literis competentibus admittant attornatos. Si verò ſic non admittantur, & quia perſonaliter non venerit Prælatus, condemnetur, & poſtmodum diſtringatur: *Providemus*, quòd procedatur contra attachiantes & diſtringentes, ut ſuperiùs eſt expreſſum.

§. Prælati verò & clerici venire coram magiſtratibus ſecularibus diſtringuntur, oſtenſuri quo jure aut quo warranto utuntur libertatibus quibus à longis retrò temporibus, ipſi ſeu prædeceſſores ſui, uſi ſunt pacificè, nomine Eccleſiarum ſuarum: alioquin impedi-

impediuntur uti libertatibus prædictis. *Providemus*, quòd ſic vocati de jure aut warranto §. ſuo non reſpondeant, & ſi ſuper hoc diſtringantur, vel aliàs condemnentur, procedatur contra condemnantes & diſtringentes, ut ſuperiùs annotatur. Et ſi retineatur Prælatus, §. Archiepiſcopus cum Epiſcopis requirat eum, & puniant detentores: et ſi liberè non dimittatur, ad interdicta ut ſuperiùs procedatur.

§. Aliquando quidem Eccleſiis & Prælatis Principes, & alii *Chriſti* fideles, poſſeſſiones & libertates dant & concedunt per ſuas chartas, in quibus hujuſmodi clauſula vel ſimilis continetur. *Omnia quæ ad me vel ad hæredes meos de tali feodo vel poſſeſſione pertinent, vel poterunt pertinere, tali eidem Eccleſiæ vel Monaſterio, ac eorum Prælatis & Miniſtris, ſine aliquo retenemento, do, concedo, & præſenti charta confirmo.* Si poſtmodum ſuper aliquo articulo de pertinentiis, qui in charta ipſa non fuerit ſpecialiter expreſſus, in judicio ſeculari contentio moveatur; dicunt judices ſeculares, Chartam illam eſſe vacuam & inanem; eò quòd nominatim articulus ille non exprimitur in eadem. Et ſic hoc verbum *Omnia* ſecundùm eos nihil continet, niſi quòd fuerit ſpecialiter expreſſum: et ſi articulus libertatum contentioſus in charta ſpeciali exprimatur, dicunt iidem judices Chartam ipſam eſſe vacuam & invalidam: ſi Eccleſia vel monaſterium uſa non fuerit hujuſmodi libertate. §. *Providemus*, quòd Juſticiarii & alii Judices ſeculares, Eccleſias vel loca religioſa perverſa interpretatione hujuſmodi, poſſeſſionibus ſuis ſeu libertatibus defraudantes, moneantur per locorum Ordinarios in quibus talia judicia exercentur: quòd ſub talis interpretationis velamento, poſſeſſiones, libertates & jura Eccleſiaſtica perturbare ſeu intervertere non præſumant. Quod ſi monitionibus non acquieverint eorundem, per excommunicationis interdicti ſententias dictorum Juſticiariorum & judicum, prout clerici fuerint ſive laici, iniquitas ſecundùm formam ſuperiùs annotatam, reprimatur.

§. Licèt etiam clemens Rex, magnates aliique *Chriſti* fideles, terras & poſſeſſiones in liberam puram & perpetuam eleemoſynam Eccleſiis & viris Eccleſiaſticis piè duxerint conferendas, nihilominus cum Vicecomites ac ſui ballivi compellunt hujuſmodi perſonas Eccleſiaſticas, pro dictis terris et poſſeſſionibus ſectam facere ad ſuam Curiam Laicalem, contra donationis formam, & officium pietatis, & jura Eccleſiarum; & poſſeſſiones quibus uſæ ſunt à longis & antiquis temporibus retroactis perturbantes, niſi de conceſſionibus originalibus, & chartis ſuis fortè vetuſtate vel alio modo deperditis vel conſumptis, fidem fecerint coram eis: *Providemus*, quòd ſi diſtrictio fiat pro hujuſmodi ſectis, à donatoribus & fundatoribus, ſive eorum hæredibus, vel aliis ſuis ſuccedentibus ſucceſſoribus qualitercunque; per præmiſſas cenſuras Eccleſiaſticas penitus reprimantur. Si verò ab aliquibus capitalibus Dominis fiat diſtrictio pro dicta ſecta, quam Eccleſia vel Monaſterium antea facere non ſolebat; compellentes & diſtringentes, modo ſimili arceantur.

Quandoque etiam laicis indecentatis decedentibus, Domini feodorum non permittunt ipſorum debita ſolvi de bonis mobilibus eorundem, nec in uſus liberorum ſuorum & parentum, vel aliàs per diſpoſitionem Ordinariorum, piè diſtribui pro defunctis. §. *Providemus*, ut moneantur dicti domini & eorum ballivi, ut à talibus impedimentis deſiſtant; & monitionibus, non parentes (ſaltem pro illa portione quæ defunctum contingit) per excommunicationis ſententiam compeſcantur. Eodem modo §. procedatur contra eos, qui aſcriptitiorum & aliorum ſervilis conditionis teſtamenta impediunt, contra conſuetudinem *Anglicanæ* Eccleſiæ hactenus approbatam.

§. Prædicta denique remedia, tam ad præſentia quàm ad futura gravamina ſe extendunt: præſertim à tempore excommunicationis de conſenſu Regis & magnatibus Regni *Londoniis*, per Prælatos ſolenniter promulgatæ, in tranſgreſſores *Chartæ Communium libertatum.*

§. Archiepiſcopi & Epiſcopi de conſenſu & approbatione inferiorum Prælatorum, Capitulorum Cathedralium, & Conventualium; necnon univerſitatis totius cleri *Angliæ*, pro reformatione Status Eccleſiæ *Anglicanæ*, & reparatione Eccleſiaſticæ libertatis, hæc prædicta communiter & concorditer providerunt.

PAG. 952. lin. 32. *Litera miſſa à novo Rege* Alemaniæ *ſive* Romanorum, *ſummo Seneſcallo ſuo in* Anglia.

SAlutem & omne bonum. Libenter votivos & celebres noſtra felicitatis eventus, ad veſtrorum ſpeculum corda transferimus, credentes in vobis tunc argumenta congaudii geminari; & pracipuè cum ad aures veſtras quas ex fidei puritate, intima affectionis zelo, circa noſtrum ſtatum attentas eſſe confidimus, latitia noſtra tripudia derivamus: illo proculdubio noſtris affectibus inharente deſiderio, quòd delectaret nos potiùs hoc, & qualibet alia feſto, praſentialiter vobiſcum peragere, quàm per interpretis ſcriptura miniſteria nunciare. Sanè ut plena omnium noſtrorum locorum eventuum, qui nobis poſtquam à vobis receſſimus acciderint, & certa ad vos notitia praferatur: praſentem paginam pradictorum eventuum oſtenſivam, ad vos duximus deſtinandam. Vobis ad gaudium intimantes, qua cum in die Dominico proximo poſt feſtum beati Marci *Euangeliſta, apud* Gernemue *navem cum tota noſtra conſcendimus comitiva; die Martis proximo ſubſequenti, in die ſcilicet Apoſtolorum* Philippi & Jacobi, *ſalvis per Dei gratiam omnibus & noſtris, & totius familia noſtra, atque etiam Comitativa perſonis & rebus, venimus uſque* Burdrech, *in oppido videlicet in medio Comitatus* Oxolandiæ *conſtituto. Indeque mora ibidem ad capeſſandam requiem, poſt labores biduana contracta, tertio die receſſimus; & continuè per* Oxolandiam & Gerl: *Comitatus tranſitum facientes, tandem die Veneris ante feſtum Aſcenſionis Dominica, pervenimus* Aquiſgranum: *occurrentibus nobis in dicta civitatis introitu, hominibus majoribus & melioribus, clericis & laicis, nobilibus, militibus, & aliis omnibus civibus civitatis ejuſdem; Qui nos magnificè & honorificè, cum magno tripudio & jubilo, lati & hilares ſine cujuſlibet difficultatis obſtaculo ſuſceperunt. Nec credimus (quemadmodum vulgus in iſto terra & communis fama teſtatur praconium) quòd à ducentis annis & citra aliquis Imperator* Romæ *vel regum, in ſua novitatis principio dictam civitatem ſine gravis offenſionis ſeu contradictionis obice ſit ingreſſus. Cumque poſt ingreſſum dicta Civitatis, moram in ipſa oporteret nos trahere longiorem; ecce rumores noſtris affectati deſideriis occurrerunt nobis hilariter, nunciantes Archiepiſcopum* Treverenſem *noſtri climatis inimicum, qui in noſtri nominis & honoris diſpendium caſtrum noſtrum & palatium* Bapardcenſe, *cum maxima multitudine armatorum vallaverat, & ad expugnationem ipſius multas machinas inſtauraverat, à venerabili Archiepiſcopo* Moguntino *dilecto principe noſtro, aſſiſtente ſibi de noſtris fidelibus magna copia pugnatorum; ob noſtri nominis reverentiam ad dicti Caſtri liberationem, & in obſeſſorum ſubſidio properante; die Mercurii poſt feſtum Sancti* Johannis ante portam Latinam, *cum eodem Archiepiſcopo* Treverenſi *confligente viriliter; non ſine ſtrage ſuorum multorum, multis ſuis militibus & aliis complicibus captivatis confectum in pralium, per dedecoroſa fuga praſidium, mortis ſupplicium, ſeu periculoſum captivitatis diſpendium evitaſſe. Sic itaque dicto Caſtro noſtro, per praſati Archiepiſcopi* Maguntini, *ac aliorum fidelium noſtrorum auxilium, à preſſuris ſubſidentium, & ab impugnantium inſultibus feliciter liberato; ipſoque victualibus, & aliis neceſſariis, ac ſtrenuis defenſoribus egregiè communito, Idem Archiepiſcopus* Maguntinus, *apud* Aquiſgranum *ad praſentiam noſtram venit: ubi in feſto Aſcenſionis Dominica, ipſo & Epiſcopo* Colonienſi *praſentibus, multiſque Epiſcopis, ducibus, Comitibus, Baronibus, Marchiſiis, & nobilibus regni noſtri, noſtriſque fidelibus, in ſede magni* Caroli *cum ſolennitate qua decuit, in illius nomine qui ſuperbos dejecit & ponit humiles in ſublimi, ſacri* Romani *regni ſceptrum recepimus, & coronam: chariſſimo conſorte noſtra ſimiliter, eodem die nobiſcum ſolenniter ut decuit coronata. Denique coronationis noſtra cum magna ſolennitate & gaudio officio celebrato, dilectorum Principum & aliorum noſtrorum fidelium, ſuper agendis noſtris communicato conſilio; viſum eſt nobis & eis exaltationi noſtra votiva plurimùm expedire, ut ſtatim ſine mora diſpendio humiliationi noſtrorum rebellium intendamus; ac poſt ad confringenda elati cornua* Treverenſis, *omnia noſtra molimina convertamus: ut, ſicut ſe primum in noſtris negotiis, non tam juſtum & rationabilem, quàm voluntarium conſtituit turbatorem; ita primò experiatur & diſcat, quid & quantum contra eum poſſit & valeat manus noſtra. Ad hac autem pracipuè certos vos volumus eſſe, quòd tantam jam in auxilio noſtrorum fidelium & fautorum, in* Alemannia *habere confidimus poteſtatem, quòd in fidei*

noſtra

noſtra Zelo durantibus, nullius viventis ſit nobis potentia formidanda. Datum, &c.

§. *Et ſciatis quòd ad feſtum noſtrum, fuerunt tria millia militum: & fuimus apud villam* Alquenſem, *per octo dies ante feſtum prædictum: & tenuimus feſtum noſtrum die Aſcenſionis, & in craſtino feſtum Domini* Henrici *filii noſtri, pro militia ſua, ſecundùm morem patriæ, bono modo & bona tranquillitate, abſque aliqua alicujus turbatione vel læſione. Et ſciatis, quòd ad Pentecoſten apud* Coloniam, *& inde transferemus nos cum exercitu noſtro, ſuper Archiepiſcopum* Treverenſem. *Et ſciatis quòd ad feſtum noſtrum prædictum, fuerunt triginta tam duces quàm Comites; & duo Archiepiſcopi, & decem Epiſcopi.*

Sic ſic igitur coruſcat pronoſticum Frederici *Imperatoris manifeſtatum; prout ſcribitur in ſchedula inſita.*

PAG. 957. lin. 6. & PAG. 958. lin. ult. *Tartarorum immunditias, &c. apud Sanctum Albanum diligens indagator poterit reperire*] ſcilicet, in *libro Additamentorum*, qui apud *Sanctum Albanum* aſſervabatur; ut ejuſdem cœnobii archivis, liber privatus et peculiaris. Unde tibi hæc quæ ſequuntur tranſcripſimus: licet plurimas ſuper hac re Epiſtolas habeas variorum, in *Hiſtoria* præcedenti, paginis, ſcilicet, 546. l. 36. pag. 558. l. 16. et p. 608. l. ult.

Epiſtola cujuſdam Epiſcopi Ungarienſis, *ad Epiſcopum* Pariſienſem.

DE facto *Tartareorum* vobis reſcribo, quòd ipſi venerant prope confinium *Ungariæ* per quinque dictas: et venerunt ad aquam quæ vocatur *Deinphir*, quam tranſire non poterant in æſtate. Volentes autem expectare hyemem, miſerunt ante ſe quoſdam exploratores in *Ruſſiam*; ex quibus capti fuerunt duo, et miſſi Domino Regi *Ungariæ*, quos ego habui in defenſu meo; et ab ipſis didici nova, quæ vobis mando. Quæſivi ubi eſſet terra eorum: et dixerunt, quòd eſſet ultra quoſdam montes, et ſedet juxta flumen quod vocatur *Egog*; et credo quòd ille populus ſit *Gog* et *Magog*. Quæſivi de fide; et ut breviter dicam, nihil credunt: Et cœperunt dicere, quòd exierunt ad expugnandum mundum. Literas habent *Iudæorum*, quia priùs proprias literas non habuerunt. Quæſivi qui eſſent illi qui docent eos literas; dixerunt quòd eſſent homines pallidi, qui multum jejunant, veſtes longas portant, et nullos offendunt: et quia multas circumſtantias dixerunt de hominibus illis, quæ concordant cum ſuperſtitionibus *Phariſæorum* et *Saducæorum*, credo illos eſſe *Saducæos* vel *Phariſæos*. Quæſivi; utrum diſcernerent cibos, dixerunt quòd non. Comedunt enim ranas, canes, et ſerpentes, et omnia indifferenter. Quæſivi; qualiter exierunt de montibus ultra quos fuerunt. Dixerunt quòd viginti dietis durat longitudo et latitudo ipſorum: Duodecim millia hominum ſemper ſunt in equis, qui cuſtodiunt exercitum. Equos bonos habent, ſed ſtultos. Equi enim multi ſequuntur eos abſque ducatu; ita quòd ſi unus equitat, xx. vel xxx. equi ſequuntur ipſum. Loricas habent de coreis, et ſunt fortiores quàm de ferro; et ſimiliter coopertoria equorum. Pedites nihil poſſunt, quia crura habent brevia, et corpus longum. Meliores ſunt ſagittarii, quàm *Ungarii*, et *Comanii*; et fortiores artus habent. Quocunque modo intrant terram, interficiunt habitatores terræ; Præter parvulos, quibus *Zingiton* * qui eſt Dominus eorum (qui interpretatur Rex Regum) lignum ſuum imponit comburendo in facie ipſorum. Quadraginta et duo Conſiliarii ſunt, quibus *Zingiton* ſigillum ſuum committit. Nullus de toto exercitu audet niſi alta voce, nullus de toto exercitu audet interrogare quo vadit dominus noſter, vel quid intendit facere? lac jumentorum bibunt, et multum inebriantur. Nova de ipſis certa audire non poſſumus; quia præcedunt eos quædam gentes quæ *Mordani* vocantur: qui interficiunt omnes homines indifferenter: et nullus de eis audet calceare pedes ſuos, donec interficiat hominem: et per illos credo eſſe interfectos *Prædicatores & Fratres Minores*, & alios nuncios, quos miſerat Rex *Ungariæ* ad explorandum. Sine dubietate devaſtaverunt omnes terras, et deſtruxerunt quas invenerunt, uſque ad aquam ſupradictam.

Illuſtri viro glorioſo et excelſo, mirificæ bonitatis prædicto, ac ſoſpitatis providentia redimito, *I.* Dei gratia Duci *Barbaniæ* et *Bononiæ*, *N.* Dei gratia *Langon: Turrigin:** et

* *Cingis Cham.*

* *Thuringiæ, Saxoniæ,*

Saxoniæ, Comes *Palatinus*, ſalutem, et *Chriſtianæ* profeſſionis pericula devitare. Audite inſulæ et cuncti populi *Chriſtianæ* religionis, crucem Dominicam profitentes, in cinere et cilicio, jejunio et fletu, et planctu ululate, lachrymas in maxima quantitate effundite, Quoniam venit & noviter venit dies Domini, magna et amara valde, cum crucis *Chriſti* perſecutio ab Aquilone et mari venerit inaudita, cum mentis perturbatione, et cordis afflictione, vultu lachrymabili, et præcordiorum ſuſpiriis, per intervalla reſpirando; prout poſſumus vobis ſignificamus. Quòd gentes infinitæ, aliis hominibus odibiles, effrænata malitia, terram in fremitu conculcantes, ab oriente uſque ad limites noſtri Dominii, totam terram penitus deſtruxerunt. Civitates, caſtra, imò et municipia deſtruendo, non ſolùm *Chriſtianos*, imò *Paganos*, *Iudæos*, nemini parcentes, omnibus indifferenter ſine miſericordia mortem inferentes; præterquam parvulis tantùm, quibus Rex eorum *Zingiton* vocatus, ſigna in frontibus imponit. Non ſolùm homines comedendo, ſed etiam devorando. Comedunt enim ranas, ſerpentes, et ut breviter dicatur, nullum cibum diſcernunt: et ſicut à facie leonis cuncta animalia fugiunt, ſic à facie illius gentis, cuncti populi *Chriſtiani* terga in fugam vertunt. *Comani* enim viri bellicoſi, non potuerunt in terra ſua contra eos bellum ſuſtinere: ſed fugerunt uſque ad *Chriſtianos* viginti millia *Comanorum*, & inierunt fœdus cum *Chriſtianis*; et parati ſunt pugnare contra omnem gentem, præterquam prædictam. Quid mirum? ſunt enim corpore terribiles, vultu furioſi, oculis iracundi, manibus rapaces, dentibus ſanguinolenti, & eorum fauces ad carnem hominum comedendam, et humanum ſanguinem abſorbendum, omni tempore ſunt paratæ: et tanta eſt multitudo eorum, quod exercitus eorum durat per viginti dietas in longitudine, & quindecim in latitudine. Et ut multa paucis perſtringamus, Cùm dicti homines *Tartari* vocati, totam *Ruſſiam* et *Poloniam* uſque ad confinia Regni *Boemiæ*, & partem mediam regni *Vngariæ*, penitus deſtruxerunt, et quaſi ſubito civitates intraverunt, et principes in medio Civitatis ſuſpenderunt: unde credimus ipſos eſſe gladium furoris Domini propter peccata populi *Chriſtiani*, teſte beato *Methodio* qui iſtos *Tartaros* vocat *Iſmaelitas* et *onagros ſylveſtres*, *aſinos*, *&c.* Nos vero de ſuperni judicis bonitate et miſericordia confiſi, humiliter ſanctos viros *Prædicatores* et *Minores*, ut toti populo *Chriſtiano* ducatui ſubdito, Crucem, orationes, afflictiones et jejunia prædicent. Proponimus enim mente in cœleſtibus habitare, arma et ſcutum apprehendere. Malumus enim mori in bello, quàm videre mala gentis noſtræ, et ſanctorum. Et ſi clypeus noſter qui prima jacula ſentiet conteratur, noſtro pariete ſuccenſo, et terra devaſtata, vicini parietes et vi. inæ provinciæ formidabunt. Vale. Audivi à fratre *Roberto de Theles* quod ſine dubio iſti *Tartari* deſtruxerunt ſeptem Conventus fratrum ſuorum.

Chariſſimis *Chriſti* fidelibus univerſis, ad quos præſens ſcriptum pervenerit, frater *Iordanus* Ordinis fratrum *Minorum*, vicarius Provinciæ *Poleanæ*, *Pringenſis* Conventus: cum cæteris fratribus, ſalutem. Quoniam agentibus peccatis hominum, adauctis in mundo incrementis miſerabilibus diu præſcita et prædicta tandem venit velut à Deo pinnata ſuper nos repentina tribulatio, propulſis fratribus *Prædicatoribus* et noſtris, cæteriſque fidelibus à gente *Tartariorum*, à Tartaro oriunda: ex hiis indebitis quæ juxta ſoritatem jam olim de ſe ſcripturæ prælibatam teſtimonio; deletis namque multis nationibus incognitis, exterminatâ quoque *Ruſſiâ* nobis cognitâ, quæ ſeptem duces habuiſſe dicitur; ecce proh dolor! terminos Eccleſiæ invaſiſſe, atque aquas fortiſſimas et nemora denſiſſima, velociſſimè pertranſeuntes, modo incredibili ex parte magna præpotens regnum *Vngariæ* occupaverunt, de quo omnimodam certitudinem, propter diſtantiam reddere non poſſumus; tamen de hiis quæ in noſtra provincia acta ſunt, certiùs deſcribimus: Quia jam poenè tota *Polonia*, ab eiſdem nationibus barbaris crudeliter eſt deleta: Qui nulli hominum ætati, conditioni, vel ſexui deferentes, ſed cunctos in ore gladii conſumentes, et loca Deo ſacrata prophanantes, jam ſunt in finibus *Alemanniæ* et *Boemiæ*, ſimilia nobis et cæteris *Chriſtianis* (niſi Deus reſtiterit) peracturi. Præſertim cum *Chriſtianitas* in ſe inteſtinis bellis prægravata, et ſchiſmatibus, neceſſitati communi, et paci reipublicæ, minimè intendere videatur, ut oporteret. Sollicitì tantis periculis, orationum veſtrarum ſuffragia tantùm poſtulamus: & ad hæc, cunctos fideles monitis ſalutaribus exhortamur. Noveritis etiam, quod jam quinque Conventus *Prædicatorum*, et duæ Cuſtodiæ de fratribus noſtris, ſunt penitus deſtructę: habentes plus ſpatii terræ in Aquilone quam *Tuſcia* et *Lumbardia*, inimici debacchantur; tribus

Cuſtodibus

Cuſtodibus ſuperſtitibus, una tamen Cuſtodia, immo ferè duabus evaſis. De tertia verò, quæ in *Boemia* dicitur, egreſſus eſt Rex in occurſum, cum innumera multitudine exercitus: ſed in Deo victoria eſt. Datum *Pyngenſi*, anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſecundo; Quarto Idus Aprilis.

Religioſis viris & univerſæ Sanctæ matris Eccleſiæ fidelibus, præſens ſcriptum viſuris vel audituris, *F.* Dei gratia humilis Abbas *Sanctæ Mariæ*, totuſque Conventus ejuſdem loci, ordinis *Sancti Benedicti* in *Ungaria* commorantes, conſolationem Paracleti, cum ſalute; quam promeruit *Sanctus Benedictus*, & gloriam ſempiternam. Latores præſentium Fratres *B.* & *I.* Sacerdotes domus noſtræ Monachos, veſtræ commendamus charitati: quos de Clauſtro *Sanctæ Mariæ* in *Ruſcia*, in *Hyberniam* tranſmittimus, gratia commorandi. Et hoc per inopinatum adventum *Tartarorum*, qui dicuntur *Iſmaelitæ* (proh dolor!) compellimur faciendum. Heu mater Eccleſia gemens & dolens de filiis, Deo famulantibus, qui diſperſi per diverſas nationes gentium, propter *Tartaros* ſupervenientes inopinatè fines orientales potenter intraverunt, & maximam hominum partem ibidem habitantium peremerunt. Inſuper bona Eccleſiæ noſtræ, & redditus fratrum quibus ſuſtentabantur, totaliter devaſtaverunt; & dicitur quòd quadraginta duo anni ſunt elapſi, ex quo receſſerunt à montibus in quibus clauſi tenebantur. Qui de locis maledictis ut credimus progredientes, provincias *Aſiæ* beſtialiter devaſtando, quatuor Reges cum Principibus ejuſdem terræ inhumaniter mactaverunt. Regem etiam *Cappadociæ* valde potentem, Regem *Perſarum* cum ſuis tribunalibus, ſimiliter viginti, & quinque duces in *Ruſsia* potentiſſimos, ducem *H. Poloniæ* piæ memoriæ, cum quadraginta millibus hominum, una die quaſi in momento interfecerunt. Præterea magnificum Regem *Hungariæ Bela* nomine, fugaverunt; Archiepiſcopos tres, & quatuor ſuffraganeos, & ſexaginta quinque millia hominum. Et in eodem bello, Regem *Colomannorum* prædicti Regis fratrem, vulneraverunt lethaliter: ita quòd mortuus eſt poſt breve tempus. Deinde proficiſcentes ad fines nobilis ducis *Auſtriæ*, *Styriæ*, *Marchæ Tarviſiæ*, *Moraviæ* & *Boemiæ*, in Natali Domini *Danubio* congelato, cum magna fortitudine ad alteram partem fluminis tranſmearunt; prædictorum principum terras vaſtando, omniaque feraliter per circuitum exterminando: nulli parcentes ſexui, inenarrabilia perpetrant impudenter. In Eccleſiis cum mulieribus ſuis dormiunt, & de cæteris locis Deo ſacratis (proh dolor!) ſtabula faciunt jumentorum. Quorum inſolentia Deo irato intantum invaluit, quòd Prælati, Archiepiſcopi ſcilicet, Epiſcopi, Abbates, Principes, & vulgus ineffabile, ante ineffrænatos barbarorum Principes fugiunt, nihil aliud niſi mortem expectantes: Monachis, monialibus, prædicatoribus, interfectis, et lamentabiliter morientes, pro *Chriſti* nomine effecti martyres, ut credimus, æternæ beatitudini ſociantur. Unde charitatem veſtram humiliter imploramus, quatenus hiis ad vos confugientibus, ſinum aperiatis miſericordiæ. Datum *Viennæ*, Anno gratiæ M. CC. XLII. pridie nonas Januarii.

Hiis quoque temporibus propter terribiles rumores hujuſmodi, celebriter hii verſus *Antichriſti* adventum nunciantes, recitabantur.

> §. *Cum fuerint anni tranſacti mille ducenti,*
> *Et quinquaginta, poſt partum virginis almæ*
> *Tunc Antichriſtus naſcetur dæmone plenus.*

Fratribus univerſis frater *R.* de ordine *Prædicatorum*, & *P.* de ordine fratrum *Minorum*, Salutem. Diverſos à diverſis audiſtis rumores, de *Tartaris* maledictis. Hæc autem quæ vobis ſcribimus, eſſe ſciatis veriſſima: utinam tamen falſa. Viri robuſti ſunt, bellicoſi, multi numero, & ſatis bene armati; plurimas terras vaſtaverunt. Inter quas ſciatis *Ruſciam* in magna parte vaſtatam. *Rionam* civitatem & caſtrum quod erat ibi, deſtructum eſt, multis interfectis. Narraverunt nobis profugi, de terra illa, in *Saxonia* præcipuè, quod terram illam cum caſtris, triginta & duabus machinis impugnaverunt. Et *Ruſtenos* impugnaverunt, viginti annis. Iſto autem anno venientes ante Paſcha in *Poloniam*, bonas Civitates plurimis interfectis obtinuerunt: Quibus cum occurreret Dux *Henricus Poloniæ*, cum exercitu ſuo, ipſum, & ut dicitur, ferè decem mille de ſuis occiderunt. Procedentes de *Polonia*, fines *Theutoniæ* attigerunt; deinde declinantes in *Moraviam* & illam bonam terram vaſtantes; alii exercitui venienti per *Hungariam* occurrerunt; & prævalentes, dicuntur modò potiſſimam partem *Hungariæ*, expulſo Rege, poſſidere. Et modò audivimus, quod denuò ſex exercitus *Tartarorum* convenerunt, & idcircò, ut creditur, ut potenter intrent *Theutoniam*; cujus incolas ſciunt eſſe bellicoſos. Ideò tota

Theutonia

Theutonia ſe ad prælium præparat, crucem aſſumendo; ſtudentque urbes firmare cum caſtris; ſummopere igitur neceſſe eſt, pro ſtatu Eccleſiæ inſtanter orare. Quia ſi fuerint *Theutonici* devicti, (quod abſit) non credimus aliquem *Chriſtianorum* eis poſſe reſiſtere. Rex *Theutonicorum* & filius Imperatoris, in feſto *Sancti Iacobi* nunc inſtanti, cum maxima militia proponunt proficiſci contra eos: Et quanvis dicantur *Tartari* multi, ſunt cum eorum exercitu peſſimi *Chriſtiani & Comani*, quos *Theutonicè Valvem* appellamus. Convenerant autem in Civitate *Merſeburg*: ibi audierant quod Rex *Hungariæ* ſcripſerat Regi *Boemiæ*, quòd viribus receptis & maximo exercitu congregato, occurrere voluiſſet. Sed non præſumpſit propter fortitudinem *Tartarorum*; ſed tamen dixit ſe velle in aliquem locum munitum juxta mare cedere, Valete.

Univerſis has literas inſpecturis, frater *G.* in *Colonia* Gardianus indignus, ſalutem. Noverit charitas veſtra, me recepiſſe literas directas à fratribus noſtris Duci *Brabantiæ*, ſub hac forma. Illuſtri Principi Domino *H.* Duci *Brabantiæ*, frater *Iordanus* viceminiſter fratrum *Minorum* regni *Boemiæ* & *Polemiæ*, & frater *A.* cuſtos *Pryngenſis*, & Gardianus ejuſdem loci, unà cum Conventu, orationes humiles & devotas. Cum veſtræ generoſitatis eximia celſitudo, hilaritati ordinis noſtri ſeſe propria benignitate inclinare non dedignetur, effectum per affectum comprobatis. Nimirum igitur ſentientes vos habere zelum Dei, & rei-publicæ ſerenitati veſtræ, præſentibus duximus intimandum; quemadmodum quidam batbari quos vulgariter *Tartaros* appellamus, propter diſcrepantiam & incuriam Principum & Prælatorum, confidenter diſcurrentes, populos multos *Chriſtianos*, & præpotens regnum *Hungariæ*, & quinque ducatus *Polemiæ*, in ore gladii conſumpſerunt. Eliminato quidem dictæ *Hungariæ* Rege, & Principali Duce *Polemiæ*, cum multis militibus interfecto; quos immunitos invenerunt, infra breve tempus non ſolùm in prædictis terris, verùm ſed & in marchiis (maximè ad regnum *Boemiæ* pertinentibus) cædem maximam perpetrarunt. Magis in illa ſua victoria, dolo quàm ſtrenuitate, vincentes. Siquidem cum ſibi ex adverſo arma ſentiunt moveri, ſæpe, immò ſemper, quaſi fugam ſimulantes & receſſum, poſt puſillum revertentes furioſiùs invadunt; & dimicant nulli parcentes ſexui ætati vel conditioni; loca Deo ſacrata prophanantes, in eiſdem cum mulieribus dormientes; & ad ſanctorum ſepulchra, jumenta ſua alligantes; & carnes Sanctorum exponentes beſtiis terræ, & volatilibus cœli: ſola nominis ſui formidine, multos in fugam convertunt. Cum igitur irato Deo, dolus in manibus eorum proſperetur, & numerus eorum diatim augeatur, & de præambulis ſibi faciant propugnatores quos vincunt, & ſibi ſubdunt conſœderantes (videlicet de Paganis hereticis, & Pſeudochriſtianis infinitam multitudinem) timendum ne tota Chriſtianitas ruinam patiatur: niſi pacato Deo, & charitativè fidelibus confœderatis in vinculo pacis, furor dominicus avertatur, quo *Tartari* diaboli ſatellites, de terra viventium extirpentur. Quare vobis licèt magna pericula, perſtricto tamen ſermone, veſtram duximus exhortandam nobilitatem: quatenus vos & alii Principes & Prælati, & omnes orthodoxi & fidei Chriſtianæ æmulatores, tantis malis imminentibus in orationibus & jejuniis, necnon & armorum & armatorum præparationibus, occurratis feſtinanter. Ut ſpiritualibus & mundanis armis præmuniti, ab imminenti tempeſtate evadentes, libertas Chriſtiana valeat reſpirare. §. Illi qui dicuntur *Tartari*, devaſtaverunt jam *Indiam* majorem & minorem. Inſuper regnum *Perſarum*. Et in *Ruſcia*, Septuaginta & duos Principes pertranſierunt. Deinde *Hungariam*, *Poloniam*, & ipſum dominum terræ illius, & innumerabilem populum peremerunt. Et ante Aſcenſionem Domini, *Moraviam* intraverunt: ubi commorantur. Præterea mulieres eorum in armis equitant, & nulli parcunt. Et quæ melius pugnat, concupiſcibilior habetur. Sicut in noſtris quæ meliùs texere novit vel ſuere, partibus plus deſideratur, vel quæ formoſior. Valete.

PAG. 958. lin. ult. *Vita ſpurciſsima* Tartarorum.] vide quæ immediatè ſuperiùs annotavimus.

PAG. 975. lin. 6. *Statuta* apud Oxoniam Reperire non potuimus.

PAG. 977. lin. 2c.

HENRICUS Dei gratia, &c. Dilectis et fidelibus ſuis *Roberto de Ros*, *Alexandro de Andewill*, *Gaufrido de Childewik*, & *Henrico de Horwell*, de Comitatu de *Hertford*, ſalutem. Cum nuper in parliamento noſtro *Oxoniæ*, communiter fuerit ordinatum, quòd omnes exceſſus, tranſgreſſiones, & injuriæ factæ in regno noſtro inquirantur, per quatuor milites ſingulorum Comitatuum; ut cognita inde veritate facilius corrigantur: qui quidem quatuor milites, ad prædictam inquiſitionem fideliter faciendam, corporale præſtent ſacramentum in pleno Comitatu, vel coram vicecomite & Coronatoribus; ſi Comitatus ille in proximo non teneatur ſicut ſingulis Vicecomitibus injungimus: mandamus vobis in fide qua nobis tenemini, quòd præſtito priùs hujuſmodi Sacramento (ſicut prædictum eſt,) per Sacramentum bonorum & legalium hominum de Comitatu prædicto, per quos rei veritas inde meliùs ſciri poterit; diligenter inquiratis per Comitatum prædictum, de omnibus exceſſibus, tranſgreſſionibus, & injuriis, in eodem Comitatu à temporibus retroactis, per quaſcunque perſonas vel quibuſcunque illatis. Et hoc tam de Juſticiariis, Vicecomitibus, quàm aliis ballivis noſtris, & cæteris quibuſcunque perſonis. Et inquiſitionem inde factam, ſub ſigillis veſtris, & ſigillis eorum per quos facta fuerit, deferatis apud *Weſtmonaſterium*, in Octabis *Sancti Michaelis*, in propriis perſonis veſtris liberandam, conſilio noſtro ibidem. Mandamus etiam Vicecomiti noſtro Comitatus prædicti, quod accepto à vobis corporali Sacramento in forma prædicta, tot et tales milites et alios ejuſdem Comitatus, per quos prædicta inquiſitio meliùs fieri poterit, venire faciat coram vobis, ad dies et loca quę ei aſſignaveritis. Nolumus tamen Vicecomitem noſtrum ejuſdem Comitatus nunc præſentem, ſub hujuſmodi inquiſitione comprehendi; niſi ipſe forſan priùs Vicecomes extiterit in Comitatu prædicto; quia de illo tempore, volumus quod de ipſo ſicut de aliis inquiratur. Nec etiam volumus in prædicta inquiſitione revolvi tranſgreſſiones aut injurias, quæ aliàs coram Juſticiariis noſtris per juſtum judicium Curiæ noſtræ, & ſecundùm legem terræ noſtræ, terminatæ ſunt; aut per brevia noſtra attachiatæ. In cujus rei teſtimonium, has literas noſtras vobis mittimus patentes. Teſte meipſo apud *Weſtmonaſterium*, xxviii. die Julii, anno regni noſtri quadrageſimo ſecundo.

PAG. 978. lin. 11. *Litera miſſa à Communitate* Angliæ, *Domino Papa.*

SAnctiſſimo patri in Chriſto *Alexandro*, divina providentia Sanctæ univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, communitas Comitum, procerum, magnatum, aliorumque regni *Angliæ*, cum ſubjectione debita, pedum oſcula beatorum. Nuper veſtra ſanctitas, tam per literas quàm per venerabilem virum magiſtrum *Arlotum* Subdiaconum et Notarium, nos multipliciter monuit et induxit; ut Dominum noſtrum illuſtrem Regem *Angliæ*, in proſecutione regni *Siciliæ* juvaremus; ſibi commune ſubſidium ſuper hoc faciendum. Licet ante idem Dominus noſter Rex, abſque noſtri conſilio et aſſenſu, immo nobis reclamantibus et invitis, hoc negotium aſſumpſiſſet, quod ſibi impoſſibile propter difficultatem conditionum, et alia quæ Statum noſtrum reſpiciebant, penitus credebamus. Ob reverentiam tamen Apoſtolicæ Sedis et veſtræ, Domino Regi duximus reſpondendum, quod ſi de procerum et magnatum ſuorum conſilio, regnum ſuum in multis multipliciter deformatum, vellet in melius reformare, et vos conditiones in privilegio veſtro contentas, vires ipſius Regis excedentes, quodammodo mitigare velletis; quod juxta mitigationem et reformationem hujuſmodi, optatus eventus negotio ſperatus, ipſi præberemus et operam et effectum: ut rex negotium quod ſine nobis aſſumpſerat, per veſtrum auxilium poſſit perducere ad effectum. Cæterùm præfatus Dominus Rex attendens impoſ-

ſibile

ſibile pondus negotii memorati, & Statum regni ſui imbecillem ; voluit et expreſſe conceſſit, ut de procerum & magnatum conſilio (ſine quibus regnum ſuum gubernare non poterat, nec negotium proſequi memoratum) dicta reformatio proveniret. Hoc videlicet modo, ut duodecim ex parte ipſius electi, & alii totidem ex parte Communitatis nominati ; diſponerent, ſtatuerent, ac etiam ordinarent ſuper melioratione & reformatione regni *Angliæ*;& ipſum regnum contingentibus, prout eis melius (expediens) videretur. Promittentes tam ipſe quam Dominus *Edwardus* primogenitus ſuus, affirmantes propriis juramentis, quòd per prædictos viginti quatuor vel majorem partem eorum ordinatum exiſteret, inviolabiliter obſervaret. Facturi & procuraturi ſecuritatem omnimodam, quam ipſi viginti quatuor vel major pars eorum, ſuper hoc fieri providerent. Verùm cum inter duodecim ex parte Domini Regis electos, electus *Wintonienſis* & fratres ſui nominati fuiſſent, idem electus quaſi ſalutis ſuæ immemor, & invigilans perturbationi regni & diſpendiis, potius quàm reformationi ; regem ipſum ſollicitavit, & toto poſſe induxit; eidem immenſam promittens pecuniam (etiam uſque ad exinanitionem ſubſtantiæ & facultatum *Wintonienſis* Eccleſiæ) ut ſpreto juramento proprio, à promiſſionibus hujuſmodi reſiliret ; in regni ſui grave diſpendium, & irreparabile detrimentum. Cumque per hanc viam deſiderium intentionis ſuæ explere non poſſet, ad alia ſe convertens, Dominum *Edwardum* & quoſdam alios de nobilioribus totius regni animavit, & quantum in ſe fuit ſtimulavit ; ad ſubverſionem totius regni ; quaſi in necem ejuſdem & lapſum irreparabilem conjuraſſet. Ut de illo poſſet verè dici, *Eſt vir qui turbavit terram, & concuſſit regnum*. Nam cum ad reformationem qui nunc nominati fuerant, ſtudio vigilanti intenderent, prædictus electus & fratres ſui, nunc per ſubterfugia, nunc per alias cavillationes varias, eventum reformationis hujuſmodi retardabant : Sed *mentita eſt ſibi iniquitas*. Quia quantò plùs conabantur negotium impedire, tantò ferventiùs & conſtantiùs alii zelo reipublicæ inflammati, inſtanti vigilia & propenſiori cautela, illud promovere ſtudebant. Attendentes, quòd firma cohærentia fidelis eſſe non potuit, ubi non eſt tenax unio voluntatum ; et ipſorum conglutinatio animorum. Sed quid ultra? Prędictorum electi & fratrum ſuorum, tàm graves erant exceſſus & grandes, quòd clamor pauperum ad cœlum aſcenderet contra ipſos. Ipſorum enim Miniſtri & Officiales, qui potiùs prædones & ſatellites dicebantur, undique deprædabantur pauperes : inſidiabantur ſimplicibus, movebant impios, opprimebant innocentes, exultabant in rebus peſſimis ; lætabantur cum male feciſſent, peccata populi comedentes luxuriabantur in lachrymis viduarum ; in nuditate pupillorum ; in oppreſſionibus ſubditorum gaudentes. Et in tantum ipſorum effrænata rabies invaluerat, quòd nec ſub ipſis minores vivere poterant, nec cum ipſis converſari pares ; nec ſuper ipſos impares majores. Nos igitur attendentes quòd reſpublica corpus quoddam eſt, quod divini muneris beneficio vegetatur, & ſummæ æquitatis nutu agitur, & regitur quodam moderamine rationis ; nec expedit quod in uno corpore diſſonantia ſit membrorum : dictos electum & fratres, tanquam turbatores quietis & tranquillitatis regni totius, poſt multas inſtantias & frequentes monitiones vocavimus, & vocari per Regem fecimus : ut judicio ſiſterent ſuis querelantibus reſponſuri, juxta conſuetudinem Regni & leges. Ita quod duo ex ipſis quos mallent exirent, reliquis duobus remanentibus : qui pro ſe & aliis reſponderent ; ac ſi ſibi magis expediens crederent, regnum omnes exirent. Qui ſuis culpis exigentibus ſubire judicium formidantes, maluerunt exire quàm judicii rigorem expectare. Sed nec adhuc nobis et regno noſtro, ſuper hoc plenè non tantum exiſteret, ſi Electus (cui totius turbationis materiam merito imputamus) rediret in *Angliam*: cujus præſentia ſubita poſſet evertere, quicquid noſtra ſollicitudo multis vigiliis et infinitis laboribus ſtuduit ordinare. Unde fixum eſt propoſitum omnium, et accenſum deſiderium ſingulorum ; quod illo acto ſchiſmatis homo diſſenſionis & ſcandali, inter nos deinceps nullatenus converſetur. Quia igitur præfatus Electus et fratres, Regem et Dominum *Edwardum* infatuaverant, adeo quod non ſolùm inſolentiæ remanebant penitus impunitę, ſed quod pejus eſt, et verecundum dicere terribileque audire, ſi quis contra ipſos vel eorum alterum differet in judicio quæſtionem ; Rex qui delinquentem punire et delictum corrigere tenebatur, ipſos in ſuis facinoribus nutriens contra conquerentem mirabiliter turbabatur : et cui Judex debebat eſſe propitius, ad eorum ſuggeſtionem fiebat adverſarius, & nonnunquam terribilis inimicus : ita quòd fulciti Regis potentia et favore, quos volebant opprimebant : Communitates & libertates Eccleſiarum

damnabiliter

damnabiliter violando, homines incarcerando, clericos vulnerando, in præjudicium coronæ (cui ſoli competit hujuſmodi incarceratio.) Laxatis habenis nequitiæ debacchando per Regnum, pro ſuæ libito voluntatis. Unde ſi (quod abſit) electus rediret in *Angliam*, pejora prioribus probabiliter formidamus. Sanctitati veſtræ igitur omni affectione qua poſſumus, ſupplicamus, quatenus ſicut unitatem & pacem Regni *Angliæ* (quod ſemper vobis extitit devotum & exiſtit) diligitis, ſæpe dictum electum ab adminiſtratione *Wintonienſis* Eccleſiæ, quæ ex munificentia Sedis Apoſtolicæ ſibi conceſſa fuerat, amoveatis omnino. Et magis expedit, quòd iſtud fiat ſine ſcandalo, de veſtræ plenitudine poteſtatis; quàm (quod Deus avertat) occaſione ipſius pejora contingant; et nos veſtri devotiſſimi, aliud facere compellamur. Scituri pro certo, quòd etiamſi Dominus Rex & regni majores hoc vellent, Communitas tamen ipſius ingreſſum in *Angliam* jam nullatenus ſuſtineret. Potiùs enim ſævirent in ipſum, quàm quod ipſius intolerabilem ſævitiam expectarent. Quin immò, omnibus regnicolis oneroſum, & toti regno diſpendioſum exiſteret; ſi proventus de quo regnum infeſtare diſpoſuit, perciperet. Quod & omnes qui qualitatem negotii noverant aſſeverant. Et certè (clementiſſime Pater & Domine) hoc ſatis credimus ſine ſcandalo faciendum; cum non ſit in Epiſcopum conſecratus: ſed tantùm ſibi adminiſtratio eſt conceſſa. Super hiis autem & aliis, quæ nuncii noſtri latores præſentium, Sanctitati veſtræ exponent, fidem indubitatam adhibere velitis; petitiones noſtras quas per ipſos vobis offerimus (ſi placet) ad exauditionis gratiam admittentes. Et nos

R. de Clare Glovernia & Herefordia,
S. de Monteforti, Legriæ,
E. Bigod Mareſcallus *Anglia.*
H. de Bohun, Hertfordia & Eſſexia,
W. Albemarle.
I. de Placeto, Warevici Comites,
H. Bigod, Juſticiarius *Anglia*,
P. de Sabaudia,
I. Filius Galfridi,
Iacobus de Andel, & Petrus de Monteforti.

Vice totius Communitatis, præſentibus literis ſigilla noſtra appoſuimus, in teſtimonium prædictorum. Conſervet incolumitatem veſtram altiſſimus, per tempora longiora.

Deſtinantur Romam *quatuor milites fideles, & facundi: ut hæc Domino Papæ intimentur.*

Magnates igitur formidantes ne Electus *Wintonienſis Romam* properaret, & infinita promiſſa Papæ & Cardinalibus pecunia, ſuam procuraret conſecrationem; ut ſic efficacior eſſet ad nocendum: elegerunt ſibi quatuor milites peritos, & facundos, & fidedignos; qui hanc prænotatam Epiſtolam *Romam* deferrent; & Papæ & toti Curiæ præſentarent *Romana.* In cujus tenore continetur, ut eiſdem fides adhibeatur indubitata. Habebant autem de denariis electi memorati, mille marcas, abſconditis pro eorum nunciorum labore, ad ſua viatica, & alia ſibi neceſſaria exhibenda. Tranſalpinaturi cum veniſſent *Pariſiis*, infirmatus unus eorum videlicet,   obiit. Unde non mediocriter doluerunt: nihilominus alii tres tantum iter inceptum continuaverunt. Et cum *Romam* perveniſſent, cauſam ſui itineris Domino Papæ plenius monſtraverunt: addentes quædam alia enormia, et maxima facinora, que perpetraverant prædicti electus et fratres ejus. Videlicet de homicidiis, rapinis, et variis injuriis, et oppreſſionibus, nec voluit Rex impetus eorum refrænare. Nec prætermiſerunt injuriam magnam quam fecerant magiſtro *Euſtachio de Len*, Officiali Domini *Cantuarienſis* Epiſcopi: ubi vel omnes dicti fratres, vel major pars dicitur interfuiſſe: Pro qua offenſa maxima, excommunicati fuerunt omnes, qui tanto facinori interfuerunt per totam provinciam *Cantuarienſem*, et *Oxoniis* coram univerſitate. Recitatumque eſt, quòd unus fratrum (ſcilicet *Galfridus*) Coquum regis aſſavit; et excogitatis tormentis, uſque ad mortem cruciavit.

Ad quorum auditum, omnes audientes, aures ſuas continentes, obſtupuerunt.

FINIS.

DE AUCTARIO ADDITAMENTORUM.

Gulielmi Watsii Admonitio ad Lectorem.

N*On te celamus (bone Lector)* Additamentorum *codicem* Manuſcriptum, *nullo aut Temporum Rerúmve geſtarum ordine, deſcriptum eſſe. Immò (quod & nos aliquoties non mediocritèr torquebat) multa, ibi, aut omnino ſine Rubricis intermiſceri; aut ſub diverſis planè, ab iiſque demutatis Titulis, ſcilicet, quos in* Hiſtoria *Abbatúmque* Vitis, *Author ipſe deſignârat; & in* Additamentorum *ſuorum Libro, nos (fruſtra) juſſerat quæritare. Nil mirum igitur, ſi in opere tam tumultuario, rerúmque heterogenearum farragine confuſiſſima; diligentiam noſtram primam nonnulla diffugerint. Præſertim cùm vere jam præterito, dum nos ad Expeditionem* Scoticam *accingere (juſſi) properaremus: ipſa* Additamenta *quæ tumtantùm tranſcripta erant; calentes currentéſque Operæ, abſente nobis, imprimenda feſtinârant.* Manuſcripto, *igitur, in manus jam reſumpto, diligentiorique per omnia ſcrutinio inſtituto; in* Auctarium, *tandem, omnia ea hic rejecimus, quæ hoc fatali termino Typographico FINIS,* Additamentis *excluſa vobiſcum condolemus. Quorum aliqua ſerò tandem obſervavimus, in* Temporum *ratione non bene ſecum conſentire. Atque hoc etiam inquiſitionem noſtram priorem feſelliſſe; ingenuè jam fatemur. Sint (in exemplum) hæc quæ ſequuntur tria: quæ in Authoris* Hiſtoria *ſub Annum Regis* Henrici III. *quadrageſimum ſecundum,* * *ſubobſcurè intimata, in* Additamentis *reperimus,* Anno Henrici Regis quadrageſimo tertio, *in capite paginæ rubricata. Literas tamen illas* Barnagii *ſive* Nobilitatis Angliæ *duas, quòd eas ipſas eſſe conjicimus ab Authore deſignatas, illis literis à* Communitate Angliæ Papæ miſſis *(quas retrò proximè inter* Additamenta *poteris reperire) hìc ſubjunximus: iiſque &* Papæ Reſponſivas *addendas duximus; ut ad rem eandem omnina facientes. De cæteris quæ addidimus, ſuis locis (ſi opus erit) vos monebimus.*

* vide Hiſtoriæ, pag. 978. lin. 11.

PAG. 978. lin. 11. *Alia litera miſſa à* Barnagio, *domino Papa.*

SAnctiſſimo patri, &c. Si ſacroſancta *Romana* Eccleſia progenitorum noſtrorum merita, qui virtutum floribus redimiti tot Eccleſias magnificè fundaverunt, & ſumptibus ſuis conſtructas ampliſſimè feodaverunt; qui in amorem pariter & exultationem Eccleſiæ Dei, & virorum Eccleſiaſticorum totaliter exarſerunt; ſicut ex laudabilium operum manſurorum per cuncta ſecula teſtimonio, perpenditur evidenter, condigna gratitudine recompenſaret: nobis peculiare favoris præſidium ſpecialiter largiretur, & paternæ munificentiæ gremium liberaliter aperiret, pacem noſtram ac Regni *Angliæ* tranquillitatem nullatenus perturbaret, ſed ſinceris in Domino affectibus totiſque conatibus procuraret. Præſertim cum nos pro modulis noſtris paternæ fidei zelatores, & devotionis quam erga Eccleſias & Eccleſiaſticas perſonas habuerunt, imitatores eſſe cupiamus. Sed ſi vera ſunt quæ nunc literarum veſtrarum crebra inſinuatione didicimus, (cum pace veſtra veniáque petita dicimus) veremur ne vices nobis minùs ritè rependatis: quia per merita feſtinæ exultationis, materiam anxii doloris ſementem, nobis evidenter retribuitis. Si lapis ille offenſionis, & petra ſcandali, *Adimarus* videlicet, quondam *Wintonienſis* Eccleſiæ Electus, vir fabricator mendacii, lucis impatiens, turpis lucri negotium perambulans in tenebris, vir juſtitiæ & pacis regni *Angliæ* inimicus, & ſpecialiter ſanguinis noſtri (quem hactenus perdidit) ſitibundus, vir regia ſententia damnatus, & ubicunque in regno inveniatur morti addictus; ad terendum nos, & terrendum nos, à latere veſtro propter ejus falſas ſuggeſtiones, & veri ſuppreſſiones multiplices, in *Angliam* deſtinetur. Maximè, cum ipſe à regno expulſus non extiterit, ſed ſponte ceſſerit, non auſus exhibitionem juſtitiæ, quæ ſingulis ſecundùm juramenta regis & procerum debebatur, expectare: licet ſuper hoc ipſe & fratres ſui, pluries fuiſſent requiſiti. Nonne deceret regale ſacerdotium, ſerie rei geſtæ pleniùs indagata, vocatis evocandis, & auditis audiendis, & ſpecialiter nunciis domini noſtri Regis & regni ac Eccleſiæ *Wintonienſis*, ſine juris offenſa in tanto negotio procedere: & non in terrore fulgurantis haſtæ ſuæ, in nos tam crudeliter irruere? Cur in profundum ſapientiæ veſtrę (*ſi vera nobis* referuntur) falſæ inſinuationis unius partis ſurrepunt mendacia; aut inſtantia vos conturbat importuna? Princeps Eccleſiæ & paſtor ovium gregis dominici, cui in beato *Petro* dictum eſt, *Paſce oves meas*; quas non in multa fortitudine veſtra (quam ſatis recognoſcimus) ſed in zelo juſtitiæ & multitudine miſerationum veſtrarum, ac ſpiritu lenitatis minate gregem*. Attendentes quòd nec in igne, nec in commotione, nec in ſpiritu montes ſubvertente, Dominus; ſed potiùs in ſibilo auræ lenis. Certè adventum ſuum, vel vitæ ſuæ, vel noſtræ, generalem eclipſim reputamus; quia in nobili viro & conſanguineo noſtro chariſſimo, domino *W.* de *Claro*, viro ſtrenuo, circumſpecto & per-optimè morigerato, nos omnes mortificavit. Ecce damnum irrecuperabile! ecce afflictio noſtra irrecuparabilis, quam plangimus inceſſanter! Nunquid ſuperaddita eſt afflictis afflictio? Quæ (pater) *utilitas in ſanguine noſtro?* Ea propter paternitati veſtræ devotè ſupplicamus, quatenus ex ſollicita circumſpectione ſedis Apoſtolicæ, mollito ſupercilio ac ſerena acie paternè nos intuentes; paci noſtræ ac regni *Angliæ*, ſecundùm præmiſſa provideatis: ut ſub regimine alarum veſtrarum, Apoſtolico præſidio, in patrimoniis noſtris optata gaudeamus tranquillitate. Porrò, ſi inimici noſtri nobis ſe immiſceant impudenter, non videmus quod paternitati veſtræ debeat diſplicere, ſed æquanimiter eſſe tolerandum; ſi effrenatam illorum malitiam pro viribus compeſcamus. Sed quę autem prædictorum in conſpectu ſanctitatis veſtræ aſperſa videantur, veſtra penſet paternitas: quòd nec minacem cervicoſitatem, aut corvinam rebellionem, ſed gemitum turturis, aut murmur columbinum, apud pium patrem prætendere debent, & quomodolibet benignum auditorem. Conſervet vos, &c.

* Locus mutilus.

Item alia litera miſſa ab eiſdem, maximè contra Electum Wintonienſem.

REverendo patri in *Chriſto* ac domino *Alexandro*,&c. Sicut ad fontem vivum oportet recurrere ſitientem, areſcentibus rivulis præ calore: ſic ad ſedis veſtræ clementiam oppreſſi refugiunt, cum per potentiam juſtitia violatur. Iccircò enim veſtram beatitudinem mundo Deus præpoſuit loco ſui, ut elata cornua ſuperborum virtute propria conſtringendo, humiles erigat depreſſos ſublimium poteſtate. Cum ergo *Wintonienſis* Electus ſic affluentia extollatur, quod nullum ſibi fore ſuperiorem reputet neque parem; ſuis actibus motum potiùs impetuoſum ſequitur animi, quàm judicium rationis: licere ſibi putans illicita, à tergo conſiderans quæ ſunt Dei. Unde nuper cuidam viro *Iohanni* fratri *Ganfridi*,inter noſtrates nobili & potenti, atroces eum novimus injurias irrogaſſe: propter quas, regni majores vehementer ſcandalizati ſunt contra eum; reducentes ad animum præcedentia facta ejus. Terram enim ipſius *Iohannis*, armata manu invaſit hoſtiliter, ſine cauſa: in rebus eum perſonæ & hominum deprædando. Ob hoc ſolum occaſione ſumpta,quòd in *Wintonienſi* dioceſi, in qua nulli authoritate Apoſtolica patitur provideri, de quadam Eccleſia ad ipſius *Iohannis* patronatum ſpectante, cuidam clerico authoritate veſtra proviſum fuerat: cui etiam proviſioni idem *Iohannes* aſſenſum præbuerat ob reverentiam ſedis veſtræ. Nec privatis rapinis ſatisfeciſſe crediderunt tyrannidi ſatellites ejus, niſi pollutas manus irreverenter porrigerent ad divina. Eccleſiam enim, ad quam loci habitatores terrore confugerant armatorum, invaſerunt confractis hoſticiis *, multorumque ſanguine cruentatam, ſpoliatamque libris & ſacris veſtibus; aſportatis inſuper ex ea januis,prophanaverunt. Unde ipſe,qui ratione generis & officii, deberet eſſe lumen patriæ & ſpeculum honeſtatis; factus eſt offenſionis petra, in commune ſcandalum religionis. Qua de cauſa, paternitatem veſtram flexis genibus ſuppliciter exoramus; quatenus ipſius malitiam convenientibus remediis refrenetis: ne rebelli contagio cæteros inficiat per exemplum; & ut ipſe,qui neminem reveretur, Apoſtolicæ ſedi (in cujus maximè injuriam hæc patravit) pœna correptus, intelligat ſe ſubeſſe. Conſervet vos, &c.

* oſtiis.

Litera Papales miſſa Communitati Angliæ: *Reſponſiva ad eorum petitiones præmiſſas ad Curiam: & Certificatoria de mora & negotio nunciorum.*

ALexander Epiſcopus, &c. Dilectis filiis, nobilibus viris, Conſiliariis chariſſimi in *Chriſto* filii noſtri illuſtris regis *Angliæ*, ac cæteris proceribus & magnatibus regni *Angliæ* ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Venerabiles fratres *Ebrendumenſem* & *Caratasienſem* Archiepiſcopos, & dilectos filios magiſtros *Ruſtandum* Capellanum noſtrum, & *Iohannem Clarel*, Canonicum *Suwellenſis* Eccleſiæ: necnon & nobilem virum *Willielmum* de *Humintoſi*, & fratrem *Willielmum* ordinarium militem Templi; nuncios,quos chariſſimus filius noſter illuſtris rex *Angliæ*, ac vos etiam ad noſtram præſentiam deſtinaſtis: necnon & literas quas ipſi nobis ex parte ipſius regis & veſtra præſentare curarunt,gratanter, prout decuit, & affectuosè recepimus; & tam ea quæ ipſæ continebant literæ, quàm quæ iidem nuncii (quos de multa diligentia, ſolicitudine, ac providentia circa commiſſa eis negotia, multipliciter poſſumus ſalva conſcientia commendare) coram nobis & noſtris propoſuere fratribus, attentè animadvertimus & intelleximus diligenter; quia illius amoris præcipui quo ipſum Regem & vos ſpecialiter amplexamur,hoc efficit magnitudo; quòd & nuncios ipſius regis & veſtros alacriter ſuſcipimus, & quæ nobis ſignificatis, libenter audimus. Sanè iidem nuncii penes nos ex parte ipſius regis & veſtrâ, diſcretis, attentis, & fidelibus ſupplicationibus inſtiterunt; nihil de hiis quæ petitiones regias ac veſtras poſſent reddere efficaces, penitus omittentes: ut pro publicanda & firmanda pace,quæ inter prædictum Regem & chariſſimum filium noſtrum illuſtrem regem *Franciæ*, fuerat reformata. Pro reformatione quoque, ac bono ſalubri & proſpero ſtatu regni *Angliæ*; necnon pro ordinatione negotii regni *Si-*

ciliæ,

cilia, unà cum prædicto rege *Angliæ*, ac nobiſcum meliùs facienda; aliquem de latere noſtro, videlicet *Romanæ* Eccleſiæ Cardinalem, commiſſo ei ſuper præmiſſis plenæ legationis officio, concedere curaremus. Proponendo etiam & allegando, tam publicè quàm privatim, quamplures diverſas & urgentes cauſas, propter quas hujuſmodi petitio non erat aliquatenus deneganda. Porrò, filii prædilecti, hoc ſemper optavimus, & inter alia deſiderabilia cordis noſtri, hoc anxii expectavimus; quòd ille in cujus manu ſunt omnium poteſtates, & omnium jura regnorum, horum eminentiorum ſeculi principum corda inclinaret ad pacem: & quòd diſcordes eorum mentes, concorde ſociaret vinculo; eorumque pectora procul depulſis odiis, abjectiſque rancoribus, ſuæ dulcis & affluentis benignitatis gratia complacaret. Unde quia omnipotens Dominus noſtris in hoc deſideriis plenariè ſatisfecit, gratiarum ſibi referimus multiplices actiones: Inſiſtentes hujuſmodi ſupplicationibus apud eum, ut paces & concordias hujuſmodi, altis in eiſdem regibus faciat radicibus ſolidari. De reformatione autem ſtatus regni *Angliæ*, quæ per illos potiſſimè eſſe procurata dicitur, qui in devotione ad nos & Eccleſiam ſtabiles & accenſi ſtuduere; & adhuc ſtudent opera exercere juſtitiæ, ac libertatem Eccleſiaſticam totis viribus defenſare: ſi hujuſmodi reformatio, prout ſperatur, ad laudem Dei, exaltationem Eccleſiæ, honorem & commodum dicti Regis *Angliæ*, ſui regni ſtatum proſperum ac tranquillum, facta & ordinata exiſtit; & nos in mirum gaudemus valde, & tota quamplurimùm exultat *Romana* mater Eccleſia; firmoque intendit propoſito & ſtabili intentione proponit, reformationem hujuſmodi congruis (auctore Domino) fulcire favoribus, cunctiſque ſtudiis roborare. Nec immeritò: cum prædicti regni commoda, ſua propria reputet; & profectus regno provenientes eidem, ſibimet ipſi exiſtimet provenire. De regno etenim ipſo, ſemper reges prodiere catholici; qui claris fidei & devotionis titulis præſigniti, Deo ſe gratos per ſanctæ converſationis merita, & eccleſiæ prædictæ acceptos; per obedientiæ & humilitatis opera, exhibere multipliciter curaverunt. De hoc regno ſuſcepit ſemper & ſuſcipit eadem eccleſia, filios benedictionis & gaudii; filios factis & fama pollentes; filios etiam opportuni auxilii & favoris. Hoc eſt gratioſum, ſpecioſum, & precioſum regnum, cui Dominus in omnibus benedixit. Hoc regnum eſt ager devotionis fertilis, & amœnus; circa cujus munimen & cultum, prædicta Eccleſia cogitare attentiùs, & opem ad hoc propenſioris ſtudii adminiſtrare tenetur; Ut illud per devotionem ſinceram, ſolitum puritatis reſpiret odorem; & per fidem integram, expectatum conſtantiæ fructum reddat. Verùmque negotium regni *Siciliæ*, quod tam diu in præfati regis *Angliæ* manibus (non ſine ipſius Regis diſpendio, & magno prædictæ Eccleſiæ detrimento) languiſſe dignoſcitur; per eundem, juxta noſtri affectus plenitudinem promotum non extitit hactenus (quod dolentes referimus) nec ſperatur (ſecundùm ea quæ vidimus, & quæ dicti nobis ſuper ipſo negotio expoſuere nuncii) utiliter poſſe (conſideratis ipſius Regis viribus) promoveri. Non attendentes, quòd non expediebat Eccleſiæ, neque ipſi regi *Angliæ*, pro ipſo negotio in quo (ſicut ſcire vos credimus) nullus ex noſtra intervenerat, ſed omnis ex regia parte defectus, deſtinare legatum: Habito ſuper præmiſſis omnium fratrum noſtrorum cum multa deliberatione conſilio; memoratis nunciis de ipſorum fratrum unanimi voluntate, reſpondimus: quòd cum ſæpe ſæpiùs, etiam ultra quàm Eccleſiæ expediviſſet, dicto regi *Angliæ* ad ejus inſtantiam terminos ad proſequendum negotium ipſum, diverſis temporibus præfixos à nobis, de mera ſedis Apoſtolicæ gratia prorogaverimus; pœnas contentas in privilegio Apoſtolico, ſuper ipſius regni *Siciliæ* conceſſione confecto; de termino in terminum ſuſpendendo; ac mittendo & remittendo quamplures nuncios ad eundem: ipſe rex *Angliæ* circa implendas conditiones, ſub quibus dictum regnum *Siciliæ* conceſſum fuerat nato ſuo; in omnibus hujuſmodi terminis omnino defecerit. Propter quod liberum erat ipſi Eccleſiæ, de ipſo *Siciliæ* regno ordinare, diſponere, & facere pro ſuæ beneplacito voluntatis: Et etiam tractare de ipſius regni *Siciliæ* negotio cum aliis perſonis, cum quibus in hac parte conditionem ſuam poſſet facere meliorem; legatum aliquem occaſione negotii ipſius regni *Siciliæ* non daremus. Diximus tamen, quòd prædictum jam initum & continuatum hactenus cum eodem rege *Angliæ*, non diſſolvebamus, vel rumpebamus negotium: pronunciando illud diſſolutum, prout ex prædicto privilegio competebat; quòd adhuc cum nullo rege vel principe, vel alia quacunque perſona, ſuper hujuſmodi negotio tractabamus: ſed liberum erat nobis omnino, cum omnibus qui vellent ſuper eodem nobiſcum tractare negotio,

aſſumere etiam & proſequi ſuper hoc, pro noſtro arbitrio & voluntate tractatum. Et ſi dictus rex *Angliæ* ejuſque filius, omnes prædictas conditiones, & illam potiſſimè de debitis uſurarum, ſub quorum oneroſa voragine prædicta Eccleſia vexatur, anguſtiatur, & premitur; integrè perſolvendis; plenariè nobis & efficaciter adimplerent, antequam tractatus hujuſmodi cum aliquo rege vel regibus aliquibus, ſeu principibus, aut aliis perſonis, compleretur; ipſos libentiſſimè in hoc univerſis regibus & principibus orbis terræ quantumcunque *Chriſtianiſſimis*, ac nobis & Eccleſiæ devotiſſimis, præferemus. Excommunicationis autem quam dictus rex *Angliæ*, ac Interdicti quod regnum ſuum juxta tenorem præfati privilegii ex hujuſmodi regis defectibus incurrebant ſententias; de ſolita benignitate ac ſpeciali gratia, qua regem & regnum ipſum proſequimur, ſuſpendendas duximus, uſque ad noſtrum beneplacitum voluntatis. Cúmque demum dicti nuncii apud nos ut concederemus legatum pro reliquis duobus articulis, videlicet pro dictæ pacis publicatione, ac etiam pro præfatæ reformationis negotio, ſolitè ac firmiter inſtarent; ſuperaddentes rationes multiplices ad hoc efficaces inductibus: nos quia noſtri propoſitum extitit hactenus, & eſt, ſemper ipſius regis *Angliæ* & veſtras petitiones; cùm ipſum regem inter cæteros orbis principes geramus in cordis viſceribus prædilectum, audire libenter; & quantum cum deo poſſumus, favorabiliter exaudire; nihilque illi aut vobis, quod abſque nota & gravi periculo concedi valeat, denegare: Communicato iterum fratrum conſilio, eiſdem nunciis duximus reſpondendum; quòd hiis quæ propoſita fuerunt provida deliberatione penſatis, legatum Cardinalem nullatenus negabamus; cum pro bono, ſalubri, ac proſpero ipſius regni *Angliæ* ſtatu, non recuſaremus perſonam noſtram exponere laboribus & diſpendiis, ſi neceſſitas immineret. Verumtamen quia pauci ſunt modernis temporibus in prædicta *Romana* Eccleſia Cardinales, quódque ſuper ſtatu ejuſdem regni *Angliæ*, priuſquam mitteretur legatus, volebamus pleniùs inſtrui, & reddi penitus certiores; Pro eo etiam quòd prædictæ pacis publicatio, pro qua ſpecialiter legatus petebatur à nobis; fieret forſitan antequam legatus poſſet in *Franciam* pervenire, videbatur nobis hujuſmodi miſſio legati ad præſens fore neceſſariò differenda. Unde quia propter bonum dicti regis, & regni *Angliæ* expedire cognovimus, ut dicti nuncii apud ſedem memoratam, donec ſuper hiis à dicto Rege & vobis haberetur reſponſio, remanerent: ipſi præmiſſis omnibus pleniùs intellectis, noſtráque pura & ſincera in hac parte intentione cognita, deliberaverunt; noſtris ſe in hoc coaptantes beneplacitis, veſtrum apud eandem ſedem ſuper hiis reſponſum certum atque plenarium expectantes. Ideò univerſitatem veſtram monemus, rogamus, & hortamur attentè, per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus convertentes diligentiùs attentiùs oculos ad præmiſſa, & conſiderantes cuncta diſcretè; non moleſtè feratis, ſi legatum ad præſens diſtulimus deſtinare. Si enim omnia prædicta & ſingula curaveritis diſcutere ſapienter, nequaquam ambigimus, quin à vobis noſtra reſponſio, quam eiſdem nunciis de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio fecimus, inſpectis (ut convenit) circumſtantiis univerſis, rationabilis & idonea reputetur. Statum autem ejuſdem regis & regni *Angliæ*, atque veſtrum & omnia illum contingentia; necnon ipſius Regis & veſtras ſuper habendo legato voluntates & vota, ſeriatim, diſtinctè ac expreſsè nobis intimare curetis. Nam cum dictum regnum *Angliæ*, ſicut novit Altiſſimus, omni affectus & benevolentiæ plenitudine proſequamur, & in cunctis ejus utilitatibus & proſperis eventibus ſpecialiter delectemur; cum etiam prædicta *Romana* Eccleſia ſub diverſitate temporum pro ipſius regni conſervatione omnem, quam potuerit, adhibuerit & adhibere inceſſanter intendat opem & operam efficacem: ſcire vos volumus, quòd in omnibus, quæ regalis exaltationem ſolii, veſtróſque ac communes profectus ejuſdem regni reſpiciunt; noſtrum & præfatæ (auctore Deo) ſedis favorem promptum habebitis & paratum: ita quòd de legato mittendo (ſi neceſſarium & opportunum fuerit) veſtris deſideriis plenariè ſatisfiet. Cæterum, ſuper hiis quæ iidem nuncii contra Electum *Wintonienſem* coram nobis & prædictis propoſuere fratribus, ſi vera ſunt, dolemus multipliciter & turbamur: cum univerſos *Chriſti* fideles; & ſpecialiter Eccleſiaſticas & ſublimes perſonas; dirigi cupiamus ad Dominum; & per ſuorum incedere ſemitam mandatorum. Sed quia nullus legitimus habebatur apud eandem ſedem pro ipſius Electi parte defenſor, procedi de jure non potuit ſuper illis: Juſtitiam tamen, in qua ſumus debitores omnibus, faciemus. Ad hæc, quia eſſe debetis circa prædictorum regis & regni *Angliæ* procurandas utilitates, & promovenda commoda, ſolliciti, vigiles, & attenti, licet ad-

noſtri

jectione non egeat plenitudo: ex tenera tamen quam habemus ad regem ipſum affectione, ſollicitandos vos duximus & obſervandos in Domino *Jeſu Chriſto*; ut circa eundem regem devotiſſimum utique ac *Chriſtianiſſimum* principem, & chariſſimam in *Chriſto* filiam noſtram illuſtrem Reginam *Angliæ* uxorem ipſius, eorúmque natos, ſicut de divino & memoratæ ſedis & noſtro favore ſperatis & gratia, debitam fidelitatem & reverentiam obſervare curetis: Sciturі, quòd nos & prædictos fratres noſtros, totámque *Romanam* Eccleſiam, habebitis exinde vobis & veſtris perpetuis temporibus obligatos.

N. B. *Vide etiam &* literas illas Papales *ad Regem: quas & nos retrò dedimus*, Pag. 197. *hanc enim rem, non obſcurè tangunt.*

P A G. 789. lin. 23. Forma rapinæ *Bernardi* de *Nympha.*

Hanc formam (*quam Author ipſe* informem *dixerat*) informiter *inter aliâ materia heterogeneâ argumenta in* Additamentis *obſcurè latitantem*; *à nobis* (*fatemur*) *non fuiſſe primâ vice obſervatam, cum reliqua quæritabantur. Quam tandem, non ſine nobiliſſimi doctiſſimique amici monitu nobis demonſtratam, maluimus in* Auctario, *quàm omninò non dediſſe.*

Literæ generales directæ per ſingulos Epiſcopatus, ſuper collectione decimarum, & redemptionum votorum, & cruceſignatorum, *& aliorum; Comiti* Richardo *conceſſorum.*

R. Divina gratia *Linc.* Epiſcopus, dilectis in *Chriſto* filiis omnibus Archidiaconis per *Lincolnienſem* dioceſin conſtitutis, ſalutem, gratiam & benedictionem. Literas domini *I. Sarraceni* ſubdiaconi & Capellani Domini Papæ, Decani *Wellenſis*, & *Bernardi* de *Nympha*, ſcriptoris ejuſdem Domini; recepimus in hæc verba.

Authenticam.

REverendo in *Chriſto* patri ac domino *R.* Dei gratia *Linc.* Epiſcopo & diſcreto viro Officiali ſuo *I. Sarracenus*, ſubdiaconus & Capellanus Domini Papæ, Decano *Wellenſi*, & *B.* de *Nympha* ſcriptor ejuſdem Domini; cum ſincera dilectione ſalutem. Noveritis nos poſt diverſa mandata ſedis Apoſtolicæ, quæ ad nos & alios prælatos regni *Angliæ* hactenus emanarunt: ſuper redemptione votorum, & aliis in eodem regno; nobili viro domino *R.* Comiti *Cornubiæ* à præfata ſede conceſſis, quorum copiam & tenorem ſub ſigillis noſtris, nobis jam ab olim tranſmiſſum, penes vos eſſe novimus: ſuſcepiſſe nuper mandatum Apoſtolicum, ſub hac forma. *Innocentius* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis, *I. Sarraceno* ſubdiacono & Capellano, Decano *Wellenſi*, & Magiſtro *B.* de *Nympha* ſcriptori, noſtris in *Anglia* commorantibus, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Ex parte dilecti filii nobilis viri *R.* Comitis *Cornubiæ*, fuit propoſitum coram nobis, quòd cùm poſt diverſa mandata, quæ tam à nobis quàm à felicis recordationis *G.* Papa prædeceſſore noſtro ſuper redemptione votorum, in regno *Angliæ* Comiti præfato ab Apoſtolica ſede conceſſa, ad ejuſdem regni prælatos emanaſſe dicuntur. Tibi fili Decane, miniſtro ordinis *ſanctæ Trinitatis*, & captivorum in regno prædicto; & archidiacono *Bercſire*, duxerimus per literas noſtras injungendum: ut juxta priorum literarum formam in negotio ipſo procedere curaretis, agente tandem eodem archidiacono extra regnum, & ſe in totum ab hujuſmodi negotio excuſante; ac eodem miniſtro tibi fili *B.* committente ſuper hoc totaliter vices ſuas, illud remandamus: quatenus ſine moræ diſpendio in eodem negotio procedatis, ſuper priorum continentiam literarum. Dat. *Lugduni* tertio idus Octobris, Pontificatus noſtri anno quarto. Cum igitur ſi filii obedientiæ, prout debemus, inveniri volumus; parendi nobis incumbat neceſſitas; & refragandi audacia prohibeatur; maximè cum præter id quod præfatæ ſedi tenemur ad obedientiam ſpecialem, tam mandatum regium, quàm aſſidua poſtulatio prædicti domini Comitis, ad conſummationem & accelerationem

prædictæ

prædicti negotii nos coartent. Attendentes inſuper, quòd per Ordinarios locorum poteſt conſultiùs & ſalubriùs, abſque ſcandalo & ſtrepitu circa præmiſſa cum optata celeritate procedi; eos nos providimus de prudentum conſilio, & juxta ejuſdem Comitis affectum, in partem hujuſmodi oneris & ſollicitudinis evocare: ut per opem & adjectionem conſiliū plurium, quæ ſuper præmiſſis agenda ſunt, ſic ritè ac prudenter Deo auctore procedant, quòd apud ſummum Pontificem inobedientia nobis non noceat, nec apud præſatum dominum Comitem, neglectus accuſetur. Quare diſcretioni veſtræ cum reverentia veſtra in virtute obedientiæ, qua injungitur nobis, injungimus; & ſub pœna interdicti qua fungimur in hac parte, auctoritate diſtrictè præcipimus; quatenus citetis peremptoriè omnes archidiaconos & officiales eorum, Civitatis & Dioceſeos *Lin.* necnon archidiaconos monaſteriorum exemptorū & non exemptorū ejuſdem Civitatis & Dioceſeos, quòd perſonaliter compareant coram nobis in Eccleſia ſancti *Martini magni Lond.* die Lunæ, proxima poſt aſſumptionem beatæ *Mariæ* nuper venturam: facturi circa præmiſſorum executionem, quod per ejuſdem regni prælatos ordinatum eſt & proviſum. Pro certo ſcientes, quòd quantumcunque vobis & veſtris deferre velimus, contra rebelles tamen & reſiſtentes, quantum de jure licuerit & poterimus, procedemus; vos autem tam de citatione facta, quàm de nominibus Citatorum, nos per latorem præſentium literis veſtris patentibus certificare curetis: proviſuri, ut alter veſtrûm cui fuerit hoc primò mandatum oblatum, illud, non expectato reliquo, ſine dilatione qualibet exequatur. Dat. anno gratiæ M. CC. XLVII. II. nonas Junii. Quapropter vobis mandamus in virtute obedientiæ, & ſub pœna prædicta, vobis injuncta firmiter injungentes; quatenus omnes & ſinguli unà cum officialibus veſtris dictis, die & loco compareatis juxta prædictum mandatum; quod jus dictaverit, facturi: ſicut pœnam prædictam volueritis evitare. Quibus autem die & loco has literas receperitis, nobis per literas veſtras patentes ſignificetis. Item, deputentur per vos in ſingulis parochiis archidiaconatuum veſtrorum, aliqui fide digni *cruce ſignati*, unâ cum ſacerdote, qui conſcribant nomina cruce ſignatorum decedentium; qui jam deceſſerunt, vel qui in futurum decedent: & quantum promiſerint vel legaverint in ſubſidium *Terræ ſanctæ*, & qui fuerint executores. Et denuncietur executoribus, quòd habeant præmiſſas pecunias paratas cum fuerint requiſiti; & ſcripturæ ſingularum parochiarum deferantur in capitulis decanorum per rectores vel ſacerdotes, cum teſtimonio aliquorum vel alicujus *cruce ſignati*; & Decanus cum teſtimonio aliquorum ad hoc deputandorum, redigat omnes ſcripturas in unam ſcripturam: & apponat ſigillum ſuum, cum ſigillis ſociorum ſuorum; & dictam ſcripturam deferat ad domum fratrum *Prædicatorum* vel *Minorum*, qui ibidem prædicaverint. Et ſtatim fiat Collecta hujuſmodi pecuniæ, per viſum illius qui prædicaverit, vel ejus quem prædicator ipſe adhoc vocare poterit in locis ſingulis; & deponatur in æde ſacra ſub ſigillo illius qui prædicaverit, & Collectorum; reſtituenda nobis & domino *Wigornienſi* Epiſcopo, vel noſtris aſſignatis, cum eam duxerimus exigendam. De bonis verò *cruce ſignatorum* qui decedunt ſine teſtamento, quantum ad portionem eos contingentem, ordinetur per amicos defunctorum & fratres deputatos ibidem ad prædicandum; ut deputetur in ſubſidium *Terræ ſanctæ*, quantum poterit ſine ſcandalo; ut plenam habeant indulgentiam. Item, omnes infirmi & decedentes moneantur per Capellanos & alios qui confectioni teſtamenti eorum interfuerint, ut crucem aſſumant ſi nondum aſſumpſerint; & tam iſti quàm illi qui crucem ante aſſumpſerunt, nominent quantum velint dare ad ſubſidium *Terræ ſanctæ*: & dicatur eis expreſsè, quòd ſi omnino dederint ſecundùm facultates, plenam habebunt indulgentiam; ſi minus, erunt participes tantùm, ſcilicet ſecundùm quantitatem ſubſidii & devotionis affectum: nullus tamen compellatur facere ultra voluntatem ſuam. Et hæc omnia ſcribantur & referantur, ut ſupra.

Hæc autem nos & dominus *Wigornienſis*, auctoritate Apoſtolica injungimus ſacerdotibus, qui intererunt teſtamentis, in virtute obedientiæ; ut tam ipſis, quàm aliis in remiſſionem peccatorum. Quid autem ſuper hiis feceritis, nobis citra feſtum Aſſumptionis beatæ *Mariæ*, per literas veſtras patentes conſtare faciatis. Dat. apud *Edeveтnnam*, in Dioceſi *Sarum*, Kalendas Auguſti, Pontificatus noſtri anno xii.

§. Sciendum eſt, quòd eodem anno etiam antequam inciperetur hæc excogitata Collecta ſic fieri, recepit Comes *Richardus* de terra ſancti *Albani*, xxv. libras, per manum Archidiaconi ejuſdem loci.

PAG. 789.

PAG. 868. lin. 39. ſtrages in *Flandria*.

Atque hanc ſtragem, *in lacera pergamena libro non inhærentem; prioris viri illuſtris diligentia nobis repertam, hîc tibi (Lector) damus.*

M. CC. LIII.

HOc quoque tempore, orta eſt contentio lamentabilis inter *Flandrenſes* qui dicuntur de *Avaltere*, & *Francos*, illis partibus conterminos, hoc modo: *Willielmus* de *Holande* (quem nuper dominus Papa promovit in regem *Alemanniæ*, vivente adhuc *Frederico* quondam *Romanorum* Imperatore) oderat Comitiſſam *Flandriæ Margaretam*; meritis ejuſdem Comitiſſæ evidenter exigentibus, ſororem videlicet ipſius Comitiſſæ, quæ de patricidio ſe infamem (ſicut loco ſuo præſcribitur) reddidit univerſis. Eodem quippe *Willielmo* jam rege *Alemanniæ*, & ad altiora aſpirante, (præſtitit enim eidem cornua domini Papæ ſubſidium efficax & conſilium) reliquit hæreditatem ſuam, ſcilicet *Holandiam* & *Selandiam*, fratri ſuo juniori nomine *Florentio*: A quo dicta Comitiſſa *M.* homagium petiit, debitum, ut dicebat, ratione utriuſque terræ. Renuit ipſe conſtanter homagium facere de *Selandia*. Propter quod idem *Willielmus* vocatus eſt in Curiam *Flandriæ*, ſuper hoc reſponſurus. Et cum ibidem pacificè veniret, & homagium facere renuiſſet; captus eſt ibidem & retentus, per biennium incarceratus. Poſtea verò per *Iohannem* de *Avennis* primogenitum ipſius Comitiſſæ, qui & ſororem ipſorum regum & *Florentii* duxerat in uxorem; a carcere ſolutus, confœderationem ſibi fecit mediantibus conſanguineis ſuis: Duce ſcilicet *Brabantiæ*, Electo *Leodienſi* & comite *Gaeler*, cum Archiepiſcopo *Colonienſi*, Duce de *Lunbergia*, Comite *Clevenſi*, Comite de *Montibus*, Genere de *Lucebergia*, & aliis magnatibus *Coloniæ*. Hii omnes conglobati, accinxerunt ſe ad prælium contra Comitiſſam memoratam, & vires ſuas. Quæ hoc comperto, advocavit ſibi in auxilium Comitem *Barenſem*, Comitem de Sancto *Paulo*, Comitem de *Pertico*, Comitem de *Giſnes*; cum Communiis ſuis. Et exercitu undique congregato forti & copioſo, navigio veniunt præliaturi, contra adverſarios memoratos in *Selandia*; ipſa tamen Comitiſſa in partibus ſuis commorante. Dux autem eorum ſummus, fuit filius ejus *Baldewinus*, vocatus Comes *Flandriæ*. Præſciverant autem eorum hoſtilem adventum prædicti magnates *Alemanniæ*, & inſulam ipſam ante eorum adventum cautè præoccupaverant. Applicantibus autem *Francis*, & præproperè de navibus ſuis exeuntibus, & adhuc ipſis in fluctibus marinis jactatis & titubantibus, obviam occurrerunt hoſtes eorum ſubito; præmuniti & ad unguem optimè armati; & in ipſos impetum facientes acerrimũ, in ore gladii incautos & in mari fatigatos exceperunt. * * Et hoſtili ac horribili facto congreſſu, repreſſi ac repulſi ſunt *Franci*; & facta cæde & fuſo ſanguine non modico, occubuerunt *Franci* pro majori parte, & aliquota pars *Flandrenſium*. Et facta eſt ſtrages maxima, toti *Chriſtianitati* dampnoſa & irreſtaurabilis. Pepercit autem *Flandrenſibus*, ut dicitur, *Iohannes* de *Avennis*, ſub ſpe recuperandæ hæreditatis, qua mater ſua fecerat eum abjudicari in Curia *Francorum*. Ceciderunt autem ibi caſu lamentabili, Comes dictus de *Pertico*, & Comes *Barenſis*; & ut creditur, Comes de ſancto *Paulo*. Et captus eſt ibidem Comes de *Giſnes*, & ut dicitur, *Flandrenſis*, & quidam frater ejus junior. Nec evaſit quiſpiam *Francigenarum*, nec aliquis qui linguam *Flandrenſem* ignoraret. Quos captos examinaverunt ſigillatim, prædictus *Iohannes* & ſui, in lingua prædicta: quin ſententiam ſubirent capitalem, ſine delectu conditionis miſerabiliter trucidati. Dicuntur autem ibidem cecidiſſe treſdecim millia armatorum, præter vulgares & merſos, & præter captos qui forte mallent in prælio laudabiliùs occubuiſſe; ſcientes ſe in carcere tabeſcendos vel graviſſimè, cum amicis ſuis redimendos. Et quia veneris petulantia & muliebris deteſtabilis luxuria, hoc ſuſcitavit infortunium; Deo ultore facta eſt hæc ſtrages à ſeculis deploranda, die Veneris; ſcilicet ſexta feria, quarta die Julii, anno Dom. M.CC.LIII. Hujus autem lugubris eventus ſeminarium, per fœmineam incontinentiam ſuſcitatum, licet tempore præceſſerit per anticipationem, tamen (quia aliquot annis prætentis nunciatum eſt) ſubſcriptum rei factæ planiùs & plenius in hoc loco expoſuimus.

PAG. 812.

PAG. 812. lin. 24. *Summa expenſarum Regis.*

Q*Vanta erant hæ* expenſæ, *in libro* Additamentorum *non inveni: nec ſcire tanti erit. Ex illa tamen* expenſarum *computatione, tute forſan conjectabis, quam poſt ſexennium vides annumeratam*, pagina 948, linea ſexta Hiſtoriæ *impreſſa. Quæ* ſumma, *licèt non* ex Additamentis, *ſed ex* Hiſtoriæ *ejus minore deſumpta eſt: ad illam tamen* Authorem *noſtrum reſpexiſſe, non eſt omninò incredibile.*

PAG. 868. lin. 15. *Cujus rei ſeries eſt Articuli, in libro* Additamentorum *&c. vide &* Additamenta *noſtra*, pag. 188. lin. 40.

H*Ii non ſunt* Articuli *illi* ſive Statuta nigri Ordinis; *quorum antea ad* paginam 169. *exemplar dedimus.* Articuli enim *illi ipſi iidem ſunt, ad quorum ſanctionem celebratum erat Capitulum illud in* Suwerk, *die ſancti* Calixti, *ſub annum* 1249. *ut expreſſè dixerat in* Hiſtoria, pag. 768. lin. 27. *Quod & hinc cognoſcimus, quia circumſtantiæ illæ tres de* loco, die *&* anno *nominatim in illis* Articulis *recenſeantur: ut videre licet in* Additamentis *noſtris*, pag. 169. lin. 37. *Addam & alium characterem: Favorem ſcilicet eum, quem à monachis in eo* Capitulo *obtinuerat* Henricus *Rex III. nimirum* ut pro Rege, &c. quotidie in miſſa diceretur Collecta illa, Deus in cujus manu, *&c. Hujus enim inter alios* Articulos (*penultimo ſcilicet*) *expreſſiſſimam habemus mentionem: licèt* Author *noſter parùm oblitus ſui, in* Hiſtoriæ *loco citato dixerat, ſe* unum quod inter ipſa Statuta minimè continetur, non prætériturum: ſcilicet, quòd pro Rege, *&c. Illorum inſuper* Articulorum, *& aliam habemus mentionem, ad* Hiſtoriæ *paginam* 826. *lin.* 37. *ubi eos vocat* Statuta in Provinciali Capitulo celebrato Londini, *&c. Et ſane in* Southwerk *ſive* Suwerk, *burgo* Londino *contiguo, ante biennium illi ſanciti erant. Sed neque hii erant* Articuli *noſtri, de quo nunc ſermonem inſtituemus: cùm in hoc loco tertio* Hiſtoriæ *ſuæ, extra omnem controverſiam reſpexerat* Matthæus *noſter, ad illa* Statuta Gregorii *Papæ, ab* Innocentio innovata: *quæ* Articulis *prioribus & nos ſubjunximus ad* paginam 173. *antecedentem. Et quòd ad hæc reſpexerat* Author, *hoc ſit argumento. Quòd in* Statutis *illis cavillentur & querantur Monachi viſitandi, quædam de novo ſibi eſſe impoſita,* quæ non erant de ſubſtantia Regulæ S. Benedicti. *Ita dixerat* Matthæus *in* Hiſtoria: *ita & reſpondet Conventus* S. Albani *viſitatoribus ſuis, cùm de eorum obſervatione inquirebatur. Quod & obſervare poteris in* Reſponſionibus Conventus: *quas & ob eam cauſam, & hujus loci illuſtrationem, hîc tibi damus. Tute etiam mecum obſervabis,* Statuta *illa* innovata, *in* 25. Articulos *ſive* Titulos, *fuiſſe diviſa: & ad omnes ſigillatim monachos reſpondiſſe. Ex numeris inſuper, verbiſque initialibus ſingularum reſponſionum, initia* Statutorum *ſunt colligenda. Hinc etiam apparet, monachos copiam eorum* Statutorum *penes ſe habuiſſe, ante viſitationem nominatam (ut hinc aliquid conjectare valeas, de tempore* innovationis) *ſed diverſam in aliquibus ab ea, quàm nunc proferebant viſitatores. Quod & illæ intimationes monachorum, dicentes* In noſtro *vel* In noſtro rotulo (*ſcil. exemplari*) *ſic vel ſic habetur; abundè demonſtrabunt.*

Reſponſiones Conventus *ad ea quæ propoſita fuerunt à Domino Papa, ſtatuta* Gregorii *Papæ innovante.*

1. I*Nprimis.* Primum Statutum obſervatur; omnes enim interſunt: excepto Abbate cum Capellanis ſuis & aliis obedientiariis, circa ſua officia occupatis. Item, Confeſſio generalis non tantummodò ſingulis menſibus, immò ſingulis diebus (cum neceſſe fuerit) fit. Omnia alia in eodem *Statuto* contenta, ſecundùm ejus tenorem obſervantur.

2. *Omnibus*, &c. Secundum *Statutum* obſervatur per omnia in Eccleſia beati *Albani*; Hoc adjecto, quòd novitii ante probationis terminum (ſi velint) poſſint profiteri.

3. PRIORATVS. Tertium obſervatur, & conceditur ab omnibus obſervari.

Quartum.

Quartum ſimiliter obſervatur. 4.

Quintum: eo excepto quòd in quadam inſula parva dicta *Koket*, manet unus monachus qui pro heremita habetur: & locus, pro heremitorio. Et alius in una ſilva ſolitarius. 5.

Nota pro ſolitarius profeſſionis noſtræ.

Sextum ſtatutum, CUM ABBAS. 6.

Septimum ſimiliter. DE PRIORATIBVS. 7.

Octavum, CIRCA QUALITATEM CIBORVM, conceditur cum mitigatione in eodem contenta. 8.

Nonum, IN INFIRMITORIO: ſine damno non poteſt obſervari per totum; eo quòd multi legaverunt ciphos pretioſos circulatos & cum pedibus, cauſa religionis & honeſtatis: quos confringere foret damnoſum. Quidam etiam ciphi circulis circumligantur, non ad ornatum ſed ad robur & commodum: ne ſcilicet margo ciphi circumquaque diſſipetur. Et ſciendum quòd non permittitur ciphus cum pede in refectorio, niſi tantùm in majori menſa, quam DEIS appellamus: nec ibi permittetur; ſed quia Papa *Adrianus* tranſmiſit Abbati & Conventui ſancti *Albani* unum ciphum cum pede, quem adhuc in memoria ejus tenent reverenter; Præcepitq; ut ejus memores ipſo cipho uterentur in Refectorio. Præterea frequenter contingit quòd Epiſcopi & extranei Abbates ad illam menſam epulantur; propter quos honeſtum eſt tale ciphum habere. Hoc quoque ſtatuerunt pii patres noſtri, tam honeſtatem quàm utilitatem conſiderantes: videbaturque eis hoc licitum eſſe; cùm dicat ſanctus *Benedictus* in *Regula*, talia conſiſtere (immò & majora) in diſpoſitione Abbatis. Similiter & de corrigiatis ſotularibus, cùm non ſit de ſubſtantia *Regulæ* quam profeſſi ſumus. 9.

Decimum ſc. IN INFIRMITORIO. Obſervatur; ſc. ne tritæ carnes in Refectorio comedantur: & hæc eſt antiqua conſuetudo, in eodem Refectorio. 10.

Undecimum ſc. INFIRMIS AUTEM FRATRIBUS. Obſervatur, & obſervari conceditur. 11.

Duodecimum. ** obſervatur. Excepto quòd chirothecis utuntur monachi itinerantes; ne ex capis eorum quæ nigræ ſunt, manus eorum, quibus contractant quæ circa altare ſunt denigrentur: & non ad ornatum, immò ne algeant. Ex magna autem patrum conſideratione, mutantur ſotulares corrigiati in ſotulares expeditiores: tum propter honeſtatem, tum ut expeditiùs & feſtinantiùs pulſato ſigno perveniatur ad ſervitium divinum: ſicut præcipit beatus *Benedictus* in *Regula* ſua. Et frequenter contigit in proceſſionibus (maximè ubi habet conventus neceſſe procedere ordinatè, & ſine impedimento) ligamina alicujus caſu ſoluta & denodata, ſequentis fratris pedes illaqueavit; unde totius conventus ſubſtitit donec renodarentur impeditus. Item manus fadabant. 12.

Decimum tertium, Nullus Prior: Obſervatur per omnia. 13.

Quartum decimum ſc. PRÆCIPIMUS, &c. Hoc *ſtatutum* conſervatur; Excepto illo quòd obedientiarii non niſi ſemel in anno (collectis ſc. frugibus) circa feſtum ſancti *Michaelis* de obedientiis ſuis computum reddunt. Et compertum eſt, quòd hoc ſufficit. Reliqui verò in minoribus curis conſtituti non tantùm per annum vel menſem, immò de ſeptimana in ſeptimanam, & quandoque de die in diem. 14.

NULLUS QUOQUE ABBAS. Obſervatur. 15.

MONACHI QUOQUE, &c. Iſtud obſervatur ſecundùm conſtitutionem ſancti *Benedicti*, & domini Papæ, & Patrum. 16.

ILLUD QUOQUE. Iſtud obſervamus. 17.

CLAUSTRI, &c. Iſtud obſervari debet: viderit abbas. 18.

ABBATES, &c. Hic provideat ſibi Abbas. 19.

INHIBEMUS, &c. Obſervatur. 20.

DENIQUE. Obſervatur. 21.

CÆTERUM. Obſervatur. 22.

CIRCA EQUITATURAS: viderit abbas. 23.

OMNES REDITUS. Concedimus ut obſervetur. 24.

PRÆDICTA: concedimus. De monialibus idem concedimus. 25.

PAG.

Pag. 864. lin. 11. *Miſsis ſuper hoc Brevibus.*

Mandatum Regis de Iuratis ad arma.

H. de *Hathelokeſtuna* vicecomes *Eſſexiæ* & *Hertfordiæ*; Ballivis libertatum ſancti *Albani*, ſalutem. Mandatum Domini Regis in hæc verba ſuſcepi §. *Henricus* Dei gratia Rex, &c. vicecomiti *Eſſexiæ* & *Hertfordiæ* ſalutem. Summone per bonos ſummonitores omnes milites & omnes liberè tenentes, de Comitatibus prædictis; & de qualibet villa quatuor homines & præpoſitum: Et de quolibet burgo duodecim legales Burgenſes, quòd ſint coram dilecto & fideli noſtro *Henrico de Colevilla*, ad dies & loca quos tibi ſcire faciet, ad audiendum & faciendum præceptum noſtrum. Venire etiam facias coram eo ad eoſdem dies & loca, omnes illos qui jurati ſunt ad arma, & jurari debent: cum armis ſuis ad quæ jurati ſunt & eſſe debent: Audituri & facturi præceptum noſtrum. Et interim diligenter inquiras qui fecerunt ultimò ſcrutinium de armis, in Comitatibus prædictis, & qui ultimò inde ſacramentum ceperunt; & ubi rotuli de ſcrutinio illo & ſacramento fuerunt. Et rotulos illos habeas coram præfato *Henrico*, prædictis diebus & locis; & tu ipſe tunc ibi ſis in propria perſona tua, ad exequendum ea quæ idem *Henricus* tibi ex parte noſtra præcipiet. Et ſi ballivi libertatum qui returnum habent brevium noſtrorum, iſtud mandatum noſtrum executi non fuerint; non omittas quin libertates illas ingrediaris ad idem mandatum exequendum. Teſte meipſo apud *Porteſmuthe* xviij. die Julii, anno regni noſtri xxxvij. Quare tibi mando, quòd mandatum iſtud ſub amiſſione Libertatis Domini tui diligenter exequaris.

H*Enricus* Dei gratia, &c. Dilecto & fideli ſuo *Henrico* de *Colevilla* ſalutem. Sciatis quòd aſſignavimus vos ad exponendum militibus, liberis hominibus, & aliis de comitatibus *Cantebrugiæ*, *Huntindoniæ*, *Hertfordiæ*, & *Eſſexiæ*, quos coram vobis venire præcipimus, ad dies & loca quos vicecomitibus eorundem comitatuum ſcire fecerimus; articulos quos vobis mittimus ſub ſigillo noſtro, & ad providendum quòd articuli illi firmiter obſerventur, ad pacis noſtræ conſervationem. Et ad videndum quòd ſinguli habeant arma ad quæ ſunt jurati, & jurari debent. Et ad ponendum modo debito omnes quos reſiſtentes vel rebelles, ſeu negligentes in præmiſſis inveneritis. Et ideò vobis mandamus, quòd ad dies & loca quos duxeritis providenda, in Comitatibus prædictis, ſitis ad prædicta facienda, prout magis videritis expedire. Mandamus enim ſingulis vicecomitibus prædictis, quòd ad dies & loca quos eis ſcire facietis, venire faciant coram vobis omnes milites, liberè tenentes de Comitatibus prædictis, de qualibet villa quatuor homines, & præpoſitum, & de quolibet burgo xij. legales Burgenſes: & omnes illos qui jurati ſunt ad arma, & jurari debent, cum armis ſuis ad quæ jurati ſunt & eſſe debent: ad audiendum & faciendum quæ eis ex parte noſtra præceperitis. Et quòd ipſi vicecomites in propriis perſonis ſuis, tunc ſint coram nobis cum rotulis de ultimo ſcrutinio armorum facto in eiſdem Comitatibus, ad exequendum quæ eis ex parte noſtra præceperitis. Et ſi ballivi libertatum qui habent returnum brevium noſtrorum, mandatum noſtrum in hac parte executi non fuerint, non omittatis quin libertates illas ingrediamini, ad prædictum mandatum noſtrum exequendum. In cujus rei teſtimonium, has literas noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo apud *Porteſmuthe*, viceſimo die Julii, anno regni noſtri triceſimo ſeptimo.

Articuli.

QUòd vigiliæ fiant per ſingulas villas ſicut fieri conſueverunt, & per viros probos & validos.

§. Quòd ſectæ de viceſiis fiant ſecundùm antiquum debitũ modum, ita quòd negligentes & viceſium ſequi nolenres, capiantur tanquã conſentientes malefactoribus & liberentur vicecomiti. Et inſuper in qualibet villa provideantur quatuor homines vel ſex, ſecundùm quantitatem villæ, ad viceſia promptè & inſtanter proſequenda; & ad malefactores proſequendos ſi ſupervenerint, & neceſſe fuerit cum arcubus & ſagittis, & aliis levibus armis quæ debẽt provideri ad cuſtum totius villæ, & quæ ſemper remaneant ad opus prædictæ villæ. Et ſuper illos, provideãtur de quolibet hundredo duo liberi & legales

homines

hominesp otentiores, qui ſint ſuperiores: & videant quòd vigiliæ rectè fiant & proſecutiones prædictæ.

Quòd nullus extraneus hoſpitetur, niſi de die, & de die clara diſcedat.

Quòd nullus extraneus receptetur in villis campeſtribus, ultra unum diem, vel duos ad plus: extra tempus meſſium, niſi hoſpes pro eo velit reſpondere.

Quòd ſi aliquis malefactor, vel aliquis de quo mala ſuſpitio habeatur, capiatur per vigilatores, vel alios Domini Regis fideles; vicecomes vel ballivus de hundredo, ipſum ſine dilatione vel mercede aliqua recipiet.

Quòd præcipiatur Majori & Ballivis ſingularum Civitatum & Burgorum, quòd ſi aliquis mercator vel extraneus deferens pecuniam & illam eis oſtendat & conductum petat; quòd faciant ei conductum per malos paſſus & loca ambigua: quòd ſi aliquid amiſerit, pro defectu conductus vel in eorum conductu, de villata burgi illius vel civitatis ei reſtituatur.

Nota, Lector, poſt Decretales Innocentii quarti; (*quarum copiam tibi exhibuimus in* Additamentis *noſtris*, pag. 179.) *in* M.S°. *invenimus* Reſponſiones Epiſcopi: *quas & ideò hîc ſubjunximus.*

Reſponſiones Epiſcopi.

§. AD hoc quòd Dominus Archiepiſcopus monet Dominum *Londonienſem*, ut Mandatum ſuum directum Priori ſanctæ *Trinitatis* revocet; petit Dominus *Londonienſis*, ut exhibeatur ei illud mandatum, in quo ſi fuerit aliquid corrigendum vel revocandum, paratus eſt illud facere quatenus fuerit de jure faciendum.

§. Petit Dominus *Londonienſis*, ut idem unà cum ipſo eligant quatuor viros probos, fide dignos & Juriſperitos, & ipſe unà cum quinto cõmuniter electo, audiant rationes domini Epiſcopi, pro ſe & ſubditis ſuæ Eccleſiæ; & rationes domini *Cantuarienſis*, circa factum viſitationis, & terminent negotium (ſi fieri poſſit) cum pace. Et ſi non conveniant in unam ſententiam, conſulant Dominum Papam, & expectetur ejus diffinitio.

§. Aliter. Petit dominus Epiſcopus, quòd dominus Archiepiſcopus de facto revocet quod de facto fecit, circa Sententias ſuas, per legitimas appellationes præventas; & medio tempore, quieſcat ab executione viſitationis inſolitæ; & faciat Convocationem de fratribus & coepiſcopis, & habito conſilio eorum & deliberatione cum ipſis, fiat proviſio quid faciendum ſit, cum juſtitia, pace & honeſtate ipſius Archiepiſcopi & ſubditorum. Et ipſe Epiſcopus cum ſubditis ſuis formam providendam recipiet, & obſervabit uniformiter cum fratribus coepiſcopis ſuis: Et ſi fuerit diſſenſio inter Epiſcopos, promittit pro ſe, quòd majori & ſaniori parti adhærebit.

§. Aliter. Petit dominus *Londonienſis*, quòd facta revocatione ſententiarum ſuarum (ſicut ſuperiùs petitum eſt) dominus archiepiſcopus procedat ad viſitationem reliquorum epiſcoporum provinciæ, ſicut fecit in viſitatione perſonæ: & ſubditos ſuos dimittat in pace, donec dominus Papa conſultus, poſt audita & intellecta gravamina Eccleſiarum, ordinet expreſsè quid ſit in talibus finaliter agendum.

§. Notandum quoque, quòd præcisè denegavit Archiepiſcopus tam Epiſcopo quam Canonicis, copiam ſui Autentici.

Privilegia Monaſterii Sancti Albani.

Quoniam in Hiſtoria pag. 745. lin. 5. *fit mentio de* Libertatibus *&* Privilegiis *Eccleſiæ* Sancti Albani: *&* pag. 948. lin. 38. *altera habeatur* Libertatum *mentio*, *per* Willielmum *de* Hortune *Cellerarium* acquiſitas: *& eas volumus tibi, Lector, commendare.*

Hæc ſunt negotia *Eccleſiæ* Sancti Albani, *expedita per induſtriam & diligentiam domini* Willielmi *de* Hortune *monachi, & magiſtri* Willielmi *de ſancto* Edwardo: *anno dom.* M.CC.LVII.

INprimis, Eccleſia de *Herteburne* in uſus proprios per ſententiam conceſſa, & à domino Papa confirmata; & ſuper eadem executoria: Et ſi quis defectus fuerit in eadem ſententia, de plenitudine poteſtatis ſupplevit.

Item, Innovatio magni privilegii, cum magna difficultate impetrata.

Item, Conceſſit nobis dominus Papa Eccleſias de *Wengrave* & *Cuneſclif*, in uſus ptoprios convertendas, cedentibus vel decedentibus earundem rectoribus, aſſenſu Ordinariorum minimè requiſito; & ſuper eiſdem executorias in poſſeſſionem earundem, nos inducant & defendant inductos.

Item, Quòd poſſimus presbyteros ad eaſdem eligere, & eos dioceſano locorum præſentare; & portiones ſuas aſſignare. Qui quidem presbyteri, Ordinariis locorum de ſpiritualibus; nobis autem de temporalibus omnibus, ſecundùm tenorem privilegiorum noſtrorum, teneantur reſpondere.

Item, Cum pro Eccleſiis in uſus proprios monaſterii noſtri, ſeu Prioratuum noſtrorum converſis, Obedientia ab Ordinariis locorum inſtanter exigatur; ſeu ſuper eadem quam plurimùm Inquietemur; conceſſit nobis dominus Papa, ne de cætero pro eiſdem eccleſiis aliquatenus obedientiam exhibeamus nos, ſeu Priores noſtri.

Item, Cum Innocentius Papa ſtatutum ediderit, ut exempti qualicunque gauderent libertate, coram locorum Ordinariis poſſent conveniri, & ratione delicti ſeu contractus aurei, coram eiſdem tenerentur reſpondere; per contrarium nobis à domino Papa eſt conceſſum; ne nos ſeu Priores noſtri, aliquatenus coram locorum Ordinariis teneamur reſpondere.

Item, Cum jus fuerit commune, quòd unuſquiſque à dioceſi ſua per duas dietas poſſit per literas Papales conveniri; niſi contrarium per ſedem Apoſtolicam fuerit conceſſum; Per eandem ſedem nobis eſt indultum, ne nos ſeu Priores noſtri à monaſteriis noſtris ultra duas dietas, in cauſam ab aliquo trahi poſſemus.

Item, Per eandem ſedem nobis eſt indultum, quòd terras, poſſeſſiones, reditus, maneria, necnon & alia bona à prædeceſſoribus noſtris quibuſcunque alienata; nos ſeu Priores noſtri, pro monaſteriis noſtris revocare poſſimus: Juramentis, pactionibus ſeu confirmationibus aliquibus non obſtantibus.

Item, Indultum eſt nobis per ſedem Apoſtolicam, quòd Priores Cellarum noſtrarum libertatibus & immunitatibus monaſterio noſtro conceſſis, & hactenus uſitatis, liberè uti poſſent.

Item, Dominus Papa omnia bona noſtra mobilia & immobilia, Eccleſiaſtica ſeu mundana, quæ legitimè præſcripſimus nos ſeu Priores noſtri; authoritate Apoſtolica confirmat.

Item, Indultum eſt nobis, quòd nullus de cætero monaſterium noſtrum ſine aſſenſu & voluntate omnium, ſeu ſigillis Conventuum; nos vel priores noſtros, poſſit aliqua ratione obligare aliquibus mercatoribus.

Item, Cum *Innocentius* Papa ſtatutum ediderit, quòd viventibus Rectoribus Eccleſiarum, licitum ſit patronis Eccleſiarum alios præſentare, qui plenum jus in eiſdem haberent, præterquam corporalem poſſeſſionem non haberent, donec de morte Rectoris conſtaret, & nos juxta hujuſmodi ſtatutum, clericos ad eaſdem præſentaverimus, hujuſmodi præſentationibus non obſtantibus. Illud ſtatutum, de certa conſcientia & conſilio fratrum penitus revocavit; & quicquid ſtatutum eſt ab eo, vel ob id, per contrarium ſuum ſtatutum & bullatum irritavit.

Item, Per eandem ſedem nobis eſt indultum, ne per ſtatuta & conſtitutiones Legatorum & Nunciorum, à ſede Apoſtolica miſſorum ſeu mittendorum in poſterum; conſuetudinibus & libertatibus monaſterii noſtri antiquis & approbatis, aliquid præjudicium generetur, quo minus ſicut hactenus uti poſſemus.

Item, Per eandem ſedem nobis eſt indultum, quòd Abbas cum monachis ſuis, ſuper irregularitatibus ab eiſdem contractis ſeu contrahendis, liberè diſpenſare valeat.

Item, Indultum eſt nobis, ne per inhibitiones ſeu reſervationis à ſede Apoſtolica ſententias inquietemur, quo majus teneamur ad penſiones dandas, ſeu beneficia Eccleſiaſtica conferenda, nobis invitis.

Item, Indultum eſt nobis, quòd obligationes Cellarum noſtrarum, ſcilicet de *Thinemua* & *Belvero*, per *Hertfordenſem* Epiſcopum factæ, per magiſtrum *Ruſtandum* revocentur; & aliunde mercatoribus ſatisfiat: cum unum & idem corpus, duplici afflictione aſtringi non debeat.

Item, Indultum eſt nobis per ſedem Apoſtolicam, quòd ſi decimæ noſtræ quinquennales ad ſatisfactionem decimæ ſolutę *Norwicenſi* Epiſcopo, ſeu obligationis quingentarum

rum marcarũ, unà cum lucro ſeu expenſarum & damnorũ, occaſione dictæ obligationis factorum, non ſufficiant; quòd habeamus cellarum decimas noſtrarum, & clericorum noſtrorum infra diocœſin noſtram exiſtentium, donec nobis plenè fuerit ſatisfactum.

Item, Indultum eſt nobis, quòd ubicunque locorum poſſet Abbas altare portatile ſecum deferre, & ſuper eodem in locis non decoratis Eccleſiarum titulis, per ſe vel per alium ſolenniter celebrare, ac ſacramenta Eccleſiaſtica familiæ ſuæ miniſtrare.

Item, Cum à nobis eſſet petitum, quòd Abbas poſt *Agnus Dei*, & per vicos & plateas benedictiones ſolennes poſſit dare; Præcisè ad hoc nobis erat reſponſum, quòd fruſtra exquiſivimus extra quod intus habebamus. Videlicet quòd ex tenore privilegiorum noſtrorum, indiſtinctè & abſolutè eſt conceſſum, quòd Abbas poteſt benedictiones dare: de omni benedictione erat intelligendum, cum nil exceperit quod excipere potuit; unde dicunt, quòd ſecurè poterit benedictiones dare.

Item, Conſervatores habemus omnium privilegiorum ad quinquennium.

Item, Memorandum de viſitatione triennali, qualiter tempus eſt diffinitum, & rei quantitas determinata.

Item, Conceſſit nobis dominus Papa, perpetuò feſtivitatibus beati *Albani*, uſque ad octo dies ſequentes, omnibus ad idem Monaſterium venientibus cauſa devotionis, unum annum & xl. dies.

Item, Ad fabricam Eccleſiæ, tres quadragenas, in una litera; & tres in alia, ſub diverſa data.

Item, De Epiſcopo *Sorenensi*, unum annum & xl. de omnibus, cauſa devotionis ſingulis diebus in perpetuum, monaſterium ipſum viſitantibus, ſeu manum adjutricem porrigentibus fabricæ Eccleſiæ.

Item, De Epiſcopo *Roſensi* xl. dies in perpetuum.

Item, A domino Papa, centum dies operi.

Item, Ab eodem xl. dies.

Item, De Epiſcopo *Tribunensi*, unum annum & xl. de omnibus cauſa devotionis ſingulis diebus in perpetuum, monaſterium noſtrum viſitantibus, ſeu manum adjutricem porrigentibus fabricæ Eccleſiæ.

Item, Dominus Papa omnes indulgentias & remiſſiones, ab Archiepiſcopis & Epiſcopis à principio mundi uſque in hodiernum diem conceſſas, authoritate Apoſtolica confirmat.

De quadam cautela in poſterum fortè profutura.

Item, Cum à nobis petitum, quòd cedente vel decedente Abbate noſtro, ille qui canonicè fuerit Electus munus benedictionis in *Anglia* poſſet recipere, & nobis eſſet conceſſum: tamen quia ſtatutum fuit & inter Fratres ordinatum, & per Papam confirmatum, quòd omnes Electi exemptorum de neceſſitate perſonaliter pro munere confirmationis ad Curiam accederent; petebamus quòd cum iſta adjectione nobis concederetur; ſcilicet, *non obſtante aliqua ordinatione, ſeu ſtatuto facto vel faciendo ſuper Electionibus exemptorum*; cum de certa conſcientia hujuſmodi indulgentiam nobis duximus concedendam. Et quia hoc denegavit, & aliter ſine magno incommodo noſtro fieri non potuit, cautè declinavimus.

Et dum hæc *Romæ* agerentur, inventum eſt apud ſanctum *Albanum* ipſius beati martyris *Albani* Mauſoleum, in octabis ſancti *Stephani*: præſentibus Abbate & Conventu & Epiſcopo *Bangorensi*. A quo collatum eſt Indulgentiæ beneficium, omnibus locum illum venerantes adeuntibus, xxx. dierum: & Altari quod ibidem dedicavit idem Epiſcopus, decem dierum. *Norwicensis* autem Epiſcopus * * *
Eboracensis vero Archiepiſcopus, xx. dierum. Qui conjuncti priſtinis, & antedictis, videlicet *Romæ* illo anno adquiſitis, faciunt dies ſex annorum & xii. dierum.

Quia in Hiſtoria *pagina* 888. *lin.* 10. *habentur literæ Regiæ de* Revocatione iniqui judicii Henrici *de* Mara: *Et iterum pag.* 948. *lin.* 30. *fit mentio de* caſſatione ejuſdem iniqui judicii: *hæc igitur quæ ſequuntur, proximè iis addenda duximus.* *Quæ* (*fatemur*) *cùm* manuſcripta Additamenta *denuò revolveremus, à nobis ſunt inventa: cùm ad* Additamenta *impreſſa p.* 198. *negaſſemus, nihil ultrà ſuper hac materia ibi poſſe reperiri.*

Quomodo revocatum eſt & caſſatum iniquum judicium Henrici de Mara *Juſticiarii, unde admerciati fuimus ad centum libras; quod & fuit irrotulatum.*
Vide etiam computum Vicecomitis Hertfordiæ: *retrò pag.* 192. *lin.* 8.

ITa accidit Anno Domini M.CC.LIII. in quadrageſima, quòd Dominus Rex fuit in *Waſconia*, & commiſerat cuſtodiam terræ ſuæ, Dominæ Reginæ, & *Richardo* Comiti *Cornubiæ*; Quorum proviſione, fuerunt miſſi quidam Juſticiarii per univerſos comitatus *Angliæ*, ad inquirendum de tranſgreſſoribus novi Cambii. Unde ita accidit quòd quidam Juſticiarius *Henricus* de la *Mara*, aſſociato ſibi *Iohanne Sylveſtre*, ad comitatum *Hertfordiæ*, ſcilicet apud *Hertfordiam* acceſſerunt, prædictum officium executuri. Coram quibus, liberi homines de Libertate ſancti *Albani*, & *Willielmus* de ſancto *Leodegario* tunc ſeneſchallus ejuſdem Libertatis comparuerunt; & facta inquiſitione de tranſgreſſione ejuſdem Cambii, facta infra libertatem ſancti *Albani*, & prædictis Juſticiariis tradita in ſcriptis, in quibus fuerunt nomina tranſgreſſorum, receſſerunt prædicti Juſticiarii. Quo anno plenè revoluto, venerunt prædictus *Henricus* & *Willielmus* de *Wiltona* Domini Regis Juſticiarii, ad villam de *Cheſterhunt*, infra prædictum Comitatum, diſtantem à libertate ſancti *Albani* per tres leucas, ad amerciandum omnes quos invenerunt per primam inquiſitionem tranſgreſſores. Inter quos vocati fuerunt de qualibet villa libertatis ſancti *Albani*, duo homines, & præpoſitus, ad amerciandum tranſgreſſores ejuſdem libertatis. Et quia non venerunt, amerciatæ fuerunt villa ſancti *Albani* & libertas ad centum libras; & tranſgreſſores prædicti per forinſecos ad duas marcas & dimidiam, contra libertatem ſancti *Albani*. Quo facto, & rotulo illius itineris ad ſcaccarium domini Regis (prout moris eſt) liberato, & omnibus priùs actis irrotulatis, accidit quòd dominus *Willielmus* de *Hortuna*, tunc Cellerarius in hoc negotio nobis periculoſo diligens procurator, graviſſimam querimoniam in propria perſona (cùm timor & favor omnium prolocutorum ora obturaſſet) coram prædictis Regina & *Richardo* Comite, & coram Concilio domini Regis, tunc exiſtente in *Anglia*, depoſuit, ſuper quinque Injuriis per prædictos Juſticiarios libertati Eccleſiæ ſancti *Albani* illatis. Quarum prima talis fuit. §. Quòd homines ſancti *Albani*, non debent venire extra libertatem ſuam, & per ipſos compellebantur venire, apud *Cheſterhunt*, extra libertatem ſuam; & ſic eis fuit injuriatum. §. Secunda talis fuit, quòd ſummoniti non fuerunt, eò quòd Ballivus libertatis retornum brevis domini Regis non habuit, per omnia verba in eodem brevi inſerta, ſicut habere debuit: niſi tantùm ſimplex mandatum vicecomitis, pro quo nihil facere debuerunt, unde ibidem non venientes, injuſtè amerciabantur. §. Tertia talis fuit, quòd ſi extra prædictam libertatem venire debuiſſent, & prædictus Ballivus ſufficientem retornum brevis per omnia verba domini Regis habuiſſet, venire tamen non debuerunt, quia ſpacium legitimi temporis ad ſummonitionem faciendam non habuerunt. §. Quarto modo Eccleſiæ & libertati prædictæ injuriabatur, eò quòd ſi homines prædicti rectè & juſtè coram domino Rege vel coram quibuſcunque Juſticiariis eſſent amerciati, amerciamenta ipſorum habere conſueverunt Abbates ſancti *Albani*, quod modo eis planè denegatur. §. Quinto modo injuriabatur libertati, contra communem chartam: ubi dicitur, quòd liberi homines debent amerciari ſecundùm quantitatem delicti, & ſalvo contenemento ſuo. Et amerciamentum centum librarum (prout omnibus manifeſtum eſt) excedit quantitatem hujus delicti: & maximè ubi non eſt delictum, prout apertè liquet per rationes ſupradictas. Unde nòn tantùm libertati prædictæ injuriatum eſt à Juſticiariis, immò ab omnibus huic facto conſentientibus, qui in latam ſententiam videntur incidiſſe, chartam communem caſſare præſumentibus.

Item, Quòd invitus ne videatur improperium cogor recitare, Contulimus centum

marcas ad paſſagium dominæ Reginæ, & promiſit libertates noſtras, quod tamen teneтur ſervare illæſas, & modò exigit centum libras; contra libertates noſtras temporibus omnium anteceſſorum domini Regis uſitatas, & inviolabiliter conſervatas; & nihilominus præſtare ei ad præſens auxilium. Hoc nullo modo poſſemus facere ſine enormi læſione, immò & deſtructione Eccleſiæ noſtræ: & ſine periculo animæ domini Regis, qui multotiens juravit tueri Eccleſiæ libertatem & ſtatum. §. Item, Communis injuria Eccleſiæ *Anglicanæ* illata, vicecomites *Angliæ* compulerunt Priores & alios Eccleſiæ Prælatos, ad finem faciendum poſt paſſagium domini Regis, contra illum articulum in communi Charta *volo quòd Anglicana Eccleſia libera ſit.*

§. Nec chartæ communes ſervantur à Rege, nec à Juſticiariis, nec ab aliis Ballivis, eò quòd non dantur certi cuſtodes earum ad audiendum querelas Communitatis. §. Item quidam ſunt in terra quaſi reges, de quibus aut vix aut nullo modo poteſt haberi Juſtitia. Et ita neceſſe habent recurrere ad eos, qui injuriantur, & ſic ſunt de ſuo facto proprio injurioſo judices. §. Super hiis & aliis rationibus, coram prædictis Regina & *Richardo* Comite, Juſticiariis, Baronibus ſcaccarii, ibi tunc ad generale parlamentum convocatis, ibidem exiſtentibus, ſcilicet *Londoniis*, per quatuor dies ad hoc ſpecialiter conſtitutos, fuit diſputatum. Quia quod fuit judicialiter diffinitum, & irrotulatum, videbatur eis dedecus magnum & damnum infirmare; tum propter judicium Juſticiariorum, ne viderentur dum regium lucrum ſitirent, deauctorizari; tum ne jacturam tantam incurrerent. Tandem poſt multas altercationes ad parlamentum apud *Weſtmonaſterium*, Anno videlicet Domini M. CC. LIV. quod fuit circa *clauſum Paſcha*, Rege adhuc exhiſtente in *Waſconia*, coram dictis magnatibus, necnon coram Archiepiſcopo *Cantuarienſi*, & omnibus ferè Epiſcopis & magnatibus regni, & toto domini Regis Concilio, fuit prædicta queremonia recitata, & depoſita per ordinem a prædicto Cellarario *Willelmo*. Unde per Reginam & per comitem *Richardum*, & totum domini Regis Concilium, fuit prædictum judicium omnino revocatum, & caſſatum: & cancellatum amerciamentum, in rotulo domini Regis ad Scaccarium (licèt indelebiliter) niſi ſolveretur prædicta pecunia, ſcilicet centum librarum inſcriptum, prout patet per breve domini Regis, de eodem judicio infirmando, Baronibus de Scaccario tranſmiſſum. Et ut tota provincia ſciret libertatem ſancti *Albani* in debito ſtatu fuiſſe reſtitutam, datus fuit dominus *Alanus* de *Waſſant* domini Regis Juſticiarius, ad inſtantiam dicti Cellararii, ad inquirendum infra libertatem de prædicta Cambii tranſgreſſione.

Litera Revocatoriæ.

HEnricus Dei gratia, &c. Baronibus Scaccarii, &c. Quia conſtat nobis per inſpectionem Chartarum prædeceſſorum noſtrorum Regum *Angliæ*, quas Abbas ſancti *Albani* habet, quòd homines ipſius Abbatis venire non debent, extra libertatem ipſius Abbatis, pro aliqua ſummonitione vel occaſione, coram aliquibus juſticiariis vel inquiſitoribus, remiſimus eidem Abbati centum libras, ad quas villa & libertas ſancti *Albani* amerciatæ fuerunt, eò quòd non venerunt coram *Henrico* de *Mara*, & *Willelmo* de *Wiltona* apud *Ceſtrehunte*, quæ eſt extra libertatem ſuam, ad inquiſitiones faciendas de tranſgreſſione cambii, & ad amerciandum tranſgreſſores ejuſdem cambii; & etiam duas marcas & dimidiam, ad quas quidam homines de libertate prædicta amerciati fuerunt, coram prædictis *Henrico* & *Willelmo* pro tranſgreſſione prædicta. Et ideo vobis mandamus, quòd villam & libertatem prædictam de prædictis centum libris, & prædictos homines de prædictis duabus marcis & dimidia, per libertatem prædictam quietos eſſe faciatis.

Item, Literæ domini Regis patentes, de eodem certificando. *Henricus* dei gratia Rex *Angliæ*, dominus *Hiberniæ*, &c. Dilecto & fideli ſuo *Alano* de *Waſſant* ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos ad inquirendum per ſacramentum proborum & legalium hominum de libertate Abbatis ſancti *Albani*, quia de eadem libertate cambiaverunt infra illam libertatem, veterem monetam pro nova, vel aliud argentum, contra præceptum noſtrum, & contra ſtatuta cambii noſtri; & ad amerciandum omnes illos de libertate prædicta, quos tranſgreſſores inde inveneritis. Et ideo vobis mandamus, quòd ad diem & locum quos providendos duxeritis, ſitis ad prædictam Inquiſitionem infra libertatem prædictam, ſicut prædictum eſt, faciendam & ad amerciandum tranſgreſſores

prædictos, & quod inde feceritis, Concilio noſtro commoranti in *Angliâ* ſub ſigillo veſtro diſtinctè & apertè ſcire faciatis. Mandavimus enim vicecomiti noſtro *Hertfordiæ*, quòd ad diem & locum quos ei ſcire facietis, venire faciat coram vobis tot ac tales probos & legales homines de libertate illa, intra eandem libertatem, per quos dicta inquiſitio meliùs fieri poterit. In cujus rei teſtimonium, has literas noſtras fieri fecimus patentes. Teſte *A.* regina noſtra & *Richardo* Comite *Cornubiæ* fratre noſtro; apud *Weſtmonaſterium* viii. die *Maii* anno regni noſtri xxxviii.

Item, Litera domini Regis vicecomiti Eſſexiæ, *ſuper prædictis.*

R*Adulfus* de *Arderne* vicecomes *Eſſexiæ* & *Hertfordiæ*, Ballivo libertatis ſancti *Albani* ſalutem. Mandatum domini Regis in hæc verba *ſuſcepi. Henricus* Dei gratia, &c. Vicecomiti *Eſſexiæ* & *Hertfordiæ*, ſalutem. Quia conſtat nobis per inſpectionem chartarum prædeceſſorum noſtrorum Regum *Angliæ*, quas Abbas ſancti *Albani* habet, quòd homines ipſius Abbatis venire non debent extra libertatem ejuſdem Abbatis pro aliqua ſummonitione vel occaſione, coram aliquibus Juſticiariis vel inquiſitoribus, remiſimus eidem Abbati centum libras, ad quas villa & libertas ſancti *Albani* amerciatæ fuerunt; eò quòd non venerunt coram *Henr.* de *Mara* & *Willielmo* de *Wiltona* apud *Ceſtrehunte*, quæ eſt extra libertatem prædictam, ad faciendum inquiſitiones de tranſgreſſoribus Cambii, & ad amerciandum tranſgreſſores ejuſdem Cambii; & etiam duas marcas & dimidiam, ad quas *Nicholaus* le *Eſpeter*, *Alexander Stoil*, *Willielmus* de *Sandragge*, & *Reginaldus Aurifaber*, homines ipſius Abbatis, de libertate prædicta amerciati fuerunt, coram prædictis *Henrico* & *Willielmo*, pro tranſgreſſione prædicta. Et ideo tibi præcipimus, quòd de demanda quam facis prædicto Abbati & villæ ſancti *Albani*, de prædictis centum libris, et prædicto *Nicholao*, *Alexandro*, *Willielmo*, & *Reginaldo*, de duabus prædictis marcis & dimidia, eis pacem habere permittatis, & averagia ſua ſi qua ceperis eis deliberes. Teſte *I. Franco*, apud *Weſtmonaſterium* xvii. die Junii, anno regni noſtri xxxviii. Quare tibi mando quòd iſtud mandatum diligenter exequaris.

Nota dolum, rapinam occultam & mendacium et figuli falſum teſtimonium, quia revera extortæ ſunt clam.

§. *Nota labores & expenſas, quas & in hujus juris noſtri declaratione ſuſtinuit dominus* Willielmus Hortuna, *tunc Cellararius, per ſpacium ferè biennale.*

PRædictum Judicium ſucceſſivè, coram toto domini Regis Concilio, ter fuit confirmatum, & in fine conſociatis ſibi viris diſcretis & juriſperitis, ſublato cæcitatis velamine, clariùs rei veritatem magnates inſpicientes, prædictum Judicium tanquam fatuè pronunciatum, penitus fuit infirmatum. Quod credimus meritis beati *Albani* eveniſſe, qui non humanam malitiam in tantum invaluiſſe permiſit, ut tam enormiter ejus læderetur Eccleſia; prout ejus inimici propoſuerant & conarentur. Quia ſi prævaricantis *Henrici* de *Mara*, qui tot laborum & expenſarum cauſam præbuit ſeminariam, iniquum Judicium non revocaretur, multa ſequerentur incommoda, libertatibus Eccleſiæ noſtræ uſitatis repugnantia. Primò, quod ſemper per retornum brevis, per omnia verba in brevi domini Regis contenta, ſolebat ballivus noſter placitare; Et ſi tunc judicialiter nobis eſſet denegatum, per ſimplex mandatum cujuſcunque vicecomitis *Hertfordiæ* poſſent placita libertatis noſtræ coram eo placitari, in caſu conſimili, non obſtante charta libertatis noſtræ in perpetuum. Aliud verò inconveniens, quòd ſi homines libertatis noſtræ tunc veniſſent apud *Ceſtrehunte*, quæ eſt extra libertatem noſtram, & hoc videlicet eſſet decretum & per reclamationem noſtram nullo modo eſſet revocatum, dominus Rex diceret ſe eſſe in poſſeſſione per illud decretum; & ſic traheretur ad conſequentiam facti, quòd homines libertatis noſtræ ad quamlibet ſummonitionem neceſſe haberent venire, extra libertatem prædictam, pro voluntate Juſticiariorum, vel inquiſitorum domini Regis. Tertium ſiquidem incommodum Eccleſiæ noſtræ magis eſſet oneroſum, quòd ſi homines libertatis noſtræ, aliqua de cauſa eſſent amerciati coram domino Rege vel Juſticiariis, ſeu quibuſcunque inquiſitoribus, per hoc quòd centum libræ ad quas amerciati fuerunt villa & libertas ſancti *Albani*, adjudicatæ fuiſſent domino Regi; diceret dominus Rex qui pro tempore eſſet, omnia amerciamenta hominum noſtrorum, coram eo vel Juſticiariis ſuis amerciatorum, in uſus ſuos pari ratione in perpetuum debere converti, quia de ſimilibus ſimile Judicium. Et ſic charta libertatis noſtræ, quæ ſpecialiter con-

ſtat

ſtat in iſtis tribus articulis ſupradictis, non eſſet in parte violata, ſed omnino adnullata, viribus careret in perpetuum. In hiis exequendis, laboravit Cellararius noſter uſque ad ſpiritus amaritudinem pluſquam mille milliatia cum expenſis maximis & donatiis peragrando: nec potuit ad prædicta ſcripta pervenire, per quæ illæſa remaneret libertas noſtra, niſi clam centum memoratus libras comiti *Richardo* numeraret. Et ſic omnia prædicta, veneno perfidiæ & avaritiæ ex parte Regis fuerant toxicata. Viderit Deus qui judicat juſtitiam, quomodo *Chartam Magnam* ſervaverit; cujus violatores, fecit Rex nuper omnes Epiſcopos *Angliæ* ſolenniter excommunicare: per quod ſibi concedebatur decima Regni per triennium, gravamen penitus exequitur, juſtitiam prætermittens.

Quoniam tam in Hiſtoria *præcedente, quàm in* vitis Abbatum, *frequentiſſima habeatur mentio de* Fundatione *&* donatione *Eccleſiæ* ſancti *Albani, per Regem* Offam, *alioſque Reges & Benefactores: quaſdam igitur eorum* Chartas *&* Teſtamenta *tibi, Lector, hic tranſcripſimus: & ut* [illegible] *formulas* Chartarum *ejus ætatis poteris obſervare, ſi forſan tibi erunt delectationi. Deſcripta autē ſunt ex libello vetuſtiſſima manu exarato, &* Additamentis *aſſuto & compacto: cujus Titulus eſt,* Antiqua & primitiva Munimenta Eccleſiæ *ſancti* Albani, *Anglorum* Protomartyris. *Atque ibi, ſane quamplurima ejuſdem generis, unacum quamplurimis* Paparum privilegiis, *ſunt inveniend a.*

REgnante Domino noſtro *Ieſu Chriſto* in perpetuum. Decet igitur, ut regalis benignitas omnipotentis Dei & ſanctorum Martyrum, quantum valeat, honori provideat. Quia honor Dei & pia in ſanctis ejus devotio, ſtabilitas eſt regni terreni; & proſperitas longævæ vitæ, & indubitata æternæ mercedis retributio. Unde ego *Offa* Rex *Merciorum*, cum *Egfrido* filio meo, & omni conſenſu ſynodali, pro remedio & ſalute animarum noſtrarum, terram quinquaginta manſionum in locis infra dictis; id eſt, ubi dicitur *Æccaegeſho*, manſiones xxxiiii. *Ondat, Heanhamſtade*, vi. manſiones, & *Stanmera* x. manſiones, cum ſegetibus, pratis, paſcuis & ſilvis, & omnibus rebus mobilibus vel fixis, ad eâ prænominata loca ritè pertinentibus; Domino meo *Ieſu Chriſto*, & ſancto *Albano* martyri (cujus reliquias in ſpem proſperitatis præſentis & futuræ beatitudinis, divina oſtendit nobis gratia) in jus monaſteriale tradens donabo: quatenus perpetuo jure præfata terra, ſancti martyris *Albani* Eccleſiæ deſerviat. Et per magnum omnipotentis dei nomen & terribile ejus judicium, adjuro, immò & impero, quòd nullus ſupervenientibus temporibus, ſeu rex ſeu Epiſcopus, aut aliqua magna vel parva perſona, aliquid de his meis donis, quæ Deo & ſancto Martyri ejus dedicavero; immutare, ſeu auferre, ſeu imminuere, præſumptuosè audeat. Ne aliquam moleſtiam aut Eccleſiæ aut ſylvis, ad eam pertinentibus, inferre præſumat; ſed ſit libera omnino, ab omni tributo & neceſſitate, ſeu Regis, ſeu Epiſcopi, Ducis, Judicum, Comitum, exactorum etiam & operum, quæ indici ſolent, necnon & expeditionis, & omni Edicto publico, perpetuò eam libertate donabo. Sed obſecro quatenus ſtudeant ſupervenientes Reges, auxiliari, defendere, & Curam illius Eccleſiæ habere, in omni bonitate; ſicut & ego habeo, ut ſit illi & regno ejus benedictio & protectio, à Domino Deo & ſancto ejus martyrio in perpetuum. Si autem quiſquam loci hujus curam non habuerit, vel eum malitiosè tractaverit; ſciat & ſentiat ſancti martyris ſeipſum benedictione privare: & rationem ante tribunal *Chriſti* redditurum. Hoc verò monaſterium cum his præfatis terris, *Willigoda* presbyter habeat, & regat dies ſuos: & monachicham in eo vitam vivat, doceat, & quantum valeat, exigat. Poſt dies autem illius, eligant ſibi Fratres cum conſilio illius Epiſcopi, qui ſuper eos erit (ſi habent dignum, & monachicæ vitæ eruditum) ex ſemetipſis quem voluerint; ſi autem (quod non opto) acciderit quòd ibi dignus nequeat inveniri, prævideat ille Epiſcopus cum conſilio Fratrum, qui illud monaſterium dignè ſecundùm regulam monachicæ vitæ gubernare ſciat, & velit. Jam jamque iterum iterumque in nomine Domini præcipio & adjuro, quatenus in eo loco regula ſancti *Benedicti* Abbatis doceatur & exerceatur, quantum poſſibile eſt, perpetuo jure. Etſi ipſa eleemoſyna oret ad Dominum pro faciente, tamen obſecro ut aſſiduæ interceſſiones pro anima mea, & amicorum meorum, canonicis horis ſemper in ea ammoneantur Eccleſia: quatenus omnipotentis

Nota hoc dictum reſpicere tempus, antequam *Romam* adire diſponeret, ubi ab omni Epiſcopali ſubjectione Eccleſiam exemit: ſed hanc confecit, pro cautela; ne ſi obiter moreretur, Eccleſia tali libertate deſtrueretur.

Dei

Dei clementia, quæ tale theſaurum temporibus meis, gentibus & populis *Anglorum* aperire dignata eſt; mihi quoque æternum in cœlis theſaurum, cum ſanctis ſuis donare dignetur. Scripta eſt hæc chartula anno Dominicæ incarnationis, DCC.XCIII. Indictione tertia. Anno verò *Offani* Regis *Merciorum* xxxiii. in loco celebri qui dicitur *Celchyth*, preſenti Synodali Conventu, teſtibuſque infra nominatis confirmata. Data die regnante Domino noſtro in perpetuum.

Teſtimonia Magnatum.

✠ EGo *Offa* hanc donationem meam ſigno crucis *Chriſti* confirmo.
✠ Ego *Ecgfridus*, ſcilicet filius ejus, ſimiliter conſentio & ſubſcribo.
✠ Ego *Ceoluulfus* Rex, id ipſum cōſentio.
✠ Ego *Cenuulfus* Rex, conſentio.
✠ Ego *Beormulfus* Rex.
✠ Ego *Ludecha* Rex.
✠ Ego *Vuilaf* Rex.
✠ Ego *Ecgbirghtus* rex.
✠ Ego *Beortulfus* Rex.
✠ Ego *Burhredus* Rex.
✠ Ego *Ælfredus* Rex.
✠ Ego *Higberctus* Arciepiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.
✠ Signum *Æwelheardi* Archiepiſ.
✠ Signum *Ceolwolfi* Epiſcopi.
✠ Signum *Hunwone* Epiſcopi.
✠ Signum *Ceolmundi* Epiſcop.
✠ Signum *Ealcheardi* Epiſcopi.
✠ Signum *Ælfuni* Epiſcopi.
✠ Signum *Heaberti* Epiſcopi.
✠ Signum *Heathoredi* Epiſcopi.
✠ Signum *Cyneheardi* Epiſcopi.
✠ Signum *Deneferdi* Epiſcopi.
✠ Signum *Cenwalchi* Epiſcopi.
✠ Signum *Wermundi* Epiſcopi.
✠ Signum *Wihthuni* Epiſcopi.
✠ Signum *Wynberhti* Epiſcopi.
✠ Ego *Wicga* Dux.
✠ Ego *Æwſemundus* Dux.
✠ *Hearbertus* Dux.
✠ *Broorda* dux Dux.
✠ Binua dux Dux.
✠ *Eſne* dux Dux.
✠ *Heaberht* dux Dux.
✠ *Cudbehr* dux Ceol.
✠ *Æmund* Dux.
✠ *Ceolweordus* Dux.

Item aliud munimentum, ab eodem Rege Offa.

REgnante in perpetuum Deo & Domino noſtro *Jeſu Chriſto*. Licèt per totum ubique mundum, beatorum Martyrum qui ſuum pro Chriſto ſanguinem fuderunt, merita divinæ laudis exultatione celebranda ſint; eorumque Dei auxilio exempla glorioſa ſequenda, præcipuè nobis tamen beatiſſimi *Albani*, qui ſub hac *Britannia* inſula glorioſus Martyrio effulſit, memoria, pia ſemper intentione & ſedula ſollicitudine obſervanda eſt. Unde ego *Offa*, gratia Dei Rex *Merciorum*, cum filio meo *Ecgfrido* pro amore omnipotentis Dei, & hujus ſancti interceſſione, terram xxx. manenſiū in locis quorū ſubinferuntur nomina, Domino meo *Jeſu Chriſto*, ad Eccleſiam ſancti *Albani*, ubi ipſe tyro primus in paſſione victima effectus eſt, jure perpetuo perdonabo. Eóque delectabiliùs hanc donationem perficio, quia ſuperna protectio tam nobile temporibus noſtris theſaurum, quod diu fuit clauſum & hujus terræ indigenis abditum revelare dignata eſt. Hæc itaque ſunt ſupradictarum vocabula terrarum: & *Vuincſbauuè*, xii. manenſium, cum terminis ſuis, & *Scelfdune*, ſive *Baldingtotum*, trium manenſium; quorum ſcilicet trium manenſium termini ſunt hæc. *Suanaburna*, *Heortmere*, *Sretnicalebroc*; Item verò x. manenſium, ubi dicitur *Scuccanhlau*, vel *Fennton*, cum ſilva quæ cognominatur *Horwuda*; cum terminis ſuis. Et *Lygetune* v. manenſium; quam videlicet terram, *Albmundus* Abbas expeditionem ſubterfugiens, mihi reconciliationis gratia dabat. Hoc quoque conſentientibus Epiſcopis meis, & Abbatibus, Ducibus, ac Principibus, ſub invocatione ſanctæ Trinitatis, & individuæ Unitatis, donando præcipio, quatenus tota terra illa ſit libera ab omni tributo, & neceſſitate; ſeu Regis, ſeu Epiſcopi, Ducis, Judicis, & exactorum, & operum quæ indici ſolent: neque emendatione pontium, neque foſſam adversùm inimicos faciendam: Totum omne præfatæ terræ ſtipendium & exactio, ad ſupradicti martyris tumbam, inſolubiliter perſolvatur. Et ſi fortè quis intra ejuſdem eccleſiæ poteſtatem aut extra, cum Epiſcopo ſeu Abbate communis inveniatur, bello, furto, vel fornicatione, aut alio quolibet ſimili reatu aſtrictus; ſemper ea pars pœnæ & emendationis, quæ Regi vel Epiſcopo debetur, ad beati *Albani* monaſterium

inviolato

inviolato ſemper fœdere reddatur. Credo enim & veraciter confido, quòd hæc munificentia non ſolùm mihi meiſque, ſed etiam univerſis *Anglorum* populis ſublimiter proficiat, quia pro ejus amore ille miles intrepidus meruit coronari, qui totius mundi pericula paſſus eſt, ſuo ſanguine expiare. Hæc ſunt nomina teſtium, qui hanc donationem meam conſentientes, ſigno crucis *Chriſti* confirmarunt.

✠ Ego *Offa* Rex huic donationi meæ ſignum crucis impono.
✠ Ego *Ecgfridus* paternæ munificentiæ conſentiens, ſubſcripſi.
✠ Ego *Higbertus* Archiepiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
✠ Ego *Ceolwlfus* Epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
✠ Ego *Heothored* Epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
✠ Ego *Vnwona* Epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
✠ Signum manus *Albmundi* Abbatis.
✠ Signum *Beonnani* Abbatis.
✠ Signum *Wimundi* Abbatis.

✠ Signum *Forthredi* Abbatis.
✠ Signum *Brordani* Patricii.
✠ Signum *Binnani* Principis.
✠ Signum *Eſunini* Ducis.
✠ Signum *Albmundi* Ducis.
✠ Signum *Wigberti* Ducis.
✠ Signum *Æthelwundi* Ducis.
✠ Signum *Eadgari* Ducis.
✠ Signum *Heardberti* Ducis.
✠ Signum *Ealhmundi* Ducis.
✠ Signum *Cuthberhti* Ducis.
✠ Signum *Eadberhti* Ducis.
✠ Signum *Wulfheardi* Ducis.
✠ Signum *Ealberi* Ducis.

Perſcripta eſt autem hujus donationis chartula, Anno Dominicæ incarnationis DCC. XCV. Indictione 5. & regni Regis Offani, *xxxv. ſub 4°. nonas Maias, in loco qui dicitur* Erberanforda.

EGo *Ecgfridus* Rex *Merciorum*, Anno Dominicæ incarnationis DCC. XVI. Indictione quarta, Primo autem anno regni nobis à Deo conceſſi: terram itaque quinque manenſium, in loco qui dicitur *Pinnelesfeld*, cum antiquis terminis, pro benedictione noſtri regni, Abbati *Wellggoda* nomine, ad poſſidendum dabo; de illa namque in nomine Domini præcipiam ut ſemper ſit beato *Albano*, & Monaſterio ſuo ſubjecta. Et terræ illæ à laborioſis operibus, & ab omnibus tributis vel cenſuris, & ab omnibus refectionibus Regum, vel Principum, ſeu omnium expeditionum; pro redemptione animæ meæ, liberam, fixam, immutabilem, concedere curabo: Et poſſeſſor illius terræ non habeat poteſtatem hanc terram à beato *Albano* diribare. Qui augeat beato *Albano* & monachis ſuis benedictionis gratiam; augeat illi Deus in cœleſti *Hieruſalem*, pacem & vitam æternam. Conſcriptus eſt autem hic, in loco qui dicitur *Celchyth*, in ſynodo publico. Hæc ſunt nomina teſtium hujus donationis.

Ego *Ecgfridus* Rex, hanc meam donationem cum ſigno crucis confirmare curabo.

✠ Ego *Caenuulfus* Rex *Merciorum* concedo.
✠ Ego *Sigricus* Dux.
✠ Ego *Vnwona* Epiſcopus.
✠ Ego *Weohthunus* Epiſcopus.
✠ Ego *Albmundus* Epiſcopus.
✠ Ego *Beanna* Abbas.
✠ Ego *Fothredus* Abbas.
✠ Ego *Elſhunus* Epiſcopus.
✠ Ego *Sighere* filius *Sig.*
✠ Ego *Brorda* Dux.
✠ Ego *Eſna* Dux.

✠ Ego *Cynedryth* Regina conſcripſi.
✠ Ego *Ethelheardus* Archiepiſcopus.
Ego *Wigbertus* ✠ Dux.
Cydda ✠ Dux.
Wycga ✠ Dux.
Wygbertus ✠ Dux.
Ego *Albmundus* ✠ Dux.
Ego *Heardbertus* ✠ Dux.
Ego *Cuthbertus* ✠ Dux.
Ego *Brords* ✠ Dux.
Ego *Eobingus* ✠ Dux.

EGo *Ecgfridus* gratia Dei Rex *Merciorum*, anno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo nonageſimo ſexto, Indictione quarta; primo vero anno regni noſtri: terram x. manenſium nomine *Thyrefeld* cum terminis ſuis, Domino meo *Ieſu Chriſto* & ejus pretioſo Martyri *Albano*, liberaliter & æternaliter cum conſenſu ac teſtimonio optimatum

tum meorum, in jus monaſteriale, pro anima mea & parentum meorum, devotiſſimè tribuo, & libenter concedo. Sitque prædicta terra ab omni terrenæ ſervitutis jugo ſemper aliena; atque eadem libertate ſit libera, qua cæteræ terræ monaſterii beati *Albani* conſcriptæ atque conceſſæ ſunt, à glorioſo *Offa* genitore meo.

Ego *Ecgfridus* Rex, hanc meam donationem cum ſigno crucis confirmare curabo.

✠ Ego *Cynedrid* Regina, conſenſi.
✠ Ego *Vmwona* Epiſcopus.
✠ Ego *Weohthunus* Epiſcopus.
✠ Ego *Beonna* Abbas.
✠ Ego *Elfhun* Epiſcopus.
✠ Ego *Brorda* Dux.
✠ Ego *Wigbertus* Dux.
✠ Ego *Wicga* Dux.
✠ Ego *Alhmundus* Dux.
✠ Ego *Cuthbertus* Dux.

✠ Ego *Ethelheardus* Archiepiſcopus conſ.
✠ Ego *Eobing* Dux.
✠ Ego *Forthred* Abbas.
✠ Ego *Sighere* filius ſiger.
✠ Ego *Eſne* Dux.
✠ Ego *Cydda* Dux.
✠ Ego *Winbertus* Dux.
✠ Ego *Heardbertus* Dux.
✠ Ego *Brorda* Dux.

Conſcriptus eſt autem hic liber, in loco qui dicitur Celchyd, *in ſynodo publico.*

OMnipotentia divinæ majeſtatis ineffabiliter univerſa gubernante. Licèt regalium dignitatum decreta, & antiqua priorum temporum privilegia, permanente integritatis ſignaculo fixa jugiter ac firma perſeverent; attamen, quia plerumque tempeſtates & turbines ſæculi, fragilem humanæ vitæ curſum pulſantes, contra ſuperna Dominicæ ſanctionis jura illidunt; iccircò ſtili officio renovanda, & chartarum ſuffragiis ſunt roboranda: ne fortè ſucceſſura poſterorum progenies, ignorato præcedentium patrum chirographo, inextricabilem horrendi barathri voraginem incurrat: nec inde libera exire queat, donec (juxta veritatis ſententiam) cuncta uſque ad noviſſimum quadrantem debita pleniſſimè reddat. Quapropter ego *Ethelredus* totius *Albionis* cæterarumque gentium in circuitu perſiſtentium, munificente ſuperno largitore, Baſileus, incertum futurorum temporum conſiderans eventum, cunctiſque ſuccedentibus deſiderans eſſe conſultum; & ut ipſe in tremendo magni judicii die, ſanctorum patrociniis ſuffragantibus hæreditatis ſupernæ cohæres effici merear; Deo omnipotenti & ſancto *Albano* gentis *Anglorum* protomartyri, *Chriſtóque* ſervienti, monachorum familiæ celebri in loco qui *Etweathingaceaſtre* nuncupatur vocabulo; octo manſarum portionem duobus in locis æqua dimenſione ſitam; quatuor videlicet *Ethyrſtane*, ſimiliter & quatuor *Etwincelfelda*, cum novem præfatæ civitatis habitaculis, quæ patria lingua *Hagan* appellari ſolet, octoque jugeribus *Weſtwicam*, ad idem monaſterium æque pertinentibus, devota mente ſecundùm priſtinū renovando reſtituo, & reſtituendo, in nomine domini noſtri *Ieſu Chriſti* præcipio, ut nullius altioris aut inferioris dignitatis perſona, aut in noſtris, ſive ſucceſſorū noſtrorum temporibus, hanc quam præfatus ſum portionem, de prædicta ſancti Martyris Eccleſia, auferre vel minuere qualibet occaſione præſumat; ſed hoc meæ renovationis inviolabili jugiter permanente, & contra omnia æmulorum machinamenta prævalente chirographo; prædictum monaſterium ab omni mundanæ ſervitutis jugo; ſicut continetur in veteri chartula, quam *Offa* rex *Merciorum* dictitando compoſuit, & fecit eſſe privilegium ob monimentum omnium ſuccedentium regum, de omnibus rebus quas deo tradidit & ſancto martyri *Albano*, pro remedio animæ ſuæ. Iccirco ego tali provocatus exemplo, renovare cupiens ſtatuo; ut quæcunque prædictus Rex decrevit, inconcuſſa & firma perpetualiter perdurent. Et noſtra authoritate, omnia à nobis tradita, una cum omnibus quæ ad ſanctum ipſum locum pertinere dignoſcuntur; campis, paſcuis, pratis, ſilvis, eatenus ſit liberum, eadem libertate qua prædiximus; ut inibi deo famulantes, tam pro meis, quam pro omnium prædeceſſorum meorum deliquiis, ſine ulla terreni potentatus moleſtia, quotidiè ſaluberrima miſſarum ſolēnia omnipotenti deo celebrent, & dulciſſimas pſalmorum modulationes ore & corde decantantes, armis ſpiritualibus contra viſibiles & inviſibiles hoſtes, pro nobis & pro omni populo *Chriſtiano* dimicare non ceſſent. Quatenus ejuſdem beati martyris intercedentibus meritis, ſive in preſenti ſive in futura ſive in utraque vita, *Chriſto* pro nobis virtutem faciente, victoriam quandoque de inimicis noſtris, voti compotes adipiſci mereamur. Si quis

quis autem maligno ſpiritu inſtigante, huic decreto repugnare temptaverit; ſciat ſe alienum eſſe à conſortio ſanctæ Dei Eccleſiæ, & participatione ſacroſancti corporis & ſanguinis Domini noſtri *Ieſu Chriſti*; & in noviſſimo tremendi judicii die, noverit ſe in inferno inferiori & in æterna damnatione mergendum; & per authoritatem præfati Martyris, ſciat ſe abſque ullo termino ſine fine cruciandum: niſi digna & congrua ſatisfactione citiùs emendaverit, quod contra Deum & ſanctum Martyrem ejus delinquere non timuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCC. XCVI. Indictione octava, ſcriptum & renovatum eſt hujus libertatis chirographum; his teſtibus conſentientibus, quorum inferiùs nomina, ſecundùm uniuſcujuſque dignitatem ordinata caraxantur.

✠ EGo *Ethelredus Anglorum* baſileus, hanc renovationis & libertatis chartam ſcribere juſſi.

✠ Ego *Elfricus Dorvernenſis* Eccleſiæ Archiepiſcopus, huic ſchedulæ ſignaculum ſanctæ crucis impoſui. ✠ Ego *Ealdulfus, Eboracenſis* Eccleſiæ Archiepiſcopus, huic diffinitioni conſentaneus extiti. ✠ Ego *Elfheah Wintonienſis* Eccleſiæ Epiſcopus, huic chirographo ſimiliter aſſenſum præbui. ✠ Ego *Vulfſtan* Epiſcopus, conſenſi. ✠ Ego *Elfheah* Epiſcopus corroboravi. ✠ Ego *Athulf* Epiſcopus conſignavi. ✠ Ego *Wulſige* Epiſcopus conſolidavi. ✠ Ego *Ordbriht* Epiſcopus conſigillavi. ✠ Ego *Godwinus* Epiſcopus confirmavi. ✠ Ego *Ealdred* Epiſcopus concluſi. ✠ Ego *Elfthryth* Regina.

✠ Ego *Elfweard* Abbas.	Ego *Aelfhelm* ✠ Dux.
✠ Ego *Elfſige* Abbas.	Ego *Eleoffige* ✠ Dux.
✠ Ego *Wulfgar* Abbas.	Ego *Ethelmer* ✠ Miniſter.
✠ Ego *Leofric* Abbas.	Ego *Ordulf* ✠ Miniſter.
✠ Ego *Alfhere* Abbas.	Ego *Wulfricus* ✠ Miniſter.
✠ Ego *Alfuuerd* * Abbas.	Ego *Wulgear* ✠ Miniſter.
✠ Ego *Brihnoth* Abbas.	Ego *Wulfheah* ✠ Miniſter.
✠ Ego *Kenulf* Abbas.	Ego *Brithmer* ✠ Miniſter.
✠ Ego *Ethelweard* Dux.	Ego *Leofwine* ✠ Miniſter.
Ego *Alfric* ✠ Dux.	Ego *Ethelweard* ✠ Miniſter.

* Alfwold.

CUm nos in extrema penè hujus vitæ margine cernamus ſiſtere, & ultima quæque ſeneſcentis mundi pericula, indeſinenter luere; admonemur per hoc patenter parvipendere fugitivam atque caducam hujus temporis pompam, & ad immarceſcibilem æternæ beatitudinis, per bonorum operum exhibitionem tendere palmam; & quicquid utilitatis noſtris fuerit Dei mirifica allubeſcente clementia ſtatutum temporibus, hoc apicum notis inſerere chartis, ne hoc ipſum (quod abſit) à ſubſequentibus cauſa ignorantiæ annullari ullo modo queat, & noſtra tunc merces minoretur. Quapropter ego *Ethelredus* ſceptrigera ditione *Anglis* cæteriſque ſiſtentium in circuitu gentibus, voce, habitu, morumque varietate diſtantibus Rex ſubthronizatus, ob meæ remedium animulæ, & ob ſtabilimentum regni coelitùs mihimet conceſſi; atque etiam ob maximæ pecuniæ pretium mihimet pro hoc ipſo collato, condono ad ſancti & eximii hujus patriæ protomartyris *Albani* coenobium, quandam juris mei portiunculam; caſatas equidem ſenas, binis in locis ſemotas: unam ſcilicet, ubi ab incolis uſitato nomine dicitur *Fleamſtede*, & quinque ubi noto vocitamine ab olim caſtellum jam pene dirutum *Auſonica* lingua dicebatur *Verulamium*, quod nos vulgariter dicimus *Wetlingaceaſter*; ubi & ipſe ſanctiſſimus *Chriſti* agoniſta, varia pro fide *Chriſti* pertulit tormentorum cruciamenta. Hoc ſagaciter meo revolvens animo, juſtius fore multò, locum in quo paſſus eſt, ſuo æternaliter mancipari coenobio almifico, quàm diutius fiſco regali, vel cuilibet terreno audacter ſubjacere negotio. Decens eſt enim, ut locum quem ſuo ſacratiſſimo agonizans pro *Chriſto* aſperſit & ſacravit cruore, ad ipſum perpetualiter revertatur locum, ubi & ipſe martyrio expleto, capite truncato, bravium coeleſte & immarceſcibilis vitæ meruit coronam. Hoc nempe meæ dapſilitatis emolumentum, libens ſub æternali libertate liberum concedo; ſicut Abavus prædeceſſor meus, *Offa* ſcilicet Rex inclitus, omnia quæ ipſe ad ipſum coenobium contulit, libertate ditavit. Eadem inquam libertate non ſolum hanc poſſeſſiunculam liberam libens ſtatuo, ſed etiam quicquid à me ipſo, vel a qualibet

libet perſona majori ſive minori ab heti,& nudiuſtertius,& exin uſque ad terminum iſtius tranſitorii regni, vitæque labantis extrema datum fuerit,. ad ſupradicti martyris tumbam; ſub hac libertatis & renovationis chartula, æternali libertate permaneat liberum. Et ne fortè quis præſentium vel magis futurorum ambiget, quæ ſit illa libertas, qua ipſum cœnobium Rex benevolus *Offa* ditavit, & egomet nunc confirmando renovavi; dicam planè: quia omnimodis cuncta illius monaſterii poſſeſſio, nullis eſt obnoxia fiſcis; ſcilicet nec expeditionis, nec pontis, & arcis ædificamine, nec juris regalis fragmine, nec furis apprehenſione, & ut omnia ſimul comprehendam, nil debet exolvi vel Regis præpoſito, vel Epiſcopi, vel Ducis, vel ullius hominis; ſed omne debitum exſolvant jugiter, qui in ipſa poſſeſſione fuerint, ad prædicti martyris mauſoleum; ſecundùm quod ordinaverit Abbas, qui ipſo præfuerit cœnobio. Notum etiam vobis cupio fore, quantum pretium pro hoc ipſo, Abbas ipſius Cœnobii nomine *Leofricus*, mihimet contulit, quando illud grave vectigal *Danis* exſolvebamus. Præſtitit nempe mihi ducentas libras auri & argenti, ex appenſione *Danorum*; & pro fœnore ipſius pretii accepit a me villam quæ dicitur *Eadulfinctun*, quinquaginta quinque manſas habens; &, has etiam ſex manſas. Et nunc gratanter ipſe mihimet mente benevola reddit prædictas quinquaginta quinque manſas, & contentus eſt in ipſis ſex manſis, pro ducentis libris. Ideoque hanc libertatis & renovationis ſchedulam, faciliùs adeptus eſt. Permaneat itaque prædicta poſſeſſio, cum omnibus utenſilibus ad ſe ritè pertinentibus, ſub prædictæ libertatis chirographo, voti compos. Et quiſquis noſtræ hoc liberalitatis donum augmentare mente maluerit jocunda, ſentiet ſe donis per hoc locupletari divinis: ſi âutem (quod abſit) uſpiam quis barbarico attactus inſtinctu, mente hoc ſubdola machinatus fuerit adnullare, vel quippiam in pejus quam conſtituimus tranſvertere; ſua pro audacia, à cœtu in hac vita anathematizetur fidelium, & in tremendo Dei examine aſtantibus cœlorum agminibus hominumq; turmis, necnon & horrendis erebi vernulis, palam cunctis damnetur, cum hædis; averni cruciamenta ſine fine luiturus, ni ante obitum condignè emendaverit. His metis prædicta tellus circumgyratur.

Scripta eſt autem hujus libertatis chartula, decurſis annis ab incarnatione *Chriſti*, DCCCC. XC. novenis terque binis, in curſu millenario equidem ſexto. His teſtibus faventibus: quorum dignitates hîc cum onomate contemplare valebis.

✠ Ego *Ethelredus* Regia infula comptus, propræ munificentiæ donum ſtabiliter confirmo.

✠ Ego *Wulfſtanus* Archiepiſcopus *Eboracenſis* Eccleſiæ aſſentio.

✠ Ego *Ethelſtanus*	Clito.	Ego *Leofric*	✠ Abbas.
✠ Ego *Ecbryrht.*	Clito.	Ego *Eadnew*	✠ Abbas.
✠ Ego *Eadmundus*	Clito.	Ego *Elfword*	✠ Abbas.
✠ Ego *Eadward*	Clito.	Ego *Elfric*	✠ Comes.
✠ Ego *Eadred*	Clito.	Ego *Elfhelm*	✠ Comes.
✠ Ego *Eadwig*	Clito.	Ego *Leofwine*	✠ Comes.
✠ Ego *Eadgar*	Clito.	Ego *Ethelmer*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Elfheh*	Epiſcopus.	Ego *Wulfgeat*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Ordberht*	Epiſcopus.	Ego *Eadric*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Athulf*	Epiſcopus.	Ego *Wulfheh*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Ethelſie*	Epiſcopus.	Ego *Ethelric*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Luing*	Epiſcopus.	Ego *Ethelricus*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Alfwold*	Epiſcopus.	Ego *Ebelwine*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Elfhelm*	Epiſcopus.	Ego *Ethelwerd*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Elfrie*	Abbas.	Ego *Etheſtan*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Wulfgar.*	Abbas.	Ego *Vlfkytel*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Lrewulf*	Abbas.	Ego *Byrhtie*	✠ Miniſter.
✠ Ego *Elfrie*	Abbas.	Ego *Leofyme*	✠ Miniſter.

Hac

Hæc Charta loquitur de terris quas Wulf *dedit ſancto* Albano: Eſtun, *&* Oxawica.

IN nomine Domini noſtri *Ieſu Chriſti*. Ego *Wulf* inprimis concedo pro anima mea, & Deo, & ſancto *Albano*, terram quæ vocatur *Eaſtun*, cum omnibus ad ſe pertinentibus; ſicuti eam habui à Rege, cum conſenſu illius, videlicet *Edwardi* Regis, & illam terram ſimiliter, & *Oxawicam*, ſanctæ Eccleſiæ *Albani* martyris, ubi & ego jacere volo; & unum de melioribus meis veſtimentis, quæ ego habeo, & unum calicem, & unum miſſalem, & unum dorſale, & pallam tunicam meliorem, quæ fuit *Godgyve*. Alterum vero ad monaſterium *Rameſige*, & quatuor marcas argenti ad Eccleſiam ſancti *Petri*, *Romæ*; & quatuor ad miſſas cantandas pro anima mea; & quatuor ad principales Eccleſias hujus terræ; atque ſodalibus meis, quatuor marcas auri; & omnes terras meas, quas ego dimitto, præter illas duas quas Deo & ſancto *Albano* conceſſi. Et concedo *Dagfino* marcam auri; & *Eſino*, duas marcas argenti, & unum equum; & *Ethelrico* miniſtro, duas marcas: & *Edwardo*, unum equum; & ſingulis hominibus meis, qui terras non habent, ſingulos equos. Et ſi adhuc de auro vel argento aliquid ſupereſt, ille plus habeat, qui plus pro anima mea facere voluerit; & xxx. de mancipiis meis, libertatem pro anima mea habeant.

Hæc charta loquitur de Gateſdene, *& de reliquis*.

EGo *Ethelgive* aperio, domino meo Regi, & Reginæ dominæ meæ, & omnibus amicis meis, quomodo teſtamentum meum diſpono. Id eſt, inprimis domino meo Regi, xxx. mancuſas auri, & duos equos, & omnes canes meos, & dominæ meæ Reginæ, xxx. mancuſas auri, & terram *Weſtwicam*; & ſancto *Albano* terram, quæ vocatur *Gateſdene*; eo tenore ut fruantur ea Fratres communiter; & xxx. mancuſas auri, & xxx. boves; xx. de *Geteſdene*, & decem de *Acerſce*; & xx. vaccas, x. de *Geteſdene*, & x. de *Acerſce*; & CCL. oves, & gregem porcorum, & ſubulcum cum ipſis; & duos ciphos argenteos, & duo cornua, & unum librum, & unam cortinam, & unum bancale, concedo cum conſenſu domini mei Regis. Et illam terram apud *Longaforde*, *Elſnoto* dies ſuos; eo tenore, ut ſingulis annis, det ad *Hiccam* paſtum trium dierum: & poſt dies ſuos, ſupradictam terram. Et *Leofwino* nepoti meo unam hidam apud *Cliſtune*, & illam dimidiam quam *Winemannus* habuit: & *Elſwoldus* terram *Mundene* dies ſuos habeat; eo tenore quod dabit annis ſingulis in quadrageſima ad *Brahcingum* ſex modios de brais, & ad hoc farinam & piſces; & tantundem ad *Wellingum*, & ad ſingula monaſteria, quatuor porcos ad feſtivitatem ſancti *Martini*, & poſt obitum ſuum, medietatem terræ ſupradictæ ad *Brahcingum*, & medietatem ad *Wellingum*. Et *Leofſinus* habeat *Standune*; & poſt ipſum *Iſpoldus*, & poſt mortem amborum, ſanctus *Albanus* prædictam terram habeat, pro ſuis animabus dominorumque ſuorum. Et *Leofſine*, terram *Offanlege*, & omne quod liber docet, & terram *Ciwingum*, ad porcos ſibi nutriendos: eo tenore, ut annis ſingulis pro firma de iſtis duabus villis, omnem congregationem ſancti *Albani* tribus diebus paſcat, aut pro firma dabit, hoc quod ego reſtificata ſum teſtimonio optimatum Domini mei. Et terram apud *Weodune*, & pro illa ſimiliter faciat quod teſtificata ſum. Et terram *Offanlege* dabit filio ſuo, ſi de deſponſata muliere filium habet; ſin autem, dabitur ſancto *Albano*: præter illam ubi *Tatulwus* ſedet, & *Ethelferdus*, & *Ethelſwith*; illa dabitur filiæ dominæ ſuæ *Elſgine*, ſi adhuc vivit; ſi non, tota ſancto *Albano* reddatur. Et *Alfwoldus* medietatem terræ apud *Lundoniam* habeat; & filius ejus *Elfheah*, medietatem; & dabitur *Leofrune*, terram *Watford*; & apud *Weotune*, duos homines, & octo boves, &c.

✠ Ego *Edwardus* Rex conceſſi.
✠ Ego *Theodredus* præſul.
✠ Ego *Elfhelgus* pontifex.
✠ Ego *Wulgarus* Epiſcopus.
✠ Ego *Elfricus* antiſtes.

Ego *Oda* Archiepiſcopus. ✠

X

✠ Ego *Bur*-

✠ Ego *Burggricus*	Epiſcopus.	*Ethelſtanus*	✠ Dux.
✠ Ego *Wulſius*	Epiſcopus.	*Ethelwaldus*	✠ Dux.
✠ Ego *Elfredus*	Epiſcopus.	*Ethelmundus*	✠ Dux.
✠ Ego *Wulſhelmus*	Epiſcopus.	*Athelmus*	✠ Dux.
✠ Ego *Ethelgarus*	Epiſcopus.	*Ethelſtanus*	✠ Dux.
✠ Ego *Lrenwaldus*	Epiſcopus.	*Eadricus*	✠ Dux.
✠ Ego *Wulſhelmus*	Epiſcopus.	*Vhredus*	✠ Dux.
✠ Ego *Lryuſius*	Epiſcopus.	*Acule*	✠ Dux.
✠ Ego *Ethelwaldus*	Epiſcopus.	*Haldene*	✠ Dux.
✠ *Eowel*, ſub Reg.			
✠ *Eadgarus* & *Weling.*			
✠ *Wulgarus* Comes.			

Hi omnes ſubſcribentes donum Regis roborabant.

Quinquaginta nomiſmata auri cocti, *Ethelricus* dedit valde lætus largo Regi, *Cyrelinctune* elata mente; ut *Geteſdena* permaneret ſancto *Albano*, magnis rebus ac modicis fruentibus monachis confirmata. Qui hoc contradixerit, anathema fit.

Hiſtoriæ, *pag.* 903. *linea* 22. *Occurrit mentio* Libelli de Pallis & Annulis, qui eſt in ipſa Eccleſia *ſancti* Albani. *Et ſane hunc* libellum, *duo tantùm folia continentem, ibi invenimus. Titulus ejus ſive Rubrica eſt*, de Annulis & Gemmis & Pallis, quæ ſunt de Theſauro hujus Eccleſiæ. *Habet figuras depictas & coloratas, annulorum treſdecim, diverſis gemmis ornatos. Enumerat etiam* pannos holoſericos *Eccleſiæ ſervitio donatos: unâ cum nominibus donatorum. Libellulum autem ipſum non tanti duximus, ut hîc imprimeretur. Quoniam in* Additamentis *noſtris impreſſis*, pagina 120. *ad* lineam 50. *Notam inſeruimus marginalem de* Cumbuſtione cellæ de Hatfeld; pro qua te remiſimus (*Lector*) *ad noſtra* Adverſaria: *ne penitus interim excideret è memoria, aut tam brevis chartula inter alias deperderetur, in hoc loco inſerendam duximus.*

PAG. 130. & 131. Majoris *Cottoniani.*

De Cella de Hatfeld Peverel *, *pro majori parte tempore prædicti Abbatis* (Willielmi) *concremata.*

* Ad diſtinctionem Cellæ ſive Prioratus de *Hatfeld-Broddok*, in diœceſi *Londonienſi.*

ANno Domini 1231. combuſta eſt Cella ſancti *Albani* de *Hatfeld*, decimo ſeptimo Kalend. April. videlicet etiam cum turri & omnibus officinis adjacentibus. Salvatis tantùm Presbyterio, cum Veſtimentis, Calicibus, & Libris: & ſimiliter horreis & granario. Alia autem omnia utenſilia, ſcilicet ciphi argentei, & macerini, cum cochlearibus, & menſalibus; & omnibus quæ in refectorio & dormitorio habebantur; & ollis æneis, & denariis, & etiam campanis liquefactis; cumbuſta perierunt.

Quoniam in vita Gaufridi *Abbatis*, *ad* paginam 57. *habeatur mentio de* Fundatione Hoſpitalis *ſancti* Juliani, *juxta ſancti* Albani *villam, ædificati*: Chartas *igitur ſubſequentes, ſcilicet tam* Fundatorias, *quàm* Confirmatorias *&* Dotatorias *benefactorum plurimorum, hîc imprimere, dignas æſtimavimus: ut eas, bonâ fide, ex* Mſ. *Additamentorum libro deſumpſimus.*

✠ *Charta* Gaufridi *Abbatis*, *ſuper fundatione Hoſpitalis ſancti* Juliani, *juxta ſanctum* Albanum.

GAufridus Abbas ſancti *Albani*, conſilio & communi voluntate Conventus ejuſdem loci, fundatâ, conſtructâ, & in honorem Dei & ſancti *Iuliani* dedicatâ Eccleſiâ ſecùs viam *atte Heves*, congregavit illic pauperes *Chriſti*, videlicet Lazaros, providens neceſſita-

neceſſitatibus eorum hæc quæ ſubſcripta ſunt. Decimam reditus villę ſancti *Albani*; id eſt lx. ſolidos. Item xxx. ſolidos, quos *Petrus* de le *Sares* reddit de *Redinges*, del *Saret*. Item totam decimam bladi dominii de *Hameſted*, & totam dominũ de *Kyngesberia*, & duas partes decimarum tantummodò bladi parochianorum ſancti *Michaelis*, & ſancti *Stephani*: exceptis illis, quas Capellanus eorum ſcilicet Lazarorum habet, ſicut charta ejus teſtatur. Item duas partes decimæ bladi dominii de *Aſton*. Item duas partes bladi dominii ſancti *Albani*, de *Bradeweya*; & ſimiliter duas partes decimæ bladi, dominii *Rogeri* de *Bineſia* in *Bradeweya*. Item duas partes decimæ bladi dominũ *Richardi* del *Hoo*. Item duas partes decimæ bladi dominii *Willielmi* de *Codicote*. Item dimidium decimæ bladi, dominii de *Stratle*. Item dimidium decimæ *Stephani* de la *Leger*, de ſuo dominio de *Henelawe*. Item duas partes decimæ *Rogeri* de *Candos*, de ſuo dominio ln *Siveleſho*. Item duas partes decimæ *Simonis Belcamp*, de ſuo dominio de *Stanford*. Item duas partes decimæ bladi *Radulfi Perot*, de ſuo dominio de *Lindeſele* & de *Hakewell*. Item duas partes decimæ bladi de una hida, quam *Robertus* filius de *Weneling* habuit in *Eaſtwik*. Hæc prædictus Abbas *Gaufridus*, utens conſilio & voluntate Capituli ſancti *Albani*, ſic donavit & confirmavit; ut ſupradictorum infirmorum ſint perpetuo jure; condemnans anathematis ſententia, ſi quis deinceps aliquid horum auferret eis injuſtè. Eleemoſyna iſta taliter eſt data & ſtabilita, pro animabus *Offæ* Regis, *Henrici* Regis, *Pauli* Abbatis, *Richardi* Abbatis, & auctoris hujus donationis *Gaufridi* Abbatis: atque ſuorum prædeceſſorum, ejuſdem Eccleſiæ fidelium Abbatum. Necnon pro ſtatu & tutela ipſius Eccleſiæ atque ſervientium ibi monachorum, & maximè pro levatione debitorum, quæ ipſi debent ſuis benefactoribus, & quibus promiſerunt.

Charta de fundatione domus ſancti Iuliani, juxta Eywode.

SCiant fideles ſanctæ Eccleſiæ, quòd ego *Gaufridus* Abbas & Conventus ſancti *Albani*, conceſſimus infirmis fratribus de ſancto *Iuliano*, quandum portiunculam terræ de noſtro Dominico, quam tenuit *Alulfus* vitriarius, ſine aſſenſu Conventus, quæ vocatur *Kyngeſho*; ſitam, videlicet, inter terram ejuſdem *Alulfi*, & viam de *Watligeſtrate*, ſuper quam terram, etiam domus eorundem infirmorum ædificatæ ſunt. Hanc itaque terram conceſſimus eis, prout ipſi petierunt ad uſum ſuæ hoſpitalitatis: tenere ita liberè & quietè, ut nullus omnino hominum inde ſe intromittat, niſi ipſi infirmi & eorum miniſtri, quibus hanc curam injungere voluerint.

Charta Gaufridi Abbatis, de terra quondam Alulfi vitriarii.

HEnricus Rex *Angliæ*, & Dux *Normanniæ*, & *Aquitaniæ*, Comes *Andegavenſis*, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Juſticiariis, Vicecomitibus, Miniſtris, & omnibus fidelibus ſuis, *Francis* & *Anglicis*, totius *Angliæ*, ſalutem. Sciatis me conceſſiſſe & præſenti charta confirmaſſe, leproſis ſancti *Iuliani* de *Heved*, quicquid *Gaufridus* Abbas ſancti *Albani*, conſilio & communi aſſenſu totius Conventus ſui, & alii eis rationabiliter conceſſerunt & dederunt. Quare volo, & firmiter præcipio, quòd prædicti leproſi habeant & teneant omnes donationes ſuas, ita bene & in pace, & liberè, & quietè, plenariè, & integrè, honorificè, & rationabiliter, in decimis, & in pratis, & in paſcuis, & in omnibus aliis rebus, cum omnibus libertatibus, & liberis conſuetudinibus ſuis, ſicut charta prædicta Abbatis & cæterorum donatorum ſuorum Chartæ, eis teſtantur & confirmant. Teſtibus *Richardo* de *Huyn* Coneſtabulario, *Richardo* de *Lucy*, *Henrico* filio *Beraldi* Camerarii, & *Richardo* de *Camilla*; apud *Wyndeſores*.

Charta Regis Henrici confirmatoria.

HEnricus Rex *Angliæ*, Dux *Normanniæ* & *Aquitaniæ*, Comes *Andegaviæ*, Epiſcopo *Lincolnienſi* & Epiſcopo *Londonienſi*, Juſticiariis, Vicecomitibus, Baronibus, & omnibus Miniſtris, & fidelibus ſuis *Francis* & *Anglicis*, de *Hertfordſchira*, ſalutem. Sciatis me dediſſe in perpetuam eleemoſynam, pro anima *Henrici* Regis, & aliorum Anteceſſorum meorum, Infirmis de ſancto *Albano*, præbendam *Roberti* de *Depynga*; ſcilicet unum denarium in die, de eleemoſyna mea conſtituta. Quare volo & firmiter præcipio, quòd ipſi eam habeant bene, & in pace, & liberè, & quietè, ad ſuos rectos terminos. Teſtibus Comite *Rogero*, & *Richardo* de *Hulyn*, apud *Weſtmonaſterium*.

Charta Regis Henrici, de eleemoſyna Regis: ſcilicet uno denario in die.

GRegorius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Dilectis filiis Fratribus Hoſpitalis leproſorum ſancti *Iuliani*, de ſancto *Albano*, ſalutem, & benedictionem. Solet annuere ſedes Apoſtolica piis votis, & honeſtis petentium precibus favorem benevolum impertiri.

Privilegium Gregorii Papæ confirmatorium.

pertiri. Ea proprer dilecti in domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, perſonas & Hoſpitale in quo divino eſtis obſequio mancipati, cum omnibus bonis quæ inpræſentiarum rationabiliter poſſidetis, aut in futurum juſtis modis præſtante domino poreritis adipiſci, ſub beati *Petri* & noſtra protectione ſuſcipimus. Specialiter autem poſſeſſiones & reditus, quos à bonæ memoriæ *Ganfrido* Abbate ſancti *Albani*, Conventus ſui accedente conſenſu, ac inclitæ recordationis Regis *Angliæ*; & à quibuſdam aliis Chriſti fidelibus, pia vobis liberalitate conceſſos: Decimas quoque quas in parochiis Eccleſiarum ſancti *Michaelis*, & ſancti *Stephani*, de ſancto *Albano*, & de maneriis dominiorum de *Hameſten* & *Kyngesburia*, & quorundam aliorum Chriſti fidelium canonicè proponitis vos adeptos, poſſeſſionibus reditibus, & aliis bonis veſtris, ſicut ea omnia juſtè ac pacificè poſſidetis, in Autenticis inde confectis pleniùs dicitur contineri: vobis & per vos Hoſpitali veſtro, auctoritate Apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum, licear hanc paginam noſtræ protectionis & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum ejus, ſe noverir incurſurum. Datum *Aſiſii*, 4°. Idns Junii: Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Privilegium *Innocentii*, ſuper eodem: & quòd non dabunt decimas de nutrimentis animalium.

INnocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Dilectis filiis Magiſtro & Fratribus domus leproſorum ſancti *Iuliani*, extra villam ſancti *Albani Lincolnienſis* dioceſeos, ſalurem & Apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur quod juſtum eſt & honeſtum, tam vigor æquitatis quàm ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officii noſtri, ad debitum perducatur effectum. Ea propter dilecti in domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, perſonas & locum in quo divino eſtis obſequio mancipati, cum omnibus quæ inpræſentiarum rationabiliter poſſidetis, aut in futurũ juſtis modis præſtante Domino poteritis adipiſci; ſub beati *Petri* & noſtra protectione ſuſcipimus. Specialiter terras, poſſeſſiones, prata, reditus, hortos, domos, & alia bona veſtra; ſicut ea omnia juſtè ac pacificè poſſidetis; nobis & per nos domui veſtræ auctoritate Apoſtolica confirmamus & communimus: diſtrictiùs inhibenres, ne quis de hortis & virgultis veſtris, ſeu veſtrorum animalium nutrimentis, decimas à vobis exigere vel extorquere præſumant. Nulli ergò omnino hominum, liceat hanc paginam noſtræ protectionis, confirmationis, inhibitionis, infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum *Lugdunii* iiii. Nonas Maii, Pontificatus noſtri anno ſexto.

Confirmatio *Rogeri* Abbatis.

ROgerus Dei gratia Abbas ſancti *Albani*, ſanctæ matris Eccleſiæ filiis univerſis, ſalutem, gratiam & benedictionem. Dignum eſt in *Chriſto*, chariſſimi, & conſonum rationi, *Chriſti* pauperum neceſſitatem, oculo miſericordiæ reſpicere: & ea quæ eorum uſibus pietatis gratia ſunt proviſa, futuris conſtituere temporibus perpetuo duratura. Hac igitur conſideratione rationis inducti, quicquid bonæ memoriæ *Ganfridus* Abbas prædeceſſor noſter, leproſis Hoſpitalis ſancti *Iuliani* conceſſit & dedit, prout in eorum chartis pleniùs & veriùs continentur; de quibus tempore noſtro in poſſeſſione fuerunt: auctoritate qua fungimur perpetuò confirmamus. In cujus rei teſtimonium, ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum apud ſanctum *Albanum*, die Jovis proxima ante feſtum ſancti *Barnabæ* Apoſtoli: Anno Domini milleſimo ducentiſimo octogeſimo ſeptimo.

Confirmatio *Richardi* Abbatis, de lx.s. de reditu villæ.

OMnibus ad quos præſentes literæ pervenerint, *Richardus* miſeratione divina Abbas Monaſterii ſancti *Albani*, æternam in domino ſalutem. Noveritis nos inſpexiſſe quaſdam chartas, Fratribus infirmis Hoſpitalis ſancti *Iuliani* juxta ſanctum *Albanum*, eis à prædeceſſoribus noſtris confectas, ſuper diverſis poſſeſſionibus eis ab eiſdem prædeceſſoribus conceſſas: inrer quas poſſeſſiones reperimus dictis Fratribus infirmis eſſe conceſſos ſexaginta ſolidos, annuatim percipiendos de reditu villæ ſancti *Albani*; prout in eiſdem chartis pleniùs continetur. Quam quidem conceſſionem reditus antedicti, approbamus & confirmamus per præſentes; eiſque ſex libras pro duobus annis præteritis, quibus dictus reditus fuerat eiſdem Fratribus ſubtractus, perſolvimus in die

confectionis

confectionis præſentium. Nolentes quòd per nos aut ſucceſſores noſtros, reditus memoratus Fratribus antedictis de cætero ſubtrahatur. In cujus rei teſtimonium, ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum apud ſanctum *Albanum*, die ſanctorum *Septem Dormientium*, Anno Domini M. CCC. XXIX.

Statuta *antedicti Hoſpitalis de ſancto* Juliano. *Atque hæc, licèt ab Abbate* Michaele *ordinata, qui centum ferè annis vixerat poſt* Matthæum Pariſienſem *noſtrum: quia tamen fundationem ipſam illuſtrant, & ſimilia Hoſpitalia fundaturis poſſunt eſſe exemplo; cæteris quæ in* Matthæi *tempora inciderunt addenda duximus.* Mores enim, Habituſque *ejus ætatis quamplurimos, deſcribunt ſatis graphicè.*

M*ichael* permiſſione divina Abbas Monaſterii ſancti *Albani*, Ordinis ſancti *Benedicti*, *Lincolnienſis* dioceſeos; Dilectis nobis in Chriſto filiis, Magiſtro & Fratribus Hoſpitalis ſancti *Iuliani* juxta ſanctum *Albanum*, noſtrorum juriſdictionis & patronatus, ſalutem cum benedictione ſalvatoris, & noſtra: ac ſubſcripta in perpetuum firmiter obſervare. Commiſſi nobis regiminis cura, judicium noſtræ conſiderationis ſollicitat, ut in hiis per quæ cultus divinus augetur, omni cautela qua poſſumus ſollicitè provideri curemus; & ea quæ prædeceſſorum noſtrorum pia devotio (licet laudabiliter, minùs tamen certitudinaliter) ordinavit, ad certitudinis ſemitam pro viribus reducamus. Sanè olim bonæ memoriæ *Gaufrid* noſter prædeceſſor, voluntate unanimi ſui Conventus, in Eccleſia ſancti *Iuliani* juxta ſanctum *Albanum*, quæ aliàs ſecus viam *atte Heved*, nunc autem Hoſpitale ſancti *Iuliani* communiter nominatur; Lazaros congregavit, ad eorumque ſuſtentationem pro ſtatu & tutela dicti monaſterii, monachorum & ſervientium ejuſdem, ac pro animabus Regis *Offæ*, & aliorum; necnon in partem ſupportationis debiti, in quo præfati prædeceſſor & Conventus extiterunt, noſque ſumus ſuis benefactoribus quos noſtros meritò dicimus arctiùs obligati, contulit bona multa; unico quoque ſacerdoti qui debet eiſdem leproſis ſacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare, portionem congruam aſſignavit, prout in Chartis inde confectis, pleniùs continetur. Hujuſmodi tamen lazarorum certum numerum ſtatuere, ac ordinare de divino officio, vel per quem & quomodò hujuſmodi eis collata bona regi deberent, cum ipſi ea propter ſuorum corporum infectionem nequeant gubernare, totaliter prætermiſit: propter quæ multotiens fuerunt in dicto eorum Hoſpitali, multo pauciores leproſi, quàm de bonis hujuſmodi collatis potuerunt congruè ſuſtentari. Videlicet unus tantum, aliquando duo, & ut communiter non niſi tres: ac extitit ibidem retroactis temporibus Deo minùs laudabiliter deſervitum; præfatáque bona ultra præfatorum unius duorum aut trium leproſorum ſuſtentationem reſtantia, in uſus indebitos, & damnabiles vertebantur: & à nonnullorum uſurpatorum manibus occupabantur, & occupantur etiam in præſenti, damnaque exinde alia ſunt ſecuta. Cultum igitur divinum augere, incertitudinem tam damnoſam, per certas & providas ordinationes penitus extirpare; ac quædam circa ſtatum dicti hoſpitalis & regimen ordinare, quæ ipſa rerum experientia utilia indicat, avidè cupientes, ad gloriam & honorem Domini noſtri *Ieſu Chriſti*, beatiſſimæ *Mariæ* matris ſuæ, beatorum *Albani* & *Iuliani*, ac omnium Dei ſanctorum; immò pro animabus Regis *Offæ*, & omnium Benefactorum noſtrorum, dictique Hoſpitalis; ac pro felici ſtatu dicti monaſterii, monachorum, fratrum, & ſervientium ejuſdem; ac in partem ſupportationis debitorum in quibus noſtris Benefactoribus obligamur: hæc quæ ſequuntur, cum ſumma maturitate decocta, ſalubriter duximus ſtatuenda. In primis conſiderantes quòd poſt præfati Hoſpitalis fundationem, & dotationem, adeo ſunt facultates ipſius largitione fidelium augmentatæ; quòd vix ſeu raro inveniuntur tot leproſi volentes vitam ducere obſervantiis alligatam, ad dictum Hoſpitale concurrentes; qui ipſum Hoſpitale ad plenum juxta ipſius facultatum ſuppetentiam, valeant occupare: poſſint quoque plures quam tres leproſi, ac etiam præter eos aliqui ſacerdotes, in ampliationem cultus divini de bonis dicti Hoſpitalis congruè ſuſtentari; per quos quidam ſacerdotes pars nobis oneris incumbentis, in cujus ſupportationem dictum Hoſpitale (ut prædicitur) eſt fundatum, poterunt convenientiùs ſupportari; cum nos ipſi divina celebrare, pro

noſtris Benefactoribus teneamur: deliberatione cum noſtro Conventu,& etiam nobiſcum præhabita diligenti, decernimus & ſtatuimus hac noſtra Ordinationé perpetuè duratura; quòd in dicto Hoſpitali, ſex perpetuò ſint leproſi, ſeorſum à ſanis propter contagionis periculum habitantes. Circa quorum receptionem, & quæ inferiùs ſubſequuntur inviolabiliter obſervari; & eoſdem ſub antiquis infrà ſcriptis obſervantiis vivere, ſicut priùs; eiſque pro ſuis neceſſariis de bonis dicti Hoſpitalis, more ſolito miniſtrari volumus & mandamus. Quæ omnia ad tollendum cujuſlibet hæſitationis ſcrupulum, hic duximus inſerenda.

De Receptione Fratrum Leproſorum.

CUm dicti Hoſpitalis diſpoſitio tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus ad nos pertineat pleno jure, conſueveruntque Fratres in dicto Hoſpitali, per Abbatem dicti Monaſterii qui fuerit pro tempore, ſeu ipſius Archidiaconum, Abbatis nomine duntaxat recipi & admitti: Sic ſemper fieri volumus in futurum. In receptione verò fratrum leproſorum, monachos præfati monaſterii, & proprios noſtros familiares, præſertim monachos attinentes, ſi macula lepræ fuerint reſperſi: ac oriundos in villa ſancti *Albani*, & alibi in noſtra juriſdictione exempta; ſecundùm ordinem hujus ſcripturæ: dum tamen eis quicquam de ſubſequentibus non obſiſtat, cæteris volumus anteferri.

Ne recipiantur in dicto Hoſpitali leproſi uxorati in fratres.

CUm vir & uxor una caro per conjugalem copulam ſint effecti, nec una pars converti poſſet ad Dominum, & altera in ſeculo remanere: ſacros Canones imitantes prohibemus, ne leproſus uxoratus, niſi uxor ſua ad religionem tranſierit, aut ejus fuerit ætatis, ut ſine ſuſpitione incontinentiæ valeat remanere in ſeculo, & tunc perpetuam voverit caſtitatem, unquam in dicto Hoſpitali recipiatur in fratrem; præſertim cum & ſi virum ſive uxorem leproſum fieri contingat, & infirmus à ſuo carnale debitum exigat; juxta præceptum generale Apoſtoli, quod exigitur eſt ſolvendum.

De habitu Fratrum leproſorum.

FRatres Leproſi tunicam ſupertunicam, & capucium, habeant de Ruſſeto. Sit ſupertunica clauſa & talaris, ac manicas habens tegentes cubitos circumquaque. Tunica verò habeat manicas protenſas, ad pugnum, non conſuticias nec aliqualiter botonatas. Induantur etiam dicti fratres, cum ad Eccleſiam exierint Hoſpitale, capa clauſa ad modum mantelli de nigro panno, cum capucio eiuſdem coloris: ſicut antiquitùs fieri conſuevit. Eiſdem verò fratribus in ſupertunicis & capuciis uti furruris; dum tamen de pellibus ſint ovium vel agnorum, minimè prohibemus.

De Calceamentis Fratrum leproſorum.

LIcèt circa calceamenta fratrum leproſorum, fuerat ſtrictiùs antiquitùs ordinatum; quia tamen ſubſcripta caleeamenta quæ eorum infirmitati (quæ nunquam certis finibus contentatur, & nequit nimis ſtrictis obſervantiis ſubjacere) magis credimus convenire: volumus & præcipimus, quòd fratres leproſi æſtivalibus largis ſeu botis pro calceamentis utantur; ſub quibus ſi velint, caligis perfruantur. Alia verò calceamenta ſint eiſdem penitus interdicta.

Quòd fratres leproſi audiant divina officia.

CUm Rector Eccleſiæ ſeu Capellæ ſancti *Iuliani* prædicti (qui Capellanus leproſorum, in ſui antiqua ordinatione nominatur) à qua quidem ordinatione ſeu ipſius obſervantia, per aliquas noſtras ordinationes, nolumus eundem Rectorem exin quoviſmodo fratribus leproſis dicti Hoſpitalis, per ſe vel alium divina officia debeat celebrare. Idem Rector vel ipſius capellanus, fratres leproſos qui propter ſuorum corporum imbecillitatem (ut communiter) de mane ſurgere nequeunt; uſque ad competentem horam

ram die expectet: factaque hujuſmodi expectatione, ac priùs per capellanos matutinis, Prima, Tertia, & Sexta dictis & finitis; in dicta Eccleſia faciat campanam ſpacioſè pulſari, ut dicti fratres valeant pro horis canonicis, & miſſa audiendis, in dicta Eccleſia congregari. Ad quam quidem pulſationem, fratres leproſi ad dictam Eccleſiam pro divino officio audiendo (niſi gravi corporis infirmitate fuerint impediti) accedere non omittant. Accedant etiam ad Eccleſiam capa clauſa, cum capucio induti, ut ſuperius eſt expreſſum: & in ſuis locis ſecundum gradus ſuos ſtent & ſedeant ordinatè. Silentium teneant, matutinas horas, & miſſam audiant completè, ſi poterint; & dum ibi ſunt, orationi & devotioni in quantum eorum infirmitas patitur, ſint intenti. Finito verò officio, dicti fratres, aut ſi aliquem eorum ex cauſa infirmitatis, vel alia neceſſaria, ante divinum officium completum recedere contigerit de Eccleſia memorata; abſque moroſa ſtatione & indebita in itinere facienda, ad hoſpitia propria revertantur.

De ſtationibus in via publica minimè faciendis.

PRohibemus ne fratres leproſi in via Regia, quæ inter Hoſpitale & Eccleſiam ſe protendit, deambulationes ſeu moroſas faciant ſtationes; vel metas præſumant tranſgredi conſuetas. Quæ quidem metæ, in parte Boreali, & in parte Auſtrali, dicti Hoſpitalis, in præſenti manifeſtè apparent: Et ſtatuimus quòd ſic emineant in futurum.

Quòd fratres leproſi exire Hoſpitali ſine licentia non præſumant.

CUm hii qui lepræ morbum incurrunt, de conſuetudine generali à communione hominum ſeperentur, & in lege Dei generaliter ſit præceptum, ut leproſi extra caſtra ponantur: Inhibendo ſtatuimus quòd fratres leproſi, clauſam interiorem dicti Hoſpitalis, vel exteriores metas poſitas ab antiquo, abſque licentia magiſtri non exeant quoviſmodo; quam licentiam magiſter aliqualiter non concedat, niſi cauſa talis exprimatur eidem, quæ ipſum ad licentiam hujuſmodi concedendam, meritò inducere debeat & movere. Ut tamen frater leproſus ad villam ſancti *Albani* accedat, vel ſe ad aliquem locum per medium unius milliaris à dicto Hoſpitali diſtantem divertat; aut ut extra hoſpitale pernoctet; vel ut ingrediatur ad bracinam, piſtrinam, ſeu grangias; magiſtro licentiam concedendi omnimodam interdicimus poteſtatem.

De acceſſu mulierum.

QUia ex acceſſu mulierum, nedum ſcandala, ſed etiam animarum pericula, hactenus ſunt ſecuta: Inhibemus ne quævis mulier dictum Hoſpitale ingredi, præter matrem, Amitam, Conſanguineam, vel ſororem, ſeu lotricem communem, præfatorum fratrum aliqualiter permittatur; nec hujuſmodi mulieres ingredi volumus niſi cauſa viſitandi infirmum; vel ſi lotrix ſit, ad ſuum officium exequendum. In præmiſſis verò caſibus, de clara hora die ingrediantur, morentur, & egrediantur: ut de earum ingreſſu, mora, & egreſſu, nulla ſiniſtra ſuſpicio valeat veriſimiliter ſuboriri.

De unitate Fratrum.

CUm detractio pacificorum animos inquietet, fratres leproſi fratribus Capellanis vel leproſis, detrahere non præſumant: linguas ſuas in ſuſurrum non relaxent, ſed ſe mutuò fraterna dilectione, in vera charitate ſtudeant pertractare.

De Teſtamentis leproſorum.

PErmittimus ut fratres leproſi de bonis ſuis mobilibus, quæ in dicto Hoſpitali ſecum apportaverint vel adduxerint in ingreſſu, uſque ad tertiam partem eorundem bonorum liberè ſi velint faciant Teſtamenta; præfatam verò tertiam partem, in ſuo teſtamento ſeu ultima voluntate ſua, ſervientibus ſuis & bene meritis aliis relinquere liceat: Reliquæ vero duæ partes, & cætera bona (ſi quæ de bonis dicti Hoſpitalis vel aliunde habuerint) in dicto Hoſpitali remaneant, in uſus fratrum infirmorum: ſecundùm diſpoſitionem

ſitionem Magiſtri utiliter convertenda. Si verò dictæ duæ partes, & cætera alia bona, vel alia pars earum in rebus adeo vilibus conſiſtant, ut fratribus infirmis minùs utiles videantur; tunc Magiſter eaſdem res in uſus miſerabilium & indigentium perſonarum, convertere non omittat. Et ut hujuſmodi bonorum diviſio abſque fraude efficaciùs obſervetur, ſtatuimus ut quilibet frater leproſus in ingreſſu ſuo, de cunctis bonis ſuis mobilibus fidele Inventorium in tres partes faciat indentatum; cujus una pars penes archidiaconum noſtrum, alia penes magiſtrum, tertia verò penes ipſum fratrem ingredientem remaneat.

De forma teſtandi. *Rubrica.*

CUm frater leproſus ſuum voluerit facere Teſtamentum, ſeu tertiam partem bonorum ſuorum in ſua ultima voluntate relinquere, ut præfertur; in præſentia Magiſtri, vel ipſo agente in remotis aut abſente, & accedere non valente, in præſentia ipſius locum tenentis; frater leproſus teſtetur, vel alias prout vacaverit ſuam exprimat voluntatem, & partem Inventorii penes ipſum remanentem magiſtro vel ipſius locumtenenti faciat liberari. Prædictus verò magiſter, vel ipſius locumtenens, teſtamentum ſeu ultimam voluntatem hujuſmodi conſcribi, & partem inventorii prædicti in hujuſmodi ſcriptura includi faciat; & ſigillo ſuo conſignet, præfatámque ſcripturam, poſt mortem fratris, Archidiacono vel ipſius locumtenenti faciat, abſque moræ diſpendio præſentari; ut ejus authoritate hujuſmodi Teſtamentum ſeu voluntas, in præfata parte tertia duntaxat executioni debitæ demandetur. Archidiaconus verò ſeu ipſius locumtenens, ut hujuſmodi Teſtamentum ſeu voluntas ſit celeriter executum, abſque quacunque difficultate feſtinet facere quod incumbit. Si verò frater reconvaluerit, hujuſmodi ſcriptura reſtituatur eidem: ſi autem frater leproſus ultra tertiam partem bonorum ſuorum prædictorum quicquam alicui reliquerit, vel donaverit; volumus quòd tale relictum ſeu donatio omni careat firmitate: diſpoſitione dictæ tertiæ partis, ut præfertur facta, in ſuo robore nihilominus permanente. Volumus etiam, quòd frater leproſus teſtans, vel ſuam exprimens voluntatem, Magiſtro ſeu ipſius locumtenenti, bona omnia alia (ſi quæ forſan ex bonis dicti Hoſpitalis vel aliunde, ante ingreſſum vel poſt, quovismodo habuerit acquiſitâ) referat & deſignet, ut ipſa bona in uſus utiles fratrum leproſorum, ut præmittitur, convertantur.

De diſtributionibus fratrum leproſorum.

HAbeat quilibet frater leproſus de bonis dicti Hoſpitalis, pro victu ſuo & cunctis neceſſariis, prout de conſuetudine in dicto Hoſpitali antiquitùs obſervata conſuevit habere. Videlicet, qualibet hebdomade ſeptem panes, quorum quinque erunt albi & alii duo bruni coloris; facti de frumento prout fuerit de garba excuſſum. Item, qualibet ſeptimana, quatuordecim lagenas Cerviſiæ, vel octo denarios pro eadem. Habeat etiam præter hæc in feſtis omnium ſanctorum, ſancti *Iuliani*, Purificationis beatæ *Mariæ*, Annunciationis Dominicæ, Trinitatis, ſancti *Albani*, ſancti *Iohannis Baptiſtæ*, Aſſumptionis beatæ *Mariæ*, & Nativitatis ejuſdem; pro quolibet feſto unum panem, unam obbatam Cerviſiæ, vel denarium pro eadem; & obolum unum qui dicitur *Charitas* Hoſpitalis prædicti. Item, percipiat quilibet frater leproſus, ad feſtum Natalis Domini, quadraginta lagenas Cerviſiæ bonæ, vel quadraginta denarios pro eiſdem. Item, quilibet habebit in dicto feſto, partem virilem de duobus quarteriis frumenti puri & mundi, quæ *Magna Charitas* nuncupatur. Item, ad feſtum ſancti *Martini*, habebit leproſus quilibet porcum unum de ſtauro communi. Et ut inter fratres de porcis diviſio æqua fiat, juxta modum in hoc antiquitùs obſervatum, volumus quòd porci juxta numerum fratrum leproſorum in eorum præſentia adducantur, ſi commodè hoc fieri poterit; alioquin in loco alio ad hoc apto, & ibidem quilibet eorum ſecundùm prioritatem & poſterioritatem qua ingreſſus fuerit Hoſpitale, ſibi eligat porcum unum. Si verò ad ipſum hoſpitale porci non fuerint pertinentes, tunc in dicto feſto, cuilibet fratri leproſo de una certa ſumma pecuniæ pro porcis ſingulis ſatisfiat; prout de ipſa ſumma de communi conſilio magiſtri & fratrum leproſorum, & capellanorum, vel majoris partis eorundem, fuerit ſecundùm ſuæ juſtæ conſiderationis arbitrium concorditer ordinatum. Item, habeat quilibet frater leproſus in feſto ſancti *Valentini*, pro toto anno ſequente, unum

unum quarterium avenarum. Item, in hieme vel quadrageſima, unum buſſellum fabarum, & alium buſſellum piſarum, pro potagio. Item, circa feſtum natalis ſancti *Iohannis Baptiſtæ*, duos buſſellos ſalis, vel currens precium eorundem. Item, in feſto ſancti *Iuliani*, unum denarium; & in feſto ſancti *Albani*, unum denarium; pro pitantia conſueta. Item, in die Paſchæ, unum denarium, qui apud eos *Flawoneſpeni* nominatur. Item, in die Aſcenſionis Domini, obolum unum, pro ollis luteis ſibi emendis. Item, in die Martis in carniſprivio, farinam bultellatam ponderis unius albi panis eorum. Item, in feſto ſancti *Iohannis Baptiſtæ*, quatuor ſolidos pro veſtura. Item, in feſto natalis Domini diſtribuantur inter fratres leproſos, quatuordecim ſolidi æquis portionibus; pro ſocali eorum annali; ſicut inter eoſdem fratres ab antiquo pro bono pacis & concordiæ extitit ordinatum. Item, quia ex eleemoſyna domini Regis, triginta ſolidi & quinque denarii fratribus leproſis ſunt perpetuò aſſignati, quos vicecomes *Hertfordiæ* ad feſta Paſchæ & *Michaelis* habet eiſdem ſolvere annuatim; ſtatuimus quòd dicti triginta ſolidi & quinque denarii, inter dictos fratres leproſos, æqualiter more ſolito dividantur; præfatis verò diſtributionibus quæ in dicto hoſpitali conſueverunt inter fratres leproſos fieri ab antiquo, ipſos fratres volumus contentari. Reſiduum verò bonorum dicti hoſpitalis, in ſuſtentationem magiſtri & fratrum ſacerdotum dicti hoſpitalis, converti volumus & ſtatuimus, juxta modum qui inferiùs latiùs deſcribetur.

De Fratribus Capellanis, & numero eorundem.

STatuimus inſuper, decernimus, ac etiam ordinamus; quòd in dicto Hoſpitali quinque ad minus ſint perpetuis temporibus ſacerdotes; circa quorum admiſſionem, amotionem, correctionem, & regimen; hæc omnia quæ ſequuntur, volumus & præcipimus in perpetuum inviolabiliter obſervari.

De augmentatione numeri Sacerdotum.

LIcèt Sacerdotum numerum, attentis oneribus incumbentibus Hoſpitali, & facultatibus quæ ad ipſum pertinent; in præſenti ſuprà ſtatuerimus competentem: volumus tamen ad augmentum cultus divini (pro cujus ampliatione ferventi deſiderio anhelamus) & etiam ordinamus; quòd ſi bona dicti hoſpitalis qualitercunque in poſterum adeò contigerint augmentari, ut ipſa bona merito numerum fratrum exigant ampliorem; tunc abſque dilatione indebita, Capellanorum numerus duntaxat juxta bonorum auctorum ſufficientiam augeatur.

De qualitate Sacerdotum admittendorum.

STatuimus quòd in dicto Hoſpitali, illi duntaxat recipiantur Sacerdotes, qui ſunt bonæ vitæ & converſationis honeſtæ; taleſque quòd ſuper eorum converſatione aut per inveteratam notitiam, aut per alias probationes legitimas, ſufficientia appareant documenta: quódque ſint tales, qui ſciant, velint & valeant, divina officia celebrare. In quorum receptione, ſacerdotes in noſtra juriſdictione oriundos & idoneos in præmiſſis: ſeu deficientibus talibus, ſacerdotes illos idoneos qui in dicta juriſdictione noſtra tam diu fuerint laudabiliter converſati, quòd de bono eorum geſtu præſumi veriſimiliter debeat in futurum, omnibus aliis volumus anteponi. Hujuſmodi verò ſacerdotibus non exiſtentibus, aut exiſtentibus & nolentibus ingredi hoſpitale; tunc præcipimus quòd omni inordinato favore ſemoto, recipiantur alii ſacerdotes bonæ vitæ & converſationis honeſtæ; ac idonei (ut præfertur) præhabita ſemper probatione, prout ſuperiùs eſt expreſſum: ſuper quibus omnibus, ante receptionem ſacerdotum quotiens fuerit facienda, per Archidiaconum noſtrum qui eſt & erit, examinationem fieri volumus diligentem: qui nobis & ſucceſſoribus noſtris, plenam & diſtinctam relationem de omni eo quod reperit in hac parte, abſque mora facere teneatur: ut ex tunc per nos & ſucceſſores noſtros, ad quos dicti hoſpitalis diſpoſitio tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus pleno jure dinoſcitur pertinere; vel archidiaconum memoratum, noſtro & ſucceſſorum noſtrorum nomine, ſacerdotes hujuſmodi admittantur.

De

De habitu Sacerdotum.

FRatres ſacerdotes dicti hoſpitalis, tunica, ſupertunica, tabardo, & capucio nigri coloris, ad ſimilitudinem fratrum ſacerdotum beatæ *Mariæ* de *Pratis*, juxta ſanctum *Albanum*; pro habitu perfruantur. Sit ſupertunica clauſa, & talaris, manicas habens tegentes cubitos circumquaque. Tunica verò habeat manicas protenſas ad pugnum; non conſuticias, vel aliqualiter botonatas. In equitando, cloca rotunda competentis longitudinis, capello nigro, freno, calcaribus, botis, & aliis ornamentis, utantur; quæ eorum magis convenerint honeſtati, & præfatis ſacerdotibus de *Pratis*, apertiùs ſe conforment.

De calceamentis Sacerdotum.

SAcerdotes botis, ſeu æſtivalibus, aut caligis, nigri coloris vel bruni, cum ſotularibus baſſis, pro calceamentis utantur: pro ſuæ libito voluntatis. Calceamenta verò alterius quam nigri vel bruni coloris, ſeu alia quàm ſuperiùs exprimuntur; omnino interdicimus fratribus capellanis.

De pecunia fratribus pro veſtibus perſolvenda.

CUm quilibet frater ſacerdos, de ſuo proprio, de veſtibus, ſtratis, & calceamentis, ſibi in ſuo ingreſſu debeat providere: ordinamus & volumus, ac ſic ſufficere reputamus, quòd cuilibet fratri ſacerdoti annuatim ad duos anni terminos, videlicet omnium ſanctorum & Pentecoſtes, treſdecim ſolidi & quatuor denarii, æqualibus portionibus exſolvantur: volumus tamen, quòd magiſter quem convenit propter ſuos labores prolixiores amplioribus ſtipendiis præmiare; pro præmiſſis, duas marcas argenti ad terminos antedictos, percipiat annuatim.

¶ *De cohabitatione Sacerdotum.*

COnſiderantes quòd in dicto hoſpitali ſunt diſtinctæ habitationes conſtructæ, quæ nequeunt abſque magiſtri & fratrum gravibus, & pro nunc importabilibus ſumptibus, ad unitatem reduci: Volumus & ſtatuimus, ut unam habitationem diſtinctam duo inhabitent ſacerdotes, ſub unoque tecto, & in camera una; donec fiat una camera, quæ pro dormitorio ſufficiat omnibus, dormiant & quieſcant: ac in aula habitationis magiſtri, ſit ſemper refectorium ſacerdotum, ibique omnes comedant in communi, niſi aliqui eorum infirmitate vel alia cauſa legitima fuerint impediti. Abſque murmure & detractatione, fratres ſacerdotes quiete & pacifice converſentur: Magiſter vero qui ratione officii ſui circa varia occupatur, & habet de ſuis ratiociniis ordinare; inhabitet & habeat ab aliis confratribus cameram ſeparatam: Proviſo tamen quòd in hoſpitio ſuo, fratrem ſecum habeat commorantem.

De divino officio.

SIngulis diebus in aurora pulſetur ſpacioſè campana; ad cujus pulſationem ſurgant omnes fratres ſacerdotes, & ad Eccleſiam maturè procedant. Cumque ibidem in Cancello fuerint congregati, incipiat hebdomadarius matutinale officium, & illud una cum Prima, Tertia, & Sexta, ſubmiſſa voce diſtinctè edicant, & apertè; nec non etiam & devotè. Quibus completis, dicat frater unus qui ad hoc fuerit aſſignatus miſſam de beatiſſima *Maria* virgine glorioſa: quâ finitâ pauſent fratres ſacerdotes, ad tempus; ut capellanus leproſorum eiſdem horas canonicas & miſſam dicere valeat; prout ſuperiùs eſt expreſſum & arctatur Eccleſia ab antiquo. Horis verò canonicis, & miſſa pro fratribus leproſorum completis; dicat vel celebret (prout vacaverit hebdomadarius) miſſam de die: & poſt eam, ſtatim hora Nona dicatur. Qua finita, pulſetur ad prandium, vadantque fratres ſacerdotes ad menſam: & ut præfertur, comedant in communi. Hora verò veſperarum, pulſetur ad veſperas: ad quam pulſationem, convenire ſtudeant fratres omnes ſacerdotes, & leproſi, pro veſperis & completorio audiendis & dicendis:

eaque

eaque devotè & completè audiant & dicant, prout ipſis dicere convenit & audire: veſperas autem & completorium, ſemper incipiet hebdomadarius prout de aliis ſuperiùs eſt notatum. Finitis verò veſperis & completorio, abſque indebitis ſtationibus in itinere faciendis, omnes tam ſacerdotes quam leproſi, ad ſua hoſpitia revertantur. In diebus Dominicis & feſtis duplicibus, dicant ſacerdotes in Eccleſia omnes horas Canonicas: & præſertim Matutinas, Veſperas, & Completorium: ac etiam Miſſam cum Nota. In magnis duplicibus feſtis, utputa in feſtis natalis Domini, Cœnæ, Paraſceues, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, & aliis conſimilibus: dicant totum officium feſti ſolenniter, cum Nota; prout ſecundùm *uſum Sarum*, quo uti debent, ſolennitatibus hujuſmodi feſtorum, noverint convenire. Item, in feſtis ſancti *Albani*, ſancti *Iohannis Baptiſtæ*, & tranſlationis ſancti *Thomæ* martyris, propter brevitatem dierum in quibus contingunt, dicant ſacerdotes matutinale officium cum Nota, cito poſt completorium tertiatum. Item volumus, quòd unus frater ſacerdos, qui ad hoc fuerit deputatus; celebret ſingulis diebus aliqua hora diei ad hoc magis apta, ſecundùm diſpoſitionem magiſtri; pro omnibus benefactoribus defunctis monaſterii noſtri, & dicti hoſpitalis, miſſam ſine Nota, de officio defunctorum.

De Intabulatione fratrum, & præſentia eorundem.

VT labor inter Fratres abſque murmure faciliùs ſupportetur, ſtatuimus ac etiam Ordinamus, ut fratres ſacerdotes ſecundùm curſum ſuum, ad Matutinas & alias horas canonicas & miſſas diverſas, ut præmittitur celebrandas, per aliquem qui per magiſtrum ad hoc fuerit deputatus, in tabula conſcribantur: qui cum intabulati fuerint, officia ad quæ fuerint intitulati, obedienter & humiliter exequantur; & ut divinum officium in dicta Eccleſia juxta præmiſſum & ſubſequentem modum, meliùs & devotiùs celebretur; volumus & præcipimus, quòd ſinguli ſacerdotes dicti hoſpitalis, in Matutinis, horis, Miſſis, Veſperis, & Completoriis, in dicta Eccleſia ut præmittitur & ſubſequitur celebrandis, perſonaliter interſint; & divinum officium peragant: quatenus ipſos conjunctim attigit, & diviſim, niſi aliqua cauſa rationabilis eos à præmiſſis reddiderit excuſatos. Quam quidem cauſam, magiſtro, ſeu eo agente in remotis vel abſente, ipſius locumtenenti, aut ſaltem hebdomadario, ut præmittitur, impediti exprimere teneantur, nec choro exeant ante divinum officium completum pro tempore, ſine ipſius chori Rectoris licentia ſpeciali. Hanc tamen arctationem ad magiſtrum hoſpitalis, quem oportet ex officii ſui ſollicitudine circa plurima occupari, volumus non extendi.

Vt benefactorum fiat memoria ſpecialis.

PRæcipimus, quòd quilibet ſacerdos dicti Hoſpitalis, quos ad celebrandas miſſas ſingulis diebus humano more volumus obligari, pro benefactoribus vivis & defunctis dicti monaſterii & hoſpitalis prædicti, in miſſa ſua, dicendo collectam *Omnipotens ſempiterne Deus qui*, &c. memoriam faciat ſpecialem. In fine etiam Nonæ & Completorii, in Eccleſia ac gratiarum in menſa, dictorum dicat hebdomadarius, vel alius vices gerens ejuſdem; *animæ Regis Offæ, & omnium Benefactorum monaſterii ſancti* Albani, *& noſtrorum, per Dei miſericordiam requieſcant in pace.*

De Lectione legenda in menſa.

VT fratres ſacerdotes dum in menſa fuerint conſedentes, nedum corporum ſed etiam animarum capiant alimenta, præcipimus quòd dum fratres ſacerdotes in menſa fuerint congregati, legat unus literatus coram eis per aliquod competens temporis ſpatium, aut de Biblia aut de ſcriptura ſacra alia, lectionem; quem dum in legendo fuerit, fratres ſilentium tenendo, attentè audiant & auſcultent.

De Anniverſariis annis ſingulis faciendis.

DEcernimus, volumus, ac etiam ordinamus, quòd fratres ſacerdotes annis ſingulis Regis *Offæ*, *Gaufridi* Abbatis, diebus obitus eorundem, & noſtrum, ac magiſtri *Iohannis* de *Barnet*, Canonici Eccleſiæ ſancti *Pauli Londonienſis*, cum migraverimus & migraverit

migraverit ab hac luce, Anniverſaria facere teneantur. Die verò præcedente, diem hujuſmodi obitus finitis Veſperis, in Eccleſia dicant fratres ſacerdotes, cum Nota ibidem, *Placebo* & *Dirige*, ſolenniter in Communi: ac in craſtino miſſam celebret magiſter, ſeu eo impedito, alius frater pro eo cum Nota, de officio defunctorum.

De Teſtamentis fratrum ſacerdotum.

SI fratres ſacerdotes teſtari voluerint, ſeu aliqua in ſua relinquere voluntate; eundem ordinem ſive modum, tam quoad Inventorium, quàm cætera omnia alia & ſingula, ſupra in titulis de Teſtamentis leproſorum, & de forma teſtandi contenta; quem modum ibidem duximus ſtatuendum, ſtudeant firmiter obſervare, ſub pœna ibidem clariùs annotata.

De Penſionibus vel Corrodiis nullatenus concedendis.

NE ea quæ ad certum pium uſum ſunt largitione fidelium deſtinata, in uſus alios convertantur, aut præfatus numerus leproſorum & ſacerdotum in poſterum minuatur; hac ordinatione perpetua prohibemus, ne unquam alicui de bonis dicti hoſpitalis ab hac hora in antea ex venditione, donatione, ſeu ex quacunque conceſſione ad vitam vel ad tempus, ob meritum, ſeu propter obſequium, aut quocunque colore, directè vel indirectè; cenſus, penſio, vel corrodium concedatur. Et ut hæc noſtra prohibitio firmius obſervetur, ſtatuimus & decernimus, quòd ſinguli fratres tam leproſi quàm Capellani, in admiſſione ſua jurent ad ſancta Dei Evangelia; quòd nunquam directè vel indirectè, tacitè vel expreſsè, facient, procurabunt, aut conſentient, quòd alicui de bonis dicti hoſpitalis, ex quacunque cauſa vel quocunque colore, cenſus, corrodium; vel penſio, concedatur: ſed quoties de hujuſmodi conceſſione facienda inter eos locutum fuerit, vel tractatum; conſtanter pro totis viribus contradicent. Et nihilominus volumus & ſtatuimus, quòd omnes qui hujuſmodi conceſſioni faciendæ conſenſum præbuerint, auxilium, vel favorem, ex hoc excommunicationis ſententiæ ſubjaceant, ipſo facto.

De infirmis Fratribus Capellanis. Rubrica.

STatuimus, quòd infirmis Capellanis de victu quotidiano ita bene in omnibus, ſicut Fratribus Capellanis, in Refectorio ſeu aula communi exiſtentibus, ſerviatur. Et ſi Frater Capellanus infirmetur per annum, volumus quòd pro medicina & aliis neceſſariis ultra communem & quotidianam diſtributionem victualium, & etiam præter unam marcam argenti pro veſtura, quam durante infirmitate percipiet; nihilominus ſicut ſanus Magiſter ſex ſolidos & octo denarios ſterlingorum particulariter, prout viderit expedire, hujuſmodi ſic infirmo ſolvere teneatur. Si verò frater capellanus breviori tempore infirmetur, volumus quòd dicta dimidia marca pro rata temporis dividatur; & pars ſummæ ſic diviſæ, ſolvatur eidem: & nihilominus magiſter eoſdem fratres infirmos viſitet & ſolatiet; ſicque cum abſens fuerit, fieri ab aliis Fratribus Capellanis faciat & procuret.

Ut Fratres juramentum præſtent in ingreſſu.

AD majorem cautelam & firmiorem obſervantiam præmiſſorũ, & eorum etiam quæ ſequuntur: ſtatuimus, quòd quilibet tam leproſus quàm Capellanus, in limine admiſſionis & ingreſſus ſui, tactis ſanctis Dei Evangeliis, in præſentia Archidiaconi noſtri & Teſtium, præſtet & faciat ſubſequens juramentum: quodque ipſum juramentum, antequam præſtetur, fratribus ſaltem laicis ingredientibus vel minus bene literatis, vulgariter exponatur.

De forma juramenti Fratrum.

EGo *N.* in præſentia domini *N.* archidiaconi monaſterii ſancti *Albani*, juro ad hæc Dei Evangelia: quòd obediens ero venerabili patri domino *M.* Dei gratia Abbati monaſterii ſancti *Albani*, ipſiuſque ſucceſſoribus canonicè intrantibus, & Archidiacono monaſterii ſupradicti; necnon & magiſtro Hoſpitalis, in licitis & canonicis mandatis. Furtum ſeu homicidium non committam. Crimen fratri leproſo, ſeu capellano nequiter

quiter non imponam. In fratrum dicti Hoſpitalis, manus non injiciam violentas. Caſtus ero. Secreta Hoſpitalis nemini revelabo. Commiſſum mihi negorium dicti Hoſpitalis, juxta diſcretionem mihi à Deo datam, ſollicitè exequar: abſque fraude. Opere, verbo, vel alio quovis modo non conſentiam, quòd alius ſit Magiſter dicti Hoſpitalis, quàm ille quem dominus Abbas monaſterii ſancti *Albani* præfecerit in magiſtrum; ſeu quòd alicui de bonis dicti Hoſpitalis, qualitercunque ex quacunque cauſa, cenſus, corrodium, aut penſio concedatur: vel quòd numerus fratrum leproſorum vel ſacerdotum, aliqualiter minuatur: vel quòd ipſi in alios commutentur, ſed quoties de iſtis aut aliquo eorundem loqui contigerit, conſtanter pro totis viribus reclamabo. Conſtitutiones & ordinationes dicti Hoſpitalis, per dominum *Michaelem* Abbatem edictas, & in ſcriptis redactas, quatenus me attinent obſervabo: & ab aliis pro poſſe meo, faciam obſervari; & ſi repertus fuero in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum, aut aliis deliquiſſe, correctionem & punitionem domini Abbatis dicti monaſterii, vel ipſius Archidiaconi, vel alterius qui ad hoc fuerit legitimè deputatus; ac Magiſtri dicti Hoſpitalis, abſque quacunque reclamatione ſubibo; etiamſi dominus Abbas in caſu quo ter circa idem deliquerim, à dicto Hoſpitali abſque gratia redeundi, me voluerit amovere. Sic Deus me adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

De correctionibus faciendis. Rubrica.

SI aliquis Frater tranſgreſſus fuerit præmiſſa, vel aliquod eorundem, pro ſingulis hujuſmodi tranſgreſſionibus, per nos & ſucceſſores noſtros, vel Archidiaconum dicti monaſterii, qui eſt & erit pro tempore, tanquam perjurus pro perjurio, & aliàs prout facti qualitas poſtulaverit, puniatur. Si verò ter circa idem ſponte de præmiſſis repertus fuerit deliquiſſe, vel aliquod aliud commiſerit crimen, propter quod à ſuo loco debeat juxta juris exigentiam amoveri; per nos & ſucceſſores noſtros, & non per inferiorem, hujuſmodi delinquens à dicto hoſpitali, ſi hoc expediens videatur, amoveatur omnino; ſeu aliàs acriter puniatur. In minoribus autem & levioribus exceſſibus, correctionem & punitionem ad magiſtrum volumus pertinere.

De Capitulis.

TEneant & faciant fratres Capitulum ſaltem ſemel in hebdomoda, in die ad hoc magis apto: & in quo circa hoc meliùs poterint occupari, pro negotiis Hoſpitalis communiter, ut convenit, pertractandis, & correctionibus levium & mitiorum exceſſuum, debitè faciendis. Et hoc Capitulum in Eccleſia clauſis oſtiis, circumquaque more ſolito teneatur.

De præfectione Magiſtri.

QUotiens dictū Hoſpitale fuerit Magiſtri regimine deſtitutum, unus Capellanus dicti Hoſpitalis, qui in ſpiritualibus & temporalibus magis fuerit circumſpectus, circumſcripto quocunque inordinato favore, auctoritate noſtra & ſucceſſorum noſtrorum, duntaxat præficiatur more ſolito in magiſtrum; circa cujus præfectionem, nullam juris ſolennitatem volumus adhiberi. Nec quòd ipſe magiſter ex hujuſmodi præfectione titulum perpetuum ſibi valeat vendicare; ſed liceat nobis noſtriſque ſucceſſoribus, ſi magiſter in ſuo ratiocinio ſeu computo, vel in aliis ita repertus fuerit deliquiſſe, ut ſuo magiſterio juxta juſtum & æquum arbitrium reddatur indignus; ex tunc eundem abſque quocunque ordine judiciario, ſeu appellationis obſtaculo (ſi nobis vel eis hoc expediens videatur, in noſtra & ſua conſcientia ſuper hoc in ſummo examine oneranda) a ſuo magiſterio penitus amovere.

De licentia exeundi, & acceſſu mulierum.

EA quæ ſtatuimus ſuprà in titulis, quòd fratres leproſi hoſpitalis exire ſine licentia non præſumant, & de acceſſu mulierum; ad fratres ſacerdotes extendi, & in eis locum per omnia volumus obtinere: Excepto, quòd magiſter poterit fratres ſacerdotes licentiare, ut ex cauſa bracinam, piſtrinam, vel grangias ingrediantur, cum hoc ſibi videbitur expedire.

De cuſtodia communis ſigilli.

COmmune ſigillum in habitatione magiſtri, in ciſta una ſub tribus ſerulis more ſolito reponatur; præfatæ verò ciſtæ, unam clavem, penes nos & ſucceſſores noſtros, aut Archidiaconum noſtrum, aliam penes fratres leproſos, & tertiam penes magiſtrum Hoſpitalis, volumus remanere. Quotiens verò aliquid fuerit cum dicto ſigillo ſignandum, ſuper illo inter fratres leproſos & Capellanos, ſolennis tractatus primitus habeatur: ut quod ad omnes dinoſcitur pertinere, ab omnibus comprobetur.

De ſigillo ad cauſas.

SIgillum parvum quod dicitur ſigillum *ad cauſas*, in cuſtodia ſit magiſtri; quod ſolummodo in literis, acquitanciis de ſoluto, fidem facere volumus & habere roboris firmitatem.

De juramento per magiſtrum praſtando.

STatuimus quòd frater poſtquam præfectus fuerit (ut prædicitur) in magiſtrum, antequam de bonis dicti Hoſpitalis ſe quomodolibet interponat; præſtet coram nobis vel ſucceſſoribus noſtris,aut Archidiacono noſtro,ac fratribus & teſtibus, in forma quæ ſequitur juramentum; quod quidem propter fratres leproſos, & laicos forſan teſtes antequam præſtetur, exponi volumus in vulgari.

De forma juramenti.

EGo frater *E.* Capellanus Hoſpitalis ſancti *Iuliani*, cui per venerabilem patrem dominum *M.* Dei gratia Abbatem monaſterii ſancti *Albani*, dicti Hoſpitalis gubernatio eſt commiſſa: juro ad hæc Dei Evangelia, quòd de cunctis bonis dicti Hoſpitalis mobilibus & ſe moventibus, fidele Inventorium faciam. Fratribus leproſis, portiones ſuprà in titulo *de diſtributionibus fratrum leproſorum* apertiùs deſignatas, prout deſignantur ibidem fideliter diſtribuam: dum facultates dicti Hoſpitalis ſufficiunt ad eaſdem. Fratribus Capellanis pecuniam pro veſtibus, ſtratis & calceamentis, quæ ſupra in titulo *de pecunia fratribus Capellanis*, annis ſingulis miniſtranda, cum ſuis terminis continetur, temporibus ſuis perſolvam: ac eiſdem fratribus Capellanis ſanis & infirmis, juxta ſuppetentiam facultatum reſtantium ultra diſtributiones, fratribus leproſis (ut præmittitur) faciendas, ſua alimenta neceſſaria & competentia miniſtrabo; reſidium ſi quod manſerit, in utilitatem Hoſpitalis convertam. Alienationi rei immobilis, ad dictum Hoſpitale pertinentis, aut conceſſioni cenſus, penſionis, vel Corrodii, alicui de bonis Hoſpitalis qualitercunque, vel ex quacunque cauſa faciendæ, non conſentiam; ſed quotiens coram me de hiis actum fuerit, pro viribus contradicam. Conſtitutiones ſeu ordinationes domini *Michaelis* Abbatis, ſuper dicto Hoſpitali, & ejus regimine editas, firmiter obſervabo: & eas ab aliis pro poſſe meo faciam obſervari, *niſi quatenus per vos domine mecum fuerit diſpenſatum.* Omnia Hoſpitalis prædicti negotia, in quantum me concernunt, utiliter juxta diſcretionem mihi à Deo datam, & fideliter, exercebo. Coram domino Abbate monaſterii ſupradicti, vel Archidiacono ipſius, aut alio qui per dictum dominum Abbatem ad hoc fuerit deputatus, de adminiſtratione bonorum dicti Hoſpitalis per me facta, ſaltem ſemel in anno, fidelem reddam in unius ad minus fratris Capellani, & alterius fratris leproſi præſentia rationem: ſic Deus me adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

De lectura Conſtitutionum. Rubrica.

NE ſe fratres leproſi & ſacerdotes ab obſervatione præmiſſorum ſub colore ignorantiæ valeant excuſare; ſtatuimus & etiam ordinamus, ut præmiſſæ noſtræ ordinationes, quatenus fratres leproſos concernunt eiſdem, quatenus verò fratres Capellanos contingunt eiſdem; quaterdiviſim annis ſingulis, diſtinctè & apertè legantur, & exponantur,

ponantur, etiam in vulgari: ut ſic ipſorum quilibet ſcire valeat manifeſtè, quæ & qualia debeat obſervare.

Ad præmiſſorum verò perpetuam firmitatem, & in teſtimonium eorundem, eiſdem ſigillum noſtrum duximus apponendum. Datum in monaſterio noſtro ſupradicto, quoad nos xj. die menſis Februarii, Anno Domini M. CCC. XLIV. Et nos Prior & Conventus monaſterii ſæpedicti, præfatas Ordinationes omnes & ſingulas quas inſpeximus ſtudioſè, & ſuper quibus deliberavimus diligenter, in quantum poſſumus confirmamus. In quorum teſtimonium, ſigillum noſtrum commune fecimus hiis apponi, datum quoad nos, in domo noſtro Capitulari, in dicto monaſterio ſituata, xij. die menſis prædicti, Anno Domini ſupradicto. Et nos magiſter & fratres hoſpitalis prædicti, prædictis ordinationibus ſeu conſtitutionibus omnibus & ſingulis, quas deliberatione præhabita ſuper eis, nobis & dicto Hoſpitali conſpicimus plurimum profuturas; expreſsè & ex certa ſcientia conſentimus; eaſque omnes & ſingulas, ratas habemus pariter & acceptas. In quorum omnium teſtimonium, ſigilli noſtri communis appenſione, has Conſtitutiones prædictas fecimus communiri. Datum quoad nos in hoſpitali prædicto, in aula habitationis Magiſtri xiiij. die menſis Februarii, Anno Domini ſupradicto. Et ego *Stephanus* de *Walinfordia* Rector Capellæ ſancti *Iuliani*,] ac perpetuus Capellanus leproſorum hoſpitalis prædicti, prædictis ordinationibus conſentio, & eas ratas & gratas habeo & acceptas: In quorum teſtimonium, quia ſigillum meum pluribus eſt ignotum, ſigillum reverendi viri domini Officialis *Londonienſis* opponi præſentibus procuravi. Et nos Officialis *Londonienſis*, ad ſpecialem & perſonalem rogatum dicti domini *Stephani*, ſigillum noſtrum præſentibus duximus apponendum. Datum quoad nos, apud Hoſpitale prædictum, xv. die menſis prædicti, anno prædicto.

Sequuntur & alii Statuta *ſive* Articuli *ejuſdem Hoſpitalis ſancti* Juliani *ab eodem Abbate* Michaele. *Cujus vitam in* Majori Cottoniano *& in codice* Spelmanniano *invenimus: a* Thoma Walſinghamo *reliquis* viginti tribus Matthæi Pariſienſis, *cum aliis additam.*

Iſti ſunt Articuli *obſervandi inter* fratres profeſſos *domus ſancti* Juliani, *juxta ſanctum* Albanum.

CUm inter omnes infirmitates morbus lepræ contemptibilis habeatur, hii qui tali morbo ſunt percuſſi, ſingulis locis & temporibus tam geſtu quàm habitu; cæteris hominibus contemptibiliores & magis humiles ſe debent repræſentare: Dicente Domino in Levitico, *Quicunque maculatus fuerit lepra, habebit veſtimenta diſſuta, caput nudum, os veſte contectum, contaminatum ac ſordidum ſe clamabit: & omni tempore quo leproſus eſt & immundus, ſolus habitabit extra caſtra.* Nec propter hoc deſperare debent, aut contra Deum murmurare; ſed potiùs eum laudare & glorificare, qui cum ductus fuerit ad mortem, leproſis voluit comparari: teſte *Iſaia* Propheta, qui ait, *Et nos putavimus eum leproſum percuſſum à Deo, & humiliatum.* Revocantes ad memoriam beati *Iob*, qui cum percuſſus eſſet lepra, ita quòd à planta pedis uſque ad verticem capitis non fuit in eo ſanitas; nihil ſtultum contra Deum locutus eſt.

De ſitu Hoſpitalis ſancti Juliani.

CUm igitur Hoſpitale ſancti *Iuliani*, juxta boſcum de *Eywod*, ab Abbate & Conventu ſancti *Albani* propter leproſos ſpecialiter ſit fundatum; & ex pia collatione eleemoſynarum eorundem eſt ſuſtentatum; cujus diſpoſitio tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus, ad eundem Abbatem loci ejuſdem patronum & ordinarium, pertinere dinoſcitur: Nos paterna ſollicitudine honeſtatem dicti Hoſpitalis, necnon & utilitatem ſecundùm Deum conſiderantes: volumus quòd fratres ibidem commorantes, habeant habitum qualemcunque eorum infirmitati convenientem.

De Habitu Fratrum.

FRatres videlicet habeant Tunicam & Supertunicam de Ruſſeto, cum Capucio de eadem ſecta, ita quod manubria tunicæ ſint clauſa uſque ad manum, non nodulis vel filo ad modum ſecularium laqueata. Supertunicam verò habeant clauſam uſque ad talos, & capam clauſam de nigro panno ſimilis longitudinis cum Capucio, ſicut ab antiquo habere conſueverunt.

De Calceamentis Fratrum.

CAlceamenta pedum ſint caligæ & æſtivalia, ſint ſotulares erecti, cum tribus vel quatuor nodulis circa tibias, quibus uti conſueverunt. Sotulares verò baſſos cum uno nodulo, & laqueatos, omnino interdicimus & damnamus. Et ſi quis frater de cætero utatur hujuſmodi baſſis ſotularibus, contra iſtud ſtatutum, eat nudis pedibus ſingulis diebus, donec magiſter domus ejus humilitatem conſiderans, dicat ei, ſufficit. Iſta ſufficiant quoad habitum.

De ingreſſu fratrum: & de voto faciendo.

QUi de licentia domini Abbatis dictum Hoſpitale ingrediuntur (ſine cujus licentia nullus debet ingredi) ſint ſoluti, & ſi conjugatus ingredi debeat, tam ipſe quàm uxor ſua coram domino Archidiacono tanquam loci ordinario, & fratribus domus, faciat ſolenne votum caſtitatis. Et ſi poſt ingreſſum contra dictum votum per incontinentiam venerit, ſecundùm conſuetudinem domus expellatur; & uxori ſuæ, ſi ſuperſtes fuerit, remittatur & ei debitum conjugale perſolvat. Similiter ſi uxor contra votum ſuum veniat, ſimili modo puniatur: ſi autem uxor in fata deceſſerit, tunc vir ſicut convictus de incontinentia puniatur.

De modo ingrediendi Hoſpitale.

FRatres verò qui ingrediuntur dictum hoſpitale, ſint per aliquod tempus in probatione, antequam faciant ſuam profeſſionem: infra quod tempus, de eorum moribus & converſatione per geſtum eorum & opera, poterit manifeſtiùs apparere. Nec tempore probationis, ad conſilia fratrum in capitulis ſuis aliqualiter admittantur.

De dilectione fratrum.

FRatres ſuper omnia diligant Deum, deinde proximum, fraternæ dilectionis mutuam inter ſe habentes charitatem: quia iſta præcepta ſunt principaliter obſervanda, in quibus tota lex pendet, & Prophetæ.

De horis temperandis.

MAne Campana pulſata ad horas Canonicas audiendas, omnes ſurgant; & indutis capis clauſis, eant ad Eccleſiam divina obſequia audituri: quam cum ingreſſi fuerint omnes ſedeant per ordinem ſecundùm tempus quo ingreſſi ſunt dictum hoſpitale. Ita quòd nullus per ſuperbiam locum alterius ſibi vendicare præſumat; niſi fortè magiſter aliquem propter reverentiam vel dignitatem perſonæ vel ordinis, aliis voluerit præferre, juſtitia exigente. Illud mane ſic temperetur, ut nulli ſit oneroſum, ſed ad affirmentum omnium infirmorum; ut nullus poſſit ſe excuſare, niſi graviori infirmitate fuerit detentus. Omnibus ergò pariter in Eccleſia, ut dictum eſt, congregatis ſilentium teneant, donec ſervicium compleatur.

De ſtationibus.

NUllus autem fratrum præſumat exire metas hoſpicii ſui, ſcilicet versùs regiam viam, ſine capa clauſa, eundo ad Eccleſiam vel redeundo: nec faciant ſtationes vel deambulationes in dicta ſtrata, ante ſervicium vel poſt; immo nulla hora diei, ante prandium vel poſt: ſed expleto officio divino, cum omni maturitate ingrediantur hoſpicia ſua; niſi fortè aliquis voluerit facere moram in Eccleſia, ut orationibus vacet & contemplationi.

Item

Item de ſtationibus.

SImiliter inhibemus, ne ſtationes fiant in pentitio quod ſe extendit in longitudine ante domos fratrum versùs regiam viam. Nec quiſquam fratrum teneat ibi parliamentum cum alio fratre: ſed ſiquis fratrum voluerit habere colloquium cum aliquo fratre, tranſeat ordinatè per dictum pentitium unuſquiſque alter ad alterum pro libito ſuo ſine ſtatione: niſi fortè aliquis extraneus ei obviaverit, cum quo breviter loquatur & tranſeat. Sed ſi probus homo & honeſtus venerit ibi, cauſa infirmum fratrem viſitandi, ingrediatur ad eum: & quod bonum eſt, adinvicem loquantur.

De Metis.

MEtas verò ab antiquo ſtatutas, quarum una ſita eſt ex parte auſtrali; altera ex parte boreali, ſicut adhuc manifeſtè patent; nullus tranſgredi præſumat: præter cuſtodem grangearum & granariorum, cui cura per magiſtrum committitur.

De Cuſtode ſub Magiſtro.

NEc quiſquam fratrum piſtrinam vel bracinam, aliquo ingredi modo præſumat: niſi frater cui cura committitur. Qui cum ingreſſus fuerit, pani & cerviſiæ non appropinquet, tangendo vel aliquo alio modo tractando, cum non deceat viros talis infirmitatis ea tractare, quæ ad uſum communem hominum ordinantur.

De Clauſura.

POrtæ verò versùs gardinum bene claudantur, & cuſtodiantur, propter ſcandala & alia mala, quæ ex libero ingreſſu earum poſſent oriri; nec quiſquam fratrum egrediatur portas illas, niſi tempore minutionis, vel quando aliquis indigeat ſolatio ratione alicujus ſpecialis infirmitatis: quod fiat de licentia ſuperioris. Portas verò versùs campum ex una parte, & regiam ſtratam ex altera, nullus omnino egrediatur: niſi ille tantùm cui Agricultura commendatur. Expedit enim aliquando ſupervidere carucas, & ſeminatores, ſi fideliter operentur & diligenter.

De licentia Archidiaconi euntibus extrà metas.

NUllus ergò frater omnino tranſgredi præſumat metas conſuetas & debitas, cauſa vagandi, per patriam vel peregrinandi: quod qui aliter fecerit, per ſubtractionem liberationis ſuæ caſtigetur. Qui verò abſentaverit ſe extra domum ſuam per totum diem & noctem, ſine ſpeciali licentia domini Abbatis, vel ejus Archidiaconi, tanquam fugitivus habeatur, nec concedatur ei ingreſſus, ſine gratia & licentia domini Abbatis.

De acceſſu mulierum.

ET quia per acceſſum mulierum, frequenter oriuntur ſcandala & mala non modica; ſuper omnia prohibemus, ne aliqua mulier ingrediatur hoſpitia fratrum, præter communem lotricem domus, quæ ſit maturæ ætatis & bonæ converſationis; de qua nulla poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio. Nec illa præſumat intrare domos illorum temporibus ſuſpectis, ſed horis debitis, ut ejus ingreſſus & egreſſus ab omnibus poſſit videri. Verumtamen ſi mater, vel ſoror, vel alia honeſta matrona venerit ibi cauſa viſitandi infirmos; habeat ingreſſum ad illum, cum quo loqui voluerit. Et hoc fiat de licentia Cuſtodis domus; aliter autem non ingrediatur cujuſcunque ſit conditionis; Mulieres verò levis famæ & malæ opinionis, hoſpitia nullo modo ingrediantur.

De Comeſtione mulierum.

NUlli ergo fratrum liceat invitare mulieres, ut ſecum comedant in domibus ſuis propter cauſam jam dictã, præter perſonas prænotatas. Et hoc de magiſtri licentia ſpeciali fiat: proviſo tamen, quòd nulla mulier ultra horam debitam moram faciat cum eis, ſed congruo tempore recedant; qui autem aliter fecerit, tanquam convictus de incontinentia puniatur.

De diſcordia Fratrum.

FRatres ſibi invicem obediant, & reverentiam exhibeant: dicente Apoſtolo, *honorem invicem prævenientes.* Si quis verò inventus fuerit contentioſus, & ſeminans diſcordias inter Fratres; corripiatur ſemel & iterum, quòd ſi ſic ſe non emendaverit, per ſubtractationem liberationis ſuæ, uſque ad condignam ſatisfactionem caſtigetur.

De bonis habendis.

ET quia portio Fratrum non ſufficit eis ad omnia neceſſaria, liceat eis habere bona mobilia, & quæ honeſtè poſſunt acquirere, ad ſuppletionem defectus eorum & infirmitatis ſuæ mitigationem. Ita tamen quòd ipſis decedentibus vel diſcedentibus, non alienentur bona ſua, ſive ſint infra limites Hoſpitalis, ſive extra; ſed in uſus communes domus convertantur; & de conſilio & voluntate magiſtri, ordinentur & diſponantur.

De Teſtamentis.

NUllus Frater de cætero faciat Teſtamentum, niſi de licentia Magiſtri: quod ſi aliter fecerit, pro nullo habeatur.

De punitione culpæ.

IStos articulos ſuprà ſcriptos, præcipimus inviolabiliter obſervari: & ſi quis in aliquo contravenerit, & obſervare contempſerit; per ſubtractionem liberationis ſuæ caſtigetur, vel alia pœna quæ magis timetur, ei infligatur: ut pro qualitate & quantitate culpæ, correſpondeat acerbitas pœnæ.

De Capitulis faciendis.

SI Fratres aliquando propter communem utilitatem, de ſtatu domus velint tractare, ingrediantur Eccleſiam, & excluſis ſæcularibus & fratribus non profeſſis, cùm ipſi communi Concilio intereſſe non debeant, provideant inter ſe quod bonum eſt: ita, quòd nihil fiat ſine Magiſtri conſilio & voluntate. Privata vero Capitula, & adulterina, quæ magis dici poſſunt conſpirationes ſeu machinationes, totaliter interdicimus & annullamus.

De profeſſione fratrum ſancti Juliani.

EGo frater *N.* promitto & ſacramento corporali tactis ſacroſanctis Evangeliis præſtito, affirmo coram Deo & omnibus ſanctis in hac Eccleſia, quæ conſtructa eſt in honorem ſancti *Iuliani* Confeſſoris; in præſentia domini *N.* Archidiaconi, quòd omnibus diebus vitæ meæ, præceptis domini Abbatis de ſancto *Albano*, qui pro tempore fuerit, & ejus Archidiacono obnixus ero & obediens: & in nullo, protervè contradicens; niſi fortè aliqua præcipiantur quæ divinæ diſpliceant voluntati. Nunquam furtum faciam, nec alicui fratrum falſum crimen imponam, nec manus violentas in aliquem fratrem mittam: Nec votum caſtitatis infringam. Nec de aliquibus rebus appropriandis, vel aliis teſtamentariè relinquendis, ſine diſpenſatione à fratribus conceſſa me intromittam. Omnem ſpeciem uſuræ tanquam monſtruoſam & Deo odibilem, ſtudebo pleniùs evitare. Nec ero in conſilio vel auxilio vel opere, per ſermonem aut voluntatem, per me vel per alium, quòd aliquis aliquando Cuſtos ſeu Magiſter præficiatur leproſis de ſancto *Iuliano*, niſi quem dominus Abbas de ſancto *Albano* præficere voluerit. Cibis & potibus, & aliis rebus, mihi per magiſtrum porrectis & exhibitis, ſecundùm uſum & conſuetudinem domus, contentus ero ſine lite & murmuratione. Metas mihi conſtitutas non egrediar, abſque licentia ſpeciali ſuperiorum meorum: & eorum conſenſu & voluntate. Et ſi inventus fuero tranſgreſſor contra aliquem articulum ſuperius prænotatum, volo & concedo, quòd dominus Abbas, vel ab eo ſubſtitutus, poſſit me punire ſecundùm qualitatem & quantitatem delicti, prout ſibi viderit meliùs expedire: & etiam tanquam apoſtatam à Congregatione fratrum projicere, ſine aliqua ſpe reverſionis; excepta domini Abbatis gratia ſpeciali.

Quia

Quia in vita Gaufridi *Abbatis, ad* paginas 58. *&* 59. *antecedat mentio de fundatione Cellæ* Monialium *de* Sopwelle: Statuta *igitur ſive* conſuetudines *ibi degentium* Monialium, *hic ex* Additamentis *Ms. dedimus. Et eas* Gallica *ſane ſive* Normannica *lingua ſcriptas: ut hinc licebit conjectare, vel mulierculas ejus temporis* Anglicanas, Gallicanam *linguam, ut vulgarem ſuam, apprimè calluiſſe.*

Incipiunt quædam Conſuetudines Regulæ Monialium *beatæ* Mariæ Sopwell, *ab antiquo uſitatæ, & per dominum* Michaelem *Abbatem renovatæ & approbatæ: quas in antea ſtatuit diſtrictiùs obſervari.*

M*Ichael* par la ſoeffraunce de Dieu, Abbe de ſeint *Auban*; a noz cheres filles en Dieu, la Priouresse, & le Convent de *Sopwell* ſaluz; ove la grace *Jeſu Chriſt*, & noſtre benyſon. Purce que nous avoms entenduz, par Inquiſition fait entre vous en noſtre viſitation, & apres, que aſcunes cuſtomes bones & honeſtes, avant ces heures vſez entre vous; ſont par negligens entreleſſez, & autres vſages, que ſount abuſions gardez & vſez, les queux ſount countre leſtat de veſtre Religion. Et pur ceo que a nous attient, par la reſon de la cure que nous avoms tiels defautes amender, vous comandoms enchargeauntz en vertue de obedience, en la quele vous nous eſtez tenuz; que les cuſtomes & les amendements dabuſions avandites, deſore enavant gardez; ſicome eles ſount deſouz eſcriptes. Iſſint que vous puſſez avoir merit de Dieu, par veſtre obedience, & eſcheure grevouſe penaunce: ſi nous vous trovoms deſobeiſſauntes, a ceſtes noz ordynaunces; que Dieu defent.

¶. La cuſtome de la commemoration de ſeint *Auban*, ſoit garde; ſicome il ſoleit eſtre. Ceſt aſſavoir, que vous chaunterez de lui vn jour, en la ſymaigne: ceſt adire, le *Jeoſdy* ſi voide ſoit, ou autre jour que ſerra voide. Et ceo ne ſoit leſſe forſque en *Advent*, & *Quarreme*, & deins les *Octaves* des *principals feſtes*, & pur *feſte de treis leſſons*; que avera propre eſtorie. Ca. 1. *De commemoratione ſancti Albani.*

§. Pur mals eſcheure & quiete, & charite, norir & tener nous comaundoms que en chapitle ne ſoient forſque treis voyz; ceſt aſſavoir de icelle que ſerra Preſident, & de la Supprioureſſe, ou de vne autre gardeine del ordre, & de icelle que ſerra challengee ou clame pur ſun treſpas. Et ſi nulle ſoit rebelle en Chapitle a la Prioureſſe ou autre gardeyne del ordre Preſident, ſoit celle rebelle par celle gardeyn del ordre, que eſt procheyne apres cele gardeyne del ordre Preſident. Et ſoit celle rebelle, a payn & ewe, ſaunz relees a la jornee: & meſme la penaunce eit ſelle gardeyn del ordre, que ſerra clamer vne tiele rebelle. 2. *De tribus vocibus in Capitulo.*

§. Pur ceo que vous eſtes tenuz, par la reule de ſeint *Beneyt*, a la ſilence tenir en leſgliſe: en lencloiſtre, en le Refeytour, & en le Dortour: vous comandoms que la ſilence ſolt tenue, en les lieus avauntditz: Et ſi nulle enfreigne la ſilence, prenge ſa veyne en chapitle, & preigne diſcipline regulere, reconiſſaunte ſa coulpe. Et ſi tiele que enfreyne ſilence ne voille de gree prendre ſa veyne, ſoit clame par gardeyne del ordre: & miſe a plus dure penaunce. Et ſi avygne que aſcune tenſe, ove autre deſordinement, ſoit celle miſe en ſilence par tice, & teigne la penaunce tres jours. 3. *De ſilentio & ejus ſatisfactione.*

§. Auxi avoms ordine, que checun jour matyn quant temps ſerra de lever, la Supprioureſſe ou autre gardeyne del ordre, ſonne le petit ſeyn, que pent pres del Queer; & nulle iſſe le dortour avaunt cel ſonyt, ſaunz eſpecial conge del gardeyne del ordre: & a cel ſonyt levent touz, & faites les treis oriſones vſueles; ſoient touz a la meſſe noſtre dame. Et apres cele meſſe, ſeſent touz en lencloiſtre, jeſqe au prime: entendauntes ſoulement a lour pſalter, oriſones, & autres devocions: ou a recorder le Dieu ſervice. Et quaunt temps ſerra ſoit prime ſone, & a prime, ſoient touz horſpris les malades & les ſeynes, & prime chauntee; entrent touz en chapitle & facent ceo que apent. Et apres chapitle, ſoient occupez jeſqe a heure de manger, en bones occupacions; Iſſint que celles que ſont tenuz ſoient a la graunt meſſe, & a les heures de jour. 4. *De ſonitu dormitorii, et occupatione ante prandium.*

Auxi

5\.
De cuſtodia & clauſura oſtiorum diverſorii.

§. Auxi avoms ordine, que le hus devers le Gardyn ne ſoit pas deſhore enavaunt overt, devaunt prime, & en eſte en temps de la myriene, ſoient les hus de le parlour & de le gardyn, & les feneſtres devers la cuſyne clos, & ne ſoient pas overtes taunque home ſoune a heure de nonne : que ſerra chaunte apres la meriene, & que les avauntdit hus de le parlour & de le gardyn, checun nuyt par my lan taunttouſt apres Cuverefu ſone, en Labbeye ſoient cloſes, ſil ne ſoit par reſonable encheſon, la quele nous voloms eſtre, a la conſideration de Confeſſour.

6\.
De modo præſentandum, et de modo comedendi cum ſecularibus.

§. Et pur ceo que covenable choſe eſt Dames de Religion, en preſence de ſeculers ſe cient ordinement, en habite & en porture, nous voloms & ordinoms, que nulle de vous deſore enavant, veigne a Parlour a parler ove ſeculers, ſi ele neyt ſon cool, & ſon viſage covert de Cuverchief ; & de veil ordine, come apent a voſtre religion : & nulle perſone ſoit ſuffert dentrer, forſqe honeſte ; & ſi tiele perſone voille demorir a manger, mange en le Parlour, denſeyne par congie le Confeſſour ; & ne mie en chambres ſaunt congie de nous eſpecial, ou de noſtre Priour ; ſi nous ſoioms abſentz.

7\.
De operariis armatorum.

§. Des overours des queux vous avies meſter pur voz neceſſaries, ceſtaſſavoir Taillours & Pelleters, voloms que pur tiels overours, ſoit vne lieu ordine pres de lencloiſtre, ou tiels overours facent lours overaignes : & que tiels overours, ne ſoient mes appellez en Chaumbres, ne en lieu prive ; & ſoient les overours tiels, des quex ſuſpecion de mal ne puſſe eſtre.

8\.
Quod legere per Canones poſsunt videre ſacramenta.

§. Et pur ceo que nous avoms entenduz, que vne abuſion eſt entre vous, que ſi vne de vous ſoit miſe en ſilence pur ſa culpe ; ele ne deveroit lire ne chaun-er ne veer l: ſacrament de la Meſſe, nous reprovoms celle abuſion, & comaundoms que quaunt nulle de vous ſerra en cel cas, qele liſe & chaunte ove les autres, & vei- le ſacrament de la Meſſe, ſicome eſt graunte a Chriſtiens a veer.

9\.
De infirmis et infirmaria.

§. Vne autre cuſtume ſoleit eſtre garde entre vous, que nulle de vous feut malade, ele deuſt entrer en lenfermerie ; & nemye en autre chambre. Et pur ceo voloms, que ceſte cuſtume ſoit tenue, & que la Prioureſſe ne ,uſſe congie doner, dautrement faire. De ceſte obſervaunce, voloms que la Prioureſſe & la ſupprioureſſe, ſeient horſpriſes.

10\.
De dormitorio et hoſpitibus.

§. Auxi avoms ordine, que deſore enavaunt, la Prioureſſe ne doune congie a nulle de vous a demorer hors de le dortour, en chambres de nuyt, ove hoſtes que vendront : & que nulles hoſtes ſeculeres ne regulers, ne giſont en le dortour, ove vous ; mes ſoulement vous que eſtes del Convent, & checune ſoule en ſon lyt ; ſicome apent a voſtre eſtat.

11\.
De Capellano beatæ virginis.

§. Vne autre cuſtume ſoleit eſtre entre vous, que le Chapelleyn que vous appellez Chapelleyn noſtre Dame, devereit lever a matynes en xij. leſſons : & eider le Confeſſour, lire les quatre leſſons, del expoſition del Evangelie : & checune ſymaigne, vne ſoit chaunter la meſſe noſtre Dame a Note ; a la quele meſſe, vous deuſſez touz eſtre, & meſme celui Chapelleyn ſoleit lyre le Evangel en checun principal feſte, a la graunde Meſſe : La quele cuſtume, voloms que deſore enavant ſoit tenue.

Edita & publicata ſunt hæc per dominum *Michaelem* Abbatem, apud domum de *Sopwelle* ; viſitationis officium exercentem, die ſanctæ *Fidis* virginis : Anno Domini M. CCC. XXXVIII.

Pag.825.lin.23. *De avibus mirabilibus* anno 1251. *in* Anglia *viſis*.

PORtenta eadem poſt ſæcula redire, alia eademque eſt admiratio. Neſcio ſanè, an *Aves mirabiles* illæ, quas *Matthæus* memorat, ejuſdem omninò ſpeciei erant, aut eorundem eventuum prænunciæ, cum illis quas nunc & ego ſum deſcripturus. Quàm autem ſimiles diſſimiléſve erant, penes te, Lector, erit judicare. Quæ, interim ab amico noſtro ſingulari, viro illuſtri doctiſſimóque domino *Rogero Twyſden* Baronetto (cui & multa alia in hoc opere debeo) accepi; hîc referre non pigebit. De fide narrationis nil interea dubitans, utpote quam vir iſte nobilis ex libro Avi ſui Memoriali deſumptam; humaniſſimè ad me tranſmiſit. Narrationem autem Anglicanam, Latinè ſic verti.

Memorandum, quòd Anno Domini 1593. præter ſolitum pomifero exiſtente, ingens avium ignotarum multitudo, huc in *Angliam* convolaverit. Et licèt eâ anni tempeſtate tum primùm apparuerint, cùm poma jam ſatis autumnali ſole cocta, adhuc matura in arboribus dependerent, à fructus tamen ipſius medulla omninò abſtinentes, eamque contemptim quaſi abjicientes, granella ipſa ſive acinos, tantummodò deglutiebant. Ad deterebranda verò poma aut fruſtulatim citiſſimè diffringenda, roſtra profectò habebant ſatis concinnè à naturâ coaptata. Cuſpidem enim unam ita ſuper aliam retorquebant decuſſabantque, ut uncorum, ſanè, ſive falcium invicem tranſverſarum mucrones apparerent. Immò (quod & obſervatu rariſſimum) in maribus, roſtelli pars ſive cuſpis ſuperior adunca, in inferiorem deorſum recurvabatur: aſt in fœmellis, contra, mucro inferior in alterum reſupinabat. Mole corporis, Carduelem aut Rubicillam * aviculam, ut plurimùm æquabant. Fœmellæ earum, fœmellas Rubicillas, colore ferè referebant. Mares autem pennis formoſiſſimis, ſpecioſiſſimiſque variegatos vidiſſes; utpote pectora, dorſa, capitaque, aut ſuavitèr flavos aut elegantèr rubicundos. Nemo tunc mortalium, aves taliuſmodi aut viderat antea, vel ab atavis ſuis relatu audierat quicquam. Quod autem in iis maximè admirandum, adeò cicures, manſuetæ, tantæque innocentiæ apparebant, quaſi ex eremo aliqua hominibus prorſus inhabitata, derepentè huc advolaſſent. In primo enim appulſu, & nondum adhuc perterrefactæ; ſe facillimè patiebantur, aut fundis aut arcubaliſtis impeti: diffugere omninò neſcientes, antequam vel ſaxis, vel pomis, vel plumbeis globulis ab arboribus disjectæ, in terram demortuæ decidebant. Caro earum guſtui ſatis ſapida erat, eſuíq; delicata. Denique, ac ſi horſumce granorum cauſa duntaxat, huc deveniſſent; pomis ubique jam collectis aut depaſtis; de ſubitò (ſed quò neſcitur) evanuerunt.

* A Bulfinch.

Si quicquam autem aviculę portendebant, eſt prorſus ignoratum: non bellum enim, non lues, non peſtis ſubſequens, in homines beſtiáſve graſſabatur. Duntaxat obſervatum fuit, quòd annis, 1595. 1596. & 1597. tanta annonæ caritas ſubſequeretur; ut in agro *Cantiano* (quo vix in Anglia aut gleba feracior, aut ubi frumentum vendatur vilius) modius tritici, ad octo; hordei, ad quinque; avenarúmque ad tres, aſcenderet ſolidos Eſterlingos.

Hucuſque Narratio. Ad quam, hoc ſolummodo notandum venit: ſcilicet, quòd poſt Aves illas *Matthæi Pariſienſis*, nulla annonæ aut frumenti cariſtia, niſi poſt annos ſex, (ſcilicet 1257.) ſubſequeretur. Conſule (ſi placet) pag.958. in linea quadrageſima. Tu vide (Lector) ſi avicula hæc noſtra, non ſit illa *Geſneri* atque *Aldrovandi* Loxia. Forma, ſanè, id perſuadere videtur: quam apud illos Ornithologos celeberrimos depictam videas.

Geſner. de Avibus l.3.p.532. Aldrovand. Ornithologiæ lib.11.p.422. Vide & p. 426.c.47.

Præ-

git: non autem thorax totus. *Vide doctiſſimum Equitem.*

Haubergeus.] HIST. 258. 31. Pannorum tinctorum, & ruſſettorum & *Haubergettorum*. *Panni nomen*, Hauberiets.

Heirones.] Ærias accipitrum, ſpervariorum, falconum, aquilarum & *Heironum*. *Accipitrum nobiliumo ſpecies primaria: vel ab* Accipere; *vel ab aucupandis volucribus quas* Herons (Ardeas) *vocamus; qua volatu fere ſydera petunt ardua.*

Heremitorium.] *In* VIT. 1.5, 58.5. & 7. *Heremitorium* de Modri, *Cella ſcilicet Heremita.*

Herietum.] *In* VITIS, 201.52. Si Eccleſia petat Ceragium vel *Herietum*. *Sc: optimum jumentum Coloni demortui, quod Domino ſuo debetur ex jure.* Herezeld, *dicunt* Scoti, *Nos*, A Heriote. Her *Saxonicè eſt Dominus.*

Herneſium.] *In* VITIS, 151.1. Ita quòd milites ſalvo corpore ſuo & *Herneſio*, poſſent recedere. *Et* ibid. 175. 49. Monachus non habeat *Herneſium*. Harneſſe, *Nos dicimus ferream militis armaturam, qua totum corpus defendit.*

Heuſes.] HIST. 723. 30. Calceamenta militaria, quæ vulgariter *Heuſos* dicuntur, calceati & calcarati. *Ocrea erant, credo; licèt nunc dicimus, tibialia inferiora quibus à genubus uſq; ad pedes induimur*, Hoſe *dicimus*. Chaucero *autem vox* Hauſelines, *pro tibialibus ſive femoralibus uſurpata.*

Hida.] HIST. 11. 43. De unoquoque aratro, id eſt *Hida* terræ. *Scili quantum terra aratrum unum colere per annum poteſt.* Scoti *Hildam vocant: quam* Skenæus *Carrucatam interpretatur. Carruca enim eſt aratrum. Vide doctiſſimum Equitem*, & D. Cowellum. *Hinc* ——

Hidagium.] HIST. 581. 41. Carucagium, *Hidagium* & plura Scutagia. *Vectigal, ex quālibet hida terra, Regi in auxilium à Parliamentaribus proceribus conceſſum.*

Hokeday.] HIST. 834. 29. Diem quem *Hokeday* vulgariter appellamus. *Et* 963. 43. Dies Martis quæ vulgariter *Hokeday*. *Et* 904. 39. Quindena Paſchæ, quæ vulgariter *Hokeday*. *Iam ſcis* Hokeday *cadere in diem Martis, quam* Quindenam Paſchæ *vocant Legules noſtrates, quia quindecim diebus à Paſchate diſtat. Diem obſervatam tradunt, in memoriam omnium* Danorum, *ea die clanculo & ſimul in Anglia (ubi tum dominabantur) à mulieribus ferè occiſorum. Et adhuc in ea die ſolent mulieres jocosè vias oppidorum funibus impedire, & tranſeuntes ad ſe attrahere; ut ab eis nummuſculum aliquod extorqueant, in pios uſus aliquos erogandum. Cætera, videatur doctiſſimus Eques.*

Hoſtagium.] HIST. 313. 52. & 53. Dux Bavariæ & alii divites in *Hoſtagio* remanserunt. *Et* viginti in *hoſtagio* tradidit. *Id eſt, in vadimonio. Vox Gallica, Anglicaq;*, Hoſtage.

Hunniſcus.] *In* VITIS, 20.55. *Hunniſcum* gladium. *Lege* unnicum. Οὐννικὸν ξίφος, *habes apud* Evagrium, *in Hiſtoria Eccleſiaſtica, l.6.c.21. Et apud* Simocattam, Hiſt. l. 5. c. 14. *Ubi pro gladio ponitur anceps. Vide Carmina de hoc ipſo gladio, apud* Matthæum Weſtmonaſterienſem. *Anno* 775.

Hura.] *In* VITIS, 81.28. Capitis ſui galerus, qui *Hura* dicitur. *Sane* Hurè *Gallis, eſt Urſi ſive fera caput: uti & capillitium malè comptum: & inde, ſi fortè Epiſcoporum per ea tempora galeri villoſi, hirſuti hiſpidique eſſent; appellationem à ſimilitudine ſortiri poterant.*

Hundreda, Hundredus.] HIST. 582. 5. Omnia *Hundreda*, civitates & Burgi. *Et in* Mandato de Juratis ad Arma. In ſingulis *Hundredis* conſtituatur unus capitalis Conſtabularius. *Centena vel Centuria: id eſt tanta pars Comitatus aut Schira inter ſe quaſi combinata, qua olim centum regia pacis fidejuſſores habebat: nam Centum Anglicè*, Hundred *dicimus. Omnino videantur doctiſſimus Eques*, & *D.* Cowellus.

Huſtingus.] HIST. 181. 20. Londinenſes facta communicatione in ſuo *Huſtingo*. *Nobile eſt conclave in celeberrima Londinenſium Curia*, Guild-hall *nuncupata: ubi commune urbis concilium de rebus arduis conſultare conſuevit. Ibidem etiam nobile habetur tribunal, ubi civium lites cauſaq; ſumma cum feſtinatione dirimuntur. De* Huſtingo, *juſtum habes tractatum apud doctiſſimum Equitem. Urbes etiam & alia ſuis olim* Huſtingis *ſunt gaviſa.*

Huteſium.] *In Mandato de Juratis ad Arma*, Vigiles levent *huteſium* ſuper eos undiq;, & eum inſequantur cum tota villata & vicinis villatis cum clamore & *huteſio* de villa in villam donec capiantur. *Ubi vides intentionem* huteſii: *ut malefactores aut perſona ſuſpecta intercipiantur.* Huteſium *habemus, à Gallico* Huyer, *clamorem & ſtrepitum attollere; & cum ejulatione ſontem perſequi.* Huteſium & clamorem, *Nos* Hue and cry *dicimus: & ita jubent Leges noſtra, ut fures, &c. comprehendantur. Vox ſæpius apud hunc noſtrum occurrit.*

I

Iconia.] HIST. 210.4. *Iconia* Dei Genetricis. *Imago.*

Identicas.] *In* VITIS, 100. 46. Ne *Identitas* in clauſtro acediam parturiret. *Id eſt ne ſi idem Monachus ſemper in eodem clauſtro remaneret, & nunquam exſpatiandi libertate gauderet, otio & acedia torperet, hebeſq; fieret & valetudinarius. Voce Scholaſticorum hic abuſus eſt* Matthæus.

Ignis Græcus.] *In* VITIS, 167.53. Jecerunt verſus nos *Ignem Græcum* copioſum. *Stupam ſcilicet, ſulphure, naphtha, oleiſq; illitam, & accenſam.* Wild-fire, *nos dicimus.*

Illumino.]

Illumino.] *In* Vitis, 63. 23. Miſſale auro *illuminatum. Id eſt pictum; quod nos* Lymned, *contractè pro* Lumined *dicimus. Tametſi* Luminare *&* Illuminare, *in nativâ ſua ſignificatione ſit purpura (quâ Lumen Tertulliano aliiſq; dicitur) pingere, tingere, aut inficere: uti acutiſſimè (ut omnia) Salmaſius obſervavit. Ita & apud hunc noſtrum in* Vitis, 190. 49. Librum non ſcribant nec *illuminent. Scil: pingant, ut ſolent Miſſalia Veterum Manuſcripta.*

c. Salmaſius in Tert. de pallio. p. 411

Implacitare.] Hist. 74. 43. Qui ſingulis annis eos *Implacitaverat. Sc: in jus rapuerat,* Impleaded him: *Placitum enim* Plea *dicimus.*

Impreciabiles.] *Sæpiſſime occurrit: pro tare quæ juſto pretio æſtimari non poteſt; quæ pretium omne ſuperat.*

Impriſonatus.] *In* Vitis, 151. 25. Quem tenebat *Impriſonatum. ſc: Incarceratum:* Priſon *enim eſt carcer, nobis, Galliſq;. Et* Hiſt. 258. 42. Ut liber homo *Impriſonetur. Vide* Priſona.

Impriſii.] Hist. 971. 56. Magnates juſſerunt toti familiæ ſuæ & omnibus *Impriſiis* ſuis ad arma avolare. *Id eſt, iis qui à partibus eorum ſteterant, complicibus, conjuratis. Ita enim in* pagina *Hiſtoriæ* 252. 32. *Ubi liber Impreſſus habet* hominibus ſuis qui apertè guerraverunt pro ipſo: *MS.* Cottonianum *&* Wendoverus *legunt*, Hominibus & Impriſiis ſuis qui, &c. *Ita &* Hiſt. 299. 7. & 19. Liberum eſſet Lodovico ac ſuis omnibus *Impriſiis*, ab Anglia facere receſſum. *Et* ibid. l. 17. Lodovicus cum Baronibus & aliis *Impriſiis* ſuis, ex altera parte. *Ita &* lin. 19. *Et clariùs*, ibid. 315. 46. Utriuſque *Impriſii* & amici. *Et apparet, quòd iſte* Conſtantinus *de Londino, qui pagina,* 315. *memoratur, aliquando fuiſſet ex Impriſiis* Lodovici Galli, *& cum eo ſteterat contra R.* Johannem; *quia* linea 35. *vociferans quaſi invocat* Lodovici *auxilium*; Adjuvet Dominus, & Dominus noſter Lodovicus. *Et quia dicitur* linea 45. Quòd confidebat in ſacramento tam Regis quàm Lodovici; ſcilicet quòd utriuſque *Impriſii* & amici pacem haberent. *Derivatur à Gallico* pris.

Inbladatio.] *In* Vitis. 154. 19. Quantum valeat *Inbladatio* ſingulorum aſſartatorum, quæ nunc inveniuntur *inbladata.* Bladum, *diximus, eſt omne genus frumenti.* Inbladatio, *eſt ſatio & ſeminatio ſegetum. Ergo* aſſartata inbladata, *ſunt terræ quæ olim ſilva & boſci erant, nunc autem cultu ſata &c.*

Inbreviare.] Hist. 233. 42. & 46. Fecit Rex, *inbreviare* omnes naves. *Id eſt claſſem ex iis conſcribere. Sed* Catalla attachiare & *imbreviare.* Hiſt. 158. 4. *eſt virtute Brevis ſive mandati regii ea ſeiſire & abigere.* Inrotulare.

Inchartare.] Rex Gaſconiam fratri dedit & *inchartavit. Id eſt, ut alibi exponitur, chartam inde confecit, donationem ſuam charta confecta confirmavit.*

Incortinari.] Hist. 983. 20. Præcepit Rex ut Londinum *incortinaretur. Scilicet, ut tapetibus, aulæis, & cortinis, exteriùs ſuſpenſis, domus & plateæ ornarentur.*

Infirmaria, Infirmarium, & Infirmitorium.] Hist. 453. 2. Exceptis debilibus & infirmis, quibus debet in *Infirmario provideri. Camera in Monaſterio, Infirmis & ægrotis peculiaris, Et* ibid. p. 477. l. 41. Non in cameris, ſed in *Infirmitorio. Inde* ——————

Infirmarius.] *In* Vitis, 157. 31. *Monachus qui* Infirmariæ *præerat.*

Ingenium.] Arcus, ſagittas, vel aliquod aliud *Ingenium. Machina, reticulum, vel aliquid hujuſmodi,* An Engine, *Nos dicimus. Et* ibid. 301. 57. Ut *Ingenium* adhiberetur ad turrim. *Machina bellica.*

Inſtauratio.] Hist. 977. 16. Rex illi ad *Inſtaurationem* parcorum, — beſtias dedit: *Id eſt, ad implendum parcum ſive vivarium ſuum.* Store, *Nos dicimus. Inde* Inſtauratum: 256. 41. Stored. *Et* Inſtaurationes: 929. 13. Store-houſes, *Cellæ penariæ.*

Intereſſe.] Hist. 910. 33. Propter uſuras, pœnas, & *Intereſſe*, non minima ſuſcipiebant incrementa. *Intereſſe, eſt fœnus quod damiſta ſolvimus ultra ſortem: quod* Intereſt *dicimus.*

Interdictum.] Hist. 673. 10. Per excommunicationis in perſonas, & *Interdicti* ſententias in terras. *Et ita ſanè differunt iſta duo. Interdictum enim regnum ſive ditionem vel parochiam impedit, ne Eccleſiæ ibi aperiantur, aut ſacramenta adminiſtrentur. Sed talis Proceſſus, erat Primitivæ Eccleſiæ Epiſcopis, omnino inuſitatus.*

Interludia.] *In* Vitis. 6. 50. Joculando & talia verba aſſerendo, *Interludia* fuiſſe vanitatis. *Fabulas ſcenicas, Nos Angli* Interludes *ſubinde vocamus.*

Interpriſa.] Hist. 582. 34. & 36. Et ſi forte Rex Francorum contra formam treugarum aliquas feciſſet *Interpriſas*; eſt monendus ut treugas teneret: & *Interpriſas* emendaret. *Id eſt, Inſultus armatos; aut deprædationes bellicas, Caſtrorumq; occupationes: talia enim* Interpriſes *Angli vocamus.*

Juſtitiare.] Hist. 156. 56. Dunelmenſis habuit *Juſtitiariam* à magno flumine uſque ad Scoticum mare. *Ita &* l. 18. *Id eſt, Juſtitiarius erat à* Trenta *ad* Barwicum. *Sed* ibid. 811. 44. Juſtitiariæ itineratio, *eſt ut vocamus* Circuitus (The Circuite) *quem bis in Anno per ſingulos Angliæ Comitatus Judices itinerantes ad Aſſiſas tenendas obeunt. Et inde,* Juſtitiarius itinerans, Hiſt. 945. 34. *Licet nunc dierum, Magnates aut Comites primarii, qui foreſtarum Regiarum præfecturam habent,* Juſtitiarii

ciarii itinerantes *nuncupentur; quos Anglicè* **Juſtices in Eyre** *dicimus.*

Judaiſmus.] Hist. 992. 39. Wigorniam cepit, & *Judaiſmum* evertit. *Angiportum, ſcilicet, venellam, aut viculum in urbe, ubi ſeorſim habitabant Judæi.* **The Jewry.**

K

KAravana.] Hist. 784. 24. Mercatoribus Saracenicis trucidatis, omnem illam caterva, quam vulgares *Karavanam* appellant ſibi mancipavit. *Karavanæ ſunt quanta qualiaq; hominum agmina, ſecuritatis cauſa ſe conjungentium in itineribus. Vox* Turcica. *Inde* Karavana—ſerai, *diverſorium ubi hoſpitantur* Karavanæ.

Karpie.] *In* Vitis. 51. l. ult. Ferculum more Normannorum, *Karpiè quaſi Karempie, ſophiſticè nominavit. Ego neſcio; viderint* Normanni.

Kidellus.] Hist. 258. 26. Omnes *Kidelli* deponantur per Tamiſiam & per Medeweſiam. *Anguſtias, Machinas, ſive Ingenia in fluminibus, poſita, ad Salmones alioſq; piſces intercipiendos;* **Kettles**, *vocant alicubi piſcatores: & alibi* **Weres.**

L

LAga.] Hist. 56. 21, 27. *Lagam* Edwardi Regis. *Ita &* p. 140. l. 55. & p. 141. l. 4. *Id eſt Legem: quam* **Law** *dicimus. Vox* Saxonica.

Lanceari.] Hist. 170. 28. Tot jaculis lanceari. *Id eſt, quaſi lancea vulnerari. Merus* Angliciſmus: *quando enim aut corpus ſive gladio ſive haſta pungitur; aut ulcus à chirurgo cultro aperitur ut pus vel ſanies exeat:* **Lanc't** *utraq; dicimus. Vocem agnoſcit* Petrus Bleſenſis *Sermone* 41.

Landæ.] *In* Vitis, 154. 11. In alienis boſcis & *Landis. Id eſt Terris: quas* **Lands** *dicimus.*

Lanterna.] *Scribitur &* Laterna, Hist. 97. 54. Lumen poſuit in *Laterna. Quod* Plautus *aliter olim expreſſit,* Vulcanum in cornu geris. *Vox à* Latere *ſive latendo ducta; & ideo alio nomine, ſed ad eundem ſenſum;* Abſconſum *dicitur. Hinc noſtrum* **Lanterne** *&* **Sconſe.** *Adjicio. Sanè in cœnobiis, pro pœna monachis delinquentibus erat,* Lanternam deferre. *In* Vitis, 2. 1. & 3. *Lanternam* majorem, à reo & agente pœnitentiam, in edito cenſuit anteferri.

Lavatorium.] *In* Vitis, 89. 57. *Lavatorii* domum. *Id eſt, domum lotricibus aſſignatam;* **The Waſh-houſe, the Laundry.**

Legatia.] Hist. 447. 2. Omnes prælati ſuæ *Legatiæ. Id eſt, ejus Tractus terræ, ubi Legati munus obibat* Otto, *& juriſdictionem exercebat.*

Leporaria.] *In* Vitis, 45. 55. Unam Leporariam. *Id eſt Canem venaticam, quæ non odore ſed curſu, lepores inſectatur.* **A Greyhound,** *Anglicè dicimus.*

Lewytheil.] *In* Vitis, 152. 48. Fecit triturare omnia blada Romanorum, per eos qui vocantur *Lewytheil. Omnino quis ſient, non poſſum conjectare.*

Librata terræ.] Hist. 231. 6. Trecentas *Libratas* terræ. *Unaquæq;* librata, *quatuor* Bovata *terra* (**Organgs**) *continet: & unaquæq;* Bovata, 13 *Acras ſive Jugera.* Librata *ergo comprehendit* 52 *Acras.*

Liciæ.] Hist. 305. 50. Hoſtes foſſatum tranſeuntes, ac violenter *Licias* dirumpentes, pedites in fugam verterunt. *Quarteria,* **Trenches,** *Foſſata. Et* 308. 6. Chriſtianis dormientibus, Saraceni *licias* eorum intraverunt. *Et* p. 314. l. 16. In tentoriis extra *licias* habitantes. *Extra vallum exercitus.*

Licentiare.] Hist. 717. 18. *Licentiavit* familiam. *Id eſt dimiſit. Et* p. 996. l. 23. Rex omnes *licentiavit* ad propria. *Sc: licentiam redeundi conceſſit. Vocem habet* Petrus Bleſenſis: *Immò &* Nonius.

Ligantia.] Hist. 84. 3. Barones Angliæ fecerunt *ligantiam* & fidelitatem Euſtachio. *Fœdus, vel Obligatio Vaſalli erga Dominum, ut ſervitium debitum ei præſtet cum obedientia: & pro eo ſtet contra omnes.* **Allegeance;** *nunc dicimus: & ſoli Regi agnoſcimus. Iterum* Hiſt. 845. 4. Rex conferens cuſtodiam Gaſconiæ Edwardo filio, tamen ſibi retinuit principale dominium, id eſt *Ligantiam. Sc: ut ſubditi deinceps ut antea, illi tanquam Domino eorum ſupremo, Ligantiam ſolitam præſtarent. Vox ſæpiſſimè cum* Homagio *&* fidelitate *conjungitur. Olim & alii Domini præter Reges, à ſuis tenentibus* Ligantiam *habuerunt: ut Abbates, &c. apud* Petrum Bleſenſem. *Ep.* 102. p. 169 **Ligeance.** *Inde* ——

Ligea fides.] *In* Vitis, 5. 30. *Ligeam* fecerunt fidem & homagium. *Et*

Ligius vaſallus.] Hist. 499. 24. *Qui debet* Ligantiam *&* ligeam fidem, Ligio *Domino ſuo præſtare. Omnino videatur doctiſſimus Eques.* Ligius Dominus. Hiſt. 209. 6.

Lignamina.] Hist. 402. 25. Qui Saracenis arma, ferrum, & *lignamina* deferunt galeiarum. *Ligna ſcil: ſive materiem ad naves fabricandas. Vocem etiam habent* Leges Longobardicæ, lib. 1. tit. 25. *lege* 28. p. 64. Si quis *de lignamine* ſtunato in curte aut in platea ad caſam faciendam, lignum furatus fuerit, *Ubi tamen pro ſtrue lignorum ſumitur:* **A Wood-ſtack.**

Liſtæ.] Hist. 258. 31. Latitudo pannorum, duæ ulnæ infra *liſtas. Scil: limbos & faſcias panni. Vox* Anaſtaſio Bibliothecario *non infrequens.* **Liſts,** *Angli vocant.*

Liſuræ.] Hiſt. 191.47. Panni duas ulnas habeant latitudinis infra *Liſuras. Id eſt* Liſtas, *limbos & faſcias panni.*

Locutorium.] Hiſt. 937. 34. Vixque conceſſus eſt locus refectionis, *Locutorium. Et* p.981.l.51. In ſuo *Locutorio. Vox frequentius occurrit in* Vitis. *Locutorium igitur eſt conclave ſive camera elegantior juxta Refectorium, quo poſt prandium ſecedebant conviva ad confabulandum.* The Parler, *nos dicimus, à Gallico* Parloir, *quod idem ſonat. Vocem habet &* Cantipratanus.

M

MAceriâ.] Hiſt. 931.9. & 10. Dedit Pallam unam, altari S. Amphibali ad pendendum *Maceria — Et*, ad pendendum, & *Maceriam* adornandum. *Ubi* Maceria *eſt paries humilior cui adhærebat altare: qua Cancellos ſive Presbyterium dividebat ab illa* Concameratione *(ut vocabatur) qua erat inter Altarium & magnam orientalem feneſtram: in qua, feretrum Sancti illius qui Eccleſia patronus erat, erigebatur.*

Maeremium.] *In* Vitis, 156.3, 5, & 7. Inquiratur de venditoribus *Maremii: Lignum ædificandis domibus aptum. Ita* Hiſt. 961. 50. *Maeremium* ad domos reparandas. *A Gallico* Marrein. *Scribitur &* Meremium, *in* Legibus Scoticis. Poteſtas incidendi *Meremium. Et* Meiremium *apud hunc noſtrum, in* Hiſt. 260.49.

Mahomeria.] Hiſt. 150.52. *Mahomeriam* magnam. *Et* 158.10. Ad *Mahumeriam* poſuit tentoria. *Id eſt ad Templum Mahometicum, quod* Meſchit *Turci vocant.* Legatus de maxima *Mahomeria* civitatis, fecit Eccleſiam, Hiſt. 308.39.

Majeſtas.] *In* Vitis, 142.42. *& ſæpe.* In media trabe *Majeſtas* cum Eccleſia & Synagoga figuratur. *Hujuſmodi figuram,* Gloriam, (A Glory) *nunc ferè dicimus. Doiſtil: deformationem in majeſtate ſua aurata de cælo reſpicientis.*

Maltmulna.] *In* Vitis, 97.18. Molant ſummam de Braſio ad Malt-muln. *Braſium, Angliè dicimus* Malt; *&* Muln *vel* Mine, *molendinum.* Malt-muln, *igitur, eſt molendinum ubi Braſium vel* Malt *molitur. Vide* Braſium.

Malveiſine.] Hiſt. 286.15. Petraria, quæ Gallicè *Malveiſine* nuncupatur. *Grandis erat hæc Petraria ſive Machina; quam* Malveiſine, *id eſt* malum vicinum *vocabant. Aliter,* Malvoiſin Galli vocant *fortalitium inimicum, nimis vicinum caſtello obſeſſo.*

Mandatum.] *In* Vitis. 181.41. *Mandatum* Magiſtri Hoſpitalis. *Id eſt Litera: qua nihil mandabant, ſed ſtatum bellorum nunciabant narrabantq́. In* Auctario. *Mandatum* Regis *de juratis ad arma. Id eſt* Breve Regis. *Et in* Hiſt. 583.l.21. Urgebant autem Regem *Mandata* Ultramarinorum. *Et* ibid. p. 817. marg. & l.51. Et hujus *Mandati* tenore gaudium *ſuſcepimus.* Per Legatos *mandavit* fratri dux Robertus, *apud* Hoveden. Hoveden: in Henrico primo, p. 266.

Mandatum.] *In* Vitis, 38.18. Ut in Eleemoſynaria commorarentur, & *Mandatum* more facerent cotidiano. *Id eſt* Eleemoſynam: *à Saxonico* Mandye, *charitas. Et* ibid. p.123.l.16. Eleemoſynam *Mandati* nummis ampliavit, in numiſmate ſingulis pauperibus erogando. *Inde,* Dies Jovis in mandato: *qui proximè Paſcha antecedit, ab Evangelio tunc olim lecto,* Ecce novum mandatum do vobis, *nomen accepit. Is dies Eleemoſynis ab olim ſolemniter dedicatus eſt: atq; eo die Reges Angliæ adhuc lavant pedes pauperum, & multas erogant eleemoſynas. Immo, & Agapen eo die totius anni ſolemniſſimam, frequentarunt Primitivi.*

Manerium.] Hiſt. 258.2. Exceptis dominicis *maneriis* noſtris. *Id eſt Terris dominicalibus. Domanium. Terra Domini fundi, de qua tenent alii Coloni; & Curia ejus ſectam & ſervitium debent, ſecundùm conſuetudinem manerii. Vide D.*Cowellum.

Mangonelli.] Hiſt. 588.28. Caſtellum ſolitò acerbiùs impugnantes, — erectis *Mangonellis* flagellarunt. *Id eſt, Catapultis, Ingeniis ſive machinis bellicis, qua ingentes lapides jaciebant. Ita ſanè* Brito Armoricanus [a].

Mangonellorum tormentis ſaxa rotantur. [a] Philipp. l. 1.
Et Nauclerus [b]. De caſtro lapides jacientes, [b] Generatione 39.
mangonibus ac aliis inſtrumentis. *Et hic noſter in* Hiſt. 771.52. Jactu contritus lapidis p. 843.
à *mangonello* miſſi. *Vox etiam occurrit,* 750.16. *Etiam naves ſuis muniebantur* mangonellis. *In* Vitis, 166.54. Et lapides de *mangonellis* navalibus; qui ſic parabantur ut 5 vel 6 lapides ſimul de longo jacerent. Manga *etiam alibi ſcribitur, inter* Germanicarum rerum Scriptores. *Et fortè à Germanico* Mengen, *Variare, decipere: unde* Mangones *pro* deceptoribus, *in* Capitulis Caroli magni lib. 1. cap. 79. p. 15. b. *Ita &* Μάγγανον Suidæ, Admirabile, a communi opinione remotum, inopinatum, præſtigiæ. *Ita enim erant iſta Catapulta ingentes ſive* Mangonella, *cum primùm in uſum venerunt.* Μαγγανικά, *pro hujuſmodi machina, habes apud* Meurſium: *ut &* Μάγγανον Μαγγανοτζάτζα, *pro eâdem. A Græcis fortè, ad Italos devenit: nam etiam illorum vox eſt* Mangonello, *ut & Germanorum* Mangheneel. *Ubi tamen apud Suidam* Μάγγανον πλωικὸν, *doctiſſimus* Meurſius *corrigit* πολεμικὸν. *pace tanti viri potiùs legendum cenſeo* πλώϊμον, *navigabile; nam in navigiis, dixi, habebant &* Mangonella. *Vide* Petraria.

Manſus.] *In* Vitis, 50.35. Terra trium *Manſuum. Sanè apud* Johannem Lydium *in ſua* Gloſſa, *Manſus eſt prædium ſeu agri dimenſum,* 12. *jugera continens. Ita etiam antiquus Gloſſator* Papias. *Italis quantitas terræ, quæ ſufficit*

ſufficit duobus bobus in anno ad laborandum; & ſane aliis Manzo *eſt Juvenculus.* Vadianus *Juriſconſultus,* in Originibus *ſuis, dicit eſſe Villam cum pratis Eccleſiæ annexam & ſervitio ſeculari liberam. Ita in* legibus Francorum, l. 1. c. 85. Sancitum eſt ut unicuique Eccleſiæ unus *Manſus* integer abſque alio ſervitio attribuatur. *Sed videatur doctiſſimus* Lindenbrogius, *cum* Lydio, Martinioque. *Et neſcio an apud* Mathæum *noſtrum in alia etiam ſignificatione* Manſus *habeatur; pro manſione ſcilicet, ſive domo. Ita in* Vitis, 131. 51. Habebit Vicarius Eccleſiæ, *Manſum* competentem. *Niſi etiam Manſus comprehendat terram quam* Glebam *nos Angli vocitamus. Scio, vocem pro* Curte *ſive domo, apud* Petrum Urbevetanum *occurrere. Atq; hinc* Manſionarius, *pro hoſpitio, apud* Hincmarum. *Et* Manſionarius, *apud* Gregorium *magnum, Martyrologium, & Hincmarum pro Cuſtode & Conſervatore ædium ſacrarum. Et* Manſuarius *pro Epiſcopi vel Sacerdotis Villico, qui manſum colit & inhabitat. Hos,* παροικους *Græci vocarunt. Videatur* P. Pithæi *Gloſſarium.*

Mantea.] Hist. 153. 48. Rex indutus *Mantea. Paludamento. ſcil: regali.* **Mantell of State.** Mante & Manteau, *ſunt Gallica.*

Mantellum.] *In* Vitis, 51. 44. Veſtes ordinatas, ſcil: *Mantellum* nigrum. *Veſtis exterior Mantelium; fere in modum pallii Antiquorum.* **A Mantell.** *Vide* Hiſt. 470. 33.

Manticatus.] Hist. 752. 24. Ut peregrinaret ille Monachus *Manticatus. Id eſt, cum mantica, ut mendicus: ita enim ſolent Peregrini, qui* Hieruſalem *devotionis ergò adeunt.*

Manucapere.] Hist. 811. 49. Cum vellet ipſum protegendo & liberando *manucapere,* & pro eo cavere ut ſtaret juſtitiæ; — *Rex nollet* fidejuſſorem pro eo capere. *Id eſt, Vadem ſe pro eo præſtare, & ſe obligare,* **To baile for him,** *ut Nos dicimus.*

Manutenere.] Hist. 107. 46. Archiepiſcoporum contra me *Manutenere* præſumunt. & l. 42. Proditorem meum *Manuteneant. Sc: protegant, defendant & manuteneant.* **Maintain him;** *quod Galli dicunt* Maintenir. *Et* ibid. 375. 25. & 1003. 15. Pacem manutenere; *ſcil: ſartam tectam conſervare. Et* p. 1003. l. 47. Bellum manutenet, *id eſt; continuat, ſumptibus ſuſtinet. Vox etiam apud* Petrum *de* Vineis *reperitur.*

Marabotini.] Hist. 133. 1. Tria millia *Marabotinorum. Exiſtimo fuiſſe illos nummulorum ſpecies, quas Hiſpani* Maravedi's *vocant: quorum* 34. *ſex denarios Anglicanos conficiunt.*

Marca.] Hist. 418. 10. *Nummus Anglicanus,* tredecim ſolidis & quatuor Sterlingis (*denariis*) pro *marca* qualibet computatis. *Ubi valorem vides: ut & in* Vitis, 97. 29. &c. *Sanè per ea tempora, per* Marcas *ferè numerabant noſtrates, ut nunc per* libras. *Saxones noſtri has, Marcas,* Mancuſas *vocabant: quaſi* manu-cuſas. *Et cudebantur de auro, & ad Eccleſias plurimas ab* Ælfrico *Saxone Rege, dono miſſæ:* Mancuſa *etiam in* Apoſtolatu Benedictinorum *reperitur. Sed videatur Doctor* Cowellus, *in* **Marke.** *Etiam &* Skenæus.

Marchandiſa.] Hist. 257. 48. Mercator ſalva *Marchandiſa* ſua. *Id eſt Mercibus, quas* **Marchandiſe,** *Nos vocamus. Et in Rotulo* patente *R. Johannis,* 9. Membrana 1. Num. 3. Cum omnibus navibus & *Marchandiſis.*

Marchia.] Hist. 626. 7. & 35. Utlagatos in *Marchia. Et,* Ipſum in *Marchia* non mediocriter damnificaverunt. *Itaque Angli, limites Angliæ proximè* Walliam, **The Marches** *vocamus; A Germanico* Marck, *Limes, Terminus. Inde*———

Marchiſii.] Hist. 638. 13. Potentes de Wallia, contra Regem (*Angliæ*) & ejus *Marchiſios* bellum moverunt. *Et* l. 16. Rogerus de Muhaut, & alii potentes *Marchiſii. Et alibi.* Miſimus 300 Wallenſes *Marchiſios* noſtrates de Ceſtriſchyra & Salopesbyriſchyra. *Et clarius,* Hiſt. 978. 19. Cum hæc audiſſent Angli, viz. contermini: quos *Marchiſios* appellamus, irruerunt ſubitò in Wallenſes. *Inde etiam*———

Marchiones.] Hist. 1001. 18. *Propotentioribus* Marchiſiis, *quibus à Rege tutela & præfectura Marchiarum ſive limitum commiſſa erat.* **Lords Marchers** *vocamus; ex quibus quidam* **Marqueſſes** *ſunt creati.* Μαρχίων, *vox Græcorum recentiorum, à Germanis mutuata.*

Marinelli.] Hist. 233. 48. Naves bene adornatas bonis *Marinellis. Id eſt Claſſiariis, Nautis. Ita &* ibid. 238. 28. Claſſem, omni cuſtodia carere, exceptis paucis *Marinellis. Et ita in* Rotulo patente 9. Johannis *Regis:* membrana 1. numero 3. Omnibus Stiremannis (**Steermen, Pilots, Maſters**) *Marinellis* & mercatoribus Angliæ. *Marenarius, occurrit apud* S. Bernardum. l. *de* modo bene vivendi c. 57. l. 308. F.

Mariola.] *In* Vitis, 89. 51. Perfecit pulchram *Mariolam* cum pertinentiis. *Et* 124. 16. *Mariolam* ſculpſit: quam l. 19. ſuper altare collocavit. *Et* l. 24. Cereum conſtituit accendi ante nobilem *Mariolam. Et ita pluries in eadem* pagina. lin. 40. 43. & 46. Et p. 127. l. 49. Ante majus Altare & *Mariolam* quæ eidem ſupraponitur. *Omnino conjecto* Mariolas *iſtas, fuiſſe imagines ſculptas beatæ Mariæ virginis, beatiſſimum infantulum, in gremio bajulantis. Sanè hujuſmodi ſculpturas ſæpiùs in* Gallia, Germania, *alibiq; conſpexi ſupra Altaria collocatas:* ad Laicorum (*ſi forte*) & omnium illuc adventantium ædificationem, *ut hic noſter* p. 124. lin. penult. *affirmavit. Quod & de ſuis imaginibus paſſim profitentur* Romani. *Ergo hæc* Mariola, *erat Imago.*

Mariſchallus.] Hist. 250.48. Rex conſtituerat *Mariſchallum* illius exercitus. *Et* 254. 38. Appellantes eum *Mariſchallum* exercitus Dei. **Marſhall of the Army.** *Quem Galli* Mareſchall, *Germani* Felt-Marſhall *appellant*; *Legatum generalem, ferè. Hunc belli ducem,* Mareſchallum *appellant* Conſtitutiones Siculæ, l.1.tit.20. Per *Mareſchalcum* noſtrum, vel per alium qui exercitui præeſt. Conſtabularium *dixere Galli, Angliq;*.

Mareſchalli.] Hist. 829.25. Dum magnatum æditui, quos *Mareſchallos* appellamus, Dominis ſuis hoſpitia providerent. *Et* ibid. 854.50. Præmiſit ſuum *Mariſchallum*, ut adventum ejus *prænunciaret. Ubi vides eorum munus*: **Harbingers** *nos vocamus. Stratores.*

Mariſchaltia.] Hist. 851. 1. Ubinam eſt *Mariſchaltia*, ad equos noſtros ſtabulandos? *Sc: Stabulum, Equile, A Germanico* Marr, *Equus: uti Nos, Equam* **Mare** *dicimus. Mariſchalla,* Petro de Vineis.

Mariſcus.] *In* Vitis, 155.9. In Mariſcis, *moris, &c. Sc: paludibus quas* **Marſhes** *dicimus. Sanè Mariſcus apud* Plinium, lib.21.c.18. *eſt genus junci, vel ſcirpi: inde paludibus fortè nomen, quia in eis hujuſmodi mariſci creſcant & abundent. Inde*———

Mariſcus.] Hist. 847.44. In Northfolc & in *Mariſco: ubi pro eo tractu in Comitatu Northfolcienſi ponitur, ſive terra paluſtri, quam* **Marſhland** *vocamus. Licèt longiùs iſte* Mariſcus *ab Authore alicubi diſtendatur; ultra ſcilicet* Northfolcienſes *limites, & pro toto illo tractu paluſtri, qui* Lincolnienſem *&* Huntingdonienſem *Comitatus, & Inſulam Elienſem intrat. Ita* Hiſt. 929.37. Pax facta eſt inter Epiſcopum Elienſem, & Abbatem Rameſiæ, ſuper lite mota de terminis in *Mariſco* ſtatuendis. *Etiam &* 895. 15. Tres Abbatias de Croiland, de Thorneia, & de Rameſia, *in Mariſco locat. Habemus etiam Mariſcum de* Rumney. Merſam terram *alii vocant, &* **Surrounded lands,** *Statuta noſtra. Vox eſt etiam apud* Ingulphum.

Maritagium.] *In* Vitis, 149. 4. Deliberavit ei *Maritagium* Richardi. *Matrimonium. Frequenter occurrit: ut* Hiſt. 376.56. & 57. & p.56. l.2. *alibiq;*.

Marlera.] *In* Vitis, 155.13. Inquiratur de *Marleris* & mineriis. *Marlam, quam Margam ſive cretam qua impinguamus agros, vocant* Latini, *Nos* **Marle** *dicimus: & Galli, fodinam unde* Marla *extrahitur*, Marliere; *nos,* **A Marlepit** *dicimus.* Mineria *etiam ferè ejuſdem eſt ſignificationis: quam vide. Vox etiam occurrit in* Hiſt. 260.40.

Medi.] *In* Vitis, 57.20. Vini vel *medi. ſc: Hydromeli vel promulſidis. Potus antiquus Anglorum, præcipuè tamen* Wallorum *quem nos* **Mede,** *illi* **Metheglin** *nuncupant.*

Menſa rotunda.] Hist. 846. 39. Non in haſtiludio illo quod communiter Torneamentum dicitur; ſed potiùs in illo ludo militari qui *Menſa rotunda* dicitur. *Sanè hoc exercitium militare, idem fere erat cum haſtiludio; decurſionibus enim equeſtribus & lanceis, ſeſe mutuò milites impetebant.* Menſa *autem* rotunda *vocabatur, ob imitationem ſcilicet inſtituti* Arthuri *Regis, qui ne diſcrimen aliquod inter convivas adverſantes ex ambitione ob ſedis ſuperioritatem oriretur; diſpoſuit ut pariter menſam rotundam circumſederent. Et ita ſanè antiquos* Celtas *ſediſſe, cum armigeris à tergo aſtantibus dominorumq; ſcuta tenentibus; memorat* Athenæus [a]. *Vide* Haſtiludium, *&* Torneamentum. *Haſtiludium, interim, Galli (& Nos aliquando)* Jouſte *dicunt: Nos hodiè* **Tilting;** *& Turneamenta,* **Barriers.** [a] *Athenæus* Deipnoſophiſt. l.4.c.13. p.193.

Merciamenta.] *In* Vitis, 201.10. Coguntur ſolvere *Merciamenta. Sc: mulctas à foro regis inflictas, ob aliquas tranſgreſſiones.* Ibidem *tamen,* 203. 43. *ſcribitur* Amerciamenta. *De quo verbo, diximus ſuo loco.*

Meriores.] Hist. 163.34. A quibuſdam *merſoribus* navem ſubtus aquam invadentibus, locis plurimis terebratur. *Sc: Urinatoribus.*

Meſſuagia.] Hist. 986.33. Redditus quos à *Meſſuagiis* receperant. *Sc: à domibus, vel manſionibus cum appertinentiis ſuis. Areis, nimirum, hortis, ſtabulis, columbario, cæteriſq;. In* Scoticis *autem Legibus,* Meſſuagium *venit pro Manerio, ſive manſione dominica Baronis, aut alterius Domini manerii.* **The Manor houſe, the Hall, the place.**

Mineria.] *In* Vitis, 155. 13. Inquiratur etiam de Marleris & *Mineriis. Fortè ſcribendum* Minoveriis: *uti Anno 7.* Richardi II.c.4. *à* Meinoverer, *terram colere, repaſtinare, & fimo vel compoſte impinguare. Nam heîc vides* Mineria *cum* Marleriis *conjungi, quibus agros impinguabant. Videatur* D. Cowellus.

Minuere *ſanguinem, &* Minutio.] *In* Vitis, 99.19. Ut ſanguinem *minuant. Et* ib. 52.11. Medicinatis ac *Minutis* regulas limitavit. *Et* 163.29. *Minutione* indiget ſic repletus. *Sc: ut vena à medico reſecta & aperta, ſanguis ei minueretur. Ita &* Hiſt. 569.15.

Mirgus.] Hist. 322.49. Duos canes veteres, ſcilicet *Mirgos* ſuſpendi. *Scribe* Mergos: *canes ſcilicet* Meriores *vel urinatores quos* **Divers,** *&* **Water-dogges** *appellamus.*

Miſericordiæ.] *In* Vitis, 109.33. Ut deteſtabiles ingurgitationes *miſericordiarum* (in quibus profectò non erat miſericordia) prohiberentur. *Videntur fuiſſe aliquas vini portiones ſive præbendas, à benefactore quopiam monachis conceſſas quas præbendas Vini,* Miſericordias; *ut portiones ciborum,* Pietantias (**Pittances**) *nominabant.*

Miſſus.] *In* Vitis, 130. 20. Epiſcopus vel ejus *Miſſus. Is erat, Commiſſarius, ſive ut nunc dicimus,* Commiſſionarius, *ab Epiſcopo Legatus, ad viſitandam diœceſin. Erant &* Miſſi dominici; *A Regibus ſcil: miſſi ad Eccleſiam talem, ut corrigenda in ea corrigerent.*

Vox

Vox Capitularibus *Gallicis*, *&* Legibus *Antiquis*, *familiariſſima: etiam* Flodoardo, Theoderico a Niem, *&* Anaſtaſio Bibliothecario.

Molendinum, *ad* Ventum, *ad* Equos.] *In* VITIS. *Scil: quod vento circumagitur, aut ab equis circumrotatur.* **A Wind-mill, A Horſe-mill.**

Monachare, Monachiliter.] HIST. 936. 29. *Monachavit* decem & octo. *Sc: Monachos fecit & totondit. Et* Hiſt. 53. 56. Monachus eſt, *& lucri cauſa monachiliter* ſomniavit. *Id eſt more Monachorum.*

Monetagium.] HIST. 56. 5. *Monetagium* commune. *Ita &* 240. 39. *Jus & artificium cudendi monetas.* **The Mint.** *Inde* ——

Monetatio.] HIST. 747. 57. Pro opere fabrili, id eſt *monetatione. Sc: Fuſione percuſſione, & trutinatione moneta nova.* **Minting, Coyning.** *Inde &* ——

Monetarius.] HIST. 70. 13. & 27. *Monetarii*, Monetam furtivè corruperunt. *Cuſores ſive Cuneatores.* **Coyners.**

Monoculare.] HIST. 862. 25. Quem Deus ultor *monoculaverat. Sc: monoculum fecerat, oculum alterum eruendo.*

Monſtrari.] HIST. 864. 13. Ut arma civibus aſſignarentur & *monſtrarentur* & cenſerentur. **Muſtered; Shew their Armes:** *Armiluſtrium,* **A Muſter** *dicimus.*

Morus.] *In* VITIS, 155. 9. In Mariſcis *Moris*, Montanis, &c. *Locum paludoſum, qui tamen palus non eſt;* **A More** *vocamus.*

Morſellus.] HIST. 648. 25. Comedentes, primum *morſellum* in aëra jaciunt. *Sc: primum bolum, morſum: quem* **Morſell** *Angli dicunt. Vocem habet &* Cantipratanus.

Munimenta.] HIST. 311. 8. Inſtrumenta ſua, Monachi nullatenus oſtendere voluerunt. Epiſcopus itaque cum *Munimentorum* inſpectionem habere non potuit. *Scripta ſcil: authentica, Charta donationum, & Evidentia; Munimenta vocantur.*

Muta.] *In* VITIS, 141. 16. Tacta nola, cui *Muta* vel ſcilla eſt *nomen*; *Campanula ſc: minima omnium, Dicitur etiam eſcilla, vel eſquilla: ſic miſſale Moſarab:* fol. 173. Puer deferat eſquillam pulſando.

Muragium.] *In* VITIS, 203. 22. Si Rex ceſſerit civitati, *ut* poſſit accipere *muragium. Id eſt, ut licentiam obtineat imponendi concivibus vectigal, ad muros urbis aut adificandos aut reparandos. Ita &* Pontagium; *pecunia ſc: in pontis reparationem collecta.*

Murdrum.] HIST. 283. 34. Peſſimo mortis genere, quod Angli *Murdrum* appellant. *Occiſio. Et ſanè mandatum decalogi illud,* Non occides; *Anglicè vertimus,* **Thou ſhalt doe no murder.** *Peſſimum mortis genus vocavit Author, quia ſceleris hujuſce perpetrationem, animitus odimus, & ſeveriſſimè punimus Angli. Murdrator occurrit apud* Hovedenum. p. 345.

N

NAcella.] HIST. 796. 36. Tranſitum *(fluminis)* per nacellas & alia vaſa præparavit, & l. 49. Plures *nacellas. Cimbas, ſc: aut naviculas: ut* ibid. l. 51.

Narratores Banci.] *In* VITIS, 142. 56. Placitantium Advocatorum, quos *Banci Narratores* vulgariter appellamus. *Et in* Hiſt. 516. 16 Cum prolocutoribus *Banci*, quos *Narratores* appellamus. *Leguleios ſc: quos Conſiliarios nunc dicimus, vel quorum ſeniores in ſuis Collegiis.* **Benchers,** *vel* Bancatores *vocant.*

Niger Ordo.] *In* VITIS, 169. 29. Statuta Nigri *ordinis. Id eſt monachorum Benedictinorum. Ita enim vocantur à* Cæſario, Vitriaco, *& à* Cantipratano.

Nithing.] HIST. 15. 17. Rex milites Anglos ut ad obſidionem veniant, jubet: niſi velint ſub nomine **Nithing**, quod Latinè Nequam ſonat, recenſeri. Angli (qui nihil contumelioſius & vilius æſtimant, quàm hujuſmodi ignominioſo vocabulo notari) — *Unde derivetur* Nithing, *& quare tam contumelioſum eſſet, omnino mecum dubitant viri doctiores. Sanè (ſi mihi ſciolo, conjectare licebit) nihil aut ſcriptura aut natura vocis proximius invenio, quam* **Nith**, *id eſt nox: nam ita olim, non ut nunc* (**Night**) *ſcripta reperitur apud* Hovedenum [a]. *Itam* **Nithing** *ſit Lucifuga, Noctuarius (ut ita dicam) aut noctuabundus, fur, aut adulter clancularius, effractarius; qui noctu nefanda perpetrat, & nequam agit: ſed nihil ſtatuo.*

Nocturna.] HIST. 951. 33. Articuli autem tantum continent literæ, quantum duo *nocturna* vel tria. *Nocturnum unum, eſt portio Pſalmorum ſexageſima; ſc: continens tot Pſalmos, quot in una nocturna, Ordinale ſive Calendarium deſignat recitandos. Ergo &* Pauſas *vocant.* Nocturnorum ſingulum tres habet pſalmos; *ut ait* Francolinus [b]. *Sed de differentia inter* Nocturnam *&* Nocturnum; *videatur* Durandus [c].

Nona.] *In* VITIS. 99. 47. *In* Quadrageſima, uſque ad *Nonam* jejunare ſolebant. *Sc: ad tertiam pomeridianam; qua* hora nona *veteribus dicitur. Nondum enim laxarant Monachi jejunii primitivi rigorem. Verùm ante aliquot ſecula in gratiam delicatulorum indultum eſt, ut officium illud eccleſiaſticum quod hora tertia ſivè nona recitari ſolebat, citiùs per tres horas anticiparetur, & ſub meridiem caneretur. Atq; hinc eſt, quòd* Belgicè Anglicèque *Meridiem* **None** *dicimus.* Hiſt. 201. 55. Die ſabbati poſt *nonam. Ita &* p. 202. l. 2. & 5.

Norenſes.] HIST. 846. 41. Tam *Norenſes* quàm Auſtrales. *Et* ibid. 919. 20. &c. *Scil: Boreales Angli ultra* Trentam fluvium. **Northerne men.**

[a] Hoveden in Hen. II. p. 345 b. 46.

[b] In Horis Canonicis. cap. 2. n. 12 p. 3.

[c] Rational. l. 5. c. 3. n. 7. p. 226. b.

Nota.] *In* VITIS; 43.21. Ut hiſtoriam ad *Notam* de S. Albano componeret. *Scil: ad numeros notaſque Muſicas decantandam. Ita enim explicatur*, ibid. 43.24. Cantator compoſuit hiſtoriam, & ei *notam* melicam adaptavit. Inde & Miſſa ſine *Nota*: 123.17. *Et ſæpè in Rubricis Miſſalium antiquorum, quando Sacerdos jubet dicere*, Oremus, &c. ſine Nota: *nam verba Liturgica illa non ſunt cantanda, ſed legenda voce plana & contenta.*

O

OBedientia.] HIST. p. 477.47. Nec alicui committatur aliqua *Obedientia* perpetuò poſſidenda. *Id eſt, officium aut præpoſitura aliqua in Monaſterio. Et in* VITIS, 100.18. *Obedientiæ* procurator. *Et* 98.55 *Coquina dicitur* Obedientia. *Et* ibid. 141.35 *Obedientiarum* ſummis procuratoribus, videlicet ſummis Cellerario, Coquinario, Camerario, Infirmario, & Sacriſtæ. *Hi ergo quinque ſummis* Obedientiis *in Clauſtro præfuere. Inde*——————

Obedientiarii.] *In* VITIS, 170.8. De omnibus receptis & expenſis, *Obedientiarii* reddant rationes. *Et* HIST. 653.38. De *Obedientiariis* & Obedientiis. Obedientia *etiam legitur apud* Hovedenum: p. 430. Ivonem Carnotenſem. Epiſt. 187. p. 154. lin. 2 *Et* Johan: Saresberienſem. Epiſt. 55. p. 123 *Et* Obedientiarii, *in* Apoſtolatu Benedictinorum. *Sanè in Collegiis noſtris, Burſarius, Decanus, &c. ſunt* Obedientiarii. *Aliter* Obedientiales *appellantur apud* Lindewodum *noſtrum.*

Obſequia.] *In* VITIS, 4.17. Honorificè intumularentur factis eis *Obſequiis* cum lamentationibus. *Et.* 5.51. *Obſequiis* cum exequiis in Eccleſia completis. *Sanè Funeris pompam, nos* Obſequies *vocamus.*

Ocrearum rotunditas.] *In* VITIS, 100.52 comparatarum l. 56. *Ocreas, Calceos, & Sotulares roſtratos gerebant* Saxones *noſtrates, cum ſucceſſoribus ſuis uſq; ad hæc ipſa tempora: roſtratos, ſcil: & uncatos, in anteriore parte, id eſt, ad pedum digitos; ut in picturis veterum apud* Verſteganum *alibique cernimus. Hæc autem roſtra, in rotunditatem in parte anteriore, jam nunc primum reformata vides.*

Octava.] HIST. 524.16. In Octavis Paſchæ. *Sanè Octavus dies à Feſto principali, ejus* Octave *dicitur. Sed pro* Octavis *Calendaria noſtra ſcribunt* Utabis & Utas.

Ocularium.] HIST. 296.29. Per *Ocularium* galeæ caput ejus perforando. *Scil: per foramina vel feneſtram galeæ*: The Uiſor.

Oeconomus.] HIST. 664.32. Imperator tenetur eſſe ſummus ſecularium *Oeconomus* & protector. *Et* ibid. 662.24. Rex Franciæ Eccleſiæ S. Dionyſii ſpecialis *Oeconomus* & Patronus. *Et* 598.42. Archiepiſcopus—in regno Angliæ vices ſummi agebat *Oeconomi*. [

Satis apparet vis verbi: ſed longè plures, & longè diverſas ſignificationes habet apud alios. Defenſor, Patronus.

Oloflamma.] HIST. 792.22. Progrediuntur qui eorum præſtantiores videbantur, prævia *Oloflamma* ſubſecuti. *Scil: nobile regni Franciæ vexillum primarium & regale. Ita &* 797.6. Cum *Oloflamma* & ſignis Francorum. *Et* 589. *Oloflammam* Regis Francorum. Auriflambe, *Noſtratibus: fortè ab aureis Liliis in vexillo depictis*: Flambe *enim* Lilium *Gallis.* Flammeola, & Flammulæ, *etiam ſunt ſigna militaria. Sed de honore ſui* Oloflammi *plura poſſunt Galli, inter omnes doctores, (abſit invidia verbo) doctiſſimi Antiquarii.*

Opirus.] HIST. 750.19. Panis eorum *Opirus* & muſcidus. *Unde derivetur, neſcio: Quære. Ita tamen erat in MS.*

Oſſamenta.] HIST. 990.6. Inventa ſunt *Oſſamenta* Regis: *ſcil: Oſſa, Cadaver.*

Orarium.] *In* VITIS 63.6. *Orarium* cum Fanone. *Scio plures* Oraris *eſſe acceptiones. Sumitur enim pro ſudario. ruſtica, ſemicinctio, ſive mappula: pro ſtola Sacerdotali, quam in humeris geſtabant Sacerdotes aliquando, & aliquando Subdiaconi, Diaconi; immo & Pontifices. Sed hoc in loco Orarium accipi debere ideo conjicio pro ſindone illa qua corpus Domini obvelant Romani: quia cum* Fanone *conjungitur, & quòd* auro & gemmis dicitur *fuiſſe adornatum.*

Ordinale.] *In* Vitis, 51.35. *Liber continens ordinem & rubricas libri Miſſalis: & docens quo ordine ſingula ſunt legenda.* Picam *vocarunt noſtrates, &* Directorium Sacerdorum. *Nam* Ordinale *Sarum*, Pica Sarum, *et* Directorium Sacerdotum, *Sarum, ſive Eccleſiæ Sariſberienſis, pro eodem libro habentur.*

Oriolum.] HIST. 826.47. Niſi in Refectorio vel *Oriolo* pranderet. *Et in* VITIS, 100.38. Ut non in Infirmaria, ſed ſeorſum in *Oriolo*, Monachi infirmi carnem comederent. *Vox explicatur*, ibid. 142.20. Adjacet atrium nobiliſſimum in introitu, quod porticus vel *Oriolum* appellatur. **A lower gallery, or Gatehouſe.**

Ortilli.] HIST. 260. 9. Canibus—tres *Ortilli* abſcindantur de pede anteriori, ſine pelota. *Scilicet treſpedis ungula. Alibi etiam occurrit.*

Oviale.] HIST. 883.2. *Ovialia* ovibus vacuarentur. *Sine dubio ſcribendum* Ovilia: *Caula, ſcil: mapalia, & paſcua Ovium.*

P

PAagium.] HIST. 769.48. Fecit equos meos & homines reſtare, donec *Paagium* extorſiſſet. *Et* l. 56. *Paagium* juſſit temperari. *Vox exponitur*: 935.21. Telonium, quod vulgariter *Paagium* dicitur. *Paſſagium, ſcil: ſive*

ſive teloneum exactum, pro tranſitu per alterius ditionem.

Pacatio.] Hist. 744.27. Sine *Pacationis* retributione. *Vox exponitur:* 934.34. Pretii ſolutionem, quam *pacationem* appellamus: *Nos* Paye & Payment, *dicimus. Itali* Pagationem.

Pacitator.] Hist. 53.33. Rex dedit Epiſcopatum Dunelmenſem Ranulpho *Pacitatori. Ni Pacitator eſſet cognomen viro, omnino quare ſit ita appellatus, neſcio. Sanè* Rogerus Hovedenus eum totius negotii regni Exactorem *vocat: Sed fortè legendum cum* Huntindonienſi, Placitatori: *quia* placita *forenſia plurimis intentavit, regnumq́ vexavit.*

Palefridus.] Hist. 157.46, & 47. duos *palefridos* & unum ſummariū. *Et* 830.6. *Et in* Vitis, 45.54. Unum *Palefridum* pulcherrimum. *Equum, ſcilicet, majorem; & fortè à Gallico* Palefroy: *Unde noſtrum* Palfry. *Vox invenitur apud* Willielmum Tyrium, Hincmarum, Henricum Rebdorff; *aliosque quamplurimos.*

Palla.] Hist. 931.9, 10. Obtulit Eccleſiæ quatuor *pallas:* unam aſſignavit altari ad pendendum & maceriam adornandum: *ſcil: Tapetia,* Hangings. *Illam verò quæ ad maceriam ſive murum altaris pendebat; frontale:* A Frontall *dicimus. Vox* Anaſtaſio Bibliothecario *frequentiſſima, non in una ſignificatione.*

Pannagium.] *In* Vitis, 74.5. Quietationem *Pannagii* viginti porcorum in nemore. *Et* Hist. 260.27. *Sanè* Panage *Gallicè dicitur eſſe* glandatio, *ſive glandium collectio, vel porcorum cum ibi paſtio.* Inde pannagium, *eſt pecunia ſoluta pro paſcendis porcis, in foreſta ſive nemoribus aliorum. Videantur* Skenæus, *& D:* Cowellus. *Alicubi in* Vitis, 97.48, & 50. *Scribitur* Pathnagium: *& aliquando* Paſnagium. Pawnage, *noſtri Foreſtarii dicunt.*

Panſelenos.] *In* Vitis, 162.43. Cum fuiſſet Luna *panſelenos, Id eſt, in Plenilunio: nam aliquando affectarunt Monachi Græciſſare.*

Paraturæ] *In* Vitis. 55.18. Albas duas, cum *paraturis* brudatis. Ibid. tamen 63.8. *Scribitur* Parura. Albas habentes *paruras* auro & aurifrigio & acu plumario decoratas. *Sed exiſtimo ſcribendum* Paraturas: *quas* Trimmings *nos dicimus: Limborum, ſcilicet, veſtimenti ad collare & manus ornaturas. Vox ſæpiſſimè occurrit apud* Anaſtaſium Bibliothecarium. *Ornatus.*

Parcum.] Hist. 855.8. Indago, quæ vulgariter *Parcum* dicimus: A Parke *Anglice, Vivarium damarum appellamus. Vox ſæpiſſimè occurrit, In* Vitis 154.31. & 156 23. *alibique. A Gallico.* Parquer, *vallo vel foſſa circundare: nam ita ſolent* Parca.

Parlamentum.] *Sæpiſſimè in* Hist. *occurrit; pro magno concilio trium Ordinum regni; ut cum Rege de rebus arduis conſulerent.* Colloquium, *antiquitùs, & ſæpius apud hunc noſtrum, dicebatur. Aliter tamen in* Vitis, 170.38. *Parliamentum* quod poſt prandium in quibuſdam clauſtris fieri conſuevit. *Scilicet, confabulationes Monachorum in locutorio ſuo. Ita Legiſtæ noſtrates in Collegiis ſuis, ſua habent* Parlamenta.

Pares literarum.] Hist. 320.34. Ubi Falcaſius cecidit in miſericordia Regis, de pluſquam triginta *paribus literarum. Si ſenſus non ſit, quòd iſte* Falcaſius *ruptor tot homines bonis ſpoliaſſet, ut ſi amerciamenta ſive pœna juridica in qua incurriſſet in ſcripta redigerentur, bene poterant impleviſſe triginta indenturas, ſive membranas indentatas vel* pares literarum: *omnino quod ſibi velit non intelligo. Juriſperitis noſtris relinquatur.*

Parochia.] Hist. 56.56. *Archiepiſcopus Eccleſiam* affirmavit eſſe in ſua *Parochia* conſtructam. *Scil: in ſua Diœceſi: ita enim antiquitùs ſonabat* Parochia. *Ita & in* Vitis, 75.42. Diſtinctæ ſunt *parochiæ* Epiſcopatuum, *Sic &* 1.52.

Parviſium.] Hist. 798.17. Cogebatur ille pauperculus (*Clericus*) multis diebus Scholas exercens venditis in *Parviſio* libellis, vitam famelicam protelare. *Sanè aliquando pars quadam in inferiore navi Eccleſiæ, Scholæ exercendæ deſtinata, à parvis pueris ibi edoctis,* Parvis *vel* Parviſium. The Parvis *dicebatur, Senſus igitur eſt, pauperculum iſtum non tantùm coactum fuiſſe ſcholam docere, ſed & exemplaria libellorum pro parvulis ſuis exſcribere, eiſque vendere. Adhuc in celeberrima Academia* Oxonienſi, *poſtquam Magiſtri* Quodlibeta *ſua ſive* Diſputationes magnas *in ſcholis publicis abſolverint; Juniores parvis ſuis pomeridianis ſe exercent, &* Parviſias *appellant. Etiam & in Collegiis Juriſperitorum noſtratium, exercitium ſive colloquium Studentium juniorum;* The Parviſe *vocabatur, quod nunc* Moote *dicimus. Ita* Chaucerus *noſter de* Serviente *ſuo ad* Legem *verba faciens* a. a Chaucer, Prologo 9.

A Sergeant of Law ware and wiſe,
That often had been at the Parviſe.

Malè interim, & (ut quamplurima ibi) non ſatis fœlici conjectura, in interpretatione verborum Chauceri anorum, A Warre, *exponitur. Sed audiatur* Fortiſcue *Juridicus.* Placitantes tunc ſe divertunt ad *Parviſum,* conſulentes cum Servientibus ad Legem, & aliis Conſiliariis *ſuis* b. b Fortiſcu, cap. 51.

Paſſagium.] Hist. 515.40. Ne iter verſùs Terram ſanctam arriperent, uſque ad *Paſſagium* quod eſt in Martio. *Et ita frequenter: Ubi* Paſſagium *eſt tempus transfretationi aſſignatum. Aliter.* Hist. 445.11. Imperator juſſit in circuitu civitatis vias & *paſſagia* diſtrictè cuſtodiri: *ubi enim pro ſemitis,*

tis, paſſibus, & viis publicis ſumitur. Viarũ paſſagia, *habes apud* Petrũ de Vineis [a]: *Aliter*, paſſagium, *eſt tranſitus ipſe*, **The Paſſage:** *etiam naulum pro marium ſive fluminum tranſitione, & teloneum à viatoribus exactum.*

Paſſus] HIST. 655.19. Dum per quoddam iter arctiſſimum quod vulgariter *Paſſus* dicitur, forent tranſituri. *Ita ſanè & adhuc Anguſtias itineris per quas exercitus eſt tranſiturus,* **A paſſe,** *dicimus. Et hunc* Paſſum, *hoſtes ſemper conantur praeoccupare, claudere, aut impedire.*

Paſtura.] *In* VITIS, 155.23. In *Paſtura* ferarũ. *Scil: in paſcuis: qua* **Paſtures** *nos dicimus*

Pathnagium.] *Idem quod* Pannagium. *Quod vide.*

Patricius.] HIST. 11.52. Henricus in Imperio reſtitutus eſt, & a Papa Clemente benedicitur *Patricius* Romanorum. *Celſiſſimum iſtum* Patriciatus *titulum, poſt tranſlatum Imperium fuiſſe introductum, ſatis eſt compertum: ejus enim inter* Auguſtæ Hiſtoriæ *Scriptores, neque vola quidem nec veſtigium. Et ſanè à* Conſtantino magno *inſtitutum, apud doctiſſimum* Meurſium *invenie: quem tu vide; me enim pudet ſcrinia ejus clanculo hic ſuppilare. Fortè tamen privilegiis (ſaltem uno) a* Juſtiniano *auctum fuiſſe* Patricium, *ſuadebunt Imperatoris ipſius verba, quæ poſt pauca invenies laudata. Diu etiam eſt quod obſervavi, hunc ſub Imperatoribus Eccleſiæ præpoſitum fuiſſe; uti ſub* Henrico *Rege* VIII. *noſtrati aliquando,* D. Cromwellus, *&* Vicarius generalis *appellatus. Hunc igitur* ὑπερλαμπρόν*, vocat* Gregentius: *uti ex forma creationis (quam heic poſtea habes) erit manifeſtum. Hoc unum ſcio,* Gothos, *ſcilicet jam rerum in* Italia *dominos, ad dignitatem iſtam, & ſuos ſublimaſſe. Et ſub ipſius Theodorici & Caſſiodori ævum (quingenteſimum ſcilicet à*Chriſto *incarnato annum) Patriciatus ordinem, non tantùm inter ſublimiores habitum, ſed & in optimè de republica merentes, in virtutum præmium honorumque apicem, à dominantibus fuiſſe collatum. Ita enim Rex* Italiæ Theodoricus, *dum ipſum* Caſſiodorum *in iſtamce ſublimat dignitatem.* Patriciatus *(inquit)* tibi apicē juſta remuneratione conferimus: ut quod aliis eſt præmium, tibi ſit retributio meritorum. Macte, ſumme vir, fœlicitate laudabili, &c. [a]. *Quanta, deinceps, eſſet iſta per ea ſecula dignitas; deſcribit ipſe* Caſſiodorus [b]. *Sed adhuc tamen, ceteris erat communis: apud eundem enim ſimul cum ipſo memorantur* Boetius, Feſtus, Symmachus, *&* Importunus, *patritii; cum multis aliis. Adhuc etiam, nudus atque honorarius ſolummodo, & ſine magiſtratu titulus erat: & tantùm,* πατὴρ τῆς πόλεως Reipublicæ pater, *apud* Suidam *appellatus* [c]. Summam dignitatem, *appellat* Juſtinianus [d]: *& quia in iſtis duobus privilegiis, vel ipſum Conſulatum vincebat. Scil: quod* filium *jam* Patricium *factum,* à Patria poteſtate liberabat: *ut ibidem ſanc-*

a Epiſt. 23 l. 2 p. 286.

b Inſtitut: l. 1. Tit. 12 p. 9.

a Vide Caſſiodori variis Epiſt. 2. l. 1. p. 14

b Ibid. l. 6. Formula. 2 p. 383.

c Suides in Πατρίκιος

d Inſtitut: l. 1. Tit. 12 p. 9.

civit Juſtinianus: *& (referente* Caſſiodoro*) quòd* mox ut data fuerit, in vitæ tempus reliquum, homini fiebat coæva [e]. *Nimirum, quia non ut Conſul electus erat in annum, ſed uſque ad vitæ terminum. Sub* Juſtini *Imperatoris avo (qui Juſtiniano ſucceſſerat)* Narſetem *(bellatorem illum clariſſimum)* propter virtutum merita patriciatus honorem promeruiſſe, *teſtatur* Paulus Diaconus Warnefridus [f]: *quem tamen ante vitæ terminum ea dignitate exutum ſcimus. Adhuc* Patriciatus *honor ab Imperatoribus conferebatur: ſed poſtquam Longobardi à* Narſete *evocati,* Italiam *armis ſubjugaſſent:* ab *illo tempore (ſcil: ab Anno* Chriſti, 506.*)* Romani per Patritios cœperunt dominari: *ut apud* Martinum Polonum invenio [g]. Immo. & Adrianum Papam Imperatori Karolo & ſucceſſoribus ſuis Patriciatũ Romanum cōceſſiſſe, apud Meurſium *invenio. Unde poſtquā* Galli Germaniq; *Imperium obtinuiſſent* Romanorum, *ut hunc ipſum* Patriciatus *titulum, diademati ſtyloque Imperialibus connecterent continuarentque, rebus ſuis conducibile futurum judicarunt. Jam ſcis, quare apud Authorem hunc noſtrum* Henricus *Impeperator voluit in* Patricium Benedici. *Inſuper, in* Lauriſhamenſi Chronico *vides* Karolum magnum *Imperatorem, ſe* Regem Francorum & Langabardorum, ac Patricium Romanorum, *inſcribentem* [h]. *Quod & ab* Ottone *Imperatore factum, te docebit idem* [i]. *Sed ut Exercitationem ſimul compleam & abſolvam: In Imperio* Græcorum, *ſecundas ab ipſo Imperatore obtinebat* Patricius; *& ſolennibus caremoniis ab eodem creabatur ſub his verbis.* Nobis nimium laborioſum videtur conceſſum nobis a Deo miniſterium, ſolum procurare. Quocirca te nobis adjutorem facimus, & hunc honorem tibi concedimus, ut Eccleſiis Dei, & pauperibus legem facias, &c. [k]. *Miror interim, quare inter omnes Palatii & Eccleſiæ dignitates, nulla omnino apud* Codinum Curopalatem, Patricii *hujuſce mentio inveniatur. Nam licèt Gregentius,* Patricium *per* ὑπερλαμπρόν *&* πανευκλεέστατον *interpretetur* [l]: *Et* πατρίκιος *apud* Codinum *inveniatur; per omnia tamen Palatinus iſte Græcus, cum Latinorum* Patricio *Eccleſiarcha non concordat. Sed de* Canicleo *conſulatur* Meurſius: *Ego enim ad* Patricium *redeo. Quem & Saxones Heptarchos noſtrates ſub ſe habuiſſe;* Auctarium *noſtrum tibi probabit* [m]: *Ubi* Brordanum Patricium *habes ſignantem. Et hic ille Ducem ſe alicubi inſcribit* [n]: *Quem* Rogerus Hovedenus [o], Merciorum Principem *appellat: qui etiam* Siggæ Patricii *meminit* [p]. *Non credo tamen* Patricios *noſtrates præfectura aliqua in Eccleſiaſticos nobilitatos extitiſſe; poſt eos enim ſubſcribit hic* Brordanus.

Pax.] HIST. 53.56. Regem duxerunt ad offerendum, & iterum reduxerunt ad *Pacem: ſcil: ad oſculandum* Pacem, *ſive paxidem,*

e Caſſiodor. variar l. 6. Formula. 2 p. 383.

f De Geſtis Longobard. l. 2. c. 3 p. 49.

g Martinus Polon: in Juſtino: An. 566. p. 106.

h Chronicon Lauriſham: inter Rerum German: Scriptores, à Frehero editos p. 61 l. 44. An. 779.

i Ibid. An. 948. p. 69. Lulr.

k Vide Paulum Forojulienſem de geſtis Longobardorum in Calvini Lexico Juridico, in Patricius: nam alibi mihi non occurrit.

l Gregentius in Diſputat. p. 272. BB. PP. To. 1 Glat. Paris, 1629

m Pag. 239 Col. 2 l. 7.

n Ibid. l. 50 Col. 2.

o Hoveden. p 232. l. 35.

p Ibid. pag. 233. l. 8.

dem, in qua aſſervatur Euchariſtia: **To kiſs the Par.**

Pellicea.] *In* VITIS. 97.20. Habeat veterem *Pelliceam* Monachi *veſtem, ſcil: pellibus Arietinis, Agninis, aut Caprinis furratam, ſuffultam, duplicatam, aut limatam. Vita Hugonis Cluniacenſis.* Feſtinavit pelliceam ſuam exui & infirmum veſtivit. *Sanè in* Regula S. Benedicti, cap. 55. p. 572. *Jubetur ut Monachus* nova recipiens veſtimenta, vetera reponeret in veſtiario, propter pauperes. A Pellicea, *noſtrum* **Pilch.**

Perla.] HIST. 903.10. Lapis pretioſus, qui dicitur vulgariter *Perla. Et ſanè nos Angli Margaritam ſive Unionem,* **A Perle**, *dicimus. Ita in* Vitis, 102.8. Margaritarum ſive *perlarum.*

Perſona.] *In* VITIS. 67.35. Aliæ terræ *à Perſonis* Eccleſiæ adquiſitæ ſunt. *Et* 97.35 *Id eſt, à Rectoribus Eccleſiarum; quos* **Perſons**, *vel* **Perſons** *Angli vocamus. Et ſanè Rector ſic olim dictus erat, quia repræſentat Eccleſiam ſuam, & ſubit in omnibus placitis & vadimoniis perſonam illius, ut loquuntur Leguli. Vel fortè, quia cum perſona propriè addat ſupra naturam, proprietatem ſeu qualitatem ad dignitatem pertinentem* (*ut habet* [a] *Aquinas.*) *Unde & antiquitus omnes viri in dignitate conſtituti dicebantur* Perſonæ: *devotio noſtrorum in prima ſua converſione, & reverentia erga viros eccleſiaſticos; nomen illud honoris appropriavit, quaſi antonomaſticè, Rectoribus eccleſiarum; quod aliàs erat commune omnibus quacunque dignitate fulgentibus. Vox etiam occurrit apud* Ivonem Carnotenſem [b], & Lindewodum *noſtratem. Inde*——

a *Aquinas* 1 q. 40. a. 3 ad 1. Vide Onomaſticō in Apoſtolicum Benedictinū, in Perſona.

b *Ivo*, Epi. 12. p. 12.

Perſonatus.] HIST. 675.22. *Perſonatu*, vel aliquo beneficio Eccleſiaſtico. *Et* 676. 57. In dignitatibus, *perſonatibus*, & Canonicis. *Et* 450.39.48. *Et in* VITIS, 185.15 Beneficia ſeu *perſonatus*. *In quibus locis omnibus accipitur pro Rectoria; quam* **A Parſonage** *vocamus. Aliter verò adjectivè uſurpatur*: & Perſonatus vir, *inter Conſules Proconſulareſque viros collocatur* [c]. *Unde &* Perſonatiſſimus, *apud* Cantipratanum; *pro viro magnæ authoritatis* [d]. *Vide* Deperſonatus.

c Vide *Cro. de* Adverſaria, c. 43. n. 13.

d Chriſtus apparuit in forma *perſonatiſſimi* viri. Cantiprat. l. 2. c. 57. paragrapho. 26 p. 557.

Petraria.] HIST. 46.51. *Petrarias*, tribunculos, arietes. *Machina bellica, qua contorquebantur lapides ingentes & molæ aſinaria, adversùs Caſtellorum muros: Ut nunc globi ferrei, ex tormentis magnis pulveratis. Ita*, ibid. 163.45. Circa urbem *petrarias* & machinas alias locaverunt: quæ cum lapidum ponderoſitate muros civitatis attriviſſent. *Ita &* 30.40, *alibique ſæpiſſimè; ubi frequenter conjungitur cum* Mangonellis, & Tribunculis: *quæ eadem met ferè erant, vel in uſum eundemmet ordinata. Vox Germanis Scriptoribus uſitata*: Perrieres, *Gallis*.

Phyſicus.] HIST. 240.10. *Phyſicum* præelectus: *ſcil: Medicum: quem nos Angli,* **A Phyſitian** *vocamus; & Medicinam,* **Phyſick.** *Ita &* Phyſica, *ab hoc noſtro uſurpatur. in* VITIS, 103.11. In *phyſica* poterat cenſeri alter Galenus. *Vide* HIST. 949.48. *Ita & voce utuntur* Vitriacus & Cantipratanus.

Pilati.] *In* Mandato *de juratis ad arma*. Qui Vero in foreſta, habeant arcus & *pilatos*. *Sanè in* Statuto *noſtro, Anno* 13. Edwardi I. c. 6. *Anglice vertitur* **Bolts**, *ſed viderint ipſi Leguli, an non potius pro ſagittis ferro ſpeculatis, vox ſit accipienda: nam ſagittæ ſpiculum,* **The Pile** *adhuc dicimus.* **Bolts** *ſunt ſagittæ Catapultarum tota lignea & obtuſa, quibus aves ferimus.*

Pinſinochium.] *In* VITIS, 49.38. Piſtorium & *pinſinochium*. *Scil: aut piſtrinum, aut officina ad eam pertinens.*

Pirata.] HIST. 265.9. Rex *Pirata* exercens officium. *Scil: Nauta: ut* 585.52. *Exponitur.* Quod comperientes nautæ & *piratæ*: *Vox ſæpius occurrit apud hunc noſtrum. Ut & apud* Aſſerium Schirburnenſem, *de* Alfredo *Rege agentem.* Juſſit cimbas & galeias—, fabricari:— impoſitiſque *piratis* in illis vias maris cuſtodiendas commiſit. *Etiam & apud* Math: Weſtmonaſterienſem, *de Hardecanuto verba facientem.* Ex tributo *piratis* ſuis miniſtrabat [a]; *id eſt, claſſiariis, vel militibus marinis. Sanè &* Analavus *Hiberniæ Rex*, Pirata *dicitur: &* Maccuſius *Rex Manniæ inſulæ*, Archipirata [b].

a *Weſtmonaſter. Anno* 1040.

b Vide Mare Clauſum D: *Seldeni* p. 163 & p. 165.

Pitancia.] *In* VITIS, 174.56. Salva *pitantia* quæ ad majorem menſam deferri conſuevit. *Id eſt, ferculum, præbenda, ſeu conſtituta portio, quæ contingit cuique commenſali in cibo & potu. Vide* Generale. *Et in* HIST. 477.45. Pietantiam, *aliàs ſcribunt; nam dapes ſuas, à Pietate deducebant: ut & vini ingurgitationes,* Miſericordias *vocabant.*

Placita.] HIST. 10.15. Ubi *placita* letifera *tenebantur. Id eſt, Aſſiſa de vita & morte: Actiones juridicæ. Ita etiam & cauſa & tribunal ipſum*, Placita *vocantur.* Communia placita, *ſunt Curia* communium placitorum *celeberrima in aula* Weſtmonaſterienſi, *ubi ſingulis diebus juridicis, cauſæ liteſque inter ſubditos regni ſolemniter & magna cum gravitate ventilantur. Habemus etiam &* Placita de nova diſſeiſina, *coram aſſignatis, ſcil: regis juſticiariis.* HIST. 320.32. *Quæ* **Aſſiſes of novel diſſeiſin,** *vocant Leguli noſtrates: quibus* placita *relinquo. Interim videatur* D. Cowellus, *in voce* **Plea**: *unà cum* Johanne Skenæo; *qui à Gallico* Plaid, *Lis, deducunt.*

Planeta.] HIST. 705.20. Ad *planetas* & capas chorales adornandas. *Planeta, eſt ultima veſtimentorum miſſalium: & poſt ſtolam induitur. Græcum eſſe volunt: ἀπὸ τῆς πλάνης: licèt nonnulli, iis dicatur: ut &* Caſula *ſive penula Latinis. Vox* Anaſtaſio Bibliothecario *ſatis familiaris.*

Plegius.]

Plegius.] HIST. 977.43. Nobilibus *plegiis* — liberatur. *Sc. vadibus vel fidejuſſoribus, qui pro altero cavent. Ita* ibid. 257.4. Plegii debitorum: *&* l. 6. Plegii reſpondeant de debito: i. *vades. Inde*—

Plegium.] HIST. 100.45. Vadium & *plegium* ſtandi judicio. *Id eſt vadimonium. In* Scoticis *legibus, per cautionem aliquando interpretatur. Hinc &* francus plegius, HIST. 259.10, & 21. Viſus fiat de *franco plegio*: *à Gallico* Franc, i. *liber, &* pleige (*quē nos* **pledge** *dicimus*) *fidejuſſor. Ita ut* francus plegius *is ſit, qui per vadimoniū ſe pro homine libero cavet obligatq́. Omnes enim liberi homines Angli, olim obligabantur unum vadem aut fidejuſſorem pro ſe invenire & præſtare, ut Regi de tranſgreſſionibus fidejuſſor reſponderet, ſi liber homo ſe ſubduxiſſet à juſtitia. Iſte fidejuſſor*, francus plegius, *&* plegius capitalis: **Capitall pledge**, *vocabatur. Ideo combinatione inter cives facta, vicini aut qui ejuſdem nominis vel familiæ erant vicissim decreverunt; ut mutuò alter pro altero, & hic pro illo obligarentur. Atque hæc obligatio reciproca, publicè & ſolenniter coram Vicecomite fiebat: qui pro Rege proſpiciebat, ut liberi homines & non alii, pro liberis fierent plegii; & ut omnes deſcriberentur, in quâ combinatione quiſque ſe obligaverat. Atque hæc Vicecomitis cura*, Viſus de franco plegio *apud hunc noſtrum vocatur. Hinc &*

Plegiagium, & Plegagium.] HIST. 772.32. Sub electorum fidejuſſorum *plegagio* dimiſſus. *Id eſt, vadimonio. Et* 811.53. Dimiſſus eſt cuſtodiæ & *plegiagio* 24. militum. *Vocem habent & ſtatuta* Scotica.

Podium.] HIST. 781.21. Ipſum ad tiriam ſpondam quæ duos de ſtallis dividebat, & pro *podio* facta fuit — preſſit. *Id eſt, gradus ſive ſuppedaneum inter duos ſtallos ſive ſtalla. quo in ſtalla vel ſedes Canonicorum aſcenditur; à* ποῦς, ποδὸς, *pes*: ὑποπόδιον.

Poleta.] HIST. 260.10. Tres ortilli abſcindantur de pede anteriori ſine *Poleta. Sci: ſine parte carnoſa & tumente, quam montem pedis vocant.*

Polyandrium.] *In* VITIS 129.24. Dedicavit *Polyandrium* in quo ſepulta ſunt corpora. *Scil: Cœmeterium: quod alio nomine* Paradiſum, *alii vocarunt.* Poliandrium, *Græcum eſt.*

Porcaria.] HIST. 968.37. In *Porcariis*, ſterquiliniis, & lutoſis plateis: *ſcil: in locis cœnoſis, ubi ſeſe volutare amant ſues porciq́.*

Poſſe.] *In* VITIS, 196.20. Juvabimus eum cum toto *poſſe* noſtro. *Ita &* 197.1. *Sci: cum tota poteſtate. Inde, Breve Regis ad Vicecomites ſingulorum comitatuū directum, dicitur* Poſſe Comitatus: *quia eis conceditur poteſtas comitatus & in comitatum. Inde*———

Poſſibilitas.] HIST. 864.15. Ut excubantes vigiles in qualibet civitate: ſcilicet quoad ejus extenderet *poſſibilitas*. *Hoc eſt, Non tantùm ut excubias ſtationeſque nocturnas infra mœnia & ad portas civitatis agerent; ſed in pomœriis, ſuburbiis, etiam & in agris, vicis, pagiſq́, ſuburbicariis, quæ ſub juriſdictione Vicecomitum civitatenſium cenſentur. Urbes enim noſtrates hujuſmodi gaudēt dignitate libertateque ut etiam ſint intra ſe comitatus, habeant in cives & ſubditos ſeparatam juriſdictionem; nec Vicecomiti Comitatus illius in quo ſtant, ſubſint; Vicecomites igitur urbicarii, habent* Poſſe Comitatus *in Comitatum civitatenſem*; [illegible] *juriſdictiones limites & præcinctus, dicuntur* Poſſibilitas *urbis*, *vel ſub* Poſſibilitate *urbis.*

Poſtena.] *In* VITIS, 118.12. Equi (*armigeri*) decentes & fortes, ſint, ad portandum (de conſuetudine) pannos [illegible] us Monachi ad *poſtenam* armigeri. *Scil: ad portandum clitellas monachi poſt tergum ejus ad caudam equi.* **Behind him** *nos dicimus.*

Poteſtas.] *In* VITIS, 164.8. Vicedominus, *Poteſtas*, milites & populus Parmenſis. *Ubi maſculinè uſurpatur.* Podeſtà, *Italis, id eſt, quem Majorem vel Prætorem civitatis dicimus. Et* HIST. 408.46. *Poteſtates* Urbis & Senatores. *Et* 445.8. Cepit eorum *Poteſtatem*, ſcilicet filium ducis Venetorum. *Et* 637.21. *Poteſtas* Januæ quem Admiratum vocant. *Vox frequentior, apud* Petrum *de* Vineis: *cui* Poteſtaria (Podeſtaria *Italis*) *pro limitibus vel præcinctu, (ut dicimus) ubi juriſdictionem exercet iſte* Poteſtas [a]: *Sed &* [illegible] *Juvenali*, Poteſtas *pro Magiſtratu videtur uſurpari.*

[a] Pet. de Vineis pag. 650. Epiſt. 101. l. 5. poteſtas veſtro. ibid.

An Fidenarum Gabiorumque eſſe Poteſtas.

Et Suetonio, *in* Claudio, c. 23. *Et in ipſis Imperatorum legibus: quas citat* Calvini *Lexicon, in* Poteſtas. p. 723. *Græcis recentioribus apud* Codinum *dicitur* ὁ ποτεστᾶτος.

Præbenda.] *In* VITIS, 97.50. *Præbendam* quotidianam ad duos equos de granario noſtro. *Id eſt, portionem; tantùm, ſcil: fœni avenarumque, quantum ad duos equos ſufficiat.* Præbenda. *ſæpiùs, dicitur de portione Monacho ſive Canonico aſſignata: etiam et de Decanatu.* HIST. 935.14. Tam nobilem *præbendam*, — ignoto conferri. *Inde* Præbendales Eccleſiæ, *apud* Petrum Bleſenſem [b]. — *Inde* Præbendarius; *ſcil: Canonicus qui in tali eccleſia clericali*, præbendam obtinet.

[b] Petrus Bleſenſ. Epiſt. 81. p. 138.

Præcipitaria.] HIST. 588.29. Caſtrum Mangonellis flagellarunt, petrariis diſſiparunt, & compactis *Præcipitariis* impegerunt. *Scil: Machinis bellicis ſive catapultis; ex quibus tela miſſilia trajicientes, obſeſſos qui muros defendebant, præcipites dabant.*

Præconizo.] *In* VITIS, 24.27. *Præconizabat* eum — conventum conculcatorum. *Scil: publicè & alta voce prædicavit.* Præconizare, *enim, eſt per præconis vocem, aliquem compellare & citare.*

Presbyterium.] HIST. 848.8. Eccleſiæ Cathe-

Cathedralis *Presbyterium. Scil: Chorus, Cancelli: Ubi olim nulli niſi Presbyteri ſedebant. Vox ſatis nota.*

Primicerius.] *In* VITIS, 18.31. Electi commilitones & *primicerii. Et* pag. 22. lin. 38. *Regales* primicerii. *Et in* HIST. 542 18. Quis in exercitu foret *Primicerius. In his locis Authoris noſtri, pro viris primoribus, & belli ducibus vox uſurpatur.* Primicerius *in claſſe ſive ordine ſuorum, ut olim vocabatur, cujus nomen primò in ceta ſive codicillis cereis ſcribebatur: cui proximus,* Secundicerius *dicebatur.* Primiceriorum *tam Eccleſiaſticas quàm Palatinas ſignificationes diverſas, huc afferrem, ſi univerſale ſcriberem Gloſſarium: quod mei non eſt inſtituti.*

Primitiva.] HIST. 757.30. *Primitiva,* quæ nova dona novi anni appellant. *Vox ſatis interpretata, dum citata. Strenæ, Xenia.*

Prior.] *Vox ubique occurrit; ſed non ſemper in eadem ſignificatione. Sanè in Abbatiis ipſis* Prior *is erat, qui ſecundas ab Abbate tenebat: ut Præſidens ſub Magiſtro vel Cuſtode, in Collegiis noſtris* Cantabrigienſibus. *In Abbatiarum autem* Cellis, *ſive* Prioratibus, *primus in ſuo Conventu erat* Prior; *ut Præſidens ipſe in aliquibus Collegiis* Oxonienſibus. *Scilicet, ſi excipias, quòd Priores iſti Abbatibus ſubjiciebantur, & ab iis aliquando viſitabantur & deponebantur*[a]. *Atque iſtos duos,* Priores Conventuales, *vocat hic noſter*[b]. *Sed & tertium* Priorum genus, *reperies; quos* Priores *inſtallatos alicubi vocat, &* Priores qui proprium Abbatem non habebant[c], cui reſponderent: *immò non niſi nomine ab Abbatibus diſtabant. Iſtos enim in Synodis cum Epiſcopis & Abbatibus ſedentes inveni. Immò & in Parlamentis regni, poſtquam Baroniis à Regibus erant inveſtiti. Et ex horum numero erat Prior* Cantuarienſis. *Quartum inſuper, ſed minorum gentium* Priorem *reperio: qui ſcilicet grangiæ alicui pro Abbate ſuo præerat: cujus exemplum habes in* Abbatum Vitis[d]. *Inde & ſignificationes* Prioratuum, *juxta Priorum ſuorum eminentiam vel dependentiam, variabant.*

a Vide *Vitas* p. 86. & 87. 6. Et p. 120, &c.
b In *Vitis* p. 174. l. 29.
c *Hiſt.* pag. 435. l. 16. & *Additamenta* MS. p. 120.
d In *Vitis* p. 174. l. 39 & 176. 12.

Priſa.] HIST. 376.45. Item de *Priſis* factis pro jure noſtro relaxando, tam in terris quàm in mobilibus. *A Gallico* Prinſes: *Captiones, Pretia, ſcil: accepta pro Brevis ſive Decreti alicujus executione. Etiam & de proceſſum licitationibus. Priſæ* ſeu captiones domini Regis (*inquit bonus* Skenæus) perſolventur & capientur ſecundum conſuetudines antiquitùs approbatas, & de terris illis de quibus *Priſæ* Regis & ſervitia debent ſumi, & quòd in iis faciendis non fiet taxatio juxta numerum davatarum, ſed ſecundum verum valorem bonorum. Priſæ *etiam ſunt illa, ſive eſculenta ſive poculenta, quæ in Regis menſam à Proviſoribus aulicis capiuntur. Etiam & vectigalia aliqua ex conſuetudine Regi debita. Inde &* Priſagium; *Scil: privilegium, quo ex unaquaq; navi vino onuſta, duo dolia pro pretio ſive taxatione minori, (quam* The Kings Prise, *vulgò dicimus) Rex accipit in hoſpitis ſui uſum.*

Priſona.] HIST. 260.33. Jaceat in *Priſona* noſtra. *Scil: in carcere: quod* Priſon, *nos cum Gallis vocamus. Inde*———

Priſones.] HIST. 567.10. *Priſones* captivatos: incarceratos, *ſcil* Priſoners.

Procuratiæ.] HIST. 658.1. *Procuratia* & munera exiguntur. *Et* 515.13. pecuniam extorſit nomine *procuratiæ. Vox Sacerdotibus ſatis nota:* procurationes *enim Epiſcopo Archidiaconoq; viſitanti, quotannis ſolvunt: quas* Procurations *nos Angli vocamus. Vide &* HIST. 924.19.

Procurator Eccleſiæ.] HIST. 372.24. *Procurator* illius Eccleſiæ & cuſtos de injuria illata domino ſuo oſtendit. *Ubi Procurator erat firmarius Sacerdotis ſive Rectoris illius Eccleſiæ quem.* Yconomum (Oeconomum) *vocat* Lindewodus *noſtras: ſcil: qui fruges colligebat, & res ſuas alias procurabat: Immò & pro domino ſuo abſente, in curiis reſpondebat, in animamq; domini jurabat. Atque ex iſto, unum Guardianorum Eccleſiæ (quos vocamus) jam olim electum; dixi eſt quod obſervavi. Nam* Oeconomus *iſte, mere laicus & ruſticus erat; qui nullam omninò affinitatem cum* Oeconomis *celeberrimis illis Eccleſiæ Græcæ vel Latinæ, habebat: quicquid in contrarium alii ſunt opinati.*

Proſtrati pſalmi.] *In* VITIS, 101.27. *Ita &* ibid. 135.25. Conventus— proſtratus, collectas— dicens. *Sane Pſalmum* verba mea auribus percipe, *& aliqui alii; olim* Benedictinis, *pſalmi* proſternales, proſtrales, *&* proſtrati *dicebantur. Qui ſcilicet, poſt* Veſperas, *& aliquando ante Collectas horarum (ut in hoc loco Authoris noſtri) in Quadrageſima dicebantur. Ad quos, ſeniores genibus flexis ſtallis ſeu formis ſuis quodammodo procumbentes innitebantur: Juvenes verò & pueri omninò proſtrati in pavimento chori, è regione ſtallorum ſive ſedilium ſuorum jacebant.*

Vide *Onomaſticon Apoſtolicum Benedictinorum.*

Protoforeſtarius.] HIST. 550.39. Johannes Biſet *Protoforeſtarius* Angliæ. *Scil: Magnus foreſtarius & principalis, qui res foreſtæ procurabat: & qui à foreſtariis aliis, ratiocinium exigebat. Titulus jam exolevit.*

Provendarius.] *In* VITIS. 97.22. Dedit Sweino *Provendario* ſuo, *ſanè avenas quas equis præbemus,* Provender *dicimus: & ſi non iſte* Sweinus *eſſet Abbatis agaſo; quis fuit iſte* Provendarius, *omnino neſcio.*

Purpreſtura.] *In* VITIS, 154.9. Inquirantur quæ aſſarta & *Purpreſturæ* factæ ſint in boſcis Regis & Landis, &c. *Vox foreſtariorum, à Gallico* Pourpris, *clauſum, conſeptum.* Purpreſtura, *eſt quando aliquid ſuper dominum Regem injuſtè occupatur: ſive in dominicis Regis, vel in viis publicis obſtructis, vel in aquis publicis transverſis à recto curſu: vel quando aliquis in civitate ſuper regiam plateam aliquid

quid ædificando occupaverit. Et generaliter, quoties aliquid fit ad nocumentū regii tenementi vel regiæ viæ, vel civitatis. Ita Glanvillus, l.9.c.11 *apud D.* Cowellum *: quem vide.* Purpreſtura, *eſt intruſio, occupatio, vel impeditio, poſſeſſionis alienæ. Nam fit erga alios præter Regem: de qua vide* Johannem Skenæum.

Purpunctus.] *In* Mandato *ſuper* Juratis ad Arma, habeat unum *purpunctum*, capellum ferreum, &c. *A Gallico* Pourpoint, *diploïs*, **A Doublet**. *Undè* pourpoint d'eſcaille, *Galli vocant loricam ferreis ſquamis cruſtulisve compactam. Sanè in ſtatuto* Edwardi I.13.c.6. **A Doublet** *vertitur.*

Pyritegium.] *In* VITIS, 99.27. Non tamen ultra *Pyritegium*, hora loquendi protrahatur. *Scil: Ignitegium,* **Curfeu; Coverfeu.** *Sanè Campana dans ſignum Ignitegii,* **The Curfeu Bell,** *per ſingulas noctes ad horam octavam in Hyeme, & ad nonam in Æſtate; per Civitates & Academias noſtras pulſatur; ſcilicet ut moneantur ſinguli, ignem ſuum aut extinguere aut tegere. Legem in eam rem, tulit* Willielmus Conqueſtor; *ad nocturnas, ſci: conjurationes evitandas.*

Q

Quarentena] *In* VITIS, 422.10. Viduæ quæ non poſſunt habere dotem vel *Quarentenam* ſuam. *Libertatem, ſcil: remanendi in domu mariti ſui, uſque ad quadrageſimum poſt ejus obitum diem. Inde &* Quarentena habenda. *eſt nomen ſive forma Brevis vel Proceſſus, contra eum qui viduam exturbat ante diem quadrageſimum.*

Quarelli vel Quarelli.] HIST. 881.50 Miræ ſpicula magnitudinis, — *quarellos* vocant, ab arcubaliſtis trajecta. *Et ſanè hujuſmodi ſagittas grandiores,* **Quarrells**, *nos dicimus.*

Quartenarius.] HIST. 482.53. In tanta dyſcraſia — tot in uno anno *quartenarios. Scil: febres quartanas, ut vocamus.*

Quarterium.] HIST. 208.24. *Et* 258.30 Menſura bladi, ſcilicet *quarterium* Londinenſe. *Menſuram, ſcil:* 8. *modiorum, ſive* **Buſhells: A Quarter,** *Angli vocamus.*

Querelare.] *In* VITIS, 101.15. *Querelatur* Judex. *Id eſt, lis juridica ei intenditur, in jus rapitur:* **Quarrell'd at, ſued, complain'd of;** *nos dicimus.*

Quieta clamantia.] HIST. 159.43. Dedit — tot uncias auri, pro *quieta clamantia* teſtamenti. *Ut ſcil: alter quietè renuntiaret juri ſuo, nec clamorem ſive calumniam juridicam ſuper eo teſtamento deinceps ei intenderet.* **Quiteclaime,** *nos dicimus.*

Quintena.] HIST. 863.51. Juvenes Londinenſes ſtatuto pavone pro bravio, ad ſtadium quod vulgariter *Quintena* dicitur vires proprias & equorum curſus ſunt experti. *Scil: decurſiones ludicra & joculares in equis ad metam ſupernè appenſam; mobilem tamen: quam poſtquam lanceis percuſſiſſent, ni celeriùs abiiſſent, verſatilis* Quintena *ferientium humeros repercutiebat.* **Running at the Quinten.** *Nos jocum eum appellamus.*

R

Rabiolæ.] HIST. 609.35. Bibi vina, *Rabiolas* & ceratia comedens. *Neſcio. Quare.*

Rebellare.] *In* VITIS, 2.6. Rex timens *rebellare. Scilicet bellum contra hoſtem intentare, qui illi priùs bellum paraverat. Ita &* 3.3. Ad *rebellandum* ſe ſuoſque præmunire cœpit: *ad hoſtes bello repellendos.*

Recepta.] HIST. 381.1. Ad ſcaccarium de *Recepta* ſua, &c. *Camera eſt in Scaccario regio: à receptis ibi pecuniis fiſcalibus dicta,* **The Receipt.**

Rector.] HIST. 451.48. Reſidentia in Eccleſia à *Rectoribus* facienda. *Scilicet, à Perſonis. Vox notiſſima. Rector alius eſt à Vicario.*

Refectorium] HIST. 639.23. *Refectorium* Weſtmonaſterienſe. *Aulas jam vocamus, quas Monachi* Refectoria: *quia in eis prandentes reficiebantur. Vox frequentiſſimè occurrens.*

Regardatores.] HIST. 260.3. *Regardatores* noſtri eant per foreſtas ad faciendum regardum. *Officiales, ſcil: qui circumeunt omnes foreſtæ ballivas, ut de tranſgreſſionibus aſſartis, vaſtis, & purpreſturis inquirant.* **Regarders,** *nos dicimus.*

Relevationes: Relevia.] HIST. 55. & 56. *ſæpe. Et* Relevium. HIST. 369.57. Rex ſuſcepit homagium ejus & fidelitatem: & ei omnia jura ſalvo ſibi *relevio* conſueto conceſſit. *Hottomannus* Relevium *definit eſſe Honorarium quod novus vaſallus patrono introitus cauſa largitur, quaſi morte vaſalli, vel alio quo caſu feudum cecideril, quod jam a novo ſublevetur.* Introitus, *alias dicitur: & Imperatori* Leoni *ἰνδὰνισμα* a. *Videantur D.* Cowellus & Skenæus. *Vox etiam occurrit.* HIST. 256 a Leo, Novella, 13.
23. & 259.2. *alibiq.*

Replegiatus.] HIST. 539.24. Et canes *replegiati.* Replegiare, *eſt averia ſive catalla ſua quæ jure ab alio ſunt abacta, per breve quod* Replevinm *vocant repetere: vadimonio, ſcilicet, ſufficienti ad reſpondendum alteri de tranſgreſſione, in manu Vicecomitis depoſito. Sed hæc meliùs norunt Leguleii: quibus ſua relinquo.* **To Replevy,** *nos dicimus.*

Reſcuſſio.] *In* VITIS, 150.43. Et qui ad *Reſcuſſionem* terrarum illarum mittere debuerat theſaurum. *Id eſt, ad terras bello priùs abreptas, vi & armis repetendas.* **Reſcue,** *nos dicimus: Galli* Reſcouſſe.

Reſpectum.] *In* VITIS, 67.42. Rem produxit & in *reſpectum* poſuit. *Et in* HIST. 432.42. Dum *reſpectum* & dilationem caperet.

veret. *Ubi* Reſpectus *per* dilationem *exponitur. Longius tempus ad reſpondendum vel agendum:* Reſpit *nos dicimus cum Gallis.*

Reſtare.] Hist. 769.48. Equos & homines meos fecit *reſtare*; donec paagium extorſiſſet. *Scil: non ſivit ulteriùs progredi, donec telonium exegiſſet.* Arreſt, *nos cum Gallis dicimus.*

Retenementum.] *In* Vitis, 209.10. Omnia mea — ſine aliquo *retenemento*, do & concedo. *Nihil, ſcil: mihi retinendo.*

Ribaldus.] *In* Vitis, 202.18. Viliſſimi *Ribaldi. Quinam hi erant, exponitur in* Hiſtoria, 823.16. Fures, exules, fugitivi, excommunicati: quos omnes, *Ribaldos* Francia vulgariter conſuevit appellare. *Et* 241 50. *Ribaldi* & viles perſonæ. *Vide &* 278. 17. *Etiam &* Edwardus *Princeps Aſſaſſinum ſuum*, Ribaldum *appellat; quaſi viliſſimum*: Hist. 1008.6. *Vocem habet* Cantipratanus, *ut &* Germanicarum rerum Scriptores. *Etiam &* Chaucero *noſtro* Ribaldus *eſt Leno*, A Bawd: *unde & obſcœnas meretriciaſque confabulationes*, Bawdry & Ribaldry, *vocamus. Et neſcio ſanè, an non & noſtrum* Rebels *ſit inde derivandum.*

Riparia.] Hist. 368.51. Pratum quod *Ripariam* habebat vicinam, paludibus obſitam. *Et* I.57. Si poſſent Equites *Ripariam cum ſecuritate tranſire. Et* 369.9. In *Riparia* ac palude prati, ſubmerſi ſunt Equites uſque ad ventres equorum. *Ubi Riparia, altiores erant foſſa cum ripis ſuis: quales ferè in Inſula* Elienſi, *lociſq; paluſtribus aliis videmus. Lux aliqua voci accedit, ex* Hist. 257.54. Nec villa nec homo diſtringatur facere pontes ad *Riparias*: niſi qui de antiquo & jure facere debent. Nulla *Riparia* de cæterò defendatur, niſi illa quæ fuerat in defenſo tempore Henrici Regis. *Ubi vides pontes ad* riparias *factos; eaſq; defendi ſive in defenſo eſſe: Ripis earum ſcil: ſartis tectis & reparatis; quibus ab inundationibus aquarum terra vicina defenderentur.* Fenced, the Fences kept, *nos dicimus.* Riparenſes milites *Juſtiniano, ſunt qui in limitibus Imperii excubabant. Et* Riparios *nos vocamus, qui piſces venales à mari in agros ubiq; comportant*, Ripiers.

Rivera.] Hist. 198.18. Inter *Riveras* de Andely & Eethe: *ſcil: Rivos, quos* Rivers, *Anglicè dicimus.*

Roba.] Hist. 73.10. Novam *Robam* de ſcarleto. *Ita &* 754.21. *Veſtes pretioſiores, quas* Robes *dicimus, à Gallico* Robbe.

Roberia.] Hist. 1003.35. *Roberias* & damnationes. *Et* 1004.4. Diſcurrentes faciunt *Roberias* multimodas. *Sci. Latrocinia: quæ* Robberies *cum Gallis vocamus.*

Romſcot.] *In* Vitis, 31.37. Et redditu qui Romſcot dicitur Anglicè; Denarius S. Petri Latinè. *Denarius erat ex juſſu Regis* Offæ, *à ſingulis regni ſui domibus exactus, & Romam in ſuſtentationem ſcholæ Anglorum ibi fundatæ, annuatim miſſus: unde* Romſcot *dicebatur*, ꞅceot *enim Saxonibus noſtratibus erat impoſitio, vectigal, ſymbolum: unde noſtrum* Scot, & Shot *pro ſymbolo.* Eſcot *Gallicum eſt. Vide & in* Vitis, 29.36, 48. & 30.37.

Runcinus.] *In* Vitis, 116.17. Equos quorum alii erant manni, alii *Runcini*, alii veredarii, alii verò averii. *Sanè minores boves oveſq;* Runts *dicimus: & niſi* Runcini *iſti parvuli eſſent manni, quales aut quāti ſint, neſcio.*

Ruptarii.] Hist. 128.56. Militiam, à Brebantiis & *Ruptariis* circumcluſam. Et 129 2. Hoſtes à *Ruptariis* interempti. *Et* Hist. 137.25. De *Ruptariis* & Brabantiis prædonibus. *Et* 795.54. *Credo Equites fuiſſe, prædis ſpoliiſq; operam præcipuè dantes.* Reuter *ſive* Rutter, *Eques eſt Germanis.*

Ruſſetum.] Hist. 258.31. Pannorum *ruſſettorum. Sane colorem ſubnigrum*, Ruſſet *nos vocamus: Galli* Rouſſet.

Rutta.] Hist. 182.33. Caterva militaris, quam *Ruttam* vocamus. *Globus erat militum; ſed quota pars exercitus, ignoro. Procul diſtat à* Germanico Suecicoque, Rot, λόχος, λοχία, *verſus, decuria vel decania, nobis* A File; *uti & Gallis.*

S

Saiſire.] Hist. 103.20. Omnes Archiepiſcopi poſſeſſiones, *Saiſias* in manum meam. *Id eſt, capias, & in fiſcum redigas. Et in* Vitis, 201.30. Ballivi Regis omnia bona defuncti *ſaiſiunt.* Seaſe, Saiſir, *Gallicum eſt. Inde* Saiſitus. Hist. 101.10. *Scil: qui eſt in poſſeſſione rei.* Seaſed, & Saiſina. *Vide* Seiſina.

Salſaria.] Hist. 140.15. Tria *ſalſaria* argentea. *Scil: ſalinaria, quæ* Salt-cellars & Salts, *dicimus.*

Sandalia.] Hist. 153.43. *Sandaliis* calceatum. *Nam calceorum ſpecies erant* Sandalia, Sandals, *corrigiis religata, ut omnibus eſt notiſſimum; de quibus conſulendus Philologorum* Latiniſſimus, *criticorumq; Primicerius*, Claudius *ille* Salmaſius [a]. [a] *Salmaſius* in Tertull. de Pallio.

Sarabaitæ.] *Vide* Gyrovagi.

Saraceni.] Hist. 174.41, 53, & 55. Valet 20000 *Saracenorum: ſcil: Aureorum Saracenicorum.*

Scarletum.] Hist. 73.20. Robam de *ſcarleto. Et ita ſæpius. Coccus, Rubicundi panni ſpecies pretioſiſſima, quam* Scarlet *nos dicimus: uti fere & omnes Europæi.*

Scaccarium] *Sæpiſſime occurrit: ſcil: ſive pro ærario regio, ſive pro Curia vel Tribunali in aula* Weſtmonaſterienſi, *ubi de rebus & reditibus fiſcalibus Barones quatuor definiunt.* The Exchequer, *vel* The Checker *nos vocamus.* Polydorus Virgilius, *monet ut* Scattarium *potius ſcribatur: quaſi à Germanico* Schatz *theſaurus* [b]. *Alii ab antiquo Saxonico* ꞅcaꞇa *theſaurus.* [b] *Polydor.* Hiſt. Anglic. l. 9.

theſaurus, impoſitio, taxatio. Sed hæ etymologiæ veriſimiles non ſunt.

Scalarium.] *In* VITIS, 201.17. *Scalarium* Eccleſiæ. *Gradus, ſcil: quibus in majores Eccleſias ex Cœmeterio aſcenditur. Scalam vocant Scriptores Eccleſiaſtici moderni* [a]. *Uti & Græci.*

[a] Piſcara in praxi Cæremon. l. 2. c. 8. n. 4. p. 299.

Scambiatores.] HIST. 875.43. *Scil: Excambiatores, Uſurarii,* **Bankers, Lombards,** *qui pecunias accommodantes, pignora pro vadimonio aut ſcriptis obligationibus, a debitoribus accipiebant.*

Scilla.] *In* VITIS, 141.16. Tacta Nola, cui Muta *vel Scilla* eſt nomen. *Campanula, quam* Squillam *alii vocant.*

Sclavi.] HIST. 471.3. Vinctos *Sclavos*, liberos dimiſit: *ſcil: in bello captos, Captivos: quos* **Slaves** *dicimus, uti Galli* Eſclaves, *Hiſpani* Eſclavos. *Vox ſæpiſſimè occurrit.*

Scotallum.] HIST. 239.48. *Scotalla* in regno faciant. *Et* 260.12. Nullus foreſtarius vel Budellus faciat de cætero *Scotallum. Id eſt, non habebit Tabernam cerviſiariam meritoriam aut œnopolium: quod ſcil: ad aucupandam foreſtarii gratiam, ne noceat; foreſtæ incolæ accolæq; frequentarent. Componi videtur à* ƨcot *ſymbolum, &* Ala; *quæ eſt potus antiquus incolæ Angliæ.*

Scholares.] HIST. 260.35. Hoc multorum *Scholarium* ſuppreſſit arrogantiam: *ſcil: Scholaſticorum.*

Scriptorium.] *In* VITIS, 51.29. & 31. In ipſo quod conſtruxit *ſcriptorio*, libros prælectos ſcribi fecit. *Camera, ſcil: exemplaribus librorum deſcribendis aptata.*

Scrofa.] HIST. 333.21. Baliſta, *Scrofa*, catus. *Et alibi ſcrofa* ad ſuffodiendos muros. *Machina, ſcil: in eam rem aptata: ſed formâ neſcio.*

Scutagium.] HIST. 257.16. Nullum *ſcutagium* vel auxilium ponam in regno. *Et* l. 56 De *Scutagiis* aſſidendis. *Ita* & 581. *bis.* & p. 964.13. *Auxilium pecuniare a quolibet Scuto ſive ſcutifero Angliæ qui de Rege in ſervitio militari, tales terras tenebat, quæ Scutagii ſervitute erant oneratæ, in opus regis exactum; ſcilicet expeditionem bellicam contra Gallos Scotoſve jam meditantis.* **Eſcuage** *nos dicimus.*

Scutifer.] HIST. 997.48. Cum duobus militibus & quatuor *Scutiferis*. *Hos,* Servientes *fere ſemper appellavit Author: alii* Armigeros: *Nos hodie* **Eſquires**, *Galli* Eſcuiers.

Secretarius Eccleſiæ.] *In* VITIS, 57.10, 13, 15. *Crediderim hunc* Secretarium *non tantum fuiſſe literarum monimentorumve exemplificatorem ſcribamque (quem alicubi* Regiſtrarium, *alibiq;* Auditorem *nunc dierum appellamus) ſed quem in eccleſiis cathedralibus aliquibus,* Cancellariū *appellamus. Olim, ſanè (uti multis probare poterā)* Cancellarius *atque* Secretarius, *pro ſynonymis habebantur. Hoc certū eſt, Secretariū hunc noſtrum ſatis divitē in Abbatia habuiſſe* Obedientiā: *utpote qui in* Anniverſario Abbatis Gaufridi, habebat reficere Conventum ſplendidè; *ſive convivium opiparum famelicis Monachulis ſuis ſumptibus apparare* [b]. *Inſuper, & pauperes centum, in eodem die* [c]. *Dicitur etiam* Eccleſiam pro majori parte plumbo decenter cooperuiſſe [d]: *Curam enim habuiſſe videtur,* ornamentorum Eccleſiæ & dirutorum reſtaurandi [e]. *Neceſſum eſt, igitur, illum officium aliquod in Conventu ſatis lucroſum exercuiſſe, unde tot ſumptibus ſufficere valeret.*

[b] In Vitis, p. 57. l. 15.
[c] Ib. p. 100 l. 11.
[d] Ib. p. 66. l. 26.
[e] Ib. p. 57. l. 12.

Secta Curiæ.] *In* VITIS, pag. 201. lin. penult. Ratione hujuſmodi poſſeſſionum, magnates compellere nituntur Prælatos, facere *Sectam* ad Curiam Laicalem. *Et* 203 3. Ad *Sectam* & alia onera facienda. *Et* lin. 10. Capitales domini faciunt diſtrictiones pro *Secta Curiæ*, vel aliis ſervitiis ſibi debitis. *Ubi* Secta, *eſt Servitus quam tenentes debent Domino ſuo & Curiæ ejus. A ſequor: unde & in eundem ſenſum* Sequela, **Suite to the Lords Court.** *Inde Sectator,* **A Suitor.**

Seiſare] *Idem quod* Saiſire: *quod vide.*

Seiſina.] *In* VITIS, pag. 67. lin. 8. Donationem & *ſeiſinam*. *A Gallice* Seiſne, *poſſeſſio, ſcil: ſive legalis, actualis, civilis, naturalis, de recte, aut de clameo; ut Juridici loquuntur. Nam vox non tantum Legulei noſtratibus eſt in uſu; ſed & Legum* Civilis, Canonicæque *profeſſoribus. Frequenter noſtrates uſurpant cum* Liberatione: *&* **Livery and Seiſin** *vocant: traditionem ſcilicet poſſeſſionis alteri.*

Selda] HIST. 191.48. Statutum eſt ne quis mercator prætendat *Seldæ* ſuæ, aliquid unde viſus intuentium impediatur. *Scil: Officina, ut conjicio: nam vox alibi non occurrit.*

Seneſchallia.] *In* VITIS, 196.52. *Seneſchallia* Vaſconiæ. *Officium, ſcil: ſive dignitas domini magni Seneſchalli Gaſconiæ.*

Sententiare.] *In* VITIS, 143.5. Contra quos, Judices non audebant *Sententiare*. *Scil: Sententiam pronunciare. Ita & in* Hiſtoria.

Sequela.] HIST. 921.1. Ut pro quocunque tenemento faciat Tenens ſuo ſuperiori à quo tenet — *Sequelam Curiæ: ſcil:* Sectā: *quam vide. Et* Hiſt. 937.54.

Sequentia.] *In* VITIS, 117.3. *Sequentiam* de Sancto Albano. *Et* l. 12. *Sequentiam* de Sanctis. *Proſam & Jubilationem vocant ſcriptores Liturgici. Qui videndi: in noſtra enim Eccleſia jam penitus exolevit. Hoc interim obſervabis,* Sequentiam *iſtam* ſolenniter pulſatis duabus nolis *fuiſſe* decantatam.

Serganteria.] HIST. 558.39. Occaſione alicujus parvæ *Sergantariæ*, quam de nobis tenet. *Et* ib. 937.53. Clientela, quæ vulgariter *Sergantaria* dicitur. *Sciendū eſt, in Lege noſtra eſſe grandem & parvam Sergantariā:* **Grand & petty Sergeantie.** *In prima qui terras à Rege tenent, obligantur cum eo in bellū proficiſci, exercitum ejus ducere, aut vexillum ejus baiulare.* Et

Et tenente hujuſmodi mortuo, Rex heredes ejus habebit cuſtodiam, maritagium & relevium; ut ab aliis habet, qui ab eo in ſervitio tenent militari. Qui in parva ſerganteria à Rege tenent, tantummodo cultellum, arcum, ſagittarum faſciculum, clypeum, vel armorum genus aliud, ei obligantur offerre: ſed de cuſtodia heredum ſervitutibuſque cæteris prædictis, omnino liberantur. Videatur ſtatutum Edwardi I. *Anno* 18 *de* Wardis, Releviis, *cæteriſq́.*

Vide magnâ Chartam, ca. 27.

Servientes.] Hist. 584.41. Armigerorum autem & *Servientium cuneos occurrit: ubi omninò ut in hoc loco, pro* Armigeris *ſive* Scutiferis *eſt accipiendum.* Eſquires.

Servienis de manerio.] Hist. 855.37. *Is erat aut Manerii ballivus, vel domus dominica Cuſtos & Domeſticus. Famulus, Villanus.*

Shire.] *In* Vitis, 30.46. Provincias quas Angli *Shiras* appellant. *Rectè; nam tota Anglia in* 56. *Comitatus eſt diviſa: quorum plurimi in* Shire *deſinunt; ut* Cambridg-ſhire, Oxford-ſhire. *Id eſt, Comitatus qui à* Cantabrigia *&* Oxonio, *urbibus in iis capitalibus denominantur.*

Signa Eccleſiæ.] *In* Vitis, 81.16. Benedixit quoque *ſigna Eccleſiæ*, tam majora quam minora. *Scil: Campanas, Nolaſq́; ita enim eas appellat* Wallafridus Strabo, c. 5.

Silentiarius.] Hist. 125.34. Quibuſdam Papæ *ſilentiariis. Id eſt, ſecretariis; ut hoc in loco ſunt accipiendi. Iſtos habuerunt & Imperatores Græci: quorum ſcholam vide apud* Nicephorum[a], *& munus, apud Procopium*[b]. *Vide & doctiſſimum* Meurſium, *in* Σιλεντιαρίοις: *&* Greſerum *in* Codinum p. 200. *Sed de hac* Silentiariis *Papæ, apud* Anaſtaſium Bibliothecarium, *&* Ritualiſtas *Romanæ Eccleſiæ, mentio habetur frequentiſſima. Aſt ego (juſſus) brevitati ſtudeo.*

a Niceph. Calliſt. Hiſt. l. 16. c. 24 p. 690.
b Procop. Rerum Perſicarum l. 2.

Simplicia feſta.] *In* Vitis. 134.31. *Differentias inter Feſta* duplicia, ſemiduplicia, & ſimplicia; *quis Liturgicorum Scriptorum non habet ſcita?*

Soca.] *in* Vitis, 69.4. Terras quas tenuit in *Soca* de Luitun: *ſcil: in Libertate; ſive infra libertatem dominicæ ejus villæ. Nam is dominus manerii qui habet* ſocam, *habet & libertatem tenendi curias ibidem; & ei, Tenentes debent* Sectam curiæ, *ſecundum conſuetudinem regni.* Socha *(dicit Lambardus noſtras) eſt, quod ſi aliquis quærit aliquid in terra ſua, etiam furtum; ſua eſt juſtitia, ſive inventum fuerit ſive non. Plura vide apud* D. Cowellum *&* D. Skenæum.

Socagium.] Hist. 258.34. Si quis teneat à nobis per *ſocagium. Eſt enim tenuræ ruſticæ ſpecies; cui ſervitutes quædam colonicæ imponuntur, domino ſuo à tenente præſtandæ. Et illi tenentes* Sokmanni *vocantur. A Gallico* Soc, *vomer. Et habemus Soccagium* Liberum *&* Villanum: *quæ utraq́, foris relinquo.*

Soket.] Hist. 847.10. Lanceæ vomeribus, qui Gallicè *Soket. Ita vocamus mucronem ſive armaturam Lanceæ equeſtris, quæ in haſtiludiis decurſores mutuò ſeſe feriunt.*

Solarium.] Hist. 97.40. Dormiens in *Solario*, quod Eccleſiæ & Cœmeterio imminebat. *Scil: in portico ſive camera ſuperiori. Ita &* 415.52. Nobiles matronæ Colonienſes, in *Solariis* ſedentes. De *ſolario* corruerunt, *dixit* Hovedenus. *Vox etiam* Anaſtaſio Bibliothecario, Rerumque Germanicarum *ſcriptoribus non infrequens. Scio* Solarium *Lauriſſimo* Plauto *etiam uſurpari: pro camera ſcil: ſive heliocamino, in quo quia liberrimè & auram & ſolem admittebat, apricari ſolebant veteres. Hac autem promeis Anglis ſolummodo obſervavi, qui viliorem & non elegantiorem domus cameram,* The Solar, *appellare conſueverunt: — Germani* Soler *nominant.*

Sotulares corrigiati.] *In* Vitis, 100.58. Hìc quoq; *Sotulares corrigiatos* pro ocreis cōmutavit. *Sotulares iſti, calces erant, uti* 175.43 *exponuntur.* Sed calceis corrigiatis & rotundis, non acutis. *Verùm de corrigiis calceorum, audiatur Anonymus ſcriptor.* Erat antiquorum ornatus vel paratura Francorum, calceamenta — corrigiis tricubitalibus inſignita; faſciolæ crurales, & ſubtus eas tibialia & coxalia linea. Super quæ & faſciolas, in crucis modum intrinſecus & extrinſecus, antè & retrò, longiſſimæ illæ corrigiæ tendebantur[c]. *Nil mirum igitur, ſi addat hic noſter, longiſſimis his corrigiis Monachos à ſociis in* proceſſionibus eſſe intricatos & illaqueatos.

c Anonymus S. Galli monachus, in vita Caroli magni: inter German. ſcriptores.

Spervarius.] Hist. 160.41. *Ærias* accipitrum *Spervariorum*, Falconum, &c. *ſcilicet, Niſorum:* Sparaviero *Italis*, Eſprevier *Gallis*, Sparrow hawke *Anglis*, & Sparwer *Germanis, Niſus dicitur.* Sparvarius *etiam appellatur in Legibus antiquis* Boiariarum, Salicaque.

Squinata.] Hist. 672.9. Mille *ſquinatorum* annuam penſionem: *Nummi ſpecies.*

Standardum.] Hist. 51.5. Admiraviſſi *ſtandardum* eminùs conſiderans: *ſcil: vexillum prætorianum ſive primarium in exercitu. Ita &* 434.4. Cum *ſtandardo* ſuo, quod carrochium appellant. Eſtandart *Gallicum eſt. Sed tamen per iſtos dies, nos* Standard *de quolibet vexillo dicimus.* Standard *etiam nobis eſt menſura originalis & chronica, ad quam aliæ menſuræ ejuſdem ſpeciei debent examinari, & cum ea concordare.*

Stallum.] Hist. 935.3. *Stallum* decani. *Sedile, ſcil: in choro Canonicis aſſignatum. Inde* Inſtallare, ibid. l. 5. *eſt in ſtallo Canonicali aliquem locare, & ea ſolemnitate, in dignitatem canonicalem actualiter admittere. Ita in* Vitis, pag. 134. lin. 39. A Stall *dicimus.*

Starrum.] Hist. 874.2. Quietus ab omni debito, prout *ſtarrum* obtentum ab eiſdem proteſtatur. *Apochā ſive Adquietantiā ſuā, ita*

appellabant Judæi. *Et* Starrorum *hujuſmodi exemplaria Hebraica, plurima egomet inſpexi in Camera illa quam* The Tally-office *dicimus, juxta Cameram Stellatam; quam nullus dubito, quin ab iſto Starro,* The Starre-Chamber *appelletur: ubi ſcilicet, monetariæ rationes per ea tempora habebantur. Stellam enim, nos* Starre *dicimus. Atque hinc fortè* Starling money: *de quo contentio eſt inter Antiquarios noſtrates.*

Sterlingus.] Hist. 418.9. Tredecim ſolidis & quatuor *Sterlingis*, pro quâlibet marca computatis. *Ubi* Sterlingus *ejuſdem valoris eſt cum denario Anglicano; quorum 12 faciunt ſolidum. Scribitur etiam &* Starlingus. *Unde conjicio* Starlingos *denarios,* Starlingamque *monetam, à* Starro *ſive* Apocha Judæorum, *potuiſſe accipere denominationem.* Judæi *enim qui omnium excelliſſimi obſervantur eſſe nummularii, ut & nummipetæ: recuſabant fortè alias quàm pecunias probatiſſimas pro mercibus & uſuris ſuis accipere,* Starrumque *ſive Acquietantiam ſuam, ſolventibus inde dare. Unde probati nummi poterant* Starlingi *nominari: qui ſcilicet, tam boni puríque eſſent, ut eos non recuſarent vel ipſi Judæi. Scio, & ab aliis originibus nomen* Starlingorum *deduci: ella autem opinio Scoverabo, qui à caſtro ſuo* Starlingenſi *monetam noſtram ſtrinum, meritiſſime à doctiſſimo Equite* Spelmanno *refutatur. Nec probabilior eſt conjectura aliorum, qui à figuris* Sturnorum *avium (quos* Sterlings *Anglicè dicimus) in moneta* Edwardi *Regis & Confeſſoris cuſorum,* Starlingos *noſtros ita dictas opinantur. Omnino enim Columbæ ſunt, non ſturni; quas in clypeis armorum ejuſdem Regis uſque hodie videmus. Columba etiam eſt, & non ſturnus, avicula illa quæ in ſummitate bacilli ſive ſceptri ejus figuratur. Numiſmata, fateor, plurium Regum noſtratium penes me habeo, cum ſtellis (quas* Stars *dicimus) ſignata; quorum argentum ejuſdem puritatis (ſi non melioris) eſt, cum moderna noſtra moneta* Sterlinga: *quod, & ſæpè Nummularii noſtri probarunt. Sed an ab iſtis Stellis, moneta noſtra* Starlinga *vocaretur; an, quia à Judæorum* Starro *prius ſic dicretur, cum Stellis poſtea cuderetur, omnino eſt incertum. Obiter hoc innuo; Terminationem, ſcilicet,* ling, *vel,* ing, *noſtratibus in ſignum diminutionis vocibus affinibus poni. Ut à* Duck, *anas; venit* Duckling, *anatis pullus: & à* Fond; *venit* Fondling: *ita à* Star, *poteſt deduci* Starling. *Sanè doctiſſimus Eques, eorum potius eligit opinionem, qui à* Germanis *mercatoribus circa* Gedani Elbingæque *partes, quos* Eſterlings *adhuc dicimus;* Sterlingos *noſtros deducunt: quaſi* illi in Angliam venientes, artem purgandi argenti, etiam flandi & feriundi celebrem reddidiſſent, nomenque ipſorum facto deinceps reliquiſſent. *Quod ſatis eſt probabile. niſi &, ante eorum adventum, aut* Starra *Judæorum, aut* Stellæ *noſtratium, monetæ noſtræ probatiori nomen impoſuiſſent. Sed & hoc ambigitur. Scribitur &* Eſterlingus: *qui & nudè ſolitariéque per ſe poſitus, probatam monetam Anglicanam tam à viliori, quàm ab extera diſtinguit.*

Strata.] *In* Vitis. 201.20. Publica *ſtrata. Scilicet, via regia per quam itinerantur viatores. Ita & in* Hist. 828.36. In via quæ publica *ſtrata* eſt. *Et ſanè alicubi in Anglia, hujuſmodi viam,* The Street *dicimus: licèt frequentiùs plateas civitatum ita appellemus. In quo ſenſu & hic noſter uſurpavit,* Hist. 829.24. Eboraci in una *ſtrata* hoſpitabantur. *Vocem habet, &* Petrus de Vineis: *nam eſt Italica.* Pet. de Vineis, l.3. Epiſt.68. & 69.

Stratilectia.] Hist. 389. lult. *Scil. ſtragula, vel ſtrata lectorum, lecti, & ad lectos pertinentia, quibus lecti ſternuntur; quæ* Lectualia *vocavit* S. Auguſtinus.

Strepa.] Hist. 565.46. Corruit ab equo ſemivivus, ipſum una *ſtreparum* retinente, &c. *Ita &* ibid. 639.11. Equo titubante corruit, & propria *ſtrepa* pertractus. *Scilicet,* ſtapide: *quam* Stirrop *vocamus, & corrigiam ejus, à* Strap. Strapiam *habet S. Hieronymus:* Strepam, Germanici Scriptores.

Succurſus.] *In* Vitis, 181.54. Miſit in Franciam pro *ſuccurſu. Scio vocem ſatis eſſe Latinam: ſed nos auxiliares copias* Succours *dicimus. Ita &* 182.21. *Succurſus* militiæ venit.

Summa.] *Summa* bladi, *vel* frumenti: *ſæpiſſimè occurrit: Menſuram ſ. modiorum* [illegible] A Seme *(pro* Sume*) dicimus. Sanè* Huntingdonienſis *noſter* Summam per onus equi *eſt interpretatus* [a]. *Et rectè: nam inde—* a Huntingdon. Hiſt. l. 7. p. 219. Anno 1[illegible]

Summarius.] Hist. 157.47. Palefridum & *ſummarium* unum. *Et in* Vitis, 116.17 *Equos*— quorum alii erant manni, alii *ſummarii*, alii vero veredarii. *Exponit ſeipſum Author,* Hist. 658.56. Equis clitellariis quos *ſummarios* vocamus. *Alii dicunt* Sagmarium. *Sauma enim eſt clitella ſive onus, quod aggrandiori equo commodè portari poſſit. Ita Petro de Vineis vox uſurpatur* [b]. *Rerumq; Germanicarum ſcriptoribus. Etiam &* Aimoino, & *in* Legibus Antiquis: *nos, clitellarium ſive ſarcinarium equum,* A Sumpter *dicimus: Galli,* Sommier. Summarius *forte, à* Sagmario *Vegetii & Ulpiani venit. Inde &—* b Pet. de Vineis, l.3. Epiſt.24. & l.5. & 91.

Summagium.] Hist. 160.47. & 50. *Onere vel clitella* Summarii.

Superaltare.] *In* Vitis, 108.38. & 229.15. Cum *ſuperaltari* cælato, & cruce ſuperpoſita. *Superaltare, eſt Altariolum ex lapide conſecrato, & cruce in eo ſculpta; vel altare portatile; quod circumferunt Presbyteri ægrotos viſitantes: alii ſuperaltari, ſcil. ſuper menſam aliquam poſito, in eo jam conſecrato honeſtiùs poſſint Euchariſtiam ſumere. Nos* Homelling Altare, *quia ad domos privatas deferebantur: ante annos aliquot hujuſmodi ſuperaltaria appellavimus. Sed cum*

Refor-

Reformatione religionis, apud nos ſunt penitus antiquata.

Superpellicetum.] Hist. 447. 29. Induit ſe ſuperpelliceo. *Veſtis linea ſacerdotis notiſſima: quam* Surpleſſe *nos dicimus. Scribitur aliquando &* Suppellicetum. *Variè enim olim induebatur; ſc: vel ſubter vel ſuper pelles aut furruras, quas geſtabant Monachi & Sacerdotes. Sed de iſto, ſatis grandem aliquando ſcripſi tractatum; ut & de* Habitibus Sacerdotalibus Primitivorum *aliis; quem mecum ſervo adhuc ineditum.*

Suanimotum.] Hist. 206. 15, 19, 20. *Suanimotum* teneatur ter in anno. *Curia ſc: Liberè tenentium in foreſta.* A Swain, *qui eſt liberè tenens, & Saxonicâ voce* gemot, *Conventus. Vox eſt in* Legibus foreſtæ.

Syndicus.] Hist. 553. 4. Regum cauſam, eorum factus *Syndicus* foveo: *de ſe dixit Imperator. Ita & 663. 8. Epiſcopus Beritenſis fit* Syndicus *omnium Chriſtianorum in Terra Sancta. Vocem exponit Author,* Hiſt. 917. 43. *Per* prolocutorem. *Ergo in ejus ſenſu, Syndicus erat Orator, aut Advocatus aliquorum. Sed Moderni aliter uſurpant: pro eo ſcil: inter ſenatores urbium, quem Nos* Recorder *dicimus.*

T.

TAbula.] Hist. 183. 19. Cum ad Matutinas *Tabula* convocarentur. *Nam ligneâ tabulâ canorè verberatâ, ante campanarum uſum introductum, in Monaſteriis, etiam & eccleſiis, ad divinam leiturgiam audiendam, olim populus convocabatur. Tabulas, iſtas* ἱερὰ ξύλα, Sacra ligna, *vocat pſeudoſynodus Nicena ſecunda,* Act. 4. p. 620. *Et* τὸ ξύλον *abſolutè,* Johannes Moſchus [a], *ab Archimandrita ſive Abbate pulſabatur. Sanè & Cedrenus* Nolarum *lignearum meminit; de* Mauritio *Imperatore verba faciens,* Ut pulſetur ad veſperas matratis Ligneis, *jubet venerabilis* Miſſa Mozarabes [b]. *Sed vix me contineo.*

a Johan. Moſchus, in Prato Spirituali, cap. 11. Καὶ κρούσαντος τοῦ κανονάρχου τὸ ξύλον.
b p. 165. b.

Tabula.] *In* Vitis, 63. 10. *Tabulam* ex auro & argento & gemmis electis artificioſè conſtructam, ad longitudinem & latitudinem Altaris S. Albani. *Tabularum hujuſmodi, frequentiſſima mentio apud* Anaſtaſium Bibliothecarium, *aliosq; Altaria proportionibus æquabant; quibus in majoribus ſolemnitatibus imponebantur; vel ſtabant ad maceriam ſive parietem, in loco frontalium. Et ſanè erant in majoribus eccleſiis pretioſiſſimæ; Talis ea eſt in Eccleſia* Sancti Dionyſii *juxta Pariſios, alibiq;*

Tabelliones.] Hist. 454. 46. *Tabellionum* uſus, in Anglia non habetur, *Et ſanè in iſtam Conſtitutionem* Othonis, *ita Commentator ejus.* Iſti etiam vocantur *ſervi publici: ſupra cap. prox. in princ.* [a]. *Quales Tabelliones nullus poteſt creare niſi Papa & Imperator: qui horum uſum approbarunt, etiam & invenerunt. Niſi fortè conſuetudo vel ſpeciale privilegium, &c.*

a Notarii publici in Imper. Ergo hic locus ab aliquo interpolatus eſt autea.

Taburcini.] Hist. 31. 46. Buccinarum clangorem, ictuſque *taburcinorum. Sc: tympanorum,* ex pellibus extenſis, quæ tabercula appellantur; *ut habet chronicon MS. ſive* Hiſtoria Minor. Drumbs, Tabors, *nos dicimus:* Tambours, *Galli.*

Talentum.] Hist. 817. 49. & 847. 20. Undecim millia *talentorum. Forte* Talerorum*: non eſſe poſſunt* Talenta *vera; ſcil: nec majora nec minora; Græcorum aut Hebræorum: ſed Germanicorum: quorum 18. & dimidium, ſurgunt ad 15. marcas* [b].

b Ita me docet Chronicon Lauriſhamenſe p. 95 l. 48. inter Germanicarum Rerum Scriptores à Frehero editos. to. 1

Talia.] Hist. 735. 8. Proferat ſcriptum vel *Taliam*, vel teſtimonium. *Scindulas ligneas fiſſas, & in eis conjunctis, ſumma, numeri, ſive ratiociniiâ nummorum cultello indentata; quarum, pars una jam disjunctis alteri computantium traditur; altera verò alteri reſervatur,* Talias *vocamus: Scil: quinterum partes ſcindularum conjunctæ, ſibimetipſis exactiſſimè ut talis talis correſpondeant. — In Scaccario regio, notiſſimus eſt harum* Taliarum *uſus: unde & Camera, Stellatæ Cameræ proxima in aula Weſtmonaſterienſi,* The Talye Office *dicitur. Ab Italico* Taglia, *fiſſuris indentatis naturæ. Galli,* Taylle, *& Hiſpani* Taja *vocant.*

Tallia.] Hist. 494. 27. *Tallia* & Collectæ. *Et alibi ſæpe, Talliæ* & exactiones. *Et ita ſanè erant, à Gallico* Taille. *Vox uſitatiſſima. Inde* Talliari ad quingentas marcas, Hiſt. 929. 9. *eſt in tot multari. Inde & ——→*

Tallagium.] Hist. 708. 40. & p. 1004. 20. & 181. l. 18. & 552. l. 46. *Idem quod* Tallia. Ut Judæo parceret in Regis *tallagio,* Hiſt. 827. 31. *Sc: in cenſu capitali, quod à ſingulis Judæis annuatim exigebatur.*

Tapeſium.] *Vide* Doſſale.

Targiæ.] Hist. 304. 52. Cum *Targiis* eleganter ordinatam. *Ita & 305. 16. Exponitur,* 598. 17. Ampli clypei, qui *Targiæ* appellantur. Targea, *&* Targets, *adhuc vocamus; à Gallico* Targe.

Taſſale. Hist. 493. 58. *Taſſale* Sancti Severi. *Neſcio. Quære.*

Taſſellus.] *In* Vitis, 55. 16. Caſulam, auro, *Taſſellis* & gemmis adornatam. *Et* l. 17. Capam purpuream mortu & *Taſſellis. Glandes, ſive nodi ſunt, auro ſericiſq; variis fimbriati, in angulis veſtimenti dependentes. A Gallico* Taſſe, *Nos* Taſſells, *quas Galli* Houps *&* Flocquars.

Taſſum.] Hist. 752. 54. Agger frumenti conſertus, quem *Taſſum* vulgariter appellamus. *Moles ſc: ſive ſtrues ariſtarum; à Gallico* Taſſe, *Ut* Taſſe de loign, *ſtrues fœni. A* Mowe *vel a* Crouſe, *hodie vulgariter* Taſſum *appellamus; ſed neſcio an* Taſſe *alicubi.*

Taxatio alta.] Hist. 1002. 51. & 57. *Ea erat æſtimatio ſive taxatio beneficiorum eccleſiaſticorum, non ſecundùm cenſum antiquum in Primatiarum libris regiis (uti vocamus) aſt juxta ultimum valorem annuum omnium proventuum & decimarum.*

Tenſeriæ.] *In* Vitis, 129. 7. Hæc eſt ſumma pecuniæ perditæ, & *Tenſeria* datæ

tempore

tempore belli. *Neſcio. Quare ſi aliquam omnino affinitatem habeant* Tenſerix, *cum Gallico* Tenſer, *ſive* Tanier.

Tethinga.] Hist. 167.24. & 259.23. *Vide* Threthinga.

Textus.] *In* Vitis, 51.34. Dedit duos *Textus. Libros ſive* Textus *veteris & novi Teſtamenti, ſine Gloſſis: quales aureis vel argenteis tabulis cōpactes, in altari ſemper ſtare permittebant.*

Thabur.] Hist. 167.24. Ad ſonitum illius inſtrumenti, quod à ripatoribus (*meſſoribus*, Reapers) *Thabur* nuncupatur. *Idem quod* Taburcinum, *quod vide.* A Tabor.

Theca.] *In* Vitis, 55.11. & 59.13. *Thecam* quā feretrū appellamus. *Sanè erat* Theca *interior, & exterior. Interior, ipſa capſa (uti p.45.l.5. eam appellat) capſella, ſive ciſta, in qua oſſa ſancti & reliquiæ immediatè recondebantur. Et* Theca *exterior, quæ erat feretrum ipſum; quod cū mira eſſet & magnitudinis & pulchritudinis, Thecam minorem cum reliquiis in ſe continebat; uti ipſe Author de his ipſis* Thecis, 92.16. & 31.

Threthinga.] Wapentak & *Threthingi. Id eſt decem familia combinatæ, & viciſſim inter ſe Regi obligatæ, ut de ſingularum in ea* Threthinga *perſonarū tranſgreſſionibus, univerſa ſimul reſponderent, & fidejuberent, tanquam* Franci & capitales plegii. Threthinga, *eadem eſt cum* Tethinga: *& hujus combinationis vir capitalis,* Tethingus *ſive* Threthingus *dicebatur.* The Tithingman. *Sed per iſtos dies, res cum lege antiqua prorſus evanuit: nomine tantùm remanente, & in conſtabulario parochiano alicubi reſidente.*

Tolnum malum.] Hist. 258.48. Mercatores — emant & vendant, ſine omnibus *tolnis malis. Id eſt, ſine malis & indebitis teloniis ſive* Evill tolls; *uti in* Magna Charta *Anglicana vertitur.* Toll *enim noſtratū, contractūm videtur à telonio ſive teolonio; ut alicubi ſcribitur.*

Torneamentum.] Hist. 846.39. Non in haſtiludio illo quod vulgariter *Torneamentum* dicitur, ſed potiùs in illo ludo militari qui *Menſa rotunda* dicitur. *Sanè haſtiludium ſive* Menſam rotundam *non aliam fuiſſe reor, quam decurſiones equeſtres cum lanceis; quem jocum Galli* Jouſtes, *alii* Juxtas; Tilting *nos dicimus.* Torneamentū *autē id erat quod* Barriers *vocamus. Adeò ut doctiſſimus aliquantillū falli videatur* Cōdenus, *dum* Rotundā menſam *cum* Torneamento *confundat* [a]. *Nec difficulter ſanè crediderim, luſū ſive jocū illū ab Hiſtoriographo ſacro memoratū* [b]; *ſpeciem fuiſſe* Torneamentorū. *Frequenter tamen, non negaverim, conjungebantur joci robuſtiores iſti duo, tam haſtiludii ſc: quā Torneamentorū: quia poſtquā haſtas in haſtiludio fregiſſent, cū fragmentis earū video pugiles inter torneandū mutuo ſeſe baculaſſe* [c]. *Etiā & gladiis rem agi, ex Authore noſtro eſt colligendū: dum Regem narrat vehementer* timuiſſe, ne in Torneamento frater ſuus cum omnibus ſuis in fruſta detruncaretur [d]. Immò & cædes mutuas in torneamentis *etiam & cruentationes, olim culpabat Papa* [e]: *eò quas, toties in Conciliis publicis, prohibitorū exempla Torneamentorū, in* Indice *noſtro invenies recitata. Sed ut hilum proficerunt mina: quia (ut diſertiſſimè* Neubrigenſis [g] *noſtras)* Fervor juvenum armorū vaniſſimè affectandū gloriā, gaudens Principi favore, probatos habere tyrones volentium, Eccleſiaſticæ proviſionis uſq; in præſens ſprevit decretū. *Et ſanè Tyrones erant ſive milites novelli, qui tā avidè iſtiuſmodi torneamenta affectarunt: quos non priùs Rex armis decoraverat, quàm illi ſeſe non omnino indignos ſuis fuiſſe armis, in* torneamentis *teſtari ſtiebant. Ergo &* Tyrocinia *ſunt dicta* [f]. *τερνεμεν̃τα. etiam habet Cantacuzenus; & τζερα, Nicephorus Gregoras, apud* Meurſium.

a Camden: in Britan. p.191.
b 2 Sam. 2.24.15. & 16.
c Hiſt. 863. 55.
d Hiſt. 733. 37.
e Hiſt. 23. 36.
e Neubrigenſis de Rebus Anglicis, l.5. c.4.
f C.1. ext. de Torneament.

Trabes.] *In* Vitis, 122.50. Cum quadam *Trabe* hiſtoriam S. Albani repræſentante: quæ totā illi artificioſam machinā (*ſcil: altare*) ſupereminet. *Et* 124.41. Tranſpoſitā veterem *Trabem*, quæ ſupra majus Altare ponebatur. — In qua etiā *Trabe*, ſeries 12 Patriarcharum & 12 Apoſtolorum, & in medio Majeſtas cū Eccleſia & Synagoga figuratur. *Omnino capio pro trabe illa quæ criſtā maceria ſive humilioris muri altaris faciebat, quæ picturis & fortè ſculpturis ornabatur.* The coaping, or turning over of the low wall, which the Alter ſtood to. *Trabes taliuſmodi, per diverſas Presbyterii partes habebant: præcipuè tamen in ingreſſu ſuper portam. Ibi enim Crux erigitur, cum Maria & Johanne, aliorumq; aut ſtatuis aut imaginibus ſanctorum.* The Rood-loft *aliquando hanc* Trabem *appellavimus. Idolium. Hujus non ſemel meminit* Anaſtaſius *Bibliothecarius.* Velum album holoſericum, quod pendet in *Trabe* majore, ſuper imagines [g].

g Anaſtaſius Bibl. in Leone 3. p.205. & p.209.

Tracones.] *In* Vitis, 40.32. *Tracones* & vias cū meatibus ſubterraneis, & ſolidè per artificiū arcuatis. *Exponitur*, Hiſt. 723.46. Soliditas Angliæ cavernis terreſtribus & profundis *Traconibus* ac concavitatibus caret. *Tracones ergò ſunt fornices, meatus, ſive cavernæ ſubterraneæ,* Vaults. *Fortè à* Trachea.

Traguli.] Hist. 876.22. Et mentitur in eis *Tragulorum* vilitas, dum ſub habitū paupertatis ſpiritus habent elationis. *Credo eſſe veſtem aut habitum Fratrum Minorum.*

Tranſalpinare.] Hist. 945.33. Pro negotiis regiis *Tranſalpinantes* & Tranſfranciantes. *Sc: Alpes tranſeuntes versùs Romam. Verbum eſt Feudiſtarum: habent etiam S.* Bernardus [h] & Petrus Bleſenſis [i]. *Inde* Tranſalpinator, *ſæpe.*

Transfranciare.] *Ibid. ſc: per* Franciam *versùs Romam tranſire.*

h Bernard. Serm. 1. de Advent. & Epiſt. 245.
i P. Bleſenſis Ep 59.

Trebuchettum.] Hist. 714.30. *Trebuchetta* quæ in caſtrum projicere non ceſſabant. *Machina ſive catapulta grandior ad projiciendos lapides ingentes; uti &* Mangonella. Trebuchettorum *inventio, à* Nauclero *in hæc verba memoratur.* Otto Imperator oppidum Wizenſe obſidione vallavit. Aſſerunt tum primùm cœpiſſe uſum inſtrumenti bellici priùs incogniti, quod vulgariter Tribock nominatur: quoniam

niam bombardarum, uſus nec dũ erat inventus [a]. *Trebuchettum enim non eſt niſi diminutivum hujuſce* Trebock. *Nomen, a Gallico* Trebucher, *vel Hiſpanico* Trabucher, *Evertere & proſtrare.* Trabocco *Italicum, etiam vicinæ eſt ſignificationis. Scribitur &* ———

[a] Nauc. etiam, G. nerat one 41. p.911.

Tribunculus.] HIST. 46.51. Petrarias, *Tribunculos, &c. Et ſanè* jaciebãt molares lapides, Hiſt. 47.35. *Vide &* p.301.l.28.& 308.l.45.

Treuga.] HIST. 84.37. & 131.50. & 55. *alibiq́; centies. Induciæ. Nos* Truce; *&* Treves *Galli dicunt. Ubiq́; vox occurrit, Germanis, Gallis, Italis, omnibus.*

Triſta.] *In* VITIS, 155.9. Inquiratur ſi aliqua *Triſta* Domini Regis impediatur. *Vox foreſtæ. Nã* Triſtis *eſt immunitas ab illa ſervitute Foreſtæ incolis impoſita; qua quisq́; obligatur canem venaticũ alere & paratũ in manu ſua tenere, dominoq́; ſuo præſentare, quãdocũq́; illi placuerit in foreſta ſua venari. Ita me docet* D. Cowellus.

Troparia.] *In* VITIS, 51.35. Miſſalibus, *Tropariis,* Collectariis. *Libros intellige continentes* Sequentias *(ut Liturgici vocant) in Miſſa perlectas aut cantillatas. Has enim Græci* τροπάρια *appellant.* Οἱ δὲ ψάλλοντες λέγουσι τὰ συνήθη τροπάρια. Cantores legunt conſueta *Troparia: uti in S. Chryſoſtomi Liturgia.*

Trubuculi.] HIST. 33. 38. Petrarias, *Trubuculos,* & mangonellos. *Vide* Tribunculus *&* Trebuchettum: *nam eædem ſunt machinæ; ſummè fortè ſcribendum erat* Tribunculos.

Trumpa.] *In* VITIS, 31.28. Tuba quam vulgus *Trumpam* vocat. *Et ſanè nos* Trump *&* Trumpet *vocamus.*

Turbaria.] *In* VITIS, 155.13. Inquiratur de Marleris, Mineriis, *Turbariis, &c. Ita &* Hiſt. 116.19. *Turbariam* aquis & palude circundatam. *Sc: Ceſpitum, ſive locus Paluſtris, ubi ceſpites focales fodiuntur; quos* Turbas *vocat Lindewodus noſtras; &* Cantabrigienſes *mei* Turves. Turbaria *eſt etiã jus fodiendi hujuſmodi maleolentia ignis pabula ceſpiteſq́;.*

V

VAſtellum.] *In* VITIS, 141.39. Abbas ſolus prandebit ſupremus in Refectorio habens *Vaſtellũ. Si non ſit Umbraculũ aut Baldekinũ,* (A Canopy) *neſcio quid ſignificet: neq́; tamen conjectare poſſum, quare umbraculum* Vaſtellum *diceretur. Quære.*

Vaſtum.] *In* VITIS, 154.45. Qui fecerint *Vaſtum* vel deſtructionem de viridi. *Vaſtum facere eſt terras depopulari, ſilvas, ſegetes aut herbas minuere aut deſtruere. A Gallico* Gaſter. *Vox tritiſſima. Vide* Hiſt. 259.57. & 376.47.

Venatio.] HIST, 260.24. Tã de viridi quàm *de venatione. Sanè in illa* Charta de foreſta *aliquando* Latinè *ſumitur; & pro ſectatione vel perſecutione damarũ; & aliquando* barbarè, *pro ipſis animalibus damis, ſive farina. Ita in* Vitis, 143.8. Servum *venationem* ferentẽ, & l.11. *Venationẽ in* Regis foreſta & defenſa, latrocinaliter ſuſtulerat. *Id eſt farinam.*

Veniæ parvæ.] *In* VITIS, 117.ult. Monachi ab Abbate accipiũt *venias parvas,* gaudenter. *Sc: Abſolutiones pro levioribus delictis & negligentiis, in cantãdo & recitãdo officia eccleſiaſtica.*

Veſtura.] *In* VITIS. 154. 16. Inquiratur quantũ *veſtura* ſingulorũ boſcorũ & reſſetorũ valeat. *Id eſt fructus ſive emolumentum, quod inde quoquo modo, colonus lucratur.*

Vicedominus.] *In* VITIS, 164.8. *Vicedominus* Parmenſis. *Sanè* Vicedominus *olim Epiſcopi erat Vicarius, œconomus & procurator. Aliquãdo etiã erat Clericus, aliquãdo & Laicus. Immò ab Epiſcopis primitus creabatur, ut vice ejus nõ data Epiſcopatus negotiã adminiſtraret; & Major domus Epiſcopalis eſſet. Poſtea, tã in Germania quã in Gallia, nobiles aliquæ familiæ ex Epiſcop.* Vicedominis *ſũt procreatæ. Galli* Vidames *appellãt. Horum meminit* Gregorius *magnus,* [a] *& poſt eũ,* Anaſtaſius Bibliothecarius [b]. *Roma, habuit ſuum* Vicedominium, *ſive peculiare palatium* [c]. *Multus hic eſſe poteram, ſi decreviſſem heic tota mea effundere atq́; exonerare* Adverſaria.

[a] Gregorius. Epiſt. 11.
[b] Anaſtaſ. in Vigilio.
[c] Anaſtaſ. in Stephano. tertio.

Villuſe.] *In* VITIS, 44.15. Quendam panniculũ villoſum qui Gallicè *villuſe* dicitur— ipſum aſſerens eſſe S. Amphibali caracallam. *Sanè iſte Sanctus Amphibalus, presbyter erat: & habitũ ejus ſacerdotalem quem Beda codex Latinus vocat Caracallam; exemplar Saxonicum (ſive Originale potius; nam Hiſtoriam ſuam dicitur* Saxonicè *priùs ſcripſiſſe) habet* Monucun gegyrla, Monachicum habitum. *Sed de Villuſe, viderint ipſi Galli.*

Virgator.] HIST. 76x.24. Dum regii *Virgatores* populũ c preſſum retroire cogerent. *Non heic ſumendi* Virgatores *qualiter* Plauto *olim pro flagelliferis illis qui miſeros flagritribas flagrioneſq́; virgis cædebant: ſed potiùs pro aulæ regiæ mareſchallis inferioribus, quos* ſervientes ad arma *nunc appellamus. Ita Authori dictis, quòd virgas argenteas deauratas, vel ſceptra potiùs regibus anteferunt. Adjicio. Limites aulæ regiæ, ſpatium ſcilicet illud omne in quo ſceptrum ſive virgam ſuã (Juriſdictionis ejus inſigne) portat & attollit Dominus Mareſchallus,* The Verge, *ſive* The Verge of the Court *dicimus: quod Latinè* Virgata *appellatur. Etiam & Judices noſtri venerabiles ſuos habent* Virgatores *ſive Anteceſſores. In eccleſiis inſuper Cathedralibus, officiales ſive Cæremoniarum magiſtros illos, qui cæmentacula, bacillos, vel virgas auratas ferunt,* Vergers *vocamus.*

Viride. HIST. 260.24. & 261.1,2. Tam de *Viridi* quàm de venatione. *Et in* Vitis, 154.45 Qui fecerint vaſtum vel deſtructionem de *viridi* vel de venatione in foreſta. *Per* Viride *intelligunt Leges foreſtæ noſtrates, quicquid frondes fert aut folia viridia, unde paſcuntur, aut ubi teguntur cervi damaq́;.* Green hue *vocatur in Charta de foreſta, &* Vert, *alias; à Gallico* Verd, *vel à Latino* Viridi. *Viride diſtribuunt Leguli noſtrates, in* Over vert, *quod* Hault-bois *vocant; &* Neather-vert, *ſive* South-bois: *quæ iis relinquo. Inde* ———

Viridarius.] HIST. 260.31. Convenient Foreſtarii

Foreſtarii & *Viridariis*, *Illi ſc: Foreſtæ ballivi qui* Viridis *curam habent: quos* **Verdours** *inde vocamus.*

Viſnetum] HIST. 100.10. & 157.51. Per ſacramentum proborū & legaliū hominū, de *Viſneto* comitatus. *Sc: de Vicinia: nam inde Juratores* 12. *in Aſſiſis eliguntur: unde* Aſſiſa de Viceneto *ſive* Viſneto, *in Legibus occurrit. Scribitur &* Vicenetum. Viſne *vocant noſtrates.*

Viſores.] HIST. 74.45. Quòd ſi *Viſores* alicujus ſilvā—à longè conſpicerent, ſtatim vaſtū in ea prohibent. *Ballivi ſc: illi qui foreſtā viſunt viſitantq́.* **Veiours**, *eos dicūt leguleï; à Gallico* Veioyer: *alibiq́, eos conſtituunt præterquam in Foreſta.*

Viſus de Franco plegio.] HIST. 259.20. & 22. *De hoc viſu diximus in* Plegii.

Utlagari. HIST. 258.43. *Aut Utlagetur* aut exulet. *Inde* Utlagatus *vel* Utlagus. Hiſt. 626.6. *Utlagos* vel forisbannitos Domini Regis. *Et in* Vitis, 153.2. pro *Utlago* teneretur. *Et* l. 4. *Utlagatus* eſſet. *Ubi* Utlagatus *is eſt, qui extra legis regisq́, protectionē, ob offenſam ſive delictū aliquod ponitur.* **Utlawed** *ſive* **Outlawed**: *ab* **Ut** *ſive* **Out**, *extra; & Saxonico* Laga (**Law**) *Lex. Exlex, Bannitus, proſcriptus. Inde*——

Utlagatio.] HIST. 236.15. Interdictum vulgariter *Utlagatio. Qua &* Utlagaria *in* Vitis *dicitur*, 153.5. *pro actu proſcribendi eos qui citati nolunt comparere, vel Juſtitia recuſant reſpondere.* Pro Exlege tenebitur, cum Principi non obediat, nec legi: & ex tunc utlagabitur, *uti Lex pronuntiat. Inde* Breve Utlagariæ, *cujus virtute aliquis utlagatur*, **A Writ of Utlawry** *dicimus.*

W

WAnnagium.] HIST. 257.49. Villanus eodem modo amercietur, ſalvo *Wannagio* ſuo. *Scribitur &* Wainagium. Hiſt. 380. 34. Villani—conceſſerunt nobis—de carrucis, equis carretatiis & deputatis ad *Wainagium* in maneriis. *Sanè D.* Cowellus *noſtras*, Wainagium *appellat* Peculium ſervorum: *vocem deducens à Saxonico* **Woben** *&* **Woening**, *habitatio: qua nos* **Wonne** *&* **Wonning** *alicubi nunc dicimus. Aſt in poſteriore jam proximè citato loco, videtur pro plauſtris & aratris colonorum ſumi: plauſtrum longius & quadriretum*, **A Waine** *dicimus. Sed de iſtis viderint Leguleï.*

Wapintakium.] HIST. 154.53. Villā cū *Wapintakio* & omnibus pertinentiis ſuis. *Vox Borealiū noſtratiū, qui trans* Trentam *fluvium, ſive viā illā publicā* **Watling-ſtreet** *dictā, habitant: quibus idem ſonat quod cæteris* Hundredus *ſive Centuria. Derivatur à* **Wapen** *ſive* **Wapne** (**A Weapen**) *Arma, &* **tack**, *tangere, tactu fœdus confirmare. Wapentakium, ſuo olim præpoſito gaudebat; cujus originem & rationem, ſic accipe ex noſtro* Hovedeno [a]. Cum accipiebat præpoſiturā Wapentagii die ſtatuto in loco ubi ſolent congregare, omnes majores natu, contra cum conveniebant: & deſcendente eodem de equo ſuo, omnes aſſurgebant ei. Ipſe verò erecta lancea, ab omnibus ſecūdum morem accipiebatur. Omnes verò quotquot veniſſent, cū lanceis ſuis lanceam ejus tangebant, & ita ſe confirmabant; per tactū armorū pace palam conceſſa. *Plura referre non libet.*

[a] Hoveden, in Hen. 2. p. 346. b. l. 1

Warantizo.] HIST. 954.4. Quas rex *warantizare* nec potuit nec voluit. *Vox exponitur* ibid. 961.53. Contra omnes homines ſumptibus noſtris *Warantizabimus*, adquietabimus & defendemus. *Warantezare enim eſt authoritate majoris, minorem defendere & ſecurum ut ponatur reddere*, **To warrant**. *Inde*——

Warrantum.] HIST. 376.49. Libertatibus uſus eſt—ſine *Warranto. Breve enim ſive mandatum regis, quo aliquis privilegio aut bono aliquo frui permittitur; aut quo jubentur officiales ſive miniſtri & Ballivi, Regis mandata exequi*, **A Warrant** *noſtris dicitur. Etiam & ſecuritas illa quam venditor emptori præſtat, ut rem emptā quietè poſſideat, eadem voce appellatur.* Auctor fundi *aut* rei *Hotomanno. Sed* Warrantorum *multiplex uſus & ſignificatio in Lege noſtra: cui me non immiſceo. A Gallico* Garantir.

Warenna.] HIST. 750.56. Licentia venandi lepores in *Warenna. Et* 538.18. Licentiam venandi in *libera* Warenna Sancti Albani. *Communiter*, Warennam *vocamus vivarium cuniculorum ſive leporum: nam hæ duæ animalium ſpecies*, feræ de Warenna *noſtris dicuntur. Aſt* Libera Warenna, *eſt libertas immunitas & privilegium à rege charta ſuatali vel tali conceſſum; uti has vel illas aut avium aut ferarum ſpecies, aut etiam piſces in hoc vel illo dominii ſuo loco ſibi habeat & ſolus fruatur. ita ut nulli alii liceat, in illis agris ſive* Warenna, *illa animalia venari aut capere. Sed iſta Leguleïs noſtris relinquo.*

Werra.] HIST. 86.44. *Werra* quæ 17 annis ſævierat. *Sc: Bellum: quod* **Warre** *Anglicè vocamus; uti Galli* Guerre, *& Itali* Guerra: *Et inde*——

Werrina terra.] HIST. 158.49. Si ſirt de terra contra nos *Werrina. Sc: cum qua belligeramus.*

Y

YConomus.] *In* VITIS, 30.40. In Eccleſia illa Rex Offa vices agens *Yconomi*, & Cuſtodis ſpecialis. *Id eſt Patroni, defenſoris & Protectoris. Sanè &* Lindewodus *noſtras dixit* Yconomus, *pro* Oeconomus, *quam vocem in antea vide.*

Yvernagium] *In* VITIS, 97.17. Molant unū ſummū de *Yvernagio* ad molendinū. *Corruptè, pro* Hibernagiū, *quod eſt frumentū hibernū, quod* **Winter corn** *vocamus. Heic autem capitur pro farragine ſive mixtura ſeminū variorū, tritici ſc: ſecaleſq́; quā nos* **Miſling** *vocamus; utimurq́, vulgò. Inde quod alicubi* Secale *ſive* Sigele *ſcribitur, in quibuſdā chartis dicitur* bladum hybernagium. Segala, *Italis; Gallis autem* Seigle.

FINIS.

In Vitas *Regum*, *Abbatum*, *Additamenta* & *Auctarium*, Index Rerum. Prior numerus ſignificat paginam: ſecundus, lineam.

A.

ABbas *S. Albani, quo comitatu viſitare pergit Cellam de Thynemue.* 128.2
In proceſſionibus, Abbas *quaſi privatim incedit.* 141.40
Abbates *habent curam animarum in cœnobiis & cellis ſuis.* 131.32
Abbas *S. Albani, quod ſervitiũ debuit Regi.* 131.59
Abbates *revertentes, cum proceſſione & oſculis recipiebantur.* 117.51
Abbates *eligendi, ordo.* 113.10,12. & 136.&c. & 138.27. & 141.2. *veniam eligendi, prius concedebat Rex.* 111.53. & 131.50. & 135.25. *Et aſſenſum præbebat.* 137.27,40. & 140.43. *ſed Papa Electionem confirmabat.* 137.28
Abbates *eliguntur per R.Henr.2.* 90.48
Abbates *S. Albani quomodo ſepeliebantur.* 133.40
Abbatię, *primitus ſub Epiſcopis.* 237.49
Ademarus (*ſive Ethelmarus*) *Electus Wintonienſis, Anglis injurioſus.* 221. *vim infert eccleſiis.* 222. *quid pro eo Papa reſponderit.* 224.51
Adriani 4. *Papæ origo.* 66.44. *Promotionũ gradus.* 70.47. *obiit potionatus.* 74.30
Adrianus 1. *Papa, Legatos mittit in Angliã.* 25.44
Adventus *dies feſtivus.* 97.22,25
Ædgar *Ethelinge Engeloundes dervelinge.* 48.27. *fugit in Scotiam.* ibid.48. Vide.47.38
Ædmundi *Archiepiſcopi, canonizatio.* 156.36. *ejus vita, & laudes.* 157.10.&c. *Miracula.* 157.47 *Feſtivitas.* 158.28. *Sepulchrum ejus viſitantibus, indulgentiæ conceſſa.* 158.36,38. *Oratio ſive Collecta, in ejus Feſtivitate.* 158.40. & *Poſtcommunio.* ibid.50. *Ejus Tranſlatio.* 161.1
Agnus *Dei, ſuſpenſus in turribus, contra fulgura, non proſunt.* 142.9
Albertus, *Orientalium Anglorum Rex,* 23.17. *fraude Quendridæ occiditur,* 24.31. *intumulatur: & miraculis choruſcat.* 25.24
S. Albani *corpus inventum.* 26.52. *miracula in ejus inventione* 27.52. *Annus & dies inventionis.* 28.9. & 31.3. *Tranſlatio feſti Inventionis.* 31.8 & 36.17. *Oſſa ejus à Danis rapta.* 38.27. *Legenda ejus quomodo inventa* 41.30. *apparet Monacho.* 45.15. *Cœnobium ejus fundatur.* 30.1. *denarius S. Petri, ex Hertfordia, ei conceſſus.* 31.46. & *Pontificalia ornamenta* ibid.50.& 73.20 & 95.54 *eximitur à juriſdictione Epiſcopali.* 71.55. *de ea re, lis, & compoſitio.* 72.40
S. Albani *feſtivitas.* 60.12. & 62.35. *apparet Anketillo.* 60.55. *prædictio ejus ficta, & falſa.* 61.3. *oſſium ejus unum deerat.* 61.8,20. *de ſcapula illa, narratio.* ibid.&c.
S. Albani *cœnobium, Lincolnienſis diœceſeos.* 184.25,53. *Ad Romanam Eccleſiam nullo modo pertinens.* 184.52
S. Albani *cœnobium, Ordinis Benedictini.* 237.54. *ab omni ſervitio liberum.* 283.51. & 239.32
S. Albani *Eccleſiæ, privilegia.* 231.&c.
Alexandri 3 *Papæ, litera.* 83.44
Alexander *Neckam,* 94.48
Alfricus, *Abbas 7. S. Albani,* 40.5
Alfricus *Abbas 11. S. Albani,* 43.10. *occultat S. Albani reliquias: quas ſimulat mittere ad Elienſes.* 44.1
Alphonſus *Caſtellæ Rex, pacem init cum Henrico 3. R.* 196. per totum.
Altaribus, *verſus inſcripti.* 125.13
Altaris *cornu, jus habuit Aſyli,* 187.30
Cuſtos Altaribus *ſanctorum deputatus,* 122.28. & 123.7
Altare *portatile,* 233.4
Aluredus *Eboracenſ. Archiepiſc. Borealium dux electus contra Conqueſtorem,* 47.34
S. Amphibali *reliquiæ inventa,* 93.33. *apparet,* 96.2. *Tranſlatio reliquiarum ejus, ſociorumq;* 98.20
S. Amphibali *feretrum & Altare,* 122.12
Angliæ *miſeria, ſub Conqueſtore,* 46.30.&c. & 48.44.&c.
Angli, *Conqueſtori bellum inferunt,* 47.34. & 48.24. *profligantur eorum nobiles,* 48.44
Anglorum *Schola, Romæ.* 29.40.& 36.4
Anchoræ, *remi &c. ſub terra apud S. Albanum inventa,* 40.43. & *palatium &c.* 41.16
Anketillus *Aurifaber,* 59.55. *Ei apparet Sanctus Albanus.* 60.55
Annulum, *Epiſcopi celebrantes gerebant.* 95.55
Anſelmus *factus Archiepiſc Cantuariæ,* 52.25. *viſio ejus de morte Will. Rufi.* 53.43
De Antichriſti *nativitate, prædictio: ſed ad Tartaros applicata.* 215.40
Appropriatio *Eccleſiarum, per Abbates.* 130.49
Archiepiſcopatus *Cantuarienſis, cum Lichfeldenſi dimidiatur.* 25.53
Armigeri *tenentes de Eccleſia S. Albani.* 218.2
Armis *regnum inſtrui, jubet R.H.3.* 230
Articuli, *pro quibus Epiſcopi Angliæ erant pugnaturi,* 199.30. *Articuli obſervandi, per proviſionem Epiſcoporum Angliæ.* 204.40
Arundelliæ *Comitis cum Abbate controverſia, de cella de Wymundham.* 86. per totum. *Cellæ erat patronus* 87.52. & 116.28
Aſyla *Eccleſiæ,* 201.17. *vis eis à Laicis illata,* ibid. & 208.3. *confugientes ad ea, impunes evadebant, poſt regni abjurationem.* 208.4. *Eos extrahentes, ſacrilegii damnabantur,* ibid.10
Aves *mirabiles in Anglia viſæ,* 263
S. Auguſtini *Cantuariæ monachi, abſolvuntur ab excommunicatione Archiepiſcopi.* 188.& 189
Autentica *Papalia plura,* 156 & 159. *excommunicatio papalis in eos, qui non ſinunt ſe emungi pecuniis,* 159. ſæpe. *male uſa.* 160.13. *Aliqui, ab ea liberi, indulgentia papali,* 160.42. 180.52

B.

Banci *narratores: Legulei olim dicti.* 142.56
Barbas *Angli, radere incipiunt ſub Normannis.* 46.40. & 48.52
Barnagium *Angliæ, conqueritur de Ademaro Wintonienſi Electo.* 221.& 222
Barones *Angliæ, Papam incuſant.* 221.28
Baſileus, *pro Rex: in titulo Ethelredi.* 240.29. & 241.11

Benedictinorum *ſtatuta*. 169.30. *Quadrageſima.* 170.12. *Eleemoſynæ*.170.17. *De eſu carnium diſpenſatio* ibid.18.& 175.16. *Silentium.* ibid. 32.*Parliamentum pomeridianum, vetitum.* ibid. 38. *Peculium non habeant* ibid. 44. *nec clavem*.55.&c. & 176.17.&c. *Bini incedant* ibid. 48. *Confiteantur annuatim, & quotidie.* 171.4. *Lecti, habitus, equitatura.* 171.11.&c. & 175. 37. ad 48. *Evagationes, quando concedendæ.* 171.21. *De infirmis, cura.* ibid.38. & 175.29. *Refectiones.* ibid.52. *Conſpiratores excommunicandi.* 171.5. *Exeuntes & perturbatores, puniendi.* 172.11. *Mulieres quando non intromittenda.* ibid.24. *& quando in chorum.* 176.40. *Obedientiæ; quomodo conferenda* ibid.36. *Capitula, quomodo initianda.* 48. *Viſitatoribus obediendum.* 173.4. *Menſtruè communicandū.* 173.55. *Tria vota.*174.7. *Novitiorum probatio per annum.* 174. 10. *Ætas profitendorum.* ibid. 17. *Simoniaci removendi.* ibid.13. *Refectionis locus, tempus, & modus.* 174.53. & 175.1,3.&c. *Cyphi argentei &c. vetiti.* 175.9 *Conſanguineos non detent.* 176. 34. *Hoſpitalitas.* 177.1. *dormiant veſtiti & cincti.* 175.45. & 177. 24. *Quid agendum cum fugitivis.* 178,2

Beneficiorum *acquirendorum, via doloſa.* 160. *Patronatus, nec Advocationes, vendenda.* 160.31

Beormredus *Tyrannus, Tuinfredo regi rebellis.* 10.42

Beormredus *tyrannus, ab Offa ſecundo victus.* 11

Bernardi *de Nympha rapina.* 225

Blodeweld *ager, unde.* 423

Bonifacius *Archiepiſcopus Cantuarienſis, provinciam ſuam viſitat.* 179. 33. *Canonici S. Pauli London: ab ejus juriſdictione liberi.* 180. 43. *Eos excommunicat,* 181.14. *ſed abſolvit Papa.* 181.30. *Injurias quas ei intulit Electus Wintonienſis.* 187.1. *Cantuarienſes monachi ab eo excommunicati, abſolvuntur.* 188.& 189. *Exemptiones à juriſdictione Epiſcoporum, à Papa conceduntur.* 182.36

Boreales *non amant Auſtrales.* 119.55

Bovis *valor, tres ſolidi.* 63.38,39

Brevia *Henrici 3. & Vicecomiti Eſſexiæ & Hertfordiæ.* 230.30. *Henrico de Colevilla,* ibid.

C.

Calices *vendita, in redemptionem R. Richardi.* 101.47

Camaei *ſive Sardoniches lapidis, virtus.* 59.45

Cambii *novi tranſgreſſiones inquiruntur.* 234. 17 vide p.235.53

Campanæ *in Eccleſiis.* 52.14

Canonicæ *obedientiæ profeſſionis, forma,* 75.47. & 76.3

Canonizatio *S. Ædmundi Cantuarienſis.* 156.36 *ejus forma & finis.* 158.25. *Indulgentia conceſſa.* 158.36

Capitula *Eccleſiæ, Epiſcopum vel Abbatem ſuum Eccleſiæ ſuæ procuratores conſtituebant.* 130.55

Cappæ *chorales, in feſtis duplicibus, tantum, geſta.* 122.3

Carolus *magnus quinque reges Britanniæ, protegit contra Offam. ei ſcribit.* 13.45. & 14.40. & 15.2. & 20.20,40. & 21.3. *mittit dona, & ſynodorum Canones, Offæ.* 20.50. & 21.18

Cella *de Warengeford.* 50.56. *de Thynemue.* 51.6. *de Bello Loco.* 130.48. *de Hertfordia.* 51.10. *de Belver.* 51.10. *de Binham.* 51.11. *de Wymundham.* 52.17. & 85.36. *de Sopwelle.* 58.50 *de Boſco.* 63.40

Cella *de Wymundham fundata* 85.36. *cum comite Arundelliæ de ea, lis magna.* 86.per tot.

In Cellas *detrudi, pœna monachorum.* 112.11. *mos iſte quando & quomodo deſiit.* ibid. 34. *iterum incipit.* 114.49. & 115.8.& 115.14 & 116.20

Cella *ex ramis, & palis corticatis, & virgis concraticulatis, conſtructa.* 58.58

Ceolwlfus *Epiſcopus Lindeſienſis.* 26.50

Cerei *ardentes circa feretra ſanctorum.* 123.3

Cerviſia monachorum, emendatur. 144.40,43. & 145.42

Charta *fundationis Cellæ de Sopwelle.* 59.1

Charta *de Weſtmonaſterio.* 192.31

Charta de non tranſmittendis monachos S. Albani, in alias Cellas, fraudulenter obtenta. 112.34. *Caſſatur.* 115.24. & 116.20. *de fundatione Hoſpitalis.* 97.1. & 244.51

Chartæ *Offæ Regis.* 237.22. & 238.30. *Ecgfridi Regis.* 239.27. *Et Etheldredi Regis.* 241. & 242 *Aliorum.* 243. Chartæ *olim in ſynodis conſcriptæ.* 238.5. & 239.37

Chirothecas, *Epiſcopi celebrantes gerebant.* 95.54 *vetitæ monachis.* 229.27. *ſed quales.* 175.41

Chorosmini *excerpata.* 168.43

Chorum *Eccleſiæ, quando mulieribus conceſſum eſt intrare.* 176.40

Chriſma *in cœna Domini conſecratum, ab Epiſcopo per diœceſin diſtributum* 82.20

Ciphos *cum circulis & pedibus argenteis, habebant monachi Benedictini.* 229.10. *ſuper Altaria.* 38. 55. & 88.55. & 92.48. & 107.36

In Clericos *manum injicientes, excommunicantur.* 187.42,44

Clerus *per Henricum 3. varie oppreſſus.* 199. & 200. per totum.

Clerici *omnes, erant Leguleï.* 190. 42. *arguuntur.* ibid.40. *vetantur.* 191.9,13

Cnuto *Rex, de eo narratio.* 61.20

Cœmiterium *pro ſepulturis dedicatum.* 58.56. & 78.40. & 119.24 &c. *Erant aſyla.* 201.17

Collectæ *ſeptem in Miſſis privatis.* 109.27. Collecta *magiſtra.* 100.38

Comani. *populi.* 212.17

Compoſitio *inter Epiſcopum Norwici, & Priores de Wimundham & Binham,* 129.40. *inter Lincolnienſem, & Abbatem S. Albani,* 230.34

Communiones *menſtrua in Abbatiis,* 173.54

Concilium, *ſive Parliamentum Londini,* 77.44

Concilium *in Anglia, apud Chalcuth,* 25.51 *aliud,* 28.17

Concilii *(Niceni 2) liber, mittitur in Angliâ,* 21.28

Concilium *Turonenſe,* 89.9

Concilium *Lateranenſe,* 116.50. 133.marg.

Confeſſio *menſtrua in cœnobiis,* 218.53

Confeſſiones *monachorum annuæ, & quotidianæ,* 171.4,5. *Menſtrua,* 173.54

Conqueſtoris *calliditas in diſponendaAnglia,*47. 30. & 43.56. *opprimit Anglos,* 47.43,46. & 48.23,44. *Timet ſibi ab Anglis,*48.31. *jurat ſe leges conſervaturum,*48.37. *moritur,* 50.8

Conradi *R. Siciliæ, reſponſiones ad Papam,*192.&c.

Corporalia

Corporalia *inveterata, ſuper Altare reſervabantur.* 44.43
Crux *S. Amphibali, prima quæ fuit in Britannia,* 127.1. Crucis *dominica, pars.* 126.28
Cruces, *loco ſigillorum, in chartis veterum.* 238. &c.
Crucesignatorum *vota commutat Papa pro pecunia,* 225 &c. *morientium ſine teſtamento, bona Terra ſancta deputantur,* 226.41
Custodiæ *Eccleſiarū vacantium,* 130.51. & 131.18

D

Dalmaticas *in Angliam mittit Carolus magnus.* 20.50
Damiata *Civitas, à Chriſtianis capta,* 165.15. *major evidentia de ejus captione,* 166.5. *modus captionis,* 167. &c. *Alia litera de eare,* 168.50
Dani *primò irrumpunt in Angliam. ab Offa reprimuntur,* 22.21. &c.
Decretales *Innocentii 4.* 179 4
Dedicatio *Capella,* 92.35. *Eccleſia,* 96.41. & 55.30. vid. p. 78.3. & 125.30. & 122.17
Dei *gratia, in ſtilis Epiſcoporum.* 81.31
Denarius *S. Petri, Roma conſeſſus,* 29.36. *quare,* 29.48. & 30.57. & 36.10. *Romeſcot dictus,* 31.37. *Cœnobio S. Albani conceſſus,* 31.38, 47 & 36.12
Diſciplina *monaſtica reformata,* 49.43
Domucenſis (Dunwicenſis) *Epiſcopatus in Suffolcia,* 30.46. *qui & poſtea Tedſordenſis,* 22.4
Duellum *inter pugiles,* 110.32
Dotationis *Eccleſia, forma,* 57.23, 52. & 58.12. & 68.33. & 69.13

E.

Eadmarus *Abbas 9. S. Albani,* 41.10
Eadrithus *Abbas 5 S. Albani,* 38.45
Eadricus *Abbas 2. S. Albani,* 37.10
Ealdulphus *fit Lichfeldenſis Archiepiſcopus,* 21.51 & 22.12
Ealdredus *Abbas 8. S. Albani,* 40.30
Edwardus 1. *Rex, accepturus Alionoram Caſtella in uxorem,* 196.25. *Dos ei aſſignata à Rege Patre,* ibid. 19
Eccleſia à Saracenis prophanata, expiatur, 168.6
Eccleſia *S. Albani, ex opere lateritio,* 50.11
Eccleſiæ *S. Albani dedicatio,* 55.30 *fit Lincolnienſis Diœceſeos,* ibid. 48. *eam Papa voluit appropriare,* 63.10
Eccleſiæ *S. Albani Woodſtreete London, antiquitas,* 50.41
Eccleſiæ *S. Petri, S. Stephani, & S. Michaelis, in villa S. Albani ædificatæ,* 39.46
Eccleſiæ *S. Benedicti, & omnium Sanctorum, in Cantebrigia,* 50.38
Eccleſia *S. Petri in villa S. Albani, fit vicaria,* 100.22
Eccleſia *S. Michaelis de Kingesburye, fit vicaria,* 100.23
Eccleſia *Redburne dedicatur,* 125.30
Eccleſiæ *jura, per Regem oppreſſa, queruntur Angli,* 197.13. & 199.30. &c. *de ea re, modeſtè cum rege agit Papa,* 197.41
Eccleſiæ *ornamenta, munda: & quare,* 172.40. *in iis, negotiationes vetitæ,* ibid. 43
Eccleſiarum *vacantium bona, per procuratores adminiſtrabatur,* 194.10, 23
Eccleſiaſticarum *libertatum invaſores, excommunicandi,* 205.37. *& eorum terra &c. interdicta ſuppoſita,* ibid. 40. & 206.41. &c. & p. 207. 208, 209. *Clericus intruſus in beneficium, per laicam poteſtatem, excommunicandus,* 205.54. *Et ejus procurator,* 206.4. *Eccleſia ejus interdicto ſuppoſita,* ibid. 13. *nec parcatur ipſi regi oppreſſori,* 207.35. 208.43
Egfridus, *Offa 2. filius, naſcitur.* 13.16
Egfridus *filius Offa, coronatur,* 26.1. & 36.26. *beneficentia ejus in cœnobium S. Albani.* 26.28
Egfridi *Regis, charta.* 239.
Eleemoſyna, *non poteſt inelcemoſynari.* 93.14
Eleemoſynæ *monaſterii S. Albani.* 57.30
Eleemoſynæ *monachorū prandii reliquia.* 170.17
Elienſes *monachi, litem movent Sancti-Albanenſibus, de Reliquiis S. Albani.* 44 24. *convincuntur.* 44.50. & 60.49. & 45.15. & 60.46 *confitentur ſe non habere reliquias Sancti Albani.* 88.54
Epiſcopi cœnobiorum procuratores conſtituti. 130.55. *Epiſcopi celebrantis, habitus.* 95.54
Cum proceſſionibus Epiſcopi *recepti à cœnobiis diœceſeos ſuæ.* 75.6.52
Epiſcopatuum *antiquorum regni Merciorum, ſedes.* 30 45
Epiſtola *Papæ ad Henricum tertium.* 197.12
Ethelredus, *totius Albionis cæterarumq́, gentium in circuitu perſiſtentium, Baſileus.* 240.28. & 241.40
Euchariſtia, *in vaſe pendebat ſuper altare.* 89.55. & 92.48, 49 Vide Cyphus, & vide p. 142. 112
Euſtachius *de Len; injurias patitur ab Electe Wintonienſi.* 187 per totum.
Excommunicatio *in genere.* 143.17
Excommunicationis, *aliqua ceremonia.* 143.17. & 180.49. & 187 49
Excommunicare *Optimates, Henricus 2. prohibet.* 83 56
Excommunicantur *Eccleſia oppreſſores.* p. 204.40. & 205.206.207.208.209. per totum.
Expiatio *Eccleſia profanata.* 168.6

F.

Falcaſius *dux, vexat* Sancti-Albanenſes. 119.8 *Moritur miſerabiliter.* ibid. 20
Feretrum *S. Albani, deſcribitur.* 92.20
Firma, *quid.* 56.34
Firmæ *Monaſterii S. Albani.* 56.35. & p. 64.46
Fiſpolſtrate, *via.* 40.17
Flamſtude, *Capella, pertinens ad Redburne.* 55.50
Foriſfactorum *ſuper foreſta Regis: Capitula & Inquiſitiones.* 154 9
De Foreſtarum foriſfactis, capitula & Inquiſitiones. 154 1. *Quomodo puniuntur Malefactores.* 156.13
Fretherieus *Abbas 13. S. Albani.* 46.25. *dux eligitur contra Conqueſtorem* 47.45. *multa ab eo patitur.* 49.10
From *Eccleſia S. Albani; quot annis ædificata.* 103.57
Fulgura *diverſa.* 132.19

G.

Galfridus *de Childewike, perſequitur Eccleſiam S. Albani.* 142.50. & 143.30

Garinus *Abbas* 20.*S. Albani.* 94.10. *ejus ſtatuta.* 95.37. *Cum ſandaliis, chirotheca & annulis, primus celebrat.* 95.54. *fundat Eccleſiam S. Mariæ de Pratê,* 96.41. *charta ejus.* 97.1. *Inſtituta ejus.* 99.12. *Indulgentia ejus.* 101.11. *Superflua Liturgia reſecat.* 101.15. *reformat habitus Novitiorum.* 101.56. *Ejus negligentia, & mors,* 102.15. *&c. rigorem ordinis relaxat.* 102.26

Gaufridus *Abbas* 16.*S. Albani.* 56.12. *Ludus ejus de S. Katherina.* ibid. 21. *Beneficentia in domum ſuam.* ibid. 29. &c. & 62.50. *Structura.* 58.14. *charta ejus de Sopwelle.* 59.1. *Fabricat thecam S. Albani.* 58.34. & 59.14. *Negligentiæ.* 63.30 *Mors* 64.6. *Anniverſarium ejus.* 100.25

Gratia *Dei, in ſtilo Regis Offæ.* 238.37 *& in ſtilo Epiſcoporum.* 81.39

H.

Hæreſis *publicè prædicata, in Lombardia: & Mediolam, Briſa, Mantuaque.* 193.41

Hatfeld *Cella, combuſtio.* 244.33

Henricus 2. *R. terras coronæ revocat.* 70.14. *Non vult regnũ ſubjectũ eſſe Rom. Curiæ.* 79.44. 80.14

Henricus 3. *Rex minorennis; factus ætatis plenæ, per Papam.* 152.1

Henricus 3. *Rex ut pecuniam extorqueat, ſimulat Regem Caſtellæ contra ſe venturum: Reſponſio Parliamenti.* 189. &c.

Henricus 3. *R. opprimit Eccleſiam.* 199. &c. *Excommunicatos per Breve ſuum liberat.* 200.26. *Iis communicat.* 200.30. *Non ſinit Iudæos corã Iudice Eccleſiaſtico convenire.* 201.34

Henrici 3. *Breve ſive litera patentes, ad 4. milites uniuscujuſque Comitatus: ad inquirendum de Tranſgreſſionibus contra Regem.* 215.2. *ſine conſilio procerum, Siciliæ regnum ambit.* 215.48

Heremitorium *de Modri.* 58.5

Heremitorium *in inſula Koket.* 229.3

S. Hieronymi *brachium, & baculus.* 126.42

Homagia *à ſuis Tenentibus, capiunt Abbates,* 140.52. & p. 142.42

Hoſpitalis *S. Iuliani fundatio.* 57.38

Hoſpitalis *S. Iuliani fundatio.* 244.51

Charta Regis de eare. 245.

Privilegia Paparum. 246.

Confirmationes Abbatum. 246.

Statuta domus. 247.

Statuta alia, ſive Articuli. 257.

Hubertus *Comes Cantiæ, juridicè ſe defendit contra Regem.* 149.1. *factus Iuſticiarius Angliæ.* 150.10. *obſidet Caſtrum Bedfordiæ.* 151.13. *è carcere fugit ad Aſylum Eccleſiæ.* 153.21. *excuſat ſe de utlagatione.* ibid. 22. *& de Rupellæ amiſſione.* 152.50. *Filiam R. Scotiæ primogenitam ducit.* 152.25, 35. *Comitiſſam Gloverniæ deſponſat.* 152.28, 41. *Alius dies reſpondendi, ei datus.* 153.49

Humbertus *Lichfeldenſis Archiepiſcopus.* 26.12

Hymnus, *Veni Creator Spiritus.* 26.30

I.

Ignis *Græcus.* 167.53

Impetratio *Epiſcopi Lincolnienſis, ne religioſi poſſideant beneficia.* 179.22

Indulgentiæ *Papales, ſunt relaxationes pœnarum, confeſſis injunctarũ.* 23.32. & 158.38 & 125.17

Innocentius 3. *Papa; Barones animat contra R. Iohannem.* 107.19 *fulminat in Barones.* ibid. 21

Innocentius 4. *Papa, concedit Patronis Eccleſiarũ, liberam præſentationem, &c.* 185.

Interdictum, *terra populoque interminatum; ob Eccleſiæ oppreſſionem.* à p. 204.40. ad p. 209.

Johannes 1. *Abbas S. Albani.* 21. 103.1. *ſtructuram incipit, nec perficit.* 103.30. *alia ejus ſtructura.* 104.4. *Mirabile quiddam ei contingit.* 107.40. *Pſalmos omnes ordine retrogrado, recitat.* 108.18. *Iocalia, ejus tempore proviſa.* 108.30 *Ejus ſtatuta.* 109.1. &c. *Tribulationes ejus, quod Papæ contra regem adhæſerat.* 109.40. *ſexcentas marcas, & poſtea quingentas, coactus dat Regi* Iohanni. 110.14. *pœnitentia, & finis ejus laudabilis.* 111. per totum. *Moritur.* 112.46. *Ejus negligentia.* 113.18

Iohannes 2. *Abbas S. Albani* 23. 133.12. *eligitur.* 136.55. *Rex aſſenſum præbet.* 135.30. & 137.17 & 140.43. *Confirmatur à Papa* 138.54. *Et in Conventu.* 139.20. *Charta confirmationis.* 139.54. *Obedientia erga Romanam ſedem, Profeſſio formalis: Regis nulla facta mentione.* 140.12. &c. *Creatur.* 140.50. *Dona quæ contulit Cœnobio.* 142.14. *perſecutiones quas ſuſtinuit.* 144.30. *Bona Eccleſiæ non diſſipavit.* 145.51

Iohannes Manſel, *dominatur in Angliâ.* 143.4 *Legatus ad Caſtellæ R.* 196.17

Iohanni *de Ordine Minorum poteſtas à Papa conceſſa, ad colligendas Pecunias.* 159. *Autentica & Mandata plura, ſuper ea re.* 159. &c. *fit Nuncius Apoſtolicus.* 160.18

Judæi, *à poteſtate judicis Eccleſiaſtici, à Rege per vim exempti.* 202.34. *Chriſtianas nutrices, habere non poſſunt.* ibid. 43. *characterem ſive ſymbolum* Iudaiſmi, *palam deferre debent.* ibid. 43. *aliter excommunicantur.* ibid. & p. 207.55

K.

Koket *inſula.* 219.2

L.

Laicus *prædicat.* 96.39

Laici *fraudulenter beneficia obtinent.* 159. ult. *& Abbates Prioreſq;* 160.3

Lambertus *Archiepiſcopus Cantuariæ: Archiepiſcopatum dimidiat.* 25.52

Lambeth, *Manerium Archiepiſcopi Cantuar.* 187.23. *& Croiden,* 188.4

Lanfrancus *fit Archiepiſ. Cantuariæ,* 48.6. *quaſi ſecundus rex habetur.* 48.56. *obit,* 52.25

Lanternam *deferre: pœna (olim) clauſtraliũ,* 52.3

Laurentius *Advocatus Huberti de Burgo,* 149.1

Legiſtæ, *olim erant Clerici,* 190.41. & 10.11.15

Legulei *noſtri, Banci narratores dicti,* 142.56

Legum *ſecularium ſtudium, à Papa clericis prohibitum,* 191.23

Legum *ſtudium, quæſtuoſum,* 190.49

Leofricus,

Leofricus, *Abbas* 10. *S. Albani*, 41.10. *vendit ornamenta Eccleſiæ ut alat pauperes*, 42.30

Leofſtanus *Abbas* 12. *S. Albani*, 45.23

Leproſorum & Leproſarum *hoſpitalia*, 96.44

Lichfeldiæ *Archiepiſcopatus conſtituitur*, 21.33. *quamdiu duravit, & qui erant ejus ſuffraganei*, 22.2.&c.

Literæ *Conventus ad Regem, pro præſentatione Electi*, 137.8. *Regis ad Papam, in favorem Electi*, 137.23. *Amicis in Curia Romana*, 137.54. *Epiſcoporum ad Electum*, 138.44. *Papæ ad Electum*, ibid. 51. *Excuſatoria Epiſcopi Londinenſis*, 139.10. *Elienſis, ad Conventum*, 139.30. *Ad Regem*, ibid. 40. *Regis, ad Tenentes S. Albani*, 140.40

Literæ *Papales mitigatoria*, 184.51

Literæ, *Attornatum vel Procuratorem conſtituentes, forma*. 184.24

Literæ *Richardi Comitis Cornubiæ, ad Regem*. 189.51

Literæ *Henrici 3 R. ad Papã, pro negotio de Hertoburne*. 195.3. *ad Cardinalem*, ibid. 41

Literæ *Regis Romanorum (Richardi) ſeneſchallo ſuo*, 210

Literæ *Communitatis Angliæ ad Papam*, 215.40

Literæ *Baronagii Angliæ, ad Papam*, 221. *Alia, contra Electum Wintonienſem*, 222. *Papales, Communitati Angliæ*, 222. *Papales Comiti Richardo conceſſa, pro collectione decimarum, & redemptione Votorum Cruceſignat*. 225. *Regis, Baronibus Scaccarii, pro revocatione iniqui judicii Henrici de Mara*, 235. & 236

Literæ *Conventus S. Albani, Regi miſſa, pro impetranda libera electione Abbatis ſui*, 136. 2. & *Cancellario*, ibid. 20. *Prioribus Cellarum, ut conveniant ad Abbatem eligendum*, ibid. 32

Litaniæ; *Sanctorum nomina, honoris aut gratitudinis cauſa, eis inſerta*, 71.25

Liturgiæ *S. Benedicti ſuperflua, reſecantur*, 101.15 *de ea* Liturgia, *plura*. ibid. *In Liturgia, quædam mutantur*, 127.28

Liturgia *in creatione Abbatis*, 141.20

Liturgiæ *partes quædam, in Anniverſariis S. Ædmundi*, 158.40.&c.

Ludovicus *Gallus nummos extorquet ab Abbate S. Albani*, 116.12

Ludovicus *Gallorum Rex, à Saracenis in Ægypto devictus*, 181.50. *ex carcere evadit*, ibid. 51. & 182.18. *Trengas cum ſoldano Babiloniæ facit*, 183.30

De Luitonę *eccleſia, lis*, 67. 1. *conceſſa cœnobio S. Albani*, 68.12. *lis altera*, 68.40. & *tertia*, 70.20. *pacificata*, 70.40

De Luitonæ *Eccleſia, compoſitio*, 130.34. *vicaria ibidem conſtituta*, 131.8

Lupi *in Anglia*, 45.49

M.

Malcolmus *Scotiæ Rex, quinquies Northumbriam vaſtat. occiditur*. 198.22.&c.

Marchiæ *Comes Hugo Brunus, Damiatæ perit*, 167.48

Margareta *Flandriæ Comiteſſa, à Will. Hollando, devicta*, 227.

Mathæus Pariſ. *non omnino ſuperſtitioſus*, 141.9

Marmodius *Walliæ Rex*, 16.35 &c. *dolus ejus militaris, contra Offam*, 17.23. *quem fugat*, 18.28 *vincitur*, 18.50.&c.

Minuti *ſanguine monachi, ad quæ obligantur*, 99.19. &c. per totum. & 100.35. &c. & 101.1.

Minutorum Monachorum *diæta*, 51.54

Miraculum *de ſanato brachio*, 55.22

Miraculum, *de Herberto Duket, in pigmeam ſtaturam coarctato*, 68.52

Miracula *plura*, 96 & 122.34

E Miſſa *quædam abraduntur, in Concilio Lateranenſi*, 127.14. *Nomina propriorum ſanctorum, Secretæ miſſæ, tunc inſerta*. 117.12

Monachi *non poſſunt alibi in Abbatem eligi, ſine proprii Abbatis licentia*, 85.16

Monachorum *ſepultura*, 95.40

Monachi, *beneficia non habeant*. 179.22

Monaſteriorum *ſervitus, ſub regiis ſatellitibus*, 135 44

Moneta *retonſa, non permiſſa*, 164. 50. *penetranda*, 165.1

Morientes *monentur dare in ſubſidium Terræ ſanctæ*. 226.43

Mortui, *ad vitam reducuntur*. 8.46

N.

Natales *Chriſti dies feſtivi & conviviales*. 17.35,38 & p. 18. l. 19

Negotia *Eccleſiæ S. Albani per W de Hertune*. 231

Normanni *nubunt nobilibus Angliæ puellis: & Angli, Normannicis*. 47.28

Northaga *ſilva ; de ea, lis*. 82.32,&c.

Northanhumbriæ *Rex à Scotis vexatus, Offæ implorat auxilium*. 7.15.20

Novitiorum *monachorum, habitus*. 101.56

O.

Obedientiarii *Monaſterii, reddant rationes officii ſui, annuas*. 170.8

Obedientiarii *in cœnobio, quando reddunt compotum*. 229.39

Ocreæ, *primum permiſſæ monachis*, 100.53. 127.22

Ocreæ *roſtratæ, adhuc in uſu*. 175.42

Offa 1. *cæcus & mutus à nativitate*. 1.10. *Loquitur*. 2.20. *Riganum devincit*. 3.30. &c. *Coronatur*. 6.3. *Uxorem ducit*. 7.4. *Scotos devincit*. 7.30. *Dolo Reguli Eboracis deceptus, uxorem & liberos perdit*, 7.34 &c. *Eremita, liberos ad vitam reducit. & reginam alit*. 8.12.&c. *regiq; incolumes reſtituit*. 9.31. *Regem hortatur, ut cœnobium fundat*. 9.49. *Quòd* Offa *negligit*. 10.5 *Moritur*. 10.4

Offa 2 *Rex Merciorum, Tuinfridi filius*. 10.22. *Pineredus primo dictus: natura infirmus*. 10.24 *convaleſcit*. 10.55. *ejus bellum cum Beormredo: & victoria*. 11.20. &c. *promittit ſe cœnobium ædificaturum*. 12.8. *Eligitur in Regem Merciorum*. 12,20. *qualiter uxorem duxerit*, 12.30. *hoſtes ſubjugat*. 13.18. *qui Caroli magni auxilium imploravit*, ibid. 30. & 14 40. Offa, *Carolo reſcribit*. 13.52. & 20.20. *Eſt-Anglorum Regẽ vincit*. 14.20. *Kentenſiũ Regẽ debellat*. 15.34.&c. *Ut et Northanhimbros, Auſtrales & Occidentales Saxones*. 16.15. *Quorũ Reges in Walliam fugiẽtes, perſequitur*. 16.42. *Marmodio Walliæ regi, ſcribit*.

ſcribit, 16.49. *vincit*, 19.10. *Humilitas & pietas ejus*, 19.20, 30. & 31.12. *Quando vixit*, 19.53. *Archiepiſcopatum Lichfeldia conſtituit*, 21.33.&c. & 25.52. *Danos, Anglia deturbat*, 22.37. *Reges devictos, regnis reſtituit*, 22.52 *Filias dat nuptui*, 23. *recipit regnum Orientalium Anglorum*, 25.36. *Coronat filium Egfridum*, 26.1.& 36. marg. *Oratio & votum, de cœnobio fundendo*, 26.25. *invenit corpus S. Albani*, 26.40.&c. *Romam pergit*, 28. 11. & 41. *Colloquium ejus cum Papa*, 29.20. *Scholam Anglorum, Romæ dotat denariis S. Petri*, 29. 38. *fundat cœnobium S. Albani*, 29.50. *Abbatem ibi conſtituit*, 30.12. *Oratio ſuper ejus*, 30. 24. *Dominationis ejus amplitudo*, 30. 45. *Ut Tubicines ſemper præirent regem, præcipit*, 31. 20. *Poſſeſſiones quibus cœnobium dotavit*, 31. 32. *mors ejus & ſepultura*, 32.1

Offæ *R. Charta*, 237.22.& 238.30.

Offeleia *villa in Hertfordia*, 32.5

Offekirk *Eccleſia, unde*, 18.3

Ordines *ſacri, ad altare facti*, 119.24

Ordinationes *dignitatum, à Papa conceſſarum*, 191.30

Oſwinus *Rex ſanctus, ubi ſepultus*, 51.6

P.

Pallium *Archiepiſcopale*, 22.12

Papalis *benedictio, nummis comparanda*, 117.44

Parma *civitas, obſidione liberatur*, 164.14

Parliamentum, *ex Epiſcopis, magnatibus regni, & toto Regis Concilio*, 235.23

Patronatus *beneficiorum, non vendendi*, 160.31

Paulus *Abbas* 14. *S. Albani*, 49.30. *diſciplinam reformat*, 49.45. *Eccleſiam conſtruit*, 50.11. *Eccleſia multa perquirit*, ibid. per totum. *dona ejus tempore, Eccleſiæ collata*, 51.50. *ejus ordinationes monaſtica*, 51.37. & 52.1 &c. *amicitia cum Lanfranco*, 52.24. *Ejus negligentia*, 52.36.&c. *obiit*, 53.30

S. Pauli *London: Eccleſia, à viſitatione Cantuarienſis Archiepiſcopi, olim libera*, 180.41

Poëſeos *veterum, aliquot diſticha*, 110.& 111

Poſſeſſionem *in prædio dandi modus*, 81.31

Prædictio *Aſtronomicorum Toletanorum*, 264.1. *alia*, ibid.50

Præpoſiti *villa*, 230.37.& 234.28

Præſides *(Comitatuum qui) jam vicecomites*, 83.20

Prandentibus *monachis, oſtia claudenda*, 170.21

Preces *in obſerandis foribus uſitata*, 46.47

Prior *Cellæ, Abbati ſubjectus*, 87.6

Priores, *quid debent Epiſcopis Dioceſees*, 130.3

Proceſſiones *nudipedales ante altaria*, 235.28

Proceſſus *antiqui, forma*, 75.13

Procurationes *debita. Epiſcopis viſitantibus*, 179. 47. & 180.15.42. vide p. 186.24. & 188.12

Procurator *hoſpitalis, Laicus*, 96.36.39

Proprium *vel peculium monachi, quid*. 176.27

Q.

Quadrageſima *Benedictinorum*, 170.12

Qualmhul, *vel* Quamweld *ager, unde*, 4.19

Quendrida, *Offa uxor: mala*, 12.41, 50. 23.25. *trucidat Albertũ Regẽ*, 24 32. *Trucidatur*, 25.20

R.

Radulphus *Abbas* 17. *S. Albani*, 64. 28. *beneficentia in domum*, ibid.50. *Ignorantia*, 65.22 *mors*. 65.56

Radulphi *Chenduit, mors*. 144.20

Regis *famuli, ſive miniſtri, (olim) non excommunicabantur, inconſulto Rege*, 202.8

Pro Rege, *Miſſæ & commemorationes celebratæ*, 171.49, 51. & 173.21

Regulæ *ſive conſuetudines Monialium de Sopwelle*. 262.

Reſignationis *ſui juris, modus*. 81.27

Reſtitutionis *ablatorum, neceſſitas*. 197.45

Richardus *Abbas* 15. *S. Albani*, 54.1. *Poſſeſſiones perquiſita*, ibid. 25. &c. *Brachium ejus marcidum ſanatur*. 55.22. *Eccleſiam ſuam dedicat*. 55.30. *Negligentia*. 55.42

Richardus *Cornubiæ Comes, dominatur in Anglia*, 143 4

Richardus *Cornubiæ Comes, & Rex Romanorum: de itinere ſuo verſus Germaniam, literas dat ad ſuum ſeneſchallum*. 210. *prima ejus in Trevirenſem, victoria*. ibid. l. 40. *coronatur*. ibid.48

Richardus *de Mariſco, Epiſcop. Dunelmenſis*. 110.7

Riganus, *ambit regnum Occidentalium Saxonum: rebellis contra Warmundum Regem*. 1.10. *victus moritur*. 3.55

Riganburne *amnis, unde dictus*. 3.57

Robertus *Londinenſis; ſupraviſor S. Albani à R. Iohanne ſubſtitutus*, 109.47

Robertus *filius Walteri, vir potens*. 104.18. *multa molitur contra cœnobium S. Albani*. 104 52. *Pax cum eo*. 105.50. *Lis nova pro Cella de Binham*. 106.12. *Capitaneus rebellium contra regem*. 106.56. *ultio in eum*. 13

Robertus *de Mumbray, fundat Cellam de Thynemue*. 199.19

Roberti *de Valoniis lis cum Abbate*. 82. 35. *cauſa cadit*. 84.46

Robertus *Abbas* 18. *S. Albani* 66.1. *acquirit Eccleſiam de Luiton*. 68.11. *Privilegium obtinet ab Adriano Papa*. 71.54. *De eo, lis, & compoſitio cum Epiſcopo Lincolnienſi*. 72. 56. *nova lites*. 74.10. *obtinet alia privilegia*. 73. 20. *beneficentia ejus erga Abbatem Weſtmonaſterienſem*. 73. 35. *obtinet novum privilegium*. 74.50. *citatur coram Angliæ Iuſticiario*. 75. 23. *Lis grandis cum Epiſcopo Lincolnienſi de juriſdictione*. 75. 40. *Allegationes pro Lincolnẽſi*. 75.4. *Pro Abbate*. 76. 6, 33.& 78. 33. *Regis ſententia*. 80. 46. *conditiones pacis*. 81. 9. *Tempus ejus*. 81. 46. *Executio negotii*. 82. 1. *Abbas* Robertus, *mitratus celebrat*. 82.13. *Lis ejus cum Roberto de Valoniis*. 82. 35. &c. *obtinet*. 84. 46. *quomodo egit cum Abbate Monſtreoli, monacho ſuo*. 85. 25. *donat Arundeliæ Comitem* 85. 34. &c. & 88. 21. *ſedet primus ante alios Abbates Angliæ*. 89. 14. *ejus ſtructura*. 90.1. *Negligentia*. 90. 9. *Mors*. 90.27.

Robertus *Legriæ Comes, Angliæ Iuſticiarius*. 75.9 & 83.17. & 87.32

Rogerus *de Wendovre: Prior de Bealvair*. 119 45

diſſipat Eccleſiam. 119.45. deponitur. 121.2
Romanæ Curiæ avaritia. 63.10. & 71.47. & 117.40
Romana Curia venalis, 138. à lin. 1. ad 14. ibi offerendum. 140.34. & 141.52
Rupellam amittit R. Henricus 3. 150.33
Ruſtandus, Nuncius Papalis in Anglia. 197.35

S

Sacrilegii pœna. 241 2.&c.& 241.24
Sanctorum Localium nomina, primò ſecreto miſſæ inſerta. 117.12
Sandalia, Epiſcopi celebrantes gerebant. 95.55
Sanguinis Chriſti portio, miſſa R. Henr. 3. 161.38. quinque ſanguines ejus. 162. 23. & marg. unde probatur hunc fuiſſe verum ſanguinem. 162.14. objectiones in contrarium. ibid. 25. Solutio. ibid.
Scripta ſive Inſtrumenta veterum, non ſigillis, ſed Crucibus confirmata. 79.51
Secretarius Eccleſiæ S. Albani. 57. 21. &c. & 66.25.
Sepulturæ in cœnobii capitulo. 69.46. & 71.6,7. & 155.4
Sepulturæ Abbatum S. Albani, mos. 133.40. & 134.10.&c.
Siciliæ regni amiſſionem, Papa imputat Henrico 3. 223.
Sigilla, non adeo antiqua. 79.51. Sigillum Edwardi Confeſſoris. 80.6
Sigillis non utebantur Saxones, ſed Crucibus. 238.&c.
Simon, Abbas 19. S. Albani, nominatur à Conventu, ſed eligitur à Rege. 90. 50. amicitia ejus cum Thoma Becket. 91. 20. ob eam rem, iras Henrici Iunioris aulicorumque pertulit, 91.47. feretrum fabricat: dona Eccleſiæ confert. 92. 17,39. Invenit corpus S. Amphibali. 93. 33. negligentia. 93.50. mors. 94.5. Expilat Cellam de Thynemue. 118.22
Snotingenſis provincia (Notinghamia) 30.56
Somnus meridianus, monachis indultus. 101.8
Sopwelle Cella fundatur. 58 50. Monialium de Sopwelle Regula. 161.
Sotulares, monachi mutant pro ocreis. 100.53
Statuta Abbatum Nigri Ordinis. 169. 30. Innovationes eorum per Gregorium nonum PP. 173.46
Statuta Nigri Ordinis innovata. Monachorum ad ea reſponſiones. 228.50
Stigandus Archiepiſcopus, à Conqueſtore incarceratus. 47.48
Strages in Flandria. 227.
Subſcriptionum antiquarum formulæ. p.238.239. 240,241.242
Synodus Londinenſis. 72.25
Synodi in Paſchate. 130.22

T.

Tabulæ pictæ in Eccleſiis. 108.34.&c.
Tartari deſcribuntur: à p.211. ad p.214. Eorum patria, litera, cibus, potuſque: Equi, arma, & Rex. 211. & 212. Parvulorum captivorum frontibus, characterem inurunt. 211.46.& 212. 12. victoria. 211.25. & 212.23.& 213.17. &c.& 214.42
Te Deum canebant ſtantes. 134.35.
Rumores de ſtatu Terræ ſanctæ. 183.19
Teſtamentorum veterum formula. 243.3,23
Theca ſive feretrum ſanctarum reliquiarum. 55 11 S. Albani. 59.13.&c. 45.4
Thomæ Becketti turba, 91.20. &c. Mort. 92.7
Thinemue, facta Cella S. Albani. 51.8. compoſitio cum eâ facta. 55.2
Thynemue Cella, fundatur. 199.19
Trabes pictæ ſupra altaria. 112.50
Tranſlationis S. Albani, feſtivitas. 60.12
Tuinfredus, Offæ 2 pater, 10.32. & 11.49. reſignat comitatum filio. 12,1. moritur. 13.10
Tubicines juſſi præire reges. 31.26
Turcomanni deſæviunt in Antiochia. 183.54

V.

Verulamium, olim dictum Watlingaceaſter. 240. 34. & 241.47
Vicariæ aſſignatæ per Abbates: 130.50
Vicarius Archidiaconi Pictavienſis; mitratus. 80.26
Vicecomitis Hertferdiæ, computus. 192.8
Vigiliæ per villas regni. 230.49
Viſio S. Edwardi R. de ſeptem dormientibus. 46. 33. de ſubmerſione Danorum Regis. 44.18
Viſitationis Epiſcopalis, ordo. 179.38
Vitia & mores introducta per Normannos. 46. 34,40
Unwona, Legreceſtrenſis Epiſcopus. 26.50
Votorum redemptio. 225.&c.
Uteſia malefactorum ſectanda. 230 51
Vulſigus Abbas tertius mutat habitum monaſticum. 37.36. ſic & Wulnothus Abbas quartus. 38.10
Vulſegus Abbas ſextus S. Albani. 39.35
Uxores donabant aut vendebant terras, unà cum viris ſuis. 45.34,37

W.

Warmundus, Occidental. Saxonum Rex, 1.1. ædificat Warwick. ibid. Pater Offæ primi. ibid. parat bellum Rigano rebelli: quem per Offam filium vincit. 3. reſignat regnum filio. 4. 30. moritur. 5.47
Warwick ædificata. 1.1
Watlingeſtrata. 30.8
Werlamceſtre urbs. Warlam aqua. 40. 32, 34. Anchoræ, oſtreæ, &c. ſub terra ibi inventa. 40. 43. Sol & Mercurius ibi culti. 41.26
Weſtmonaſterii Abbas, litem habet cum Sancti-Albanenſi de ſilva. 47.5
Weſtmonaſterii Charta, ut Conventus demortui Abbatis bona habeat. 192.41
Willegodus Abbas primus S. Albani. 35. moritur. 36.33
Willielmus Abbas 22. S. Albani. 114. 10. murmur Conventus adverſus eum. 114.47. recuſat homagium Ludovico Gallo. 116.5. quæſtio ejus in Concilio Lateranenſe. 117.5. centum marcas dat pro benedictione Papali. 117.41.

Cellas

Cellas ſuas viſitat. 118.1. & 119 41. *Priores cellarum multos deponit.* 120.43.&c. *ejus ſtructura.* 121.33. *fabricat S. Amphibale feretrum.* 121.12. *& alteare S. Wlſtano.* ibid. 43. *Altare S. Albani adornat.* 122.50. *Miſſam de beata virgine introducit.* 123.55. *plurima ejus donaria, & ornamenta, cum ſtructuris.* 124. & 125. *Crucem de Ioſophat emit.* 126.25. *& alias reliquias.* ibid. *Iactura & damna ejus.* 128.38. &c. *Moritur.* 132. 47. *Ejus ſepultura, mos.* 133.40. *Ejuſq; laus.* 134.30
Willielmus *Rufus, Rex.* 50. 13. *Occiditur.* 52.49
Willielmus *Hollandiæ Comes, à Margareta Flandria Comitiſſa incarceratus.* 227. 22. *Liberatus, bellum infert Comitiſſæ.* ibid. 28. *victoria potitur cruentiſſima.* ibid.
Willielmus *Pigun, proditioſus Monachus S. Albani.* 104. 36. *execrabilis ejus mors.* 105.25
Willielmus *Hertune, Romam mittitur.* 195.14
Wincslave *manerium.* 26.36. & 27.20. 31.35
Wintonienſis *Epiſcopi ædes in Suthwerck.* 187.35 *& apud Ferneham.* ibid. 37 *Injurias infert Euſtachio de Len.* 187. per totum. *De eo conqueruntur Angli.* 216. 11. *Reformationem regni perturbat.* ibid. 23. *abdicatur regno.* ibid. 50. *erat tantum Adminiſtrator, non Epiſcopus.* 217.17
Wlnothus *Abbas 4. S. Albani.* 38.10. *Mutat habitum monaſticum.* ibid. 20
Wlſtani *coſta: & Altare.* 112.41
Woden *Idolum, eſt Mercurius.* 41.37
VVormenhert, *Draconis ſpelunca.* 40.53

X.

Xenia *monaſterii S. Albani.* 56.54

Z.

Zingiton, *vel Cingis Cham, Tartarorum Rex.* 211.46. & 212.12

Cognominum, *ſive* Familiarum, INDEX.

Unà cùm Regibus, ſub quibus floruerunt.

A

Robertus Agoillum. (*H.3*) 187.19
Richardus de Albenie (*ſub Ruſo*) 53.4
Willielmus de Albaneia, *pincerna Henr.I.* 85.36
Godefri de Aneſi (*ſub Conqueſtore*) 50.6
Alexander *de Appletune.* (*Iohn*) 112.4
Iohannes Aſtmar. (*H.3*) 145.28
Gaufridus Agnus. (*ſub W.Ruſo*) 78.42
Radulphus de Arderne. (*H.3*) 192.28
Alexander *de* Andewill. (*H.3*) 215.3

B

Willielmus Baſſet. (*H.2*) 90.13. *Alan* Baſſet 157.24
Robertus de Britbwelle. (*Iohn*) 112.54
Martinus de Boderſham. (*H.3*) 121.2
W.de Bello-campo. (*H.3*) 151.14
Thomas de Blanckmunſter. (*Ioh.*) 128.43
Robertus Linc.Epiſc.cognomento Bloett. (*W.Ruf.*) 78.22
Richardus de Brantefeld. (*Iohn*) 118.46
Emma de Bradwein. (*H.1*) 58.9
Wido de Bailoil. (*ſub H.1*) 55.57
Robertus filius Baldewini. (*Iohn*) 113.33
Simon de Bellocampo. (*H.1*) 57.49. 151.14
Maſſy Beſily. (*H.3*) 153.9
Alicia de Brutewelle. (*H.3*) 131.55
Nicholaus Beleſmeius. (*H.3*) 132.3
Alexander de Burgo. (*H.3*) 121.10
Hubertus de Bargo. (*H.3*) 149.1
Henricus de Braybroc. (*H.3*) 151.3

C

Rogerus de Chandos. (*H.1*) 57.48
W.de Crancumbe. (*H.3*) 153.39
Rogerus de Childewike. (*H.3*) 131.53. & 142.41
Willielmus Camerarius. (*R.St.*) 66.56
Gilobertus de Cimmay. (*R.St.*) 67.13
Robertus de Camera. (*R.St.*) 70.47
Iohannes Clarel. (*H.3*) 112.42
Willielmus de Caune. (*Iohn*) 116.25
Richardus de Crokeſley. (*H.1*) 131.52
Henricus de Colevilla. (*H.3*) 230.11. & 24
Matheus de Cantebrugge (*H.3*) 121.50
Stephanus de Croinden. (*H.3*) 187.20
Radulphus Chaindut. (*H.3*) 142.39

D

Herbertus Duket. (*R.St.*) 68.51

E

Hugo de Evermori (*ſub Will.Ruſo*) 50.15
Gilebertus de Everſolt, *vel* Everſold. (*Iohn*) 103.43.55
Robertus le Eſpeter. (*H.3*) 236.21
Stephanus de Egleſeild. (*H.3*) 133.30

F

Philippus de Foreſta. (*H.3*) 187.17
Asketillus filius Hereberti. Fitzherbert. (*H.2*) 97.40
Euſtbatius de Faucumberg. (*H.3*) 150.3
Willielmus de la Faite. (*H.3*) 180.37
Gulielmus de Feſchamp. (*H.3*) 121.4
Gilebertus cognomento Foliott. (*H.2*) 72.ult.

G

Willielmus Gaucer. (*H.3*) 187.20
Warinus filius Geroldi. (*H.3*) 132.1
Robertus de Gorham. (*H.2*) 73.8. & *Gaufridus de* Gorham *frater ejus.* lin.11
Henricus de Gorham. (*H.3*) 132.6
Johannes de Gray. (*H.9*) 153.9
Radulphus Gubum. (*Iohn*) 108.37
Radulphus cognomento Gubium. (*R.Steph.*) 64.28
Hugo de Goldcliff. (*Iohann.*) 103.32

H

Richardus de Hou. (*H.1*) 57.45
Robertus de Humez. (*H.2*) 78.8
Rogerus de Hertfort. (*Ioh.*) 113.26
H. de Hathelokeſtuna. (*H.3*) 230.3
Henricus de Helewotrune. (*H.3*) 192.28
Willielm.de Huntintolt. (*H.3*) 222.43
Willielmus de Hortune. (*H.3*) 195.54
Henricus de Horwell. (*H.3*) 215.4

K

Robertus de Kingham. (*H.3*) 133.30

L

Alexander de Langley. (*Ioh.*) 112.1
Richardus de Lucy. (*H.2*) 81.56
Adam de Linlie. (*Ioh.*) 110.27
Rogerus de Limes. (*H.1*) 57.44
Willielmus de Lichefeld. (*H.3*) 180.37

M

Rogerus de Milleri. (*H.2*) 86.10
Henricus Mordac. (*R.St.*) 69.21
Robertus de Mumbrai, *Comes Northanhimbrorum,* (*ſub W.Ruſo*) 52.4. & 199.2
Gaufridus de Maphame. (*ſub Ruſo*) 54.53
Rogerus de Meredine. (*H.3*) 132.8
Robertus Mai. (*Ioh.*) 119.4
Iohannes Marſel. (*H.3*) 142.45
Willielmus Martell. (*R.Steph.*) 63.14
W.de Mandeville. (*H.3*) 152.32
Richardus de Mores. (*H.3*) 133.27
Ankctillus Malure. (*H.3*) 153.10
Gulielmus Martell. (*H.2*) 94.13
Richardus de Mariſco. (*Ioh.*) 110.7.51
Henricus de Mara. (*H.3*) 134.18
Robert de la Mare. (*Ioh.*) 128.42
Rogerus de Meridene. (*H.2*) 90.18

N

Radulphus de Nuers. (*H.2*) 85.39
Alexander cognomento Nequam. (*H.2*) 94.48 Necham.
Gulielmus de Nortune. (*H.3*) 132.8

O

Philippus de Oxehaie. (*H.2*) 131.52
Willielmus de Ockerſſe. (*Ioh.*) 118.10

P

Rogerus de Parco. (*Ioh.*) 103.18
Radulphus Pirot. (*H.3*) 132.13
Leofſtanus cognomento Plumſtan, p.45. l.25. *in marg.* & l.42.50. *ſub Edwardo Rege.*
Rogerus de Ponte. (*H.2*) 78.42
Iohannes Picard. (*H.3*) 187.20
Willielmus Pigun. (*Ioh.*) 104.43. & 120.31
Robertus Paſſelewe. (*H.3*) 153.10
Rogerus Portetanus. (*Ioh.*) 116.55

Guido

Guido Peverell, (*H.3*) 187.18

Q

Walterus de Querceto. (*R.St.*) 67.7. *id eſt de Cheſni.* 72.30

R

Richardus Rufus. (*Ioh.*) 118.47
Galfridus Ridel. (*H.2*) 80.33
W. de Radleghe. (*H.3*) 253.29
Richardus de Reines. (*H.3*) 132.14
Petrus de Rivall. (*H.3*) 253.19
Johannes de Rugetune. (*H.3*) 132.6
Robertus de Ros. (*H.3*) 215.3
Petrus de Rivallis. (*H.3*) 150.6
Walterus de Rale. (*H.3*) 187.18

S

Petrus de Syret. (*H.1*) 57.39
Richardus de Sancto *Claro.* (*H.2*) 86.23
Radulphus de Stanhame. (*Ioh.*) 116.35
Iohannes de Seldefort. (*Ioh.*) 113.27
Gilbertus de Siſſiverne. 45.14. *ſub ſancto Ed. Reg.*
Nicholaus Speciarius (Spicer) (*H.3*) 192.12
Walterus de Standune. (*Ioh.*) 113.33
Baldericus de Sigillo. (*R.St.*) 68.35. & 70.24
Alexander Stoyle. (*H.3*) 192.15. & 236.21
Robertus de Sanford. (*H.3*) 168.52
Willielmus de Sancto *Earmundo.* (*H.3*) 187.18
Iohannes Sylveſtre. (*H.3*) 234.18
Willielmus de Sandrugge. (*H.3*) 236.21
W. de Senay. (*H.3*) 168.51
Willielm. de Sancto *Leodegario.* (*H.3*) 234.20

T

Ivo de Tigervilla. (*ſub Conqueſt. vel ante*) 50.48
Willielmus de Trumpintuna. (*Ioh.*) 114.28
Robertus Taileboys. (*H.2*) 73.51
Robertus de Thotenei. (*ſub W. Ruſo*) 51.9
dies obitus ejus. 53.55
Robertus de Limiſi. (*ſub W. Ruſo*) 51.10
Laurentius de Thebrugge. (*Ioh.*) 104.14
Iohannes de Tillibire. (*H.2*) 76.29
Baldwinus de Turboile. (*Ioh.*) 128.29
Rogerus de Thoni *nobilis* (*ſub Conqueſtore*) 46.10
Erat enim in armis clariſſimus, genere & natione Normannus: ab illis famoſis militibus trahens propaginem, qui à Cignus nomine intitulabantur. ibid. l. 14
Richardus de Thydenhangaer. (*H.3*) 121.42

V

Petrus de Valoniis. (*ſub Ruſo*) 52.53
Rogerus de Valoniis. (*H.1*) 63.13
Hugo de Veilei. (*ſub Ruſo*) 54.39
Alanus Vriy. (*H.3*) 153.10

W

Robertus Wandari *miles.* (*R.St.*) 67.52. & 68.5
Gulielmus de Wigenhale. (*H.2*) 97.45
Radulphus de Witebia. (*Ioh.*) 116.21. & 120.15
Gaufridus de Watervilla. (*R.St.*) 67.6
Willielmus de Wiltona. (*H.3*) 234.24
Willielmus de Weſtwike. (*H.3*) 191.14
Rogerus de Wadewike. (*H.3*) 132.1
Robertus filius Walteri. *Fitzwaters.* (*Ioh.*) 104.18
Alanus de Waſſant. (*H.3*) 235.31
Hugo de Welles. (*H.3*) 121.16
Baldwinus Wake. (*H.3*) 131.51
Rogerus de VVendovre. (*H.3*) 119.45

Nomina

Nomina Archiepiſcoporum & Epiſcoporum *Angliæ*; quorum mentio in hoc volumine occurrit: ut ſi Catalogum Epiſcoporum aut augere aut adornare alicui in mentẽ venerit: hinc faciliùs ſibi inveniat materiam.

S^t^ Aſaph.

Godefridus Lanum.p.81.l.52. & 82.16

Cantuariæ.

Lambertus. 21.40.& 25.pen.
Stigandus. 47.35
Robertus. 47.49
Lanfrancus, 48.2,10
Anſelmus. 52.25.&c.
Theobaldus. 71.28. & 77.41. & 83.42
Thomas. 87.47. & 91.17.&c.& 112.38
L. Cantuar. Archiepiſcopus, 84.16
Richardus. 91.46
Stephanus. 110.29. & 112.38
Ædmundus. 156.36. & 161.1
Bonifacius. 179.37. & 180.39.&c. & 188.47. & 189.22

Ciceſtriæ.

Hilarius.74.16. ubi malè ſcribitur Ceſtrenſis. & 75.37.& 81.51. & 83.42

Dunelmi.

Ranulphus. 55.33. & 78.43
Hugo. 72.49. & 81.51
Richardus. 110.6. & 144.43
Walterus. 144.51

Eboraci.

Aluredus. 47.33
Henricus Mordac. 69.21
Rogerus de Ponte. 99.42
Ealdulfus. 241.15

Eliæ.

Herveus, 78.pen.
Galfridus Ridel, 80.32
Nigellus, 81.50. & 82.27
Euſtachius, 114.13
Hugo, 138.46

Exoniæ.

Bartholomaus. 81.52
Willielmus, 126.30

Herefordiæ.

Wlwardus, 22.3
Walterus, 47.42
Gilbertus Folioth, 72.ult. & 75.33.& 81.51

Lichfeldiæ.

Ealdulphus (Archiepiſcopus) 22.12
Humbertus (Archiep.) 23.16,22
Higebertus (Archiep.) 238.22
Richardus, 75.37. & 81.57. vide Adverſaria.

Lincolniæ.

Remigius, 50.2
Robertus, 55.33. *de Cheſney*, 72.30
Alexander. 62.36.& 64.37. & 67.15.& 69.33
Robertus Bloet, 78.21
Hugo ſecundus, 130.41
Robertus Groſſeteſt, 225.ſæpe.

Londinenſis.

Richardus. 55.32. & 73.53
Gilbertus Foliot, 90.27,56
Rogerus, 138.46. & 140.33
Fulco, 231.20

Norwici.

Willielmus, 75.37
Herbertus, 78.ult.
Willielmus, 81.50
Thomas, 129.39

Roffæ.

Radulphus, 78.31
Walterus 81.51

Satisburiæ.

Rogerus, 55.33
Iocelinus, 81.51
Willielmus, 143.36

Wigorniæ.

Denebertus, 22.2
Wlſtanus, 47.42

Wintoniæ.

Richardus, 79.46
Henricus, 81.50
Petrus, 126.29
Ethelmarus, vel Ademarus, 221.19. & 222.10 & 224.50
Elfeah, 241.16

Nomina Epiſcoporum Epiſcopatuum illorum veterum, qui aliò jam ſunt tranſlati.

Domucenſis. 30.54

Helmanenſis & Tedſordenſis.

Haraldus, 22.3

Legreceſtriæ.

Werebertus, 22.2
Unwona, 23.22. & 26.50. & 238.22. & 239.17.44. & 240.7

Lindeſienſis.

Ceolwlphus, 26.50

Sinaceſtrenſis.

Eadulphus, 22.2

Nota. Frequentiſſima occurrit mentio de Johanne Archfertenſi, Ardfertenſi, ſive Harefordenſi Epiſcopo. Sed is Extraneus erat, non Anglus. Vide Adverſaria.

Abbates.

Egneſhamenſis, *Walterus*. 60.18
Horneienſis, *Robertus*. 60.19
Rameſienſis, *Willielmus*. 81.53
Malmesburienſis, *Gregorius*. 81.53
Eboracenſis, *Clemens*. 81.54
Weſtmonaſterienſes, *Gervas*. 73.39. *Laurentius*, 65.7. & 66.34. & 81.53. & 90.25

Plures ſanè tam Epiſcopos quàm Abbates in Chartarum ſubſcriptionibus quas damus in *Auctario* noſtro habes: ſed eos hic omiſimus, quia locos præſulatuum eorum ignoramus.

F I N I S.

M

H